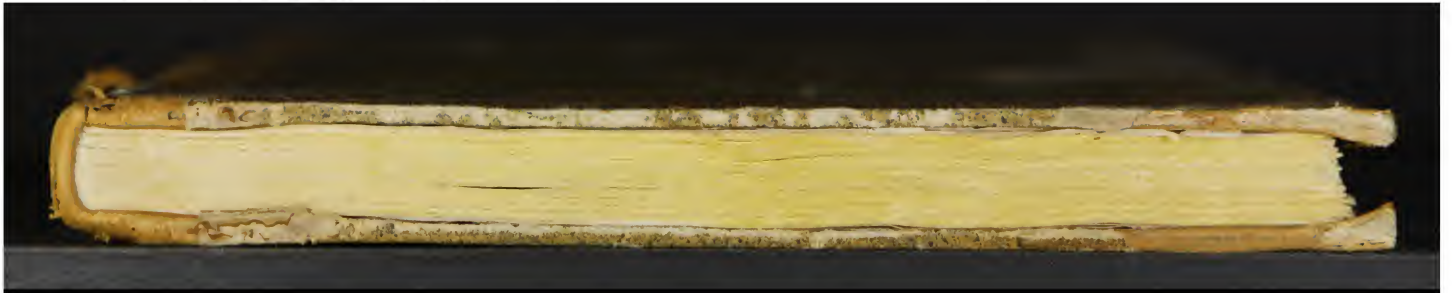

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.4.20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.4.20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.4.20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.4.20

INCUNABULI

A

4

20

Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

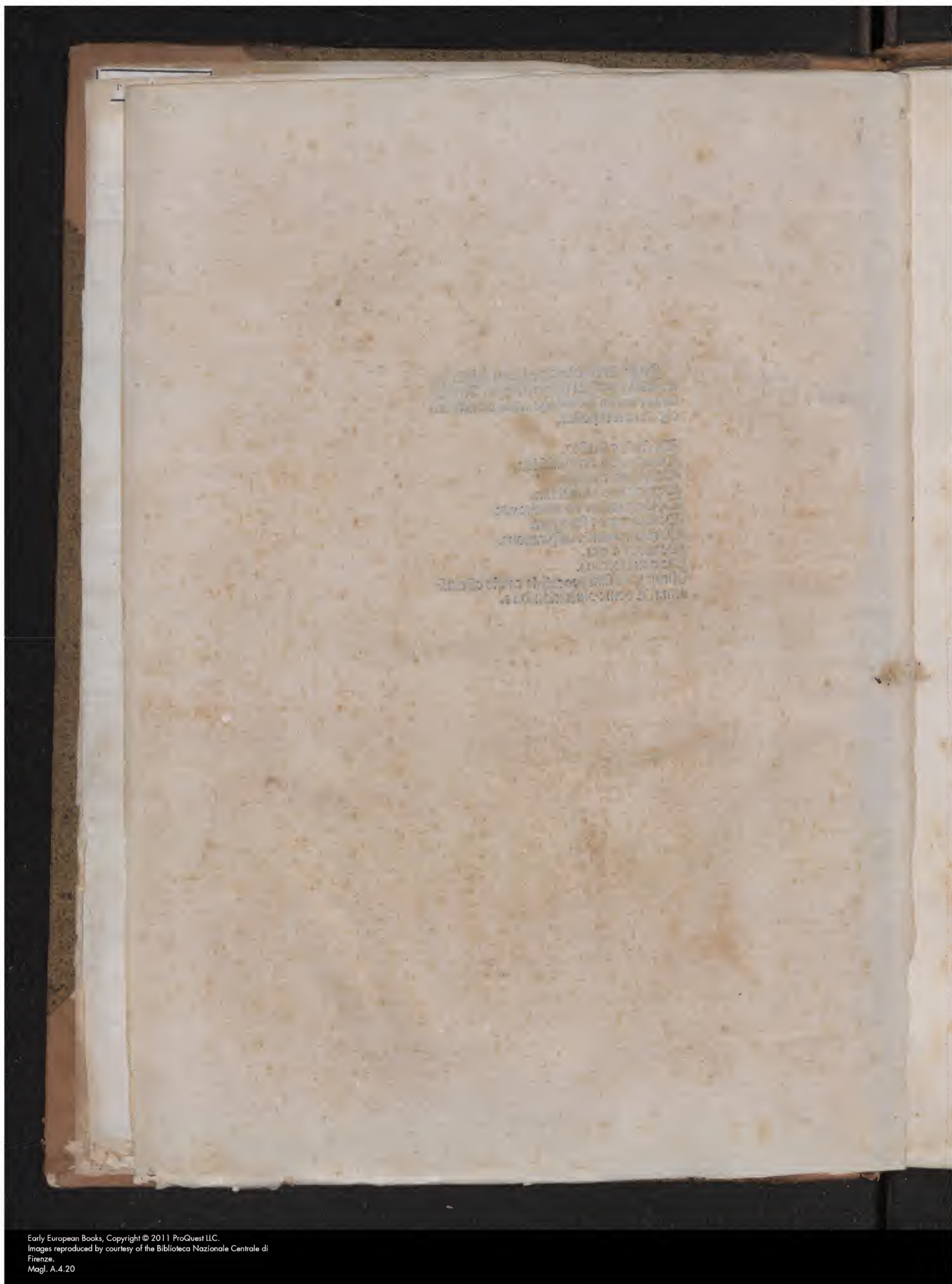
D. G. D. 837
B. M. C. VII. 325

G. W. 2430

V
A R I S T.
Opuscula
S. Thom. de Dy.
Comun.
Padua 1493.

2.
In presenti volumine lector subscripta
reperies opuscula philosophi principis Aristote-
lis per divini thome aquinatis commentaria
copiosissime exposita.

De sensu et sensato.
De memoria et reminiscencia.
De somno et vigilia.
De moribus animalium.
De longitudine et brevitare vite.
De iuventute et senectute.
De respiratione et inspiratione.
De morte et vita.
De bona fortuna.
Ultimo altissimi proculi de causis cum eius-
dem. scilicet. Thome penetrationibus.

De sensu et sensato

Incipit expositio libri de sensu et sensato Aristotelis secundum crimum doctorem sanctum Thomam de agno.

Sicut philosophus dicit in tertio de anima, sicut separabiles sunt res a materia: sic et que circa intellectus: unumquodque enim in tantum est intelligibile in quantum est a materia separabile, unde ea que sunt secundum naturam a materia separata sunt secundum seipsa intelligibilia actu, que ve-

ro a nobis a materialibus conditionibus sunt abstracta sunt intelligibilia actu per lumen nostri intellectus agentis: et quia habuit alicuius potentie distinguuntur specie secundum differentias eius quod est per se obiectum potentie: necesse est quod habuit sciatur quibus intellectus percipitur aut distinguantur secundum differentias separationis a materia: et ideo philosophus in vi. meth. distinguit genera scientiarum secundum diversum modum separationis a materia. Nam ea que sunt separata a materia secundum esse et rationem pertinent ad metaphysicam, que autem sunt separata secundum rationem non secundum esse pertinent ad mathematicam, que autem in sui ratione cōcernunt materiam sensibilem pertinent ad naturalem: et sicut diversa genera scientiarum distinguuntur secundum hoc quod res sunt diversimode a materia separabiles: ita et in singulis scientiis: et precipue in scientia naturali distinguuntur partes scientie secundum diversum separationis et cōcretionis modum: et quia universalis sunt magis a materia separata: ideo in scientia naturali ab universalibus ad minus universalis procedit: sicut philosophus docet primo philosophus. Unde et scientia naturalis incipit tradere ab his que sunt communia omnibus naturalibus que sunt motus et principium motus demum, processit per modum cōcretionis siue applicationis principiorum: cōm ad quedam determinata mobilia quorum quedam sunt corpora viventia circa que et simili modo processit distinguens hanc cōsiderationem in tres partes, nam primo quidem cōsideratur de anima secundum se quasi in quadam abstractione, secundo cōsideratione facit de his que sunt anime secundum quandam cōcretionem siue applicationem ad corpus: sed in generali, tertio cōsiderationem facit applicando omnia ad singulas species animalium et plantarum determinando, quid sit proprium unicuique speciei, prima igitur cōsideratio pertinet in libro de anima, tertia vero cōsideratio pertinet in libris quos scribit de animalibus et plantis, media vero cōsideratio pertinet in libris quos scribit de quibusdam que pertinent cōiter vel ad omnia animalia vel ad plura genera eorum: vel et ad omnia viventia circa que huius libri est presens intentio, unde cōsiderandum est quod in secundo de anima quatuor gradus viventium determinantur: quorum primus est eorum que habent solam partem anime nutritivam per quam vivunt sicut sunt plantae, quedam autem sunt que cum hoc habent et sensum sine motu progressivo: sicut sunt animalia imperfecta pura percipibilia, quedam vero que habent in super motum localem progressivum: sicut animalia perfecta ut equus et bos, quedam vero super hec intellectum sicut homines, appetitum enim cuius potestatem quantum genus potentiarum anime non tamen

constituit quantum gradum viventium: quod semper persequitur sensum: horum autem intellectus quidem nullius pars corporis actus est ut patet in tertio de anima, unde non potest considerari per cōcretionem vel applicationem ad corpus vel ad organum corporis: in anima enim cōcretio eius est in anima summa autem eius abstractio est in substantiis separatis: et ideo propter librum de anima autem non fecit librum de intellectu et intelligentiis, et si fecisset non pertineret ad scientiam naturalem: sed magis ad metaphysicam cuius est consideratio de substantiis separatis, alia vero omnia sunt actus alicuius partis corporis: et ideo eorum potest esse specialis consideratio per applicationem ad corpus vel organa corporis: preter considerationem que habita est de ipsis in libro de anima: oportet huius considerationem mediā in tres partes distinguere quarum una continet ea que pertinent ad vium: inquitur est vium: et huius in libro que scribit de morte et vita: in quo et determinat de respiratione et expiratione per que in quibusdam vita perservatur: et de iuventute et senectute per que diversificatur status vite, similiter autem et in libro qui inscribitur de causis longitudinis et brevitate vite: et in libro que scribit de sanitate et egritudine: que etiam pertinent ad dispositionem vite: et in libro que dicit de nutrimeto et nutritibili qui duo libri apud nos nondum habent, alia vero pertinent ad motum: que quidem pertinent in duobus, scilicet in libro de causa motus animalium in quo determinat de partibus animalium oportunitas ad motum, tertium vero pertinet ad sensum: circa quod considerari potest: id quod pertinet ad actum interiore vel exterioris sensus: et quantum ad hoc consideratio sensui pertinet in hoc libro qui inscribitur de sensu et sensato, id est de sensu et sensibili sub quo et pertinet tractatus de memoria et remiscencia, et iterum ad cōsiderationem sensui pertinet ad quod facit differentias circa sensum in sentiendo vel non sentiendo quod per somnum et vigiliam determinavit in libro qui inscribitur de somno et vigilia, et quod oportet per magis similia ad dissimilia transire talis videtur esse rationabiliter horum librorum ordo ut post librum de anima in quo de anima secundum se determinat immediate sequatur hic liber de sensu et sensato: quod ipsum sentire magis ad animam quam ad corpus pertinet post quem ordinandus est liber de somno et vigilia que ipso tantum ligamentum et solutionem sensus: deinde sequuntur libri qui pertinent ad motum quod est magis propinquum sensui, ultimo autem ordinantur libri qui pertinent ad eam cōsiderationem vium: quod ista cōsideratio maxime cōcernit corporis dispositionem.

Thomam autem de anima secundum seipsam determinatum est: et de virtutum qualibet ex parte ipsius conveniens est facere considerationem de animalibus et vitam habentibus omnibus que sunt proprie et communes operationes eorum. Que igitur dicta sunt de anima: subiciantur, de reliquis autem dicimus et primum de primis.

Ubi igitur liber qui de sensu et sensato inscribitur primo quidem in d. p. dividit in premissum et tractatum qui incipit ibi, Sed de sensu et sentire, circa

a ij

De intellectu et intelligentiis
libri 110 est naturalis
specialis

primum duo facit. primo manifestat suam intentionem ostendens de quibus sit tractandum. secundo assignat rationes: quare necessarium est de his tractare ibi. v. dicitur autem magis. dicit ergo primo. id determinatum esse in libro de anima: de anima scilicet ipsam ubi. scilicet animam diffinit. Iterum consequenter determinatur est de qualibet virtute et potentia eius: sed hoc dico ex parte ipsius. Cum enim potentie anime preter intellectum sint actus quarundam partium corporis dupliciter de his considerari potest. vno modo scilicet quod pertinet ad animam quasi quedam potentie vel virtutes eius. alio modo ex parte ipsius corporis. de ipsis ergo potentis anime ex parte ipsius anime determinatum est in libro de anima: sed nunc consequens est facere considerationes de animalibus et omnibus habentibus vitam: et addit propter plantas determinando. scilicet que sunt operationes earum proprie. scilicet singulis speciebus animalium et plantarum. Et que cōdes. scilicet omnibus viventibus vel omnibus animalibus vel multis generibus eorum. illa igitur que dicta sunt de anima subiciant vel supponantur. i. vtamur ipsis in sequentibus tanquam suppositis iam manifestis. de reliquis autem dicamus: primum de primis. i. primo de cōibus et postea de propriis. iste enim est debitus ordo scientie naturalis vt determinatum est in principio libri philosophi.

Videntur autem maxime et cōia et propria animalium cōia esse et corporis et anime: puta sensus et memoria et ira et desiderium et omnino appetitus: et cum his gaudium et tristitia: etenim hec fere insunt omnibus animalibus. Cum his autem hec quidem omnium sunt vita participantium cōmunita: hec vero animalium quibusdam existunt autem hominum maxime quattuor coniugationes numero: uelut vigilia somnus et iuuentus et senectus et expiratio et respiratio: et uita et mors: de quibus considerandum est: quid enim est vniquodque eorum: et quibus de causis accidit. Verum philosophi est de sanitate et infirmitate prima inuenire principia. Nec enim sanitatem nec infirmitatem possibile fieri carentibus uita. Quare fere philosophi plurimi et medici: quia magis physice artem prosequuntur: hi quidem finiunt ad ea que de medicina: hi vero ex his que de natura incipiunt de medicina.

Deinde cum dicit. videtur autem maxime ostendere necessitatem presentis considerationis. Si enim operationes tam proprie quam cōmunes animalium et plantarum essent proprie ipsius anime sufficeret ad hoc consideratio de anima: sed quia sunt cōmunes anime et corpori: ideo oportet de huiusmodi considerare: vt scias qualis dispositio corporis ad huiusmodi operationes vel passiones requirere: et ideo philosophus hic ostendit oia cōmunita esse anime et corpori. Circa autem hoc facit philosophus. primum ponit et intendit. secundo enumerat ea de quibus est intentio ibi per sensus. tertio probat propositum ibi. Quod autem cōia dicta. dicit ergo primo quod illa que sunt maxime et precipua inter ea que pertinent ad

animalia et plantas sunt cōia omnium animalium. aut plurium: siue sint propria singulis speciebus et ex ipso primo aspectu videntur esse cōia anime et corpori: vnde etiam considerationem requirit propter eam que est de anima absolute. Deinde cum dicit puta sensus enumerat de quibus est intentio. et primo ponit ea que pertinent ad sensitiuum. scilicet sensum et memoriam non facit autem de aliis mentionem. scilicet de imaginatione et estimatione: quia hec non distinguunt a sensu ex parte rei cognite. Sunt enim presentia vel quasi presentia: sed memoria distinguit per hoc quod est preteritorum inquantum preterita sunt. secundo ponit illa que pertinent ad motum. est autem propinquum principis motus in animalibus appetitus sensitiuus qui dicitur in duas vires. scilicet irascibilem et concupiscibilem sicut dictum est. tertio de anima. ponit ergo iram pertinentem ad vim irascibilem et desiderium pertinentens ad concupiscibilem a quibus duabus passionibus tanquam manifestioribus dicitur due vires denominantur. concupiscibilis enim denominatur a desiderio. irascibilis autem ab ira: sed quia sunt quedam alie anime passiones ad vim appetitiuam pertinentes id subiungit. Et ideo appetitus vt apprehendat omnia que ad vim appetitiuam pertinent ad omnes autem passiones anime: sicut sunt in irascibili siue in concupiscibili sequitur gaudium et tristitia ut dicitur philosopho ethicorum: et ideo subdit et cum his gaudium et tristitia quasi finales et ultime passiones et subiungit quod hec que enumerata sunt fere inueniuntur in omnibus generibus animalium. dicit autem feret quod plura eorum inueniuntur in omnibus animalibus rationis perfectis quam imperfectis. scilicet sensus et desiderium et appetitus et gaudium et tristitia. habent enim animalia imperfecta de sensibus solum tactum. habent etiam sanctiam et concupiscentiam et gaudium et tristitia: licet indeterminate moueantur: vt dictum est. secundo de anima. Memoria vero et ira in eis totaliter non inueniuntur: sed solum in aialibus perfectis cuius ratio est: quia non omnia que sunt inferioris generis: sed solus suprema et perfectiora pertingit ad aliquas participationes similitudinis eius quod est proprium superiori generi. differt autem sensus ab intellectu et ratione: quia intellectus vel ratio est vniuersalium que sunt vbiq; et semper: sensus autem est singularium que sunt hic et nunc: et ideo sensus secundum suam propriam rationem non est cognoscitiuus nisi presentium quod autem sit aliquid virtus sensitiue prout se extendens ad alia que non sunt presentia hoc est secundum similitudinariam participationem rationis: vel intellectus: vnde memoria que est cognoscitiua preteritorum inuenit solum animalibus perfectis: vt potest superius quoddam in cognitione sensitiua. Similiter et appetitus sensitiuus consequens sensus secundum propriam rationem est eius quod est delectabile secundum sensum quod pertinet ad vim concupiscibilem que est cōmuni omnibus animalibus. Sed quod animal tendat per appetitum ad aliquod laboriosum: puta ad pugnam vel aliquod huiusmodi habet similitudinem cum appetitu rationali cuius est appetere aliqua propter finem: que non secundum se sunt appetitiua. et ideo ira que est appetitus vindicte pertinet solum ad animalia perfecta propter quandam appropinquationem ad genus rationalium. Deinde ponit ea que pertinent aliqua lte ad rationem. ecce. et dicit quod cum premisis inueniuntur alia in animalibus: quorum quedam sunt

al. vegetatiuum

communia omnibus participantibus vitam: non solum animalibus: sed etiam plantis. Quedam ergo pertinent solum ad quedam genera animalium: et horum precipua sub quadruplici coniunctione enumerantur vel coniugatione. primam quidem coniugationem ponit: vitam et somnum que inveniuntur in omnibus animalibus: non tamen in plantis. secundam autem ponit iuventutem et senectutem: que inveniuntur tam in animalibus quam in plantis. cumlibet enim corruptibilis et generabilis vita distinguitur per duas etates. tertiam ponit respirationem et expirationem que inveniuntur in quibusdam generibus animalium. scilicet in omnibus habentibus pulmonem. quartam ponit vitam et motum: que inveniuntur in omnibus in hoc mundo inferiori: et de his omnibus dicit considerandum: quid unumquodque eorum sit: et que sit causa eius: et quia predicta dixerat esse marina subiungit de quibusdam que non sunt ita precipua: sicut accidit de premissis: sunt tamen nata inveniuntur in omnibus animalibus quam plantis. dicit autem quod etiam ad naturalem principium pertinet inuenire primam et naturalia principia sanitatis et egritudinis. particularia autem principia considerare pertinet ad medicum: que artis factus sanitatis sicut ad quilibet artem factum pertinet considerare singularia ad summum propositum eo quod operationes in singularibus sunt: et quod hec consideratio pertineat ad naturalem probat ibi. Necnon sanitatem et. Et hoc dupliciter. primo quidem per rationem. non enim potest inueniri sanitas aut infirmitas nisi in habentibus vitam: ex quo patet quod corpus vultum est proprium subiectum sanitatis et egritudinis. principia eius subiecti sunt principia proprii passionis: unde cum ad principium naturalem pertineat considerare corpus vultum et eius principia: oportet etiam quod ipse consideret principia sanitatis et egritudinis. secundo probat idem per signum siue etiam quod concludit ex ratione inducitur. plurimi enim philosophorum naturalium finunt suam considerationem ad ea etiam que sunt de medicina. Sumunt etiam plurimi medicorum qui scilicet magis philosophice artem medicine prosequuntur: non solum experientis viuentes: sed causas inquirentes incipiunt medicinalem operationem a naturalibus: ex quo patet quod consideratio sanitatis et egritudinis communis est et medicis et naturalibus: cuius ratio est: quia sanitas causatur: quandoque quidem solum a natura: et propter hoc pertinet ad considerationem naturalem cuius est considerare opera nature. Quandoque vero ab arte et in hoc consideratur a medico: sed quia ars non primo causat sanitates: sed quod adiuvat naturam et est ministrans ei: ideo necesse est quod medicus a naturali tanquam a principali principia sue scientie accipiat sicut gubernator: nautis ab astrologo. Et hec est ratio quare medici bene artem prosequentes a naturalibus incipiunt. Si qua vero sunt artificialia que solum sunt ab arte ut domus et nautis huius modo pertinet ad considerationem naturalem: sicut ea que sunt solum a natura: nullo modo pertinent ad considerationem artis nisi in quantum ars utitur re naturali.

Quod autem omnia dicta communia sint anime et corpori: non manifestum est: omnia enim hec cum sensu accidunt: hec vero per sensum: quedam autem hec quidem pas-

siones huius entis existunt: hec vero habitudines: hec autem conseruationes et salutaria: hec vero corruptiones et priuationes. Sensus autem quoniam per corpus sit anime manifestum et per sermonem et absque sermone.

Deinde cum dicit. Quod autem omnia dicta probat propositum. scilicet quod omnia predicta sunt communia anime et corpori: et videtur tali ratione. omnia predicta ad sensum pertinent. sensus autem communis est anime et corpori. sentire enim conuenit anime per corpus ergo predicta omnia sunt communia anime et corpori. primum manifestat quasi per inductionem. predictorum enim quedam cum sensu accidunt. scilicet que pertinent ad cognitionem sensitivam ut sensus fantasia et memoria. Quedam vero accidunt per sensum sicut ea que pertinent ad vim appetitivam que mouetur per apprehensionem sensus: aliorum vero que pertinent manifesti ad corpus quedam vero sunt passionibus sensus. scilicet somnus qui est ligamentum sensus et vigilia que est solutio eius. Quedam vero sunt habitudines sensus. scilicet iuuentus et senectus que pertinent ad hoc quod sensus se bene habeat vel debilitetur. Quedam vero conseruationes et salutaria sensus scilicet respiratio vita et sanitas. Quedam vero corruptiones et priuationes sicut mors et infirmitas. Sed et autem. scilicet quod sensus communis sit anime et corpori dicit esse manifestum et per rationem et sine ratione. Ratio enim est in promptu quia consensus patitur a sensibili sicut consensus est in libro de anima sensibilia autem materialia sunt et cor: necesse est corporeum esse quod a sensibili patitur absque autem ratione manifestum est experimento: quia corruptis corporeis organis impeditur operatio sensus et eis ablatis totaliter sensus tollitur.

De sensu et sentire quid sit: et quare accidunt animalibus hec passio: dictum est prius in his que de anima.

Sensu et sentire et. Premisso probemur in quo ostendit philosophus suam intentionem hic incipit prosequi suum propositum: et primo determinat ea que pertinent ad sensum exteriorem. secundo determinat ea que pertinent ad cognitionem sensitivam in teriorem. scilicet de memoria et reminiscencia ibi. de memoria et reminiscencia. Ille enim tractatus est pars istius libri secundum grecos. Circa primum tria facit. primo resumit quedam que de sensu dicta sunt in libro de anima quibus videndum est tanquam suppositis ut supra dictum est. secundo determinat veritatem quam intendit circa opera sensuum: et sensibilia ibi. In quibus autem habent fieri. tertio soluit quasdam dubitationes circa premissa ibi. Obicit autem aliquis si commune corpus. Circa primum duo facit. dicit enim primo quid circa sensum in libro de anima dictum sit. secundo assumit quedam eorum ibi. Animal autem secundum quod animal. dicit ergo primo quod in libro de anima dictum est de sensu et sentire. id est de potentia sensitiva: actu eius: et duo dicta sunt de eis quid sit utriusque corpus et causa quas hec passio aliquibus accidat. Poteat autem sentire passionem: quia actio sensus in patiendo fit: ut probatum est in secundo de anima. Quod autem sit

animalibus

sensus et quod animalia sentiant ostendit circa si. secū-
da de anima per hoc scilicet quod animalia recipere
possunt species sensibilibus sine materia.

Animal autem secundum quod animal neces-
se est unumquodque habere sensum: per hoc
enim determinamus animal esse et non aial.

Deinde cum dicit. Animal autem secundum quod animal
assumit tria et his que in libro de anima dicta sunt
circa sensum quorum primum pertinet ad sensum
in communi. secundum pertinet ad sensus qui sunt
communes omnibus animalibus et hoc ibi. Proprie
autem secundum unumquodque tertium pertinet ad alios
sensus qui inveniuntur in animalibus perfectis ibi.
Sensus autem qui per exteriora. dicit ergo primo
quod omne animal in quantum est animal necesse est
quod habeat sensum aliquem. In hoc enim quod est sen-
sitivum esse consistit ratio animalis per quam ani-
mal a non animali distinguitur nam attingit animal
ad infinitum gradum cognoscendum. que quidem
aliis rebus cognitione carentibus preminent in hoc
quod plura entia in se continere possunt: ita virtus
eorum ostendit esse capacior: et ad plura se exten-
dens. Et quanto quidem aliquod cognoscens uni-
versalior: et habet rerum cognitionem tanto vir-
tus eius est absolutior et immaterialior et perfectior:
virtus autem sensitiva que inest animalibus: est qui-
des capax intrinsece eorum sed in singulari tantum: vir-
de et quandam immaterialitatem habet in quantum est
susceptiva specierum sensibilibus sine materia: in-
firmam tamen in ordine cognoscendum in quantum
huiusmodi species recipere non potest nisi in orga-
no corporali.

Proprie autem secundum unumquodque
tactus et gustus insequitur omnia necessa-
rio. Tactus quidem propter dictam cau-
sam in his que de anima: gustus vero pro-
pter eam: delectabile enim et tristabile di-
sternit ipso circa eam: ut hoc quidem su-
giat: hoc autem prosequatur: et omnino sa-
por est nutritive partis anime passio.

Deinde cum dicit. Proprie autem ponit id quod
pertinet ad sensus communes et necessarios anima-
li: circa quod considerandum est quod sensus communes et
necessarii omni animali sunt illi qui sunt cognosci-
turi eorum que sunt necessaria animali. Est autem
animali aliquod sensibile necessarium dupliciter.
uno modo in quantum corpus est mixtum ex quat-
tuor elementis: et sic necessarium est animali debita
commensuratio calidi et frigidi humiditatis et siccitatis et alio-
rum huiusmodi que sunt differentie corporum mix-
torum. aliud autem est necessarium animali in qua-
ntum corpus eius est unum nutritibile et sic neces-
sarius est ei cibus convenientis per contraria autem
horum animal corumpitur. Et quantum primum sit
necessarium in plantis tamen animal superabun-
dat in hoc quod horum notitiam habere potest ratione
in dicta secundum gradum sue nature: ad hoc igitur quod
cognoscat ea que sibi sunt necessaria vel contraria
secundum rationem corporis mixti: ordinatur sensus ta-
ctus qui est cognoscitivus predictarum differen-
tiarum: ad hoc autem quod cognoscat convenientis nu-
trimenti necessarium est ei gustus per quem cogno-
scitur sapidum et insipidum quod est signum nutrimenti

convenientis et inconvenientis: et ideo dicitur quod gu-
stus et tactus ex necessitate consequuntur omnia ani-
malia. Et de tactu quidem causa assignata est in li-
bro de anima: quia scilicet tactus est cognoscitivus
eorum ex quibus compositum animal. Gustus autem
est ei necessarius propter alimentum: quia per gu-
stum animal discernit delectabile et tristabile sive
sapidum et insipidum circa cibum: ut unum eorum
prosequatur tanquam convenientis alterum fugiat tan-
quam nocivum. Et totaliter sapor est passio nutri-
tive partis anime: non quod sit obiectum potentie nu-
tritive: sed quia ordinatur ad actum nutritive po-
tentie sicut ad fines ut dictum est. Alexan. tamen di-
cit in commento. quod in quibusdam libris inveniuntur in
greco quod sapor est gustative nutritibilis pars anime
passio: quia videlicet sapor apprehenditur a gustu or-
dinato ad nutritionem.

Sensus autem qui per exteriora profici-
scentibus ipsorum insunt: quemadmodum
odoratus: auditus: visus: omnibus quidem
habentibus vitam causa salutis insunt: ut
presentia prosequantur alimentum: mala
autem et corruptiva fugiant.

Deinde cum dicit. Sensus qui per exteriora
prosequitur de sensibus qui insunt solum animalibus
perfectis. Et primo assignat causam propter
quam communiter huiusmodi sensus insunt omnibus
talibus animalibus. secundo assignat causas propter
quam specialiter insunt quibusdam perfectioribus
eorum ibi. Et habentibus autem prudentias. Sci-
endum est circa primum quod animalia perfecta di-
cuntur quibus non solum inest sensitivum sine mo-
tu progressivo ut ostreis sed insuper habent motu-
um secundum motum progressivum. Est autem conside-
randum quod huiusmodi animalia excedunt anima-
lia imperfecta. id est inobilia sicut illa: animalia ex-
cedunt plantas et alia corpora mixta. Plantae enim
et corpora inanimata non habent aliquam notitiam
eorum que sunt eis necessaria: sed animalia immo-
bilia habent quidem cognitionem eorum que sunt
solum secundum quod eis presentia offeruntur:
animalia vero progressiva accipiunt notitiam eorum
etiam que a remotis: unde quedam magis accedunt
ad cognitionem intellectivam que non determina-
tur ad hic: et nunc et sicut omnibus animalibus ad
cognoscendum necessaria que pertinent ad nutri-
tionem secundum quod presentia offeruntur ordinatur
gustus ita ad ea cognoscenda etiam a remotis ordi-
natur odoratus: odor enim et sapor quandam affi-
nitatem habent: ut infra dicitur. Et sicut per sapo-
rem cognoscitur convenientia cibi coniuncti. Ita
per odorem cognoscitur convenientia cibi a remo-
tis. Alii autem duo sensus. scilicet visus et auditus
ordinantur ad cognoscendum a remotis omnia ne-
cessaria animali vel corruptiva sive sint ei neces-
saria secundum rationem corporis mixti: sive secundum ra-
tionem unius corporis nutritibilis. Manifestum enim
est quod animalia per visum et auditum fugiunt corru-
ptiva quolibet et salutaria prosequuntur. Et ideo di-
cit quod illi sensus qui per exteriora me sunt ut di-
ctum est secundo de anima. scilicet odoratus audi-
tus et visus insunt illis de numero animalium que
proficiuntur. id est motu progressivo moventur omni-
bus quidem his propter unam causam communem

scilicet causam salutis ut a remotis, scilicet necessaria cognoscant sicut per gustum et tactum presentialiter: hoc est quod subditur ut presentia id est a remotis sententia prosequantur conueniens alimentum et fugiant mala et corruptiua quecumque sicut ovis fugit lupum ut corpusculum. lupus autem sequitur ouem visam uel auditam aut odoratam ut conueniens alimentum.

Et habentibus autem prudentias eius quod bene gratia: multas enim annuntiant differentias: ex quibus contemplabilius est discretio et agibilia.

Deinde cum dicitur. Et habentibus autem assignat altam causam specialem quibusdam perfectionibus animalibus: primo proponit hanc causam et circa has causas comparat sensus aduicem horum autem ipsorum circa primum considerandum est quod prudentia est directina respectu: quousque agendum: unde non est in animalibus: nisi in solis hominibus qui habent rationem universalem cognoscitivam: in alijs autem animalibus sunt quedam prudentie particulares ad alios aliquos determinatos actus: sicut formica que congregat in estate cibum de quo uiuat in hyeme. predicti autem sensus marine auditus et visus proutunt animalibus huiusmodi ad prudentias particulares et hominibus ad prudentiam universalem ad hoc quod aliquid bene fiat. odoratus autem totaliter uidetur necessitati nutrimenti deseruire. parum autem prudentie: unde in omnibus in quibus est perfecta prudentia est defectissimus iste sensus ut dicitur libro de anima: quomodo autem deseruiant predicti sensus prudentie ostendit per hoc quod multas differentias super ostendunt ex quibus homo proficit ad discernendum et contemplabilia. id est agibilia. per effectus enim sensibiles homo eleuatur in intelligibilem et universalem considerationem et etiam ex sensibus per ea que audiuntur et uidentur et instruitur circa agenda. alia vero animalia in nullo participant de contemplatione actioni autem participant particularem sicut dicitur decimo ethicorum. Ideo autem hi duo sensus multas differentias annuntiant: quia obiecta eorum inueniuntur in omnibus corporibus quia consequuntur ad ea que sunt communia omnibus corporibus et inferioribus et superioribus. Color enim consequenter se habet ad lucem et dyaphanum in quibus inferiora communicant celestibus corporibus. sonus autem consequitur motum localem qui etiam inuenitur in ueris corporibus. odor autem consequitur sola corpora mixta ex quibus animal natum est nutrire.

Horum autem ipsorum ad necessaria quidem melior est visus et secundum

secundum se: ad intellectum autem et secundum accidens auditus.

Deinde cum dicitur. Horum autem ipsorum comparat circa predictas causas visum et auditum. Et primo ponit comparationem. secundo probat ibi. multas quidem. Circa primum quidem dicit quod visus dicitur primum auditus. uno quidem modo quantum ad necessaria puta ad querendum cibum et ad uitandum corruptiua que certius apprehenditur per visum qui inuitatur ab ipsis rebus quam per auditum qui inuitatur a sonis consequentibus motus aliquos rerum. Alio modo visus est primum auditus: secundum se quia magis est cognoscitivus et plurimum quam auditus. Sed auditus primum visui in quantum de se inuitatur intellectu: hoc est secundum accidens ut post manifestabit.

Multas quidem differentias et multasmodas visus annuntiat potentia: quia omnia corpora colore participat: quare et communia magis per hunc sentiuntur: dico autem communia magnitudinem motum quietem figuram numerum: auditus autem soni tantum differentias paucis autem et eas que vocis.

Deinde cum dicitur. Multas quidem enim manifestat quod dicitur: et primo quod visus sit secundum se melior. secundo quod auditus sit melior per accidens ibi: secundum vero accidens. dicit ergo primo quod visus ideo secundum se melior: quia potentia visiva sua apprehensione annuntiat nobis multas differentias rerum et diuersorum modorum et hoc ideo est: quia eius obiectum quod est visibile inuenitur in omnibus corporibus. sit enim aliquid visibile per hoc quod dyaphanum illuminatur actu a corpore lucido in quibus inferiora corpora cum superioribus communicant: et ideo dicitur quod colore omnia participant tam superiora quam inferiora: quia in omnibus corporibus uel inuenitur ipse color secundum propriam rationem sicut in corporibus in quibus est dyaphanum terminatum vel saltem in eis inueniuntur prout color que sunt dyaphanum ut lux: et ideo plura manifestantur per visum per hunc etiam sensum magis cognoscuntur communia sensibilia quia quanto habet virtutem cognoscitivam universalior et ad plura se extendentem tanto est efficacior in cognoscendo: quia omnis virtus quanto est universalior: tanto est potentior: et dicitur sensibilia communia: que non cognoscuntur ab uno sensu tantum: sicut sensibilia propria: sed a multis sensibus sicut magnitudo figura quies motus et numerus. Qualitates enim que sunt propria obiecta sensuum sunt forme in contrariis: ideo oportet quod ipsum primum in quantum est subiectum talibus qualitatibus

bus moueat sensum non per accidens: sed si
cut per se subiectum: & comune omnium sen-
sibilia qualitatibus: omnia autem hec que di-
cuntur sensibilia communia pertinent aliquo
modo ad contra: uel finem mensuram eius: ut
magnitudo uel finem diuisionem: uel finem
terminationem ut figura uel finem distantiam
& propinquitatem ut motus. Sed auditus
annuntiat nobis solas differentias sonorum
que non inueniuntur in omnibus corporibus
nec sunt expressiue multarum differentiarum
que sunt in rebus paucis. animalibus autem
ostendit auditus differentias uocis. uox enim
est sonus ab ore animalis prolatus cum yma-
ginatione quadam ut dicitur in secundo de
anima: & ideo uox animalis in quantum hu-
ius naturaliter significat in terrorem anima-
lis passionem sicut latratus canum signifi-
cat iram ipsorum: & sic perfectiora anima-
lia ex uocibus muticem cognoscunt interio-
res passiones: que tamen cognitio in imper-
fectis animalibus deest. Sic ergo auditus
non cognoscit per se nisi uel per differentias
sonorum ut puta graue & acutum: aut aliq-
uiusmodi uel differentias uocis: & sic co-
gnitio auditus non se extendit ad cognoscen-
dum per se tota rerum differentias sicut uisus.
Secundum uero accidens ad pru-
dentiam auditus plurimam confert par-
tem: sermo enim audibilis existens causa
est discipline: non secundum se: sed se-
cundum accidens. Ex nominibus enim
constat. Nominum uero unusquisque
symbolum est. Quare sapientiores a
natiuitate priuatorum utroque sensu, sunt
ceci muti & surdi. De uirtute itaque
quam habet sensum unusquisque di-
ctum est.

libet

Deinde cum dicit. Secundum accidens
manifestat quod auditus per accidens melior
sit ad intellectum: & dicit quod auditus multum
confert ad prudentiam: accipitur hic pru-
dentia pro quadam intellectiva cognitione
non solum prout est recta ratio agibilium: ut
dicitur sexto ethicorum: sed hoc est per acci-
dens: quia sermo qui est audibilis est causa
adiscendi non per se. id est finem ipsas sonorum
differentias: sed per accidens inquantum. scilicet
nomina in quibus sermo est. id est locutio co-
ponitur sunt symbola. id est signa intentionum
intellectuum: & per consequens sermum & sic
doctus docet discipulum in quantum per ser-
monem significat ei conceptiones intellectus
sui & plus homo potest cognoscere adiscen-
do ad quod est utilis auditus quousque per acci-
dens: quod de se uidendo ad quod precipue est
utilis uisus. Unde est quod inter priuatos a na-
tiuitate utroque sensu. scilicet uisu & audi-
tu. sapientiores sunt ceci qui caret uisu: mu-

ti & surdi qui carent auditu. Ad id autem
muti: quia omnis surdus a natiuitate ex ne-
cessitate mutus est: non enim potest adiscere
formare sermones significatos quousque significat ad
placitum: unde sic se habet ad locutionem
totius humani generis sicut ille qui nunquam
audiuit aliquando linguam: non est autem ne-
cessarium quod e conuerso omnis mutus sit surdus
potest enim contingere ex aliqua causa ali-
quem esse mutum: puta propter impedimen-
tum lingue. Ultio autem epilogando conclu-
dit quod deus est de uirtute quam habet unusquisque sensus.

In quibus autem habent
fieri corporis instrumentis
nunc quidem que secundum
elementa corporum: non po-
tentes autem ad quattuor quinquas exi-
stentibus coaptare cupiunt de quito.

In quibus autem habent fieri cor-
poris instrumentis &c. Postquam
philosophus resumpsit ea que sunt
necessaria ad presentem conside-
rationem de ipsis uirtutibus sensuum nunc
accedit ad propositum in hoc libro applican-
do considerationem sensus ad corporalia. &
primo quantum ad organum sensuum. secundo
quantum ad sensibilia ibi de sensibus autem his
circa primum duo facit. primo attribuit or-
ganum sensuum elementis in probando ser-
mones aliorum. secundo determinando id
quod uerius esse potest ibi. igitur si quidem
in his circa primum duo facit. primo tangit
in generali quomodo antiqui attribuebant
organum sensuum elementis. secundo descen-
dit specialiter ad organum uisus circa quod
a pluribus errabatur ibi. faciunt autem oculos
uisum. dicit ergo primo quod philosophi querebant se-
cundum elementa corporum qualia essent cor-
poralia instrumenta in quibus & per que operationes
sensuum exercerentur: de hoc ideo quia sicut
in primo de anima dictum est ponebant si-
mili simili cognosci: unde & ipsam animam
ponebant esse de natura principiorum: ut per
hoc possent omnia cognoscere: quasi omni-
bus conformis. nam omnia in principijs co-
municant & pari ratione quia organum sensuum
omnia corporalia cognoscunt attribuebant
ea elementis corporum: sed statim occurrit
eis una difficultas. Sunt enim quinquas sen-
sus & quattuor elementa: ideo inquirebat
ut possent organum quinti sensus applicari.
Est autem inter aerem & aquam quoddam
medium aere quidem densius. aqua autem
subtilius. Quod autem dicitur fumus uel ua-
por: quod possit. sit primum principium & huic attri-
buebant organum odoratus: quia odor finem
quandam euaporationem fumalem senti-
tur. Alios uero quattuor sensus attribuebant
quattuor elementis spectum autem terre gra-
uissimum autem aque: quia sapor sentitur per hu-

midum: auditum autem aeri visum igni.

Faciunt autem omnes visus ignis quia passio cuiusdam ignorat causam. Obstricto enim et moro oculo videtur ignis lucere: hoc autem in tenebris habet accidere et palpebras super velantibus sunt enim et tunc tenebre.

¶ Deinde cum dicit faciunt autem omnes accedit specialiter ad organum visus quod attribuebant igni: et primo improbat causam positionis, secundo ipsam positionem ibi. Quoniam autem si ignis esset. Circa primum tria facit. primo ponit causas ex quibus quidem movebantur ad attribuendum organum visus igni. secundo mouet quandam dubitationem ibi. habet autem dubitationem. tertio determinat veritatem circa vtrumque ibi. causa vtriusque huiusmodi. Alit ergo primo quod omnes qui attribuunt organum visus igni hoc ideo faciunt: quia ignorant causam cuiusdam passionis que circa oculum accidit. Si enim oculus comprimitur et fortiter mouetur videtur quod ignis luceat: quod accidit solum quando aer exterius est tenebrosus. aut etiam in aere claro: si primo clauduntur palpebre: quia per hoc sunt tenebre oculo clauso et hoc reputabant esse manifestum signum quod organum visus ad ignem pertineret.

Habet autem dubitationem hoc et aliam: si enim non est latere sentientes et videntem visibile: quid necesse erit se videre oculum: quare ergo quiescente illo hoc non accidit.

¶ Deinde cum dicit. habet autem dubitationem: mouet quandam dubitationem circa predicta. Manifestus est ibi enim quod sensus cognoscunt sensibile. unde et visus cognoscit visibile sed ignis propter suam lucem est quid visibile. Si ergo semper est presens ignis visui: utpote organo visus in eo cristens videtur quod semper visus ignem deberet videre. Sed hoc quidem secundum principia que aristoteles supponit non sequitur. Supponit enim quod sensus in potentia ad sensibile et oportet quod per aliquod medium a sensibili inueniatur. unde secundum ipsum sensibile suppositum sensui non sentitur: ut dicitur: secundum de anima. unde si etiam organum visus esset igneum propter hoc visus non videret ignem. Sed secundum alios philosophos: visus et alii sensus percipiunt sensibilia in quantum sunt actus tales id est similes sensibus naturam principiorum habentibus: ut dictum est: et ideo secundum eos: quia organum visus erat igneum sequebatur quod predicto modo videret ignem: sed tunc remanet dubitatio quia aruit. hoc idem: quare oculi quiescentes non vident ignem sic oculi moti?

Causa quidem huius et obiectionis et putandi ignem visum esse hinc sumenda: leuia enim in tenebris nata sunt fulgere non tamen lucem facere: oculi autem vocatum nigrum et medium leue: apparet autem hoc moto oculo quia accidit: quasi duo fieri vnum: hec autem celeritas facit motus: ut videatur aliud esse videns et visum: quare et non fit nisi celeriter et in tenebris hoc accidat: leue enim in tenebris natum est fulgere: quemadmodum quedam capita piscium et sepie turbide lente moto oculo non accidit: ut videatur simul vnum et duo esse videns et visus illo autem modo ipse seipsum videt oculus: quemadmodum et in refractione.

¶ Deinde cum dicit. causa vtriusque huius as signat causam predicte apparitionis per quam et dubitatio mora soluitur et ostenditur quomodo inaniter putauerunt ignes visum: et ad hoc accipiendum est quod corpora posita leuia id est polita et tera et proprie tate sue nature habent quandam fulgorem quod in corporibus asperis et non planis non accidit: quia quedam partes supereminunt alijs et obumbrant eas: et quibus in se aliquatiter fulgeant huiusmodi corpora non tamen habent tantum de fulgore quod de se possent facere medium lucidum actus: sicut facit sol et huiusmodi corpora. Manifestum est igitur quod illud quod est medium oculi quod vocatur nigrum oculi quod est quasi lene et politum. unde habet quandam fulgorem ex ratione lenitatis. non ex natura ignis sicut alij existimabant per hoc ergo iam remota est necessitas attribuendi organum visus igni: quia scilicet huius claritatis que apparet causa potest aliunde assignari quam ab igne sed siue hoc sit ex igne: siue ex lenitate pupille remanet communes dubitatio: quia huiusmodi fulgorem videt oculis motus: quiescens vero non: ideo assignat causam huius. Et ideo dicit quod talis fulgor apparet moto oculo: quia accidit per oculi motiones quasi quod vnum fiat duo vnum enim et idem subiectum est pupilla fulgens et videns: in quantum est fulgens proicit fulgorem suum ad extra in quantum autem est videns cognoscit fulgorem quasi recipiendo ipsum ab exteriori: cum ergo est inquiete est quiescens emissio fulgoris que fit ab exteriori: et ita visus huiusmodi fulgorem non recipit: ut videre possit. Sed quando oculi celeriter mouet id nigrum oculi transire ad exteriori locum in quem pupilla emittebat suum splendorem: antequam ille splendor efficiat: et ideo pupilla

ad alium locum velociter translata recipit splendorem suum quasi ab exteriori: ut sic videatur esse aliud videns: et visum quous sit idem subiecto. et ideo huiusmodi ibi apparitio fulgoris non fit nisi oculus celeriter moveatur. quod si moveatur tarde prius deficiet impressio fulgoris ab exteriori loco ad quem fulgor perveniebat: quod pupilla illuc perveniat. Sed videtur quod nulla celeritas motus ad hoc sufficiat: quoniam enim motus localis sit velox oportet tamen quod sit in tempore. emissio autem fulgoris ad presentiam corporis fulgentis: et eius cessatio ab ipsius absentia utriusque sit in instanti. non ergo videtur possibile quantumcumque oculus moveatur quod prius perveniat pupilla ad exterioriorem locum: quod cesset fulgor: illuc perveniens ex pupilla in alio loco existente. Sed ad hoc dicendum est secundum Altran. in commento pupilla corpus est quoddam: et in partes divisibile. unde celeriter commoto oculo: cum aliqua pars pupille ad alium locum pervenire inceperit: adhuc fulgor ille pervenit ex residuo corpore pupille et nondum attingit locum illum: et inde est quod pupilla incipit videre fulgores quasi aliunde resplendentes: et huius signum est: quod huiusmodi fulgor non videtur defecisse: sed pertransit et subiecto disparat visio assignat et causis quare talis apparitio accidit in tenebris et non in lumine: quia fulgor corporis levis propter sui modicitatem obscuratur a magna claritate: sed non in tenebris sicut etiam accidit de quibusdam aliis que modicum habent lucis et propter hoc videntur in tenebris et non in lumine: sicut quedam capita piscium: et humor turbidus piscis qui dicitur scyphus. Et subiungit quod si aliquis lente vel tarde moveatur non accidit predicta apparitio per hoc quod videns et visum simul videatur esse unum et duo: ut dictum est: sic illo modo qui scilicet celeriter moveatur oculus: tunc oculus videt scyphum quasi secundum suum gerum a se ipso imitatus sicut accidit in refractione: vel in reflectione. puta cum oculus videt se ipsum in speculo: a quo oculi ad ipsum oculum scilicet ab exteriori reddit species oculi ad ipsum oculum per modum reflectionis cuiusdam: sicut et in predicta apparitione figura oculi reddit ad ipsum: ut dictum est.

Quoniam si ignis esset: ut dicit Empedo. et in timo scribitur: et accideret videre crevnte: quemadmodum et lucerna lumen: quare non in tenebris videtur utriusque visus: dicere autem quod extinguatur in tenebris egrediens: sicut timo dicit: vanum est omnino: que enim extinctio luminis est: extinguatur enim aut humido: aut frigido: calidum et siccum: qualis videtur quidem

in carbonibus ignis et flamma: quorum neutrum in lumine apparet existens: si igitur est quidem: sed propter debilitatem latet nos oportebat per dies et in aqua extinguere lumen: et in glaciibus magis fieri tenebras: flamma enim et ignita corpora patiuntur hoc. Nunc autem nihil tale accidit.

Deinde cum dicitur: quoniam si ignis esset accedit ad improbandum ipsam positionem et primo quantum ad hoc quod visum attribuebant igni. secundo quantum ad hoc quod ponebant visum videre extramittendo ibi. Irrationale vero omnino est. Circa primum tria facit. primo proponit opinionem Platonis. secundo Empedo. ibi. Empedo. autem ibi videtur. tertio opinionem democriti ibi. Democritus autem quoniam. Circa primum duo facit. primo obijcit contra Platones. secundo remouet eius responsiones ibi. dicere autem quod extinguatur. Circa primum sciendum est quod Empedo. et Plato in timo in duobus conveniebant quorum unum est quod organum visus pertinet ad ignem secundum est quod visio contingit per hoc quod lumen erit ab oculo sicut ex lucerna: et his autem duabus positionibus concludit philosophus quod visus deberet videre in tenebris sicut in luce potest enim etiam in tenebris lumen a lucerna emitti illuminans medium: et ita si per emissionem luminis oculus videt: sequitur quod etiam in tenebris oculus videre possit. Deinde cum dicit. dicere autem quod extinguatur extrahit positionem Platonis quam in timo dicit quod quando lumen egreditur ex oculo siquidem inueniat in medio lumen saluatur per ipsum sicut per sibi simile: et hoc accedit visio: si autem non inueniat lumen: sed tenebras propter dissimilitudinem tenebrarum ad lumen ab oculo egrediens extinguatur: ideo oculus non videt. Sed aristoteles dicit hanc causam non esse veram: et hoc probat ibi. Que enim extinctio. Non enim potest assignari ratio quare lumen oculi a tenebris extinguatur. dicunt enim Platonici tres esse species ignis scilicet lumen: flamma et carbonem ignis autem cum sit naturaliter calidus et siccus et tingitur vel ex frigido: vel ex humido: et manifeste apparet in carbonibus et flamma: quod non pingit in lumine: quia nec per frigidum: nec per humidum extinguatur. Non ergo bene dicitur quod extinguatur ignis per modum ignis. Altran. autem in commento dicit quod inuenitur alia littera talis qualis videtur qui carbonibus esse ignis et flamma in lumine autem neutrum videtur conueniens neque enim humidum: nec frigidum quibus extinctio fit et secundum hanc litteram ratio aristoteles. magis videtur esse ad propositum. Lumen enim igneum apparere in carbonibus

et flamma inuenitur extinguatur frigido addit humido tenebre autem neque supra aliquid frigidum nec humidum. Non ergo per tenebras potest extinguatur lumen igneum egrediens ab oculo: nec extinguatur in tenebris: sed quia debile est non confortatum ab exteriori lumine. ideo latet nos: ut propter hoc non sit visio: sed aristo. hoc reprobatur ibi. Siquitur est quidem. circa quod sciendum est quod lumen igneum extinguatur: vel obtenebratur dupliciter uno eodem modo secundum proprietatem luminis: puta paruum lumen recipit et presentia maioris luminis. Alio modo secundum proprietatem ignis qui extinguitur in aqua: si ergo illud debile lumen ab oculo egrediens esset igneum oporteret quod extinguatur in die propter excellentiorem claritatem: et in aqua propter contrarietatem ad ignem et per consequens inter glacies magis obtenebraretur predictum lumen visibile videmus enim hoc accidere in flamma et in corporibus igneis quod tamen non accidit circa visum. unde patet predictam responsionem vanam esse.

Empedo. autem videtur existimare: quod excurrat lumine sicut dictum est prius videre: aut enim: ut quando quis progressum meditans properauit lucernam hyemalem per noctem ignis ardentis attendens: ut omnium ventorum impetus probet beat ventorum enim spiritum dispergit flantium: lumen autem extra diffusum quantomagis expansum fuerit: illustrat per velum domitis radiis: sic quod miris contentatum antiquus lumen subtilibus lincis diffundatur circulo per pupillam: que aque quidem profundum reuelauerunt circumfluentis: lumen autem extra peruenit quantomagis expansum fuerit: aliquando quidem igitur sic videre ait aliquando autem de fluxibus his qui ab his his que videntur.

Deinde cum dicit. Empedo. autem narrat opinionem Empedo. de cuius improbatione iam dicta est: et dicit quod Empedo. videtur existimare sicut dictum est quod visio fiat lumine existente: et ponit verba eius que interice protulit. dicebat enim quod ita accidit in visu sicut quando aliquis cogitans progredi per aliquod iter per noctem hyemis preparat lucernam accendens lumen ardentis ignis impetus omnium ventorum sufficienter prohibens ponens accensum in laternam: et per hoc statum ventorum spirantium impediens scilicet eos ne possint eorum flatus peruenire usque ad lumen ignis: lumen autem ignis contentum extragrediat: et quantomagis expansum fuerit extra tantomagis illustrat aerem: ita tamen quod radii existentes sunt domiti id est attenuati per velum lanternae: puta per pelles: vel aliud huiusmodi: non enim ita clare illuminatur aer per lanternam sicut illuminaretur ab igne non vellato: et similiter ostendit accidere in oculo in quo lumen antiquus id est a prima formatione oculi accensum contentus id est tunc conseruatur in miris. id est in tunicis oculi per quas sicut per quosdam subtiles lineos lumen diffundit circuli: quod per pupillam: que quidem tunice reuelant radijs per eas

emissis profundus aque fluentis circa ignem accensum in pupilla ad nutritiones: vel post compositionem ignis in profundo coloco: et sic lumen extra peruenit quantomagis fuerit ab interiori procedens: vel quod dicit circulo referendus est ad circuitum pupille. notandum est: quia signanter dicitur per velum domitis radijs ad signandum causas que non videntur in tenebris: quia scilicet lumen egrediens debilitatur per hoc quod transit per predicta vellamenta: ut possint perfecte aerem illuminare postis autem verbis Empedo. subiungit: quod aliqui dicebat visionem fieri per emissionem luminis: ut dicitur est aliquando: autem dicebat quod visio fit per quedam corpora defluentia a visibilibus et peruenientia ad visum: forte eius opinio erat: quod utrumque coniungeretur ad visionem.

Emocritus autem quoniam quidem qui dicitur aquam dicit: esse benedixit: quia autem putauit ipsum videre esse illam apparitionem non bene: hoc enim accidit quoniam oculus levis est: et est non in illo: sed in vidente: passio enim refractionis est. Sed omnino de apparentibus et de refractione nondum ipsi manifestum erat: ut videtur. Incongruum autem erat et non superuenire ipsi dubitare: quare solus oculus videt nullum autem aliorum in quibus apparent ydola.

Emocritus autem quoniam quidem aqua et. post op. Platoni et Empedo. hic tertio philosophus persequitur de opinione democriti circa quod tria facit. primo ostendit in quo democritus benedixit et in quo male. secundo: persequitur illud in quo maledixit ibi. Incongruum autem est. tertio persequitur illud in quo benedixit quod visus namque dicit ergo primo quod democritus benedixit in hoc quod visum attribuit aque: sed in hoc maledixit quod putauit visionem aliud esse: id est apparitionem rei visae in pupilla ex corporali dispositione oculi: quia scilicet oculus est levis id est politus et tersus et ita patet: quod ipsum videre non consistit in hoc quod est apparere tale formam in oculo: sed consistit in vidente id est in habente virtutem visivam. Non enim oculus est videns propter hoc quod est levis: sed propter hoc quod est virtutis visivae. illa. n. passio. scilicet forma rei visae in oculo appareat est reuerberatio id est causatur ex refractione: siue reuerberatione forme ad corpus politum. Sicut enim videmus in speculo accidere. Cum enim inuolutio dyaphanumque sit a corpore visibili pertinerit ad corpus non dyaphanum non potest ultra immutatio transcurrere: sed quodammodo reflectitur ad similitudinem pulvis: que repercutitur proiecta ad parietem et ex tali repercussione redit rei forma visae ad partem oppositam. unde contingit quod aliquis in speculo videat seipsum: vel et aliam rem: que non directe visui eius obicitur: sed hoc locum non habet nisi duo concurrant: quorum unus est: ut corpus sit in superficie lenis: et ex hoc quodammodo fulgens: ut supradictum est: per quem quidem fulgorem moderatum manifestat species in reflectione. Aliud est quod corpus illud sit iterum: ad aliquid eminatum: ut inuolutio predicta ultra non transeat. Et ideo videmus quod nudi hi

vitro apponatur plumbum vel aliquid huiusmodi q̄ impediatur eius penetrationem ne ulterius procedat immutatio non fit talis apparitio. Vtrūq̄ autem horum concurrat in oculo. Est enim moderate fulgens propter leuitatem: vt supra habitum est: et habet aliquid in fundo q̄ terminet eius paruitatem. unde manifestum est q̄ hoc accidēs scilicet q̄ forma rei visē appareat in oculo accidit pure propter refractionem: que ex refractione corporalis causa ex determinata corporis dispositione. Democrito nondum erat manifestum: de huiusmodi refractionibus: et de formis que apparent in corporibus speculabilibus propter refractionem predictam. Ipsa autem visio sū rei veritatem: non est passio corporalis sed principalis: et causa est virtus anime. Democritus tamen ponebat animam esse aliquid corporale. et ideo nō est mirum si operationem anime nihil aliud esse dicebat q̄ passionem corporalem. Sciendum tamen q̄ predicta apparitio quantum ad primam receptionem forme que est causa visionis. Non enim visio est actus anime nisi per organum corporeū: et ideo non est mirum si habeat aliquam causam ex parte corporee passionis non tamen ita q̄ ipsa corporea passio sit idem q̄ visio. Sed aliqua causa est eius quantum ad primam: vt ita dicam percussione forme visibilis ad oculum nāq̄ refectio consequēs nihil facit ad hoc q̄ oculis videat rem visam in eo apparentem. sed facit ad hoc q̄ alterius possit apparere: unde etiam oculis videns rem visam non videt ipsam speciem in eo apparentem. Deinde cum dicit inegrum autem prosequitur quantum ad hoc q̄ democritus male dicit. et dicit q̄ valde incongruum videt q̄ democrito ponenti visionem nihil aliud esse q̄ apparitionem predictam non occurrerit illa dubitatio. quare alia corpora in quib⁹ forme rerum visibiles: quas ydola nominabat specialiter apparēt non videbant. sed solus oculus: ex quo manifeste apparet: q̄ non tota ratio visionis est predicta apparitio. sed i oculo est aliquid aliud: quod visionem causat. scilicet virtus visiva.

Quodvisus nāq̄ est aque verum quidem Non tamen accidit videre scdm q̄ aqua est sed scdm q̄ perspicuum: quod et aeri comune est: sed magis seruabilis est aqua acre et magis spissum. Quare pupilla et oculus aque sunt.

Deinde cum dicit. q̄ visus manet prosequitur id quod democritus benedixit et primo proponit ne cessaret. secundo manifestat per signa ibi. Et hoc est: et in ipsis operibus. dicit ergo primo q̄ democritus organum visus attribuit aque: verum est sciendum tamen q̄ visio attribuit aque non sū q̄ est aqua: sed ratione perspicuitatis que communiter in aqua et aere inuenitur. Nam visibile est motuū perspicui: vt dicitur in libro de anima attribuit: magis tamen visio aque q̄ aeri ppter duo. primo quidem: quia aqua magis potest cōseruari q̄ aer. Alter enim de facili diffundit. et ideo ad cōseruationem visus cōueniētiō: fuit aqua: q̄ aer. natura autem facit semper quod melius est. secundo quia aqua est magis spissa q̄ aer et ex ratione sine spissitudine habet q̄ in ea per quādam reuerberationem appareat forma rei visē: et h̄ competit instrumento

visus: paruum enim competit sibi in eo q̄ comune est aeri. et ideo concludit q̄ oculus et pupilla magis attribuitur aque: q̄ aeri: est etiam et corpus celeste perspicuum. sed quia non conuenit in compositione corporis humani propter hoc hic pretermittit. Et hoc est q̄ in ipsis operibus manifestū: videtur enī aqua q̄ discurrat corruptis oculis et in omnino nouiter formatis frigiditate excedens et claritate et album oculi in habentibus sanguinem pingue et crassum: propter hoc est: vt permaneat humidum in coagulatum. et ideo corporis minime est frigē oculus: nulli enim vnq̄ quod infra palpebras est friguit: animalius vero que sine sanguine sunt: dure pellis sunt oculi: et hoc facit protectionem.

Deinde cum dicit. Et hoc est manifestat organum visus esse aque per tria signa que in ipsis operibus manifesta sunt quorum primum est q̄ si oculi destruantur ad sensum apparet idē aqua discurrens. secundum est q̄ in oculis embryonum de nouo formati qui quasi adhuc recipientes magis virtutem sui principij excedunt et in frigiditatem et claritatem que duo sunt conaturalia aqua tertium signum est: quia in habentibus animalibus sanguinem in quibus potest esse pinguedo quasi ex sanguine genera circa pupillam ponitur album oculi habens pinguedinem et crassitudinem quandam: vt ex eius caliditate permaneat aqueum pupille humidum absq̄ congelatione que paruitate aque et sic determinaret impediretur visio: etiam ideo ratio predicta pinguedinis oculis qui pinguescit propter eius caliditatem nullis vnq̄ passus est frigus in toto eo q̄. i. palpebras continet in animalibus vero que sunt sine sanguine in quibus non inuenitur pinguedo natura facit oculum dure pellis ad protegendum humidum aqueū q̄ est. i. pupillam.

Irrationale omnino est ex eunte quodaz visum videre: et aut extendi vsq̄ ad astra: aut quodamtenus procedente coadherere: sicut quidam dicunt.

Deinde cum dicit. Irrationale vero est: accedit ad improbandum quod aliqui posuerunt visionem fieri extramittendo q̄ erat ratio attribuendi visum igni unde hoc remoro et illud remouetur. Et circa hoc duo facit. primo ponit duos opiniones ponentium q̄ videmus extramittendo. secundo improbat alteram illarum ibi. Istō enim melius est. dicit ergo primo q̄ irrationale videt q̄ visus videat aliquo ab eo existente: quod quidē aliqui posuerunt dupliciter vno modo: vt id q̄ egreditur ab oculo extendatur vsq̄ ad rem visā et quo sequitur q̄ cum nos omnes etiam astra videamus pertingeret ad astra: id quod egreditur q̄ continet manifestam in possibilitatem. cum enim egredi non sit nisi corpus sequitur q̄ aliquod corpus egrediens perueniet vsq̄ ad astra: q̄ idē appet falsus multipliciter. primo quidē q̄ sequeret plura corpora esse in eodem loco: tum quia illud q̄ egrederetur ab oculo simul esset cum aere: et quia huiusmodi egrediendum ab oculis oportet multiplicari in eodē modo sū multitudinē vidētū

egredite

per idem mediū, scēdo: quia quēlibet emissio corpo-
ris, in principio quidē est maior, in fine vero atte-
nuatur, ppter qd̄ tringit q̄ flāma ex corpore accen-
dit, pcedens tendit in solum, hic autē accidit p̄tari
um, dicitur enim marib, q̄ corpus: corpōis egred-
iens ab oculo est intra oculum bāsis aliū a re vi-
sā, tēto: quia non possit quantitas oculi sufficere
q̄ tantū corpus ab eo, p̄gredere q̄ attingere vīsā
ad āstra dīcētiq̄ subtilitāre aliquis enim est ter-
minus subtilitatis corpōis naturalis, q̄ quādo cor-
pus est subtili⁹: corp̄is p̄ter itēq̄ oportet q̄ vel est
set ac̄ vel ignis illud corpus emissum ab oculo s̄
ac̄ē quidē emissū: emittit ab oculo nō est necessa-
riū: quia abādā ceterius. Si vero esset ignis vi-
deremus etiā ignem: vel non possemus videre
mediante aqua: nec etiā possemus videre nisi in
sursum quo tendim⁹ motus ignis, nō autē p̄t dici
q̄ illud corpus qd̄ egredit ab oculo sit lumē: q̄ lu-
mē nō est corpus: vt p̄batum est libo de anima,
Alia opinio ē p̄latois qui posuit q̄ lumē egredi-
ens ab oculo nō, pcedit vīsā ad rem: sed quodē-
mus idēit ad aliquod determinatū spātū vbi scilicet
coheret lumini exteriori: ratione cuius cohe-
rentie fit vīsio: vt prius dicam⁹ est.

Tito enim melius est in principio cōm
si oculi: sed hoc stultum. Quid enim cōm
si est lumen luminis: vel quō hoc poss. bile
esse: nō enim quodlibet iungitur cuilibet:
interius exteriori quō mirifica ill. itus ē.

Tunc interius et exterior quod in illis agitur. Et
 Tunc dicitur. Nihil enim melius est poterit
 missa prima opinione tamquam maxime inconuenient
 sequenter improbat secundam dupliciter primo quidem
 quia in multis et vane aliquid ponit: hoc est quod
 dicit melius est dicere quod lumen interius purgeretur
 exteriori in ipsa interiori extremitate oculi quod est
 tra per aliqua distantia: hoc ideo: quia in illo spa
 tio inter medio: si non est lumen exterius eranguer
 ret lumen interius a tenebris fin cuius positionem
 vt supra habuimus est. Si vero attingat lumen vsus
 ad oculum melius est quod statim purgeretur: quia quod
 potest fieri fine medio melius est quod quod fiat per me
 dium cum aliquid fieri per pauca: melius est quod
 per plura. Secundo ibi. si hoc solum improbat puncti
 onem luminis interioris ad exterius etiam si fiat in
 principio oculi: hoc tripliciter primo quidem quod
 coniungi est proprie corporum: quorum vtriusque ha
 bet per se substantiam non autem qualitate quod non
 sunt nisi in subiecto. unde lumen non adiungit lumi
 ni nisi forte corpus luminosum adiungeretur cor
 poris luminosi. potest autem contingere quod lumen in
 tendatur in aere per multiplum canentium luminanti
 um: sicut cal: intenditur per augmentum calefa
 cientis: quod tamen non est per additionem vt patet
 in quarto phy. secundo improbat per hoc quod etiam
 dato quod vtriusque lumen esset corpus non tamen est
 possibile. vtriusque coniungeretur cum non fine causae
 rationis: non enim quodlibet corpus natum est quod
 coniungi cuilibet corpori. sed solum illa que sunt ali
 qualiter homogenea. tertio quia cum inter lumen
 fieri? quod erret? intercidat corpus medium. scilicet nuda
 id est nuda oculi non potest vtriusque luminis esse
 coniunctio.

¶ Ad quidem igitur sine lumine
impossibile est videre: dictus est

in alijs. Sed siue lumen siue aer est: quod ē
inter rem visam ⁊ oculum: motus qui per
ipsum facit videre.

¶ **Mod** quidē igitur sine lumine &c.
postq̃ philosophos improba-
uit opinionem ponentum visionem fie-
ri extramittendo de hoc determinat veritatem
et circa hoc tria facit. primo manifestat qualiter
visio fiat s̃m suam sententiam. secundo ex hoc red-
dit causam eius q̃ supra posuit esse de organo vi-
sūs ibi. Et rationabiliter. tertio manifestat causas
illam per signum ibi. Et hoc est ad accidentibus
refertur ergo. p̃mo q̃ dictum est in libro de ani-
ma. Quod sine lumine impossibile est videre: quia
cuius visio fit per mediū q̃ est dyaphanum: vt dici-
tur libro de anima et ideo fuit illud mediū q̃ est
inter rem visam et oculum sit actu aer illuminatus
sicut sit non quides per se substituens: cum non sit cor-
pus sed in quocūq̃ alio corpore puta aqua vel me-
diolmotus qui fit per huiusmodi medium causat
visionem. Non est autē intelligendū q̃ huiusmodi
motus sit localis quasi quod: idam corporeū dehu-
entium a re visa ad oculum sicut democritus et
pedocles posuerunt: quia sequeretur q̃ per huius-
modi dehumum corpora visa diminuerentur quo-
vis totaliter confunderentur etiā q̃ oculus et oc-
culus continuo huiusmodi corporis destrueret: et
etiam esset impossibile: vt totum corpus ab oculo
videretur: sed solum s̃m tantam quantitatem quā-
tam posset pupilla capere. Est autē motus iste s̃m
alterationem: alteratio autem est motus ad formā
que est qualitas rei vise ad quam medium est im-
potentia inquantum est lucidum in actu: q̃ est
dyaphanum interminatū. Color autem est qualitas
dyaphani terminati: vt. j. dicitur. Quod autē inter-
minatū est sic se habet ad terminatum. Nam for-
ma est quidam finis materię: sed propter aliam
rationes dyaphanitatis in medio perspicuo sequitur
q̃ medium recipiat alio modo speciem coloris q̃
sit in corpore colorato in quo est dyaphanum ter-
minatus: vt. j. dicitur. Quod enim sunt in fisci-
ptis s̃m modum ipsorum: et ideo color est quidem
in corpore colorato sicut qualitas completa in suo
esse naturali in medio. Est autem incompleta s̃m
quoddam esse intentionale alioquin non posset s̃m
idem medium videri album et nigrum albo autē
et nigro d̃ prout sunt forme: complete in esse
naturali non possunt simul esse in eodem sed s̃m
predictum esse in completum sunt in eodem: quia
iste motus effendi propter suam imperfectionem
appropinquat ad modum quomodo aliquid est in
aliquo in potentia. Sunt autem in potentia oppo-
sita s̃m in eodem.

The rationabiliter q̄ interius aque est: aqua enim perspicua est: videtur autem sicut exterius non sine lumine: ita 7 interius perspicuum igitur oportet esse: necesse igitur aquam esse: quia non est aer: non enim in ultimo oculi anima aut anime sensum est: sed manifestum: quoniam interius: quare necessario perspicuum est 7 receptibile luminis quod interius oculi: 7 hoc etiam ab accidendis manifestum. Jam enim qui

busdam vulneratis in bello iusta tempora:
ita: vt absceiderentur pori oculi accidit fieri
tenebras: sicut lucerna extincta eo q̄ quasi
lampas quidam abscessa fuit perspicuum
vocatum pupilla.

¶ Deinde cum dicit. Et rationabiliter assignat sup id q̄
dictus est causam quare necesse sit visum attribue
re aque qd̄ supra solum per signa ostenderat et di
cit q̄ quia inuratio mediū illuminati a corpore vi
so causat visionem rationabiliter id q̄ est intra
pupillā que est organum visus est aqueum. aqua
enim est de numero perspicuum oportet autem
q̄ sicut ceterius medium est aliquod perspicuum
illuminatum sine quo nihil potest videri ita etia
q̄ intra oculum sit aliquod lumen et cum nō sit vi
sio nisi in perspicuo necesse est q̄ etiam intra ocu
lum sit aliquod perspicuum nō autem corpus cele
ste: quia nō venit in compositionē humani corpo
ris et ideo necesse est q̄ sit aqua que sit servatilis
et spissior q̄ aer vt dictum est. quare anteq̄ ad vi
dendū requiratur lumen interius manifestat p̄dicit
Nō enim inuratio. Si enim virtus visiva esset
i exteriori superficie oculi sufficeret ad videndū solū
lūm exterioris perspicui per qd̄ inuratio coloris
perveniret ad exteriorē superficiē pupille. Sed ani
ma siue sensitiū anime non est i exteriori superficie
oculi sed intra. Et est attendendū q̄ signanter ad
dit. Aut anime sensitiū: anima enim cū sit forma
totius corporis et singularis partium eius necesse
est q̄ sit in toto corpore et in qualibet parte eius: q̄
necesse est formam esse in eo cuius est forma. s̄ sen
sitiū anime dicitur potētia sensitiua que quia est
principium sensibilibus operationis anime que per
corpus exercetur oportet esse in aliqua determi
nata parte corporis et sic principis visus est in
teriori iusta cerebrum vbi coniungunt duo nervi ex
oculis procedentes. Et ideo oportet q̄ intra ocu
lū sit aliqd̄ perspicuum receptivum luminis: vt sit
vniūformis inuratio a re visua vsq̄ ad princi
pium visuum. Deinde cum dicit. Et hoc est etiā
manifestat qd̄ dixerat per signum q̄ accidit in qui
busdam qui impugnis circa tempora vulneratur
abscessis etiam poris qui pupillam continuant vi
sui principio subito tenebre fiunt per visus amif
sionem ac si lucerna extingueret pupilla enim si
cut quidam lampas illuminat ab exteriori lumi
ne et ideo quando prescindunt pori continuantes
pupillā principio visui nō potest lumen hui⁹ lā
padis vsq̄ ad visuum principium peruenire et
ideo visus obscuratur.

¶ Igitur si quidem in his accidit: sicut di
ximus manifestum: q̄ si oportet fm̄ hunc
modum attribuere et assignare vnumquod
q̄ sensitiuorum vni elemento: oculi qui
dem visuum aque existimandum: aeris ve
ro sonorum sensitiuum: ignis autem odo
ratiuum.

¶ Deinde cum dicit. igit̄ si quidem exclusis fal
sis opinionibus aliorum accedit ad principale p
positum. et primo quantum ad organa sensuum nō
necessarium. secundo quantum ad organa sensuum
necessarium: ibi tactū autem. Circa primū duo
facit. primo adaptat organa sensuum elementis. se

cundo manifestat q̄ dixerat ibi. q̄ enim actu odo
ratur. Circa primum considerandum est q̄ non
fuit fm̄ sententiam aristote. Quod organa sensuum
elementis attribuerentur: vt patet in libro de ani
ma. sed quia aliquando p̄bi organa sensuum quat
uor elementis attribuebantur: ideo q̄si in hoc p̄desce
dens dicit quod suppositis his que dicta sunt de
visu sic patet fm̄ q̄ aliqui dicunt vnumquodq̄ sen
sitiuum id est organorum sensuum attribuere ali
cui vni elemento: sicut alij faciunt existimādū ē q̄
visuū oculi attribuēdo sit aqueū sensitiuum autē so
norū sit attribuēdo aeri igni vero odoratiū. Sed
hoc videt̄ esse p̄tra id qd̄ dictus est in libro de ani
ma. pupilla est aque auditus vero aeris olfact⁹ au
tem alterius horū autem. aut nullus est. aut omni
bus cōmunit̄ sed dicendum est q̄ id q̄ est odora
tus potest accipi dupliciter vno modo fm̄ poten
tiam: et sic organū odoratus est aeris vel aque vt
dicit in secundo de anima. Alio modo fm̄ actum
et sic est verum q̄ hic dicit̄: vt ipse probabit. Et iō
signanter non dicit odoratiū esse ignis: sicut dixe
rat sensitiū sonorum esse aeris et visuiū oculi ēē
aque odoratiū enim dicit fm̄ potētiā sed odora
tus fm̄ actum.

¶ Quod enim actu odoratur: hoc potētia
odoratiuum est. Sensibile enim facit agere
sensum: quare necesse existere ipsum poten
tia prius: odor vero fumalis euaporatio ē:
fumalis est autem euaporatio ab igne: pro
pter quod et circa cerebrum loco odoratus
proprium sensitiuum est: potētia enim ca
lida que frigidi materia est: oculi autem ge
neratio eundem habet modum: a cerebro
enim constat. Cerebrum autem frigidius et
humidius omnibus partibus corporis.

¶ Deinde cum dicit. Quod enim actu odoratur
probat quod dixerat de organo odoratus et circa
hoc tria facit. primo ostendit odoratiuum esse in
actu ignis. secundo concludit quale debeat esse et
visus organum odoratus q̄ est odoratus in poten
tia: ibi propter qd̄ et circa cerebrum. tertio ostendit
similitudinem organi odoratus ad organū visus
ibi et oculi et generatio aut ergo. primo q̄ odoratiū
id est organum habens virtutem odorandi oportet
q̄ sit hoc in potētia q̄ actuali odoratus est in actu
q̄ manifestat per hoc q̄ sensibile facit sensum age
re id est esse in actu vel etia operari oportet q̄ sen
sitiū sit in potētia sensibile alioquin non patere
ab ipso. vnde relinquē q̄ sensitiū sit in potētia
sensuum in actu. Manifestū est autem q̄ odor est fu
malis euaporatio non quidem ita q̄ fumalis eua
poratio sit ipsa essentia odoris hoc enim improprie
est. secundo de anima longius enim diffundit odor
q̄ fumalis euaporatio s̄ hoc dicit̄ q̄ fumalis eua
poratio est causa q̄ sentiatur odor: fumalis eua
poratio est ab igne vsq̄ a quocūq̄ calido: vt ergo odo
ratus in actu sit per caliditatem que principalit̄ est
in igne: et ideo in temporibus et locis calidis flores
sunt maioris odoris. Deinde p̄dicit p̄pter qd̄ et circa
cerebrum concludit ex premis q̄ organum odo
ratus dicitur esse in loco qui est circa cerebrum or
ganum enim odoratus est in potētia odor in actu
q̄ est per calorem vel ignem: et ita oportet q̄ sit po

De sensu et sensato

entia calidum. potentia autem est causa frigidi quia
eade est materia p[er]arior[um] nec potest e[ss]e in poten-
tia ad unum cor[por]is nisi s[ecundu]m q[uo]d est actu sub altero: vel p[er]
fecte: vel imperfecte. Imperfecte sicut quando est sub
forma medi[um]i. et ideo oportet q[uo]d essentia organi sit id
q[uo]d est actu frigida: et humidu[m] q[uo]d precipue est in loco
circa cerebrum. unde organu[m] odoratus est circa ce-
rebru[m]. Deinde dicitur. Et oculi generatio ostendit p[re]-
sentia organu[m] odoratus ad organu[m] visus et dicit q[uo]d
etia[m] oculi generatio h[ab]et eade[m] modu[m] q[uo]d ad hoc q[uo]d
constat ex cerebri: q[uo]d cerebru[m] inter o[mn]es partes corpo-
ris est humidu[m] et frigidu[m]. et ita habet natura[m] aque
que est naturalit[er] frigida: et sicut p[er]gruit organu[m] odo-
ratus q[uo]d debet e[ss]e calidu[m] in potentia et organu[m] visus
q[uo]d debet e[ss]e aque. Sed tunc videt p[re]sentia attribui
iste plato visus igni sicut et hic aristoteli odoratu[m]. dicit
dum est aut q[uo]d organu[m] odoratu[m] est aque in quantum
aqua est potentia calidu[m] q[uo]d est ignis organu[m] aut vi-
sus est aqua in quantum est p[er]cipua et p[er] se quies luci-
da in potentia: s[ecundu]m q[uo]d ignis est etia[m] lucidu[s] actu sicut
et calidu[m]. Adhuc posset aliquis dicere q[uo]d p[re]sentia
visus attribui igni dicendu[m] est ergo q[uo]d eode[m] modo
quo aristoteli attribuit odoratu[m] ignis nihil p[ro]hibet vi-
sum attribui igni no[n] s[ecundu]m p[ro]p[ri]as eius qualitates q[uo]d
sunt calidu[m] et sicc[u]m. sed s[ecundu]m q[uo]d est lucidu[s] actu q[uo]d at-
tendisse videt aliq[ui] p[ro]bi arg[um]entum sumentes a fulgore
qui apparet motu oculo. Sed t[ame]n q[ui]dam ad hoc im-
probant eor[um] opinionem aristoteli no[n] quide[m]: quia pone-
bant ibi in actu esse igne[m] q[uo]d aliquatit[er] esset v[er]o in-
quantu[m]. s[ecundu]m visus in actu no[n] s[ecundu]m lumine[m] sicut nec
odoratus in actu sine calore. Sed quia ponebant
organu[m] visus esse lucidu[m] actu ponentes visus fieri
et non suscipiendo sed extrinsecu[m].

Tactuum autem terre gustatiuum vero
species quedam tactus est: et ideo iusta cor-
sensitiu[m] est ipsoru[m]. s[ecundu]m gustus et tactus. cor-
enim oppositu[m] est cerebri: et est calidissimu[m]
partiu[m]: et de sensitiuis quidem partib[us] cor-
poris hoc modo sit determinatu[m].

Deinde cu[m] dicit. Tactus autem terre determinat
de organu[m] sensu necessario. et primo ostendit que
ei elementa sunt attribueda. secundo i[n] quo loco sint
ita ibi. Et ideo iuxta cor. dicit ergo primo q[uo]d orga-
nu[m] tactus attribuit terre et simili[ter] organu[m] gustus
qui est tactus quida[m] ut in secundo de anima dictum
est q[uo]d quide[m] no[n] est sic intelligendu[m] quasi organu[m]
tactus vel gustus sit simplici[ter] terreu[m] capillis enim
et crinibus no[n] sentimus que sunt magis terrea. S[ecundu]m
quia: ut fitio de anima dicit. Terra maxime misce-
tur in organo ipsoru[m] sensu et de organo quide[m] tactu[s]
ratio ista est: quia ut dicitur secundo de anima or-
ganu[m] tactus ad hoc q[uo]d sit in potentia ad p[er]arias
aque[m] tangibiles debet esse mediocrit[er] comple-
tionatu[m] et ideo oportet q[uo]d sit ibi s[ecundu]m quantitatem
plus de terra que ut alia elementa minus habet de
virtute actiua de organo autem gustus ratio manife-
sta est. Sicut enim organu[m] odoratus debet esse
quantu[m]: ut sit ibi potentia calidum sine quo no[n] sit
odoratus in actu: ita etia[m] organu[m] gustus debet
esse terreu[m]: ut sit potentia humidum sine quo non
est gustus in actu. Deinde cum dicit. Et ideo iuxta
cor. ostendit vbi sit organu[m] tactus et gustus consti-
tutus: et dicit q[uo]d est iuxta cor. et assignat hui[us] ratione[m]
quia cor est oppositu[m] cerebri s[ecundu]m situm et qualita-

tem: et sicut cerebrum est frigidissimu[m] omnia que in
corpore sunt ita et cor est calidissimu[m] inter omnes cor-
poris partes. et propter hoc enim unice[m] opponunt
tur s[ecundu]m situm: ut per frigiditates cerebri temperet
caliditas cor. Et inde est q[uo]d illi qui habet paru[m]
caput s[ecundu]m proportionem ceteroru[m] membroru[m] im-
petuosi sunt tanq[uam] calor[is] cordis no[n] sufficient[er] refle-
ro per cerebru[m]. Et e[ss]e converso illi q[uo]d credunt immo-
derate in magnitudine capitis sunt nimis humoro-
si et pinguioris calor[is] cordis per magnitudin[em] ce-
rebr[i] impediens. Sed oportet autem organu[m] ta-
ctus q[uo]d terreu[m] esse principalit[er] in loco calidissimo
corporis: ut per caliditatem cordis ad temperiem
terre frigiditas reducatu[r]. Nec obest q[uo]d per totum
corpus animal sentit sensu tactus: quia sicut alii
sensus sunt per mediu[m] extrinsecu[m]: ita tactus et gu-
stus per mediu[m] intrinsecu[m] q[uo]d est caro. Et sicut vi-
suum principiu[m] non est in superficie oculi: sed in-
trinsecus: ita etia[m] principiu[m] tactus est intrinse-
cus circa cor cuius signu[m] est q[uo]d lesio si accidat in
locis circa cor: et maxime dolorosa nec tam[en] oportet
esse duo principia sensitiua in animali unum circa
cerebru[m] vbi constituit principiu[m] visuum: odo-
ratiu[m]: et auditu[m]: et aliud circa cor vbi constituit
principiu[m] tactus et gustus. Sensitiuum enim p[ri]-
cipiu[m] primo quidem est in corde vbi est sors calo-
ris in corde animalis. Nihil enim est sensitiuum
sine calore: ut dicit in libro de anima. sed a cordis
deriuat virtus sensitiua ad cerebrum et crinde p[er]-
dit ad organa trium sensuum. visus auditus et odo-
ratus tactus autem et gustus referunt ad ipsu[m] cor
per mediu[m] co[m]mune[m]: ut dictum est. Ultimo au-
tem epylogat q[uo]d de sensitiuis partibus corporis sit
hoc modo determinatu[m] est sicut in superioribus
habitu[m] est.

Sensibus autem his que s[ecundu]m
vnu[m]quodq[ue] sensitiuum: puta
dico colore et sono et odore et gu-
stu et tactu vniuersaliter dictum
est: que actio ipsoru[m] in his que de anima:
et quid operari s[ecundu]m vnu[m]quodq[ue] sensitiu-
rum. Quid autem oporteat dicere quodli-
bet eor[um]. s[ecundu]m quid color: quid sonus: quid
odor: quid sapor: similiter et de tactu consi-
derandum est: et primum de colore.

Sensibus autem his et. Postq[uam] p[ro]bi
losoybus ad organa sensuum appli-
cauit co[n]siderationes de sensibus anima-
liu[m] hic applicat ad ipsa sensibilia. et pri-
mo dicit de quo est intentio. secundo et ergo p[ro]p[ri]a: ibi
Quodmodu[m] igitur dictu[m] est de lumine. circa p[ri]-
mum duo facit. primo p[ro]ponit intentu[m]. secundo ma-
nifestat q[uo]d dixerat ibi. Et sit quide[m] igitur vnu[m]q[ui]q[ue]
dicit ergo primo q[uo]d de sensibilibus p[ro]p[ri]is que sen-
tiunt s[ecundu]m vnu[m]q[ui]q[ue] sensitiu[m]. i. s[ecundu]m singula organa
sensu q[uo]d dicit ad differentias sensibiliu[m] co[m]muniu[m]
. s[ecundu]m de colore sono et odore que sentiunt per visu[m] au-
ditu[m] et odoratu[m]. et de gustu tactu. i. de sensibilibus
h[ab]et sensu dictu[m] est in libro de anima vniuersali-
ter et quo habent in sensu agere et qualis sit opatio sen-
sus s[ecundu]m vnu[m]q[ui]q[ue] organu[m] imutatu[m] a predicto sensi-
bili: ut dictu[m] est in secundo de anima. Ad sensus
est potentia sensibile et q[uo]d sensibilia faciunt sensus esse
in actu. Sed nunc p[ro]siderandu[m] est quid sit q[uo]libet

sensibilis fm seips. s. qd sit color: qd son? qd odor: qd
sapor: s. sit? d. tactu? d. sensib? tactu. Et pmo ieddū ē
de color qui ē obiectū visib? eo q visus est spūalior
inter omnes sensus: non est autem per hoc intelligē
dum q de omnibus his sensibilibus in hoc libro
determinare intendat: sed q omniū hor? sensibilia
pideratio necessaria sit ad ppositam intentionem
sed tamē sensibilia tactu sunt uel ppterates elemen
torū. s. calidum frigidū humidū s. sic: de quibus
determinatū est libro de generatione: vel sunt pro
pterates corporis distinctiō sicut dur? s. molle: et
alia huiusmodi de quibus determinatū est in libro
metheororū: vnde nunc restat determinare de tri
bus. s. de colore odore s. sapore. de sono determi
natū est in libro de anima: eo q eadem est ratio ge
nerationis soni s. immutationis auditus organi a
sono: quasi autem immutetur organa sensus a sen
sibilibus ppter ad piderationē libri de anima.

Est quidem igitur vniūq; simpliciter
dictum: hoc quidem actu: hoc autē potentia
quomodo quidem igitur actu color? s. so
nus: s. qd est idem vel alterū his qui secū
dum actum sensibilibus: puta visioni s. auditio
ni dictum est in eis que de anima. Quid
autem vniūq; eorum existens faciat sen
sum s. actum nunc dicamus.

Deinde cum dicit. Est quidem igitur exponit
quod dictum est. s. q piderandū sit quid sit color
s. sapor: s. vniūq; hor? n. dupliciter est vno qdē
modo prout sentitur in actu: alio vero modo prout
est sensibile in potentia. Ad autem sit vniūq; eo
rum fm actum id est fm q est color: actu pceptū a sen
su vel sapor: vel qdēq; aliud sensibile dictum est i
libro de anima. qdō. s. vniūq; hor? idem sit vel al
terius sensu fm actum. s. visioni vel auditio: quia
v? visibile in actu est idem visio in actu: visibi
le autem in potentia nō est idē visu in potentia er
go quid vniūq; sensibilia sit in actu dictum est in
libro de anima ibi que determinatū est de sensibi
bus in actu quid sit vniūq; eorum fm seipsus q na
rum est facere sensibilia actu est nunc dicendum in
hoc libro.

Quēadmodum igitur dictus est de lumi
ne i alijs: qd sit color? perspicui fm accidēs:
quando enīz inest aliquid igitur in pspi
cui: presentia quidem lumen est: pūatio ve
ro tenebre: quod autē dicimus perspicui
non est ppiūm aeris vel aque: nec alicuius
sic dictorū corporū: sed est quedam cōis na
tura s. virtus: que separata quidem non est:
in his vero est s. i alijs corporibus. In his
quidem magis: in his vero minus.

Deinde cum dicit. Quēadmodum igitur est di
ctum determinat de sensibilibus fm modū ptractū
s. pmo de colore. secundo de sapore: ibi de odo
re vero s. sapore. tertio de odore ibi. Eodem autem
modo oportet intelligere. prima aut pars diuidit
in duas ptes. In prima ostendit quid sit color: i cō
muni. In secunda parte determinat de differētijs
colorū ibi. Est ergo in esse perspicui. Circa primū
duo facit. primo pponit pūatū color. secundo in
uestigat color diffinitionē ex huiusmodi pūatū sibi.

Quēadmodū ergo s. cor? est autē duplex color pū
vnum quidem formale. s. lumen. aliud materiale. s.
perspicui. primo tangit pūatū formale. s. lumen.
secundo pūatū materiale. s. perspicui ibi. Ad
autē dicimus perspicui. dicit ergo primo qd sicut
dictum est libro de anima. lumen est color? perspi
cui q quidem dicitur fm quandā pportione: et eo
q sicut color est forma s. actus corporis colorati: ita
lumen est forma s. actus perspicui. differt autē qd
ad hoc q corpus coloratū in seipso habet causam
sui coloris. Sed corpus perspicuum habet lumen
ab alio: ideo dicit qd lumen est color? perspicui s.
accidēs id est per aliqd non qd lumen sit actus p
spiciū iquantū huius. quod autē sit actus eius s.
aliud manifestat per hoc q quādo aliquod corpus
ignitū. i. actu lucidum adest perspicui ex pūentia
eius sit lumen in perspicui. Et pūatione vero si
unt tenebre. non sic autē est de color? quia color? ma
net in corpore colorato quocūq; pūente vel absente
licet non sit actu visibile sine lumine. Deinde cu
dicit. Quod autē dicimus perspicui determinat d
perspicui: s. dicit q hoc q dicitur perspicuum non
est pūatū: vel aeris: vel aque: vel alicuius hu
iusmodi corporis: sicut est vitrum s. alia corpora trā
sparen? sed est quedam natura cōis: que in multis
corporibus inuenitur. i. quedam naturalis propie
tas in multis inuenta: quā ē virtutem nominat in
quantū est quoddā pūcipium visionis: et q plato
ponebat cōmunita sicut sunt separata fm rationem
ita etiam separata esse fm cōis ad hoc excluden
dum subiungit. Ad natura pūcipitatis nō est aliq
natura separata: sed est in his corporibus sensibili
bus. s. in aere s. aqua: s. in alijs in quibusdā qdē
magis: in quibusdā vero minus. Ad cuius euidē
tiam scēdum est q philosophus dicit in secundo
de anima. visibile non solum est color: sed ē qdā
aliud q ratione corporeb? inominatū. Et autē
i genere visibilis cōiter accepit aliqd ut act? aliqd
verout potētia. non est autē in hoc genere ut act?
aliq qūitas propria alicui? elementorū. Et ipm lūmē
qd est qd pūmū in corpore celesti: dicitur autē ad
inferiora corpora: vt potētia quidem in hoc gene
re est id qd est pūmū luminis susceptiū: q quidem
in triplici ordine graduū se habet: primus quidem
gradus cū id qd est luminis susceptiū est totaliter
lumine repletus qū perfecte in actu reductum: ita
q vltimus nō sit receptiū alicuius qualitat? vel
forme huius generis: quod quidem inter oia corpa
marine cōpetit soli: vnde corp? solare non potest
esse medium in visu vt sit recipiens s. reddens for
mam visibilem: proprietates autem lucendi secun
dum ordinem quendam descendendo pcedit vsq;
ad ignem vltimus vsq; ad quedam corpora que p
pter paruitatem sui luminis nō possunt lucere nisi i
nocte: vt supra dicitur in secundis gradus est cor
que de se nō habet lumen in actu: sed sunt suscepti
ua luminis per totū huiusmodi corpora pūatū dicit
tur pūcipia siue transparentia: vel dyaphana. pha
non enim in greco idem est q visibile: s. hec qui
dem pūcipitas transparenti inuenit quidē maxima
i corporibus celestibus ppter corpora astroz. que
oculant q post se est: secundario autē in igne fm q
est in pūia spha pū raritatem autē in igne fm q
est in aqua. quinto etiam in quibusdā terrenis corpori
bus pū abundantiā aeris vel aque in ipis terti
s. infimus gradus est terre: que maria distat a cor?

perspicui
vel huiusmodi

posse celestis: que minime nata est recipe de lumine sed in superficie tñ exterioris. n. ptes pp sui grossitie iteriores obduat: vt ad cas nō pueniat lumē. Quis aut in solis corporib⁹ mediū gradus pprie dicat per spicius: vel d'aphanū fm noia pprietate cōter tñ loquēdo pōt dici spicius: qd est luminis susceptiuū qualitercūq; ita videt pbs hic de spiciuo loqui

Quemadmodū ergo et corporū. necesse est vltimū esse: et huius luminis qd igitur natura indeterminato spiciuo est: ipsi aut qd in corporib⁹ perspicui vltimū qd quidem erit vtiq; aliquid palā est: qd aut hoc sit color ex accidentibus manifestū. Namq; color in extremitate aut extremitas est: vnde pythagorici epiphaniā colorem vocabāt. Est quidē enim in corporis extremitate: sed nō est extremitas corporis.

Deinde cū dicit. Quemadmodū ergo et corporū inuestigat diffinitionē coloris: et primo inuestigat genus. secūdo dñas ibi. fm eandē naturā. tertio diffinitionē pcludit ibi. quare color vtiq; ē. Et aut cōsiderandū q; semp oīs subiectū ponere i diffōne accidētis: vt dicit vii. meth. differēt tñ. Nā si accidēs diffinit in abstracto subiectū ponit loco dñe. Id ē q; pertinet ad gen⁹ accidētis ponit loco generis: sicut cū dicitur symitas est cūctas nati: cū aut accidēs diffinit in cōcreto cōuerso subiectū ponit loco generis sicut cū dicit. Sym⁹ est natus curuus ga ergo h color diffiniendus ē in abstracto. primo i cipit inuestigare loco generis id q; ē cōtinalit ipse color: et pcludit ex pdictis: q; cū perspicuū nō sit natura separata: sed in corporibus eris necesse est q; sicut corporū in qbus hec natura inuenit est aliqd vltimū si sit finita ita et ipsi spiciui: qd significat qualitatē talis corporū oportet ēē aliqd vltimū: et eadē rō ē. de oibus qualitatib⁹ corporū: q; p accidēs sūt quāta fm corporū quāitates. vñ per accēs terminat fm corporū terminationē. Est ergo cōsiderandū q; sicut corporū quēdā terminata dicunt: quia pprijs terminis terminant sicut corpora terrestria qdā interminata: eo q; nō finiant pprijs: s; alienis: ita et est et circa perspicuū quodā enim est interminatus et scilicet: quia nihil hz in se determinatū. vñ ipsius videatur quodā aut terminatū: ga determinate habet aliqd in seipso. vñ videat fm pprijs terminationē perspicuū igit indeterminate est susceptiuū luminis: cuius natura nō est: vt suscipiat solus in extremo: s; per totum mediū est aut ipsius spiciui q; significat qualitates in corporib⁹ erit: vt dicitur est ex bis q; accidit. Non. n. videt corpora colorata: nisi s; suas extremitates p q; appet q; color: vel ē extremitas corporis vel ē extremitate corporis. Et id ē q; pythagorici colorē vocabāt epibiaz. i. appitionē: q; illd q; appz i superficie corporū color ē. Ad ēat vñ q; color sit extremitas corporis: vt pythagorici posuerūt: q; sic ēē superficies: vel linea: vel punctus: sed est in extremitate corporis sicut natura spiciui est in corporibus.

Sed eandē naturā oportet existimare qua exterius coloratur hanc et interius. Videtur autē aer et aqua colorata: et enim auro ra tales: sed ibi quidē: quoniā indeterminato accidit nō eundē colorē habet accidētibus

prope et lōge nec aer nec mare. In corporibus vero nisi cōtinens faciat transmutatio: nes determinata est et fantasia coloris: manifestum igit q; idē et ibi et hic susceptiuū coloris est: perspicuū ergo scdm q; existit i corporibus inest autē. aut plus. aut minus: in omnibus colores facit pmutari. Quomā autē in extremitate color: huius vtiq; extremitas aliqua erit.

Dein cū dicit. Sed eandē naturā inuestigat id q; ponit in diffōne coloris sicut dñas. i. eius qd est p spiciuū: dicit q; oīs existimare eandē naturā esse q; est susceptiuū coloris in corporib⁹ q; colorant exteri nō per ppriū colorē: sed ex aliquo exteriori: et in his que colorant interi⁹ ppriū colorē. illa aut q; colorant ab exteriori sunt spiciua sicut aer et aqua et h manifestat p colorē qui appet in auro: et repleddtia radior solis ad aliqua corpora. Assignat tñ dñas inter corpora q; colorant ab exteriori: vel a seiphs. In his. n. q; ab exteriori colorant ppriū hoc q; nō hnt determinatū colorē de se nō vñ idē color de ppe et de lōge sicut apparet in aere et aqua maris: q; de lōge appet alteri⁹ coloris: q; de ppe: q; n. hōz color videt fm aliquā reuerberationē: necesse est q; fm varietatē situs spiciuū variat appitio ppriū diuersas reuerberationis figuraz: s; in corporib⁹ que de se hnt determinatū colorē est determinata fantasia. i. appitio coloris: et nō variat fm diuersis sitū aspiciētiū: nisi forte p accidēs: puta cū corpus cōtinens facit aliquā transmutationē apparitōis: vel q; color: vt p alia: sicut que pntet i vase vitri rubei viderent rubea: vel et per aliq; reuerberationē splendoris: sicut p in collo colūbe: q; igit color: qui videtur in vtriusq; corporib⁹ nō differt fm ppriū subiectū coloris s; fm apparitionis cām: que ē vel interius: vel exteri⁹. manifestū est q; vtriusq; est idē susceptiuū coloris. Manifestū est q; et in his: q; colorant interi⁹ perspicuū ē q; facit ea picipare colorē q; qui de perspicuū in corporib⁹ inuenit fm magis et minus: vt dictū ē. que. n. illoz corporū plus hnt de aere vel aqua plus hnt de spiciuo minus hnt q; super abundāt in festri. Si vero pūgam⁹ duo que dicta sunt. i. q; color sit in extremitate corporis et q; corpora participet colorē fm perspicuū seq; q; color sit qdā extremitas perspicui.

Quare color vtiq; erit perspicui extremitas indeterminato corpore: et ipsoz autem spiciuoz puta aque: et siquid aliud tale quo runcūq; videtur aliquis color proprius ē fm extremitatem similiter omnibus inest.

Deinde cū dicit. Quare color vtiq; erit cōclut diffinitionē coloris et primo in his que p se colorant interius. secūdo in his que colorant ab exteriori ibi. Et ipsoz autē perspicuoz. cōcludit ergo q; color est extremitas spiciui in corpore determinato qd quidē addit eo q; huiusmodi corpora sunt q; fm se colorant. In diffinitione autē debet poni id q; p se q; autē dicit colorem ēē extremitatē perspicui non repugnat ei qd dixerat supra colorē nō ēē extremitatē. Illud. n. dicit de extremitate corporis hoc autē de extremitate perspicui q; nō fiat corporis qualitatē: sicut calidū et albus. et ideo color: nō est in genere quātitatis sicut superficies: que est ex

perspicui
vel hz g'ur

appitio hnt

remū corporis sed est in genere qualitatis: sicut e
pſpiciuitas. Quia extremū ē id cuius est extremus
vniū generis sunt. Sicut autē corpora intrinsecus
quidē habent superficie; in potentia nō autē actu: ita
etia; intrinsecus nō colorant in actu: sed in poten
tia que reducitur ad actū facta corporis diuisione il
lud aut intrinsecū nō habet virtutē mouēdi visus
q̄ per se colorū puenit. Deinde cū dicit. Et ipsoz
manifestat rationē coloris q̄tum ad ipsa perspicuā
interminata sicut est aqua vel quicqd aluid huius
modi h3 colorē: quia in oibus his nō est color: ni
si sū extremū.

Ergo inesse in pſpicio hoc qui
e quidem in aere facit lumen: est au
tē non: sed priuatiū ē esse: quemad
modū igitur ibi hoc quidē lumen
hoc vero tenebre: ita ē in corporibus inest
album ē nigrum.

Ergo in esse pſpicio ē. postq̄ pbi
c loſophus ostēdit quid est color: hic
pcedit ad distinguendū spēs colorū. ē pri
mo q̄tum ad colores medios ibi de alijs
autē coloribus: q̄ vero dſic quibz spēs distinguunt
debēt ēē per se generis diuise: ē nō per accidē: vt
p. vii. meth. idco ēē ipsa natura coloris quā p. pſi
finitionē supra pſitiā replicauerat: pcludit diuerſi
tates specierū ipſi habitū est. n. ē pmissis q̄ subie
ctū coloris est pſpiciū sū sū extremū i corporibus
fminas pſi: aut acē. pſpiciū inq̄m huius est lor: cū
pſiā in dyaphano nō dēminato: sicut est aer facit
lumen: et aut abſiā facit tenebras: ptingit ergo i er
tremo pſpiciū fminatorū corporū i cē illud q̄ in aere
facit lumen: ē hoc facit ibi colorē albū: ē per ei abſi
tiā efficiet color niger q̄ quidē nō ē sic intelligēduz
quasi i coloris nigro nihil sit lumen: sic. n. nigredo nō
ēē pſiā albedini: vt pote nō participas eādē na
turā: sed ēē pura priuatio sicut tenebra actus: s3 di
cis nigredo causari per abſiā luminis q̄ minimū
h3 d lumine iter oēs colores: sicut albedo plurimū
pſiā. n. suntq̄ in eodē genere manē distat: vt dſ
x. meth.

De alijs autem coloribus iam diuident
res quot modis contingit fieri dicēdū. Lō
tingit enim secus inuicē positū albo ē ni
gro ita q̄ vnumquodq̄ eoz sit inuisibile p
pter paruitatem: quod autē ab ambobus vi
sibile fit fieri: hoc enim neq; albus potest vi
deri neq; nigrum. Quoniam autem necesse
quidē est quendam colorum habere: nentū
autem horū possibīle est: necesse est cōmixtū
esse ē speciē quendam coloris alia; ē. Et qui
dem ergo sic accipere plures colores esse q̄
album ē nigrū ē.

Deinde cū dicit de alijs autē coloribus pcedit
ad distinguendū colores mediorū dicē in pres
cundās. in pma ponit quosdā modos generationis
ē distinctionis colorū mediorū: nō sū ipsoz cōmixtiā
sed sū apparentiā. secūdo assignat vtrā generati
onē mediorū colorū sū suā naturā ibi. Si autē cōmix
tio est corporū. Et ita p. vniū pſiū duo facit. pſiō po
nit duos modos generationis ē distinctionis medio
rū colorū sū apparentiā. secūdo cōparat illos mo

dos ad inuicē ibi. dſic autē sicut antiq. prima p. dſ
in scda sū duos mōs quos pſiō. scda pars incipit
ibi: vniū ē appere. circa pſiū duo facit. pſiō pſiō
generationē colorū mediorū. scdo assignat distincti
onē ipsoz ibi. Multos autē pſiō dſic. dicit ergo pſiō
q̄ pſiō sit de coloribz extremis dicendū ē de alijs
coloribz: simulq; medijs distinguēdo quorū modis cō
tingit eos generari supponit ergo aliqd circa inui
sibile pſiō ē paruitatē ptingit ergo duobus paruis
corporibz nō visibilibz pſiō paruitatē: aut se positū
quorū vniū sit nigrū ē aliud sit albū illud q̄ ē vtro
q; cōpositū ē videri pſiō maiore q̄ sitatē dē aut q̄ vſ
in hmoi corporibz sū alique colorē vſ illud ē totū:
nec vſ: vt albū: nec vt nigrū: q̄ tam illd q̄ est albū
in ipso q̄ illud q̄ est nigrū in ipso positū est inuisibi
le. pſiō paruitatē. vſ necesse ē q̄ quasi quidē color
ē vtroq; cōmixtus. Et sic sit alia species coloris p
ter albū ē nigrū: ex quo p3 q̄ cōtingit colores plures
accipere: q̄ albū ē nigrū.

Multos autem proportionē tria enim
ad duo ē tria ad quattuor: ē sū alios nume
ros est secus inuicē latere: bi autē omnino
sū nullam proportionē sunt sed sū abundan
tiam quandā ē defectum in cōmensurabiles.

Deinde cū dicit. Multos autē pſiō dſic assignat
distinctionē mediorū colorū ē pſiō assignat cām distin
ctionis mediorū colorū ē diuersa pſiō dſic albi ē ni
gri. scdo assignat cāz quare qdā colores medij sunt
delectabiles ē qdā nō ibi. Et eodē itaq; mō. circa
primū cōsiderandū ē q̄ sicut pſiō dſic x. meth. s3
mensur. pmo quidē iuenit in numeris. scdo in q̄si
tatis ē pſiō dſic vſio transfer ē ad qualitates
sū q̄ eis pſiō inueniri excessus vniū qualitatis sup
alā: sūe per modū inuicē pſiō put aliqd dſic alio albi
sūe p modū extensionis: put dſic albedo maior sup
cie. Quia vero pſiō ē quedā hitudo q̄ sitatē ad
inuicē vbiq; dſic q̄ quocūq; mō etiā ibi pſiō dſic pſiō
portio. Et pſiō quidē inuicē q̄ oēs sunt ad inuicē
cōmensurabiles: cōdicant autē oēs in pſiā mēsurā: q̄ est
vniū. Sū autē diuersē pſiō dſic numerorū sū q̄
diuersi numeri ad inuicē compant. Alia. n. ē pſiō
tio tria ad duo que vocat ser altera: ē alia quattu
or ad tria que vocatur ser q̄ tertia. Quia vero quā
ritates cōtinue nō resoluntur in aliquod indiuisibi
le sicut numeri in vnitates non est necesse oēs quā
ritates cōtinuas esse ad inuicē cōmensurabiles
sed ē inuenire aliquas aquas vna excedat alterāz
que tamen nō habent vnam mēsuram cōmunem.
quecūq; tamen quantitates cōtinue pſiō dſic
ad inuicē sū pſiō dſic numeri ad numerum.
Earum est vna mēsurā cōmunis: puta si vna sit
trium cubitorū: ē alia quattuor vtrāq; mēsuratur
cubito ē ad hunc modū in qualitibus contingit
in esse excessum ē defectum: vel sū aliquam pſiō
tionem numerale; vel sū excessum cōmensurabi
lem ē est q̄ dſic q̄ contingit esse multos medios
colores sū diuersas pſiō dſic contingit enī ē q̄
album iaceat iuxta nigrum sū pſiō dſic duo ad
tria: vel trium ad quattuor vel quolibet aliorū: nu
merorū. aut sū nullam pſiō dſic naturalem:
sed solum sū in cōmensurabilem superabundantiā
ē defectum.

Eodem itaq; modo hoc oportet habere
consonantijs. Qui quidem in numeris p

portionatissimi sunt colores: quemadmodum ibi concordantias: hi autem delectabilissimi colorum esse videntur: veluti croceus et purpureus: pauci autem tales propter causam propter quam quidem et symphonie pauce: que autem non in numeris alii colores: vel etiam omnes colores in numeris esse ordinatos: inordinatos autem et hos ipsos quando non puri sunt: quia non sunt in numero tales fieri. Unus siquidem modus generationis colorum hic est.

Deinde cum dicit. Et eodem itaque ostendit quare quidam colores sunt delectabiles et quidam non. et assignat circa hoc duas rationes secundam ponit ibi: vel et omnes colores. Dicit ergo. primo quod etiam medi colorum distinguuntur secundum diversas proportionales albi et nigri eodem modo oportet se habere in mediis coloribus: sicut et in consonantiis: que causantur secundum proportionem vocis gravis et acutae. Sicut. in consonantiis ille sunt proportionatissime et delectabilissime que consistit in numeris sicut dyapasis in proportionem duorum ad unum et dyapente in proportionem trium ad duos: ita etiam in coloribus. Illi qui consistit in proportionem numerali sunt proportionatissimi et hi etiam videntur delectabilissimi sicut croceus et purpureus id est rubens et subrubens et sicut pauca sunt symphonie delectabiles ita etiam pauci sunt colores tales. Alii vero colores: qui non sunt delectabiles non consistunt in proportionem numerali. Deinde cum dicit. Vel etiam omnes. Assignat aliam rationem: quare quidam colores sunt delectabiles et quidam non: dicit quod omnes species colorum possunt dici quod sint ordinate secundum numeros et potest ad hoc moueri: quia si sit excessus solum secundum superabundantiam et defectum non erit alia species coloris: sed tunc solum quando superabundantia et defectus est secundum aliquam proportionem numeralem: hoc autem supposito adhuc sequitur: quod ipsos eosdem colores esse inordinatos: quando non sunt puri: vel puta si in vna parte sit excessus albi supra nigrum secundum vnam proportionem. In alia autem parte secundum aliam numeralem proportionem et hoc consistit et absque ordine. Et ideo quando non erit per totum eadem proportio numeralis sequitur quod huiusmodi colores erunt inordinati et indelectabiles. Ultimo autem concludit hunc esse unum modum generationis mediolorum colorum.

Unus autem apparere per alternos: quemadmodum animalium pictores faciunt alterum colorum super alterum manifestiore supponentes: quemadmodum quando in aqua vel aere volunt aliquid facere apparet et quemadmodum sol secundum se quidem albus videtur per caliginem vero et fumus purpureus. Multi autem et sic erunt colores eodem modo prius dicto: proportio enim erit utique quedam eorum qui in superficie ad eos qui in profundo. Quidam autem et omnino non sunt in proportionem.

Deinde cum dicit. Unus autem apparere potest secundum modum generationis mediolorum co-

lorum et primo assignat generationem colorum mediolorum. secundo distinctionem ipsorum ibi. Multi autem et sic erunt. dicit ergo primo quod praeter modum predictum est unus alius modus generationis mediolorum colorum secundum apparentiam: per hoc quod unus colorum apparet per alium. Ita quod ex duobus coloribus resultat apparitio cuiusdam medi coloris. Et ponit duo exempla. primum in artificibus: sicut quandoque faciunt pictores ponentes unum colore super alium: ita tamen quod manifestior color id est fortior et tenacior subius ponatur. Alioquin si debilius poneretur subius nullatenus appareret et hoc precipue faciunt: quando volunt facere in sua pictura quod aliquid appareat ac si esset in aere: vel aqua: vel puta cum pingunt pisces quasi in mari natantes. Tunc enim superponunt fortiori colorum piscium quendam debilem colorem quasi aqua. Aliud enim etiam plura ponit in rebus naturalibus. Sol enim secundum se videtur albus propter luminis claritatem: sed quando videtur a nobis mediante caligine sive fumo resoluta a corporibus sive tunc purpureus id est rubicundus. Et sic patet quod id quod secundum se est unus coloris quando videtur per alium colorem facit apparentiam tertii coloris. fumus enim secundum se non est ruber: sed magis niger. Deinde cum dicit. Multi autem et sic erunt. Assignat etiam secundum hunc modum rationem distinctionis colorum: dicit et eodem modo multiplicat medi colorum secundum hunc modum generationis eorum: sicut et secundum predictum. secundum diversas proportionales. Et si enim accipere quandam proportionem coloris infra positi quod dicit esse in profundo ad colores superpositum: quem dicit esse in superficie. Et quidam tamen colores supra et infra positi non sunt in proportionem aliquam numerali: ideo causantur colores: vel delectabiles et indelectabiles: vel superadictum est.

Ecce autem sicut antiqui defluxerunt esse colores et videri propter talem causam incongruam. Omnibus enim modis per tactus necesse ipsis facere sensum. Quare magis melius est dicere per moueri inter medium sensus a sensibili fieri sensum: quoniam tactu et deflexionibus.

Ecce autem sicut antiqui et postea duobus modis generationis colorum mediolorum hic comparat predictos ad invicem et circa hoc tria facit. primo excludit quandam positionem et qua procedebat. unus predictorum modorum. secundo comparat predictos modos ad invicem ibi insunt invicem. tertio ostendit quantum ad quid utriusque predictorum modorum sustineri possit ibi. Quare si non contingit dicit ergo. primo quod antiqui posuerunt colorem vel aliquid esse quod quidam esturum a corporibus visis sicut superadictum est democritus et etiam empedocles posuerunt ideo dicunt quod visio sit propter huiusmodi causam scilicet propter deflexum et dolor a corporibus visis: et quia unumquodque videt per proprium colorem: ideo et crediderunt nihil aliud esse colorem quam huiusmodi deflexionem. Sed hoc dicere est omnino incongruum. Non enim poterat ponere quod huiusmodi corpora deflexura a corporibus visis ingrederentur. intra oculum quia sic comperetur substantia eius. unde oportet

bat omnib' modis q' poneret q' visio fieret per contactum corporum resolutio: ad ipsum oculum ex huiusmodi contactu imutatum ad videndum. Si ergo imutatio talis sufficit ad causandū visionem. Melius est dicere q' visio fiat per hoc q' medium statim a principio moueat a sensibili q' dicere visionem fieri per contactum & deflectionem. Natura enim per pauiores se expedit inquantis potest sit autē & alia quibus predicta positio ostendit esse falsa. primo quidem: quia si visio fieret per cōtactum tunc sensus visus non distingueret a tactu: qd patet esse falsum. visus enim nō est cognoscitiuus cōtrarietatis tactus. secundo quia corpora visa p cōtinuum deflectionem dūminuerent. & tandem totaliter cōsumerentur nisi aliis deflectionibus superuenirent: eorum quantitas seruaret. tertio quia huiusmodi corpora deflectione a rebus visis cum sunt subtilissima a ventis propellerent. unde non fieret reeta visio. quarto quia visus non indigeret lumine ad videndum ergo visio fieret per contactum visibilis & multa alia huiusmodi inconuenientia se querunt que quia manifesta sunt philosophus pretermisit.

Insecus inuicem quidem igitur positus necesse sicut & magnitudinem accipere inuisibilem ita & tempus insensibile: vt lateant motus peruenientes & vnum putetur esse. ppter simul apparere: hic autem nulla necessitas. Sed qui in superficie color: immobilis existens & motus a supposito non similem facit motum. Quare aliud apparebit & nec album nec nigrum.

C Deinde cū dicit. Insecus inuicē comparat predictos modos adiuices. Et tunc cōsiderandū est q' primus modus generationis mediorū colorum assignabatur ab illis qui ponebant colorem esse deflectionem. Et ideo postq' arist. ostendit falsitatem huius positionis fin se concludit inconueniens q' sequitur in eis in hac assignatōe generationis colorū mediorū & dicit q' in hoc q' ponunt medios colores generari: per hoc q' colores exempli secus inuicē ponuntur necesse est eis dicere nō solum q' magnitudo sit inuisibilis sed etiam q' aliq' tempus sit insensibile ad hoc q' habeant ppositum: quia enim ponebant visiones fieri per motum localem corporum deflectionū: nihil autem mouet ad aliquam distantiam fin motus localem nisi in tempore oportet autem assignare aliq' tempus in quo deflexus fiat a re visa ad oculum & tanto oportet ponere maius tempus quanto fuerit maior distantia. Quidam sū autem q' corporum minimorū secus inuicem positō nō est omnino eadem distantia ad oculum. Et sic oportet diuersa ēē tēpora in quibus perueniunt motus ab eis ad oculum. nō ergo videbitur totum q' ex huius corporibus componit: vt vnu: sicut sup'a ponebatur nisi lateat tempus in quo vnus motus predecurat alium: & ita necesse est ponere tempus insensibile in hoc modo generationis colorum. S; hic. i. in secundo modo generationis colorum nulla necessitas est q' ponatur tempus insensibile: q' nō ponitur visio fieri per deflectionem fin motum localem sed ille color: qui in superficie ponitur cum maneat immobilis fin locum imutatur tamen per modum alterationis ab inferiori colore: ita vt nō similit motus

ueat visum: sicut per se moueret: vt color: suprapositus vel suppositus vel alius color: medius apparebit & nec album: nec nigrum. Et si autem cōsiderandū q' ponentibus visus fieri per deflectionem & tactum etas remota generatione mediorū colorū quam ponebat sequi tempus ēē insensibile oportet enim eos dicere q' nullus corpus totum simul videat pui. Sed per aliquā temporis successione cū ponebat visus fieri per cōtactum nō est autem possibile q' totū aliquod magnū corpus: vel deflexus ei' simul tangatur a pupilla propter eius paruitatem & ideo sequitur tempus esse insensibile cum de aliis quibus nobis videtur q' simul ea tota videamur. Est tamen cōsiderandū q' aliq' corpus visus se offerens potest cōsiderari dupliciter vno modo fin q' est totum vnum in actu: & singule partes ei' in eo existentes sunt quodammodo in potentia & sic visio fertur in totum simul: sicut in aliquid vnu non autem in aliquam eius partem determinate. Alio autem modo potest cōsiderari corpus q' visus se offert fin q' aliqua pars ipsius accipitur: vt determinata in seipsa & quasi ab alijs partibus distincta & sic visus non fertur in totum simul: sed in vna partem post aliam. Et hoc quidem tempus quo visio totius mensuratur non est insensibile simpliciter cum anima sentiendo prius & posterius in motu sentiat tempus: vt patet. i. quarto phy. Sed tanto est huius tempus sensibilis quanto sensus fuerit perspicacior: & maior diligentia fuerit apposta.

Quare si non contingit nullam magnitudinem esse inuisibilem sed quamlibet ab aliqua distantia visibilem: hec quedam vtrūq' colorum cōmixtio & illo autem modo nihil obstat: quin appareat quidam color cōmunitis eis qui a longe: quoniam enim nō est vlla magnitudo inuisibilis in eis que deinceps cōsiderandum.

C Deinde cum dicit. Quare si nō contingit ostendit qualiter predicti duo modi generationis colorum sustineri possint: & ad quid se extendant. i. vtrūq' ad apparentiam concludens ex predictis: q' si non contingit aliquam magnitudinem inuisibilem sed quolibet magnitudo ab aliqua distantia est visibilis: vt sequitur erit quedam cōmixtio colorum hec. i. per alternos colores: & illo etiam modo p positionem colorum secus inuicem nihil prohibet quin appareat quidam color cōmunitis ab aliqua distantia et quia: s. non potest videri per se vtrūq' color simpliciter ppter corporis paruitatem. q' autē nulla magnitudo sit inuisibilis simpliciter ppter paruitatem dicit in sequentibus esse visus alias vidēdū.

Si autem cōmixtio est corporum non solum fin hunc modum quem putant quidam solum secus inuicem positus minutis: i. manifestis autem nobis propter sensus: s. omnino omnium apud omne sicut in eis que de cōmixtione dictum est vniuersaliter de omnibus: illo enim modo miscentur hec solum quęcūq' contingit diuidere ad minima quemadmodum homines equis. aut semina: hominum enim hominem minimum: equorum vero equum. Quare horum secus

inuiem positione multitudo cōmixta est: q̄ simul vtrozūmq; hominem vtro vnum vni equo non dicimus cōmisceri. Quēcūq; vero non diuiditur ad minimū: horum cōmixtiones non contingit fieri sū hunc modum. Sed per cōmisceri ex toto: que quidē et maxime cōmisceri nata sunt. Quomodo autem hoc fieri possibīle in eis que de mixtione dictum est prius.

C Deinde cum dicit. Si autem cōmixtio est corporū ponit modum generationis mediōz colorū q̄ est sū non apparentiam: sed sū existentiam. et primo determinat generationem mediōrum colorū. secundo assignat rationem distinctionis ipsorū sū in istū modū generationis ibi. Multi autem erūt: quia vtro iste modus generationis mediōz colorū accipitur sū mixtionez corporū ideo premittit. primo de mixtione corporū adiunctes et subiūgit. secundo de mixtione colorū ibi. Simul autē que sit necessitas. dicit ergo primo. q̄ mixtio corporū adiunctis non solū est sū quidem hunc modum: quem quidāz putauerunt: q̄ quedam minima iuxta alia ponerent que ppter paruitatem essent nostris sensibus manifesta. Sed contingit aliqua corpora totaliter misceri. ita. s. q̄ totūz toti inmiscatur: sicut dictum est in libro de generatione: vbi vniuersalitē tractatum est de corporū mixtione. est autem verū q̄ quedam inmiscentur illo modo. s. per positiones minimorū iuxta inuiem quēcūq; scilicet possunt vsq; ad mīma diuidi sicut multitudo hominū diuidit vsq; ad vñū hominem tanq; vsq; ad aliq; vñū minimū et multitudo equorū vsq; ad vñū equum et multitudo seminū vsq; ad vñū semē q̄ est vñū granum tritici: vel aliquid huius. vnde bene potest dici q̄ talis multitudo est premixta p hoc q̄ minima secus inuiem ponit sicut si homines cōfusa equis permisceantur: vel semina tritici semibus ordei: non tamen erit permixtio talium totaliter. Singule enim partes multitudinum remanebunt impermixte: quia vnus homo non permiscebit vni equo: nec aliquid aliud huius alicui tali: sed eorum que nō diuiduntur vsq; ad minimū scilicet corporū cōtinuorū et similitum partium sicut vinum et aqua non potest fieri mixtio modo predicto scilicet per positionem minimorū iuxta inuiem: q̄ non est in eis accipere minimū: sed per hoc q̄ totūz cōmiscetur: ita q̄ nulla pars remanet impermixta: et hec sunt que maxime et verissime nata sunt permisceri: quomodo autem hec fieri possint determinatum est in libro de generatione.

Simul autem que sit necessitas cōmixtis illis et colorib; misceri manifestum est: et hāc causam esse principalem: quoniā multi sunt colores: sed nō supernationem: nec secus inuiem positionem. Non enim de longe quidem: de prope autem non videtur vnus cōmixtorū colorum: sed vnumq; dōz. Multi autem erunt colores: quoniā multis cōtingit proportionibus cōmisceri sibi inuiem cōmixta: et hoc quidem innumeris hoc autem sū abundantiam solū: et alia eo-

dez modo quo quidem nec secus inuiem positis coloribus. aut de supernatione cōtingit dicere et de cōmixtis. Sed qua de causa colorum species terminantur et non infinite et saporum et sonorum posterius considerandum. Quid quidem igitur sit color: et qua de causa multi colores: dictū est. De sono autem et de voce prius in his que de anima est dictum.

C Deinde cum dicit. Simul autem que sit necessitas. post cōmixtionem corporū tangit cōmixtionem colorū et dicit manifestum esse sū predeterminata que sit necessitas q̄ cōmixtis corporibus colores miscantur: dictum enim est supra q̄ perspicuum sū q̄ erit in corporibus facit colores partim pari perspicuum autem diuersimode inueniuntur in corporibus sū maius et minus et similiter lucidum: et ideo permixtis corporibus in quibus est lucidum et dyaphanum necesse est q̄ fiat permixtio colorū et ista est principalis causa q̄ sunt multi colores preter album et nigrum: non autem est principalis causa supernatio id est quod vnus color ponatur super alium: neq; secus inuiem positis scilicet quod minima colorata iuxta inuiem ponant: quia color medius videtur preter album et nigrum non quidem de longe: nec de prope: sed ex quacūq; distantia et ita patet quod iste est modo generationis colorum mediōrum secundum ipsorū existentiam. Alii autem duo modi pertinent ad solam apparentiam. Deinde etiam dicit. Multi autem erūt colores: assignat causam distinctionis colorum mediōrum secundum predictum modum generationis: et dicit quod multi generantur colores mediū quare multis proportionibus solū inuiem contingit cōmisceri corpora et per cōsequens ipsos colores: quedam quidem secundum determinatos numeros. quedam vero secundum solam abundantiam incommensurabiles et alia omnia eodem modo hic dicenda sunt circa mixtionem que supradicta sunt in aliis duobus modis. s. in positione colorū iuxta inuiem et insuper positione vnus coloris super alterū. vnus autem est q̄ restat posterius determinandū quare scilicet sint finitū et non infinite species colorum saporū et sonorū. Ultimo autem epilogando concludit. Jam dictum est quid sit color. propter quā causas sint multi colores circūstat autē se deinceps a determinatione soni et vocis: quia de his iam determinatū est in libro de anima. Et o quod eade est ratio generationis ipsorū: et imitationis que secundum quod ammutant pertinet ad considerationē libri de anima.

De odore vero et sapore dicendū

d fere enim eadem est passio: non in eisdem autem est vtrumq; eorum.

Asanifastius autem est nobis saporū genus quam odoris: huius autem causa: quoniā peiorem habemus alijs animalibus odoratum: et ipsis sensibus qui in nobis: tactum vero certissimū aliorū animalū: gustus vero tactus quidā est.

d Et odore autem et sapore et. postquā philosophus determinauit de colore hic con-

sequenter determinat de sapore & primo dicit de quo est intentio. *secundum* exequitur propositum ibi. Que quidem igitur aqua qui dicitur ergo primo quod post colorem dicenda est de odore & sapore & circa hoc assignat duos causas. primo quidem quare eorum etiam de eis sit agendum scilicet propter eorum convenientiam: quia utrumque eorum est: fere eadem passio nominat autem utrumque passionem: quia utrumque eorum est in tertia specie qualitatibus que est passio: vel passibilis qualitas dicitur autem sapore & odore: fere esse eandem passionem: quia utrumque causatur ex permissione humiditatis & siccitatis secundum aliquale terminationem a calido: non tamen utrumque eorum est omnino in eisdem: quia odor: magis sequitur siccitatem & ideo principalis est in finali evaporatione: sapor: autem magis sequitur humiditatem. secundo vero cum dicitur. *Manifestum* autem assignat causam quare prius dicendum est de sapore: quam de odore. videbatur enim esse dicendum de odore immediate post colorem: quia odor: igitur per medium extrinsecum: sicut & color: non autem sapor: sed odor discipline requiritur: ut manifestum sit ad minus manifestum procedatur manifestum est autem nobis genus saporum quam odoris: unde de saporibus prius est agendum ideo autem sapor: est nobis manifestior: quia certiori sensu sentitur a nobis sensum enim olfactus periores habemus: & per comparisonem ad cetera animalia & per comparisonem ad ceteros sensus: qui in nobis sunt: cuius ratio est: quod sic supradictum est odoratus in actu perficitur per calidum igneus est autem organum olfactus circa cerebrum quod est frigidum & humidum omnibus partibus corporis: ut supra habitus est. hanc autem inter omnia animalia habet cerebrum magis secundum quantitates sui corporis: ut dicitur in libro de partibus animalium: & ideo oportet quod homo deficiat in sensu odoratus sed homo habet certissimum tactum inter omnia animalia. cum enim tangibilia sunt ea ex quibus constituitur corpus animalis scilicet calidum & frigidum humidum & siccum: alia huius que consequuntur non possunt esse quod organum tactus esset denudatum ab omni qualitate tangibili sicut pupilla caret omni colore. Sed oportet organum tactus esse in potentia ad qualitates tangibiles sicut medium est in potentia ad extrinsecum: ut dicitur in secundo de anima: ideo oportet quod sensus tactus tanto sit certior: quanto completior corporis est magis temperata. quod ad medium reducta hoc autem maxime oportet esse in homine ad hoc quod corpus eius sit proportionatum nobilissime forme & ideo homo inter alia animalia habet certissimum tactum: & per consequens gustum: qui est tactus quidam. Et huius signum est quod minus potest sustinere vehementiam frigoris & caloris: quam alia animalia: & inter homines: tanto est aliquis magis aptus mente quanto est mediocriter tactus: quod apparet his qui habent molles carnes sicut dictum est in secundo de anima.

Que quidem igitur aque natura vult sapere esse. Necessesse est itaque in ipsa aqua habere genera saporum insensibilia propter parvitatem: secundum quod Empedocles dicit vel materiam talem inesse quemadmodum paupersimam saporum: & omnia qui-

dem ex aqua fieri: alia quidem ex alia parte vel nullam habentem differentiam aquasacens causam esse: ac si calidum & solum dicit quis.

Deinde cum dicit. Que quidem igitur aque natura exequitur propositum & primo determinat de sapore secundum veritatem. secundo excludit falsas positiones quorundam de natura saporis ibi de moeritis autem prima pars dividitur in duas in prima determinat que sit natura saporis. in secunda determinat de speciebus saporis ibi quemadmodum autem colores. Circa primum duo fecit. primo excludit opiniones quasdam circa generationem saporum. secundo determinat veritatem ibi. Apparent autem saporis: circa primum duo facit. primo ponit tres opiniones circa generationem saporis secundo improbat eas ibi. hocum autem sic Empedocles. incipit autem determinare naturam saporis generationem saporis ab aqua que videtur esse subiectus saporum. Et dicit quod ipsa natura aque secundum se vult esse id est habet naturalem aptitudinem ad hoc quod sit insipida: si aqua habeat aliquem saporis hoc est ex permissione aliquis terestris: & tamen quantum aqua sit secundum se insipida est tamen radit & principium omnium saporum qualiter autem hoc esse possit tripliciter aliqui assignaverunt. Empedocles enim dicit quod omnes saporis sunt actu in ipsa aqua: sed sunt insensibiles propter parvitatem partium in quibus radicantur. secunda opinio fuit democriti & Anaxagore sicut dicit Averroes in commento. Quod in aqua quidem non erant saporis in actu: sed erat ibi quedam materia saporum: quemadmodum sperma & semen universalis: ita scilicet quod omnes saporis fieri quidem ex aqua sed alii saporis ex aliis aque partibus. ponebant enim partes indivisibiles esse primum corporum nullum autem indivisibile est actu saporosum: sed oportet corpus saporum esse compositum: & ideo non ponebant esse saporis in actu: sed saporum semina. Ita tamen quod diversa indivisibilia corpora sunt semina diversorum saporum sicut & diversarum naturarum. tertia opinio est dicentium quod differentia saporum non est ex parte ipsius aque sed solus ex parte agentis quod aquam transmutat diversimode sicut sol vel quicumque aliud calidum.

Horum autem sicut Empedocles dicit: multum apertum mendacium: videmus enim permutari per calorem saporis oblati fructibus ad solum & ignitis tanquam non ab aqua trahere saporis tales factos: sed in ipso fructu transmutantes & resudantes & iacentes propter tempus austeros a dulcibus & amaros & omni modos factos & decoctos & ad omnia saporum genera: ut est dicere transmutatos. Similiter autem & paupersime materiam esse aquam impossibile: ex eodem enim videmus sicut ex esca factos alios saporis. Restat igitur in pari aliquid aquam transmutari. Quod quidem igitur non calidi solus virtute accipit hanc virtutem quam dicimus saporis manifestum est. Subtilissimum enim omnium bu-

morum aqua est et ipso oleo: sed protenditur oleum plus quam aqua propter viscositates: aqua autem fragibilis est. Quare et grauius est feruare aquam in manu quam oleum: quoniam autem calida facta aqua non apparet ingrossata aqua ipsa sola: manifestum quoniam alia quedam utique est causa. Sapores enim omnes grossitudines habent magis: calidum autem cum causa.

Deinde cum dicitur. Idcirco autem sicut Empiricus probat per ordinem predictas tres opiniones, et primo opinio. Empiricus dicens quod dictum Empiricus est aperte mendacium. Si enim diuersitas saporum esset actu in partibus partibus aque oporteret quod immutatio saporum non fieret nisi per hoc quod diuersae partes aque attraherentur ad corpus cuius sapor immutatur: hoc autem non semper fit. Si enim fructus ablati ab arboribus exponantur soli uel etiam decoquantur ad ignem manifestum est quod immutatur eorum sapor per actionem caloris non per aliam actionem ab aqua quod posset dici de fructibus qui cum dependent ab arboribus mutant saporum attrahendo diuersos humores a terra: sed in fructibus decisis ab arbore uidemus transmutationem saporum factam per hoc quod ipsi fructus transmutantur facta resolutione interioris humoris per modum cuiusdam resudationis et ita vacent aliquo tempore ad solem transferantur de dulcedine in amaritudinem aut econuerso: uel ad quoslibet alios saporum secundum diuersam quantitatem decoctionis. secundum eum dicitur. Sicut autem et panispermie etiam probat secundam opinionem democriti et Anaxagore et dicit quod impossibile est aliam esse materiam saporum quam continentem omnia semina eorum: ita scilicet quod diuersae partes eius sint semina diuersorum saporum quia uidemus omnes unum et idem corpus immutari ad diuersos saporum: sicut enim eadem esca que sumit ab animali uel planeta conuertitur in diuersas partes animalis: uel planetas: ita et conuertitur in diuersos saporum continentem diuersas partes sicut uinum plantae alius sapor est radices seminis et fructus et diuersarum planetarum ex eodem cibo nutritarum sunt diuersi saporum: et hoc est manifestum indicium quod diuersi saporum non causantur ex diuersis partibus aque: unde relinquatur quod causantur ex eo quod hoc quod aqua transmutatur in diuersos saporum secundum quod aliquo modo patitur ab aliquo immutante. tertio ibi. Quod quidem igitur improbat etiam opinionem dicentium quod saporum causantur ex mutatione aquae a solo calido et dicit manifestum esse quod aqua non accipit qualitatem saporis: sed sola uirtute calidi mutantur: aqua enim est subtilissima inter omnes humores et inter omnia corpora que sensibilibus humectant: non autem dicit inter omnia humida: quia aer qui est humidus est subtilior aqua. Poterat autem esse dubium de oleo propter hoc quod supernat aqua et plus diffundit quam aqua: ideo ad hoc remouendo oleum quod aqua est subtilior etiam ipso oleo: quod oleum supernat aqua est propter acritatem uel raritatem ipsius sicut et digna supernat aqua. Sed quod oleum plus diffundatur quam aqua contingit propter eius subtilitatem et viscositatem. Aqua enim est ualde diffusibilis: et ita una pars eius non sequitur

ad aliam sicut et contingit in oleo. Et propter hoc: quia aqua est subtilior et magis diffusibilis: difficilius est conseruare aquam in manu quam oleum: facilius enim tota cum manu elabatur supra quam oleum: quia igitur aqua propter sui subtilitatem si sit pura non habens aliquid permixtum non ingrossatur a calido agente sicut alia in quibus sunt partes terre stipes que remanent sublimi humidi et aliter manifeste sequitur quod oportet aliam aliam causam ponere generationis saporum quam mutationem aquae a caliditate: quia omnes saporum inueniuntur in corpore aliquo grossitudinem habente non tamen remouetur quod ea sit aliqua causa immutans aquam ad saporum: sed non est tota causa requiritur enim aliquid aliud: unde est magis cum causa quam causa.

Apparent autem saporum quicunque quidem in fructibus hi existentes et in terra. Quare multi antiquorum philosophorum dicunt talem esse aquam per qualemque terram transeat: et hoc manifestum est in salinis aquis maxime. Sal enim quedam terre species est. Et que per cineres colat ipso amaro existente amarum faciunt aporem. Sunt quoque fontes multi hi quidem amari: alij uero acuti: hi autem omnimodos habentes saporum alios. Rationabiliter itaque in nascentibus sit saporum genus maxime.

Apparent autem saporum et. Postquam philosophus exclusit opiniones aliorum de causa generationis saporum hic assignat veram causam secundum propriam opinionem. Et circa hoc tria facit. primo assignat causam generationis saporum. secundo diffinit saporum ibi. Et hoc saporum tertio manifestat quod dixerat ibi. Quoniam autem non omnis fieri. Circa primum tria facit. primo ostendit quod saporum est terre et non solum aquae ut antiqui ponebant. secundo ostendit quod aqua immutatur a siccitate terrestri ad saporum ibi. Patet enim et tertio concludit causas generationis saporum ibi. Quomodo igitur gignantur. Circa primum duo facit. primo proponit quod intendit. secundo manifestat propositum ibi. quare multi antiquorum. dicit ergo primo quod omnes saporum quicunque apparent in fructibus planetarum in quibus manifeste diuersificantur saporum sunt et in terra: non quidem ita quod terra pura saporum habeat cum non habeat humorem: sed ad modicum permutationem humidum cum aliqua alternatione calidi accipit aliquem saporum. Deinde eum dicit. Quare multi antiquorum manifestat quod dixerat per duo signa quorum primum sumit. secundum dicitur in quo multi antiquorum naturalium conueniunt qui dicit talis saporum esse aqua per quam terra transeat et hoc manifestum est: maxime in salinis aquis non quidem ipsi? manifestat hoc habere aliam causam: ut in libro meritorum ostendit: quod aquae quorundam fontium sit salis propter hoc quod transeat per simile terram: hoc de uideri mirum quia sal est quedam species terre sicut et alumine uel sulfur: unde quidam mores inueniunt de sale: hoc enim apparet in aqua collata per cinerem que habet amarum saporum sic et cinis per quem colant inueniunt quod fontes diuersi saporum propter diuersas terras per quas

transcunt. Est autem considerandum quod aristoteles non inducit hoc ad ostendendum nisi eam generationis saporem quod per hoc non manifestatur nisi ea saporem in aquis sed totum hoc inducit quasi quoddam signum ad ostendendum quod sapores conueniunt terre: non solum aquae sed signum post ibi rationabiliter itaque. Et dicit quod sapores conueniunt terre rationabiliter saporem genus maxime manifestatur et diversificatur in his que nascuntur immediate ex terra propter affinitatem ipsorum ad terram.

Pati enim natum est humidum: quod ad modum et alia a contrario. Contrarium autem siccum: quare et ab igne patitur quid. Sicca enim ignis natura. Sed proprium ignis calidum est: terre vero siccum: sicut videtur est in his que de elementis. Qua quidem igitur ignis et qua terra nihil natum est facere vel pati nec aliud quicquam.

Deinde cum dicit. Pati enim natum probat quod humidus aque immutatur ad sapores a terra: et primo probat propositum. secundo excludit quandam obiectionem ibi. Quod ad modum igitur dicit ergo primo quod humidum natum est pati a suo contrario sicut et omnia alia patiuntur a suis contrariis ut probatum est in primo de generatione: contrarium autem humido est siccum: unde humidus naturaliter patitur a sicco: quia non solum terra est sicca sed etiam ignis: ideo etiam patitur ab igne: quavis autem quatuor qualitates elementum due edicant singulis. Nam ignis est calidus et siccus aer calidus et humidus aqua frigida et humida terra frigida et sicca in singulis tamen elementis singule harum qualitatium principaliter. inveniuntur quasi proprie ipsis. Nam ignis proprie calidus est quia ignis est nobilissimum inter elementa et propinquissimum celesti corpori ideo attingit ei proprie et sine se calidum esse quod est maxime actuum: siccum vero competit ei propter excessum caliditatis quasi tam humiditate consumpta. Aer vero competit quod calidum secundario et affinitate ad ignem secundum se autem competit ei humidum quod est nobilius inter qualitates passivas quasi calore resolvente humiditatem et non consumente propter maiorem distantiam a prima causa caloris que est corpus celeste. Aque vero proprie et secundum se competit ei frigidum quod est secunda qualitas activa quasi primarie se habens ad calidum: competit autem ei humidum secundario secundum propinquitatem ad aerem terre: competit quidem frigidum secundario quasi ex propinquitate aque. Siccum autem competit ei proprie et per se quasi propter longissimam distantiam a fonte caloris non resoluta terra in humiditatem sed in ultima grossitie permanente. Et hec determinata sunt in libro de elementis. id est secundo de generatione: unde humidum maxime natum est pati a sicco terrestri.

Qua autem inest contrarietas in unoquoque: hec omnia faciunt et patiuntur.

Deinde cum dicit. Que quidem igitur. Excludit quandam obiectionem. Non enim sequitur quod humidum a magis sicco patitur nisi patitur a sicco inquantum est siccum: posset autem aliquis hoc negans dicere quod humidus patitur

maxime ab igne inquantum est ignis: et ideo ad hoc excludendum dicit quod ignis inquantum est ignis nihil natum est facere vel pati: nec etiam aliquod aliud corporum: hoc probat quia secundum hoc nata sunt aliqua agere et pati ab invicem: quia habent contrarietatem ut ostensum est in primo de generatione. ignis autem inquantum ignis et terre inquantum terra nihil est contrarium sicut nec alicui substantia: unde relinquitur quod huiusmodi corpora non agunt et patiuntur inquantum sunt ignis vel aliquid huiusmodi: sed inquantum calidus vel frigidus humidus et siccus. Sed contra hoc videtur dubitatio. Si enim igni competit per se esse calidum et siccum: si agit inquantum est calidum videtur sequi quod agit inquantum est ignis. Et ad hoc sciendum est quod quidam opinati sunt calorem esse formam substantialem ignis et secundum hoc ignis secundum suam formam substantialem habebit aliquid contrarium et per consequens erit actiuus. Sed quia ignis non solum significat formam sed compositum ex materia et forma id hic dicitur quod ignis non est actiuus nec est et aliquid contrarium. Et sic soluit Alcan. in comen. Sed hoc non potest stare: quia idem non potest esse in genere substantie et accidentis secundum illud philosophi. Quod vere est sit accidens nulli: forma autem substantialis igni reducitur ad genus substantie ergo non potest esse quod calor sit forma substantialis ignis cum sit accidens aliorum. Item forma substantialis non percipitur sensu sed intellectu. Nam quod quid est et proprium obiectionem intellectus ut dicitur tertio de anima. unde cum calidum sit sensibile per se non potest esse forma substantialis alicuius corporis. Et ergo dicendum quod calor per se igitur non sicut forma substantialis que non percipitur sensu sed sicut proprium accidens eius: et quia actio naturalis est alicuius contrarii alterantis: ideo ignis agit secundum suum calorem: cuius est aliquid contrarium: non autem secundum suam formam substantialem que caret contrarietate: nisi contrarietas large accipiat secundum differentiam perfecti et imperfecti in eodem genere: per quem modum etiam in numeris contrarietas inuenitur secundum quod minor numerus est ut imperfectum et pars respectu maior forme autem substantiales rerum sunt sicut numeri ut dicitur octavo meth. et per hunc modum est etiam inter differentias cuiuslibet generis contrarietas: sic enim animatum et inanimatum sensibile et insensibile sunt contraria. Sed adhuc potest esse dubitatio. Si enim in elementis non est principium actionis forma substantialis: sed accidentalis cum nihil agit ultra suam speciem non videtur quod per actionem naturalem elementorum materia transmutetur ad formam substantialem: sed solum ad formam accidentalem. Et propter hoc quidam posuerunt quod omnes forme substantiales sunt a causa super naturali: et quod agens naturale solum alteratur disponat ad formam. Et hoc reducitur ad opinionem platoniceorum qui posuerunt quod species separate sunt cause generationis: et quod omnis actio est a virtute incorporea. Stoici autem sicut Alcan. dicit posuerunt quod corpora secundum seipsa agunt inquantum. scilicet corpora. Aristoteles autem hic tenet mediam viam quod corpora agunt secundum qualitates suas. Et ideo dicendum quod unoquoque agit

secundum quod est in actu ut patet primo de generatione. Necesse est autem quod esse qualitatum elementarius derivatur a principis essentialibus eorum: ita etiam ut virtus agendi competit huiusmodi qualitatibus et virtute formarum substantialium omne autem quod agit in virtute alterius facit simile ei in cuius virtute agit sicut terra facit domum et virtute domus que est in anima et calor naturalis generat carnem animatam et virtute anime et per hunc etiam modum per actionem qualitatum elementarium transmutatur materia ad formas substantiales.

Quemadmodum ergo qui lauant in humido colores et sapor: talem faciunt habere aquam: sic et natura siccam et terream et perterram et siccam colans et mouens per calidum quale quid humidum facit: et hoc est sapor facta a dicto sicco passio in humido gustus secundum potentiam alteratam in actu. Dicit enim sensitiuus ad hoc potentia preexistens. Non enim secundum discere sed secundum speculari est sentire.

Deinde cum dicit. Quemadmodum ergo qui lauant. i. concludit ex premissis generationem saporum et dicit quod sicut illi qui in humido aqueo lauant colores et sapor: id est corpora colorata et saporosa faciunt aquam habere talem colorem et sapor: ita etiam e converso quando humidum aequum colatur per siccam terrestrem: cum hoc sit aliqua immutatio a calido digerente et quodammodo commiscente humidum sicco qualiscumque humor aqueus qualitate saporosa. Deinde cum dicit. Et hoc est sapor: inducit ex premissis predictis diffinitionem sapor: et dicit quod sapor nihil est aliud quam passio facta in humido aqueo a dicto sicco. i. terrestri cum additione calidi que gustum secundum potentiam alterando in actu reducit quod quidem additur ad differentiam odoris et quarundam aliarum passionum que causantur ab humido et sicco per actionem calidam: que tamen non sunt immutabilia gustus: sed aliorum sensuum. Deinde cum dicit. Dicit enim sensitiuus manifestat diffinitionem sapor: quantum ad ultimam partem eius. Nam prima pars eius manifestat ex precedentibus: dixerat autem quod sapor alterat gustum secundum potentiam et ad hunc manifestatus subdit quod sapor sicut et quodlibet sensibile reducit in actum sensitiuum quod prius erat in potentia ad sensibile: quia sentire quod sequitur actionem sensibilibus in sensu non fit secundum adiscere sed secundum speculari. i. non habet similitudinem cum eo quod est adiscere: quod alias in eo quod adiscit generatur habitus scientie de nouo: sed in eo qui sentit non generatur sensus de nouo per actionem sensibilibus sed sensus fit actu operans sicut contingit in eo qui speculari actu.

Quoniam autem non omnes siccum sed nutritiuum sapor: aut passio sunt aut privationes oportet sumere hinc: quoniam nec siccum absque humido: nec humidum absque sicco. Esca enim in ipsis animalibus nihil unum solum sed comixtum: neque ipsis plantis sed mixtum. Et sunt oblata cibi animalibus tan-

gibilia quedam sensibilia et augmentum facientia et decrementum: horum enim causa calidum aut frigidum oblatum: hec enim faciunt et augmentum et decrementum. Nutrit autem secundum quod gustabile oblatum: omnia enim nutriuntur dulci: vel simpliciter: vel comixto.

Deinde cum dicit. Quoniam autem non omnes siccum manifestat quod supra dixerat. scilicet quod sapor non sit solum in humido sive sicco et circa hoc tria facit. primo ostendit quod sapor fundatur simul in humido et sicco. secundo probat quoddam quod supponitur ibi. Et sunt oblata tibi. tertio probationem manifestat ibi oportet quidem. dicit et ergo quod sapor: sunt passionum quantum ad dulce vel privationes quantum ad amarum quod se habet ut imperfectum: et privatio ad dulce sicut nigrum ad album: sed non cuiuslibet siccum: sed nutritiuum ex quo possunt nutriri animalia et plantae. Et hoc possumus accipere quod nec siccum sine humido nec humidum sine sicco pertinet ad sapor: quia esca que nutriuntur animalia non est solum humidum vel solum siccum: sed comixtum ex his. et hisce enim nutriuntur ex quibus sumus ut dictum est primo de generatione. Et eadem ratio est de plantis.

Et sunt oblata cibi animalibus tangibilia quedam sensibilia et augmentum facientia et decrementum: horum enim causa calidum aut frigidum oblatum: hec enim faciunt et augmentum et decrementum. Nutrit autem secundum quod gustabile oblatum: omnia enim nutriuntur dulci vel simpliciter vel comixto.

Deinde cum dicit. Et sunt oblata cibi probat quod sapor possidet quod sapor sit passio vel privatio nutritiva: ubi considerandum est quod cibi qui offeruntur animalibus ad duo eis deferuntur. scilicet ad augmentum quo producuntur ad perfectam quantitatem et ad nutrimentum ad quod conservant substantiam. deferuntur etiam cibi et ad generationem: sed hoc iam non pertinet ad individuum: sed ad speciem: dicit ergo quod cibi animalibus oblata cum sint de numero sensibilibus in quantum sunt tangibilia causant augmentum et decrementum: quia calidum et frigidum facit augmentum et decrementum: ita quod calidum proprie facit augmentum. Eius enim est dilatare et diffundere quasi mouendo ad circumferentiam frigidum autem causat decrementum quia est contrahere quasi mouendo ad centrum: unde in iuuentute animalia augentur in senectute decrescunt et nec est contrarium quod dicitur secundo de anima quod eibus auget prout est quantitas quia quantitas non sufficeret ad augmentum nisi esset calor conuerteret et digerens: sed eibus oblatus nutrit in quantum est gustabilis. Et hoc probat per omnia hec quod omnia nutriuntur dulci quod percipitur gustu et hoc vel simpliciter dulci vel comixtione aliorum saporum nec etiam est contrarium quod secundo de anima dictum est quod tactus est sensus animalium alimentum: quod ibi humorem id est sapor: ponit inter tangibilia et ibidem dicit quod sapor est delectamentum nutritiuum.

erimenti: quoniam s. puenientiam eius.

Oporet quidem igitur de his determinare in his q. de generatione. Puenit q. n. necesse rāgere de ipsis. Validū. n. augmētāt & struit nutrimentū: eo q. leue qdem attrahit: amarū autē & salū reliquit propter grauedinem. Quod itaq. facit in exterioribus corporibus exterior calor: hoc quidem in natura animalium & plantarū. Quare nutriuntur dulci: commiscetur autem ali. j. sapor: res ad cibum eodem modo falso & acuto pro condimento: hoc autem propter contrahere eo qd vniū nutrimentū sit dulce et super natatiuum.

Deinde cū dicit q. pueniētiā ei. firmat pbariōne p. nullam & pmo q. n. ad hoc q. dicit oia nutri dulci secundo quantum ad hoc q. dicit de cōmitione aliorum ibi: cōmiscetur autem: dicit ergo p. q. de his que pertinent ad augmētum & nutrimentū opo. ter determinare in his que sunt de generatione dicit autem de his in libro de generatione in vniuersali: sed adhuc magis dicendum est d. his in libro de generatione animalium: ad que pertinet consideratio de alimento animalium: nūc autem quantum ad propositum pertinet tangendum est aliqd. s. q. calor: naturalis actiue causat augmētum per extensionē quandā & construit nutrimentum digerendo inquantū. Attrahit id quod est leue & dulce: & relinquit id quod est salū & amarū propter grauitatem: vnde omnes feces animalium sunt facis amare: uel false & hoc manifestat per similitudines in toto vniuerso: quia illud facit calor: naturalis in animalibus & plantis q. facit calor: solis in corporibus exterioribus attrahit enim humidū subtile & relinquit id quod est terreste & grossū: vnde aque parte sunt dulces quāuis mare a quo sit resolutū sit salū. Et ex hoc concludit qd omnia nutriuntur dulci q. est attractum a calido naturali. Deinde cum dicit. Cōmiscetur & ali. j. sapor: res. assignat causam cōmitionis aliorum saporum ad nutrimentum & dicit qd ali. j. sapor: in cibo dulci q. solus nutrit loco cōdimentū: sicut manifeste apparet de sapore falso & acuto vt. s. per huiusmodi sapor: reprimitur dulce ne nimis nutriat. Est enim nimis repletium & supernarium: quia facile attrahitur a calor propter sui leuitatem.

Admodum autem colores ab albi et nigri cōmitione sunt: ita & sapor: & a dulci & amaro.

Admodum autem colores & sapor: Postquam philosophus determinauit generationes sapor: hic distinguit species saporum. Et circa hoc tria facit. primo ostendit in cōmuni generatione mediorum saporum. secundo ostendit quomodo diuersi sapor: diuersificant ibi. Et fin. proportionem & tertio ostendit quomodo album & nigrum se habeant ad invicem ibi. Et que admodum nigrum dicit ergo p. q. sicut ali. j. colores mediū generantur ex cōmitione albi & nigri uel ipsorum fin. se uel ex cōmitione causarum albi & nigri ita mediū sapor: generant mixtione dulci

& amari: uel ipsorum fin. se uel ex mixtione causarū dulci & amari calidum enim perfecte digerens humidum causat sapor: dulce: primario autem humidum perfecte digesti est causa amaritudinis. Alii vero sapor: causantur fin. q. humidus medio modo se habet nec totaliter est cōsumptum nec totaliter est indigestum: quia enim sapor: propinquus sequitur humorem q. calor: em non oportet considerare medium & extrema fin. calidum: sed fin. humidum aliquantulum passum a sicco & calido: quia i. hoc principaliter consistit natura sapor: alioquin si medium & extrema accipiantur in saporibus fin. calidum non esset dulce & amarum extrema: sed dulce esset medium: nam calidum intensus & cōsumens frigidum autem digerens: calidum autem omnino deficiens in digerendo propter victoriam frigidus causat ponticum uel acetosum sapor: calor autem moderatus sufficiens ad digerendum causat dulcedinem.

Et secundum proportionem: etiam eo q. magis uel minus vniuersis est secundum numeros quosdam cōmitiones & motus siue indeterminati. Qui autem delectationem faciunt: cōmisti bi numerum. solum.

Qui quidē ergo pinguis est: dulcis sapor: amarum uero & salū fere idem sunt: ponticus uero & austerus et stipicius et acutus in medio.

Deinde cum dicit. Et secundum proportionem agit de distinctione mediorum saporum: & primo quantum ad differentiam delectabil. secundo quantum ad nomina ibi: qui quidem ergo pinguis. tertio quantum ad numerum per similitudinem ad colores ibi. fere enim equales: dicit ergo primo q. mediū colores diuersificantur secundum proportionem cōmitionis inquantum. scz vniuersis color: illis magis uel minus accedit ad dulcedinem siue amaritudinem. Quod quidem contingit dupliciter: siue in coloribus dicitur est. vno modo fin. numeralem proportionem obseruaz in predicta cōmitione & transmutatione humidū a calido. Alio modo secundum indeterminatam superabundantiam absq. proportionem numerali. Solum autem illi sapor: delectant gustum qui sunt cōmisti fin. numeralem proportionem. Deinde cum dicit. Qui quidē igitur distinguit sapor: medios secundum nomina & dicit quod d. sapor: pinguis est quasi idem cum dulci: vterq. enim sapor: designat digestionem humidū a calido: verum tamen in dulci sapor: ostenditur calor: magis dñari super humidum: vnde pinguis sapor: propinquus est aquoso siue insipido sapor: propter abundantiam humiditatis. Similiter etiā amarum sapor: & salū fere sunt idem vterq. enim ostendit excessum calor: cōsumens humidum: vtrū tamen in amaro videtur esse maior: consumptio humiditatis q. in falso: quia in falso videtur esse consumptum humidum infusum corpori. In amaro autem videtur esse vterius resolutū & consumptum uel totaliter uel in parte humidū cōglutinans substantiam corporis: vnde feces corporum resolutorum & terminatorum sunt amare: in medio autem sit ponticus siue modificatus sapor: et austerus. i. acetosus & stipicius & acutus ita tamen q. ponticus et acetosus consistunt in humore nondū digesto pp.

defectu caloris propter quod fructus indigesti sunt ut acetosi sapor ut poma acerba uel pontici siue pirra acerba ponticus tamen sapor videtur plus habere de terrestri: unde et terra sere potest saporis habere acetosus autem videtur plus habere de frigido. Si tunc autem sapor videtur et multum habere de terrestri propinquum enim est pontico: sed plus habet de calido magis enim ad digestionem accedit: unde etiam quedam digesta habent saporis stirpium sicut fructus mirti. Acutus autem sapor significat crecescentis calorem: non quidem incrementum: sed super digerent humidum.

Fere enim equales humorum species et colorum sunt. Septem enim amborum species si quis ponat sicut rationabile liquidum nigrum aliquid esse. Relinquitur enim flauum quidem albi esse: quodammodo et vinctuosus est dulcis: punicius uero et alurgon et viride et citrinus in medio albi et nigri: alij uero mixti ex his. Et quodammodo nigrum priuatio est in perspicuo albi: ita amarum et salsum dulcis in nutrimentali humido. Quare et cinis combustorum amarus omnium. Exalarum enim est ex ipsis potabile.

Deinde cum dicit, fere enim equales distinguit sapores medios secundum numerum per similitudinem ad colores et dicit quod species humorum. id est saporum sunt fere equales numero: o species colorum. vii. autem species saporum sic numerandus sunt: ut pinguis sapor non distinguatur a dulci. Salus autem distinguatur ab amaro: ita quod si his tribus saporibus addant alij quatuor superenumerati erunt. vii. sapores. similiter etiam rationabiliter de ex parte colorum quod liquidum se habet ad nigrum sicut falsum ad amarum. flauum autem ad album sicut pingue ad dulce. In medio autem erunt hi colores: puniceus. id est ruber et alurgon. id est cinis et viridis et citrinus. id est color celestis: ita tria quod viridis et citrinus magis appropinquat ad nigrum puniceum et citrinus magis appropinquat ad album. sunt autem alie species plurime colorum et saporum ex conuersione predictarum specierum adiunctis. Deinde cum dicit, Et quodammodo nigrum comparatur amarum ad dulce: et dicit, Quod sicut nigrum est priuatio albi in perspicuo ita amarum et salsum est priuatio dulcis in humido nutrimentali. Semper enim alterum contrarium est ut priuatio ut patet ex decimo meth. Et quia amarum est priuatio dulcis inde est quod omnium combustorum cinis est amarus propter exalationem humidum nutrimentalis quod potabile vocat.

Democritus autem et plures philosophorum quicunque dicunt de sensibilibus incongruissimum aliquid faciunt: omnia enim sensibilia tangibilia faciunt: etenim si hoc taliter se habet manifestum quod sit et aliorum sensuum unusquisque tactus quidam est: hoc autem quod sit impossibile: non difficile est discernere. Amplius autem communibus sensuum omnium vtuntur quasi propriis: magnitudines enim et figuras et asperum et lenem amplius autem acutum et obtusum quod in glebis communia sunt sensuum: si non om-

nium sed visus et tactus. Quare et de his decipiuntur: de propriis autem non decipiuntur: velut visus de colore: et auditus de sonis.

Deinde cum dicit, Democritus autem et pluri mi erant falsas opiniones aliorum de natura saporum. primo in generali quantum ad omnia sensibilia. secundo in speciali quantum ad sapores. id est. Quidam autem proprie. Circa primum duo facit. primo improbat opinionem antiquorum quantum ad hoc quod reducebant omnia sensibilia ad qualitates tangibiles. secundo quantum ad hoc quod reducebant sensibilia propria ad sensibilia communia ibi.

Amplius autem communibus. dicit ergo primo quod Democritus et pluri mi naturalis philosophorum quicunque in tromitunt se ad loquendum de sensibilibus faciunt quodam incongruissimum: quia omnia. id est sensibilia dicit esse tangibilia: quia si esset verum sequeretur quod quilibet sensus esset tactus cum potente distinguatur secundum obiecta quod autem hoc sit falsum facile est videre: quia alij sensus sentiunt per medius extraneum: non autem tactus. Deinde cum dicit, Amplius autem arguit antiquos in hoc quod vtantur sensibilibus communibus quasi propriis reducebant enim colores et sapores et alia sensibilia ad magnitudinem et figuram. Magnitudo enim et figura et asperum et lenem secundum quod ad figuram pertinent: et similiter acutum et obtusum que etiam pertinent ad dispositiones figurarum habentium angulos sunt communia sensuum quibus non omnia hoc percipiuntur ab omnibus sensibus percipiuntur tamen saltem tactu et visu: ita non sunt propria sensibilia: quia sic uno solo sensu sentiuntur: dicit autem quod acutum et obtusum quod est in melodis: uel in imaginibus secundum aliam litteram. id est in corporibus ad differentias acuti secundum quod est vocibus et in saporibus et predicta sunt sensibilia communia manifestat per quodam signum quod circa huiusmodi que dicta sunt decipiuntur sensus qui tamen non decipiuntur de propriis sensibus visus non decipit de colore nec auditus de sonis.

Quidam autem propria ad ista reducuntur quodammodo Democritus album quidem et nigrum hoc quidem asperum dicit esse: hoc uero lenem et ad figuras autem reducit sapores: quibus aut nullius uel magis visus est communia cognoscere. Si ergo gustus magis minime quidem certissimi sensus est discernere circa unum quodque genus. Quare oportebat gustus et alia omnia sentire maxime et figurarum esse discernitissimum. Amplius sensibilia quidem omnia habent contrarietatem velut in colore nigro album in sapore dulci amarum figura autem figure non putatur esse contrarius. Qui enim polygonarum circiferens stratum. Amplius et figuris existentibus infinitis necesse est sapores esse infinitos. Quare enim hic quidem facit sensum: hic uero non facit. De sapore et gustabili quidem igitur dicendum sit: alie namque passionis saporum proprias habent considerationem in philosophia de plantis.

Deinde cum dicit. Quidā autē propria excludit opinionē p̄dictas in sp̄alibz p̄mo narrat eas. sedō improbat ibi. Quāvis. n. nulli. dicit ergo p̄mo q quidā reducūt p̄pria sensibilia ad iā cōmūia sicut democritus qui nigrū dicit esse asper. cristimans abscuritate nigrū. cārī. p̄pter hoc q partes que sup̄ emittūt i aspero deculāt alias. Alibi autē dicit esse le ne cristimans claritate albi puenire ex hoc q lenēto taliter illustret. p̄pter hoc q pres ei⁹ equalit iacēt: sapores autē reducūt ad figuras. p̄pter hoc q inuenit acutū & obtusū i saporibus sicut in figuris in hoc.

Deinde cū dicit. Quāvis autē nulli⁹ improbat p̄dictā opinionē de saporibus trib⁹ rōnibus. Quārū p̄ma est q nullus sensus cognoscit figuras. q. p̄pria sensibilia & si cēt alicui sensui p̄pria marime p̄ncipit ad vīsus. Sed si saporē cēt figure seq̄re tur q gust⁹ magis ea cognosceret. Si ergo hoc est verū cū sensus aliq̄s quāto est certior tanto possit marine discernere et mima i vnoquoq̄ genere sequeret q gust⁹ tanq̄ certū m⁹ cognosceret cōia sensibilia: marime discernēt figuras q p̄ esse falsū: q: vīsus in hoc est potēti⁹. secundā ratiōne ponit ibi. Alim⁹ sensibilia q tal est oīa sensibilia habēt cōtrarietate q: fm ea sit alteratio: ut pbat⁹ est. vii. phoz. Sicut in color sit cōtraria albi & nigrū: in saporibus autē dulcē & amarū. Et idē p̄ in alijs vīdetur autē ē instantia i lumine q fm se nō hz cōtrarietate: vtpote q̄litas p̄pria crīstēs sup̄p̄remi cōpōis cōtrarietate carent. Tenebra vero opponit ei ut puatio nō ut p̄trariū: habet tamē p̄trarietatem fm q p̄cipat in coloribz: sed figura nō videt esse p̄traria figure: nō. n. est assignare q poligōaz. i. figuraz habentū multos angulos sit p̄trariū circūferens. i. circūl qui nullū angulū hz: p̄traria enī marime distāt. Non. n. est dare aliq̄s figurā qua nō sit inuenire alias plures angulos hntes: ergo saporē si sunt figur. certā rōne ponit ibi. Alim⁹ & figur crīstentibus que talis est figure sunt infinite sicut & numeri multiplicant. n. fm numerū angulor & linearū: vt p̄ in triāgulo & qdrāgulo. Si ergo saporē cēt figure sequeret q cēt infinite spēs saporū q p̄ esse falsū: q: nulla est ratio quare vnus sapor sentiret & nō alī: non autē discernit sensus infinitos saporē ergo saporē nō sūt figur: vltimo autē epilogando pcludit q dictus est de sapore & gustabili. Medias autē alie p̄prietates sapor. p̄pria habent p̄siderationē i libro de planct que az. nō fecit: sed theophilus vt Alēā. hic dicit i cōmēto.

De vero modo oportet intelligere & circa odores. Quod enī facit in humido sicum: hoc facit in genere alio enchimū humidū in aere & in aqua similiter. Cōmune autē de his nunc quidē dicimus perspicuū. Et autem odorabile nō secundū q p̄spiciū: s̄ secundū q lauabile vel mūdabile enchime siccitatis.

Adem vero mō oportet rē. p̄p̄tē phīlosophus determinauit de saporibus hic incipit determinare de odoribus. & diuiditur in duas pres. in p̄ma determinat de odoribus. in secūda cōparat sensus odorat⁹ ad alios sensus ibi. videt autē sensus qui est odorat⁹. Circa p̄mū duo facit. p̄mo determinat generationē & naturā odor. secūdo determinat spēs ipsius ibi. Spēs

aut odorabilia. Circa p̄mū duo facit. p̄mo terminat generationē & naturā odor. secūdo determinat spēs ipsius ibi. spēs aut odorati circa p̄mū duo facit. p̄mo manifestat qd sit passiuus i gēione odor. secūdo qd sit actiuus ibi. Quoniam ab enchimo. Circa p̄mū tria facit. p̄mo. p̄ponit qd intendit. secūdo exponit qd dixerat ibi. cōmune autē his. tertio pbat ibi. Mō. n. solū dicit ergo p̄mo q eodē modo oportet itelligere i generandō odor: sicut & i generatione sapor. s̄ q aliqd est i generatione saporū passiuū & aliqd actiuū. dictū est enī circa saporē q humidū aquēū patit a siccō terrestri: sic reducitur per actionē calor ad hoc q sit saporosū: in generatione aut odor est actiuū humidū enchimū: & dicitur enchimū ab eo q est imbi: & chum⁹ q est hūor quasi humore crīstente in hūibz & i cōpōato alicui siccō hoc igit est actiuū in odor: passiuū autē est aliqd aliud genus q cōp̄hendit sub se aerem et aquā. deinde cū dicit. Cōmune autē exponit qd sit illud genus cōmune aeri & aquē q est susceptiuum odor: & dicit q cōmune vtriq̄ dicit esse p̄spiciū: non tamē inquantū p̄spiciū est susceptiuū odorū: coloris ut supra habet⁹ est: sed est susceptiuū odor fm q est lauabile vel mūdabile enchime siccitatis. i. fm q est receptiuū enchimi siccī: quā quidē receptionē vocat lauatiōne vel mūdationē inquantū aliqd p humidū receptiuū natū ē abluī vlt mōdāt.

Non enī in solū in aere sed & in aqua qd odorans est. Manifestū autē in piscibus & ostracodermis: videntur enim odorare: nec aere crīstente in aqua sup̄natat enim aer: cū fuerit: nec ipsa respirātia. Si quis ergo ponat aquā & aerem vtrāq̄ humidā: erit vtrāq̄ que in humidō enchimi siccī natura odor & odorabile tale.

Deinde cū dicit. Non solū pbat q sup̄posueret. s̄ q susceptiuū odor non solū sit aer: sed et aqua. et p̄mo inducit huius p̄bationē. secūdo cōcludit qd sit p̄mū susceptiuū odor ibi. Si q̄s ergo. dicit ergo p̄mo qd odor: nō solū suscipitur in aere: sed et i aqua: & hoc manifeste ostendit. p̄pter hoc q p̄feces aliqui ut est cōrdemia. i. aialia dure teste viuētia in aqua vident odorare ex hoc q a longe odor trāhūt ad alimētū qd videre nō possunt. Et ex hoc apparet q aqua est susceptiua odor duplici ratiōe p̄mo quidē q: huiusmodi aialia nō viuunt in aere: sed in aqua q aut substantia in aqua huiusmodi p̄feces degunt non sit aer sed aq pbat per hoc q aer sup̄naret aque ēt si infra quā ponat: sicut patet de vitro inlato si per violentiam submersat q super natabit aque: secūdo etiā q si daret q aer ēt infra aquā: cū tamē huiusmodi aialia nō respirēt aerem: ita nō sentirent odorē: si solus aer esset odor susceptiuus. deinde cū dicit. Si quis ergo pcludit q sit p̄po susceptiuū odor: & dicit q ex quo aer et aqua que sit susceptiua odorū sunt humida sequit q odor: nūllū sit aliud q̄ qdā natura. s̄ forma ab enchimo siccō ip̄ressā q est aer & aqua: illud est odorabile q est tale. i. humidū hīs naturā sibi ip̄ressā ab enchimo siccō.

Quoniam uero ab enchimo passio est: manifestum & per habentia & nō habentia odorem. Elementa enī in odorabilia velut ignis

aer: terra: aqua: quia sicca et humida eorum achima sunt: nisi quod compositum faciat: propter quod et mare habet odorem: habet enim humor: et siccitatem: et sic magis intus odorabile est. Manifestat autem etiam quod ab illis effluit odor: uerum autem terre est magis: amplius lapis odorabile: achimus. n. ligna autem odorabilia: enchima enim et horum aquatica minus: amplius in eis que metallantur aurum inodorabile: achimum enim es autem odorabile et ferrum: quando vero exurit humidum: inodorabile scorie sunt omnia: argentum vero et stagnum: his quidem magis odorabilia: his uero minus: aquatica. n.

Deinde cum dicitur. Quoniam vero ab enchimo probat quod enchimus sit effectus odor et hoc probat tripliciter primo quidem per ea que habent odorem et que non habent odorem. secundo per diuersas opiniones quorundam de odor ibi videtur autem quibusdam. tertio per affirmatorem odor ad seposse ibi autem si quidem dicitur ergo primo quod manifestum est et per ea que habent odorem quod hoc passio que est odor: sit ipsa ab enchimo. i. ab humore inibito et compresso a secco ut supra dictum est primo. n. elementa omnia. s. ignis aqua terra carent odor: quia sine sunt humida sine sicca sunt achima. i. sine humore compresso a secco: quod eorum sunt humida habent humidum sine secco: que autem eorum sunt sicca habent secum sine humido nisi sit facta aliqua mutatio elementorum: unde mare habet aliquem odorem: in eo sicce terre est admixtum humido a quo ut manifestat per salum saporem. Sal et magis huius odore quam vitra: et ista duo. s. sal et vitra habent aliquid de enchimo manifestat per hoc quod oleum erit ab eis per aliquid artificium: et hoc manifestat quod est in eis aliquis humor pinguis apprehensus a secco: sed vitra minus huius de humore modum humor est sal et ideo est minus odorabile. secundo manifestat idem in lapidibus et lignis: dicitur quod lapis solidus et durus caret odor: quod non habet predictum humorem a quo odor causatur propter magnam sui terrestritatem: ligna habent odorem: quod habent aliquid de predicto humore quod per hoc quod inanimabilia sunt propter pinguedinem in eis existentem: unde ligna quod habent humorem magis aquosum et minus pingue. quod non apprehensum a secco sunt minus odorabilia sicut patet de ligno populeo: ligna autem abietis et pinca sunt multum odorabilia. propter pinguedinem humoris ipsorum. tertio manifestat. Idem in metallis inter que aurum est minime odorabile: eo quod caret predicto humore quod contingit propter eam magnam terrestritatem que significatur ex maximo pondere eius. Est. n. ponderosius ceteris metallis sed et ferrum est odorabile: quod humidum in eis digestum est inibitum a secco et non est totaliter ab eo separatum sicut in auro: unde et ferre eorum propter adustionem humidi sunt minus odorabilia. Argenti vero et stagni sunt magis odorabilia quam auri minus vero quas et ferrum habet. n. humorem magis aquaticum et minus comprehensum a secco quam et ferrum: tamen humiditas eorum aliquantulum compressa a secco non sunt penitus absque odor sicut aurum.

Ad idem autem quibusdam: fumalis euaporatio esse odor communis existens terre et aeri: et omnes dicunt super hoc de odore.

Quare et Erastus? sic dicit: quod si omnia entia fumus sunt: quod naves etiam discernunt: ad odorem omnes inferunt: ibi quidem tamen et exaltationem: ibi uero sicut euaporationem: ibi autem vitraque hoc. Est autem vapor quod est humiditas quedam: fumalis uero exaltatio sicut dictum est commune est aeri et terre: et constituitur ex illa quidem aqua: ex hac uero terre quedam species. Sed neutrum horum uidetur: vapor enim aque est: fumalis uero euaporatio impossibile est in aqua fieri: odorant enim et que in aqua: sicut dictum est prius.

Amplius euaporatio similiter dicitur effluuium. Si igitur nec illa bene: nec ista bene. Quoniam ergo contingit recipere humidum: et illud quod in spiritu: et illud quod in aqua: et pati aliquid ab enchima siccitate non manifestum. Et enim aer humidus natura est.

Deinde cum dicitur. Videtur autem a quibusdam ostendit quod enchimus sit actus odor per opiniones aliorum. secundo excludit eas ibi. Sed neutrum horum. dicit ergo primo quod quibusdam videtur quod odor sit fumalis euaporatio que est communis aeri et terre. Quod inter ea: quod est aliquid resolutum a secco terrestri: pingens ad subtilitatem aeris et omnes antiqui qui loquuntur de odor propter suum ad hanc positionem: unde et Erastus dicit quod si omnia entia resoluuntur in fumum naves percipientes odorem: discernunt omnia entia. quod d. omnia entia erant odores. Erastus autem enim Erastus vapores esse rerum principium: quod tamen non omnes philosophi posuerunt odorem esse fumum: sed quidam aliquid simile id ad hanc diuersitatem manifestam subiungunt quod quidam attribuebant odor exaltationem quidam euaporationem quidam vitraque ostendit differentiam inter hec duo: quia euaporatio nihil aliud est quam quedam humiditas aqua resoluta. exaltatio autem sicut fumus est commune aeri et terre cum sit resolutio quedam ex secco terrestri sicut dictum est signum huius differentie quod ex euaporatione aque condensata generatur aqua et fumalis autem euaporatione aliquid terrestre. Deinde cum dicitur. Sed neutrum horum videtur excludit predictas positiones duabus rationibus quarum prima est: quia vapor per tiner ad aquam que non est odorabilis absque admixtione fieri sicut supra dictum est. fumus autem non potest fieri in aqua: in aqua tamen sit odor ut supra est ostensum per hoc quod quedam animalia odorant in aqua ergo odor non est fumus nec vapor: has rationes ponit ibi. Amplius euaporatio que talis est similis ratio est quod euaporatio dicatur odor et quod colores dicantur effluuium: sed illud non dicitur bene de coloribus: ut supra dictum est ergo nec illud bene dicitur de odoribus vitraque enim sequitur quod sensus fiat per tactum et odor et color et quod corpora odorata et visa diminuerentur et tandem totaliter resoluuntur per effluuium vel resolutionem et hoc est inconueniens si fertur cum inueniatur tam a memoria aliquid videri et odorari quod nullo modo resolutio corporis visus illuc reduci

possit. Sic enim ad tantas distantias et calor: et odor: per spirituale inurationes mediū percipi possunt. Deinde cū dicitur. Quoniam ergo soluitur propo^m. s. q. ex quo odor: nō est nec uapor: nec fumus manifestus est q. humidū q. est in spiritu. i. in aere: et in aq. patitur ab enchima siccitate esse odor: sic et sentitur humidū enim nō solum inuenitur in aqua: s. et in aere.

Adhuc autem siquidem similiter in humidis faciat et in aere: quēadmodū lauatus sic cū: manifestus quod oportet proportionales esse odores humoribus. Sed adhuc hoc in quibusdam accidit: et acetosi et dulces sunt odores et austri et pontici et crassi et amaris proportionales: dicat utique quis putridos. Quare quēadmodū illa difficilis potationis putrida diuisa puenta sunt. Manifestū ergo quoniam quod in aqua sapor: hic in aere et in aqua odor. Et propter hoc frigus et coaglutinatio et sapor hebetat: et odores exterminant. Calidum enim quod mouet et generat: auferunt infirigidatio et coaglutinatio.

Deinde cū dicitur. Adhuc autem manifestat q. enchima sit aerium odor per affinitates ad saporē et circa hoc tria facit. primo proponit dicens q. si enchima similiter faciat odores in humido aq. et in aere: sicut siccus terrestris lauatus per humidū aq. facit saporē manifestū est q. odores oportet proportionales esse saporibus. secunda ibi: sed adhuc hic adaptat odores saporibus et dicit q. in quibusdam h. accidit manifeste dicit. n. acetosi et dulces odores et austri et pontici et crassi: sicut et saporē: s. amaro odores nō dicim^r: sed putridi odores proportionabiliter respondēt amaris saporibus: q. amari saporē difficile s. bene putrida sunt dyasina purulenta. i. difficilis respiratio: unde manifestū est ex hac affinitate odor ad saporē q. sicut sapor: fiti aqua ita odor: in aere et aqua: tertia ibi et propter h. frigus probat predictas affinitates per impedimenta saporis et odoris: q. per frigus et coagulationem saporē hebetat et odores extenuant inquantū per predicta auferuntur calidum q. generat et mouet odore et saporē ut ex dictis apparet.

Species autem odorabilis due sunt: nō. n. sicut quidam dicunt: non sunt species odorabilis: sed sunt. Determinandū autem quomodo sunt: et quō non sunt: hoc quidem enim ē secundū saporē ordinatū ipsorum: sicut dicitur est. Est delectabile et triste habent s. accidens. Quoniam enim nutritiui passio est appetentibus quidem delectabiles odores eorum sunt: plenius autem et nihil egentibus nō delectabiles neq. odores. Et est habens odores quibusq. nō delectabilis neq. his. Quare iste q. d. velut diximus s. accidens quidem habet delectabile et triste: propter q. d. omni. bus sunt cōdes animalibus.

Species autem odorabiles et. Philosophus philosophus determinat generationem et naturam odor hic determinat de speciebus odor et circa h. duo facit. p. determinat di-

uersas species odor. sed determinat modus odorandi ibi. et propter hoc fit per respirationem circa primum tria facit. primo proponit esse aliquas species odoris. secundo determinat de speciebus odoris per convenientias ad species saporis ibi. hoc quidem enim est s. saporē. tertia determinat species que sunt odor s. se ibi. Quidam autem s. ipsos dicit ergo primo q. due sūt species odorabiles una quidem per convenientias ad saporē. alia s. se salū est enim q. quidam dicit odorabile species non habere: sed oportet determinare quomodo habeat et quomodo non habet enim determinare species odor s. convenientias ad s. saporē ut supra dictum est: non autem sunt determinate odor species s. se nisi solum s. diuersa odorabilia sicut si dicamus alium esse odorem rosarum et aliorum huiusmodi discernitur tamen in his odoribus delectabile et abominabile. Deinde cum dicit. hoc idē enim determinat de speciebus odoris que consequuntur species saporis et dicit q. inter odorabilia aliquid est odoratum s. saporē species: ut supra dictum est: ideo delectabile et tristitia est in eis s. accidens. i. non inquantū habent odore: sed inquantū eorum odor: significat nutritiui odor: enim est q. d. passio nutritiui sicut et sapor. Animal enim discernit quoniam nutritiui a remotis per odorem sicut iunctus per saporē. Et ideo huiusmodi odorē nō sunt delectabiles animalibus repletis: et que cibo nō indiget sicut nec est habens hos odores est his delectabilis: sed animalibus appetentibus cibū. i. esurientibus: uel siccantibus sunt huiusmodi odores appetibiles sicut et cibis uel potus est eis appetibilis: vñ manifestū est q. d. huiusmodi odorabile: delectatio nem: tristitia s. accidens sicut dictū est. ratione nutritiui: q. nutritiui est cōdes omnibus animalibus. Ideo et oia animalia percipiunt hos odores q. d. tamē intelligendū est de omnibus animalibus habentibus motū parcellius que necessario habent querere alimentū et longinquo per odore animalibus aut immobilibus sufficit gustus et tactus. Ad discernendum convenientias alimentū.

Quidam autem s. ipsos delectabiles odorum sunt: quēadmodū illi q. flor. Pibil. n. magis vel minus ad escam assequuntur nec conferunt ad desiderium acquam. Sed contrarium magis vix enim est: q. d. Empe. vituperans Traciū dixit. Quando lentem d. quo q. non infundat in irion. Qui autem nūc cōmiserunt ad potationes tales virtutes vix faciunt per vñ delectatiōis: donec utiq. a duobus sensibus fiat delectabile: quēadmodū vinum et ab vno.

Deinde cum dicit. Quidam autem s. ipsos determinat species odoris per se: primo ponit huius species odoris. secundo ostendit a quibus animalibus percipiuntur: ibi. hoc idē igitur odorabile. circa primum tria facit. primo proponit q. d. intendit. secundo probat propositū. secunda ibi: uel eis magis: tertia excludit obiectionē contrarias ibi. Qui autem permiscet: dicit ergo primo q. quidam odores sunt delectabiles s. se ipsos. i. nō per cōparationem ad alimentū sicut fit de odoribus florum. Deinde cū dicit. Pibil. enim magis probat q. huiusmodi odores sunt s. se delectabiles: quia. s. non se habent conferre ad escas:

De sensu et sensato.

ut v3: appetentes escam magis his odoribus delectentur: et replent minus neque et huiusmodi odores cōferunt aliquid ad desideria esse sicut odores de quibus supra dictum est. promouentes esse appetitum: si magis accidunt peritum: quod per imitationem horum odorum bilum reddat esse in delectabilem: quod frequenter que bene redolent huiusmodi odores sunt mali saporis: et inducit ad hoc uerbum cuiusdam poetæ comici qui tractus dicebatur qui in vituperium alteri? poetæ. concupiscentis erquirentis cibaria nimis delicata parate dicit qui lentem decoquit non infundas in yron vnguentum suauiter redolens quasi dicat non oportet quod in pulmento tuo apponas aliqua suauiter redolentia. Deinde cum dicitur qui autem nunc sequenter excludit obiectionem quod possit propter consuetudinem quorundam talia cibis admiscerentur: sed ipse respondet dicens quod illi qui huiusmodi virtutes. i. res odoriferas cōmiserunt cibis et potibus faciunt per consuetudinem quidam violentiam naturae delectationi ut. si perueniant ad hoc quod vniuersum idem sit delectabile duobus sensibus? scilicet gustui et odorati sicut naturaliter est vniuersum delectabile vni sensui.

Hoc quidem igitur odorabile proprius hominis est. Quod autem huiusmodi saporis ordinatum et aliorum animalium sicut dictum est prius. Et illorum quidem quia huiusmodi accidunt habent delectabile diuiduntur species huiusmodi saporis. Istius autem non sed iam propter naturam ipsius esse huiusmodi delectabiles aut tristem. Causa autem est proprium esse hominis talem odorem propter frigus: quod circa cerebrum: frigidum enim natura existente cerebro et sanguine qui circa illud in angustis uenis existente subtili et puro. De facili autem ifrigidabili propter quod et cibi sumptas ifrigidat propter locum infirmam tiam rheumata facit hominibus: propter quod facta est ista species odoris. Nihil enim aliud est opus ipsius quam hoc. Hoc autem facit manifeste enim delectabilis existens et siccus et humidus multotiens infirmus est. Qui autem ab odore huiusmodi seipsum odor operi quomodo cumque se habeat utilis ut est dicere super.

Deinde cum dicitur. Hoc quidem igitur ostendit a quibus huiusmodi odorabilia percipiuntur: et circa hoc tria facit. primo proponit quod intendit. secundo assignat causas dictorum ibi. causa est. Tertio excludit obiectiones ibi. Que enim a cibo dicitur ergo quod odorabile quod huiusmodi delectat uel cōtristat est proprium hominis: quod. scilicet. solus homo huiusmodi odorabilia discernit: et in eis delectatur uel cōtristat: unde quod ad hoc abundat in homine sensus odoratus? preteritus animalibus sed odor qui coordinatur saporibus cōpertus est alijs animalibus que in huiusmodi odoribus discernendis habent acutiorē sensum quam homo et quod ad hoc supra dicit quod sensum odoratus habemus periorē alijs animalibus: quia illi odores qui cōordinantur saporibus habent delectationē per accidens. scilicet per comparisonem ad escam: ideo species eorum distunt huiusmodi species saporis quod non cōtingit in his odoribus qui secundum propriam naturam habent tristi-

etiam delectationē: sed huius odoris species distinguuntur non possunt nisi huiusmodi odorabilia ut dictum est. Deinde cum dicitur. Causa autem est assignat causas predictorum: et dicit quod odor huiusmodi delectabilis est proprius hominis ad cōtempnendum frigiditates cerebri ipsius homo enim habet maius cerebrum huiusmodi astringentem sui corporis inter cetera animalia. Cerebrum autem huiusmodi naturam est frigidum et sanguis qui circa cerebrum cōtinetur in quibusdam subtilibus uenis est de facili ifrigidabilis: et hoc cōtingit quod summi resoluti a cibo sursum ascendentes propter loci infirmitates in spissantem ifrigidant: et hoc causant rheumaticas infirmitates in hominibus: et ideo i adiutorius sanitatis contra superfluum cerebri frigiditates attributa est ista species odoris hominibus: et si quis huiusmodi odores grauent cerebrum hoc est: quia non adhibent huiusmodi debent: sed superius ipsum calefacientes faciunt nuntias resolutiones: si huiusmodi debito adhibeant cōferunt ad sanitates et hoc manifeste apparet ex effectu: cum tamen nulla alia utilitas appareat talis odoris par enim deseruit intellectui perceptio talium odorum ad inuestigandas naturas rerum cui multum deseruit visus et auditus: ut supra ostensum est. Deinde cum dicitur. qui enim a cibo excludit quidam obiectiones: posset enim aliquis dicere quod ad predictum remedium sanitatis sufficeret aliqua species odorabilis que coordinatur saporibus: sed ipse respondet quod illa species odoris que est delectabilis per cibum multotiens magis grauat caput vel propter superfluas humiditates uel propter superflua siccitates: sed illa species odoris que est huiusmodi delectabilis semper est utilis ad sanitatem ex sui natura. Addit autem ut dicit propter in debitum usum.

Et propter hoc fit per respirationem non omnibus: sed hominibus et sanguinem habentibus velut quadrupedibus et magis percipientibus naturam aeris. Ascendentibus namque odoribus ad cerebrum propter leuitates caloris que in ipsis sanius habent circa locum hunc. Odoris namque virtus natura calida est. Atque autem natura respiratione ad duo: ut operose quidem ad toracis adiutorium ut aduentricie ad odorem respirante. n. Sicut ex transitu facit per nares motum. Propter autem hominis nature tale genus odoris: quia plus cerebrum et humidius habet alijs animalibus ut secundum magnitudinem propter hoc enim et solum ut est dicere aliorum animalium homo: et gaudet florum et talium odoribus: cōmensuratur enim coram calor et motus ad hypochondrium eius que in loco frigiditatis et humiditatis est. Alijs uero quocumque pulmonem habent per respirare alterius generis odoris sensum dedit naturam: ut non duo sensus faciat: sufficit enim. Quoniam quidem et ut respirantibus quem admodum hominibus errorum odorabilium his alterorum solum existens sensus.

Deinde cum dicitur. Et propter hoc fit per respirationem concludit ex predictis debitum modum

odorandi: primo in hominibus et in alijs animalibus respirantibus. secundo in animalibus non respirantibus ibi. Que vero non respirant circa primum tria facit. primo proponit quod intendit. secundo assignat causas. propositas quantum ad homines ibi. asseritibus namque. tertio quantum ad alia animalia ibi. Alijs vero cum plus. dicit ergo primo quod quod odor: utilis est ad contempnendam cerebrum frigiditatem. Ideo odoratio fit in respirationibus non quidem in omnibus animalibus. sed in omnibus hominibus et quibusdam animalibus habentibus sanguinem sicut in quadrupedibus et avibus: que etiam magis precipiant aere et naturam aeris: ut eorum motus demonstrant. Deinde cum dicit. Ascenditibus namque manifestat causas: quare odor percipitur respirando quantum ad homines et dicit quod odores ascendunt ad cerebrum: quia calor igneus qui resolvit odores dat eis quandam leuitatem. vel superiorem perant: et hoc sequitur quedam sanitas circa cerebrum. Odor enim habet virtutem calefaciendi propter calidum ignem a quo causatur et resolvitur: unde natura vult respiratione ad duo: ut operose quidem ibi principaliter ad adiutorium toracis. i. peccatoris et ad refrigerium caloris cordis: ut aduenticie aut. i. secundario ad percipiendum odorem dum enim homo respirat: mouet odorem aere per nares attrahendo et sic facit pertransire odores. vsque ad organum olfactus: ideo autem rationale genus est proprium nature humane: quia homo habet inter cetera animalia secundum proportionem magnitudinis maius cerebrum et humiditas alijs animalibus: ideo solus homo inter cetera animalia sentit: et delectatur in odoribus florem: et aliorum huiusmodi odor et motus ad cerebrum reducit ad debitam mensuram ipso modo. i. super excessum frigiditatis et humiditatis cerebri. Addit autem ut est dicere: quia alia animalia fugiunt malos odores in quantum sunt corruptibiles. Deinde cum dicit. autem vero assignat causam odorandi per respirationem quantum ad alia animalia: et dicit quod animalibus habentibus pulmonem que sola respirant natura dedit sensum alterius odoris. i. pertinentis ad cibum per respirationem: ut non faciat duo organa vnum respirandi: aliud odorandi cum sufficiat organum respirandi et aliud odorandum sicut hominibus quantum ad duo genera odorabilium: ita etiam alijs animalibus quantum ad vnum tantum.

De vero non respirant: quod quidem habent sensum odorabilis manifestum est. Et enim pisces et cito morum genus omne diligenter sentit de longe propter nutritiuam speciem odoris remota multis a propria esset: quemadmodum apes faciunt ad mel et paruarum formicarum genus: quas vocant quidem senipas et maiorum purpure et aliorum multa talium animalium acutius sentiunt esse propter odorem.

De vero non respirant. Postquam philosophus ostendit quod homines et quedam animalia odorant respirando hic inquit quomodo animalia non respirantia odorant: et circa hoc duo facit. primo ostendit quod circa huiusmodi animalia sit manifestum. secundo quod circa ea sit dubium ibi. Que autem sentiunt. dicit ergo primo manifestum esse quod animalia que non respirant sentiant odorabile: et hoc quod videmus pisces et omne

genus enthomorum. i. interceptorum animalium sicut sunt formice apes et huiusmodi acire sentire de longe nutrimentum suum quod distat a proprio cibo plus quam per proprium visum possent id percipere: unde manifestum est quod id percipiunt propter nutritiuam speciem odoris: et in quantum sentiunt illam odoris speciem que proportionat saporis: et indicat qualitatem nutrimenti et ponit exemplum de apibus que longe mouentur ad suum cibum querendum. Item et de quibusdam formicis pijs que habent super pedes et de quibusdam animalibus alijs que purpure vocant propter calorem et similiter multa animalia non respirantia inueniunt que acire a remotis sentiunt suam essentiam propter odorem.

Propter quod utique dubitabit aliquis quomodo sentiunt odorem: si spirantibus quidem omnibus sit spirare vno modo. Hoc enim videtur in respirantibus accidens omnibus illorum: aut nullus respirat: sentiunt tamen: si non aliquis preter quos sensus illius: hoc autem impossibile. Odorabilis enim olfactus: illa vero non hoc sentiunt. Sed non forte eodem modo. Sed respirantibus quidem spiritus auferit superiacens: quemadmodum cooperulum quoddam. Quare non sentiunt non respirantia: his autem non respirantibus ablatum est hoc: quemadmodum in oculis. Quedam enim animalium habent palpebras: quibus non reuelatis minime possunt videre. Que autem habent duos oculos: non habent. Quare non egent illo quo illa reuelat: sed vident a facultate existente in illis statim. Similiter autem et aliorum animalium quodlibet non indignum de his que secundum seipsa fetidior secundum odorem: nisi quid accidat corruptiuum existens: ab his autem corrumpitur similiter: quemadmodum et homines a carbonum fumo patiuntur grauedinem capitis: et corrumpuntur multotiens: sic et a virtute sulfuris: et corrumpuntur alia animalia: et fugiunt propter passionem. Ipsam autem secundum seipsam non curat fetiditas: quavis multa crescentium fetidos habent odores: nisi quid conferat ad gustum vel ad edulium illis.

Deinde cum dicit. Quomodo autem sentiunt ostendit quod circa huius animalia sit dubium: et circa hoc tria facit. primo monet dubitationes. secundo soluit ibi. Sed non forte eodem. tertio manifestat solutionem magis per simile ibi. Similiter autem et aliorum: dicit ergo primo quod est manifestum sit quod predicta animalia sentiunt odorem non est manifesta quomodo sentiunt odorem et ratio est quod omnia animalia respirantia percipiunt odorem vno modo. i. respirando hoc enim per experimentum apparet accideri in omnibus animalibus respirantibus. Sed circa predicta animalia apparet quod non respirant: tamen sentiunt odorabile posset autem aliquis assignare rationem dicens quod quoddam alio sensu qui est preter quinque sensus notatos huiusmodi animalia sentiunt odorabile: et posset videre rationem. probabile quia sentire est parum quiddam: unde diuersus modus sentiendi est quasi diuersus modus

patiendi: qui indicat diuersitates potentie passive: sicut diuersus modus agendi significat diuersitate virtutis active: videmus enim quod quando calor est fortis: tanto calefactio est vehemens: et sic ex parte passiuorum que alio modo patiuntur aliam potentiam passiuam habere videntur: et sic que alio modo sentiunt videntur habere alium sensum: sed quod alio modo sentiant odorabile est impossibile: quod ubi est idem sensibile est idem sensus potentie. n. distinguuntur per obiecta. Idem autem est sensibile quod sentiunt veritas animalia, scilicet odorabile: unde non potest esse alius sensus. Deinde cum dicitur. Sed non forte eodem modo soluit premissas dubitationes per hoc quod idem odorabile sentiunt cum eodem sensu sed non eodem modo considerandum est quod est quod modus sentiendi preter differentiationem duplicem. primo modo per se quod est per differentiationem habitudinis sensibili ad sensum: et talis diuersitas in modo sentiendi diuersificat sensum pura quod vnde sensus sentit sensibile coniunctum sicut tactus. Alii autem sensibile remota sicut visus est: et alia diuersitas in modo sentiendi per accidens que non diuersificat sensum: attendit in ratione phibentis et talis diuersitas in modo sentiendi est in proposito: quia in animalibus respirantibus per respirationem remouetur quoddam quod per modum corporali substantie organo odoratus: ideo qui non respirant impediuntur ab odorando propter huiusmodi coepertulū. Quod animalia non respirantia caret huiusmodi coepertulū: et ideo non indigent respiratione ad odorandum sicut videmus in oculis quod quedam animalia habent palpebras: que si non aperiant non possunt huiusmodi animalia videri. huiusmodi autem palpebras dedit natura animalibus indigentibus acutiori visu propter securitatem oculi: ut oculus conservetur: unde animalia habentia duos oculos quasi non indigentia acutiori visu non habent huiusmodi palpebras: et ideo non indigent aliquo motu appetente palpebras ad videndum: sed statim oculus habet ad videndum facultatem nullo remoto. Deinde cum dicitur. Similiter autem et aliorum manifestat predictam solutionem per aliquid simile per osam in quo est quedam alia diuersitas inter animalia que non diuersificant sensum: nullus enim aliorum aliorum preter hominem graniter fert ea que habent fetidum odorem sicut seipsum. id est non per comparisonem ad nutrimentum: et hoc quidem superius dixerat sed poterat esse contra hanc dubitationem et hoc quod quedam animalia videntur huiusmodi fetidos odores fugere: ideo repetit ut hanc dubitationem remoueret: et dicit quod alia animalia non fugiunt odores sicut se fetidos nisi per accidens inquantum. scilicet accidit huiusmodi fetidum odorem esse corruptum: cum enim odor cause tur ex calido humido et sicco: ut supra dictum est. Quis igitur quod fetidus odor puenit ex magna diffinitione perantia in predictis qualitatibus: et sic fit cum odor in murat medium ad aliud possit dispositionem que corrumpit corpus aliorum animalium sicut et hominis quam quod emutationem. alia animalia sentiunt per sensum tactus: et ideo fugiunt huiusmodi fetida et ponit exemplum quod homines patiuntur grauedinem capitis a fumo carbonis propter eius diuturnitatem et quoniam visus ad corruptionem. Similiter est de sulphure: unde animalia fugiunt huiusmodi corrupta propter passionem corporis quam sentiunt: sed de ipsa fetiditate odoris sicut se considerata non curat quia multa terre nascentium habent fetidos odores nisi per quod fetiditas odoris re-

presentat aliquid contra gustum: vel contra puenitiam proprii nutrimenti.

Videtur autem sensus qui est odorandi in partibus existentibus sensibus et numero habere medium imparis: et ipse medius esse tactuorum: quemadmodum tactus et gustus et alia sensitiuorum: velut visus et auditus. Quare et odorabile nutritiuum est passio quedam: hoc autem in eodem genere: et audibilis autem et visibilis. Quare et in aere et in aqua odoratur. Quare est odorabile commune aliis horum ambo: quod et tactu inest et perspicuo et audibili. Quare rationabiliter assimilata est sicut citatis in humido et sensibili velut figura quadam et lotura. Quomodo quidem igitur species oportet dicere: et quomodo non oportet odorabilis: in tantum sit dictum.

Deinde cum dicitur. Videtur autem sensus comparat sensus odoratus ad alios sensus. et primo determinat veritates. secundo excludit errores ibi. Ad autem quod circa primum considerandum est quod per similitudinem pythagorice philosophia vnde per priorem numerum ad ostendendum comparationem sensuum. Numerus enim dispar non potest diuidi in duo media: sicut par sed in medio remanet aliquid indiuisum inter duas partes equales sicut in quinario remanet unitas media inter duos: duo: cum autem sensus sunt in pari numero constituti. scilicet quinario duo eorum sunt tactus: quia scilicet sentiunt suum sensibile coniunctum non per medium extraneum. scilicet tactus et gustus. duo autem eorum. scilicet visus et auditus sentiunt suum sensibile remotum per alia. id est per extrinseca media: odoratus autem in medio vtriusque: vnde cum vtriusque puenit cum tactu quidem et gustu qui sunt sensus nutrimenti: ut dicitur in secundo de anima. inquantum odorabile est quedam passio nutritiuorum sicut quod odor proportionatur sapor: et sic tangibilia sunt in eodem genere cum odoribus et idem genus visibilis et audibilis odorabilis: inquantum cognoscunt per medium extraneum: unde odorant animalia per aere et aqua sicut vident et audiunt: sic patet quod odorabile est aliquid esse vtriusque. Inest enim tactuali sicut quod est passio nutrimenti: sic occurrit in eodem cum tangibili qualitate et similiter inest perspicuo et audibili. id est percipitur per medium perspicuum per quod videtur et per quod est auditus. id est per aere et aqua: licet non inquantum huius sunt perspicua sed inquantum sunt susceptiua enchymie siccitatis ut super dictum est: et ideo a quibusdam rationabiliter ista duo assimilant: ut esse enchymie siccitatis odorare in humido aqueo: et sensibili aereo propter facile diffusionem sic sicut tinetura quedam que refertur ad imutationem media colore et sicut lotura que refertur ad sapores quia scilicet odor habet puenitiam cum vtriusque: et post hec epilogando concludit dictum esse quod oportet distinguere species odorabilis: quod non inquantum. scilicet accipiunt odores sicut seipsos.

Ad autem quidam pythagorice dicunt: non est rationale. Nutriti namque dicunt quedam animalia oribus. Primum quidem enim videmus: quoniam cibum oportet esse corpus suum. Et enim ea nutrita non sunt simplicia

cia: qre et supfluitas fit cibi aut i ipis aut ex-
tra: sicut i plantis. Ampli? vero neq; aqua
vult ipsa sola nutrire i comixta cristis. Et
porale. n. aliqd oportet cōstitutū. Ampli-
us multominus rōnabile acies: cōpūcentū
fieri. Cū his aut quoniam oibus est aialibus
locus receptiuus cibi: a quo qñ cibis egre-
ditur: recipit cōpus. Odorabilis aut sensi-
tiuū in capite et cū spūali intrat fumositatē.
Quare ad spiratiū vadit vtiq; locus. Ad
quidē igitur nō cōfert ad nutrimentū odora-
bile sū qd odorabile manifestū. Ad autē
ad sanitatē et ex sensu et ex dictis manifestū.
Quare qd sapor in nutritiuo et ad nutrien-
dum hoc est ad sanitates odorabile. Secun-
dum vñq; qd quidē igitur sensitiuū deter-
minetur hoc modo.

Deinde cū dicit. Ad autē qdā excludit ex-
roez: et circa hoc tria facit. primo narrat
erroneā opinionē. secūdo improbat eam
ibi pūmā qdē eim dēs. tertio respondet
tacite obiectioni ibi. Et igitur dicit ergo pmo nō esse
rōnabile qd qdā pītagorā dixerūt quēdā aīalia
nutri oībus sū quos odoratus nō esset medi-
us inter sensus ut dictū est: sed oīno pūmā ad
sensū nutritiū mouebant aut ad hōm qd vide-
bant hōies et aīalia pōrtari odorib? Deinde cū di-
cit primum qdē n. ipōbat pīctā opinionē duob?
rōnib? qz pīma ē qd videm? cibū pōrtatū ē et plu-
ribus eīis simplicia eīis ēlā nō nutriūt aīalia eīm
que ex his nutriunt pōrtata sūt ex qtuor: elemētis
ex eīis ēlā nutrit aliqd ex qb? ē: ut dictū ē i secūdo
d generatiōe: et p huius signū pcludit qd ex cubis ge-
neratur aliq supfluitas i cū sic pī i aīalib? ita quo-
rū cor? sūt qdā loca deputata pgregatiōe supfluita-
tū ul' exteri? sic i plācis quāz supfluitas magis sta-
tum exteri? emittunt sicut pī de gūmis arbor? et de
alijs hōmō. Si aut aliqd aīal ul' plāra nutretur sim-
plici elemēto nulla fieret supfluitas cū nō sit aliq dis-
formitas priū: cū aut nulla elemētū sit aptū nutri-
tioni p simplicitatē adhuc ampli? aq hī spāle ipe-
dimentū qre sola nō possit nutrire sine cōmūtiōe ali-
cuius terrestriis sicut agricultores adhibēt simū ut
aq cōmūta nutriat plantas: q nutritiū pstituit: et
generat aliqd i dā nutritiū: qd oportet qd sit aliqd
cōpale et solū qd nō ppetit aq: vñ aq sola nō pōt nu-
trire et multo min? aer: vñ relinqt qd odor: nutrit nō
possit manifestū ē. n. qd odor: cū sit qūtas sū se non
pōt nutritiō pstruere sōm nisi forte rōne suscepti-
ui qd est aer uel aqua: et si odor: ēēt euaporatiō ul' su-
malis exalatiō: ut antiqui dixerūt adhuc rō reman-
et: qz vtiq; pīnet ad naturā aeris ut sup dictū
est sū rōne pīnet ibi. Cū i his aut et dicit qd i oibus
aīalibus est aliq loc? i quo pmo recipit cib? .i. sto-
machus vñ derivat ad singulas partes corporis:
qz vñ aīalia pīma respirādo odorāt: si pīderemus
ipm odorabile manifestū est qd sensus organo circa
cerebrū exstente: ut sup dictū est: ipse aut acere
spiratus cū quo odor: attrahit vadit ad locū spira-
tūz. i. ad pulmōnē manifestū est aut qd i aīalib? neq;
cerebrū neq; pulmō est locus recipiens cibū: vnde
manifestū est qd odor: nō nutrit: cōfōrtatū ppter

imitationes que est a calido humido et sicco et ppter
delectationē sicut et malus odor: corripit: ut supra
dictū est. Deinde cū dicit. Ad tñ nō cōfert. Ad idet
tacite obiectioni possit eim aliq obicere si odor: nō
nutrit: ergo ad nihil ē vñ: sed ipse videt qd i nō
triat tñ cōfert: ad sanitatē sicut manifestū est ad sen-
sū et per ea que supra dicta sunt: vñ cōcludit qd sic
sapor: ordinat ad nutritiōē: ita odor: ad sanitatem
vñ aut epilogādo pcludit qd dictū est de sensibili-
bus sū vñq; qd organū sensus.

Biicet aut aliq: si omne corp?
in infinitū diuiditur: et passiones
ergo sensibiles puta color: et sa-
por: et odor: et grauedo et frigiditas:
et caliditas: et leue: et dur: et molle.

Biicet aut aliq: et. Postq; pīs deter-
minat de organo sensuū: de sensibus
hic determinat qdā qdōnes circa sensus et
sensibilia. et pōt mouet quā dā qdōnes circa
ipā sensibilia. sed mouet aliā cura imitationē sen-
sus a sensibili ibi. Obicet utiq; aliq. tertio mouet
tertiā circa ipm sensū ibi. Est autē qdā obiectioni cir-
ca pīma tria facit. pmo mouet qdōnē. secūdo inducit
rōnes ad qdōnē ibi. aut ipossibile. tertio soluit ibi de
solutione aut corripit ergo pī qd ē corp? in infinitū
diuidit: hoc eīm est de rōne pīmū: ut pī i lī. pīco-
rū qūitates aut sensibiles qd passionis dīr: ut dīct ē i
pīcamētis sūt i corp? aliquo qdōnē. subiecto est ergo
qd qdā qd obicere pōt vñ ē ipse qūitates sen-
sibiles. i. color: et sapor: et odor: huiusmōdī ut infinitūz
diuidantur.

Aut ipossibile. Actiū. n. est vñq; qd
ipōz sensus. In eo. n. qd possit mouere illū
dicunt oīa. Quare necessariū sensū in infinitū
diuidi: et omne magnitudinē ēē sensibile.
Impossibile. n. albū quidē videre. Ad autē
qñ. Si. n. nō sic: vtiq; cōtinget aliq corp?
nullū hīs color: et neq; grauedinē neq; talem
aliā passionem. Quare nec oīo sensibile. hec
n. sensibilia sūt: sensibile igitur erit cōpositū:
nec ex sensibilib? s; necesse. Non. n. ex ma-
thematicis. Ampli? cut ad iudicabim? hoc:
aut cognoscem? nisi intellectui: s; nō intelligi-
bilia. Nec. n. intelligit intellectus: que exteri?
nisi cū sensu. S; si hoc hū sic: videt testifica-
ri illis qui idiūsbiles faciūt magnitudines.
Sic quidē vtiq; soluetur sermo: sed hoc im-
possibile: dictum est enim prius in sermoni-
bus qui sunt de motu.

Deinde cū dī. Aut ipossibile obicit ad qdōnem
motū: et pmo ad ostendendū qd qualitates sen-
sibiles non diuiduntur in infinitū. secūdo ad op-
positum ibi. si enim nō sit. tertio excludit quādam
solutiones ibi: sed si hec habēt sic dīct. ergo pmo
q ipossibile videt qūitates sensibiles diuidi in infinitū:
qz vñq; qd pīdicarum sensibilibū qualita-
tū est nata agere in sensū et in hoc ē propria ratio
vñ iūscūq; earum consistit ut moueat sensum si-
cut ad rationem coloris pīnet quod possit mo-
uere vñq; .i. Si ergo pīdicat qualitates in infinitū
diuiduntur consequens erit qd sensus. i. ipsum

sentire in infinitū diuidat fm q moueri diuidit in i
finitū fm diuisione magnitudinis fm quas aliquid
mouet: et ita sequeret: q sicut id: quod mouet per
transit quamlibet magnitudinē ita sentiens senti
ret omnē magnitudinē: sic omnis magnitudo eēt
sensibilis subdit autē rationē quare nō pcludit etiā
pūta esse sensibilia: q impossibile est videre albu
q non sit qd: et eadē ratio est de sensib' alijs huius
autē ratio est quia sensus est virt' in magnitudine:
cū sit actus organi corporis. Et ideo nō potest pati
nisi ab hūte magnitudinē actiū enim dicitur esse ppor
tionat' passio: relinquit autē p incedenti omni ma
gnitudinē esse sensibile: q quō sit intelligēdū itra pa
tebit: unde cōcludi pōt: q qualitates sensibiles nō
diuidunt in infinitū. Deinde cū dicit. si. n. nō sic obic
ad oppositū duob' rōnibus quā: prima talis ē si qū
tates sensibiles nō diuidant' pigit esse aliqd corp'
minimū transcendēs diuisione sensibilia qualitatu
nullā habens sensibile qualitātē. i. neqz colorē neqz
grauitatē neqz aliqd aliqd huiusmodi: ita huiusmodi cor
p' nō erit sensibile: q sōle p dicitur qūtares sunt sensi
biles cū igit huiusmodi pura corpora sunt pres tot' corpo
ris: q est sensibile sequit' q corpus sensibile sit cō
positū nō ex sensibilibus sed necesse est sensibile cor
pus ex sensibilib' componi. Ad enim pōt dicit: q cor
pus sensibile componat' ex mathematicis corpib'
in quib' cōsiderat' qūtas sine qūtanbus sensibilib'
relinquit' ergo q oportet qūtares sensibiles in infinitū
diuidi fm rationē ponit ibi am'p. cui adiudicabim':
pcedit ratio sua ex h' q anima nata est cognoscere
oia vel fm sensu: vel fm intellectu: ut habitus est
in tertio de anima sic ergo p dicitur minima corpa q
transcēdūt diuisionē qūtan sensibilia nō fuerūt sensi
bilia vtpote sensibilib' qūtan' carentia nō possūt
adiudicari nisi p intellectu ut cognoscant' p ipsum:
sed nō pōt diuidi q sunt intelligibilia nihil. n. eoz q
sunt extra aliam intellect' intelligit' ubi nūq' sensu co
rūz. i. simul ea sensuando. Si ergo huiusmodi numerā cor
pora nō sentiunt intelligi non poterūt dicit autē hoc
ad excludēdū opīonē platōis: qui posuit formas
intellectiua esse ēt' anitūa s'z aut res intellectu sunt ip
se nature rez q sunt in singularib' que qdē fm q in
singularib' sunt cadūt sub apprehēsiōe sensus: intel
lectus: et appēchēdit huiusmodi naturas abite et attribu
it eis quāda intēctōes intelligibiles. i. ēē generalis
spēs: que qdē intēctōes sunt solū v' intellectu nō au
tē v' tēct' exterioris. vñ solus iteller' ea cognoscit. de
inde cū dicit. Sed si h' e habēt excludit falsas re
spōsiones posset. n. aliquis dicere q ex quo posita di
uisione magnitudinis in infinitū sequit' incedentiens
gequid dicat de sensibilib' qūtan' siue de dicam'
diuidant' in infinitū siue q nō videt hoc attestari opī
onē illoz qui posuit aliquas magnitudines indi
uisibiles per hūc. n. modū predicta dubitatio solue
tur. Si. n. corpus pōt est diuisibile in infinitū nō seq
tur aliqua corpa ēē insensibilia si in infinitū nō diui
dat' qualitas sensibilib' sed hoc ē impossibile aliqz ma
gnitudines ēē inuisibiles: ut patet p ea q dicta sunt
in sermonibus de motu. i. in. vi. pbi.

De solutione autem eorum simul mani
festum erit: et quare terminate species colo
ris et saporis et sonorum et alior' sensibilibus
Quorum quidem. n. sunt vltima: necesse ter
minata esse que intus: cōtraria autem vlti

ma: omne autem sensibile habet cōtrarietate
velut i colore album et nigrū: in sapore dul
ce et amarum: et in alijs itaqz omnibus sunt
vltima que cōtraria.

Deinde cum dicit. de solutione autē soluit pre
dicta questionē: quam mouerat de diuisione sensi
bilibus qualitatu: et primo agit de formali diuisione
earum que est generis in species secūdo de diuiso
ne quantitatu ibi cōtinuū quidē igit dicit ergo
primo q cum solutione predictarum dubitationū si
mil manifestandum erit quare sunt finite species
coloris: et saporis: et aliorum huiusmodi b. enām su
pra determinandū pmisserat: et huius rationē assi
gnat: quia si est deuenire ad vltimū ex parte veri
tatis extremi necesse est ea que in medio sunt esse fi
nita: ut pbatum est in primo posteriorū manifestum
est autem q in quolibet genere sensitiū est quedā
contrarietas: que est maxima distantia: ideo cōtra
ria oportet esse vltima sicut in colore album: et ni
grum in sapore dulce et amarum: et in alijs similiter
vñ relinquit' q species medie sunt finite.

Continuum quidem igitur ad infinitū di
uidit' in equalia: ad equalia vero finita. Ad
autem nō secundum se cōtinuum in species
finitas.

Deinde cū dicit cōtinuū quidē igitur soluit p:
motam questionē de diuisione qūtan sensibilibus
qualitatu: et primo p'supponit quedā: secundo p
cedit ad soluendū ibi: Quoniam igit passiones: circa
primū p'supponit duo quoz primū est q cōtinuū
um quodāmodo diuidit' in finita alio modo in finit
ta. Si vero fiat diuisio in pres equalēs nō poterit
diuisio in infinitū pcedere diuisione cōtinuū sit finit
tas: q si ab vno qz finito semp sub trabat aliqd ad
mēsurā palmi totaliter cōsumēt'. Si vero fiat diui
sio p partes in equalēs pcedit diuisio in infinitū: pu
ta si totū diuidat' in dimidiū. Et itez dimidiū in dē
midii: qd est quarta pars totū in infinitū pcedet diui
sio. secunda suppositio est q id qd nō est fm se pri
mus sed per accidens sicut color: et alia huiusmodi diui
dit' per se qdēz. i. formaliter in species finitas: sicut
paulo ante dictum est.

Quoniam ergo passiones quidem sunt
et species dicendum. Existunt autem in cō
tinuitate: et in his sumendum: quia q potē
tia et q actu aliquid. Et ppter hoc decimum
millesimus milia later visus quāuis visus su
perueniat et qui in dyesi sonus latet: quam
uis cōtinuus existens auditur omnis can
tus. Distantia vero intus existentis ad vlti
ma latet. Similiter autem et in alijs sensibi
libus parua omnino. Potentia namqz visi
bilia ipsa: actu autem non: quando non se
parauerit: et enim inest potētia que pedalis
bi pedi actu itaqz diuisa.

Deinde cum dicit. Quoniam ergo passiones p
cedit ad soluendū principalem questionē: q erat
de diuisione sensibilibus qualitatu: et q ad hāc que
stionē rationē assumpserat et apparentia sensus: id
primo igit de diuisione in infinitū: qd ad ipm sen
tire: scdō pcludit: p pōitū qd ad ipa sensibilia ibi cū

itaque circa primum duo facit primo inquit utrum sentire procedat in infinitum secundum partes existentes in toto etiam modo secundo: utrum secundum partes separatas ibi separate, dicit ergo primo quod quia passiones id est sensibiles qualitates dicende sunt: quasi quedam species: forme: que non sunt infinite secundum se continere sicut dictum est: tamen existunt in continuo sunt in subiecto secundum cuius divisionem per accedens dividuntur consequens est quod sicut in continuo aliud est in actu sicut pars separata: et aliud in potentia. scilicet pars in continuo existens non separata ita est in his qualitatibus que sunt divisibiles per accedens pars separata est actu existens. unde potest actu sentire pars autem in divisa est in potentia: ideo non sentit in actu: inde est quod quibus superveniat visus est aliqua pars eius minima puta decima millesima later visus: et similiter gustus totus cunctus continuus quod datur tamen auditu aliquid later parvum de can tu puta dyesis: quod est minimum in melodia quasi quod distantia quedam toni: et sentoni huiusmodi autem distantia media inter ultimam later: ita est in aliis sensibus: quod ea que sunt omnino parva later omnino sensus: sunt enim sensibilia in potentia non autem in actu nisi: quando separantur sicut videmus in magnitudinibus quod linea unius pedis est in potentia in linea bipedali sed tunc est actu quando dividit a toto: patet autem ex premissis falsum esse quod quidam mathematici dicunt: quod nihil simul totum videtur: sed visus percurrit per partes visibiles ac si videret sic primum sicut et moveri sit decipiunt autem in hoc quod partes continui non sunt visibiles actu sed solum in potentia unde visus vult toto visibili ut quodammodo uno id visibili in suo genere nisi forte videretur partibus non divisus: ut divisus sicut cum sigillatim inspicit unam quaque. Sed tamen nec in hoc peccat visus visus ad quicquid multas partes: quia sic sentire dividetur in infinitum: quod supra dimissus est per conclusionem.

Separate autem tante superabundantie rationabiliter utique et resolvitur in conclusionem: velut minimus sapor mari infusus. Quinimo quoniam neque sensus superabundantia: secundum ipsam sensibilibus nec separata potentia inest certiori superabundantia nec tantum sensibile separatim erit actu sentire: sed tamen erit sensibile: potentia enim est iam et actu erit adveniens. Quod quidem igitur quedam magnitudines et passiones latent: et propter quam causam: et quomodo sensibilia: et quomodo non: dictum est. Cum autem utique in existentia sic quanta quedam sunt: ut actu sensibilia sunt: et non solum quod in toto: sed seorsum finita necesse est secundum aliquem numerum et colores: et saporos: et sonos.

Deinde cum dicit separate ostendit quod etiam partes separate non sunt in infinitum sensibiles: et primo ex parte ipsarum partium: secundo ex parte ipsius sensus. Quinimo dicit ergo primo: quod si ergo partes in paritate superabundantes separantur a toto rationabiliter videtur: quod non possunt permanere propter partitatem virtutis consuetudinis: quia virtus consuetudinis: quia virtus consuetudinis dividitur secundum divisionem magnitudinis: ut patet in vi. vii. pbi. ideo illa minima separata preceatur in corpus continens puta acrez

vel aquam: sicut patet de alipuo liquore saporoso quod infunditur mari: et hoc patet quare corpus mathematicum est divisibile in infinitum in quo considerat sola ratio quantitas in qua nil est repugnans divisioni infinite. Sed corpus naturale quod considerat sub tota forma non potest in infinitum dividi: quod quando iam ad minimum deducit statum propter debilitatem virtutis convertitur in aliud unde est invenire minima carnes sicut dicitur in primo pbi. nec tamen corpus naturale componitur ex mathematicis: ut obiebat. Deinde cum dicit. Quinimo ostendit propositum ex ipso sensus: ad cuius evidentiam sciendum est quod quanto virtus sensitiva est excellentior: tanto minor est imitatio nem organi a sensibili percipit manifestum est autem quod quanto minus est sensibile tanto minor est imitatio nem facit organi: ideo indiget excellentiori virtute sensus. ad hoc: quod sentiat in actu manifestum est autem quod potentia sensitiva non crescit in infinitum: sic nec alie virtutes naturales: unde etiam si corpora sensibilia in infinitum dividerent: tamen non semper inveniuntur superabundantia sensus in excellentia virtutis secundum ipsam abundantiam sensibilibus in paritate nec etiam hoc esset superabundantia paritate sensibilibus separata remanente: quia superabundantia paritas sensibilibus est in potentia ut sentiat a certiori et perfectiori: sensu quod si non addit non poterit actu sentire: sed tamen erit sensibile quantum est in se iam. nec quo separatus est habet potentiam accipere ad mutandum sensus: et quoniam sensus advenit sentit in actu sicut patet per hoc esse quod superaddit nulla magnitudinis esse invisibile. scilicet quantum est in se quibus autem sit invisibilis propter defectum visus concludit ergo quod dicitur est: quod quedam magnitudines: passibiles qualitates lateant sensus: propter quod etiam: et quoniam sunt sensibilia: et quoniam non. Deinde cum dicit. Et autem percludit ex premissis: quod cum aliquo preter sensibilibus corporum non habet accipere ut sit actu sensibilia non solum in toto existens: sed et divisus necesse est quod huiusmodi preter sunt finite secundum aliquem numerum sive in coloribus: sive in saporibus: sive in sonis: sic secundum quod actu sunt sensibilia in infinitum non dividuntur.

Biject autem utique aliquis igitur:

pervenierunt autem sensibilia vel motus qui a sensibilibus qualitercumque fiat sensus: cum operetur in medium primo quemadmodum odor videtur facere et sonus: proprius enim prius sentit aliquid odorem et sonus. Posteriorius ictu venit grave ita et visibile et lumen: ergo ne.

Biject autem aliquis utrum aliquis re. Postquam prius prosecutus est questionem primam pertinentem ab ipsa sensibilia. hic accedit ad questionem secundam que pertinet ad imutationem sensus a sensibilibus circa hoc tria facit primo moveri questionem: secundo argumentatur ab ipsa ibi. Quemadmodum et Empedo. tertio solvit ipse vel circa sonum. Circa primum considerandum est quod sicut supra habitum est quidam posterunt sensum mutari a sensibilibus per modum cuiusdam defluus. ita quod ipsa sensibilia et defluentia ab eis perveniunt visus ad sensum ipse vero posuit quod sensibilia per modum cuiusdam alterationis immutant medium. ut quod huiusmodi per mutationes perveniunt visus ad sensum est ergo questio qualitercumque fiat sensus utrum: vel

De sensu et sensato

ipsa sensibilia sunt aliorum opinionum vel imitatio-
nes que sunt a sensibilibus? secundum suam opinionem primo perueni-
unt ad medium: quod ad sensum: et hoc non habet dubita-
tionem in auditu: odoram manifestum est. n. q. aliquis
de propinquo prius sentit odorem: et similiter sonus po-
sterius peruenit ad medium auditus? quod facit igitur per
cussionem quod causat sonum sicut manifestum potest percipere:
qui percussione inspicit et longinquo manifestum est
autem quod in gustu: et tactu hec questio locum non ha-
bet: quia non sentiunt per medium extrinsecum unde
de dubitatio videtur esse de solo visu: utrum sci-
licet visibile: et lumen: quod facit videre prius
perueniat ad medium quod ad sensum: vel ad quem-
cumque terminum.

Quemadmodum? Empe. dicit attingere
prius quod a sole lumen ad medium priusquam
ad visum. aut ad terram. Putabit autem etiam
hoc rationabiliter accipere. Motum enim vi-
detur ab aliquo in aliquid. Quare necesse quod
dam tempus esse in quo mouetur ab altero in
alterum: tempus autem omne diuisibile: quare
erat quando non videbatur: sed adhuc ferebat
radium in medio. Et si omne simul audit et au-
diuit: et omnino sentit et sentit: et non est ge-
neratio eorum: sed sunt absque fieri: tamen nihil
minus quemadmodum sonum iam facto ictu non
dum apud auditum. Manifestat autem hoc et litte-
rarum transfiguratio: quemadmodum facta latio:
ne in medio: non enim dictum videtur audiuisse
quod transfiguratur aer de latere: ergo sic et color et
lumen. Non enim uno quod quocumque habet hoc
videt: hoc vero videt: quemadmodum equa-
lia sunt. Nullum enim oportet alicubi vtrum-
que esse: equale enim factis non differt vel
prope vel longe ad invicem esse.

Deinde cum dicit. Quemadmodum Emp. obicit ad
quod non moratur. Et primo argumentatur ad partem falsam quod
sionis: sed excludit quandam falsam solutionem ibi: et
si omne sit argumentatur: et ad quod non primo per aucto-
ritatem Emp. qui dicit quod lumen a sole peruenit primo
peruenit ad medium quod ad visum: qui videt lumen: vel
ad terram videt per lumen: et ultra quod radius solis non
precedit hanc quod non retigit in secundo de anima: sed
iprobatur eam per hoc: quod in tam magno spatio sicut
est ab ordine visus ad nos temporis latere successiones
impossibile est sed ibi putabit autem argumentatur ad idem
rationem: et dicit quod si videtur rationabili et accideret
scilicet quod visibile: vel lumen primo perueniat ad medium
quod ad visum videt. n. esse quidam motus? ipsius visibilis
vel luminis perueniens ad visum et ante quod mouetur
ab alio aliquid. ita se habet quod prius in finis a quo mouetur
et posterius in finem ad quem mouetur aliquid si simul esset
in vtroque finem non moueret de vno in aliud prius au-
tem: posterius in motu numerat tempore ergo necesse est
esse aliquid tempus in quo visibile vel lumen mouetur a
corpore visibili vel illuminante visus ad visum. et
aut tempus est diuisibile ut probatur est in. vi. phi. Si er-
go accipiamus medium illi temporis adhuc radius lu-
minis: vel ipse visibilis nodus peruenit ad visum.
Sed adhuc mouebatur per medium: quod diuidit per
magnitudinem per quam aliquid mouetur secundum diuisionem

temporis ut probatur est in. vi. phi. deinde cum dicit. Et si
omne sit excludit quandam in sufficientem rationem pos-
set. n. aliquis putare quod sensum non prius perueniat ad me-
dium: quod ad sensum: quod sensus sit percipit sensibile absque
quod successione ita quod in auditu non prius et auditus: quod au-
ditum esse: sicut in successione prius est moueri: quod mo-
tum esse. Sed simul quod aliquis audit iam audiuit: quia
instanti perficit tota auditio: et vel hoc est vel in vno
sensu: quod si aliquid sentit: sentit: et hoc ideo: quod non est
generatio eorum: sed sunt absque fieri illorum. n. de eadem gen-
ratio ad quod esse peruenit per aliquem motum successi-
uum: siue illi? successui motus sit ipsa eorum forma ter-
minus sicut si aliquid dicatur generari: quod per successiuam
alterationem peruenit ad albedinem siue ipsa dispositio
ad formam ipsorum sit motus? successui terminum: sic ignis
et aqua dicuntur generari: quia dispositiones ad
formam ipsorum: que sunt qualitates elementales
per alterationem successiuam acquiruntur. Illa ve-
ro incipiunt esse absque hoc: quod generentur: vel fiat
que nec secundum se nec secundum aliquam dispositio-
nes precedentes in ipsis per motum successiuum
causantur sicut de vtroque caput in aliquid: vilo successi-
uo motu preexistente in ipso: sed quodam alio facto
sibi sinistro similiter: et aer incipit illuminari nullo
motu successiuo preexistente in ipso: sed ad presen-
tiam corporis illuminantis: et similiter sensus incipit
sentire nullo motu in ipso preexistente: sed ad debita
oppositionem sensibilibus. Et ideo si aliquid sentit: ita
sentit nihilominus tamen propter hoc non oportet
quod sensibilia: vel motus sensibilibus absque successio-
ne sensibilibus perueniat ad sensum manifeste enim
apparet: quod simul aliquis audit: et audiuit: et statim
tamen sonus non statim facto ictu quod caput sonum per-
uenit ad auditum: et hoc fit medium per translatio-
nem litterarum: quando alicuius locutio auditur et
longinquo: ac si sonus vocis litterare deferatur per
medium successiuum propter hoc enim audientes so-
num non videntur auditum discreuisse litteras prola-
tas: quia aer motus in medio transfiguratus quasi
admittere impressionem primi sonantis: quod qui-
dem pergit quandoque propter aeris immutationem
sicut cum multis loquentibus non potest discerni quod
aliquis dicat propter hoc quod motus inuicem se im-
pediunt. Quandoque vero pergit propter distantiam
sicut enim aerio calefacientis in remotioribus de-
bilatur. ita etiam immutatio aeris que est a pri-
mo sonante: ex quo contingit quod ad illos: qui sunt
prope loquentem perfecte contingit sonus cum
debita expressione litterarum ad remotos autem cum
quadam confusione: vnde igitur similiter se habere: et
de colore: et de lumine: quia etiam color: et lumen non
videntur quocumque sunt disposita secundum situm: sed
requirunt determinata distantia. sicut enim locutio-
nes a remotis audiunt absque discretionem litterarum
ita etiam corpora videntur a remotis absque discre-
tione dispositionis singularum partium: nec ita de
relatione visus: et visibilibus sicut de relatione equa-
litate: ad hoc enim quod aliqua sint equalia non requi-
runt aliquis determinatus situs: sed qualitercumque
mouentur eorum situs semper manent eodem modo
equalia nec differt vtrum sint prope: vel longe. vi-
detur ergo: quod sicut transfiguratio litterarum mani-
festat sonum successiuum peruenire ad auditum. Quis
postquam iam peruenit sit audiat: ita et inspecta visio vi-
sibilium finem vel significat: quod color: et lumen successi-

perueniant ad visum quamuis simul videantur.
 Ad circa sonū quidem & odorē hoc acci-
 dere rationalē: le: quēadmodū. n. aer & aqua
 cōtinua quidē: partibiles autē ambor: mor?
 ppter qd & est quidē vt idē audierit primus
 & extremus & odorēt: est autē quodammodo
 nō videtur autē quibusdā esse obiectio & de
 his. Impossibile. n. dicūt quidā aliū paliū
 idē audire & videre & odorare. Nō enī pos-
 sibile esse multos & seorsum existentes audi-
 re & odorare. Interceptiō. n. ipsū ipsius es-
 se: vel motus priuū: puta corbonū vel tus
 vel ignē eūdē & vñū numero sentiūt omnes
 Id autem qd iam propriū: alter: numero:
 specie autē idē. Quare simul multi vident &
 odorant & audiūt. Sunt autē neq; corpora
 bec: sed passio & motus quidā: nō enī vtiq;
 hoc accideret: nec sine corpore. De lumine
 autē alia est ratio: per inesse. n. aliquid lumen
 est: sed nō motus aliqd. Omīno autē nec si-
 militer in alteratione se habet & latitudo lata:
 nāq; rationaliter in medio prius attigūt.
 Videtur autē sonus lati esse cuiusdā motus
 quēcūq; vero alterantē non adhuc similiter.
 Cōtingit enim simul totū alterari: & nō di-
 midium prius velut aquam simul omne coa-
 gulari. Attamen si fuerit multum. qd calefit
 aut coagulatur: habitū ab habitu partē: pri-
 mū autem ab ipso facitē transmutari neces-
 se & simul alterari & subito: esset autē vtiq;
 gustare: quemadmodū odor: si in humido es-
 semus & remotus autē tangere sentirem?
 Rationaliter autē quor: est inter mediū
 sensitiuū nō simul omne patitur: nisi in lumi-
 ne. ppter predicta dicimus: ppter hoc autē
 & dicimus videre: lumen autem facit.

Deinde cū dicit: vel circa sonū b ponit verā so-
 lutionē ostēdēs dīas vīsus ad alios duos sensus q
 sūt p media certiora. s. auditū: & olfactū & diuidit i. p.
 d. p. nāq; assignat dīas vīsus ad auditū: & odora-
 tū: sedo erūdīt obiectōz ibi rōnabilit̄ at pma ps di-
 uidit in. d. fm duas dīas quas ponit: sedo incipit
 oīs autē: & similis dicit ergo pmo: q rōnale est hoc ac-
 cidere circa sonū: & odorē: q successiue pueniāt cu-
 ius rationē assignat ex hoc q aer: & aqua que sunt
 media qbus hmoi sensibilia deferunt ad sensus.
 Sūt quid fm suam substantiam cōtinua: sed tñ eis
 possunt fieri motus ab inuicē diuisi q cōtingit pp fa-
 cilē diuisione aeris: & aque sicut patet in motu pie-
 ctionis: vt pbus ostēdit. vii. pbi. in quo sunt multi
 motus multa mouētia: & mota. Nā vna ps aeris
 mouēt ab alia: & sic sunt diuersi motus sibi inuicem
 succedentes: q; ps aeris mota ad huc remanet mo-
 uēs postq; cessat moueri: sic non omnes motus par-
 tiū aeris sunt simul. Sed sibi inuicē succedunt: vt
 ostēdit i. viii. pbi. & b etiā apparet in sono q cau-
 sas ex quadā aeris percussione: nō tñ. Ita q tot aer
 q ē mediū vno motu moueat a pueniēte. S; sūt mo-

tus multi sibi succedētes ex eo: q vna pars primo
 mota mouet aliā: & idē est q quodammodo idē est
 q auditū primū qui est ppinquus percussioni causanti
 sonū: & extremus que ē remotus quodā ante mō non
 idē apud quosdā. n. videt de b ē dubitatio: q; q
 dā dicūt: q cū diuersi p diuersa organa sentiāt im-
 possibile est: q idē sentiant qd quidē vtz est si refe-
 rat ad id: qd prime mouet sensus: q; diuersor: sen-
 sus imutātē immediate a diuersis pibus mediū sibi
 ppinquus: ita itercipit hoc & distinguit illud: qd
 vnus sentit ab eo qd sentit aliū. Si vero accipit id
 qd primo mouet mediū sic erit vñū: & idē: q omnes
 sentiūt sicut vñū percussiois sonū audiūt oēs siue p
 ping sine remoti: & sūt vñū corpus odoriferū puta
 corbauū: vt tbus in igne ardēs odorāt oēs: s; id qd
 iam ppter puenit ad vñūquēq; est alterū numero:
 sed est idē spē: q; ab eadē forma pmi aerui oēs hu-
 iusmodi imutatioēs cānt vnde sic multi vident: &
 odorāt: & audiūt idē sensibile p diuersas imutatioēs
 a d eos pueniētes huiusmodi autē q pueniūt ad sin-
 gulor: sensus nō sunt corpa defunctia a corpe sensi-
 bili vt qdā posuerūt. S; singulū eor: est motus & pas-
 sio mediū imutati per actionē sensibiles. Si. n. cēt
 diuersa corpora q ad diuersos per deflūtū pueni-
 rent nō accideret hoc: q. s. idē oēs sentiret: sed senti-
 rent solū corpus ad ipsūz pueniētes: & quīs nō sunt
 corpora nō sunt sine corpore: vt medio: quasi moto
 a sensibili quasi primo mouēte & agēte. Sic ergo p
 pdicta patet: q sonus puenit ad auditū per multos
 motus partiū mediū sibi inuicē succedētes: simile
 est de odore nisi q mutatio odoris sit per alteratio-
 nē mediū imutatio autē soni p motū locale: sed de lu-
 mine est alia rō. Nō enī p motus sibi succedentes
 in diuersis pibus mediū puenit lūmē vtiq; ad vi-
 sus: sed p vñū aliqd esse. i. per hoc: q totū mediū si-
 cut vñū mobile mouet vno motu a corpe illuminā-
 te: s; nō est ibi motus qui succedat motui sic dicit de
 odore & sono: hmoi autē dīe rō est: q; qd recipit in
 aliquo sic ppro subiecto: & naturali pōt in eo pma-
 nere: & ē principū actionis: qd aut recipit i aliquo
 solū: sic aduenticia qūtas nō pōt pmanere: nec ē p
 cipū actōis q; vero forme substantiales sunt pnci-
 pia qūtatū: & oīs actionū: illa qūtas rēcipit in subie-
 cto aliquo s; ē ppiū: & naturale q disponit subie-
 ctū ad formā naturālē: cui? est susceptiū: sic aqua
 rōe materie ē susceptiua forme subālis ignis: que ē
 pncipiū caloris. Et ideo calor recipit in aq dispo-
 nens ipsā ad formā ignis: iō remoto igne adhuc
 aq remaneret calida calefacta potēs: s; sūt odor: reci-
 pit in acre & aq: & sonus i acre s; sūt ē ppiū: & na-
 turale: & s; q aer: & aq imutāt ab inchiūa siccita-
 te: & aer apcussione alicui? corporis & idē ē q cessan-
 te percussioe remanet sonus i acre & remoto corpe odo-
 rifero adhuc sentit odor: i acre: ppter b q pars ae-
 ris imutata ad sonū: vel ad odorē pōt aliā sūt inu-
 tare: vt sic sūt diuersi motus sibi inuicem succē-
 dentes: sed dyaphanus non est susceptiū forme
 substantialis corporis illuminātis puta corporis solis &
 prima radiū luminis neq; per receptionē luminis
 disponetur ad aliquā formā substantialem vnde re-
 cipitur lumen in dyaphano sicut quedam qualitas
 aduēcticia que nō remanet absente corpore illumi-
 nante: nec potest esse principū actionis in aliud
 vnde vna pars aeris non illuminat ab alia: s; tot
 aer illuminat a pmo illumināte qd pōt se credere

virtus illuminatis: et ideo est virtus illius mediatum
et illuminatio totius mediū vna. Deinde cum dicit
o. v. similiter ostendit se habere virtutem et dicitur si
universali loquimur de alteratione et latere et loci mutatione si
similiter se habere et virtutem: quod loci mutationes rationabiliter
pertinent ad mediū magnitudinis supra quā est mo-
tus: quod ad virtutem: quod si loci mutatione est motus de
extremo magnitudinis ad extremū eius: unde o. v.
quod mobile in medio rationis pertingat ad mediū magni-
tudinis: et tunc ratio super inducta locū huius in loci mu-
tatione sonus aut persequitur quendam motū localem in
quibus. Et per percussionem causante sonū movetur aer
vires ad audiendum: ideo rationabile est: quod sonus prius
perueniat ad mediū: quod ad auditum: sed in his quod alte-
rantur non similiter se habent: terminum. n. alterationis non
sunt ipsa extrema magnitudinis. Et ideo non potest
esse: quod tempus alterationis per se loquendo cōmēturat
alteri magnitudinis. ita quod in medio rationis motus per-
ueniat ad mediū magnitudinis super quā sit motus: quod huius
dare in alteratione quod non est motus in virtute vel in virtute huius
litate neque ad mediū magnitudinis quod movetur pergit. n.
aliqui quod totū corpus simul alteratur non autem dimidiū
eius prius. Sed videmus quod tota aqua coëgelatur
sicut. n. in motu locali tempus cōmēturatur distanti-
e magnitudinis super quā transit motus: et finem divisiones
eius dividit: ut patet in. vi. phi. ita in alteratione
tempus cōmēturatur distanti terminorum. Et ideo
inatus est prius requiritur ceteris paribus ad hoc quod de
frigido fiat calidum quod ad hoc quod de tepido fiat ca-
lidus. Et ideo si aliqua extrema sunt iter quod non sit
accipere mediū quod de vno extremo in aliud fiat transi-
tus sunt ab aliis medio per dictio autem est oppositio cuius
aut non est mediū finem se: ut dicitur in primo postero-
rum: et eadem ratione de privatione supposita aptitu-
dine subiecti cui privatio nihil aliud sit quod negatio sub-
iecti: non omnes mutationes quare terminum sunt eodem: et
non est id privatio et forma sunt instantanee: non potest esse
successive in alterationibus. n. successive attenditur
successio finem distantia virtutis: prius ab alio per determinata
media in qua quod distantia tota magnitudo cor-
poris in qua potest immediate virtutis prius alterationis
considerari sicut virtutis subiecti: quod statim fieri incipit
moveri. sed si sit corpus alterabile tam magnum quod
virtutis prius alterationis non possit ipsius attingere finem
totum: sed finem partem eius seque quod prius pars prius altera-
ta alterabit persequentem aliam: ideo dico quod si fuerit
multum corpus quod calefit vel quod coëgelat necesse est quod
habitu partem ab habitu. i. quod prius pars ab immediate
precedente alteretur. Sed prius pars alteratur ab ipso
prius alteratione: et simul: et subito: quod non est ibi successio
ex parte magnitudinis. Sed solus ex parte partium: qui
tamen: ut dictum est. hoc autem est et quod odor prius peruenit ad
mediū quod ad sensum: huius hoc fiat per alterationem
sine motu locali: quod corpus odoriferum non potest finem mu-
tare totū mediū: sed in partem partem vna quod immutat aliam:
et sic successive peruenit immutatio ad olfactus per plu-
res motus: ut supradictum est: et est simile in gustu: sic
in odoratu si nos videremus in humido aqueo: quod so-
lus susceperimus est saporis sicut in aere: qui est suscep-
tivus odoris: si iter perferat sentiri saporis per altera-
tionem mediū a remotis antequam videremus corpus sa-
porosum sicut cōtingit circa odoratū videtur autem quod huius
dicitur esse cōtrariū ei quod prius patet in. vi. phi. et
quod movetur esse divisibile: quod pars eius est in termino
a quo et pars in termino ad quod sic igitur videtur quod dum

aliquid alteratur de albo in nigrum quod vna pars eius est alba al-
tera sit nigra: et sic non potest esse quod totū sit alteretur. Sed
pars post partem dicitur autem quidam: quod iteno philosophi ibi est
ostendit non quidem quod vna pars mobilis sit in ter-
mino a quo et alia in termino ad quod sit quod mobile sit
in vna parte termini a quo: et in alia parte termini
ad quod: et sic in alteratione non oportet: quod vna pars mo-
bilis prius alteretur quod alia: sed quod totū mobile quod al-
teratur puta de albo in nigrum habeat partem albedinis
et partem nigredinis: huius autem non convenit intentio-
ni aristoteli. quod per hoc non probaretur: quod mobile esset divi-
sibile: sed quod termini motus sint aliquantulum divisibi-
les: nec etiam cōpetit verbis quibus virtus sicut patet
diligenter istam et interit: in qua manifeste hoc re-
fertur ad partes mobiliū: ideo aliter dicendum est quod
de numero illa intelligitur de motu locali qui est ve-
re: et finem se cōtinuus agit enim aristoteli. in. vi. phi. de
motu super ratione cōtinui motus vero augmenti et
alterationis non sunt simpliciter cōtinui ut dictum est
in. vii. phi. unde in alteratione non verificatur illud
aristoteli dictum: sed solū quod accipit quidam cōtinui-
tatem ex mobili cuius vna pars alteratur alia mobile ve-
ro: quod totū simul attingit a virtute prius alterationis
huius se sicut quod dicitur indivisibile: quod ad hoc quod sit altera-
tur. Deinde cum dicitur rationabiliter autem percludit exmissis
principale interit: dicit quod rationabiliter insensibilis in quod
est aliquid mediū inter sensibile et organū sentiendi non
sit pars et movetur totū mediū: sed successive per quod
lumine: et hoc per se dicitur: primo quod dicitur: quod illuminatio
sit per motū localem: ut sonatio sicut Empedocle. posuit: sed per
motū alterationis. sed quod non sunt ibi multi motus:
sicut dictum est de odore: sed virtus tamen quod ad audiendum est. ter-
tio quod lumine non huius partium: sed tenebra oppōit ei: sicut
simpliciter privatio: ideo illuminatio sit subito: et idem
oportet dicere de visione: quia lumine facit videre.
vnde mediū immutat a visibilibus: proportionabiliter lumine.

Et autem et alia quedam obiectio
talis circa sensus: utrum contingat
duos simul sentire in eodem et in
divisibili tempore vel non.

Et autem obiectio et solutio duabus que-
stionibus hic prius persequitur tertias: que
est ex parte ipsius sensus: et circa hoc tria
facit. primo movetur questionem. secundo ob-
icit ad partem fallam ibi si autem semper. tertio de
terminat veritatem ibi prius autem dicta obiectio

ne dicit ergo primo quod circa ipsos sensus est que-
dam alia talis obiectio verus. scilicet attingat quod simul. et
in eodem indivisibili tempore sentiat. dictos sensus
puta si duo visus videt colores: audit audit vocem.
Si autem semper maior motus minorem
depellat. propter quod delata sub oculis
non sentiunt: si fuerint vehementer in aliquip
intendentes vel timentes vel audientes mul-
tum sonum: hoc itaque supponatur: et quod virtus
quodque magis est sentire simplex existens
quā cōmixtum velut vinum intemperatum
et mel et colorem et notam solam quas in dia-
pason quia obscurant se invicem hoc au-
tem faciunt exquisitis vnum aliquid sit si
itaque maior minorem motum depellit.
necesse si simul sint et ipsum minus sen-

sibile esse qd si solus esset: auferetur. n. aliquid minoris cōmitione: siquidē omnia simpliciā magis sensibilia sunt. Si igitur equales fuerint alteri exiētes: neuter erit sensibilis obscurat. n. alter alterum: simplicem autē nō est sentire. Quare aut nullus erit sensus vel alter ex vtriusq; quid qdē & videre fieri ex cōmixtis in quocūq; cōmisceantur. Quoniam ergo ex quibusdā quidē sit aliquid: ex quibusdā vero nō sit: alia autem que sub alto sensu: cōmisceantur enim quorū vltima contraria. Nō est autem ex albo & acuto vinum fieri: nisi fin accidēs: sed nō sicut ex acuto & graui symphonia: ergo nec sentire cōtingit ipsa simul: equales enim existētes ipsorum motus exterminabunt inuicē: quoniam vñ nō sit ex illis: si vero inequales: melior: faciet sensum.

¶ Deinde cū dicit si autēz semp obicit ad partem falsam. scilicet ostendendū qd duo sensus nō possunt simul sentire. & primo ponit rōnes ad b ostendendū. secūdo excludit quandā falsam solutiōē per quam hoc sustinebat ibi. Quod autē dicit circa primū. d. scilicet p. ponit tres ratiōes: quarū prima accipit ex i. mutationib; sensibilia. secūda ex pte ipsi sensus ibi adhuc si sensus: tūc ex pte ratiōis sensibilia ibi. Amp. p. ratiōis circa primā rōēz pmitit duas suppositiōnes quarū prima est: qd maior motus repellit minorem: & ex b dicit. qd puenire: multoties ea que latent sub oculis hominē nō sentiāt ppter alius fortiorē motū: vñ exteriorē siue rōis sicut cū hoies aliqñ vehemēter intēdūt ad aliquid siue appetitūe virtutis sicut cū hominē vehemēter timēt: vñ etiā eritiorē. Aliquius sensibilia. sicut cum hominē audiūt magnū sonū hoc igit ppter euidētiā dicit esse supponendū secūda suppositiō est qd vñ quodq; magis sentit si sit simplex qd si sit alteri permittit: sicut vñ purū fortius sentit qd si sit rem peratū aqua: & idēz est de melle qd ad gustum: & de colore qd ad vñ: & qd ad auditū de vna voce que magis sentit si sola sit: qd si audiat in cōsonātia ad alia voce puta in dyapason vel in quacūq; alia cōsonātia: & hoc ideo: qd ea que cōmisceantur obscurant se inuicē. Sed b secūda suppositiō nō habet locū nisi in his ex quib; vñ fieri pōt b. n. sola p̄m̄iscē ex his autē duabus suppositiōib; vñ teri: p̄cedit cū subdit. Si itaq; maior. & dicit: qd si maior motus repellat minorem: vt prima suppositiō dicit necesse est si ambo motus sunt simul qd ē maior motus minus sentiat: qñ si ēt solus: qd aliquid eius auferat per minoris cōmitionē: vt p̄z ex secūda suppositiōe. scilicet qd simplicitas sunt magis sensibilia qd p̄mixta: dicit aut si sunt simul: qd maior motus quicūq; est tam fortis: qd nō p̄mittit aliū motū fieri: & tūc in nullo dimittit ex motu minorē: qd nō est: sed si non tantū p̄ualeat: qd omnino ipediat minorē motū fieri duob; motib; existētib; necesse est: qd minor motus in aliquo obscurat maiorē. Si ergo motus fuerint oīo equalitē diuersi existētes neuter erit sensibilis: qd totalitē alter obscurat alterū nisi forte ex istis duobus motib; permixtiōe fiat vnus motus. & nō pōt aliquis eorū simplex sentiri: sic oportet qd

vel nullus sensus facit illos motū. Et alium vel qd sit quidā alter sensus cōpositus ex vtriusq; inquitur. scilicet id qd sentit est cōpositū ex vtriusq; hoc manifeste apparet in oībus que cōmisceantur permittit nō ē aliqd eorū qd cōm̄iscē: sed qdā alter cōpositū ex his sic ergo ex p̄missis p̄z: qd si duo motus fuerint in equales maior obscurat minorem. Si autē equales vel nil sentit: vel aliquid cōmittit: ex his aut vltimius p̄cedit p̄ponens: qd quidā ex quibus pōt aliqd vñ fieri: qdā vero sunt ex quib; vñ fieri non pōt & huiusmodi sunt illa que sentiunt diuersi sensib; sicut color & odor: illa enim solū cōmiseri possunt in quibus extrema sunt p̄traria: qd cōmittit sit per quandā alterationē: sed ea que sentiūt diuersi sensib; nō sunt p̄traria adinuicē: vnde non possunt cōmiseri. vnde nō sit aliqd vñ ex colore albo & fo no acuto nisi forte p accidēs inquantū pueniūt eodem subiecto nō aut per se sicut symphonia p̄mittit ex voce graui & acuta & ex his cōcludit qd nullo modo cōtingit sentire sensibilia diuersorū sensū simul quā si eorū motus sunt equales omnino destruent se inuicē cum non possit vñ fieri ex ipis. Si vero sint inequales maior motus p̄ualebit & ipse solus sentietur.

Adhuc si magis simul duo sentit vñq; anima vno sensu quorū vnus sensus velut acutus & graue: magis enim simul mor? vñ? ipse ipsius qd duorū puta visus: audit? vñ? autē simul duo nō est sentire si nō mixta fuerint. Admixtura enīz vñ vult esse: vnus autē simul vnus sensus: vnus autē simul ipse. Quā necesse mixta simul sentire: quā vñ sensū fm actū sentit: vñ? quidē enim numero qui fm actū vnus: specie autē qui fm potētiā vnus: & si vnus ergo sensus qui fm actū vñ illud dicit: & miseri ergo necesse ipsa. Quando ergo non fuerint mixta: duo erunt sensus qui fm actū sed fm vnus potētiāz & indiuisibile tempus vñ necesse ē operationēz: vñ? enim qui ad semel visus & mor? vnus: vñ aut potētiā. Non ergo cōtingit duo simul sentire vno sensu: at vero si ea que sub eodē sensu simul impossibilia sunt duo: palam qd adhuc min? que fm duos sensus cōtingit simul sentire velut albu & dulce. Adde enīz qd idem vñ numero animā nullo alio dicere nisi in eo qd simul. Nō autē specie vñ indicāre sensū & modo: dīco aut hoc qd forte albu & nigrū alterū qd p̄ p̄lū idem iudicabit & dulce & amarū: idem quidē ipse: ab illo aut alius: sed aliter vtriusq; contrariorū. Eodem autē modo sibi ipsi coelementaria puta sicut gustus dulce. ita vñ sus albus: & sicut iste nigrum: ita ille amarus. ¶ Deinde cum dicit Adhuc si magis ponit sam ratiōē que sumit ex vnitatē & pluralitatē sensū & arguit p locū a maiori negatiue. Magis enīz videt qd anua possit duo aliqua sentire simul pertinentia ad vnū sensū sicut acutus & graue insonis qd diuersa sensibilia ad diuersos sensus pertinentia p

duos sensus et huius ratione assignat: quia quanto motus sunt magis diuersi minus videntur eide; potest enim simul attribui. duo autem motus quibus anima si simul sentit diuersa sensibilia diuersorum sensuum et diuersorum generum sunt magis diuersi quam duo motus: quibus per unum sensum sentit diuersa sensibilia. cuiusdem generis unde magis videtur: quod possit esse simul in una anima motus unus sensus respectu diuersorum sensibilia cuiusdem generis quam motus duorum sensuum pura visus: et auditus posita hac comparatione remouet id quod magis videtur: et dicitur quod non potest simul sentire duo sensibilia per unum sensum nisi fuerint commutata: et tunc quando mixta sunt non sunt duo: quia mixta natura licet est aliquid unum: quod autem sensus unus non possit cognoscere multa nisi in quantum fuerit unus per mutatas partes per hoc quod unus sensus in actu non potest esse simul nisi unus sicut nec aliquid una operatio aut unus motus terminatur nisi ad aliquid unum sensus autem non potest esse simul in actu ubi unus: sicut nec aliquid potest simul recipere diuersas formas. unde necesse est quod si aliquis sensus puta visus: vel auditus debeat sentire plura sentiat ea in quantum sunt facta unum per mixtionem: hoc ideo quod potentia sensitiva sentit illa duo secundum unum sensum in actu. id est secundum unam operationem sensitivam: hoc autem sensus secundum actum. id est operatio sensitiva habet unitatem secundum numerum: quod est unus sensibilis operatio autem est unus sensus secundum actum. id est operationem sensitivam et eo: quod est secundum potentiam una sunt omnes visiones quouscunque visibilia sunt eiusdem speciei propter unitatem potentie: sed visio huius rei differt numero a visione altere rei: necesse est ergo si est unus sensus secundum actum: quod unus dicatur. id est iudicet ergo quod si sunt mixta quod commisceantur in unum: si non fuerint mixta necesse est: quod sint duo sensus secundum actum. id est operationes sensitivas: sed necesse est: quod unus potentie in eodem indivisibili respectu sit una operatio: quod unus rei non potest esse si mul visus unus: et unus motus. vii. cum operatio sensitiva nihil aliud sit quam visus quidam anima videtur potentia sensitiva erit motus quidam ipsius potentie in quantum sensus mouet a sensibili. et non ergo unus sensus sit una potentia non potest quod sic multa sentiat uno sensu. Si ergo ea que sunt unus sensus non possunt simul sentire: si sunt duo manifestum est adhuc quod minus primum sentit quod sunt secundum diuersos sensus sicut albus et dulce hanc autem illationem consequenter manifestat dicens quod alia nullo modo alio videtur iudicare aliquid esse unum numero: nisi in quantum simul ab ea percipit. ipsa enim operatio sensitiva est una numero in quantum est sit vel dictum est: si anima dicit aliquid esse unum sicut non ex eo: quod simul sentit: quia est idem sensus qui iudicat utriusque: et quia est idem modus quo uterque sentit: et ad exponendam hanc quod dixerat subdit: quod idem primum. id est idem sensus proprius iudicat de duobus diuersis. scilicet de albo et de nigro: et similiter dulce et amarum iudicat quidam sensus: qui est idem numero: quod eodem sensu. scilicet gustu utriusque cognoscit. Si ite sensus: qui idem est habet cognoscit dulce et amarum alius est ab illo qui cognoscit album et nigrum: sed tamen unus: id est idem sensus alius cognoscit utriusque contrarium unum enim cognoscit sicut habitum: et aliquid perfectum et aliud sicut privationem et aliquid imperfectum omnia enim contraria hoc modo se habent: tria idem modus quo uterque sensus cognoscit coelaria. id est secundum portionem sibi respondentia. Et o. n. modo quo gustus sentit dulce visus albus: et sicut visus nigrus: et gustus amarum: per ergo quod anima iudicat aqua esse diuer-

sa specie vel diuerso sensu sicut albus et dulce: vel eodem sensu sed diuerso modo sicut albus et nigrus unus autem numero et hoc quod simul sentit. Si ergo impossibile est illud quod est unum specie esse unum numero vel impossibile est quod anima simul sentiat: vel ea que cognoscunt diuersis sensibus: vel ea que cognoscit uno sensu: sed alio: et alio modo que minus diuersa esse videtur.

Ad plus si contrarium motus contrarij: simul autem contraria in eodem et atomo non contingit esse: sub sensu autem uno contraria sunt: velut dulce et amarum: non utique contingit sentire simul. Similiter autem palam quod nec que contraria nec quidem enim albi sunt: nec vero nigri: et in alijs similiter velut sapor: hi quidem dulces: hi vero amari: nec que commixta simul: proportionibus enim sunt oppositorum: velut dyapason et dyapente nisi sicut unum sentiant: sic autem una proportio extremitatum sit: aliter autem non. Et ut. n. si hoc quidem multum ad paucum vel imparis ad parem: nec autem pauci ad multum vel paris ad impari. Si ergo plus adhuc distant ab invicem et differunt: coelementariter quidem dicta in alio autem genere quam que in eodem genere: dico autem puta dulce et albus voce coelementaria: genere autem alia: dulce vero anigro multo amplius specie differt quam albus: adhuc utique minus contingit ipsa simul sentire quam que genere: quare si non hoc: nec illa.

Ad plus si contrarium motus et c. positis duabus rationibus sed ostendendum quod non contingit sensus duos sentire hoc ad idem ponit tertiam rationem quod sumit ex contrarietate sensibilia: et dicit quod imitantes que sunt a contrariis sunt contrarie: sicut calefactio et refrigeratio. contraria autem non possunt simul esse in eodem atomo. id est indivisibili in eodem. n. indivisibili possunt simul esse contraria secundum diuersas partes manifestus autem est: quod ea que cadunt sub sensu sunt contraria sicut dulce et amarum ergo non potest simul sentire et similis ratio. est hinc quod non sunt contraria. scilicet in medijs quorum quedam magis appropinquat ad unum extremum quedam magis ad aliud sicut supradictum est de coloribus: et saporibus: quod color mediorum quidam pertinet ad album et quidam ad nigrum: et sapor mediorum quidam pertinet ad dulce: quidam ad amarum: eadem ratio est de commixtis cibis quia diuersis mixtionibus habent quidam contrarietatem: quod diuersis commixtionibus sunt secundum diuersas oppositiones que habent quandam ad invicem ut per in consonantibus: quare una dicit dyapason que consistit in dupla proportione que est duorum ad unum alia autem dicit dyapente que consistit in triplicem fer qui altera que est trium ad duo: ista autem in quantum sunt commixta diuersis proportionibus non possunt simul sentire per oppositiones proportionum: nisi forte duo sentiant: ut unum quod sic fiet una proportio ex diuersis extremitatibus: ostendit consequenter diuersas proportionibus esse oppositas secundum duplicem oppositionem: que inueniuntur quarum una est secundum multum et paucum: et secundum oppositum: proportio duplici et proportio dimidia: itaque

proportio dupli multæ ad paucum proportio: vero di-
midij est pauci ad multum. Alia vero est oppositio
fm par. et impar: fm h opponitur proportio dupla:
et serquialtera. Nam proportio dupla est duorum ad
unum: quasi paria ad impar unum enim est forma im-
paris numeri serquialtera autem proportio est trium
ad duo: quod est imparis ad paria sit ergo patet q
nō possunt simul sentiri: que cadunt sub eodem sensu
plus autē distant ad invicē que coelenter sibi cor-
spondēt in diversis genere existēdi puta dulce. et al-
bum: q̄ ea que sunt unius generis: q̄ ea que sunt
unius generis nō distinguat specie nisi ppter modū
sentendi sicut albus et nigrus. Et a vero que sunt di-
versorum generis possunt differre specie nō ex par-
te sensus: sed etiam ex parte modi sicut dulce a nigro
plus differt q̄ album unde min⁹ possunt simul sen-
tiri: quod est q̄ esse unum numero: ut supra habetū
est. Si igitur ea que sunt unius generis ppter et rari-
tatem nō possunt simul sentiri multo minus ea que
sunt diversorum generis possunt simul sentiri.

Quod autem dicunt quidam eorum qui
circa symphonias: quod non simul quidem
pertingunt soni: videtur autem latere cum
tempus insensibile fuerit: vtrum recte dicat
vel non: forte enim vtriusque dicit aliquis et nunc
ex hoc putabit simul videre et audire: q̄ in-
ter media tempora latent his.

Deinde cum dicit. Quod autē dicit quidā excludit
quādam falsas solutōes hui⁹ q̄nōis: et primo narrat eā
scdō improbat ibi. An h est ver. dicit ergo pmo: q̄
qdā de symphonias. i. de sonantibus musicis tractā-
tes dixerūt q̄ soni psonantes nō simul pueniūt ad au-
ditū: s̄ videntur simul puenire cor: q̄ p̄ media est in-
sensibile pp putat de quo pōt esse dubius recte di-
cantur: vel nō: si enim h recte dicat pōt erit aliq̄s si-
milis in ppositō dīe cōsentis pmissis rōnibus q̄ nō
est possibile sibi videre: et audire s̄ nō sensibili vi-
det ita ptingere: quia latet nos tempora media vi-
sionis et auditionis.

Aut hoc non verum: neq̄ contingit tem-
pus esse insensibile nullum neq̄ latere: sed
omnia quecūq̄ contingit sentire. Si enim
quoniam ipse seipsum sentit: vel alias in cō-
tinuo tempore nō contingit tunc latere: q̄
est: est autem aliqd in continuo et tantū quā-
tum omnino insensibile est: manifestum q̄
tunc latebit vtriusque si est ipse: ipsum et quod vi-
det: et quod sentit: et si sentit. Ampli⁹ nec vtrius-
que erit: nec tempus nec vlla res que sentit: in
quo non sit quia in huius aliquo vel q̄ isti
us aliquid videt si quidem est aliqua magni-
tudo et temporis et rei insensibilis omnino
propter parvitatem scilicet enim totam vi-
det et sentit eodem continuo tempore nō eo
q̄ in huius aliquo auferatur. a. g. b. in qua
non sentiebat. Non ergo in huius aliquo
vel istius aliquid: velut terram videt totam:
quoniam hoc ipsi⁹ in aruo ambulat quo-
niam in hac parte ipsi⁹ at vero. in. g. b. nihil

sentit eo ergo q̄ in hui⁹ allquo. s. a. b. sentit
dicat in totum sentire. a. b. et totam. Eadem
autem ratio et in a. g. semper enim in aliquo
et in aliquid totum autem nō est sentire. a. g.
b. Omnia quidem igitur sensibilia sunt: s̄
non videntur quecūq̄ sunt: soli autem ma-
gnitudo videtur: et quod quattuor cubitorū
a longe: sed non videt quattuor sed aliqd
do indivisibile videt non indivisibile: di-
cta autem est causa in anterioribus de hoc.
Quod quidem igitur nullū est tempus in-
sensibile: manifestū ex his.

Deinde cum dicit. Aut hoc nō ver. improbat pte
dictā solutōne et circa hoc tria facit pmo iterum id
q̄ predicta solutio supponit secundo narrat qd di-
cerat ibi. Omnia qdē igit. dicit ergo pmo q̄ nō est
ver. q̄ p̄dicta solutio supponit. Cq̄ sit aliqd tēpus i
sensibile vel latet sensus nullū. n. tempus est tale: s̄
omnia tpa cōtingit sentire. Deū dicit. Si. n. aut ip-
se pbat qd dixerat duabus rōnibus circa quā: p̄-
ma: p̄siderandus est: q̄ tēpus nō sentit quasi aliqua
res permanēs pposita sensui sicut videt color: magni-
tudo sed ppter hoc sentit tēpus q̄ sentit aliquid
qd in tpe: et oīno sequit: q̄ si aliqd tēpus nō sit sensi-
bile: q̄ id qd est in tēpore illo non sit sensibile dicit
ergo q̄ si aliqd aliquis sentit seipsum esse in aliquo
p̄tinuo tēpore nō cōtingit latere illud tēpus eē ma-
nifestus est autē q̄ homo: vtriusque aliqd est in quo-
dam p̄tinuo tpe: et quattuor cubitas paritū tps esse i
sensibile manifestus est q̄ latebit hoies si ipse sit i il-
lo tpe et latebit. n. si i illo tpe videt tpe: vtriusque qd
est in cōueniens oīo ergo ip̄ possibile est aliqd tempus
eē insensibile secūda ratiōne: ponit ibi ampli⁹ non
vtriusque erit circa q̄ p̄mo p̄siderandus ē: q̄ sicut dicit
p̄bus in. v. p̄bi. tripliciter dicit a mouere. aut mone-
ri vno modo p accedēs: vtriusque si dicamus musicū am-
bulare alio modo fm p̄tes: vtriusque si dicam⁹ hoīem sana-
ri. quia oculus sanat. tertio modo p̄mo et p se quādo
aliqd mouet vel modus nō: q̄ vna ps eius tñ mo-
uet vtriusque aut mouet sed q̄ totus mouet s̄ quālibz suā
partē: et sibi pōt dici tripliciter aliquid sentiri vno mo-
do et per accēs sicut dulce vtriusque alio modo fm partē:
vtriusque si dicamus hoīem videri q̄ solus caput eius vi-
det. tertio modo p̄mo et p se. s. si q̄ aliq̄ ps ei⁹ videat-
tur dicit ergo q̄ sic est aliqua magnitudo: vel tēpo-
ris: vel etiā rei corporalis insensibilis ppter parvi-
tatem sequet: q̄ nec tēpus: nec vlla res sit que sentit:
vel q̄ sensus sentit. s. in quo tempore. s. non sit. a. nō
sentiat q̄ in hui⁹ aliquo. q. d. nullum tēpus erit pos-
sibile: q̄ nō dicat sentiri ppter aliq̄s partē ei⁹: et q̄nā
ad rē corporeā subdit: vel q̄ illi⁹ aliqd videt. q. d.
nulla magnitudo corporeā erit q̄ nō sentiat: q̄ ali-
qua ps ei⁹ sentit: qd est cam nō eē sensibile p̄mo ad
pbandū autē q̄ dixerat subdit: q̄ si aliqua videt:
vel sentit quocūq̄ sensui aliquo cōtinuo tpe non
rōne alicuius partis tēporis: vel magnitudinis et p̄
mōn ponat aliqua magnitudo et tempus esse insen-
sibilis ppter parvitatem sit igitur quedam magni-
tudo vel tps vel rei corporalis. a. b. g. s̄ si ps eius
que est. b. g. insensibilis ppter parvitatem nō ergo
de hac parte insensibilis. ppter parvitatem poterit
dici q̄ sentiat in huius aliquo si sit tempus insen-

De sensu et sensato.

bile vel qd sentiat aliquid istius: si sit insensibile corpus eo modo quo dicitur de tota terra: qd videtur ab aliquo aliqua pars ei videtur de aliquo qd ambulat in anime: quia ambulat in quadam parte anime: qd ergo m. g. b. nil sentit relinquatur qd dicat sentire totum a. b. siue sit tempus siue corpus: qd in residua parte eius sentiat. s. a. g. et eadem ratio est de magnitudine a. g. qd ponebat sentire: qd aliqua pars eius erit insensibilis ppter paruitatem. Et ita semper dicet sentiri quodcumque sensibile: qd in aliquo eius sentiat si sit tempus: vel qd aliquid erit sentiat si sit corpus nihil alia totum erit sentire: sicut nec a. g. b. si autem vel incommensurabile non erit aliqd tempus: vel aliqd corpus insensibile ppter paruitatem. vel autem: et ratio efficaciter non habet sentiat. n. aliquid p b. qd habet virtutem immutandi sensum pbat ar. vii. pbi. qd si aliqd totum mouet aliqd mobile in aliquo tempore non ergo: qd pars ei moueat illud mobile in quocumque tempore et tunc dicitur esse primum mouens: qd totum mouet in forte nulla pars ei moueat. sicut ergo vel posse dici qd aliqd sit primum sensibile in aliquo partes ei sunt insensibiles ppter paruitatem et autem ad hoc dicitur: qd differt log de parte in toto existere: et de parte separata a toto pars. n. aliquid mouetur primo si sit separata mouet si poterit: sed si in toto erit non occurret ad virtutem mouendi: sed omne est expers virtutis motus: sequere qd totum non esset primum mouens. Sed ratione partis ad qd pertinet virtus motus. Sicut et nihil prohibet aliqd separatum accepta latere sensus ppter paruitatem: vel si pra habito est: qd tunc put in toto existit cadit sub sensu in quantum sensus ferit super totum non exclusa aliquo parte: et id ad hanc dubitationem aperit dicitur postea eum. d. oia quidem igitur ostendit qd sit verum circa predicta et dicitur qd oia siue magna: siue parua sunt sensibilia. Sed non videntur quicquam sunt. i. non vel ei modo fin qd sunt sicut pars de sole cuius magnitudo est longe maior: tamen ppter hoc qd a longe est vel. qd cubito: vel est minus: sicut et licet omnia sunt sensibilia sensui secundum naturam. non tamen videntur in actu quicquam sit: s. aliquid insensibile fin qd potest intelligi quod sit in modo fin qd insensibile dicitur aliqd corpus naturale inanimatum: qd non potest diuidi veluti qd corruptur et tunc rediit in corpus compositum: tunc sensus erit: qd corpus insensibile est qd in seipso insensibile s. non hinc insensibile sensus videtur si potest alio modo potest intelligi insensibile: qd non est actu diuisus: s. pars continui: huius insensibile non videtur sensus in actu: qd ad utrumque exponez competat qd subdit: qd ea sunt dicta et pars in determinatio prae quod non vel autem sed ea expositio melior: qd per hoc soluit obiectio predicta: qd s. pars quilibet continue magnitudinis sentiat quidem in toto put est in potestate ipsa: s. non sentiat in actu qd si separata existit et cocludit manifestum esse ex predictis qd nulla tempus est insensibile.

E prius autem dicta obiectione
d considerandum: utrum contingat simul
plura sentire. aut non contingit
Simul autem dico in vno indiuisibili tempore ad inuicem.

E prius autem dicta obiectione et postea philosophus exclusit secundam solutionem falsam hic inquit verum: circa haec tria facit primo inquit veritates predictae quodis. scilicet pbat quodam quod in predictis supponit ibi. Quoniam autem sensibile est. tertio exponez qd in hoc libro dicta sunt ibi de sensibus quidem igitur dicit ergo primo: qd ex quo

exclusum est: qd quidam dixerunt plura sentiri si non quod si in indiuisibili tempore fin rei veritate: sed quasi in tempore iperceptibili ppter paruitatem ois considerare de obiectione primum mota verum. s. pingat: vel non pingat plura sentire sit ita. s. qd intelligat sit hoc est indiuisibilis temporis.

Primum quidem igitur utrum sic contingit simul quidem altero autem anime sentire et non indiuisibili: sic autem indiuisibili ut omni existente continuo.

Deinde cum dicit primum quidem igitur supposito qd animal simul sentiat diuersa sensibilia: qd haec manifeste experimur inquit quod haec sit possibile et circa haec tria facit primo pponit quendam modum falsum. secundo inprobat ipsius ibi: vel quod primum. tertio pponit modum verum ibi igitur fin qd indiuisibile trahit dicit ergo. primo considerandum est verum pingat simul sentire diuersa sensibilia per aliam partem anime qd sentiat aie sit non in diuisibile. i. non qd non potest diuidi sit tamen indiuisibile. i. non diuisum in actu: ac si esset quodam totum primum. Si autem intelligamus partem aie sentiat esse sicut quodam primum soluentur primum rationes: qd nihil prohibet diuersa praria esse in. vii. sentiat aie fin diuersas partes eius sicut inuenimus vna corpus esse albu in vna parte: et nigrum in alia.

Nel quoniam primum quidem ea que secundum vnum sensum velut dico visum: si est alio sentiens alium et alium colore: pluresque utique partes habebit specie eadem: et enim quod sentit in eodem genere est. Si autem quia oculi duo dicat quis nihil prohibere: sic et in anima dicendum: quia forte ex his quidem vnum aliquid sit et vna operatio ipsorum. Ibi autem siquidem vnum quod ex ambobus illud sentiens erit: si autem separatum: non similiter se habebit. Amplius et sensus idem plures erunt: sicut si quis sentias indifferentes dicat. Neque enim operatio erit sine virtute que secundum seipsam nec absque hac erit sensus.

Deinde cum dicit: vel quoniam primum improbat primum modum predictum: et circa hoc tria facit: primo ostendit quod sequere. Quod est vnum sensus per se visus diuidat in plures partes. secundo ostendit quod impossibile ibi. Si autem qd oculi. tertio ostendit quod non est possibile ipsum ad diuersos sensus. Si autem hoc modo. Et ergo primo qd cum pingat plura fin eundem sensum sentire: sicut cum visus destruit inter albu et nigrum oportebit dicere et eandem rationem qd diuersos colores sentiat fin diuersas fin partes: et sequere quod idem sensus habebit plures partes eadem specie non enim potest dici qd partes sensus visus differat specie: quod omne: quod sentit per visum est eiusdem generis in potestate sentiri: nihil differt specie nisi ppter diuersa genera sensibilia. Deinde cum dicit. Si autem qd improbat quod dictum est duobus rationibus: qd primum est: qd si aliquis dicat qd sicut sunt duo organa visus. scilicet duo oculi sic nihil prohibet in anima sentiat et esse duos visus dicitur est. Hoc qd ex duobus oculis sit aliqd vnum: et vna est operatio amborum oculorum in quantum. s. visio vtriusque oculi cooccurrit per quosdam nervos ad aliquid

d ij

interfēcū in suūm organū quod est circa cerebrum
vel supra dictū est. Si autē siliter in aia fiat vnus ex
duob⁹ visib⁹ per hoc qd vterq⁹ visus cōcurrat ad
vnum principium illi vni attribueretur operatio
fenciēdi si vtro omnino separatim se habent duo
visus in anima qd nō cōcurrāt in aliquod nō simili
ter se habebit de visione in aia: sicut de oculis i cor
pore ita et similitudo nō fuit pueniēs ad manifestā
diū ppositū. Nō ergo rōnabitur audef dicit qd sit duo
visus in aia scūdas rōnes ponit ibi amp. et sensus:
et dicit qd fm pdictā pōnē hoc modo crūt plures sen
sus que sunt idēz spē. puta plures visus. aut plures
auditus: sicut aliq⁹ dicat scientias nō differētes spē
esse plures in eodē homine vt plures grāmáticas
vel plures geometrias esse quidē plures grāmāti
cas numero: vel plures visus indiuisibilis hoibus
possibile ē: sed nō in vno: eodē hoie: sicut nec plu
res numero albedines sunt in vno: eodē subiecto
subiūgit autē ad ostendēdū qd nō possunt ēē plures
sensus eiusdēz spē in eodem: qd virtus sensitiua: et
operatio se inuicē psequūtū ita qd neq⁹ virtus ē si
ue ppria: et p se operatōe neq⁹ opatio sine ppria vir
tute. operatio autē sensitiua distinguit fm sensibilia:
et ideo vbi sunt oīno eadēz sensibilia nō sunt diuer
se virtutes sensitiue causantes diuersas operatōes
et simile est de habitibus scientiāz quarū actus vi
slinguntur fm subiecta.

Si autem hoc in vno et indiuisibili sentit
manifestū qd et alia: magis enim cōtingebat
hoc simul plura qd generē altera. Si itaq⁹ alia
quidem dulce: alia vero albū sentit parte aia
aut quod ex istis vni⁹ aliquid ē vel nō vnū
sed necesse vna enim quedāz sensitiua est ps
eius ergo illa vni⁹: nullū namq⁹ ex istis
vni⁹. Necesse ergo vnū aliquid esse anime
quo omnia sentit: sicut dictum est prius ali
ud autem genus per aliud.

Deinde cū dicit si autem h in vno b ostendit ēē
ipossibile insensibilib⁹ diuersos sensus: vt. s. per ean
dē partē anime sentiant: et dicit qd si sensibilia diuer
sor⁹ generē sentiunt per aliqd aie vnū: et idē indi
uisibile manifestū est: qd multo magis alia qd sunt vni
us generis pbatū est. n. supra: qd magis cōtingit ea
que sunt vni⁹ generis simul sen ire: quā ea que sunt
diuersor⁹ generē: et h maxime verū est qd ad idē
prietatē sentiētis qd aut eadē indiuisibilis aia senti
at sensibilia diuersor⁹ generē pbat: qd si aia sentit per
aliā sui partē dulce: et p alia albū aut crispis in dūa
bus ptrib⁹ erit aliqd vnū vel nō erit sed necesse est
dicere: qd sit aliqd vnū ad qd referant omnes iste
partes. s. diuersē sensus: qd sensitiua est quedā vna
ps anime. nō autē pōt dici: qd pars sensitiua aie sit
alicui⁹ vni⁹ generis sensibilib⁹: nisi forte diceretur
q⁹ ex oibus sensibilib⁹ particulariū sensui puta co
lore sono: et aliis hmoi fieret vnum sensibile que co
rūdem isti vni parti sensitiue: qd est cōis omnib⁹ pro
prieis sensib⁹. hoc autē est ipossibile. Necesse ē ergo
qd sit aliqd vnū anime quo aia oia sentit: sed ad ge
nus per aliud puta colozē per visus: et sonū p auditi
et sic de aliis cōsiderandū est hic: qd vbiq⁹ sint di
uerse potētē ordinate inferior: potētia cōparat ad
superiōrē p modū instri: eo qd superior mouet infe
riōrē actio autem attribuit principali agenti p in

strumentū sicut dicimus qd artifex ferrat per ferraz
et per hūc modū pbus dicit qd sensus cōis sentit p
visus: et per auditū: et alios sensus pprios qui sunt
diuerse partes sic alicui⁹ pūtur: vt superius dicebat

Igitur secundum quod indiuisibile est se
cundum actū vnum est dulcis et albi: quan
do vero diuisibile factū fuerit secundum actū
alterum: vel quemadmodū in reb⁹ ipsis con
tingit: ita et in anima: idē enim et vnum nu
mero album et dulce est: et alia multa sed nō
separabiles passiōes ab inuicem: sed esse al
terū vnicuiq⁹: similiter ergo ponendū et i ani
ma idē et vnū esse numero sensitiuū omni
um: secundū esse tamen alterū et alterū horūz
quidem genere: horūz vero specie. Quare et
sentiet vtiq⁹ simul eodēz et vno: ratione autē
non eodem.

Deinde cū dicit igit fm qd indiuisibile ostendit
quō eadēz pars anime indiuisibilis possit simul sen
tire diuersa: et assignat duos modos quoz primum
breuiter: et obscure ponit quia in libro eē aia apertū
positus est. ad hūc ergo euidentia cōsiderandū qd
cū operationes sensui pprior⁹ referat ad sensus cō
mūne sicut ad primum cōe hoc modo se habet sensus
cōmūnis ad sensus pprios et operationes sicut vnā
pūctus ad diuersas lineas que in ipsis cōcurrunt.
pūctū autē qd est cōmūne diuersaz lineaz: fm qd i
in se pōderat est vnū et indiuisibile et isto mō sensus
cōmūnis fm qd in se est vnū: est indiuisibilis et ē vnū
sensitiuū actū dulcis: et albi dulcis per gustū: et albi
per visus: si vō cōsideret pūctū seorsum vt est ter
minus hui⁹ lineaz sic est quodāmodo diuisibile: quia
vni⁹ vno pūcto vt duob⁹z et similiter sensus cōis
quādo accipit vt diuisibile. Quodam puta cū seor
sum iudicat de albo: et iudicat seorsum de dulci et al
terū fm actum fm vero: qd est vnū iudicat dūas sen
sibilia et per hoc solunt rōnes supradictē: qd quo
dāmodo est vnū et qdāmodo nō ē vnū illud qd sentit
diuersa sensibilia fm modū ponit ibi: vel quemad
modū et dicit: qd sicut est in reb⁹ exteriorib⁹ ita pōt
dici in aia videmus. n. qd corpus vni⁹: et idē nu
mero est albus: et dulce: et multa alia qd accidentalitē
de eo pōdicat. Sed tamē hui⁹ passiōes separantur
ab inuicē: sicut ptingit aliquid corpus retinet al
bedinē: et amittit dulcedinē: sed qd nō sic separā
tur iste passiōes album: et dulce retinet idē subie
cto sed differūt fm esse: et similiter pōt poni de ani
ma: qd vni⁹: et idē subiecto est sensitiuū omniū sen
sibilium tam eoz que differunt genere sicut albus: et
dulce: qd eozum que differūt specie sicut albi: et ni
grum et fm hō dīcēdū erit qd anima sentit diuersa sen
sibilia quodāmodo fm vni⁹: et idē. s. subiecto quo
dāmodo fm diuersa inquantū rōne differūt potēt
autē ptra hoc obici: quia in reb⁹ que sunt extra aiam
licet. idē possit esse dulce: et album nō potēt idē
esse album: et nigrū: ita videbitur qd anima nō pos
sit simul sentire sensibilia vni⁹ generis euz sint cō
traria hanc autē obiectionem aris. remouet in li. de
anima cum dicit et impossibile est album: et nigrū ēē
simul quare neq⁹ species pati ipsozum: et inuicē solu
tionem per hoc qd subdit si hui⁹ est sensus: et intel
ligibilia per quod datur intelligi: qd nō omnino se ha
bet in sensu: et intellectu sicut in corporibus naturali

bus corpus enim naturale recipit formas in se naturale: et materiale secundum quod habent in se contrarietates: et ideo non potest idem corpus simul recipere albedinem: et nigredinem: sed sensus: et intellectus recipiunt formas rerum spiritualiter: et materialiter secundum esse quoddam intentionaliter prout non habent contrarietatem: unde sensus: et intellectus simul potest recipere species sensibilium contrariarum cuius simile potest videri in dyaphano: quod in una eademque parte immutatur ab albo: et nigro: quia immutatio non est materialis: secundum esse naturale: et supradictum est etiam aliud considerandum quod sensus: et intellectus non solum recipiunt formas rerum: sed etiam habent indicare de ipsis iudicium autem quod faciunt de contrariis non est contrarium: sed unum et idem: quia per unum contrarium summum iudicium de altero: et quantum ad hoc verum est quod supradictum est: quod magis simul possunt sentiri sensibilia unius generis: de quorum uno iudicatur per alterum quod sensibilia diuersorum sensuum. Et autem et aliud circa hoc dubium: quia per premissa verba philosophi. videtur confirmari opinio philosophorum: quod possunt: quod non diuersa potentia sentitur color: et odor: et alia sensibilia sed nec sunt diuersae potentie sensuum. Sed ipsa anima secundum seipsam cognoscit omnia sensibilia non differens nisi ratione. Sed dicendum est quod secunda sententia supponit primam unde intelligendum est: quod anima. i. sensus communis unum numero existens sola autem ratione differens cognoscit diuersa genera sensibilibus que tamen referunt ad ipsam secundum diuersas potentias sensuum proprias.

Quoniam autem sensibile omne magnitudo est: et non est indiuisibile sensibile: manifestum est enim unum quidem non videtur tur infinita distantia: unum autem videtur tur finita. Similiter autem et audibile et odorabile et quaecumque non ipsa tangentes sentiunt. Et itaque aliquod ultimum distantie unde non videtur: et primum unde videtur: hoc itaque necesse indiuisibile esse: quod in exteriori quidem non contingit sentire existens: in interiori autem necesse sentire. Si itaque aliquid erit indiuisibile sensibile componat in ultimo unde est: ultimo quidem non sensibile: primo autem sensibile: simul accidet visibile esse et inuisibile: hoc autem impossibile. De sensitiuis quidem igitur et sensibilibus quomodo habent: et communiter secundum unumquodque sensitiuum dictum est. Reliquorum autem primo considerandum de memoria et remissionis et somno.

Deinde cum dicit quoniam autem sensibile probat quod supposuerat. scilicet quod nihil sentit nisi quantum credit manifestum esse quod omne sensibile est magnitudo: et quod nullum indiuisibile est sensibile et ad hoc probandum inducit: quod est quedam distantia ex qua non potest aliquid videri et hanc distantiam dicit esse infinitam quia si in infinitum illa distantia tendat nihil inde videtur est autem aliqua distantia unde aliquid videtur: hoc est infinita distantia a qua incipit aliquid videri: et simile est de aliis sensibus que sentiunt ab aliqua distantia per medium extrinsecum non tangentes ipsa sensibilia sicut audimus: et odoramus cum igitur

distantia. unde non videtur aliquid sit infinita per remotionem a visu finita autem versus visum sequitur quod sit dare ultimum aliquid. unde nihil videatur distantia autem ex qua videtur aliquid est ex ultra: quod parte finita est ergo dare aliquem terminum unde primo possit aliquid videri omne autem ad est medium duarum quantarum unam primarum est indiuisibile ergo necesse est esse aliquid indiuisibile ultra quod nihil possit sentiri: et circa quod necesse sit aliquid sentire. si ergo aliquid indiuisibile sit sensibile et ponatur in illo indiuisibili termino sequetur: quod illud sit visibile simul et inuisibile quidem inuisibile in istis est in termino visibilis distantie visibile autem in quantum est in termino visibilis hoc autem est impossibile. Si enim aliquid indiuisibile in predicto termino ponatur partim videbitur: et partim non videbitur: quod de diuisibili dici non potest videtur quod hoc probatio non valeat: quia non est dare aliquem terminum: unde omnia visibilia incipiant videri quia maiora a maiori distantia videntur minora vero a minori dicendum est: quod unum quodque sensibile ab aliquo determinato distantia videtur si ergo illud indiuisibile quod ponitur posse sentiri videatur ab aliqua determinata distantia sicut: et aliquid diuisibile concludit rationem aristoteli. si vero non sit determinare antea distantia ex qua simul incipit videri cum aliquo diuisibili sequetur iterum: quod nullo modo possit videri oportet enim accipere proportionem distantia ultra quod videtur aliquid diuisibile secundum proportionem magnitudinis que videtur: sed non est aliqua proportio indiuisibilis ad magnitudinem diuisibilem sicut nec puncti ad lineam et ita sequetur quod ex nulla distantia possit videri indiuisibile quia cuiuslibet distantie est aliqua proportio ad aliam distantiam sequetur ergo si videtur: quod videtur prout est visum: quod est contra rationem visus: et aliorum sensuum qui non tangentes sentiunt. Sic ergo indiuisibile non potest sentiri nisi forte secundum quod est terminus prout sentit: et alia accidentia primorum sentiunt. Deinde cum dicit de sensitiuis quidem igitur. Et prologat que dicta sunt in hoc libro primas se ad sequentia et dicit quod dictum est de sensitiuis. i. de organo sentiendi. i. de sensibilibus quomodo est habeat ad sensus: et dicitur: scilicet unumquodque organum sensus partim in hoc libro prout in libro de animalibus reliqua: vero quod primo phidrandum occurrit est memoria et remissionis et de somno: quod sicut per sensus cognoscunt presentia ita per memoriam cognoscuntur preterita et in somno sit aliquid qua precognitio futurorum.

Explicit scriptus Gregorius doctoris sancti thome de aquino ordinis predicatorum super libro aristoteli de sensu et sensato.

Incipit liber de memoria et reminiscencia secundum
positionem beati thome.

E memoria autem et memo-
rari dicendum quid est: et pro-
pter quam causas sit: et cui aie
partium hec accidat passio et
reminisci. Ad enim idem sunt
memorari et reminisci: sed
ut frequenter memorabiliores
quidem qui tardi. Reminiscibiliores autem
qui veloces et bene dicentes.

Sicut philosophus dicit in vii. de hi-
storia animalium. Naturam
est inanimatis ad animata per-
dit paulatim ita quod genus inanima-
torum prius inuenit quod genus planta-
rum: quod quidem ad alia corpora co-
paratum videtur esse animatum ad ge-
nus autem animalium inanimatum: sicut a plantis ad
animalia quoddam continuo ordine progreditur: quod quedam
animalia immobilia que sunt terre adheret pars videtur
a plantis differre ita etiam in ingressu ab animalibus
ad hominem quedam inueniunt in quibus aliqua simili-
tudo hominis appareat cum enim prudentia sit propria
virtus hominis est. prudentia recta ratio agibilium: ut
dicitur in vii. et ibi inueniunt quedam animalia quandam
prudentiam participare non ex eo quod habeant rationem: sed
ex eo quod instinctu nature mouentur per apprehensionem
sensitivam prius ad quedam opera facienda: ac si opera-
rentur ex ratione prius autem ad prudentiam: ut prudens
dirigatur per eam in his que terminant sibi agenda et consi-
derat de non solum presentium: sed et preteritorum. vii. mul-
tus in sua rethorica partes prudentie potest non solum
prudentiam per quam futura disponat: sed et intellectu-
nam per quam considerant presentia et memoriam per quam
apprehendunt preterita. vii. etiam in aliis animalibus in
quibus inueniunt prudentie similitudo participata ne-
cesse est esse non solum sensus presentium: sed etiam memo-
riam preteritorum: et ideo philosophus in principio methaphisice
dicit quod quibusdam animalibus et memoria sit et proprie
dedita sunt. Sed sicut prudentia imperfecta habet res-
pectu hominis ita etiam et memoria. Nam animalia me-
morantur tamen homines autem et memorantur et reminiscuntur
et ideo gradatim aristoteles post librum in quo determinat
de sensu quod compositus est omnibus animalibus determinat de me-
moria et reminiscencia quorum alter inueniunt in solis ho-
minibus: alter vero in his in animalibus perfectis dividit
autem liber iste in partes duas. primo. non ponit phe-
nomenon in quo manifestat suum propositum. secundo accedit ad
tractandum ea de quibus inueniunt ibi primum quidem igitur cir-
ca primum dicit de duobus esse dicendum. primo quidem
de memoria: et memorari quod est actus? et circa quod tria se-
pmititur dicitur primum quod sit memoria et quod memorari
et quod sit eius et ad quam partem anime pertineat passio
memorandi. Omnes enim operantes sensitive partis
passiones quedam sunt finis: quod sentire parti quoddam est
Secundo pmititur se dicitur de reminisci: et ne videretur
idem esse reminisci et memorari subiungit quoddam si-
gnum differentie ipsorum ex parte hominum: in qui-
bus inueniuntur utrumque. Ad enim idem homines in-
ueniuntur ita bene memorantur: et bene reminiscuntur:
sed sicut frequenter accidit sunt bene memoran-

tes qui sunt tardi ad inueniendum et discendum. Illi
autem melius reminiscuntur: qui sunt velocis inge-
nii ad inueniendum et se et bene discendum ab alijs: cu-
ius ratio est: quod diuersas habitudines hominum ad ope-
ra accipiunt et diuersa corporis dispositio. vide-
mus autem in corporibus: quod illa que difficilis et tarde reci-
piunt impressiones bene retinet ea: sicut lapis: que
vero de facili recipiunt non retinet bene: sicut aqua: et
quia memorari nil aliud est quam bene perscrutare semel
accepta inde est: quod illi qui sunt tardi ad recipiendum retinet
recepta: quod est bene memorari. Qui autem de facili re-
cipiunt: plerumque de facili amittit. Sed reminisci est re-
miniscencia prius acceptorum non conservatorum: et ideo il-
li qui sunt velocis ingenii ad inueniendum et recipi-
dum disciplinam etiam sunt bene reminiscuntur.

Primum quidem igitur accipiendum est qua-
lia sunt memorabilia: multoties enim decipitur
Deinde cum dicit primum quidem igitur requiritur pro-
positum: et primo determinat de memorari. secundo de
reminisci. Ibi de reminisci autem reliqua dicere cir-
ca primum tria facit. primo ostendit quid sit memora-
ri. secundo cuius partis anime sit: ibi quoniam autem de
fantasia. tertio propter quam causas fiat ibi dubitabit
autem aliquis: et quod operationes et habitus: et poten-
tie specificantur ex obiectis ideo circa primum duo fa-
cit. primo inquit quid sit obiectum memorie. secundo
concludit quid sit memoria ibi. Et si quidem igitur memo-
ria. Circa primum duo facit primo dicit de quo est in-
tentio. secundo manifestat propositum: ibi neque enim. futu-
ra. dicit ergo primo quod ad determinandum de memo-
ria. primo oportet accipere qualia sunt memorabi-
lia: quod obiecta sunt actibus: et actibus potentibus: ut dicitur
in secundo de anima. Necessarium autem est hoc deter-
minare quod multoties accidit deceptio circa hoc quod
aliqui putant quoddam esse memoriam quorum non est.

Neque enim futura contingit memorari: sed est
opinabile et separabile: erit autem utriusque et sci-
entia quedam separatiua: quemadmodum qui-
dam diuinitati dicunt: neque presentis est:
sed sensus: hoc enim neque futurum neque factum
cognoscimus: sed tantum presentis. Ad memo-
ria autem facti est: presens autem cum adest
ut hoc albus cum aliquis videt: nullus utriusque
dicit memorari: neque quod consideratur: cum
sit considerans et intelligens: sed hoc quidem
sentire dicunt: illud autem scire solum: cum ve-
ro sine actibus scientiam et sensum habeat: sic
memoratur easque trianguli quod duobus rectis
equales: hoc quidem quia didicit aut specu-
latus fuit: illud vero quoniam audiuit aut vi-
dit aut aliquid tale. Semper enim cum secundum
memorari agat sic in anima dicitur: quod hoc pri-
us audiuit aut sensit aut intellexit. Est quidem
igitur memoria neque sensus neque opinio. Sed
horum alicuius habitus aut passio: cum factum fuerit
tempus: ipsi autem nunc in ipso nunc non est memoria sic
dictum est: et non presentis quidem sensus: futuri vero
spes: facti autem memoria est: vii. post tempus memo-
ria omnis. Quare quicquid tempus sentit et quo
hec sola animalia memorantur et isto quo sentit

De memoria et reminiscencia.

Deinde cum dicit. Neque enim futurum a manifestat
propter. et primo dicit quod memoria non est futurorum. se-
cundo quod non est presentium ibi. neque presentium. tertio quod
est preteritorum ibi. memoria autem facti est. dicitur er-
go quod futura non contingit memorari: sed eorum est opi-
nio ex parte virtutis cognoscitive dum aliquis opia-
tur aliquid esse futurum: species ex parte virtutis
appetitive dicitur. species in aliquid futurum quando ten-
dit: dicitur autem quod et quedam scientia potest esse futurorum
que potest esse separata scientia quidam autem nomi-
nant eam diatinam: quia per eam aliqui possunt cogno-
scere quid in futurum contingere de quo est species: cum
species sit futurorum que ab homine acquiri possunt. hu-
ius autem sunt futura contingencia de quibus non potest
esse scientia: videtur quod nulla scientia possit esse separata
futurorum. dicendum autem est quod de futuris contingentiis
sine se consideratis non potest esse scientia sed cum in causis
suis considerantur: potest de eis scientia esse. puta aliquis scit
cognoscunt esse ineliones quoad ad tales effectus. Deinde
sic enim et scientia naturalis est de generabilibus et corrupti-
bilibus: et hoc etiam modo astrologi possunt per suas
scientias pronuntiare quodam futuris eventus span-
dos: puta ubertatem vel sterilitatem propter dispositio-
nes corporum celestium ad tales effectus. Deinde
cum dicit neque enim presentis est ostendit quod memoria non
est presentis: sed hoc dicit pertinere ad sensus per quem
neque futurum neque factum. scilicet peritum cognoscimus: sed
tantummodo presentem. Deinde cum dicit. Memoria
autem est ostendit quod memoria est preteritorum: hoc
probat ex omni usu loquendi. Cum enim aliquid pre-
sentialiter adest: puta cum aliquis presentia videt
album nullus diceret se memorari album sicut nul-
lus dicit se memorari illud quod per intellectum actu
considerat cum actu considerat et intelligat sed cum comu-
niter homines vident album narrant solummodo scire.
Cum aliquis autem habet scientiam binalem et po-
tentiam sensitivam sine actibus vel operationibus cor-
porum: tunc dicitur memorari preteritorum actu puta
cum considerat intellectum istum triangulum habere tres an-
gulos duobus rectis equales et forte sensibiliter de-
scriptionem suam. videtur et ex quodam parte operationis
intellectualis memoratur aliquis: quia didicit ab
alio vel quia speculatus est per seipsum. ex parte vero
sensibilis apprehensionis memoratur: quia audi-
vit vel vidit vel aliquo sensu percepit: sic enim cum
anima memoratur pronuntiat se vel prius audivisse aliquid
vel uel sensitivum vel intellexisse ex quo patet quod non est
intentio propter dicere quod memoria non possit esse ipsarum
rerum: que in presenti sunt: sed solum eorum que in
preterito fuerunt. potest enim aliquis memorari non solum
bonum qui mortui sunt: sed etiam qui nunc vivunt si-
cut et sui ipsi aliquis dicit reminisci sem illud. virgi-
lii. Illece talia passus vires oblitusque sui est itaque
discrimine tanto per quod intelligi voluit quod memi-
nit sui: sed intentio propter est dicere quod memoria est pre-
teritorum quantum ad nostras apprehensiones. id est per
sensum vel intellectionem aliqua indifferentem si-
ue ille res sem se considerat sunt in presenti sine non.
Deinde cum dicit. Est quidem igitur. concludit
et premissis quid sit memoria: quod neque est sensus: quod
solum est presentium: neque est opinio que potest etiam
esse futurorum: sed oportet quod ad aliquid horum perti-
neat: vel per modum habitus puta si sit aliqua in-
manens vel per modum passionis: puta si sit aliqua
impressio transiens: si autem memoria pertinet ad

sensum vel opinionem est interueniente aliquo tempore
puta medium inter priorem apprehensionem sensus
vel intellectus opinionis et memoriam subsequen-
tem: et sic memoria possit esse preterite apprehen-
sionis: quia eius quod nunc apprehendit in ipso nunc
non est memoria ut dicitur est: sed sensus quidem est
presentis species vero futuri memor vero preteriti.
Et ideo oportet quod omnis memoria sit cum aliquo
tempore inter medio inter ipsam et priorem appre-
hensionem: et ex hac concluditur quod sola animalia que
possunt sentire tempus memorantur et illa parte anime
memorantur quod tempus sentiunt et de hoc in sequen-
tibus inquiret.

Adnotam autem de fantasia pri-
in his que sunt de anima dictum
est: et intelligere non est sine sapientia
rationalitate: accidit enim eadem pas-
sio intellectui: que quidem et in defectu bedo-
ibi enim nulla retinetur quantitate trigoni de
terminata: tamen finitum secundum quanti-
tatem describimus et intelligens similiter et
si non intelligat quantum ponitur ante oculos
quantum: intelligit autem non secundum
quod quantum est solum: si autem natura sit quod
eorum infinitorum: antepositum tamen quantum
determinatum: intelligit autem secundum quod
quantum solum. Propter quam igitur causam
non contingit intelligere nihil sine: continuo
neque sine ratione temporis entia: alia vero ratione.

Adnotam autem fantasia
ma re.
Postquam prius ostendit quid est memoria:
hic ostendit ad quam partem anime pertineat:
et circa hoc duo facit. primo premitte quoddam quod
est necessarium ad positi manifestationem. secundo
manifestat. positi ibi magnitudinem aliter et motus:
circa primum. primo premitte quod intendit. secundo ma-
nifestat quod dixerat per exemplum ibi. accidit enim. pas-
sio. tertio ostendit quid circa hoc sit alibi manife-
standum ibi propter quam igitur eam preponit ergo primo
quod libro de anima dictum est de fantasia quod sit: quod scilicet fa-
ctus motus a sensu finitum actum in eodem autem libro de
anima quod non contingit hominem sine fantasia: intel-
ligere. Deinde cum dicit. Accidit enim manife-
stat hoc quod ultimo dixerat posset enim alicui videri
inconueniens si non posset homo sine fantasia intel-
ligere cum fantasia sit similitudo rei corporalis: intel-
ligere autem sit uniuersalius quam particularis abstractus
et ideo ad huius manifestationem inducit quoddam ex-
emplum dicens quod ita accidit circa intellectum quantum ad
hoc quod indiget fantasia: sic accidit in descriptionibus
figurarum geometricarum. id est quod describitur quodam triangulus qui
sit alicuius determinate figuratus cum geometrica. et sua de-
monstratio non videtur aliquid determinate figurate trianguli
sunt: et hoc videtur intelligi re aliqua preposita autem oculis
fantasia alicuius determinate figuratus: ut po-
terit imaginatio alicuius hominis bicubiti: sed intel-
lectus intelligit hominem in quantum est homo: non autem longitu-
dinem figuratus hanc: sed quia intellectus intelligit naturam
figuratus: id est figurat quod si ea que debet intelligi sunt per
sua naturam figurata puta lineas superficies et huiusmodi non est

finita. l. determinata determinatiōe singularitatis: nihilominus tñ pot ante oculos fantasma qñi determinati sicut volēti intelligere lñas ppo: fantasma lineē bipedalis: sed intellectus intelligit eam solum fm naturā qñitatis nō fm q est bipedalis. Deinde cū dicit. ppter quas iḡt eam ostendit ad quam cōsiderationē referuat b: dīc q ad alias rationem pñet assignat eam quare nihil pōt homo intelligere sine pñuo t tempore qd quidē accidit in quā nūbū pōt homo intelligere sine fantasmate. fantasma aut oportet q sit cū pñuo t tempore eo q est similitudo rei singularis que est hic: nūc q nō pōt intelligi sine fantasmate: quare homo aut nō possit intelligere sine fantasmate de facili pōt assignari rō qñtum ad pñmā acceptionē specierū intelligibilium que a fantasmatibus abstrahunt fm doctrinā az. in tñō de anima. sed expmēto patet q etiā ille qui ias acquirit scientiā intelligibilē per species intellectas nō pōt actu cōsiderat idē scias habet: nisi occurrat ei aliqd fantasma: t inde est q lēso organo imaginationis impedit homo non solus ab intelligēdo aliqua de nouo: sed et pñderando ea que prius intellexerit vt patet i freneticis: posset aut ad huc aliquis dicere q species intelligibiles nō manēt in intellectu possibili humano nisi qñdū actu intelligit: postqz autē defunt actu intelligere perēnt: cessant spēs intelligibiles ēē in intellectu per modū quo cessat lumen esse in acre apud absentiam corporis illuminatis: t ideo est necesse si intellectus uelit de nouo intelligere q iterū se conuertat ad fantasmatē: ut acquirat spēs intelligibiles: sed hoc expresse cōtra verba aristo. in tñō de anima: vbi dicit q cū intellectus possibilis fiat singulari intelligibilia q est per species eorū tunc etiā est in potentia ad intelligendū in actu: repugnat ēt rationi q species intelligibiles recipiant in actu in intellectu possibili inobit sedm modū ipsius. Qd aut intellectus possibilis hēat species intelligibiles ēt cum actu nō intelligit. Itō est autē sicut in potentis sensitiuis in quibus ppter pñitō nē organi corporis aliud est recipere impressiones q facit sentire in actu t aliud retinere: quando ēt res actu non sentiunt ut obic Alu. sed pñgit ppter diuersum gradū essendi for. intelligibilium aut fm potentiam purā sicut aut inuenire uel addiscere uel fm tactū purā sicut quando actu intelligit uel medio modo inter potentias t actū: quod est esse in habitu. Vero ergo ppter b solum indiget intellectus possibilis humanus fantasmatē vt acquirat intelligibiles species: sed ēt eas quodāmodo in fantasmatibus spīcit: t hoc ē qd dīc in 3. de aia. spēs iḡt in fantasmatibus intellectu intelligit: huius aut rō est: q opatio pporionat virtutē t essētiē. Intellectum aut hominis est i sensitiuo sicut dīc in 10 de aia. Et ideo ppeia opatio eius est intelligere intelligibilia in fantasmatibus sicut intellectus scē separe. opatio est intelligere res fm se intellectas. t iō huius cā est reddē. a metba. ad quē pñet cōsiderat diuersos gradus intellectuum.

Ad magnitudinē autē t motum cognoscere necesse: quo t tempus t fantasma cōmunis sensus passio. Quare manifestum q primo sensitiuo horū cognitio est: memoria autē et que est intelligibilium non sine fantasmate est: quare intellectum fm accidens vtiqz erit: per se autē primi sensitiui.

Deinde cū dicit. Magnitudinē autē t motū ostēdit ad quā ptem aīc pñet memoria. t primo pñtē secūdo p signa ibi. vnde t alius. 3. cōcludit ppositum ibi. cuius qdem iḡt. dīc ergo primo q necesse est q eadē parte aīc cognoscat magnitudinē t motus q ē cognoscat tempus b. n. tria se sequunt tam in diuisionē q in eo qd est ēt infinitū t finitū: vt pbat in. vi. phi. magnitudo. n. cognoscat sensu est. n. vñ de sensibilibus cōbus: sūt autē t motus pēpue localis cognoscat in quantum cognoscat distantia magnitudinis: tempus autem cognoscat in quantum cognoscat prius t posterius in motu: vnde t etiā sensu pēpi possunt dupliciter autē aliquid sensu pēpi. vno quidem modo per ipsam imutationem sensus a sensibili t sic cognoscat tam sensibilia propria q etiam cōmunia a sensibus propriis t a sensu cōmuni. alio modo cognoscitur aliquid quodam secundario motu qui relinquētur prima imutatione sensus a sensibili. Qui quidem motus remanet etiam quā doqz post absentiam sensibilibus t pñtinet ad fantasmatē vt habitum est in libro de anima. fantasma autem b q apparet per huius imutationem secundariam est passio sensus cōmunis. sequitur enim tō tam imutationem sensus que incipit a sensibilibus propriis t terminatur ad sensum cōmunem: vñ manifestum est q p predicta tria. s. magnitudo motus t tempus fm q sūt in fantasmate comprehendunt t cognoscuntur per sensum cōmunem: memoria autem non solum est sensibilibus: vt puta cum aliquis memoratur se sensisse: sed etiā intelligibilibus ut cū aliquis memoratur se intellexisse nō autē est sine fantasmate sensibilia. n. postqz ptererunt a sensu non percipiunt nisi sicut in fantasmate intelligit: etiā non est sine fantasmate vt supra habitum est: vnde cōcludit q memoria sit intellectiue partis animē sed per accidens per se sit primi sensitiui sensus cōmunis. dictum est supra quod intellectus pponitur in fantasmate qñm determinatum: licet intellectus secundum se consideret rem absentē: ad memoriam autem pñtinet apprehensio temporis fm determinationem quādam fm. s. distantiam in pterito ab hoc in presenti nūc: vnde per se memoria pñtinet ad apationem fantasmatum per accidens autem ad iudiciū intellectus: posset autem alicui videri q ex his que hīc dicuntur q fantasma t memoria non sūt pōt distingere a sensu cōmuni: sūt sint quedam passionēs ipsius. sed Aluicena rōnabiliter ostendit esse diuersas potentias: cum enim pōt sensitiue sint actus corporalius organorum: necesse est ad diuersas potentias pñtine receptionem formarum sensibilibus quod pñtinet ad sensum t cōseruationem eorū que pñtinet ad fantasmatē siue imaginationē sicut in corporalibus videmus q ad aliud principium pñtinet receptio t cōseruatio humida enim sunt bene receptiua sicca autē t dura bene cōseruatiua. Similiter etiā ad aliud principium pñtinet receptio: formā t cōseruatio receptam per sensum t intentionem aliquā per sensum nō apprehensam qñis estimatiua pēpi ēt in aliis aialib. vis autē memoria retinet cui ē memorari rē nō absentē: sūt ē i pterito apprehensa a sensu uel intellectu pñgit tñ q diuersas potentias: vna ē qñ radit t origo aliarū potentiarū qz actus actus ipse pñtinet pñtinet sicut nutritia ē qñ radit augmētatiue t generatiue potētiē quāru vna qz vñtur nutritio. Sūt autē sensus cōis est radit

De memoria et reminiscencia.

fantasia et memerie que presupponunt actum sensus communis.

Unde et alteris quibusdam inest animalium et non solum hominibus et habentibus opinionem aut prudentiam. Si autem intellectus uarum aliqua partium esset non unus esset multis aliorum animalium: forte autem nulli mortalium. Quoniam neque nunc omnibus propter id quod non omnia temporis sensum habent. semper enim eis agat memoria sicut et prius dixit quoniam uidit: hic autem audiuit: aut didicit: simul sentit: quia prius prius autem et posterius in tempore sunt. Cuius quidem igitur eorum que sunt anime memoria sit: manifestum quoniam quidem cuius et fantasia est: et sunt memorabilia per se quidem quorum est fantasia: secundum accedens autem quocumque non sine fantasia.

Deinde eum dicit. Unde et alterius manifestat quod dicitur per duo signa quorum primus sumit ex parte animalium habentium memoriam: et dicit quod memoria est per se primi sensus. Unde est quod memoria inest quibusdam aliis animalibus habentibus sensum et carentibus intellectu et non solum homini et quibusdam aliis habentibus opinionem que potest ad intellectum speculationis pertinere et prudentiam que pertinet ad intellectum practicum. Si autem memoria esset aliquid de potentius intellectus non inest multis aliorum animalium de quibus manifeste constat quod habet memoriam: et tamen non habet intellectum: forte non inest memoria alicui mortalium nisi homini qui solus homo inter mortales habet intellectum: dicit autem forte propter quosdam qui dubitauerunt de quibusdam aliis animalibus ab homine: utrum habeant intellectum propter opera quedam similia operibus rationis sicut sunt opera simiarum: et quorundam huiusmodi animalium secundum signum ponit. scilicet quoniam neque nunc: et sumit ex animalibus non habentibus memoriam: et dicit unde est manifestum quod memoria pertinet per se ad partem sensitivam: quoniam enim nunc cum supponimus solum homines inter mortales habere intellectum memoria non inest omnibus animalibus: sed solum illa habent memoriam que sentiunt tempus: quedam enim animalia nihil percipiunt nisi apud presentiam sensibilibus sicut quedam animalia imobilia que propter hoc habent indeterminatam fantasiam: ut dicitur in secundo et tertio de anima. et propter hoc non possunt cognoscere prius et posterius: et per consequens non habent memoriam: semper enim cum anima agit per memoriam ut prius dictum est simul sentit quod hoc prius vidit: aut audiuit aut didicit: prius autem et posterius pertinent ad tempus. Deinde cum dicit. eius quidem isit celudit propositum: et dicit manifestum esse ex premissis ad quas partes anime pertineat memoria: quod ad eam ad quam pertinet fantasia: et quod illa sunt per se memorabilia quorum est fantasia. scilicet sensibilia per accedens autem temporis memorabilia sunt intelligibilia que sine fantasia non apprehenduntur ab homine. Et inde est quod ea que habent subtilem et spirituales considerationem minus possumus memorari: magis autem sunt memorabilia que sunt grossa et sensibilia et oportet si aliquas intelligibiles rationes volumus memorari facilius quod

eis alligemus: quasi quibusdam aliis fantasmatibus: ut docet tullius in sua rethorica memoria tamen ponit a quibusdam in pre intellectu secundum quod habet memoriam intelligitur omnia habitualis conservatio eorum que pertinent ad partem anime intelligitur omnis habitualis conservatio eorum que pertinent ad partem intellectuam.

Abitabit autem utique aliquis propter quid quidem passione presentem re uero absente memoratur quod non presentem.

Abitabit autem utique aliquis re. Postquam philosophus ostendit quid sit memoria et cuius pars anime sit hic ostendit causas memorandi: et circa hoc duo facit. primo proponit dubitationem. secundo soluit ibi. aut est ut ostendit circa prima tria facit. primo mouet dubitationem. secundo manifestat quodam dubitatio supponit ibi. manifestum enim quoniam oportet. tertio inducit rationes ad questionem istam: sed quidem tale est dicit ergo primo quod potest aliquis dubitare cum memorando quedam passio presentia afficiat animam: res vero cuius memoramur sit absens propter quod memoramur id quod non est presentem. scilicet rem: et non memoramur passionem presentem.

Manifestum enim quoniam oportet intelligere talem aliquam factam per sensum in anima et in parte corporis habente ipsam velut picturam quandam passionem cuius dicimus habitum esse memoriam: factus enim motus imprimat velut figuram quandam sensibilibus sicut sigillantes anulis. Unde et his quod qui in motu multo propter passionem: aut propter etatem sunt: non fit memoria tanquam utique in aquam fluentem incidente motu et sigillo: aliis quidem propter frigida esse: sicut autem edificiorum et propter duritiem accipientis passionem non inest impressio: propter quod quidem multum noui et senes inmemores: fluunt enim hi quidem propter augmentum: illi vero propter decrementum. Similiter autem et multi veloces: aut tardi neutri videntur memores: hi quidem enim plus oportuno humidiore sunt: illi vero duriores: his quidem igitur non manet fantasia in anima: alios vero non tangit.

Deinde cum dicit. Manifestum enim manifestat quodam quod supponit. scilicet passionem quandam esse in anima. duo memoramur: et primo manifestat hoc per causas. secundo per signa ibi. unde et his quidem dicit ergo primo manifestum esse quod oportet intelligere aliquam talem passionem a sensu esse factam in anima: et in organo corporis animati cuius quidem anime memoriam dicimus esse quendam quasi habitum que quidem passio est quasi quedam pictura. scilicet quod sensibile imprimat suam similitudinem in sensu: huius similitudo remanet in fantasia etiam sensibili abeunte. Et ideo subiungit quod motus qui fit a sensibili in sensum imprimat in fantasia quandam figuram sensibilem que manet sensibili abeunte admo

dum quo illi qui figillat imprimunt figuram quandam in cera que remanet et sigillo vel anulo remoto: dicitur autem in anima et in parte corporis: quod est actus organici corporis huiusmodi passio non pertinet ad solam animam sed ad coniunctam memoriam: autem nominat habitus partem huiusmodi: quod memoria est in parte sensitiva: et ea quae in memoria conservamus: quidamque non actu apprehendimus: sed quasi habitualiter tenemus. Deinde cum dicitur. Quod bis manifestat propositum per signa. scilicet in memoria sit praedicta passio praesens et dicitur quod propter hanc talis passio necessaria est ad memoriam: praeterea quod quibusdam non sit memoria: quod sunt in multo motu siue hoc sit propter passionem corporis sicut infirmus vel ebrius vel aie sicut in his qui sunt immoti ad iras: vel per praesentiam: aut et hoc accidit propter etatem deputatam augmento siue decremento: et sic propter huiusmodi causas corpus hominis est in quodam fluxu: et ideo non potest retinere impressionem que fit ex motu rei sensibilis: sic contingeret si alius motus: vel et sigillum imprimere in aqua fluente statim. non propter fluxum deperiret figura in quibusdam vero aliis non recipiat praedicta impressio quodamque denique propter frigiditatem congelant humores sic accidit in his qui sunt in magno timore: praeterea quod propter frigiditatem quidam non potest imprimi aliquid in anima ipsorum et ponit exemplum de antiquis ad hunc modum: cum paries est novus antequam cementum inspuisset potest de facili invariari: non autem postquam inspuisset: quodamque autem accidit non propter inrigidationem: sed propter duritiem naturalem: cum quod debet recipere passionem corporis terrestria duritiae huiusmodi etiam si sint calida: cor vero aquae iduratur per hoc quod super inrigidantur: propter praedictas causas illi qui sunt multum novi sicut pueri et senes sunt immemores: quod cor: puerorum sunt in fluxu propter augmentum sensus: et propter decrementum: ideo in neutris bene retinetur impressio contingit tamen quod ea quae quia a pueritia accipit firmiter in memoria tenet propter vehementiam motus ex quo contingit ut ea quae admiramur magis memorie imprimantur: admirantur autem nova sepe et insolita pueri cum de novo mundo ingrediuntur: maior advenit admiratio de alijs quibus quasi insolitis: et ex hac autem causa firmiter in memoria: nam si autem completionem suentis corporis naturaliter: coepit illis ut sunt labilis memorie subiugit autem quod similiter propter praedicta neutri videntur esse bene memorae: neque illi quod sit multum velox apprehensionis nec illi quod sit multum tarde. Illi enim qui sunt multum veloces sunt magis humidi: quod oportet humidi eis est facile recipere impressiones. Illi autem qui sunt magis tardi sunt et magis duri: et ideo velocio non remanet impressio fantasmatum in anima duras autem non tangit. id est non recipiunt fantasmatum in impressionem potest et aliter exponi quod dictum est: ut primo quidem intelligat assignasse causam defectus memorie propter motum superuenientem quod postea manifestavit per exemplum iuvenis: et senis. secundo autem assignavit causas ex naturali completionem vel quod in aliquibus abundat humor aqueus qui est frigidus et humidus: et ideo dispendunt de facili in eis impressiones fantasmatum: sic facilliter dilabuntur antiqua haec dicta vel quod in aliquibus abundat humor terrestris qui propter duritiem non recipiunt impressionem: et hoc postea manifestavit per exemplum velocium et tardorum. Et si autem considerandum quod ideo praemissis impressionem fantasmatum fieri in anima et in parte corporis: ut postmodum ostenderet homines diversimode se habere ad huiusmodi impressiones diversam corporis dispositionem.

Sed siquidem tale accidens est circa memoriam: utrum hanc memoriam passionem: aut illud a quo facta est. Si quidem enim est hoc absens: nihil utique memorabimur: si vero illud quomodo sentientes hoc memoramur: quid non sentimus quod absens. Et si est simile sicut figura aut pictura in nobis huius ipsius sensus propter quod utique erit memoria alterius: sed non huius ipsius: agens enim memoria speculatur hanc passionem: et sentit hunc. Quomodo igitur non praesens memoratur: erit enim utique videre non praesens et audire.

Deinde etiam dicitur. sed si quidem tale argumentum ad questionem prius propositam: et primo iam manifestato quod suppositum erat resumptum quod dicitur quod si hoc accidit circa memoriam. scilicet quod sit in ea passio quaedam praesens ut in pictura quodamque est utrum aliquis memorat hanc passionem que praesentialiter est in memoria: aut rem sensibile aqua facta est ita impressio. sed ibi si quidem enim hoc obicit ad unam partem: et dicitur quod si quis dicat quod homo memorat hanc passionem praesentem: sequitur quod nihil absentem memoratur quod est contra praedeterminata. tertio ibi. Si vero illud obicit ad partem aliam tribus rationibus. quarum primam ponit dicens quod si aliquis memorat illas res aqua facta est passio videtur esse inconueniens quod homo sentiat id quod est praesens. scilicet passio nem et quod simul cum hoc memorat id quod est absens: quod non potest sentire dictum est. non quod memoria pertinet ad primam sensum: si non videtur quod sensus sit de uno et memoria de alio secundam rationem ponit ibi: et si est simile. et dicitur quod si huiusmodi passio que est praesens memoratur in nobis sicut quaedam figura aut pictura ipsius sensus in representando: primam immutationem sensus a sensibili quod memoria erit alterius. scilicet rei et non ipsius figure vel picture cum enim sit figura sensus manifestum est quod apprehendi potest et hoc experimento patet quod ille qui memorat speculat aliquid per intellectum circa hanc passionem vel sentit per partem sensitivam: videtur autem inconueniens quod praesente eo quod cadit sub apprehensione illud non apprehendatur sed aliquid aliud tertiam rationem ponit ibi. Quomodo igitur et quod ita quomodo aliquis possit per sensum interiore memorari illud quod non est praesens. Cum enim sensus exterior sit conformis sensui interiori sequitur quod sensus exterior esset rei non praesentis: ita. scilicet quod eodem gereret videre et audire rem non praesentem quod videtur inconueniens.

Aut est ut contingit et accidit hoc: ut enim in tabula scriptum animal: et animal est et imago: et idem et unum ipsum est ambo: esse tamen non idem ambo: et est considerare: et sicut animal: et sicut imaginem: sic et quod in nobis fantasma oportet suscipere et ipsum aliquid secundum se esse et alterius fantasma. Secundum quidem seipsum speculamur: ut fantasma est. Inquantum vero alterius: ut imago et memoriale. Quare et cum agat motus ipsius: si quidem inquantum secundum

se sic fumpferit anima ipsam ut intelligibile aliquid aut fantasma videtur adesse. si aut inquantum alterius et sicut in pictura tanquam imaginem considerat et qui non vidit. Corisisti ut corisisti imaginem hoc alia passio huius speculationis. et quando sicut animal picturam considerat in anima. hoc quidem sit sicut intelligibile solum. hoc autem ut ibi quod imago memorabile.

¶ Deinde cum dicit. Aut ergo est ut contingit soluit proposita questione et primo ostendit per quam eam prout memorari. secundo ostendit que sit ea quod aliquid bene in memoria perservet ibi. meditando autem. tertio epilogat ibi quod quidem igitur. circa primum duo facit. primo soluit dubitationem. secundo manifestat solutionem per signum ibi. et ob hoc aliqui dicunt ergo primo quod potest assignari quod prout et accidit hoc quod dictum est. scilicet quod aliquis sentiat passionem presentem et memorat res absentes. et inducit exemplum de animalibus quod pingit in tabula quod quidem et est animal pictum et imago animalis veri et cum id subiecto sit cui puenit. hoc ambo differunt tamen hoc duo ratione et ideo alia est consideratio eius inquantum est animal pictum et alia inquantum est imago animalis veri. et est fantasma quod est in nobis potest accipi vel prout est aliquid in re vel prout est fantasma alterius. et si se quidem est quodam speculatum circa quod speculatur intellectus vel fantasma ipsum pertinet ad primum sensum finem vero quod est fantasma alterius quod prius sensitus vel intellectus sic considerat. ut imago in aliud ducens et principium memorandi et idem cum fantasma memoratur sed modum fantasmatum. Si alia consideratur ad ipsum finem se sic videtur alie ad esse ut aliquid intelligibile quod intellectus in fantasmate inspicit vel simpliciter fantasma quod vis imaginaria apprehendit. Si vero anima considerat se ad fantasma inquantum est fantasma alterius et considerat ipsum tanquam imaginem eius quod prius sensitus vel intellectus. et videtur est circa picturam sic ille qui non videt corisisti et considerat eius fantasma ut corisisti imaginem hic iam est alia passio huius considerationis. quod vero tam hoc ad memoriam pertinet et sic accidit de fantasmatum alius singularis hominis puta corisisti quod quod considerat finem se quod ut imago ita et accidit circa intelligibilia quod enim intellectus inspicit ad fantasma sicut ad quoddam animal pictum. si inspicit ad ipsum finem se sic solus considerat quoddam intelligibile. Si autem intellectus inspicit ad ipsum inquantum est imago sic erit particularis sic igitur manifestum est quod anima conuertit se ad fantasma prout est quedam forma reservata in parte sensitiva sic est actus imaginationis sive fantasie vel etiam intellectus considerantis circa hoc videtur. Si autem anima conuertitur ad ipsum inquantum est imago eius quod prius audimus aut intellectus hoc pertinet ad actum memorandi et quia esse imaginem significat intentionem quandam circa formam ideo puenienter. Autem dicit quod memoria respicit intentionem. imaginatio vero formam per sensum apprehensam.

¶ Et ob hoc aliquando nescimus factis nobis in anima huius moribus ab eo quod prius sensitus si finem sensitus accidit et si est memo-

ria aut non. dubitamus quandoque. Aliquando autem accidit intelligere et reminisci. quod niam aliquid audimus prius aut vidimus hoc autem contingit cum speculans tanquam ipsam permutetur et consideretur sicut alterius. Sit autem aliquando et contrarium ut accidit antiphrasice et alijs extasim passis fantasma enim docebant ut facta et et memorantes hoc autem sit cum aliquis non imaginem tanquam imaginem consideret.

¶ Deinde cum dicit. Et ob hoc aliqui nescimus manentem quod dixerat per quodam signum et dicit quod quod tunc memoramus quod attendimus ad fantasma finem quod est fantasma imago eius quod prius sensitus et intellectus ideo circa actum memorie tripliciter se habent homines. Aliqui. n. sicut in nobis sunt motus fantasmatum qui sunt facti ab eo quod primo sensitus qui. n. relinquunt et prima immutatio sensus a sensibili. tunc nescimus si accidit hoc motus esse in nobis finem hoc quod prius sensitus aliquid. Et id dubitamus utrum memoramus vel non. secundo vero contingit aliqui quod homo intelligit et reminiscitur quia prius audimus aut vidimus aliquid cuius fantasma tunc nobis occurrunt quod est proprie memorari et hoc prout quando ille qui speculatur fantasma movetur. quidem ab ipso presentis fantasmatum sed considerat ipsum inquantum est imago alterius quod prius sensitus vel intellectus. tertio autem modo aliqui accidunt contrarium primo modo ut scire dat homo se memorari cum non memorat sicut accidit cuidam qui dicebatur antiphrasice et erat origine oraculo et similiter contingit illis qui patiuntur alienationem mentis fantasmatum. n. que eis de novo occurrunt estimant ac si esset aliquod prius factorum ac si memorarentur illa que nunquam viderunt vel audierunt et hoc contingit cum aliquis considerat id quod non est imago alterius prius facti ac si esset eius imago.

¶ Meditationes autem memorias saluant in reminiscendo hoc autem est nihil alterius quam speculari multoties sicut imagines et non sicut secundum se. Quid quidem igitur est memoria et memorari dictum est quoniam fantasmatum ut imaginis cuius fantasma habitus et cuius particule earum que in nobis quia prius sensitus et quo tempus sensitus.

¶ Deinde cum dicit. Meditationes autem ostendit per quod memo conservatur et dicit quod frequenter meditationes eorum que sensitus aut intellectus conservant memoriam ad hoc quod aliquis bene reminiscatur eorum que vidit aut intellexit. Illi autem est aliud meditari quam multoties considerat aliquid sicut imaginem per apprehensorem et non solum finem se quod quidem modus conservandi pertinet ad rationem memorie manifestum autem est quod et frequenter actum memorandi habitus memorabilium confirmatur sicut et quilibet habitus per similes actus et multiplicata causa fortificatur effectus. Deinde cum dicit. Quid quidem est igitur epilogat similiter supradicta et dicit quod dictum est quid est memo et memorari quia memo est habitus id est habitualis quedam conservatio fantasmatum non quidem finem se ipsum hoc enim pertinet ad virtutes imaginativas sicut et fantas-

ratissima est ymago alius prius dicti est et ad quas partem anime earum que in nobis sunt ptineat: qz .f. pntet ad primū sensitiuū inquantū per ipsū co gnoscimus tempus.

Reminisci aut reliquū est dice re. **P**rimū quidē igitur que cūqz in argumētatis rationibz vera sunt: oportet ponere vt exi-

stentia.

Reminisci autē rē. **P**ostqz philosoph⁹ determinauit de memoria ⁊ memo rari. Nunc determinat de reminisci: et primo dicit de quo est intentio, secundo psequitur ppositū ibi. Non enim est memo⁹. di cit ergo primo q postqz dictum est de memorari re liquū est dicere de reminisci hoc ordinē ut qūqz vera possint accipi per disputatlas rōnes: primo supponatur quasi cētia vera per qd excusat se a pua disputatiōe eoz que ad reminiscētiā pntet. Non enim est memorie resumptio remi niscētia neqz acceptio.

Deinde euz dicit. Non enī est memo⁹ et sequi tur ppositū: ⁊ circa hoc tria facit. primo ostendit quid sit reminiscētia per cōparationē ad alias ap prehensiones. secūdo determinat modū reminiscē di. **T**erciū ostendit qd sit reminiscētia. passio ibi. Quod autē corpora quedā passio circa primū duo facit. primo ostendit quid nō sit reminiscētia. secūdo quid sit ibi. **E**z enī resumit circa primū duo facit: primo pponit qd in tendit. secūdo mādāt ppositū ibi. cū enim addiscat pmiū. dicit ergo primo q reminiscētia neqz est resum ptio memo⁹ ita q nihil aliud sit reminisci qz itera to memorari: neqz iterū reminiscēndū est pma acce ptio alienius cognoscibilis: puta que sit per sensum: vel per intellectum.

Eum enim primū adiscat aut patiatur. non resumit memorias neqz vnam. **N**ulla enim antefacta est. Neqz ex principio acci pit: cum enim factus fuerit habitus aut pas sio: tunc memoria est. Quare cum passione que sit non insit. **A**dhuc autem cum primo facta est in indiuiduo ⁊ vltimo passio quidē inexistit: iam patienti ⁊ scientia. si oportet vocare scientias habitū aut passiōē. **N**ihil enim autē prohibet fm accidens memorari quedā que scimus: memorari aut fm se nō est aut factū tempus: memoratur enim nunc que audiuit: aut vidit: aut passus fuit prius: non qd nunc passus est: memoratur nunc.

Deinde cū dicit. Cū enī primū māsctat quod dicitur ⁊ circa hoc duo facit. primo ostendit diffe rentiam duoz que pposuerat. f. resumptionis memo rie ⁊ acceptiōis. secūdo ostendit q reminiscētia nō sit memorie sumptio neqz ē acceptio ibi. **A**mplius manifestū circa primū duo facit. primo ostendit q acceptio nō est memoria: qz ille qui accipit nō me morat. secūdo ostendit q nec cōuerso memorari est acceptio eo q ille qui memoratur nō de nouo ac cipit rē. dicit ergo primo q cum aliquis primū ad discat qd ad app:rehensiones sensitiuas nullā me-

moriam tunc resumit qz nihil resumit nisi prius exi stens. **N**ulla autē memo⁹ pcessit ergo primū ad di scere uel sentire nō est memorias resumere. **D**einde cum dicit: neqz ex pmi. ostendit q memorari nō sit pma acceptio ⁊ circa h duo facit. primo ostendit q memorari nō pssit in hoc q est primo acceptū esse secūdo q nec memoria ē i primo pmi. nō. ibi. **A**d huc autem: dicit ergo primo q neqz etiā memorias accipit a pmi. notitiaz rei memorare. **E**um enim memo⁹ sit facta: vt supra habitum est: tunc est me mo: quādo notitia per modū habitus uel saltē pas sionis iam est in facto eē: sed cū sit pma passio in ipsa. f. acceptiōe notitie nō deest in facto eē ergo nondū sit memor. **D**einde cum dicit. **A**dhuc autē cū primo ostendit q neqz memo: est in primo instan ti in quo iam facta est notitia: sine per modū habi tus: uel per modum passionis sicut quando nondū notitia ē in habitu versa: vbi pssiderandum est q si eue probatur in. vi. pbi. primo dicitur esse factum aliquid in indiuisibili instanti quod est vltimū tem poris mēsuratis motū. dicit ergo q cū primo facta est notitia in indiuisibili q est vltimū tēporis gener ationis noticie. **I**n illo quidem instanti dici pot q iam inest patienti. i. acquirenti notitiaz passio ⁊ sci entia. ita ut nō faciāmus vim in nomine scie: quod pprie significat habitū: sed accipiamus hoc nomen cōiter pro habitu ⁊ p passione ⁊ ratio huius quod dicit est qz semper i vltimo instanti generationis ue rum est dicere illud eē cū est generatio sicut in vltimo instanti generationis ignis. **I**gnis iā ē exis te alit scia in hoc nil prohibet memorari ea que iā scimus: sed hoc est per accidens. **N**on enī memo rant ea inquantū in presenti eoz sciaz habemus: s. per se memorari nō pssit ante factū tps. n. anteqz interueniat tps mediū inter noticiā prius existē tem: ⁊ ipsam memoriā memorat enī nūc aliqz que prius audiuit: uel vidit uel qd iterūqz passus fuit: nō aut nunc memorat qd nūc passus est. manifestū est aut q primo aliquis iam passus dicitur in ipso vltimo instanti passionis. **N**on ergo tūc potest esse memoria.

Amplius manifestū quoniam memorari est nō nunc reminiscētem: sed a pncipio sententem aut patientem.

Deinde cū dicit. **A**mplius manifestū ē ostē dū vltius q reminiscētia nec est memo⁹ resum ptio nec noua acceptio: ⁊ dicit supra pmissa mani festū esse q memorari ptingit nō nūc reminiscētem: i. non memoratur aliquis huius qd nūc reminiscit: sed eius qd a pncipio sensit uel qualitercūqz passus est: ⁊ sic reminiscētia nō est resumptio me morie: s. refert ad aliqd qd pri⁹ aliqz apprehēdit.

Sed cum resumit quā prius habuit sciē tiam: aut sensus: aut cui⁹ qdem habitū: me moriam dixim⁹: hoc est: ⁊ tūc reminisci est: non eoz que dicta sunt aliqd: memorari au tem accidit: ⁊ memoriā sequitur. **N**eqz ita qz hoc simpliciter: sed cum ante essent. iterūz fiant sed est vt est aut vt non. his enim discere ⁊ inuenire contingit eundem idē. **O**por tet igitur differre reminisci ab his ⁊ in entre pluri pncipio qz ex quo adiscit reminisci. **D**einde cum dicit. **S**ed cū resumit manifestat

De memoria et reminiscencia.

quid sit reminiscencia. et primo dicitur quod reminiscencia est resumptio prout acceptio. secundo ostenditur quod non quilibet talis resumptio est reminiscencia ibi. neque itaque. dicit ergo primo quod reminiscencia non est resumptio memorie: sed cum resumptio aliquid id quod prius sciuit vel sensit sensu proprio vel eorum huiusmodi habitum dicimus esse memoriam: sicut enim memorari refertur ad prius factam noticiam ita et reminisci: tunc est reminisci. scilicet cum aliquo modo resumimus priores apprehensionem non autem ita quod reminiscencia sit aliquid eorum que dicta sunt: vel sensus: vel memoria: vel fantasia: vel scientia: sed per reminiscencia accedit memorari: quod reminiscencia est quidam motus ad memoriam dum et sic memoria sequitur reminiscencia sicut terminus motui: vel finem aliam hanc reminiscencia sequitur memoriam: quod sicut inquisitio rationis est via ad aliquid cognoscendum: tamen et aliquo cognito procedit ita et reminiscencia est via ad aliquid memorandum: et tamen et aliquo memorato procedit: ut infra patebit. **C** Deinde cum dicitur. neque in hoc ostenditur quod non quilibet resumptio sensus vel scientie est reminiscencia et dicitur quod non est: videtur hoc verum quod reminiscencia sit quicquid iteque sit cognitio scientie vel sensus que prius fuerat sed quodammodo prout resumens scientiam aut sensum reminisci: quodammodo non. et quod non sit vniuersaliter verum ostenditur per hoc quod prout sit unde homines. secundo post amissam scientiam idem adiscere aut inuenire quod prius hoc tamen non est reminisci: oportet igitur quod reminisci differat ab his iterato adiscere vel inuenire: et quod aliquid plus insit quod sit principium reminiscendi quod requiritur ad adiscendum: quod autem sit id plus per seque manifestat.

Ostingunt autem reminiscencie: quoniam aptus natus est hic motus iam post hunc. Siquidem. n. ex necessitate manifestum quod cum moueatur illo: hoc mouebitur. Si autem non ex necessitate sed ex consuetudine ut ad multum mouebitur: accedit autem quosdam semel consueuisse velocius quam alios multoties motos: unde quedam semel videntes magis memorantur quam altera multoties.

Ostingunt autem reminiscencie et philosophus inquisitio quod reminiscencia se habeat ad alia que ad cognitionem pertinent. hic incipit manifestare reminiscendi modum: primo manifestat modum reminiscendi. secundo ostendit differentiam inter memoriam et reminiscenciam ibi. Ad quidem qui non idem sunt circa primum duo facit. primo ostendit modum reminiscendi quod ad res quarum reminiscimur. secundum quantum ad tempus ibi. reminiscencia enim percipit tempus sic memoria et ibi. maxime autem oportet cognoscere circa primum duo facit. primo ponit eam cognoscendi. secundo ostendit modum quod procedit in reminiscendo ibi. cum ergo reminiscimur: causa autem reminiscendi est ordo motus qui relinquitur in anima ex prima impressione eius quod primo apprehendimus hanc ergo causam. primo proponit de quod reminiscencie contingunt per hoc quod vni motus natus est post alium nobis occurrere: quod quidem prout sit dupliciter. vno modo quando sensus motus consequitur post primum motum ex necessitate sicut ad apprehendendum hanc sequitur apprehensio alia et

necessitate et sic manifestum est quod quando anima mouetur primo motu mouebitur et secundo alio vero modo contingit quod secundus motus sequitur post primum non ex necessitate: sed ex consuetudine: quod. scilicet. aliquis presens post hoc cogitare vel dicere vel facere: tunc secundus motus sequitur post primum non semper: sed ut ad multum. id est in pluribus sicut et effectus naturales: ut in pluribus et suis causis sequitur non semper: dicta autem consuetudo non firmatur equaliter in omnibus hominibus: sed accedit quod quidem simul cogitando velocius firmetur in se consuetudine quam alii. Sed multoties cogitent hoc post illud quod potest contingere vel propter maiorem attentionem et profundior cognitionem vel propter naturam que est melius receptiva et retentiva impressionis et inde etiam contingit quod nos semel videntes quidam magis memorantur eorum quam alia multoties vident: quia ea quibus vehementius intendimus magis in memoria manent: ea vero que superficialiter et leuiter videmus aut cogitamus cito a memoria labuntur.

Cum igitur reminiscimur: mouemur secundum quendam primum motum: quo usque vtiq; moueamur: postquam ille consuevit: unde et quod consequenter veniamur meditates a tunc aut alio aliquo et ut a simili aut contrario aut propinquo: et propter hoc fit reminiscencia. Adnotum enim horum: horum quidem est idem: horum autem simul: illorum autem partem habent: quare reliqui parum quod motum est post illum. Querunt quidem igitur sic: et non querentes autem sic reminiscuntur: cum post alterum motum ille fiat: ut autem secundum multa alteris factis motibus quales diximus fiebat ille.

C Deinde cum dicitur. Unde ergo reminiscimur ostendit quod reminiscencia procedat supposito dicto ordine motuum et circa hoc duo facit. primo manifestat modum procedendi in reminiscendo. secundo ostendit unde oporteat reminiscere procedere ibi. oportet autem acceptum esse principium. circa primum duo facit primo manifestat modum quo procedit in reminiscendo. secundo et hoc ostendit qualiter differt reminisci: adducere quod supra indeterminatum dimiserat et ibi. et in hoc reminisci circa primum tria facit primo ponit modum reminiscendi. secundo et hoc soluit quandam dubitationem ibi. Nihil autem oportet. tertio manifestat propositum per signa ibi. unde citissime. primo concludit ex premissis quod ex quo vnus motus sequitur post alterum vel ex necessitate vel ex consuetudine oportet quod quando reminiscimur moueamur secundum aliquem horum motuum quousque veniamur: ad id quod moueamur apprehendendo illo motu qui consuevit esse post primum quem. scilicet. motum intendimus reuocare reminiscendo: quia reminisci nil est aliud quam inquisitio aliquid quod a memoria recedit: ideo reminiscendo veniamur. inquirimus id quod consequenter est ab aliquo priori: quod in memoria tenemus sicut enim ille qui inquit per demonstrationem procedit ex aliquo priori: quod est notum ex quo veniat: aliquid quod est ignotum: ita et reminiscens ex aliquo priori quod in memoria habetur procedit ad reuocandum id quod ex memoria recedit: habet autem primum a quo reminiscens sua inquisitiones incipit quodammodo

quidē est e' pus aliqd notū: qñq. n. aliqua res nota
fm rēpus quidē incipit. qñq. aut. i. a presenti rēpo-
re pcedendo in pteritū cuius querit memoriā: pu-
ta. si querit memoriā id qd fē ante. 7. dies medi-
ratur sic hodie feci hoc heri illud tertia die aliud &
sic fm psequētiā motū alluctoz puenit resoluēdo
in id qd fēit: quarta die qñq. vero incipit ab aliq
alio rēpo: puta si quis i memoria hēat qd fecerit
.viii. die añ & oblitus est quid fecerit quarta die p-
ceder descendendo ad septimāz & sic inde quousqz
veniat ad quartā diē nel ēt ab octava die ascendet
in .x. dicit aut in aliqd aliud tempus pteritū. Si-
nultiter ēt qñq. reminiscit aliquis icipies ab aliqua
re cui? memoriā a qua pcedit ad aliā triplici rōne
qñq. quidē ratione similitudinis sicut qñ aliqz me-
morat de forte & per b occurrat ei pld qm est similis
ei in sapientia: qñq. vō rōne frictatis sic si aliquis
memoret hec tois: & per hoc occurrat ei Achilles
qñq. vero rōne ppinguatis cuiuscuqz sicut cū ali-
quis memo: est prius & per hoc occurrat ei filius et
eadē ratio est de quacūqz alia ppinguitate uel so-
cietatis uel loci uel tēpōis: & ppter hoc hēt remini-
scētia: q. motus hōz scilicet psequat quodā eniz
pmissoz motus sunt idē sicut pceptue similitum
quorūda: aut fil. s. priorum q. cognito vno priorū
simul cognoscit aliud qñq. vō quidā motus habēt
partē alioz sicut cōiungit in quibuscuqz ppinguis:
quia in vnoquoqz ppinguoz cōsiderat aliqd qd p-
tinet ad alterū. & ideo illud residū qd deest appre-
hensionī cū sit parū cōsequit motum prioris ut ap-
prehensio pūmo psequēter occurrat apprehensioi.
est autem cōsiderandus vterius q. qñq. puenit ad
motū posteriorē ex aliquo priorī fm predictū modū
ab his qui querunt inueni motū psequēter pūmū:
& hoc proprie est reminisci quando. s. aliquis ex in-
tentione inquit alicuius rei memoriā ptingit au-
tem qñq. q. ēt qui nō querit memoriā ppter sic p-
cedentes ex priorī motu in posteriorē: ne dicitū est
venit in memoriā alicuius rei cū ille mot? rei
oblue fiat in animā post aliū: hoc quidem erat pre-
ter intentionē sed ut fm multa. i. in pluribus factis
alijs motibus quales dicimus. s. similibus uel con-
trariis uel propinquis insurgebat ille motus qui oc-
currit: sed hoc abusive dicitur reminisci. Est autē
casualiter memoriā fm similitudinem quandam
reminiscētie.

Nihil aut oportet intendere que procul
sunt quomodo memoremur: sed non q. ppe.
Manifestū enim q. idem modus aliq. lter.
Dico autem qñō dicit q. cōsequenter non
perquirens neqz reminiscens: cōsuetudine
enim cōsequitur motus hic post hūc. Et cū
igitur reminisci voluerit: hoc faciet qret acci-
pere principium motus post quod ille erit.
Deinde cum dicit. Nihil aut oportet intendere
solū ex pmissis quandā dubitat onē: post eim
alicui venire in dubiū quare frequenter memo-
amur ea que procul sunt: puta ea que ante multos an-
nos cōtulerunt & nō memoriāmur ea que sunt puta
que fuerat ante paucos dies sed ipse dicit q. circa
hoc nō oportet intendere. i. dubitādo sollicitari: qz
manifestū est q. aliqualiter eodem modo hoc acci-
dit qui in pmissis positus est: & erponit resumēs
quod dictum est. s. quod contingit qñq. q. aia dicat

apprehendendo id qd cōsequenter est cuius erat
oblita absqz hoc q. pinguat uel ex intentione remi-
niscat q. ppter cōsuetudinē vnius motus sequit
ad aliā: vnde insurgebat pūmo motū sequit secun-
dus ēt si homo nō intendat & sicut ptingit hoc ex cō-
suetudine ppter intentionem: ita ēt faciet aliquis
cū ex intentione voluerit reminisci. queret enim ac-
cipere pūmū motū ad quē cōsequat motus poste-
rior: q. qñq. ptingit q. motus eoz que sunt pcul
magis per cōsuetudines firmati ppter hoc eoz
iterdū magis memoriāmur uel ex inglitide uel sine
inquisitione.

Unde citissime & optime sunt a princi-
pio reminiscētie. Sicut eniz se habent res
adinvicem: in eo quod cōsequenter: sic & mo-
tus. Et sunt magis reminiscibilia quēcūqz
ordinationes habent aliquam sicut mathe-
matica. Hec autem prae grauit.

Deinde cum dicit. Unde citissime manifestat
pmissus modū per duo signa quozū pūmū ponit
dicens q. q. ex priorī motū ppter cōsuetudinē ve-
nit in sequentes: uel inquirēdo: uel nō inquirēdo.
Idem est q. citissime & optime sunt reminiscētie
quando incipit aliquis meditari a pūm totū negociū
q. fm ordinē q. res sūt sibi inuicē psequēte fm hūc or-
dinē facti sūt mot? eoz in aia sicut qñ qñm? aliqz
vltz pūm? icipim? a capite fm signū ponit ibi. & sunt
magis: & dicit q. illa sūt magis reminiscibilia qñqz
sūt bene ordiata sicut mathe. & theozemata mathe-
maticoz quoz sūt cōcludit ex pūmo & sic deinceps
illa autē que sūt male ordiata difficulter reminiscit
sic ergo ad bene memoriāndū uel reminiscēdiū ex
pmissis qñqz docemēta valia addiscere possu-
mus quoz pūmū est ut ille dicit que vult retinere i
aliquē ordinē docere. scdō dicit pūmū & intēte eis
mentē apponit. tertio ut frequenter meditet fm or-
dinē. q. rto ut incipiat reminisci a pūm.

In hoc reminisci differt ab ite-
rum adiscere: quia possunt quo-
dāmodo moueri in id quod est
post principium: cum vero non:
sed per aliud: nō adhuc memoratur.

Et hoc
q. pbus ostendit modū re-
miniscēdi hic manifestat duo que supra
dicta sunt. pmo quidē qñō differant remi-
nisci: & iterū ad discere. s. q. reminiscētiā a pncipijs
incipit ibi. oportet aut acceptū ēē circa pūm. duo sa-
cit. pmo ostendit qñō differat reminisci: & iterū ad di-
scere. secundo qñō differat reminisci: & iterū inuenire
ibi. multotiens aut circa pūm. cōsiderandū est q. tam
ille q. reminiscit q. ille q. iterato addiscit recipit noti-
ciā quā amittit. s. ille q. reminiscit recipit eā sub rōne
memorie i ordie. s. ad id qd pūm sūt cognitus. Ille
aut q. iterato addiscit recipit eā absolute vō qñ ali-
cui? pūm? cognuit. cū aut ad noticiā ignotoz nō pue-
riant? nisi ex aliqb? pncipijs pscognitis necesse ē q.
pūm? ex qb? pcedim? ad aliqd ignotū cognoscendū
sunt ciuile generis: ut pūm? i pūm? posterior: & nō necesse
ē q. reminiscēs ad recipiendū noticiā sub rōne me-
morie pcedat ex aliqb? a pncipio memoriāis q. non
ptingat iterato addiscere: dicit ergo q. hoc differt
reminisci ad hoc qd ē iterū addiscere: q. reminiscēs

De memoria et reminiscencia.

habet potestate quodammodo ut moueat in aliqd quod psequit ad pñ. in memoria retentū: puta cū aliqz recordat q tale qd dictū est ei oblitus est aut quis dicit ut ei. vñ ergo ad reminiscendū id cū? ē oblitus eo q hz in memoria: s; qñ nō puenit ad recuperandā amissā: notitia p pñcipiū in memoria retentū: s; per aliqd aliud qd ei de nouo tradit a doctōe nō ē reminiscencia: sed hoc de nouo adiscere.

Multoties aut iam qd nō potest reminisci: qrens aut potest inuenire: hoc autem fit multā mouenti: si moueat huiusmodi motu quem cōsequitur res. Ademinere enī ē in esse potentā: mouenti: hoc autē est vñ ipso est: qbus habet motibus moueatur sicut dictum est.

Deinde cū dicit. Multoties aut manifestat quō differt reminisci: itez inuenire: dicit q multoties homo nō pōt iā reminisci ei? qd oblit? est: quia non manet mot? aliqz quibus possit deuenire in id qd qrit memorari: sed si qrit. i. de nouo i noticiā illius rei pōt pcedere: multoties inuenit id qd qrit: ac si d nouo sciam acgreret id aut pñcipit qñ aia diuersa ex cogitāis multis motib? mouet? si pñcipit q pñcipiat ad motū: quē psequit? vñde cognitio rei tñc dicitur inuenire: ad ante nō pōt reminisci: s; pōt inuenire: qz reminisci pñcipit per hoc q homo interi? retinet qdaz potestiam: vñtū inducēdi se ad motū rei quos qrit: hoc aut pñcipit cū pōt puenire ad hoc q moueat motū qñ amissū per obliuionez: et hoc esse ipso nō ē aliquo doctōe ut pñcipit qñ itez adiscit? et ex motib? phab? sicut dicitur est nō ex nouis motibus sicut quando iterum inuenit.

Oporet aut acceptus esse pñcipiū: propter qd a locis videt? reminisci aliquādo. Causa autē est: quia velociter ab alio i aliud veniunt: ut a lacte in album: ab albo autē in aere: et ab hoc in humidū a quo meminit autummi hanc querens hora.

Deinde cū dicit. Oporet aut acceptū ē manifestat q oporet reminiscēte a pñcipio scipere et circa hoc duo facit. primo ostendit pñcipiū. secūdo assignat causas defect? quēqz patimur in reminiscēdo ibi. cū aut q ab eodē circa primū duo facit. primo ostendit q oporet reminiscētem incipere a pñcipio. secūdo a quali pñcipio ibi videt autē circa primū tria facit. primo pponit qd intendit: dicit q oporet: cū qui vult reminisci accipere primū a quo incipit moueri vel cogitādo vel loquendo vel aliud faciendo. secūdo ibi. ppter qd et manifestat qd dicit per signū qz. n. oporet reminiscēte aliqd pñcipiū accipere: vñ incipiat pcedere ad reminiscendū inde est q aliqñ boies videt? reminisci a locis in quibus aliqui sūt dicta vel facta vel cogitata venientes loco quasi quodā pñcipio ad reminiscēdus: qz accessus ad locū est pñcipiū qdā cor q in loco aqunt? vñde et nullius in sua rethorica docet q ad facile memorandū oporet imaginari quedā locū ordinatā quibus fantasmatā eorū que memorari volumus quodā ordine distribuant. tertio ibi. cū autē est manifestat pñcipiū per cām dicens q causa quare oporet reminiscēte accipere pñcipiū est q homines de facili per mentis quandā euagatio nez de vno veniunt in aliud ratione similitudinis:

aut cōtrarietatis aut pñcipitatis sicut si cogitemus vel loquamur de lacte de facili puenimus in album ppter lactis albedinē et de albo in aere ppter claritatē dyaphani quocūqz albedinē et ab aere i humidū: qz aer est humidus ab humido aut puenit ad reminiscendū tēporis autumnalis qd querebat ratione pñcipitatis qz hoc tempus est frigidū et siccū.

Videtur aut vñuersale pñcipiū et medium omnī. Si enim nō prius cū in hoc veniat reminiscitur: aut non iam neqz aliū: de: ut si quis intellexit in quibus. a. b. g. d. e. s. i. t. Si. n. non in. e. reminiscitur i. t. meminit: hinc. n. ad ambo motū esse contingit i. a. et in. e. si vero non horum aliqd querit i. g. veniens reminiscitur: si in. i. aut. s. in. i. q. r. t. Si autem non in. a. et sic semper.

Deinde cū dicit. videt aut ostendit quale pñcipiū reminiscens debeat accipere et dicit q istud qd est vñc videtur esse pñcipiū et mediū p qd pōt pueniri a doia dicit aut vñc nō illud qd pñcipiat de plurib? sicut i logicis: s; id a quo aliqz cōstuenit ad diuersa moueri sicut si post lac aliqz moueat ad albedinē et ad dulcedinē et itez ab albedine ad qdam alia sicut dictū est et iterū a dulcedine ad calorem digerentē: et ad ignē et ad alia cōsequēter cogitata lac erit quasi vñuersale ad oēs istos motus: et oportet ad hoc recurrere si aliquis voluerit cuiuscūqz pñcipiū reminisci: quia se nō reminiscit alicuius cōsequentiū prius per alia posteriora pñcipiū. salte? reminisci poterit cum venerit ad illud pñcipiū vñc pñcipiū aut si tñc nō reminiscit nō poterit aliud de reminisci: et ponit exemplū de diuersis cogitatis per diuersas litteras. s. a. b. g. d. e. s. i. t. quas qd litteras enumerat sū ordinē alphabetici greci. nō tamen i remiscēdo: idē ordo sed accipiedū est q aliquis cogitādo vel loquēdo de. b. vñcipiū. a. de. a. vñcipiū quicqz qd in. e. quicqz vñcipiū. g. e. d. quicqz in. d. quicqz in. e. de. g. vñcipiū. u. i. quicqz in. a. si ergo aliqz nō reminiscat ei? qd est in. e. poterit reminisci ei? qd ē in. e. si ueniat ad. e. ex quo mouebatur ad. duo. s. ad. e. et ad. d. sed forte nō querbat. c. neqz. d. s; querebat. i. uel etiā. s. tunc veniens ad. g. reminiscet: sed quia nescit? vñc id qd qrimus pñcipiū sub. c. uel sub. g. oporet recurrere ad. a. qd est quasi vñc respectu duoz? sic semper oporet pcedere puta si ad hinc. b. sit vñcipiū q. a. pōt autē et aliter dispositio p dicta intelligi: ut. a. a. dircere quidē veniat in. g. litteraliter aut in. b. qz uis de. b. in littera mentio nō fiat. a. g. aut litteraliter quidem in. i. cūz hinc inde directe aut in. e. a. quod in. d. et. e. et ideo dicit q si ali quis meminit in. e. qd est vñcipiū venit in. e. qd est prius et si forte in. e. nō meminit: quia id qd querit non continetur sub eo recurrēdū est ad. g. sub quo quedam alia pñcipiū pura. a. s. et deinde in. a. ut pñcipiū dictū est sub quo pñcipiū ē. b.

Etiam aut qd ab eodē aliqñ qdē meminerit: aliqñ aut nō cā est. qz pñcipit ad pl? motū ē ab eodē pñcipio ut ab ipso. g. in. s. aut i. d. Si igit? pñcipiū mouet: i. cōstueti? mouetur tāq. n. nā iā cōstuetudo ē. vñ q multoties itelligim? qz reminiscimur. sic. n. nā hoc pñcipiū hoc ē sic? opatio hoc multoties i naturā facit.

C Deinde cū dicit. Eius autē q̄ ab eodem assignat
cām defectus q̄ remanentes patiunt. Et primo
dicit ad hoc q̄ oīno non remanunt. Secundo dicit
ad hoc q̄ corrupte remanunt ibi. Quoniam autē dicit
ergo primo q̄ ideo ab eodē principio a quo moue
tur aliq̄s ad diuersē plures mouet ad vnū q̄ ad
aliud. puta si ab ipso. g. moueat in. e. i. d. plures
in vnū q̄ in aliud. vñ eo accepto de facili remani
scit eū in q̄ plures p̄suevit moueri. si vero non
moueat per antiquū. i. per id per q̄ magis p̄suevit
moueri mouet min⁹ cōseruet. ideo nō de facili re
manet. quia cōseruatio est quasi quedā nā. vnde
sicut ea que sunt naturaliter de facili sunt & repa
tur inquantū res cito redeit ad suā naturā p̄pter
nature inclinationē. ut patet in aq̄ calefacta q̄ cito fri
gescit ad frigiditātē. ita etiā ea que multoties cōsi
derauimus de facili remanunt p̄pter inclina
tionē cōseruatiōis. Ad autē cōseruatio sic sicut nā
manifestat per hoc q̄ sicut in natura est quidā o. dō
quo hoc post hoc fit. ita etiā quādo multe opatiōes
per ordinē se cōsequunt facit quādam naturā. h
p̄cipue p̄tingit in opatiōibus aialium in quorū
principiis aliquid est imprimēs & aliquid impressiōis
recipiens sicut imaginatio recipit impressiōis
sensūs. ideo que frequenter vidim⁹ vel audim⁹
magis in imaginatione firmant per modū eu
iusdām nature. sicut ē multiplicatio impressiōis
agentis nāis pducit ad formā que est natura rei.

Quoniam autē sicut in his que sunt natu
ra. sic & extra naturā. & a fortuna adhuc ma
gis in his que per cōseruatiōē sunt. quib⁹
natura nō similiter inest. Quare moueri ali
quādo & ibi & alibi aliterq̄ & cū retrahat
inde ipse casu quoq̄. Et p̄pter hoc cū in
digeat nomē remanisci dissimile quo scim⁹
in illud solo erramus. remanisci quidē igitur
hoc accidit modo.

C Deinde cū dicit. Quoniam autē ostendit causam
q̄e q̄q̄ corrupte remanunt. & dicit q̄ sicut in
his que sunt sū naturā p̄tingit aliqd q̄ est extra
naturā. q̄ est a fortuna vel cū sicut monstrat i. pri
us aialium. multo magis p̄tingit aliquid in ordina
tū & p̄pter intentionē in his que sunt sū p̄fectiōi
nez que & imitē naturā deficit tū a firmitate ip
sū. ideo ē ibi. i. in his que per cōseruatiōē rema
niscunt p̄tingit remanisci aliter & aliter & hoc acci
dit p̄pter aliqd impedimentū puta cū aliq̄s retra
hitur inde. i. a cōseruatiōe cursu ad q̄dā aliqd. ut pa
ret in his qui memorant aliqd dūt quorū imagina
tio si ad aliqd distrahat p̄dunt q̄ dicere debent.
vel dūt corrupte. & p̄pter h cū aliq̄s indigeat remi
nisci aliqd nomē vel aliqd sermōē facimus circa
alium finem dissimiliter ab eo q̄ scimus. Ultimo
autē epilogat q̄ remanisci accidit sū modū similitū.

Arimē autem oportet cognoscere
m re tempus aut mensura aut in
finite.

Arimē autē oportet cognoscere rē.
m Post q̄ philosophus mani
festauit modū remaniscendi ex parte re
rum remaniscendi hic determinat mo
dū remaniscendi ex parte temporis. & primo ppo
nit quod intendit. secundo manifestat ppositū ibi.

Est autē aliquid dicit ergo primo q̄ in remaniscēdo
oportet maxime cognoscere tempus. s. p̄teritū q̄
p̄teritū memoriā cuius inquisitio quedā est remi
niscētia tēpus p̄teritū cognoscere a remaniscēte
q̄q̄ quidem sub certa mensura puta cū sit se hoc
sensisse q̄q̄ ante tres dies q̄q̄ ante infinite. i. in
determinate puta si recorderet se alibi sensisse.

Est autē aliquid quo indicat maius & mi
nus. rōnabile autem sicut & magnitudines.
Intelligit magnas & procul non extendēdo
ibi intelligentiā. sicut visū dicit quidā.
Et nāq̄ cū non sint. similiter intelliget. sed
pproportionali motu. Sunt enī in ipsa simi
les figure & motus.

C Deinde cū dicit. Est autē aliquid rē. manifestat
ppositū & primo ostendit q̄o aia cognoscit men
suram tēporis. secundo manifestat principale ppo
situm. s. q̄ cognoscere tempus necessariū est remani
scēti ibi cū igitur rei & circa primū duo facit. pmo
manifestat ppositū. secundo soluit quādam que
stionem ibi. Duo. n. differt dicit ergo pmo q̄ aliqd
est in aia quo indicat maiores & minores mensurā tē
poris & hoc rationabile est esse circa tempus sicut &
circa magnitudines corpales quas quidem intulit
aia & magnas quidē q̄tum ad q̄ritatem corporis
visū & procul q̄tum ad q̄ritates distantie localē cui
pproportionatur q̄ritas tēporis que accipitur sū di
stantiā a p̄senti nūc huiusmodi aut magnitudines co
gnoscit aia non extendēdo ibi. intelligentiā q̄i aia
cognoscit magnitudinē cōtingendo eas sū intelli
cū q̄ videt dicere. p̄pter plōnem ut patet in pmo
de anima. & per hunc ē modū quidā dūt visū fieri
per hoc q̄ radi⁹ visūal⁹ p̄trahit totam distantiam
vsq̄ ad rem visam ut dicitur in libro de sensu & sen
sato. sed nō p̄est esse q̄ magnitudines cognoscantur
ab aia per cōseruatiōē intelligentiā. q̄ sic non posset
aia intelligere nisi magnitudines eriscentes nunc
autem videmus q̄ intelligit magnitudines q̄ non
sunt. Nihil. n. p̄dibet animā intelligere q̄ritatem
duplā q̄ritatis cell. non ergo cognoscit aia magnitu
dinem ei se extendendo sed per hoc q̄ quidā mo
tus a re sensibili remanens in aia est p̄portionalis
magnitudini ceteriori. Sunt enim in aia quedam
forme & motus similes rebus per q̄s res cognoscit.

Quo enim differt cū maiores intelligat
aut q̄ illa intelligit que minora. oia enī q̄
inter minora & p̄portionaliter & que extra.
Est autē forte sicut & speciebus & proportio
nale accipere. sed in ipso sic & distantijs. Si
cū igitur si sū a. b. b. e. monetur. facit. g. d.
pproportionalē enī est. a. g. & g. d. qd ergo ma
gis. g. d. q̄. s. i. fac. aut sicut. a. g. ad. a. b. se hz
sic. b. t. ad. t. m. se habet secundus hos igitur
simul mouetur. Si vero sū a. s. s. i. velit in
telligere. ei quidem que. g. b. b. e. similiter in
telliget. Sed p̄o. c. t. l. m. intelliget. bec. n.
se habent sicut. c. a. ad. b. a.

C Deinde est dicit. Duo enī differt determinat
q̄dāz q̄dē. s. soluit ibi. Aut q̄ illa. tertio solutio
ne exp̄licat in lris ibi. sicut ergo. Querit ergo p̄
mo cū aia per similitudinē magnitudinis quā hz ma

De memoria et reminiscencia.

quidam cognoscit in quo differt illud quo cognoscit maiorem et minorem magnitudinem: videtur enim non habere differentiam similitudinem eo quod differat specie. Deinde cum dicitur. Aut quod illa intelligit soluit quod dicitur quod per alias vel per simile figuram sunt formas intellectus minores. I. minoris quantitatem sicut et per formas simile cognoscit maiorem magnitudinem. forme enim et motus interiores proportionaliter considerant magnitudinibus exterioribus et forte ita est de magnitudinibus sine distantis locorum et temporis ut de speciebus rerum: unde si in ipso cognoscere sunt diuerse similitudines et motus proportionaliter respondentes diuersis speciebus rerum. puta equo et bouem etiam et diuersis quantitatibus. Deinde cum dicitur. sicut igitur manifestat huiusmodi diuersas proportionem per exemplum in litteris ad cuius euidentiam considerandum est quod quod dicitur in intelligentia esse similes figuras et motus proportionales et rebus veris hic gratia crepti similitudinem ponit figuram sicut geometre videntur apud quos figures similes dicuntur quare latera sunt proportionabilia et anguli equales ut per i. vi. euclidis. describat ergo triangulum. b. a. c. cuius basis sit. b. c. Deinde a puncto. g. significato i latere. b. a. ducatur linea eque distans basi usque ad aliud latus que sit. g. d. et similiter in triangulo. g. a. d. producat linea et. i. eque distans basi est aut demonstratum in primo euclidis. quod linea recta cadens super duas eque distantes facit angulos oppositos equales angulus ergo. a. g. d. est equalis angulo. a. c. b. et angulus. a. d. g. est equalis angulo. a. c. b. angulus autem. a. est communis ergo tres anguli. a. g. d. sunt equales angulo trianguli. b. a. c. ergo linee g. d. subiectum equalibus sunt proportionales similitudinem. proportionem. vi. euclidis. ergo proportio que est ab. a. b. ad. a. g. eadem est proportioni. b. c. ad. g. d. ergo permutatis que est proportio. a. b. ad. b. c. eadem est proportio. a. g. ad. g. d. et sic duo trianguli predicti sunt figure similes per lineam vero. a. b. et presens eius intelligit motus anime: quibus anima cognoscit per lineas autem. b. c. g. d. et. i. que sunt bases triangulorum intelligunt diuersas quantitates magnitudinis et putate differentes concludit ergo et explicando quod si anima per motum. a. b. mouet ad cognoscendum quantitate. b. c. facit et ille motus sim aliquid sui cognoscit quantitate. g. d. quod motus. a. g. qui continetur in. a. b. et magnitudo. g. d. i eadem proportione se habet in qua motus. a. b. et magnitudo. b. c. sed tunc redhibet quod que a motu est quoniam plus requiritur ad cognoscendum quantitate. g. d. quod est maior quam ad cognoscendum quantitate et. i. que est minor et ut hoc expressius videatur possit accipi motus ut distinctos quorum unus non continetur in altero. Sit ergo una linea. l. m. et diuidatur in puncto. t. tali ratione ut eadem sit proportio. l. t. ad. t. m. que est linee. a. g. sim quam cognoscit quantitate. g. d. ad lineam. a. b. sim quam cognoscit. b. c. sic ergo sit mouet sim hos motus: quod sicut sim motum. a. g. cognoscit quantitate. g. d. ita sim motum. l. t. et sicut sim motum. a. b. cognoscit quantitate. b. c. ita sim motum. t. m. Si vero aliquis velit sim motum. a. et cognoscere quantitate et. i. oportet ut subtrahat ab. a. g. hoc quod est. g. et sicut ei addat. b. c. ad cognoscendum quantitate. b. c. sed si volumus accipere motus distinctos oportet ut accipere loco duorum motuum. l. t. et. t. m. loco cuius ponit. t. e. ita quod est. c. et. m. scribant eadem puncto alii duo motus quorum unus sit. l. t. et alius. l. m. ita quod linea. l. m. diuidatur in puncto. l. et ob hanc rationem

ut sit proportio. l. t. ad. l. m. sicut proportio. a. g. ad. a. b. unde sicut per motum. l. m. cognoscit quantitate. l. t. e. ita per motum. l. t. cognoscit. s. i.

Quia igitur rei simul fiat motus et tempus: tunc memoria agit. Si autem puter non facies memorari: nihil enim prohibet mentiri: quod admodum et videri memorari non memorantem: agente autem memoria non putare sed latere memoratum vero est. hoc enim erat ipsius memorari. sed si qui rei fiat sine eo qui tempus aut ipse sine illo non reminiscet. Qui vero est temporis duplex est: aliquando quidem mensura non meminit ipsum: ut quod tertia die quod tamen aliquando fecit: aliquando autem mensura. Sed memoratur quantum non mensura. consueverunt enim dicere quoniam memorantur quidem: quando tamen nesciunt: cum ipsi non cognoscunt quantitate metro.

Deinde cum dicitur. Quia igitur rei manifestat principale propositum. et primo ostendit quod reminiscens oportet cognoscere tempus. secundo manifestat duplicem modum cognoscendi tempus ibi. Qui vero est tempus: dicit ergo primo quod quando in anima simul occurrat motus rei memorandi et temporis preteriti tunc est memorie actus. Si vero aliquis putet ita se habere et non fiat memoria: quod vel deest motus rei vel motus temporis non est memoratum. Nihil enim prohibet quod in memoriam mandatum sicut cum alicui uidetur quod memoratur et non memoratur: quod occurrat ei tempus preteritum: sed non res quam videt sed alia loco eius et quibus aliquis memoratur et non putat se memorari: si latet ipsum quod non occurrat ei tempus sed res quod ut supra dictum est hoc est memorari factum intendere alicui rei: prout est imago prius apprehensa: unde si motus rei fiat sine motu temporis aut e contrario non reminiscitur. Deinde cum dicitur. Qui vero est temporis ostendit diuersum modum quo reminiscens cognoscunt tempus. Quibus enim aliquis recordatur tempus non quidem sub certa mensura puta quod tertia die fecerat aliquid: sed quod aliquando fecit quibus recordatur sub mensura temporis preteriti quibus non sub certa mensura. consueverunt enim homines dicere quod recordantur quod est alicui rei ut preterire: sed nesciunt quod sunt quod nesciunt tempus metri. i. mensuram et hoc attingit propter debilem impressionem sicut attingit in his: que videntur a remotis quod indeterminate cognoscuntur.

Quod quidem igitur non ideo sunt memorati ut et reminiscuntur in poribus dictum est: differt autem memorari a reminisci non solum sed tempus: sed quoniam ipso quidem memorari et aliorum aliorum precipiant multa sed reminisci nullum: ut est dicere que cognoscuntur aliorum nisi homo. Causa autem: quod reminisci est ut syllogismus quidam. Quod enim prius aut vidit aut audiuit aut aliquid huiusmodi passus fuit: syllogizatur reminiscens. et est ut inquisitio quedam: hoc autem quibus et deliberatum inest: natura solum accipit

cidit et nāq; deliberare syllogism⁹ quidā ē.

Mod⁹ quidem igitur non pōt ē.
 q Postquā philosophus ostendit modū remiſcendi nunc ostendit differentias memorie et remiſcentie et inuit aut tres differentias quarū prima est ex aptitudi- ne ad vtrūq; dictum est. n. supra q non idē homines sunt bene memoratiui et remiſcentiui. ſe- cunda autē differentia est ex parte temporis q. ſ. remiſcentia cū ſit oī ad memoriam tēpore ipſas pcedit ut ex predictis patet. tertia differentia est ex parte ſubiecti in quo vtrūq; eorū inueniri poſſet: q. hoc q. est memorari multa alia animalia pteci- pant pter homines ut etiā ſupra dictū est: ſ. nul- lum animal q a nobis cognoſcitur remiſcit niſi homo q quidē dicit q apud quosdā dubium fuit: an aliquod aīal eſſet rationale pter hominem cā quare ſoli homini puenit remiſci eſt q. remiſ- ſcentia habet ſimilitudinem cuiusdā ſilii qre ſicut in ſilii peruenitur ad pcluſionem ex aliquibus p- cipis ita ē in remiſcendo aliquis quodāmodo ſillogizat ſe prius aliquid vidiffe aut audiſſe aut aliquo alio modo pcepiffe ex quodā principio in b- deueniens: et remiſcentia eſt q. quedā inſiſti- tio: q. non a caſu remiſcens ab vno in aliud: ſed cū intentione deueniendi in memoriam alieui. hoc aut. ſ. q. aliquis inquirat in aliud peruenire ſolum illi acci- gous inest naturalis virtus ad delibera- dum: q. ē deliberatio ſit per modū cuiusdā ſilii. deliberatio autem ſolis hominibus cōperit. cetera vero aīalia non ex deliberatione ſed ex quodam naturali inſtinctu operantur.

Quod autē corporea quedā paſſio remi- niſcentia queſtio in tali fantaſmatas ſignūz turbari quosdā cū non poſſunt remiſci et valde adhibētes intelligentias et nō adhuc cōſtēs remiſci niſi min⁹: et maxime me- licolicis: hos. n. fantaſmata mouent maxie. C Deinde cū dicit. Quod autē corporea oſtendit qualis paſſio ſit remiſcentia: q. enim dixerat q remiſcentia eſt ſicut ſiliiſ quidā ſillogizari aut eſt actus rōnis que nō eſt actus corpis cuiusdā: et probatur ſecūdo de anima poſſet alieui videri q remiſcentia non eſſet paſſio corporea. i. operatio exercita per organū corpale. Philoſophus autē oſtendit cōtrariū. et primo quid eſt per quodāz q accidit remiſcentibus. ſecūdo per eos qui ha- bent impedimentū remiſcentie ibi. Et ſunt autē et ſuperiora. Circa primū tria facit. primo inducit acci- gōs pdictum. ſecūdo aſſignat cām acci- gōs ibi. cauſa autē eius. tertio manifeſtat per ſimile ibi. vñ et ire et timores. dicit ergo primo q ſignūz huius q remiſcentia ſit quedā corporea paſſio ſine exi- ſtens inſiſtiō fantaſmag in tali. i. in aliquo pteci- lari uel in tali. i. in quodā organo corporeo eſt q cū qdā nō poſſunt remiſci turbantur. i. quādā in- quietudine ſollicitant et valde apponūt mentē ad remiſcentiā: et ſi attingat q iam decetero non pduc- antur ad remiſcendū quaſi non cōſtēs ceſ- ſantes a propoſito remiſcendū niſiſiominus ad- huc inquietudo illa cogitationis remanet in eis et hoc maxime contingit in melancolicis q maxime

mouentur a fantaſmatibus q. propter terreſtrem naturam impreſſiones fantaſmatum magis firmā- tur in eis.

Cauſa autem eius qd non in ſeipſis eſt remiſci: quia ſicut pſiſcientibus nō am- plius in ipſis ſiſtere: ſic et remiſcens et in- ueſtigans corporeale aliquid mouet in quo paſſio eſt. Maxime autem turbantur qb⁹ humiditas fuerit exiſtens circa locum ſenſi- tiuū. Non enim facile pauſat mota quouſ- q. ſuperueniat quod queritur: et recte proce- dat motus. Unde et ire et timores cum con- tramouerint: et contramouenti- bus iterum his non ſedantur: ſed ad eadem contramo- uent. Et pparatur hec paſſio nemini- bus et melodijs et rationibus: cum per hos fiat ali- quod ipſorum valde pauſantibus enim et non uolentibus accidit iterum cantare aut dicere.

C Deinde cū dicit. Et aut aſſignat cām pdicti acci- gōs. et primo ponit cām. ſecūdo oſtendit q. bus maxime locū habet ibi. Maxime autē turbant. Circa primū pſiderandū q operationes que ſunt pſi- intellectiue abſq; organo corpali ſunt in ſui arbitrio ut poſſit ab eis deſiſtere cū uoluerit: ſed nō ita eſt de operationibus que per organū corporeale exer- centur q. nō eſt in poteſtate hominis q. ex quo or- ganū corporeale eſt meſ eius paſſio ſtans ceſſet: et iō dicit q cauſa eius q. eſt remiſci non ita eſt in ipſis remiſcentibus. i. in poteſtate eorū: vt. ſ. poſſunt deſiſtere cū uoluerint q. ſicut accidit pſiſcienti⁹ q poſſit moueri corpus pſiectum non eſt ampli- us in eorū poteſtate ut ſiſtant ſic etiam remiſcēs et quicūq; inueſtigans per organum corporeale mo- uet corporeale organū in quo eſt paſſio. vnde nō ſta- tum motus ceſſat cū homo uoluerit. C Deinde cū dicit. Maxime autem turbant oſtendit in quibus maxime pdicta cauſa locum habeat: et dicit q. ma- xime turbantur. i. cōmouentur in remiſcendo. niſi quibus humiditas abundat circa locūz ubi ſunt or- gana ſenſuum puta circa cerebrum et circa cor. q. humiditas mota nō de facili geſcit donec et quouſ- q. occurrat illud q. queritur et motus inqueſitionis pcedat recte viſq; ad ter⁹. nec eſt contrarium q. ſ. dicit hoc maxime accidere melancolicis qui ſunt hece nature: quia in illis cōtingit. attingit pp violē- tam ipreſſionē in his autē ppter facilem pſiſtentiā C Deinde cū dicit. vnde et ire et timores manife- ſtat q. dixerat per ſimile: et ponit. duo ſimilia quo- rum primū eſt de paſſionibus anime quibus orga- num corporeale quodāmodo cōmouetur: et dicit qd quando ira uel timor uel cōcupiſcētia uel ſi qd bu- iuſmodi mouet contra aliquod obiectum etiam ſi homines uelint in ſuū moueri retrahēdo ſe ab ira uel a timore non ſedantur paſſio. Sed contra idem adhuc mouet q. cōtingit: quia cōmotio corporealis organi nō ſtatim quieſcat. Pm ſimile ponit ibi et com- parat. et dicit q. pdicta paſſio q. accidit in remiſ- cendo cōparatur in hominibus et melodijs et rationi- bus cū aliquod eorū cum aliqua inſiſtēde per eos p

De somno et vigilia

seraf. sicut accidit his qui cum magna intentione recitant noiant vel cantant: vel arguuntur: quod quando ipsi voluit desiderare adhuc preter intentionem eorum accidit quod cantent: vel aliquid preterint: propter hoc quod prius in imaginatione adhuc manet in organo corporali.

Sunt autem et superiora maiora habentes et nam prius memoratiui quam contrarii: propter id quod grauitate multam habet insensibili: et quia nequa principio moris possunt immutari sed dissoluti sunt neque in remissionem facile recte procedit. Denique autem non ui et multum senes immemores sunt propter motum: ibi quidem etiam in decremento: illi vero in augmento multo sunt. Amplius autem pueri et uanoli sunt usque ad longam etatem. De memoria quidem igitur et memorari quod sit natura ipsorum: et quia earum que sunt anime memorantur animalia: et de reminiscere quid est: et quomodo fiat: et propter quas causas: dictum est.

Deinde cum dicit. Sunt autem et superiora manifestat propositum per hoc quod reminiscencia impeditur per aliquam corporalem dispositionem: et ponit duas dispositiones corporales impediennes reminiscencia quare prima ponit dicens quod illi qui habent membra superiora maiora quam interiora: que est dispositio nanorum: qui habet curtas tybias et superiores partes corporis proportionaliter maiorem sunt prius memoratiui: quam illi qui habet contrariam dispositionem propter hoc quod organum sensitiuum in eis quod est in superiora parte est aggratum in eis multitudine materie: et propter hoc nec motus sensibilis eis diu possunt permanere: sed cito dissoluitur propter confusionem humorum quod pertinet ad defectum memorie: nec etiam de facili possunt recte procedere reminiscendo quod non possunt regulare motum materie quod pertinet ad defectum reminiscencie secunda dispositio impediens est quod illi qui sunt penitus non sicut pueri nuper nati et multum senes sunt immemores propter motum augmenti qui est in pueris et decrementum qui est in senibus ut supra dictum est: Et hec dispositio parte conuenit cum prima. scilicet utrum ad pueros qui usque ad longam etatem sunt nanoli quasi habentes superiores partes corporis maiorem sic ergo patet quod reminiscencia est corporalis passio: nec est actus partis intellectiue: sed sententie que etiam in homine est nobilior et virtuosior quam in aliis animalibus propter coniunctionem ad intellectum. Semper enim quod est inferioris ordinis perfectum sit suo sit per se coniunctum quasi aliquid de eius perfectione participans ultimo autem epilogando concludit quod dictum est de memoria et memorari que sit natura ipsorum et per quam partem anime animalia memorantur et si militer de reminiscencia quid sit et quomodo fiat: et propter quam causam.

Explicit sententia super librum de memoria et reminiscencia.

Incipit expositio libri super somno et vigilia sancti thome de aquino.

De somno autem et vigilia considerandum est quid sint

Et utrum anime vel corporis propria sint vel communia: et si communia: cuius particule anime vel corporis: et propter quam causam insunt animalibus. Et utrum communicant omnia simul ambobus ipsis aut alia quidem somno: alia vero altero soli: vel alia quidem neutro: altera vero utrisque

Et somno et vigilia autem et. in prout libro determinat auctor de quibusdam proprietatibus sensus: que causantur a parte anime et insunt animalibus perfectis in hoc libro determinat de quibusdam proprietatibus perfectis sensus a parte corporis: insunt omni animali et soli quod sunt somno et vigilia.

Et diuidit liber iste in partes duas in premissum et tractatum: qui incipit ibi primum quidem et. prima in duas finem quod duo sunt intentus in hac scientia. in prima dat intentionem circa primum intentum. scilicet circa somnum et vigiliam. in secunda dat finem intentum: quod est passio somni et secunda ibi adhuc autem et. tractatus similiter diuiditur in partes duas penes hec duo intentus. in prima intendit de prima. in secunda parte determinat de secunda. ibi post hoc autem de somno. prima in duas. in prima ostendit quod somnus et vigilia sunt passionibus coniunctis in omni animali utrisque et soli. Et in secunda parte coniuncti. primo debet: ob quas causas et quibus dubitationibus patebit sufficienter: quod sit somnus et vigilia: et secunda ibi quare autem dormiat et. prima est premissa lectionis. Et diuiditur in duas. in prima ostendit quod sunt passionibus coniuncti. in secunda ostendit quod insunt omni animali: et utrisque et soli: et secunda ibi cum autem determinata prima in duas in prima parte. probat maiorem: ibi quoniam autem utraque et. prima adhuc in duas. in prima declarat quoddam preambulum ad maiorem. in secunda. probat istam maiorem et secunda ibi amplius antequam illa pars in qua ostendit quod somnus et vigilia insunt omni animali utrisque et. ibi: et similiter autem et. dicit ergo primo: dat intentionem suam circa somnum et vigiliam: et sunt quinque intentiones: primum est quid sit somnus et vigilia secundus est utraque sint passionibus anime solus vel corporis tantum: vel coniuncti: tertium si sint passionibus: et quia particule anime: et corpus sit illud coniuncti. quartus est propter quam causam insunt animalibus. quintus est utrum omnia animalia communicent tam somno: quam vigiliis: vel non. Et si non utrum hec animalia communicent somno tantum illa vigilia tantum vel ut animalia neutrum: illa utrumque.

Adhuc autem quid est somnium et propter quam causam dormientes interdum quod somniant: interdum autem non: vel accidit quod semper dormiantibus somnare: sed non meminerunt. Et si hoc fiat: propter quam causam fiat. Et utrum contingat futura preuidere: aut non contingat: et qualiter si contingat: et utrum futura ab

homine prospiciantur solū: & utrū agēda ab homine solū: vel quorū demoniis hī cām: & utrū a natura sunt: aut ab euentu.

C Deinde cū dicitur adhuc autē &c. dat intentionē circa somnū: sunt tria primū est quid sit somnū: secundū est ppter quā cām somniātes aliquādo somniāt aliquādo nō: vel semper somniāt: & nō semper sunt memores somni ppter quā cām extrinsecū est utrū ptingat hī puidere futura in somno: vel nō. Et si sic qualiter ptingit. s. utrū homo inq̄tus homo pōt puidere futura per renouationē spiritū. Et utrū hī natura vel a casu. Et notandū: q̄ demō grece idēz est: q̄ sciens latine: est etiā nomē cōmune cuiuslibet intelligētie: & componit cū calo demō q̄ est bon⁹ de mon: a calo: q̄ est bonū & demon: q̄ est bon⁹ demon.

Rimū quidem igitur hoc manifestum: quoniam circa idem animalis vigilia quidem est & somnus. **O**pōnuntur enim & videt somnus vigilię quedam priuatio: nam extrema semper i alijs & in naturalibus circa idem suscepibile videntur fieri: & eiusdēz passionēs eē. **V**icō autēz veluti visus: cecitas: turpitudine: pulchritudo: sanitas: egritudo: fortitudo: debilitas: auditus: & surditas.

C Deinde cū dicit. Primū quidē &c. psequit intertuz: & pbat. primo q̄ somnū: & vigilia sunt passionēs p̄iuncti sicut sensus ē passio p̄iuncti. Sed somnū: & vigilia sunt circa sensus ergo somnū & vigilia sunt passionēs p̄iuncti in hac rōne sic pcedit. primo probat minores. secūdo pbat maiore. tercio infert p̄clusionē circa minore. primo ostēdit q̄ somnū & vigilia sunt circa idē: q̄ que sunt priuatiue opposita habet fieri circa idē. Sed somnū: & vigilia sunt priuatiue opposita ergo &c. vñ pmo ponit p̄clusionē: cū dicit p̄mū secūdo minore ibi opposita. n. vbi dicit q̄ somnū: est quoddā vacuū extrinsecū p̄traheret immediare tercio maiore ibi semper. n. & p̄firmat p̄ eēpla: ibi dico autem & accipit hic cōmuniter priuatiue opposita secundū: q̄ p̄tinet: sub se cōtraria. Et ideo exemplificat in priuatiue opposita a natura & i p̄trarijs &c.

Amplius autem & ex his manifestus. In quo enim vigilantē cognoscimus: in hoc & eum qui somno imprimit. Sentientē enim vigilare putamus & vigilationem. aut eo q̄ eorum que extrinsecus aliquid sentit: vel eorum qui in ipso motuū aliquem. Si ergo vigilare in nullo alio est q̄ in eo quod est sentire: manifestum quoniam quo quidem sentit hoc vigilat vigilantia: & dormit dormientia.

C Deinde cū dicit. Amplius autē pbat minorem in se sic eodem sensu cognoscimus vigilantē: & dormientē. Sed vigilantē cognoscimus per actus sentiendi: eo q̄ sentit aliq̄ motum interiorē: vel exteriorē quare idem est vigilare: & sentire: & qua pte sentit aialia eadez parte vigilantē: & dormit hanc rationē ponit totam p̄tinere. Et notandū: q̄ mor⁹ exterioris: est q̄ sit a sensibili extra in organū sensus parietalis motus interior: qui sit a specie sensibili in organū sensus cōmuni qui superior est.

Quoniam autem nō anime proprius est sentire neq̄ corporis: cuius enim est potentia: eius est & actio. Quoniam vero dicitur sentire ut actio motus quidam per corpus anime est: manifestū quoniam neq̄ anime passio propria: neq̄ inanimatum corpus possibile est sentire.

C Deinde cū dicit. Quoniam autē &c. pbat maiorem sic eiusdē est potētia cuius est act⁹ pcedēs a potētia sed act⁹ sentiendi est ipsius p̄iuncti: est. n. motus ab aia mediante organo corpo: eo ergo sensus est act⁹: vel passio p̄iuncti. vñ hic primo ponit p̄clusionē cū dicit qm̄ autēz secūdo maiore ibi cuius. n. tercia minorē cū dicit que vero est. quarto iterū infert cōclusionem cum dicit manifestum quoniam.

Cū autē determinatū sit prius i alijs de his que dicuntur quasi particule anime & de nutritiua q̄ quidē separatur ab alijs in corpore habetibus vitam aliorū vero nullo sine hoc existēte manifestū quidē quicūq̄ vinctū augmētū dūni nutritionisq̄ participat solū: quoniam in his non est somnus nec vigilia velut plantis. **N**ū enim habet particulam sensitivam: neq̄ si separabile neq̄ si non separabile: potestate enim & esse separabile est.

C Deinde cū dicit. Cū autem determinatū &c. ostendit: q̄ somnus: & vigilia insunt soli aiali: nō enim in sunt plantis ergo insunt soli animali pbat antecedēs sic plantę nō habet particulam sensitivā cuius passionēs sunt somnū: & vigilia ergo nō habet somnū: & vigilia huius rōnis solū ponit p̄clusionē dicens: q̄ cum determinatū sit in lib. de anima: de his q̄ sunt particule anime. s. q̄ ps vegetatiua siue nutritiua: separab ab alijs partib⁹ anime in quib⁹da corporibus sicut in plantis nulla autē pars aie reperit siue vegetatiua manifestū est q̄ nulla vincta p̄icipātia solā partē aie vegetatiuā q̄ operat augmētū: & determinatū habent somnū: & vigiliam sicut plantę. **C** Deinde ponit medium huius rationis cum dicit nō. n. habent dicens: q̄ plantę nō habent sensitivā particulā: & hoc siue illa particula sit separabilis: a potentia vegetatiua secundum locum: sicut dicit plato qui dicit: q̄ sensitiva est in corde vegetatiua in epate: siue nō sit separabilis a potentia vegetatiua secundum locum: quia si non sit separabilis secundū locum separabilis est tamen secundum potentiam: & diffinitionem.

Similiter autem q̄ nihil est quod semper vigilet aut semper dormiat: sed eiusdē insunt animalium utraq̄ passionēs he. Neq̄ enī si est animal habens sensum hoc contingit neq̄ dormire neq̄ vigilare: utraq̄ enī passio hec circa sensum p̄iuncti sensitivi.

C Tunc sequitur secūda pars principalis: in qua ostendit q̄ somnus: & vigilia insunt animali vicijs & ista in duas. primo proponit duas quēstiones probandas. secūdo probat eas. ibi nō contingit autēz & ista in duas. primo probat primam secūdo secundam ibi animalia quidē prima in duas. primo repe

rit conclusiones probandam, secundo probat eā ibi amplius autē et. et ista in duas. primo pbat qd necesse est oīs vigilantē aliquādo dormire. In secunda pbat cōduciam, ibi similiter autē et. Nūc sequit secundā pars: in qua pbat cōclusionē secundā: et illa in duas in partē principālē: et incidentālē, secunda ibi plantat autē et. prima in duas. pmo pbat: qd somn? et vigilia sūnt omni aīali. secūdo probat: qd vniuer saliter insunt omni ibi quoniam quidē et. sequit pars incidentālīs in duas. pmo reperit rationem ppositā. secūdo pbat mediū rationis ibi quibusdā vero et. et ista in duas sūnt duas rōnes: et secūdo ibi signū autem et. ponit ergo primo duas cōclusiones. pbat das: et est prima qd nulli animalī semp inest vigilia et semp inest somnus. Sed utraqz insunt vicissim. scda est qd nullū animal habēs sensus pōt neqz dormire: neqz vigilare: sed necesse est alterz omni aīali inesse: eo qd ambo sūnt passiōes sensus cōis: q inest omni animalī.

Nō ptingit autem neqz alterum horum semper inesse eidem: veluti aliquod genus animalū semper dormire vel semper vigilare. Amplius quorūcūqz est aliquod opus secundum naturam quando excesserit tempus inquanto possunt aliquid facere vel aliquod eorūqz que possunt tempore facere necesse de facere: ut oculos videntes et quiescere facientes hoc. Similiter autem manū et aliud omne cuius est opus aliqd: si itaqz alicuius est opus sentire: et hoc utiqz excedat quāto erat tempore potēs sentire p̄tinue deficiet: et nō amplius faciet hoc. Si igitur vigilare diffinitur solutione sensus: p̄trariozū vero hoc quidem necesse alteruz adesse: illud vero nō: vigilare autem ei quo est dormire p̄trariuz: et necessarium omni alterum inesse necessarium utiqz erit dormire.

Deinde cū dicit nō cōtingit autē quorūcūqz probat primā cōclusionē: et primo reperit eam ibi. Non cōtingit autē pbat eam p duas rationes. prima talis est: cūqz est aliquod opus determinatū sūm naturam quādo excedit tēpus determinabile a naturā i operatōe tali necesse est eā languescere: et gescere ab opatione tali: ut patet in visione que est talis opatio oculoꝝ: et etiā in operatione manus quare cum sentire sit opus sentientis determinatū a natura si p̄tinue sentiet ipsū necesse est ipsū languescere: et cessare ab actu operādi. Et tūc cum dicit si ergo cōcludit intentū sic si omni sensitiuo necesse est cessare ab actu sentiendi cū vigilare p̄tingat in actu sentie di ergo necesse est ipsū cessare ab actu vigilandi. Sz vigilare et dormire sūnt p̄traria immediatē: quare necesse est inesse aliquādo omni aīali ergo necesse est aliquādo vigilare: et aliquādo dormire.

Si igitur huius passio est somnus hoc autem est in potentia propter excessum vigilandi vigilandi autē excessus quādoqz quidē ab egritudine quādoqz absqz egritudine fit quare impotētia et dissolutio similiter erat necesse omne quod vigilat contingere dormire. Impossibile. n. semp agere. Si

militer autem neqz dormire semp nihil contingit. Somnus enim passio sensitivē p̄tiale est: ut vinculum et immobilitas quedam. Quare necesse ē omne dormiēs habere sensitivam particulam. Sensitivum autem qd potest sentire secundum actum: agere autem sensu proprie et simpliciter iposibile ē dormientem: simul ideo necessarium est somnū omne excitabilem esse.

Deinde cum dicit: si huius passio et. ponit secundam rationē que talis est somnus est impotētia sensitivē ppter excessum vigilandi sed excessus vigilandi aliquando accidit animalī ab egritudine aliquādo sine ergo etiam huiusmodi impotētia quare vigilantē necesse est aliquādo dormire quādo nō possit amplius sentire. Et hanc rationem ponit totam cōsequenter probat cōduciam: et. b. d. primo ponit conclusionem. secundo pbat eam ibi agens autem. dicit ergo qd necesse est omnem dormientem vigilare aliquando et. Deinde cum dicit similiter autē hoc probat sic omne dormiēs potest sentire sūm actum: sed hoc nō ptingit dum dormit ergo necesse ē ipsum excitari a somno: ut actu sentiat: huius rationis. primo probat maiorem: sic somnus ē passio sensitivē particulē: est enim immobilitas sensitivē: et quasi vinculum ergo necesse est omne dormientem habere particulā sensitivam: sed omne habēs sensitivā particulam potest sentire sūm actū: ergo omne dormiēs potest sentire secundum actū hanc rationē totā ponit post cōclusiones que est maior: principalis ratio nis: et secūdo infert principalem cōclusionem cū dicit ideo necessarium.

Animalia quidem igitur pene omnia somno cōdicant et natabilia et volatilia atqz gressibilia: et enim genera piscū omniū et que marinoꝝ vel malachioꝝ visa sunt dormiētia et alia oīa quecūqz habēt oculos: et. n. q̄ duos habēt oculos manifesta entoma qd dormiūt brevis autē somni sūnt huiusmodi oīa. ideo qd latebūt utiqz quidē multotiens: vtrū participant somno vel nō: eorū quidē q̄ durant habēt testam secundū sensum quidē nūq̄ factum est manifestum si dormiūt. Si cui vero verisimilis dicta ratio est suadebit.

Deinde cum dicit aīalia quidē et. pbat secundam cōclusionem. s. qd somnus: et vigilia insunt pene omni animalī sic omnia animalia volatilia gressibilia et natabilia habent somnum: et vigiliam. Sz omnia animalia pene sūnt huiusmodi: ergo oīa animalia pene habent somnum: et vigiliam huius rationis. primo ponit cōclusionem cum dicit animalia et. subiungit minorem cū dicit natabilia et. Et nota qd dicit pene propter animalia carentia motu progressivo: que sūnt terre affixa: que sūnt cōchilia degentia. Deinde cum dicit. Et enim piscium pbat minorem per seipsum a minori: sic omnia genera piscū: et que sūnt molachia cuius sūnt osterge: et huiusmodi cōchilia: et omnia animalia que habent oculos dormiūt aliq̄: et que habēt oculos duos: et carent palpebris qbus vidētur vigilēs oculi: quia signū marime dormiendi est clausio palpebrarū.

Quod igitur quidē somno cōcant oīa aīa-
lia manīfestū ē his: eo. n. q. ē sensus bīe: dī-
finit alīa: sensus autē modo qdē aliquo im-
bitur: et velut vīcūlū somnū ē d. c. m. so-
lutionē aīe remissionēq; vīgīliā. Plantaz
aut nullā pōssībile qdē cōcare neutra haruz
pōt onī. Pā sine sensu qdē nō exīstī neq;
f. m. neq; vīgīliā. Quib⁹ vero uest sensus:
et trīstari et gaudere: qb⁹ vero hec: et cōpūscē-
tia: plāis aut nīlīl hoc īest. Signū autēz
quonīa et opus suū facit nutritīa pēcula ī
dormīendo magis q̄ ī vīgīlīdo. Nutritū ē at
et augēt tūc magis tanq̄ nīlīl eīgentīa ad hoc
sensi.

Mare aut dormiunt et vigilat galea:

q. 7. ppter qualē quēdā sensus: vel q.

Mare autē dormiūt te. Ostendo q

q **24. MC** somn²: et vigilia iſent oi aiañ
 in offiis ſoli i ha pte attēdit et cū di noſ

T Deinde cum dicit quoniā autem probat mino-

Quia 7 qđ videt 7 audit 7 sentit. Nō enī

1990-1991, 1991-1992, 1992-1993, 1993-1994, 1994-1995, 1995-1996, 1996-1997, 1997-1998, 1998-1999, 1999-2000, 2000-2001, 2001-2002, 2002-2003, 2003-2004, 2004-2005, 2005-2006, 2006-2007, 2007-2008, 2008-2009, 2009-2010, 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015, 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019, 2019-2020, 2020-2021, 2021-2022, 2022-2023, 2023-2024, 2024-2025, 2025-2026, 2026-2027, 2027-2028, 2028-2029, 2029-2030, 2030-2031, 2031-2032, 2032-2033, 2033-2034, 2034-2035, 2035-2036, 2036-2037, 2037-2038, 2038-2039, 2039-2040, 2040-2041, 2041-2042, 2042-2043, 2043-2044, 2044-2045, 2045-2046, 2046-2047, 2047-2048, 2048-2049, 2049-2050, 2050-2051, 2051-2052, 2052-2053, 2053-2054, 2054-2055, 2055-2056, 2056-2057, 2057-2058, 2058-2059, 2059-2060, 2060-2061, 2061-2062, 2062-2063, 2063-2064, 2064-2065, 2065-2066, 2066-2067, 2067-2068, 2068-2069, 2069-2070, 2070-2071, 2071-2072, 2072-2073, 2073-2074, 2074-2075, 2075-2076, 2076-2077, 2077-2078, 2078-2079, 2079-2080, 2080-2081, 2081-2082, 2082-2083, 2083-2084, 2084-2085, 2085-2086, 2086-2087, 2087-2088, 2088-2089, 2089-2090, 2090-2091, 2091-2092, 2092-2093, 2093-2094, 2094-2095, 2095-2096, 2096-2097, 2097-2098, 2098-2099, 2099-2100, 2100-2101, 2101-2102, 2102-2103, 2103-2104, 2104-2105, 2105-2106, 2106-2107, 2107-2108, 2108-2109, 2109-2110, 2110-2111, 2111-2112, 2112-2113, 2113-2114, 2114-2115, 2115-2116, 2116-2117, 2117-2118, 2118-2119, 2119-2120, 2120-2121, 2121-2122, 2122-2123, 2123-2124, 2124-2125, 2125-2126, 2126-2127, 2127-2128, 2128-2129, 2129-2130, 2130-2131, 2131-2132, 2132-2133, 2133-2134, 2134-2135, 2135-2136, 2136-2137, 2137-2138, 2138-2139, 2139-2140, 2140-2141, 2141-2142, 2142-2143, 2143-2144, 2144-2145, 2145-2146, 2146-2147, 2147-2148, 2148-2149, 2149-2150, 2150-2151, 2151-2152, 2152-2153, 2153-2154, 2154-2155, 2155-2156, 2156-2157, 2157-2158, 2158-2159, 2159-2160, 2160-2161, 2161-2162, 2162-2163, 2163-2164, 2164-2165, 2165-2166, 2166-2167, 2167-2168, 2168-2169, 2169-2170, 2170-2171, 2171-2172, 2172-2173, 2173-2174, 2174-2175, 2175-2176, 2176-2177, 2177-2178, 2178-2179, 2179-2180, 2180-2181, 2181-2182, 2182-2183, 2183-2184, 2184-2185, 2185-2186, 2186-2187, 2187-2188, 2188-2189, 2189-2190, 2190-2191, 2191-2192, 2192-2193, 2193-2194, 2194-2195, 2195-2196, 2196-2197, 2197-2198, 2198-2199, 2199-2200, 2200-2201, 2201-2202, 2202-2203, 2203-2204, 2204-2205, 2205-2206, 2206-2207, 2207-2208, 2208-2209, 2209-2210, 2210-2211, 2211-2212, 2212-2213, 2213-2214, 2214-2215, 2215-2216, 2216-2217, 2217-2218, 2218-2219, 2219-2220, 2220-2221, 2221-2222, 2222-2223, 2223-2224, 2224-2225, 2225-2226, 2226-2227, 2227-2228, 2228-2229, 2229-2230, 2230-2231, 2231-2232, 2232-2233, 2233-2234, 2234-2235, 2235-2236, 2236-2237, 2237-2238, 2238-2239, 2239-2240, 2240-2241, 2241-2242, 2242-2243, 2243-2244, 2244-2245, 2245-2246, 2246-2247, 2247-2248, 2248-2249, 2249-2250, 2250-2251, 2251-2252, 2252-2253, 2253-2254, 2254-2255, 2255-2256, 2256-2257, 2257-2258, 2258-2259, 2259-2260, 2260-2261, 2261-2262, 2262-2263, 2263-2264, 2264-2265, 2265-2266, 2266-2267, 2267-2268, 2268-2269, 2269-2270, 2270-2271, 2271-2272, 2272-2273, 2273-2274, 2274-2275, 2275-2276, 2276-2277, 2277-2278, 2278-2279, 2279-2280, 2280-2281, 2281-2282, 2282-2283, 2283-2284, 2284-2285, 2285-2286, 2286-2287, 2287-2288, 2288-2289, 2289-2290, 2290-2291, 2291-2292, 2292-2293, 2293-2294, 2294-2295, 2295-2296, 2296-2297, 2297-2298, 2298-2299, 2299-2300, 2300-2301, 2301-2302, 2302-2303, 2303-2304, 2304-2305, 2305-2306, 2306-2307, 2307-2308, 2308-2309, 2309-2310, 2310-2311, 2311-2312, 2312-2313, 2313-2314, 2314-2315, 2315-2316, 2316-2317, 2317-2318, 2318-2319, 2319-2320, 2320-2321, 2321-2322, 2322-2323, 2323-2324, 2324-2325, 2325-2326, 2326-2327, 2327-2328, 2328-2329, 2329-2330, 2330-2331, 2331-2332, 2332-2333, 2333-2334, 2334-2335, 2335-2336, 2336-2337, 2337-2338, 2338-2339, 2339-2340, 2340-2341, 2341-2342, 2342-2343, 2343-2344, 2344-2345, 2345-2346, 2346-2347, 2347-2348, 2348-2349, 2349-2350, 2350-2351, 2351-2352, 2352-2353, 2353-2354, 2354-2355, 2355-2356, 2356-2357, 2357-2358, 2358-2359, 2359-2360, 2360-2361, 2361-2362, 23

itaque et potest discernere quoniam alia quidem dulcia sunt ab albis: nec gustu nec visu nec ambobus: sed quadam communi particula omnium sensitivorum: nam est quidem sensus unus: et principale sensitivum unum esse aut sensui generis cuiuslibet alterum velut soni et coloris. Hoc autem simul tactivo maxime existit: hoc quidem enim separat ab alijs sensitivis: alia vero ab hoc inseparabilia: dictum est de ipsis in his que de anima theorematibus: manifestum igitur quoniam huius est passio vigilia et somnus.

Deinde cum dicit. Quia quod perbat consequens duabus rationibus quare prima talis est aliquo sensui sensitivus nos videtur: sed non sensui proprio ergo alius est sensus ceteris sentiens: hoc primo ponit conclusionem: et secundo minus ibi quod vero. Deinde cum dicit iudicat ponit secundam rationem que talis est alius sensus discernit sensibilia diversorum generum: et albus a dulci. Sed non facit hoc: uno sensui proprio nec pluribus ergo de necessitate est aliquis sensus ceteris faciens binum iudicium et discretionem. primo ponit maiorem. secundo cum dicit neque gustus ponit minorem. tertio cum dicit: quidam ponit conclusionem. Et ex hoc concludit ulterius: quod unus est sensus ceteris: et principalis: et unum organum sentiendi principale: quod licet sit idem: unum secundum substantiam: tamen diversus: hoc esse inquit sentit sensibilia diversis generibus: hoc est quod dicit est namque quidem. Et quod superius dictum est quod sensus ceteris sequitur maxime ad sensus particulares: ne crederetur quia: quod hoc esset generaliter: verum addit ulterius: quod sensus ceteris maxime sequitur ad tactum: simul est cum ipso quod tactus solus respicit sine sensibus alijs: alii namque sunt tactus: et dicitur ibi deo de alia: et hoc quod igitur ante sit. Et tunc concludit principale conclusionem cum dicit manifestum est ergo.

Propter quod omnibus inest animalibus. Nam tactus solus omnibus inest.

Deinde cum dicit. propter quod omnibus et. insert correlative: quod somnus et vigilia inest omnibus animalibus talibus. nam ad quem sequitur sensus ceteris inest omnibus animalibus ad minus.

Si enim in eo quod omnes patiuntur aliquod sensus fieret dormitio inconueniens: si quibus neque necesse neque possibile est aliquo modo agere simul hos vacare simul et immobiles existere. Contrarium enim rationabilius accidit eis quod simul quiescere: quemadmodum autem nunc dicimus rationabiliter se habere et de his: nam cum principale aliorum hominum sensitivorum: et ad quod tendunt alia patientes aliquid copati necessarium et reliqua omnia: illorum autem cum aliquid impotens sit: non necesse est hoc impotens fieri.

Deinde cum dicit. Si. n. eo. re. ponit secundam rationem principalem: et est talis ad cuius vacationem: et quoniam sequitur vacatio et quod omni sensui: et non econversum illius est somnus primo et per se: vigilia: sed ad vacationem sensus ceteris sequitur vacatio omnium particularium et non econversum: ad vacationem autem unum sensus proprium non sequitur vacatio aliorum sensitivum particularium: sicut nec ad actionem unius sequitur actio alteri ergo som-

nus non est passio sensitivum proprio: sed ceteris. primo ponit conclusionem cum dicit si enim et prius partem minus cum antecedere cum dicit si. n. eo. et tertio addit tertiam partem minoris cum dicit quemadmodum autem.

Ad. manifestum autem ex pluribus quoniam non in sensu sine operatione esse: et non ut ipsis somnus est neque in non posse sentire: nam et manifeste in anime defectionibus tale quid accidit in potentia enim sensitivum anime defectio: sunt autem et amittit quedam huiusmodi. Amplius autem quibus in collo vene apprehenduntur: insensibiles sunt. Sed quando in potentia usus neque in sensitivum neque per quamvis causam: sed quemadmodum dictum est nunc in primo quo sentit omnia: cum enim hoc quidem impotens fuerit: necesse est et sensitiva omnia impotentia esse sentire: cum vero illorum aliquid non est hoc necesse.

Deinde cum dicit manifestum autem et. quod dicit quod somnus est vacatio sensitivum ne crederetur quia: quod omnis vacatio esset somnus. Remouet dicens quod non: quod multiplex iterum accidit in potentia sensitivum propter defectum spirituum animalium in cooperatione sensitivum. Alter propter defectum illorum pergit aliquando amittit. Similiter pergit insensibilitas propter occupationes venarum quibus deferunt spiritus ad sensus ceteris: et nulla talis potentia sensitivum est somnus: quia quod sensitivum in potentia non propter defectum organi particularis: neque ex quacumque causa. Sed propter impotentiam sensitivum ceteris per organum quod puenit ex defectu sensus materialia per cuius potentiam reducunt omnia organa particularia in potentia ad sentiendum: non econversum.

Propter quam vero causam accidit dormitio: et cuius passio est dictum. Quomodo vero modi plures sunt causarum: nam et quod cuius gratia: et quod vi principium moris et materia et ratione causam esse dictum.

Propter quod ergo causam accidit dormitio et. Dicitur quod somnus et vigilia sunt passiones sensitivum ceteris et eius organum. in hac parte intendit determinare de causis somni: et dividit in duas. i. prima dat iterationem suam. i. secunda secundum modos causas declarat et dicitur causas somni. ibi prima quod et. et ista in duas. primo dat causas finales somni. i. secundum amplius dicitur et. dicitur causas materiales. i. ista parte dicitur causas efficientes: ibi primo quod prima in duas. primo permutat istam suppositionem. i. secunda pergit intentionem: secunda ibi quod vero et. Et ista in duas. primo determinat somni finem spectare ad esse animalis. i. secunda finem spectare ad bene esse animalis: ibi vigilia vero et. tunc sequitur ista per istam determinat causas materiales: ista in duas partes dividit. i. prima dat iterationem suam. i. secunda pergit intentionem: ibi quoniam ergo et. et ista per dividit in duas i. principale: et incidentia: quod movet dubitationem: ibi movet igitur et. per ista in duas. i. per ista perbat sine rationibus maioribus. secundo ponit minores: et insert conclusionem: ibi si vero est per ista in duas primo ponit philosophum maiorem. secundo declarat et per philosophum ibi motus quod et. Et ista in duas. primo ostendit minores: secundo maioribus ibi media autem per ista in duas. primo ponit minores. secundo perbat causas: ibi et. per ista et. Et ista in duas. primo perbat primam partem minoris. s. quod cor est principium motus: in secunda perbat secundam. s. quod cor est principium motus sensibilis: ibi

et respiratione declarat illud: sic natura dedit aiali respirationem ut per aerem humidum inspiratum infri-
det calor naturalis cordis propter similitudinem eius al-
ter enim sanguis superius qui est in corde inflama-
retur: et cohereret cor: et nascitur iste calor: propter inter-
missionem sanguinis in talam cordis: de hac autem
natura respirationis determinat in libro de respi-
ratione: et inspiratione quem non habemus.

Non habentibus vero sanguinem et en-
tomis et non suscipientibus spiritum in pro-
portionali plantatus spiritus inflans et ren-
dens videtur: palam autem hoc in his que
sunt rotalia puta vespis apibus et muscis et
quocumque huiusmodi sunt.

Deinde cum dicitur non habentibus autem ostendit idem in his habentibus san-
guinem dicens quod cum nullus non sit respiratio per aliquod organum
depuratum ad hunc est camera pulmonis in habenti-
bus sanguinem. in non habentibus aliquid proportionabile
cordi in quo est spiritus coplantatus ad refrigeratio-
nem caloris naturalis in ipso existens: qui quidem spiritus
coplantatus est per subtiles poros corporis cuius sunt
animalia sensitiva que vocantur rotalia: sicut vermes
et vespe et musce: et huiusmodi dicuntur totales et qui-
bet parte alatera eo: quod per totum corpus: et ita habet
spiritum ad refrigerationem membri: quod est simile cordi.

Quoniam autem mouere quiddam aliquid aut
facere sine robore non est possibile: vigorem
autem facit spiritus detentio et spirantibus
dem que deforis: non respirantibus vero qui
coplantatus: ideo et bombantia alata viden-
tur cum moueant attractione spiritus offen-
dentis ad succintiorum rotalium.

Deinde cum dicitur. Non autem et. probat secundam
partem minoris propositi. scilicet quod est simile cordi est princi-
pium motus sensibilis sic si mor localis est a vigore:
et spiritus perseverantia: qui spiritus inspirat per organum
propium in alalibus respirantibus et non respirantibus est co-
plantatus intra ergo: et locus mor localis est a spiritus
perseuerantia: et ita a corde: quod est principium spiritus
huius rationis. primo ponit primam propositionem cum dicitur quo-
modo autem. secundo secundam cum dicitur vigorem. Deinde cum
dicitur. Et ideo ostendit finem per signum dicens: quod quod vigor
est a spiritus perseverantia et ideo abundantia que sunt ver-
mes facientes stridit cum videntur continuo mota: eo
quod mouet per actionem spiritus reuerfatam ad membrum:
quod dicitur succintiorum totalis. Et dicitur a quibusdam suc-
cintiorum diaphragma: quod est pellis diuidens superiora ve-
tris ab inferioribus: sunt spiritualia a nutritiis ad quas
pellis fit reuerberatio spiritus: et potest dici: quod est medium
in totalis: quod est proportionabile cordi ad quod omnes par-
tes totalis succindunt: siue intunt sicut ad aliquid
sui principium per quod sustentant sicut omnes partes ter-
re sustentantur ad centrum.

Adhuc autem omne aliquo sensu facto
proprio vel alieno in primo sensitivo. Si
vero est somnus et vigilia passio partis hu-
ius: in quo loco quidem et in qua particula
primo sit somnus et vigilia manifestum. Ad-
uenit autem quidam dum dormiunt: et faciunt
multa que vigilantibus sunt: non tamen absque
fantasmate et aliquo sensu. Somnium enim est

quodammodo sensatum. Dicendum est autem
postea de ipsis: quoniam vero somnia me-
morantur et pergefacti: vigiliis vero actis
non memorantur: in problematicis dic-
tum est.

Deinde cum dicitur moueat autem ostendit maiorem philo-
sophum dicens sic omne aliquid mouet per sensum aliquem
factum in primo sensitivo ad presentiam alicuius sensi-
bilis: propter vel alicuius. i. sensibilis per actum. id illud
est principium mor: et sensus huius rationis ponit primum
factum cum dicitur moueat autem. Deinde ponit maiorem
proportionem cum dicitur si vero: et tertio inserit principia-
lem conclusionem cum dicitur in qua quidem. Et quod super addit
quod mor localis fit per sensum factum in prima sensibilibus
et aliquis obijceret: quod dormientes mouet localiter aliquem:
qui non sentiunt in actu: respondet dicens: quod dormientes mo-
uentur: et faciunt opera vigilantium propter partem fantas-
matum. in primo sensitivo. Et idem mediante sensu quodam:
et imaginatione que sensu assimilatur somniis. non est simi-
litudinem sensibilium: sicut dicitur secundo huius. Et tunc in fine
addit causas quare ergo et cetera a somno memorantur som-
nia: que videtur et non memorantur actus vigilantium: quos fe-
cerunt dum dormierunt habet determinatum in lib. problematicis
quod non habemus: in quo tractauit quoddam philosophus quod-
dam de naturalibus: habet est quod dicitur. Qui vero somnia.

Consequens autem est his que dicta sunt
pertransire: quibus factis et unde principium
passionis fit vigilandi et dormiendi: palam
itaque quod quoniam necessarium animali
cum sensum habeat: tunc primo nutrimen-
tum suscipere et augmentum.

Insequens autem est circa hec
finali somni: materiali et est vigilia simi-
liter habet determinatam causam efficietorem eorum: et di-
uiditur ipsa pars in duas in prima ponit intentionem. i. se-
cundo persequitur: et secunda ibi palam itaque et. Et ista in duas
in prima permittit quoniam suppositio: et subiungit quoddam
incidentes cum dicitur dicitur est in secunda persequitur intantum non
est autem somni: et habet in duas. primo determinat causam effici-
entem somni in secunda determinat efficietorem vigilie ibi. et
persequitur autem: et ista in duas. primo dat causam efficien-
tem somni. secundo verificat eas: et secunda ibi signum autem
et. et ista in septem secundum quod septem signa: et sunt ibi amplius.
autem tertium ibi quoddam vero et. quarta vero ibi idem et par-
tem quantum vero ibi et propter hanc vero causas. sexta ibi et oio
et. septimum ibi. Nec melancolici. Et ista in duas. in
principale: et correlaria ibi idem melancolicus et. prima in
duas. primo ponit signum: in secunda ibi: quod manifestum et oio
bus predictis inserit principale conclusionem. primo er-
go dat intentionem suam: et patet et. Deinde cum dicitur
palam permittit quoniam suppositio: quare prima est
quod necessarium est cuiuslibet animalis quod cito habet sensum in princi-
pio recipere tam nutrimentum quam augmentum: et nutrime-
ntum recipit versus ad extremum vite licet non augeatur
et causa huius est: quod continuo fit deperditio partium anima-
lis per mutuam actionem qualitatum elementarium in to-
to tempore vite sue. Et ideo continuo indiget restau-
ratione que fit per nutrimentum: sed augmento non in-
diget: nisi versus ad perfectam etatem sue speciei. Et
ideo non semper indiget augmento.

Nutrimentum autem est omnibus et re-
mum: his quidem que sanguinem habent

sanguinis natura: his vero que sanguinem non habent proportionale: locus vero sanguinis vene: harum autem principium cor: palam autem quod dicitur est ex anatomis. Deforis quidem igitur alimento ingrediēte in susceptiva loca fit euaporatio ad venas ibi vero permutatur et in sanguinem vertit et vadit ad principium: dictum est autem de his in his que de nutrimento: nunc autem repetendum est de ipsis huius gratia: ut principia motus speculemur: et quid patiēte paricula sensitiua: accidit vigiliam et somnum. C Deinde cum dicitur quidēz ponit secundā suppositionē: q talis est: q sanguis est primum nutrimentum cuiuslibet habēt sanguinē: s non habētibus sanguines est nutrimentū id quod est proportionabile sanguini. C Deinde cum dicitur locus aut ponit tertiā. s. q. v. ne sunt cōtinētia sanguinē p quas: sicut p vias deferit sanguis ad oēs partes corporis alienas. C Deinde cum dicitur hanc autē ponit quartā: q principius venarū ē a corde: et ab eo ortū habēt: sicut p in libro de animalibus. C Deinde cum dicitur. Cū ergo ponit quā q est: q nutrimentū ab extrinseco intrat in loca susceptiva nutrimenti: quoz aut primum est stomachus: secundus ē par. tertius est cor: et ab istis locis egreditur nutrimentū ad venas: et q non totū nutrimentū est receptū: sed solū pars subtilis ad venas deferret ideo dicit q fit euaporatio ad venas: et pars grossa per digestionē i sanguinē puerit et psequēter vadit ad suū principium. s. cor: ubi fit multa digestio sanguinis pter illā: que erit in singulis mēbris. C Deinde cum dicitur. Deinde est aut exultat se a sufficiēti de terminatōe de nutrimento dicit q sufficiēter determinat de hoc in lib. de animalibus: et in alijs libris p dicta aut hic sunt repetita: ut p ea igramus eas sufficientes somni: et vigilię. s. faciat hmoi passioes in parte sensitiua.

Ad enim est somnus quilibet impotentia sensitiui ut dictū est. Et enim amentia et suffocatio aliqua et anime defectio facit huiusmodi impotentia. Jam autem facta fuit fantasia quibusdam defectum anime patiētibz fortiter: hoc quidem igitur aliquam habet dubitationem: si enim cōtingat obdormire defectionem anime patientem: contingit utiqz somnū esse et fantasiam. Multa autem sunt que dicūt qui animo defecerunt et qui vili sunt mortui esse. De quibz omnibz eandem rationē opinandū est.

C Deinde cum dicitur. Ad est aut somnus. Ostendit inrentū. Et primo ostendit q aliqz est efficiēs in potentia sentiendi nō tñ somnū: sicut amentia: et suffocatio anime defect: faciūt impotentia sentiēdi ergo nō omne efficiēs impotentia sentiēdi efficit somnū: vñ ista rōne. primo ponit pelsonē. C Deinde me dū ibi amētia. tertio ostendit ipsū sit defectus anime esset somnus cum patientibus defectus anime multa fantasinata appareant: sicut et dormientibus illa fantasinata somnia essent. Sed hoc est impossibile ergo et primum. Eadem ratio est de laborantibus

morbo caduco: q sunt qñ mortui: et alijs hmoi passio nibus defectum sensus facientibz nullus enim talis dormit: et b dicit vnde facta est.

Sed ut dicimus nō est somnū impotentia oīs sensitiui: s. ex vaporatōe circa nutrimentū passio fit hec. Necesse. n. qd euaporatū ē pulsus quousqz ipelli: deinde puerit et pmutari sicut euripū: calidū vero cuiusqz animalis ad supiora natū ē ferri. Cū aut i supioribz locis fuerit multū simul itez reuertit: ferturqz deorsus et reuertēdo ppellit calōrē: et id marie fiunt somni a nutrimento: nā repēte tūc multa hūiditas et cor: pulētia sursum ferē: istas qdē grauat et facit dormire. Cū vero fluxerit deorsus et reuertēs repellit calōrē: tūc fit somnū et aial dormit. Signū at horz et somni fera. Dia. n. granedine capitis faciūt: et porz et cib: ut opū et mādrago: vinū: et lolū: et qui deorsus ferūt: et q dormit: hoc vidē pati: et nō pnt lenare caput et palpebras et post cibaria marie talis somnū: multa. n. qā cibis euaporatio. Amp aut ex laboribz qbusdaz pā labor: qdē colliquatiū. Colliquatiūz vero fit quēadmodū nutrimentū idigestū: si nō frigidū sit. Et egritudies qdā quēadmodū illud idē faciūt qciqz a supfluitate calida et hūida: et accidit febicitatibz atqz letargicis. Ampli aut prioz etas: pueri. n. dormiūt vehemēter eo q nutrimentū sursum ferē oē. Signū autē q magnitudo supiorz membrorū excedit isferiora in pria etate: eo q adhuc fiat augmentū: ppter hanc vero cāz et epileptici sūt. Simile enim ē somnū epileptie: et est quodāmodo somnū epilepsia. Et ideo accidit multis principii huius passionis dormiētibus: et dormiētēs quidē capiūt: vigilantes vero nō. cū enīz multū ferat spūs sursum descendendo rursus venas tumefacit q b coartat porū qua respiratio fit. Ideo pueris nō conferūt vinū neqz nutriticibus. Difert enim nihil forsitan ipsos bibere vel nutrices: sed oportet bibere aquaticū et modicum: spumofus. n. vinū hoc autē magis nigrū. Ita vero superiora plena sunt nutrimentū pueris: q sex mensibus neqz vertūt collū quemadmodū enim embrijs sursum fertur humiditas multa. Rationabile autēz hanc passionem esse causam: quare quiescent in matricibus embria primū. Et ideo amatores somni qui oculos habent venas: et vāni et magna capita habentes: nam horz vene anguste et non facile desinat que descendit humiditas. Panosis vero magnas capita habētibus sursum impetus multus et euapo

ratio fit. Manifestas vero habentes venas non somnolenti propter amplitudinem venarum nisi aliquam aliam passionem habuerint contrariam: neque melancholici. Infrigidatur enim est locus intus: quare non fit ipsis multum: do euaporationis: propterea et edaces dicuntur existentes: quemadmodum enim nullo frequentia afficiuntur eis corpora: nigra vero colera cum naturaliter sit frigida et maritimum locum frigidus facit et alias particulas vbi cibus existit potestate huiusmodi superfluitas. Quare manifestum ex his que dicta sunt: quod somnus est quidam coeuentus caloris intrinsecus: et naturalis reciprocatio propter predictam causam. Ideo motus multus dormientis: cum autem deficit infrigidatur: et propter frigiditatem coeidunt palpebre: et superiora quidem infrigidantur et exteriora interiora vero et inferiora calida: velut qui circa pedes et que intrinsecus.

Deinde cum dicitur: ut dicitur offendit quid est causa efficiens somni dicens quod non omnis in potentia sensus est somnus sed illa que fit ex euaporatione. Nutrimenti sicut enim principium quod est seruo: maris per incorporationem caloris ascendens: usque ad medietatem interitum aeris: per gelat et descendit ita est circa operationes nutrimenti quibus calor incorporatur: necesse est accedere ad superiorem partem animalis. scilicet cerebrum: et cum ibi fuerit impellitur in spissum in nube per frigiditatem cerebri: et consequenter descendit propter suam gravitatem per venas in quibus defertur calor naturalis et etiam spiritus ad sensus exteriores ministrantes sensum et motum animalis: et ita obducunt venas illas et repellunt calorem naturalem et spiritus ad interiora corporis: et ita vacat officium sensus: et fit somnus est enim vapor: iste multum humidus et etiam corpulentus: ita movetur cum in spissum in nubes et gravat animal et facit illud dormire vel somnare.

Deinde cum dicitur: signum autem hominum etc. verificat hanc causam per septem signa. primum est quod omnes cibi et potus sunt vaporatui et faciunt gravitatem capitis et longum somnum: ita quod homines non possunt levare et aperire palpebras: per multum tempus cuiusmodi cibis est apud tebaicum et etiam: vinctus in magna quietate acceptum post etiam cibos quoscunque acceptos marinis accidit somnus eo quod multa euaporatio sit a cibis etc.

Deinde cum dicitur: manifestum etc. ponit secundum signum etc. quod homines multum dormiunt post labores corporeos: et etiam spirituales. Nam talis labor dissolvit partes corporis: et facit multos vapores ascendere a partibus corporis dissolutis: sicut et nutrimentum est multum vaporatum: cum non multum sit digestus perfecte: ut dicitur frigidum indigestum quod. Cuius ex euaporatione ascendente ad cerebrum: et dicitur ibi amplius autem.

Deinde cum dicitur: et egritudines ponit tertium signum: est quod egritudines quedam que causant a superfluitate humida cuiusmodi sunt febres faciunt multum dormire et hoc est propter multas euaporationes ascendentes a tali superfluitate ascendente humidum enim est materia vaporis et calida

et efficiens. Deinde cum dicitur: amplius autem: ponit quartum: est quod in prima etate multus fit somnus: et in pueris eo quod in ipsis marinis ascendant euaporationes a nutrimento: nutrimentum autem tempore maiori parte sui firmiter fertur: et signum huius est quod in tali etate partes superiores excedunt in magnitudine partes inferiores propter accessum nutrimenti. Deinde cum dicitur: propter hanc verbum causam ponit quintum signum: est quod qui dant morbus: qui vocatur epilepsia: qui est morbus caducus fit propter multas euaporationes ascendentes ad cerebrum: talis morbus est similis somno: et est quodammodo somnus: quia cum deberet somnus naturalis fieri propter superabundantiam vaporum densorum descendendum: et obstruendum venas intantum sunt vene quod arteria per quas fit respiratio vite intantum constringitur: quod pene deficit spiramen vite: et ita fit per somnum morbus unde et frequentius dormientibus. Accidit talis passio: et raro vigilantibus. Deinde cum dicitur: Ideo pueris ponit quintum signum: corollarie scilicet quod propter huiusmodi. Ascensum vaporum non debent pueri: et nutrices bibere vinum: partum enim differt nutricem bibere aliquid: et puerum. Sed debent bibere potum aquaticum et modicum quia vinum est multum vaporosum: et causa magis quam alius potus. Et tunc addit dicens quod partes superiores pueri sunt. Ita repleat nutrimento quod etiam cum tam sint vigilantes tamen suum non possunt retinere caput: ut eorum propter multas euaporationem vini que fertur sursum in eis. Ad cerebrum huiusmodi enim superflua humiditas est tamen ea quod embryo quiescat in matrice: et non movetur donec illa humiditas digesta fuerit: et comparat. Deinde cum dicitur: et omnino amatores somnorum ponit sextum signum: est quod illi qui habent oculos venas et strictas: et similiter habent magna capita sunt amatores somni: et hoc est: quia in habentibus strictas venas derivatur vapor nutrimenti descendens a cerebro inveniunt propter earum fortitudines et non descendit faciliter et ita diu repellitur calor naturalis a sensibus in habentibus vero magna capita euaporatio sursum habentes autem magnas venas et amplas non sunt somnolenti propter facilitatem sursum vaporum per venas capitis: nisi haberent aliquam passionem effectivam somni et hoc est totum signum quod euaporatio nutrimenti descendens a cerebro est causa somni efficiens.

Deinde cum dicitur: nec melancholici ponit secundum signum scilicet quod melancholici non sunt somnolenti: hoc quia in eis est melancholia que est frigida et infrigidat locum nutrimenti vel etiam huiusmodi euaporationes sunt edaces duri et edaces sicut nec qui delectabile comprehendunt in nutrimento propter dispositionem communis corporis sui semper tamen aliquod delectabile cupiunt comprehendere. Nigra enim colera que de sui natura frigida est omnes partes corporis in quibus dicitur frigida est efficit. Deinde cum dicitur: quare vanum est et omnibus istis signis inferre conclusionem principalem dicens quod somnus est congregatio caloris intrinsecus et recuperatio caloris naturalis ab extra propter causam predictam id est propter repulsionem caloris a vaporibus descendentibus. Et

postea cum dicit ideo multus infert duo correlaria primum est qd propter congregationem caloris huiusmodi intrinsecus in somno fit motus licet quies sit extrinsecus. Et tunc cum dicit. Non vero ponit secundum qd est propter recursum caloris naturalis ad iterius infrigidatur exterius & superius. unde etiam palpebre incidunt interiora membra & interiora et calcantur &c.

¶ Namquam utiqz dubitabit aliquis qd quia post cibum fortissimus fit somnus: & est somniferum vinum & alia huiusmodi caliditate habetia. Est autem non rationabile somnum quidem esse infrigidationem: causas autem dormiendi calidas.

¶ Namqz itaqz dubitabit aliquis qd supra posuit philosophus causas efficientem somni & probabit per signa: in ista parte mouet dubitationem circa hoc quod dictum est: quod somnus fit propter infrigidationem & fugam caloris naturalis. Et ista in duas. in prima mouet dubitationes. i. secunda soluit eam verum ergo accidat &c. Et hec in duas. in prima ponit solutiones aliorum. secundo ponit solutionem propriam. Ibi hec autem &c. prima pars in duas. secundum tres solutiones. secunda ibi ut quodammodo. tertia ibi amplius multum: tunc sequitur illam qua dat solutionem propriam & b in duas. prima increpat solutionem aliorum. secundo dat suam solutionem. secunda ibi. Sed proprie. Tunc sequitur aliam partem que supra fuit diuisa in qua dat causam efficientem videlicet b in duas. primo ponit tres causas efficientes. videlicet. secundo adaptat illas ad propositum: & secunda ibi. Est autem tenuissimus: & b in. d. primo facit quod dictum est. secundo periplogat & secunda ibi que quidem ex causa. dicit ergo primo & mouet dubitationem dicens: qd ita est somnus infrigidatio quauis aliquis dubitare possit: qualiter post cibum & est vinum somniferum que calide nature sunt sicut & natura huiusmodi calida fortissimus somnus fiat: que non videtur rationale somnum esse infrigidationem: cum a calidis causetur.

¶ Atrum ergo hoc accidit quia quemadmodum venter vacuus cum sit calidus est: repletio vero infrigidat propter motum: sic & qui in capite pori loca infrigidantur sursum lata euaporatione.

¶ Deinde cum dicit. verum ergo soluit dictas dubitationem & ponit tres solutiones. quarum prima est qd accidit somnum esse infrigidationem: quia venter vacuus est calidus de sua natura quare ingreditur nutrimentum & repletus infrigidat mouetur enim venter & patitur a nutrimento ut nutrimentum est cum nihil patitur nisi a suo contrario: & eodem modo loca capitis de se: & venter calide sunt infrigidantur autem quando ad ipsa eleuatur euaporatio frigida nutrimenti. Et fit per euaporationem frigidam superius fugatur caliditate ventris prohibetur administratio spirituum & caloris naturalis circa sensum & efficitur in potentia sentiendi qui est somnus.

¶ Vel quemadmodum profusus calido subi

to tremor fit & in ascendente caliditate cogetur: sic caliditas infrigidat: & qd secundum naturam calidum facit languescere ac secedere. **¶** Vel quemadmodum. secunda solutio est qd sicut cum calido infundetur frigidum fit tremor: & fuga calidi: & eodem modo cum nutrimentum frigidum ascendit ad superiora capitis per calidum fugans illud inter frigidum. Ibi dem collocatum & facit latere calorem naturalem ibidem existentes & recedere a sensibus & sic capitur in potentia sentiendi qui est somnus.

¶ Amplius autem multo incidente nutrimento quod calor subleuat: quemadmodum ignis impositus lignis infrigidatur quousque digeratur: fit enim somnus quemadmodum dictum est: dum corpusculum sursum fertur a caliditate per vias ad caput: cum vero amplius non possit: sed in multitudine excedat quod eleuatum est iterum repellitur: & deorsum fluit. Ideo cadunt homines subtracto calore qui sursum ferebat. Solum enim animalium rectum & incidentis quidem desipientiam facit: postmodum vero fantasiam.

¶ Amplius magis. Tertia solutio est: qd sicut ignis infrigidatur supra positus lignis viridis: sic quando nutrimentum est in loco digestionis & eleuatur per caliditatem ad cerebrum calor naturalis ibidem extinguitur infrigidatur donec digeratur nutrimentum & cessat euaporatio: ita fit somnus propter infrigidationem nutrimenti computari & eleuari a calore per vias ad caput dum ibi aggregatur cum est in magna multitudine repellitur propter sui grauedinem: & fluit deorsum impediens vias spirituum & caloris naturalis ministrantium ad sensum: & fit in potentia sentiendi: qui est somnus. Et sic minuitur calor naturalis & fugatur a partibus exterioribus per frigiditatem descendentem qui calor sursum ferebatur a corde & cadunt homines: h potest intelligi de casu somni siue epilepsie & dicitur homines cadere quia solus homo est animal recte stature. Et ideo solis illis proprie dicitur cadere. Et cum cadit. primo habet virtutem intellectum alteratam. **¶** Deinde fantasiam & illud proprie de epilepsia est verum. Et nota qd sic differt. secunda ratio a prima que ponit locum cerebri de se calidum esse & nutrimenti euaporationem frigidam. Secunda solutio ponit calorem a corde ascendentem ad cerebrum & illum debilitari: & etiam fugari a frigida nutrimenti. Tertia solutio differt ab illa eo qd ponit euaporationem frigidam non solum per sui actionem fugare calorem naturalem: sicut alie ponunt. Sed etiam propter sui descensum illum omnino depellere.

¶ Vel dicte quidem nunc solutiones contingentes quidem sunt infrigidatio. Qui immo & proprius est locus qui circa cerebrum quemadmodum dictum est in alijs. Omni vero que in corpore frigidissimum cerebrum: non habentibus vero que equiuales huic pars quemadmodum igitur humidus quod euaporat a solis caliditate cum venter

rit ad superius locum propter frigiditatem suam inrigidatur et coëstum deorsum fertur factum rursus aqua sic in elevatione calidi ad cerebrum superflua quedam euaporatio in flegma redigitur. Ideo et catarrhi videtur ex capite fieri. Nutritiva vero et non egrotativa deorsum fertur congesta et refrigerat calidum ad inrigidandum vero et non facile suscipiendum euaporatione cōfert et tenuitas et angustia circa cerebrum venarum. In frigidationis quidē igitur hoc est causa quā quam euaporatio transcendat caliditatem.

Deinde cum dicitur vel hoc quidem in hac parte dar solutionem. Et primo increpat solutionē aliorum dicens que non sunt omnino cōuenientes eo quod ponunt causam somni solū in frigidatione nutrimenti et sic notat quod omnes solutiones peccabant in hoc quod posuerunt euaporationes nutrimenti de se frigida esse et propter sui frigiditatem somnū causare quia omnis vapor de se calidus est. Deinde cum dicitur. Aliter vero propter hoc. Soluit dicens quod locus circa cerebrum est locus frigidissimus omnium locorum in animalibus habentibus cerebrum et in non habentibus cerebrum illud quod est proportionabile cerebro est frigidissimum unde sicut ille vapor humidus in aere eleuatur in aere per calorem adeptum vel calorem solis cum deuenit ad medium solitum aeris inrigidatur per frigiditatem loci et coëgelatur in nubem et fit aqua et per frequenter propter sui grauedinem descendit eo modo vapor calidus de se eleuatur a nutrimento propter sui calorem cum veniat ad cerebrum ibidem inrigidatur per naturā loci et compingitur per vias licet de se calidus sit quare postea descendit et quod est egrotatiuum descendit ad naves et ad aures et sunt catarrhi et quod non est egrotatiuum ascendit. Sed nutrimenti descendit per vias venarum et repellit calores naturales. Et spiritus ascendentes a corde quibus impulsus in frigidatur loca exteriora. Et sit in potestate sentiendi Et ad inrigidandum huiusmodi vaporem calidum eleuatum et diu descendit. Adfert multā tenuitas cerebri et strictitudo venarum circa cerebrum. Et quod huiusmodi vene non suscipiunt talē euaporationem quādam detinent spiritum et cito obstringunt. Et ita patet quod in frigidatio est causa somni que tamē in frigidatio est a frigiditate loci circa cerebrum originaliter et non a frigiditate euaporationis ascendens sicut ponit alie solutiones imo illa in suo ascensu calida est.

Expersiscuntur autem cum digestio facta fuerit et obtinuerit que in pacta fuerit caliditas in angustio multa ab eo quod circumstabat et discretis fuerit corpulentior sanguis atque purissimus.

Deinde cum dicitur expersiscuntur autem et determinat causam efficientem vigilie et primo ponit tres causas efficientes vigilie. prima est cōplectio digestionis quando enim cōplecta digestio est cessat euaporatio que causa est somni. secunda causa est quando calor naturalis qui expulsiuus est ad interius et angustia venarum a frigiditate ipsius vaporis circumstantis obtinuit per frigus illud tunc enim dissoluit illum vaporem egestum in venis et facit descendere deorsum et ascendit sursum ad sensum et hoc forsitan est

causa vigilie et quando aliquis excitatur a somno. Tertia causa est quoniam quando facta est diuisio sanguinis puri ab impuro. ubi est digestio. prima autem digestio est in stomacho ubi colligit subtile nutrimentum et mittit ad epas gressum ante descendit ad intestina. secunda digestio est in epate ibi enim digeritur illud subtile in sanguinem et mittit ad cor in talamo cordis fit tertia digestio tunc cum fit discretio sanguinis puri ab impuro. et hoc est et discretio.

Est autem tenuissimus quidem sanguis et purissimus qui in capite: delissimus et turbidissimus qui in inferioribus partibus. Omnis vero sanguinis principium sicut dictum est hic et in alijs est cor. Horum autem qui in cordis vtriusque talamis communis qui medius quorum vterque suscipit ex utraque vena: et ex ea que vocatur magna: et que adort: in medio vero fit discretio. Sed diffinire quidem de his aliorum sermonum est conuenientius.

Deinde cum dicitur. Est autem tenuissimus manifestat hanc causam dicens quod tenuissimus et purissimus sanguis est ille qui transmittitur ad nutrimentum capitis et turbidissimus qui mittitur ad nutrimentum partis inferioris vtriusque sanguinis. principium est cor: et dictum est in tertio libro de animalibus. In corde sunt tres talami scilicet dexter qui recipit sanguinem a vena que dicitur aborti et principium venarum non pulsantium que communiter vocatur vene. Et sinister qui recipit sanguinem a vena magna et est principium venarum pulsantium que vocantur arterie. Et nota quod in venis pulsantibus multus est de spiritu vitali et calore et naturale et parum de sanguine in venis non pulsantibus e converso multus est de sanguine et parum de spiritu et est medius talamus inter vtriusque qui recipit sanguinem ab utroque et sit ibi discretio sanguinis puri ab impuro sed determinare de his prope pertinet ad libros de animalibus sive ad medicinā.

Quia vero fit maxime sanguis post nutrimenti oblationem indiscretus somnus fit: quoad secernatur sanguis: hoc quidem purissimum sursum: illud vero turbidissimum deorsum. Cum autem hoc acciderit: expersiscuntur absoluta ex nutrimenti gravitate. Que quidem igitur causa dormiendi dictum est: quia a corpulento quod sursum fertur per ingenitum calorem subito ad primū sensitiuum: et quid est somnus quoniam primi sensitiui comprehensio et non possit agere ex necessitate quidem factum. Non enim contingit animal esse non accidentibus: que ipsum perficiunt propter salutem vere est: saluat enim quies.

Deinde cum dicitur quia non fit adaptat ad propositum dicens quod sanguis cum effertur cordi et recipit in medio talamo est indiscretus. ideo fit somnus quia gravatur cor ex sanguine donec fiat discretio sanguinis puri ab impuro et purus mutatur ad mediam

f. ii

superiora et turbidus ad inferiora cum autem facta fuerit digestio ista vel omnis sanguinis tunc aial soluit a gravitate nutrimenti et vigilat etc. Deinde cum dicitur que quidam epilogat. Et primo i cor. et secundo in speciali. Et primo dicitur quod somnus est reductio caloris naturalis a loco superioris ad locum quod est cor: cum expellitur a vapore corrupto nutrimenti per venas descendentes quia vapor ferbat furtim ad cerebrum per calorem proprium et sic tangit duplicem causam somni efficientem et ex consequenti materiales et hoc dicitur ibi quod quidam. Deinde cum dicitur tangit causam finalem dicens quod somnus est necessarius animali non vero aial esse nisi iungit sibi ea quod perficiat quod habere non potest nisi dormiat presens determinatum est et ideo somnus necessarius ad salutem quies enim saluat ipsum et hoc dicitur et que ex necessitate est etc.

Est hoc autem querendum est de somno: et primo cui eorum que anime passio hoc inesse videtur. Et verum in intellectu particule passio est hec vel sensitiva. His enim soli eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid.

Est hoc autem querendum est de somno: et primo cui eorum que anime passio hoc inesse videtur. Et verum in intellectu particule passio est hec vel sensitiva. His enim soli eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid. **Est hoc autem querendum est de somno:** et primo cui eorum que anime passio hoc inesse videtur. Et verum in intellectu particule passio est hec vel sensitiva. His enim soli eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid. **Est hoc autem querendum est de somno:** et primo cui eorum que anime passio hoc inesse videtur. Et verum in intellectu particule passio est hec vel sensitiva. His enim soli eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid.

Si itaque visus visus visio: et auditus: et audire et omnino sensus sentire: communia autem sunt sensum velut figura et motus et magnitudo et alia huiusmodi: aut propria velut color sonus sapor: In potentia autem sunt omnia claudencia et dormientia videre. Similiter autem et in rebus manifestis: quoniam non sentimus nihil in somnis. Ad ergo sensus somnium sentimus.

Deinde cum dicitur. Si autem visus et prosequitur. primo ostendit quod somnus non est passio sensus humani rationis. primo ponit declarationem medij dicens quod cum actus animalis: hoc sensus fiat circa sensibile eodem et proprium et neque illa sensibilia neque illa possunt apprehendere in somno tunc manifestum est quod in somno non operatur sensus.

At vero neque opinione: non enim soli ad-

veniens dicimus homines esse vel equos: sed et album vel pulchrum: quorum opinio sine sensu nihil vtiq; dicit neque vero neque falso: i somnis autem accidit anima hoc facere: similiter enim quoniam homo est: et quoniam albus est: et quod adveniens videtur videre.

Deinde cum dicitur. At vero neque in opinione prebat quod non est passio intellectus quod non solum apprehendimus in somniando intelligibile etiam sensibile ergo non est somnus per se passio intellectus. Et tunc ponit medium in speciali exemplo et declarat. Et tunc ponit medium in speciali exemplo. dicens non solum in somno apprehendimus huiusmodi intelligibilia hominem et equum in somno. Sed etiam huiusmodi album et nigrum de quibus non potest intellectus iudicare neque vere neque false sine sensu. Sed de his iudicium facit anima in somno similiter etiam apprehendit quoniam aliquis est homo et aliquod album.

Amplius preter somnum aliud aliquid intelligimus quemadmodum in vigilando sentientes aliquid. De eo enim quod sentimus sepe etiam intelligimus aliquid: sic et in somnis preter fantasmatum alia aliquando intelligimus. Unde videtur autem alicui hoc si quis adhibeat mentem et tenet memorare surgens. Jam vero quidam viderunt somnia huiusmodi velut quod videretur secundum memoratum preceptum ponere que proponuntur: accidit enim eis aliud quid preter somnum ponere ante oculos i loco fantasma. Quare manifestum quoniam neque somnus ostendit quod i somnis fantasma: et quoniam intelligimus que opinione opinabimur.

Deum cum dicit. Amplius autem ostendit quod somnus non sit opinio siue intellectus siue somno intelligit aliquid preter somnum quod nobis appetit. Sic appetit i vigilando quod non sentimus aliquid immediate post illud aliquid intelligimus? Et somnus non sit siue intellectu hominis soli ponit medium et sic sed ostendit ipse dicens quod manifeste apparet i somno et aliquid intelligit a fantasmatibus siue appetit siue surgens a somno sed ad memoriam vigilans quod somniavit mihi. n. videtur homini somnia i quibus operatur intellectus? sic quod disponit et iudicat quod per se legem et his quod appetit i somno ponit. n. aliquid aliud illi et oculos suos i loco fantasmatum apparere et aliud preter quod iudicat per se et fugit et. b. d. ibi videtur aliter. sed ostendit quod non de quod sit iudicium i somno et somnus et quod ostendit intelligit i somno eo quod sola opinio percipi possumus? et. b. d. ibi quod manifestum etc.

Ad aliam autem de his universis rationibus quoniam eodem quoque vigilantes in egritudinibus deipmur hoc idem in somno facit passionem: et sanis vero et sciatis b. d. cu pedat? solus est: si sine idem siue diversus fantasmatibus aie et sensitiva nihilominus non sit absque videtur et sentit aliquid preter videre: sentit. n. et preter auditus videtur verum aliquid et auditus neque tamen id quod arbitrat i somno et positum est nihil videtur: atque auditus neque opinio sentit ergo non verum verum nihil et pati sensum non est verum: et origo et visus pati aliquid et alios sensus Singulis autem horum quemadmodum vigilandi adiacet

quidem quodammodo non sic autes vt vigi-
lanti. Et quandoq; idez opinio: dicit quo-
tiam falsus: quodammodo vigilans: quado-
q; vero detinetur: et sequitur fantasma. Ad
quidem igitur non est opinantis neq; intel-
ligentis passio hoc: quod vocamus somnia
re manifestus. Sed neq; sentientis simplici-
ter videre enim vtiq; et audire simpliciter.

Deinde ibi. Palam aut pbat q somniū non fit
sine sensu sic eadem est deceptio que fit in vigilan-
do circa sensibilia et que fit circa sensibilia in dormi-
endo et eodem modo: sed talis deceptio non accidit
nisi mediante sensu: ergo non fit somn⁹. nisi mediā-
te sensu huius rationis. primo ponit maiore: et hoc
ibi. palam autem. sō pclusionē cū dicit: sed siue di-
uersus et ad dū cōclusionē q non est siue virtus sen-
situa sit eadem cū fantasmatē: siue nō: et h dicit: qz
manifestū est somniū ē virtutis fantastice passio-
nes. tertio ponit minore: ibi: et h in videndo. Et qz
aliquis diceret q sensus non errat circa propriū
obiectum minus falsū est: ideo addit dicens q li-
cet visus et auditus vera sint circa propriū ob-
iectum. Men tamen vera sunt circa omne illud de q
iudicāt: possunt enim errare circa sensibile cōe. et
per accidens et h est vidētis vere. Deinde p-
bat q somniū non fit sine sensu: et intellectu iunctū
sic sensus et intellectus eodem modo patiunt a som-
niis in dormiendo quomodo patiuntur in vigilan-
do: ergo somniū non fit sine intellectu et sensu hui⁹
rationis nō ponit pclusionē: sed solū ponit primam
partē mediū cū declarat dē. d. q i somno nō fit sen-
sus simpli alij passio tunc fit i sensu quibet q quibet
sensus eandē passionē recipit i dormiendo qz recipit
i vigilando: s; nō eodē mō pnt: et h est i somnio. Et
hic pbat ptes dices q sicut i vigilando intellect⁹
aliqui dicit ē falsus q sensus dicit ē verū aliqui se-
quit sensus dices cū sentiat eodē mō et h ibi. Et qz
qd. Et nota q recipit hic opinionē p intellectu. de-
inde pbat pclusionē dicit. s. somniū nō ē passiones
intellect⁹ neq; sensus: q nō fit sensus simpli in dor-
miendo et h ibi qd quidē.

Sed qualiter oportet et secundū quē mo-
dū considerandus ponatur ergo q et mani-
festum est: q et sensitui passio et somnus.
Non enim alicui animalis inest somnus:
aliū vero alicui somnare sed eides. Quoniam
vero de fantasia in his que de anima dictū
est: et est quidem idē sensitui fantastici: cē
autes sensitui et fantastico alterius. Est autē
fantasia qui a sensu secundus actus sit mot⁹
somnia vero fantasia quoddā videtur ē:
nam quod in somno fantasia somniū di-
cimus siue simpli: ceter siue quodammodo fa-
ctum. Manifestum q sensitui quidem est
somnia: huius aut secundū q fantastici.
C Sed qual: qz et quaten⁹. I hac pte ostendit qz
per se fit passio somniū. Et pmo dat itionē. secūdo
psequit. pmo ostendit q est per se passio ptes sensi-
tue sic circa idē sunt somnus et somniū: sed somnus
est per se passio ptes sensitue ergo et somniū: pmo
ponit cōclusionē ibi. ponat ergo secūdo minore ibi.

siquidē et somnus. tertio maiore ibi. non enim. et no-
ta q non est sibi contrarius: quia prius quando p-
bavit q somniū nō est passio sensus accipit sensus p
sensu fm actū: actus in somno ligatur. hic aut pbat
q somniū est passio sensitue partis anime: que non
solus cōparatur sensui: sed unaginatiōi: et ideo cō-
sequenter ostendit q somniū est passio sensitue in-
quantū fantasmatē est: sic eadē virtus fm subitā-
tiāz ē sensus: et fantasmatē: sed differit fm cē: s; som-
niū est qdā fantasia et somniū ē passio sensitue i-
quantū fantasmatē hui⁹ rōnis ponit maiore: et h est d
fantasia. Deinde ostendit cā p diffinitionē fantasie.
sō ponit minore cū sit declaratione et h ibi somniū
vero. tertio pclusionē et h ibi manifestū quidē et.

Unde autē est somniū: et quomodo fit: ex his que circa somniū
accidunt: maxime vtiq; specu-
labimur. Sensibilia enim secun-
dum singulū sensitui nobis efficiunt sen-
sum: et que fit ab eis passio non solum inest
sensitui: dūz sensus agunt: s; et dū abest.

Unde autē somniū et. Otenso cuius
prae aie somniū per se passio fit
hic determinat de qditate cū aliis pprieta-
tibus et dividit in duas ptes. in pma de-
terminat de somno qd fit et quomodo sit. in sēa deter-
minat de divisione somniū ibi. de divisione vō et. pī
ma pte dividit i. d. i pma dicitur d somniū absolute
i sēa d somniū cōparatione ad nos ibi. sum vō qbusli-
bet et. pma i duas. pmo dat itionē: sō. psequit ibi
sensitui. n. et ista i duas: qz somniū ē appetitio simu-
lacroz in somno. i pma determinat eēs appetitōes si-
mulacroz. in sēa concludit cuius appetitio simulacri
facit somniū. s. ibi si fantasia. pma i duas. pmo de-
terminat de mō appetitōis simulacri. sensibilibus. i sēa
determinat modū appetitōis simulacri intelligibilis et
qz oē simulacri sensibile ap per simpli. vigilando et
simpli dormiendo et i languedine dormiendo et vigiliā-
do id dicitur mot⁹ simulacroz i his post. i sēa motus
simulacroz appetitū i lūguedie vigilādo et dormi-
endo ibi et his et. pma i. d. sō ostendit q simulacra
appent i vigilādo i abntia s. sibi. sō dicitur q bu-
iustmōi appetitio ē deceptiva aliqui ibi ad h ar et. pma i
d. i pte pte et icidētalē ibi. qm vō et. pma i. d. p.
ostendit sū ititū p rōnes supras a fili. s. p signa ibi.
pala ar pma i. d. pnes duo sūta fm ibi sūta ar et. s. a
i. d. pmo pbat illū p signa i visu. sō p signa i alijs se-
sib⁹ ibi. sūta ar. pma i qtuor ptes fm qtuor signa. s. a
ibi ab his et. i spālī sic pcedit pmo dat itionē et p
sō psequit ptes. pmo hāc pclusionem q simulacra
sensitua nō solum agunt i sensus et mouent ipsius in
pntia sensibilibus sed et i eor absentia.

Simulacrum passio in his et in his que se-
runtur videtur esse. Et enī in latī eo q mo-
uit non vltius contingente mouent. Nā
quod motus fecit: mouit aere: quendam: et
rursus motus aliū: et hoc itaq; mō quousq;
qdē stet: facit motus: et in aere et i humidis.
Deinde cum dicit. Simul enim et probat h per
duo signa. primus tale sicut i motu proiectoꝝ pro-
icientē quiescente ipsū proiectū. Nihilominus
mouetur. nāz primus mouens mouet aere: sibi con-
tinuūz eūz ipō. pte: et ipse aer motus mouet aliū

aerem continuus: & sic successive quilibet pars aeris mouet aliam: similiter proiectum donec cesset totus motus: non solum accidit hoc in aere: sed in aqua & in alijs humidis: & eodem modo quiescere sensibili extra vel absente quod est primum mouens in sensu nihilominus mouet motus in sensu mediante simulacro derelicto huius rationis. primo ponit conclusionem & post medium.

Similiter autem oportet opinari hoc et in alteratione. nam quod calefactus est & calido proximam calefacit & hoc distribuit usque ad principium. quare & in quo est sentire quoniam est alteratio quedam qui secundum actus sensus necesse est hoc accidere. Ideo passio est non solum sensibilibus in sensibilibus. sed quiescentibus & in profundo & superficiei tenus.

Deinde cum dicit. Similiter & i alteratione ponit simile sicut est in alteratione quod primum alterans alterat sibi primum & illud sibi primum & sic successive usque ad ultimum alterationis quod est principium quietis: quia in ipso primo deficit primo virtus primum mouentis cuius sensus sit quedam alteratio sic erit in sensu: unde passio fit in organo sentiendi & hoc in profundo quando est fortis: et debilis. primo ponit medium. secundo conclusionem.

Palam autem cum continue sentiamus aliquid transcurrentibus enim secundum sensum sequitur passio: velut de sole ad tenebras: accidit enim nihil videre propter adhuc subsistentem motum in oculis a lumine.

Deinde cum dicit. Palam autem ostendit idem per signa in visu. scilicet quando aliquis videt aliquid lucidum excellens si transferat visum ad res aliquas alias nil videbit propter motum ipsius simulacri detenti in visu: qui expellit aerem sibi primum & sic successive usque ad ultimum generationis quod est primum principium quietis: quia in ipso deficit. primo virtus primum mouentis cum sit sensus quedam alteratio sic erit in sensu. scilicet quod quiescente sensibili primo motu adhuc sit motus in sensu: unde passio fit in organo sentiendi & motus simulacri in visu expellunt motus minores: & hoc est simulacra manent in sensu in absentia sensibilibus.

Et si ad unum colorem multo tempore aspiciamus aut album vel viridem eiusdem modi videtur ad quodcumque visum permutemur. Et si ad solem prospicientes vel aliquid quod splendidum conluserimus observantibus quidem videtur secundum directionem qua accidit visum videre: primum quidem huiusmodi colorem donec permutatur in purpureum: deinde in purpureum: quousque in nigrum veniat colorem: & evanescat. Et ab his que mouentur aut permittantur velut a fluminibus: maxime autem ab his que citissime fluunt: videntur enim quiescentia moueri: sunt autem & a magnis fontibus obfurdentes: sunt autem & a validis odoribus

difficile odorantes similia: hec itaque manifeste accidunt hoc modo.

Deinde cum dicit. Et si ad unum colorem ponit secundum signum & est si aliquis videat diu aliquem colorem vehementer imitante ut albus & ceruleus deinde transferat visum ad alios colores oēs apparebunt esse talis coloris qui prius videbatur: & hoc non est nisi propter simulacrum primum coloris mouens ipse deinde cum dicit. & si ad solem ponit tertium signum: et si aliquis videt aliquid lucidum ut soles & subitoto claudat oculos non auertendo visum sed abscondendo illud directe. primo apparebit ei color rei splendide deinde mutabitur in medios colores successive donec veniat ad nigrum & omnino evanescat: et hoc non contingit nisi propter simulacra splendida derelicta in visu. Deinde cum dicit. Et ab his & per quartum signum: est si quis velocissime fluens ut flumen respiciat: & deinde transferat visum ad res quiescentes oēs apparebunt moueri: & hoc non contingit nisi propter simulacrum motus manens in sensu: quare hec omnia sunt signa per que simulacra manent in sensu in absentia sensibilibus & hoc dicitur ab his. Deinde cum dicit sunt autem ostendit idem per signa in omnibus sensibus dicens quod ab excellentibus sensibilibus corripitur sensus omnes ut excellentes odores non odoriuntur & non contingit nisi propter impressionem simulacrorum talium sensibilibus factorum in sensu que non cessant agere in sensum donec corripant ipsum sensum.

Quod autem sentina cito & motus differencias sentit: signum est quod in speculis accidit. De quo eodem insistens utique considerabit quis & dubitabit. Simul autem ex ipso manifestum: quoniam quemadmodum visus patitur: sic & facit aliquid. In speculis enim valde puris cum mensuris superuenientibus mulieres inspiciant in speculum: fit superficies speculi sicut nubes sanguinea: et si quidem novum sit speculum: non facile e abstergere huiusmodi maculam: si vero vetus facile. Causa vero ut diximus quoniam non solum visus patitur aliquid ab aere sed & facit aliquid & mouet quemadmodum splendida: nam visus splendorum & habentium colorem:

Quod autem cito sentina hoc est per se idem talis quod remouet duas dubitationes diuidit in duas. prima remouet eas in qua quod se diffinitione a proposito redit ad aliud ibi. ad ea vero prima in duas. primo remouet primam dubitationem. scilicet facit ibi. si quod eadem & ista in duas. primo reddit eas a pre oculis. in qua pre speculi ibi. quemadmodum & ista in duas. primo ponit eas. scilicet perfirmat eas per se ibi. attestant autem. prima in duas. primo ponit eam per se ibi. per conclusionem super utraque dubitationem ibi. & tunc sequit illa per. Adhuc autem autem in qua ostendit quod appropinquat huiusmodi simulacrorum & simulatio & diuidit in duas. primo ostendit quod decipit & quod non. scilicet reddit eas utriusque ibi. causa vero & ista in duas. primo reddit eam quod quia non decipit per simulacra huiusmodi. scilicet reddit eas quod decipit ibi. necesse autem & ista in duas sic procedit:

quia et dictis crederet aliquis quod si sensus retinet simulacrum rei sensibilis: ideo si conuerteret se ad aliquid sensibile non de facili recipit simulacrum ipsius crederet etiam quod sensus non agit. sed solum patitur: ideo remouet hic verumque. et primo primum dicens quod sensus species sensibilium differentium cito recipit: ut videtur in speculo quoniam non obstante simulacro prius statim recipit simulacrum alterius obiecti et hoc est verum. si aliquid sensibile non fuerit excellens: tunc enim impedit receptionem minoris. Et ideo dicitur modicus. Deinde cum dicitur de quo remouet secundum quod sit signum in speculo et quod similiter aliquis possit super hoc adducere quod visus non solum patitur aliquid: sed aliquo modo agit. Deinde cum dicitur in speculo ostendit hoc signum sit si mulier patiens menstruum incipiat speculum apparet nubes sanguinea in superficie speculi: si nouus sit speculus non porrit illa macula abstergeri facilliter si vetus facilliter hoc est quoniam visus non solum patitur ab aere deferenti speciem visibilem: sed agit in aere et mouet ipsius sicut alia splendida.

Oculi quidem igitur rationabiliter cum fuerint menstrua afficiuntur: sicut et alia per quolibet corporis: etenim natura existunt pleni venarum. Ideo enim sunt menstrua propter turbationem et hegmasiam sanguinis: neam nobis quidem que in oculis differetia incerta est: inest autem. Nam eadem natura feminis et menstruum: aer quoque mouetur ab ipsis et cum qui in speculis est aerem continuum existentem qualem quendam facit: et talem velut ipse patitur: hic vero speculi superficiem.

Deinde cum dicitur. Oculi vero dat causas huiusmodi: primo a parte oculorum dicens quod cum menstruo afficitur quolibet pars mulieris et maris in oculo quia pleni sunt venarum in quibus abundat seruos sanguinis in tempore menstrui: qui turbat dispositionem mulieris et inficit totum oculum: quia eadem est natura feminis et menstrui: unde facit semen generatur et superfluitate vitium digesti: et sic et menstrui et ita est in mulieris oculo: et oculi infectus mouet aere: sibi continuus et ille alius successiue vsque ad aerem continuum speculo quod aer est infectus communi passione qua inficitur oculi et sic inficit superficiem speculi.

Quemadmodum enim vestium que maxime munde sunt: citissime inquinantur. Nam purum diligenter monstrat quicquid exceperit et presertim minimos motus: eo vero eo quod planus sit qualemcumque tactum: maxime sentit. Oportet vero intelligere tamquam attractionem esse aeris tactum et tamquam exertionem et ablationem: propter mundiciam vero manifesta sit qualiscumque sit. Non credendi vero celeriter ex nouis speculis causa est: quod sit et planum: serpit enim per huiusmodi in profundum: et omnino magis in talibus. Nam eo quidem quod

purum est in profundum: eo autem quod planum omnino. In veteribus vero non imaretur: quoniam non similiter subit macula: sed superficierius magis. Quoniam quidem igitur et a paruis differentijs fit motus: et quoniam celeres sunt sensus: et quod non solum patitur: sed contrasit colorum sensitiuum manifestum ex his.

Deinde cum dicitur. Et quemadmodum et dat causam a parte speculi et est iudicia puritas et planities solum est natura mundi quod valde cito inquit natur et secundum quod recipit cito minimas conuinationes ut apparet in vestibus pretiosis si palam est quod vbi libet recipit quantitatem impressionis sicut ea propter planitatem sui vbi cumque sonat propter paruum tactum eodem modo intelligenda acumen aeris contiguat ad speculum per quendam tactum ipsum autem speculum est tersum et politum et mundum: unde propter sui mundiciam manifestat sui impressionem receptam ab aere propter sui puritatem in nouis speculis serpit in profundum propter planitatem vndique in speculo recipitur: sed in veteribus propter defectum puritatis parum manet huiusmodi impressio: quod non subintrat speculum sed in superficie solum: et ita non inficit speculum in quantum videns: sed in quantum inquinatum vel incomplectum ut in basilio: et ideo sequitur quod visus in quantum sentit aliquid agat: et quia videt radios emittunt huiusmodi infectione naturalis inquinatio: ut patet. Deinde concludit principalem conclusionem. et primo partem primam et hoc est quoniam quidem. secundo secundam ibi amplius autem.

Attestantur autem his que dicta sunt: et que circa vina: et que circa ignem et eueniunt: nam quod preparatur est oleum: cito accipit proximorum odores: et vina hoc ipsum patiuntur. Non solum enim eorum que immittuntur vel commiscuntur: sed eorum que prope vasa ponuntur vel nascuntur: recipiunt odores. Ad eam vero que ex principio est: consideratio: nem ponatur vnum quidem quod ex his que dicta sunt patet quod recedente sensibili extrinsecus inane simulacra que sensibilia sunt.

Deinde cum dicitur. Attestantur autem confirmat causam quam posuit per simile a parte speculi dicens quod speculum distans ab oculo potest infra ab ipso mediante aere sicut euenit in vasis in vase eneo quod cito recipit corporum in eo existentium vapores mediante aere et etiam corporum proximorum si cum eis miscantur et ex his patet quod emissio radiorum talem infectionem facit in speculo et quia fecit digressionem redit ad propositum et reperit prius probatam. scilicet simulacra manent in sensu in absentia sensibilium.

Adhuc autem quod facile decipimur circa sensus: cum in passibus existimamus. Alii autem in alijs: veluti trepidet in timore: et qui amat in amore: ita ut videat a modica similitudine

his quidem hostes videre. ille vero dilectus: et hoc utique quanto possibilior quis fuerit: tanto a minori similitudine videtur. Eodem vero modo et in ira: in omnibus concupiscentijs facile decipitur omnes: et magis quocumque in passionibus magis fuerit. Ideo et febriantibus interdum animas sua videntur in parietibus a modica similitudine linearum compositarum: et hi quidem aliquando decedunt in passionibus: sic ut si vehementer non laborant: non lateat quoniam falsum. Quod si maior sit passio: et mouetur ad ipsa.

Deinde cum dicit. Alabac et ostendit quod apparitio in sensu deceptio est: dicens quod sensus decipit per simulacra et apparentia: et apparet quod videat hostes et similiter apparet amanti quod videat quem diligit: et quanto vehementior fuerit passio tanto minor est similitudo: unde febriantes credunt se videre animalia et aliquando in huiusmodi passionibus non est vehemens passio: et differunt talia simulacra apparentia: et dicit esse falsum quod apparet.

Causa vero ut hec accedant hec est: quia non secundum eandem potentiam iudicat quod principale est: et quo fantasmatas sunt huius vero signum est quoniam videtur sol pedalis. Contradicit autem aliud aliquid sepe ad fantasiam et permutationem digitorum unum duo videtur: attamen non dicimus quoniam duo. Dignior enim tactu visus. Si vero esset tactus solus: iudicarem? unum duo. Ad sciendum autem causa quoniam non solum cum sensibile mouet: apparet quod libet. Sed etiam cum sensus ipse mouetur: si eodem modo mouetur quod admodum et a sensibili. Dico autem velut terra videtur paucis: moueri: dum mouet visus ab alio. Deinde cum dicit. Causa vero et dat causam quare anima non decipitur: dicit eadem quod non est eadem virtus intra et apprehendens fantasmatas extra. Et ideo iudicium est contrarium illi quod apparet sol visui bipedalis: tamen ratio iudicat ipsam esse multo maiorem et alios propter paruitatem apparet unum esse duo: et tamen ratio iudicat illum esse unum. Deinde cum dicit mentendi est. Dat causam quare sensus decipitur et est quia non solum apparet species res sensibilis sicut simulacra rei: motu mouet sed et cum sensus ipse mouet ubi mouet eodem modo quo mouet a sensibili: unde motu oculo in aui oia quiescentia videntur moueri: sic intelligit quod species rei dilecte manens in sensulamantis propter ea fortiter amatis sensum mouet: similiter propter paruum similitudinem apparet et similiter de alijs passionibus.

Et his itaque manifestum quoniam non solum in vigilando motus a simulacris sunt et que extrinsecus et que in corpore sunt. Sed etiam quando fit passio hec que vocatur somnus:

et magis sunt apparent: sub die enim repelluntur: dum operantur sensus: et intelligentia exterminantur: quod admodum iuxta magnum ignem minor et tristitia et oblectationes parue. Secus magnas. Dum vero quiescunt: supernant: et parua simulacra. Propter vero propter vacationem particularium sensuum et in potentiam agendi: eo quod ab exterioribus ad id quod intrinsecus est: fiat caloris reflectio: ad principium sensus referuntur: et sunt manifesta sedata turbatione.

Et his Superius determinauit apparitionem simulacrorum in simpliciter vigilando. In hac parte determinat in simpliciter dormiendo et hec pars in duas. primo ostendit quod simulacra magis apparent in dormiendo quam in vigilando. in secunda determinat modos et differentias huiusmodi apparitionis ibi. oportet autem et prima in. d. primo ostendit duos modos iudiciorum. secundo ostendit quando contingit unum iudicium et quando aliud ibi. quemadmodum ergo et prima in duas. in prima ponit duos modos iudiciorum. in secunda confirmat eos per simile. ibi. quod admodum vero dicitur. prima in duas penes duos modos: et secunda ibi quomodo autem et in speciali ergo sic procedit. primo reperit predeterminata et ponit conclusionem dicentem quod ex dictis est manifestum quod non solum mouet simulacra in vigilando sed apparent in dormiendo et hanc tam ab extra venientiam quam intrinsecam manentiam: sed etiam mouent simulacra in somno magis: tunc apparent magis quam vigilando: tunc ostendit hanc conclusionem sic in die repellitur motus simulacrorum propter motus maiores et excellentiores dum operatur sensus tam exteriores quam interiores nec opatur intellectus sicut minor lux non apparet iuxta magnam: sed in somno quiescunt maiores motus eo quod sensus est tunc ipotens propter reflectionem caloris naturalis sensum ministrantis ab exterioribus sensibilibus. ad primum sensuum: et tunc dormiendo simulacra mouent ipsum et ita apparet de alijs motibus. et nota quod motus simulacri intus minor est quam motus simulacri ab extra: quia omnis motus a virtute sensitiua est per sensibile obiectum: ideo quanto motus propinquior est sensibili etiam tanto fortior est.

Oportet autem opinari itaquam modicas vertigines: que in fluminibus referuntur sic motum vnicuique fieri continue: sepe quidem similes. Sepe vero dissolutas in alias figuras propter repulsionem: Ideo et post nutrimentum et omnino tenens existens tibus veluti pueris non sunt somnia. Alabac tus enim motus est propter eam que ex nutrimento est caliditatem: ut quemadmodum in humido: si vehementer moueat quies: quandoque nullum apparet idolum: quandoque vero apparet quod distortum: aut oio ut apparet alteriusmodi quod sit: quod si gestat pura et manifesta idola: sic et dormiendo fantasmatas et reliqua quod

proveniunt a simulacris: interdum quidem cum vehementior sit qui dicitur est motus: exterminatur omnino. Interdum vero conturbate apparent visiones et monstruose et de terriora somnia: velut melancholicis et febricitantibus et violentis. Omnes enim humilissimi passionum cum spumose sunt: multum faciunt motum et turbationem. Sed toto autem et discreto sanguine in habentibus sanguinem conservatur simulacrorum motus ab unoquoque sensuum valida facit somnia: et apparere et videre: propterea quidem que a visu deferuntur videre: propterea vero que ab auditu audire. Similiter autem ab alijs sensibus: ex eo enim quod inde progreditur motus ad principium putatur videre et audire et sentire. Quia autem visus interdum moveri videtur: qui non movetur ut dicimus: et quia tactus duos motus annunciat: eo quod unum duo videatur. Omnis enim quod ab unoquoque sensu dicitur principium: nisi alius dignior contradicat: apparet quidem igitur semper: putatur autem non semper quod apparet. Si quod dixerit non desineat: vel etiam moveatur proprio motu.

Deinde cum dicitur. Oportet autem et ostendit quod apparet humilissimi simulacra in somno dicens quod sicut i somnibus sunt quedam imagines que si non impediunt recte sunt. Si autem repugnant ad aliquod obstaculum sine ad alium fortioris motu dissolvunt: et transmutantur in alias figuras eodem modo simulacra in somnis feruntur a proprijs organis sentiendi ad sensus communes: ut in tegra maneria: et sub eisdem figuris: sed ut aliqui impediuntur et dissolvunt in alias figuras si ad motum maiores repugnant: et sic fertur et hoc quod si statim factum somno nutritum non sunt somnia: Nec et puteris apparet somnia pro vehementer motus simulacrorum: et hoc est quod dicitur et ide post nutritum. Deinde propter iterum ne sicut aqua si fuerit vehementer mota nullus apparet idola ipsa: sed si parum moveatur apparet idola distorta et alteri figuris: et de oio sedata tunc apparet idola recta: et manifesta sic in dormiendo quod ne hemeris et motus intrinsecus et nutritum a passione aliqua extinguat motus simulacrorum: et non apparet oio. Cum autem iste motus sedat? est non tamen oio apparet simulacra: sed distorta: et tunc sunt somnia monstruosa et mala: ut in melancholicis et febricitantibus: cum autem motus totaliter sedatus: tunc tales evaporationes faciunt iterum: et currunt motus simulacrorum sedato oio tali intrinsecus sicut in sanis propter discretionem sanguinis puri ab impuri apparet simulacra recta et bene dicitur quare in humido. Deinde determinat duos modos apparitionis indicio: huius apparitionis. primus est quod aliquando detinetur a simulacro apparet: sequitur ipsum: et indicat esse sicut apparet. primo dicit quod humilissimi simulacra faciunt aliqua apparere et indicare: prout apparet et quia a visu primo species visibilis ab auditu species audibilis et sic de alijs: et iste modus procedit a sensibus pro-

prijs: ideo apparet aie quod videat et audiat et decipitur. et sicut in vigilando visus et tactus decipiuntur: et bene dicitur ibi. apparere et. secundus modus qui virtus superior: sive retro detinetur a fantasmatibus: sed moveatur motu proprio tunc dicitur motus simulacri: et indicat aliter esse quod apparet: tamen nisi virtus illa dicitur semper indicat anima esse sicut apparet: et bene est quod dicitur oio autem et.

Quemadmodum vero diximus: quod aliqui propter aliam passionem facile decipiuntur: ita dormientes propter somnium: et quia moventur sensitiva et alia accidentia. circa sensum. Quare modicam habens similitudinem videtur illud. Cum enim dormierint descendente plurimo sanguine ad principium cum descendunt: et movent qui insunt motus: hi quidem potestate: illi vero actu. Sic autem se habent: ut in motu: hi quidem supernatant ex ipso motu. Si vero hic corrumpitur et hic: ad invicem itaque se habent quemadmodum facti ramuli ascendentes in aqua liquefacto sale: ita insunt potestate. Sedente vero quod probi bebat agere et solute in eriguo reliquo sanguine sensitivis moventibus habentes similitudines: quemadmodum in nubibus que similes dicuntur hominibus et centauris cito permixtata. Dormum autem unumquodque est: sicut dictum est relique eius quod in actu simulacri. Et ab eunte vero est verum dicere: quoniam hoc quale coriscus: sed non est coriscus. Cum autem sentiebat non dicebat coriscus quod proprium: quod et diiudicabat. Sed per hoc illum coriscum verum. Quod itaque sentiendo dicit esse hoc: si non omnino detineatur a sanguine: quemadmodum sentiens hoc movetur a motibus qui sunt in sensitivis: et videtur quidem simile ipsum esse quod verum est: et tanta somni potentia quod facit hoc latere. Quemadmodum igitur si que lateat suppositus digitus oculo non solum apparebit: sed et putabitur esse duo: quod est unum. Si vero non lateat: apparebit quidem: non putabitur autem. Sic et in somnis: si sentiat quidem quoniam dormit et passionem in qua est sensus dormitionis apparet quidem: dicit autem quoniam videtur quidem in ipso et coriscus: non est autem coriscus. Sepe enim dormiendo dicit aliquid in anima: quoniam somnium est quod apparet. Si vero lateat quoniam dormit: nihil contradicit fantasie.

Deinde cum dicitur. Quemadmodum diximus ista duas. primo affirmat illos modos per simile. secundo propter iterum ibi. et vo et. primo ponit similitudinem. secundo affirmat ibi. quemadmodum in nubibus affirmat

duos modos iudiciorum per simile tale sicut vigilando quod quod percipiens sensus deipi iudicat sicut sensui apparet: et tunc decipit eodem modo in dormiendo anima percipit esse secundum quod apparet et non iudicat secundum quod apparet aliam quam non percipit illud esse per somnum: et tunc decipit credens esse verum quod apparet dupliciter. primo sicut dictum est per somnum quod per diversas passiones decipiunt in vigilando: quia movent organa sentiendi a simulacris in eis existentibus: et propter diversas accidentia circa sensus sicut propter diversas passiones. ut amor timor illud quod habet modicam similitudinem ad quod timet et amat: apparet similitudo: et ita decipit et anima in dormiendo decipit propter somnum. **C** Deinde manifestat similitudinem hanc dicens quod in dormiendo descendit multus sanguis ad primum sensuum et simulacra similiter in ipsis propriis organa descendunt ad primum sensuum et movent ipsius. alia autem movent solum potentia que non devenit ad primum sensuum. si in primo sensuum motus factus ex sanguine descendente ad ipsius minuit motum simulacrorum et impedit ipsos sed quod sanguis nondum digestus est: partes sanguinis digesti se habent adiacentes: sicut aqua in qua resolutum est sal. Et ita durante motu sanguinis solus est simulacrum ipsius sensibilibus in ipso sensuum in potentia remota illo motu post digestionem que prohibeat motum simulacrorum: iam sunt in actu et movent primum sensuum post sanguinis resolutionem in partes eriguas sicut in vigilando sicut simulacrum movent organum sentiendi particulare et ibi cum dormierit etc. **C** Deinde ostendit quod est ista similitudo dicens quod sicut aspicienti in nubibus in vigilando apparet simulationes hominum et aliorum que cito mutantur a figura in figuram quando movent successive post aliam: eodem modo est de simulacris quod quodlibet apparet post aliud: et unum in aliud cito permutat: et hoc ibi. Quodammodo in nubibus etc. **C** Deinde propter intentionem dicens quod abundante sanguine impeditur motus simulacrorum: et simulacrum mediate per actum aliquando prigit animam iudicare secundum veritatem quod est simulacrum rei et non res ipsa sicut in vigilando aliquis sentit similitudinem ebrius: non ebrius iudicat secundum similitudinem eius: quod sicut re iudicat aliquando de eo quod apparet sensus vigilando se iudicat non dormiendo quod non decipit a sanguine: quod deceptus potest errare iudicare sicut virtus iudicativa quod non sentit re verum: sed solum movent a simulacris rei credit esse verum quod sibi apparet. tanta enim est potentia somni super animam quod facit latere ipsam simulacrum esse quod sibi apparet credendo ipsam esse verum: et hoc ibi. cuius vero etc. **C** Deinde ostendit quod fit unum iudicium et quando fit aliud dicens quod sicut quod supponit digitum oculi unum apparet esse duo: et si lateret alius digitum supponi oculi lo iudicat esse quod apparet. si autem non lateat digitum oculi lo supponi: tunc apparet sensum unum esse duo. Sed ratio cum dicat eodem modo secundum veritatem sicut est in somno: quando anima simul in apprehensione simulacrorum pendit se dormire: tunc non iudicat esse verum: quod apparet: sed dicit esse somnum et simulacrum rei et non rem si non lateat se dormire credit esse verum quod apparet: et hoc est quod admodum etc.

Quoniam autem vera diximus: et quod sunt motus fantastici in sensibilibus manifestus: si quis attendens retinet microzare que patimur dormire

mientes quidem et expergefati. Interdum enim que apparent idola dormienti aspiciunt et expergefati esse motus in sensibilibus. Quibusdam enim iuniorum et omnino perspicientibus et si sint tenebre idola apparent plura que moventur: ita ut videntur frequenter timentes. Ex his itaque universis oportet syllogizare quod est somnium fantasma quidem aliquod et in somno. Nam que modo dicta sunt idola non sunt somnia. Neque siquid aliud sensibus solatis videtur: neque quod in somno fantasma omne. Nam primus quidem aliquibus accidit et sentire aliquo modo et sonos et lumen et saporem et tactum languide quidem et veluti de longe. Jam enim in dormiendo respicientes et mor excitati: quod debiliter videbant lumen lucerne dormientes ut arbitrabantur expergefati statim cognoverunt quod lucerne erat: et gallorem et canem debiliter audientes vocem expergefati cognoverunt manifeste. Quibusdam vero respondent interrogati. contingit enim et vigilare et dormire simpliciter altero existente et altero aliquo modo inesse: quorum nullus somnium dicendus. Sed neque quocumque in somno quidem sunt vere intelligentes preter fantasmatum. Sed fantasma quod est a motu simulacrorum est in dormiendo fit: et in eo quod dormit: hoc est somnium. Jam vero quibusdam accidit: ut nullum somnium viderit inuita. Rarum quidem huiusmodi est: accidit tamen: et bis quidem perseverant. Quibusdam vero et multum provecit etate accidit: cum primum nullum somnium viderint. Causas autem quod non fiat simile aliqd oportet arbitrari: quoniam neque quod post cibum dormitauerunt: neque pueris fit somnium. Quibusdamque enim hoc modo consistit natura: et ita ut multa ascendant cuaporratio in superiores loci vel ite: deorsum lata facit multitudinem motus convenienter istis nullum apparet fantasma: prodeunte vero etate nihil inconueniens est apparere somnia: permutatione enim aliqua facta vel secundum etatem usque passionem necessarium accidere contrarietatem hanc.

Quoniam autem vera diximus etc. Hic determinat apparitiones simulacrorum in languedine dormiendo et in languedine vigilando: et dividitur ista pars in duas. in prima determinat de languedine vigilando. in secunda de languedine dormiendo ibi. sed neque etc. prima in duas in principalem et incidentales vel correlatas ibi. ex his autem tunc sequitur illa in qua determinat apparitiones simulacri intelligibiles et illa remanet indivisa: et tunc sequitur illa pars in qua determinat de somno in comparatione ad nos: et hoc similiter remanet indivisa

in spali sic pcedit. in prima determinat apparitiones simulacrorum in languedine vigilando dices q manifestu est motu simulacrorum fieri in organis sentiendi in dormiendo sicut prius determinatu est p hoc q aliquando dormientes subito expergefati sunt illud ide patiunt in vigilando qd patiunt in dormiendo appareret etiam ipsi dormienti vigilantia aliqui ita ide motus simulacrorum manet in organis sentiendi post expergefationem quoniam fuit in somno. et ideo pueri aliqui expergefati a somno si tenebre sunt videntes. n. simulacra que videt in dormiendo: ita qd dormiendo timet qd sit veru qd apparet et hoc dicit ibi qm vero: et nota qd huiusmodi apparitio non fit simplr vigilando sed languedo. s. fm qd somnus i est sensibus fm qd. Deinde inferit corollarie qd ali quid est apparere pter somnu in somno. na predicta simulacra apparentia vigilantibus languedo non sunt somnia: neqz si aliqd aliud apparet h e sensu fo luto et no ligato per somnu et h est ex his r. Deinde ostendit illud in languedo dormiendo. i. qd no omne simulacru apparet i somno est somnu. Na aliquando simulacra sensu de mouet sensus dormientium apparet etiam dormienti sentire sonos: et audire sonos et sic de alijs: languedo tamen erit a longe et deinde expergefati pcedit no fuisse somnu qd apparuit sed se vidisse lumen vel tactu: et hoc est sed i omne. Deinde dar cam huius apparitionis et est qd vigilare et dormire sunt contraria: vnus pot esse simplr et aliud fm qd. languedo. n. vigilans simplr no vigilat: sed dormit fm qd languedo dormiens educit so et nullu simulacru ei apparet: est somnu: et h est. ptingit. n. r. Deinde ostendit apparitione simulacri intelligibilis dicens qd quecuqz simulacra intelligibilia apparet esse i somno no mediare aliqd fatasma te aut sensibili no sunt somnia: sed visiones: et h e i neqz quecuqz. Deinde cu dicit. Excludit qd simulacru facit in somnu dicens qd simulacra sensibile e qd apparet dormienti inquantu dormit et sic e somnu per hoc qd dicit dormienti excludit oia que apparent languedo dormienti: illa apparet fm qd vigilant: et h est sed fantasma r. Deinde determinat de somno in copatione quo ad nos dicens qd aliquib nullu accidit somnu in tota vita: licet hoc sit raro: et causa est continua turbatio cerebri: et motu cotinu interior: qui impedit motu simulacri. accidit autem alijs somnu in tota vita vt his qui sunt in continua quere alijs in prima etate no accidit somnus sed cu fuerint pucti: et causa eois est in istis et in illis qui statim dormiunt post cibum et causa illius quare dchit somnu est ascensus multi vaporis nutrimenti ad cerebrum qui consequenter descendens variatione motus interioris ipedit motus simulacrorum: et id nolum eis apparet somnu: s. alias permutatio facta interioris et mutatio interior que ptingit ppter pueritiam et ita sedata passione que turbationes faciebat: tunc apparent somnia p traria enim causa ponit p trariu effectum et h est ia eis quibusdam.

Le diuinatione vero que in somnis fit: et dicitur accedere a somnis neqz continere idoneus neqz suaderi. Nam quod omnes quides vel plures existimant habere aliquam significationem somnia: prestat fidem tanquam ab experientia dictum: et qd de quibusdam fit di

uinatione in somnis: non est incredibile: habet enim aliquam rationem. Ideo et de alijs somnis similiter utiqz quis arbitratur.

Le diuinatione aut que in somnis determinatur prius de somno et quibusdam proprietatibus eius hic determinat de quodam psequente ad somnu. s. de diuinatione somni: et est diuinatione alicuius futuri et absentis significati precognitio et ista pars i duas diuiditur in prima ponit intentum. in secunda psequit de intento ibi na oes r. et ista in duas. primo pcedit op ponendo. so determinando ibi. necesse est r. prima in duas. in prima ostendit diuinationem per duas rationes et fa ibi: sed de quibusdam illa pars in qua procedit determinando in duas diuidit pmo determinat de diuinatione somniorum qm est ex parte iporum et so qm est ex parte somniantium ibi. quida. n. prima ps diuidit in duas. primo determinat d somnis quoz origines sunt semper in somnis. secundo determinat de illis quoz origines no sunt in somnis ibi. de his vo r. prima in duas. pmo ponit tres qstiones et rponit eas cu dicit dico aut. secundo verificat eas ibi. ergo somniorum et h in duas. primo verificat qstiones illas. secundo mouet quada dubitationes circa illas ibi. oio aut r. pma in duas s. nu meru trui conclusionu. fa ibi. at vero qda: tertia ibi. plura vo r. illa pars in qua remouet dubitationes pma in duas. primo remouet vna circa conclusionem vltima. so remouet dubitationem circa pma ibi. qm no eueniunt. prima i duas fm duas rationes. scda ibi. signu aut r. filz alia ps bz duas rones. fa ibi. cu multa pulta in spali sic pcedit. primo ponit intentu dicens qd diuinatione somniorum que accidere dicitur neqz erit pcedenda neqz oio suadenda. Deinde cu dicit. Naqz omnes psequitur et primo pbat per duas rones qd diuinatione somniorum est: et primo ponit rationes a rei iudicio sic omnes vel plures dicunt somnia aliqd significare: et ita diuinatione somniorum pot adesse: qd sic ostendit cam in isto tractatu fm hunc libru impossibile est: famosus esse falsum fm totu. Deinde cu dicit. et quibusdam ponit sam rone queratis est de quibusdam somnis fit vera diuinatione ergo et eade rone de omnibus.

Nullam vero rationabilem causam videre secundum quam utiqz fiat hoc decredere facit. Nam deum quidem esse mittentes cum alia irrationabilitate et non optimis et prudentissimis sed quibuslibet amittere icoueniens: ablata vero que adeo causa nulla altorum conueniens esse videtur causa. De his que secus herculeas columnas et que i bo ristene preuidere aliqua super naturam videre esse prudentiam inuenire originem horum. Deinde cum dicit. Nullam vero arguit ad oppositum si ipsa somnia imitterentur a deo et ipsa diuinatione nulla alia causa est ipsorum somniorum diuinatione: et sed deus non imittit somnia ergo non est aliqua causa in illis quare debeant somnia aliqd significare et eorum diuinatione esse minor: sic pbat somnia et accidunt quibusdam fatuis magis qz sapientibus sed si essent a deo icoueniens esset ipsa potius imittere fatuis qz sapientibus: et oibz hominibz

indifferenter ergo deus huiusmodi somnia non limitat huius rationis. primo ponit medium. secundo ponit maiorem et habet. tertio probat eam sic supra natum est cognoscere ea que sunt in remotissimis partibus per somnia: quoniam manifestum est quod hoc non potest esse nisi per similitudinem diuinam et hoc dicit de his enim.

Necesse igitur somnia vel causas esse vel signa eorum que sunt aut accidentia vel omnia vel aliqua eorum vel unum solum. Dico autem causam quidem et lunam defectus solis vel laborem febris. Signum vero defectus stellam subintrare: asperitatem vero lingue febricendi: accidens vero aliquo ambulante deficere solem. Neque enim signus deficiendi hoc est: neque causa neque defectus ambulandi: ideo accidentium nullum neque semper fit neque ut multum. Sunt ergo somniorum hic quidem cause et signa velut eorum que circa corpus accidunt. Dicunt quidem et medicorum grossi: quoniam oportet valde intendere somniis: conueniens autem sic existimare: et artificibus autem considerantibus aliquid et philosophantibus.

Deinde cum dicit. Necessarium est ergo preceps determinando: et primo ponit tres conclusiones quas intendit probare et est prima talis quod somnia sunt signa eorum que sunt. secunda est quod somnia sunt cause eorum que sunt. tertia est quod somnia sunt accidentia eorum. Deinde cum dicit. dico autem exponit eas dicens quod causa alicuius est somnium sicut est causa interpositio lune eclipsi solis et signus est asperitas lingue signum est febris accidens sicut accidit soli eclipsari quo ambulante. Neutrum tamen est causa alterius vel signum: sed solum a casu est quod simul sunt. Et quia a casu nullam causam habent: ideo non sunt semper neque frequenter ut probatur in sexto meth. Deinde verificat has conclusiones. et primo ponit simul primam cum secunda cum dicit sunt igitur. Et postea declarat primam dicens quod boni medici dicunt quod oportet multum intendere somniis et causa est vel potest esse quod somnia sunt signa egritudinum futurarum vel sanitatis future abundantia autem caloris in somno mouet fantasiam et facit apparere homini quod sit in igne et ita abundantia flegmatis quod sit in aqua quia talis abundantia aliquo modo mouet sensum tactus licet in vigilia talis motus propter sui paruitatem lateat similiter omnibus mechanicis accidunt somnia que sunt signa fiendorum ab ipsis et hoc est quod dicitur quod.

Nam qui in die motus nisi magni valde faciunt: fortes latent secus maiores qui in vigilando sunt motus: in dormiendo autem contrarium: etenim parui magni videntur esse. Manifestum autem ex his que in somniis accidunt: frequenter arbitramur. in fulgura cadere ac tonitrua fieri: paruis sonis in auri bus factis et melle et dulcibus saporibus perfui tenui flegmate deficiente et ambulare per ignem: et calefieri vehementer

paruo calore circa quasdam partes facto: ex pergefactis autem manifesta hoc modo se habentia. Quare quoniam parua omnium principia manifestum quoniam et egritudinum et aliarum passionum que in corporibus dicuntur fieri. Manifestum ergo quoniam necessarium hec in somniis esse patentia magis quam in vigilando.

Deinde cum dicit. namque in die dat causam huiusmodi apparitionis de nocte et est quod motus si multorum que sunt in die non sunt valde magni et fortes: et ideo latent animam: sed in dormiendo apparent huiusmodi motus eo quod tunc quiescent sensus a magnis motibus sensibilium exteriorum. et ideo apparent quod multo maiores videntur esse quam sunt sicut enim paruis sonis in aure dormientis appareret dormienti tonitruus esse. ita credit se gustare mel siue huiusmodi dulcia paruo flegmate deficiente ad gustum appareret ei sibi quod sit in igne propter paruum calorem in ipso abundantem. et quod his causis appareant talia perpendiculariter expergefacti post somnium. Nam cause presentes forte talium passionum magis possunt apparere in dormiendo quam in vigilia et ita somnia ipsarum figurarum possunt esse.

Et vero quedam quidem que in somniis fantasmatas causas esse propriorum cuiusque actuum non est irrationabile: quemadmodum enim debentis agere et in actibus existentes aut olim agentes sepe recta his somnia intuemur et agimus. Causa autem quoniam preparatus existit motus a diuinis inchoationibus: sic rursus necessarium est eos qui in somno sunt motus frequenter principium esse diuinorum actuum: eo quod preparata sit rursus et horum intelligentia in fantasmatibus nocturnis: sic ergo contingit somniorum quedam signa et causas esse.

Deinde cum dicit. Et vero quedam intendit verificare secundam conclusionem. et primo ponit eam. secundo verificat eam sic dicens quod illi qui debent facere aliquam operationem in futuro vel cum sint in presenti in actu operandi vel dudum inceperunt agere causa complementi et incendant per fantasmatas rem in somno et causa huius est quod aliqua operatio inchoatur in vigilando et non perficitur quia non potest anima completere eius perfectionem cognoscere propter occupationem anime circa simulacra eius operationis que impediunt in anima et mouent ipsam: non tamen possunt iudicare propter varias occupationes impressas anime circa aliqua in vigilando si tamen dormit: quia tunc quiescit ab omni occupatione exteriori: conuertit se super simulacrum et complet in eis dormiendo quod incepit in vigilando: et ita acquirit cognitionem per somnium mediante quo perficit quod intendit. et ita sunt somnia cause operationum fiendarum et hoc dicit ibi quemadmodum enim.

Plurima vero accidentibus assimilantur maxime ut transcendenda omnia: et quorum non est origo in nobis. Sed de naturali

bello et de his que procul accidunt sunt. De his enim eodem modo se habere verisimile est velut quando memorari de aliquo contingit hoc factum esse. Quid enim prohibet et i somnis ita: magis autem verisimile multa huiusmodi accidere. Quæadmodum igitur neque meminisse de aliquo: neque signum neque causa accidendi ipsius. Sic nec ibi post eventum somni videntur neque signum neque causa: sed hec symptomata: ideo multa somniorum non eveniunt. Symptomata enim neque semper neque ut frequenter fiunt.

Deinde cum dicit. Plurima vero verificata etiam conclusiones. et primo ponit eam dicens quod maior pars somniorum sunt accidentia respectu eorum que sunt et hoc est solus a casu quod futura manifestantur sicut omnia alia somnia que transcendunt scientiam et aliorum origo non est in simplicitate sicut ea que sunt de casualibus futuris et de his que sunt in partibus remotis. Deinde verificata eam per simile sicut contingit aliquem cognoscere de aliquo futuro contingenti. et deinde accidit illud contingens vel aliquod simile. Nec tamen ista cognitio est causa: nec signum illius futuri eodem modo contingit aliquid somnari quod contingenter sit vel ex suo similitudine. Nec tamen est somnium causa illius futuri: sed solum a casu et ita accidit. Et ideo etiam pro minori parte somnia eveniunt quia quod casuale est non semper est sicut nec frequenter ut dictum est prius: et hoc est de his enim.

Omnino autem quoniam et aliorum aialium somniant quedam a deo vtiq; missa non erunt somnia: neque facta sunt huius gratia. Daimonia tamen: natura enim daimonia non divina. Signum autem valde enim stulti homines previdentes sunt et recte somniantes tamquam deo non imitente. Sed quorumcumque quasi loquar natura est et melancholica: multumodas visiones videns: eo enim quod si plurima et multipharia moveantur cum theorematibus existens in his si ut quidam rapiunt contemneres. Nam quæadmodum et dicitur si multa iacias: alias dispariter iacis: et in his hoc accidit.

Deinde cum dicit. Omnino autem remouet dubitationes contra conclusiones vitimas diceret. n. aliquis quod huiusmodi somnia que transcendunt scientiam humanam et fiunt de valde remotis cum sunt causa et naturaliter imitantur a deo etiam per ipsas possunt futura cognosci et remouet per duas rationes. prima est huiusmodi somnia fiunt in aliis animalibus ergo non sunt missa a deo nec fiunt per gratias divinas. Deinde cum dicit. signum autem ponit secundam rationem que talis est homines mali et infirmi somniant et prevident futura per somnia: sed talibus non imitatur deus aliquam gratiam sine cognitionem ergo solum a casu: et non per missionem divinam sic somniant. Deinde cum dicit. subiecit eam quare quedam multumodis somniant: est quod natura istorum circa multa est occupata. i. multorum san-

tasinarum informata sicut pringit in melancholicis et ideo multa videntur somnia quasi enim circa plura et diversa occupantur in vigilando: ideo a similibus fantasmatibus manifestantur in dormiendo. fortuari autem aliquando divinant futura: sed hoc est a casu et non ab arte nec per naturam sicut etiam multi contendunt circa aliquid a casu est quod vni illorum vincat et hoc est quod dicit sed quorumcumque.

Quoniam autem non eveniunt multa somniorum non est inconueniens. Neque enim eorum que in corporibus sunt signorum et celestium velut aquarum et ventorum. Si. n. alius uehementior isto accidit motus a quo futuro non sit signum et multa consulta bene que fieri expediebat: dissoluta sunt propter alias digniores inchoatides. Omnino. n. non omne fit quod futurum erat: neque idem quod erat: et quod futurum erat: neque idem erat et quod futurum: veritatem quidem precipia dicendum esse a quibus non perfecta sunt et signa: et signata sunt hec aliquorum que non sunt.

Deinde cum dicit. quoniam vero remouet alias dubitationem circa primas conclusiones quereret enim aliquis cum somnia sunt futura: quare non semper accidunt ea quorum sunt signa multis enim apparent signa que sunt in igne: et tamen non sebricitant: hoc remouet per simile dicens non esse inconueniens multa evenerit quorum signa somnia sunt: ita enim est in natura quod multa signa apparent in corporibus inferioribus quorum cognata non sequuntur sicut infirmo apparet aliquando signum mortis vel sanitatis: et tamen non sequitur signatum et sic in celestibus aliquando apparet signum pluvie: vel venti: et tamen non sequuntur significata et causa huius est: quia signa futurorum cum sunt a causis presentibus eorum: enim autem causa superior et fortior superuenit tunc non sequitur signatum ipsius signum. Deinde cum dicit. sed multa confirmat hoc per aliud simile in his que sunt a proposito dicens quod multoties in his que sunt previsa ut fiunt licet expediat ipsa fieri: tamen propter aliqua digniora et meliora que fieri possunt omittuntur: et ideo non est necesse propter signum evenerit signatum nullum enim contingens futurum ad utrumque de necessitate eveniet et licet non eveniat multo minus ponendus est ipsa habere principia in rerum natura mediantibus quibus nata sunt fieri. Nihilominus tamen ponenda sunt hec signa vera dicentibus signa evenerit: et nota quod cause naturales ut frequenter causant effectus suos: non necessario. et ideo licet ita sit tamen effectus ad veritatem dicitur quia contingens naturam contingens ad veritatem est omne quod a necessario dicitur.

De his vero somniis que non huiusmodi habent originem. Sed dilationes vel temporibus vel locis vel magnitudinibus vel horum quidem nihil: non tamen habentibus in seipsis principia qui vident somnia: nisi previsum fiat ab accidente: tale vtiq; erit magis: quoniam ut dicit Democritus idola et

de fluxiones causas.

His vero re. Supra philosophus determinavit de his quorum origines sunt in somnis hic determinat de his quorum origines non sunt in somnis & h in duas in principalem & correlatam que ibi incipit: ideo accidit & prima in duas. primo determinat quomodo sunt somnia huiusmodi. secundo dat causas quare apparent dormientibus & nocte ibi. quicquid contingat re. prima in duas. primo ponit modum illum. secundo confirmat h per similitudinem ibi. quod admodum cum quis videtur re. alia pars in duas. in prima dat causam quare apparent magis de nocte q̄ de die. secundo quare apparet dormientibus ibi. & in corpore re. Tunc sequitur illa pars in qua determinat de diminutione in somnis a parte somniantium & illa in duas. primo determinat de illis qui bene diiuvant in somnis. in secundo determinat q̄ opinione diiuvant i artificiosis re. p̄ma in duas secundū q̄ sunt tria genera hominū bene diiuvantū. in secunda ibi. quosdam autem re. tertia ibi. melancholici vero re. prima ergo ostendit modū quo sunt huiusmodi somnia. dicens q̄ huiusmodi somnia que non habent originem in somnis: sed de distantibus per multa tempora vel loca: siue magnitudines non preiudicant in somno nisi a casu: quia non habent in se principium somniorū. i. nihil precognoscit somnians de tali somnio. Non enim potest sit ab aliquo simulacro potest in sensu ut ab ipso recepto huiusmodi somnia sunt per deflexiones a rebus sensibilibus remotis que moventur per medium & intrant per sensum vsq̄ ad animas somniantis & apparent ei sicut vult democritus per deflexionem a rebus sensibilibus: tunc ponit causas compositionis cuiuslibet sensus.

Quemadmodum enim quis movetur aquas vel aerem: hoc aliud movetur & quiescit: ite illo accidit huiusmodi motus prodire vsq̄ ad aliquid: illo quod movetur non presente sic nihil prohibet motum aliquem & sensum pertinere ad animas somniantes: a quibus ille idola facit & deflexiones: et quascumque contingit pertinentes magis sensibiles esse nocte: eo q̄ que in die deferuntur: dissolvuntur magis. plus enim sine turbatione actus noctis eo q̄ silentiores sunt noctes in corpore facere sensum propter somnum. Ideo & paruos motus intrinsecus sentire dormientes magis q̄ vigilantes: hi vero motus fantasmatia faciunt ex quibus preiudicant futura & huiusmodi. Et ideo accidit passio hec quilibet & non prudentissimis. In die enim utique fierent & sapientibus. Si deus esset mitis. Sic autem verisimile quoslibet preiudicare. Nam intelligentia horum non est curis affecta: sed tanq̄ deserta & vacua ab omnibus & mora secundū movens ducitur.

Deinde cum dicit. Quemadmodum confirmat hoc per simile tale sicut cum aliquis movet aerem vel aquam vel pars aque vel aeris movet aliam & sic successively vsq̄ ad remotum terminū primo motore

quiescente vel absente eodem modo motus facit in aerea re sensibili vel quiescente potest succedere successively ad loca remota: ubi est somnians q̄ motus democritus vocat idola: motus medius sine deflexione facta a sensibili. Et nota q̄ in hoc errabat q̄ posuit aliquod materiale egredi & moveri per medium vsq̄ ad sensum. Non est autem hoc verum: Sed sensibile movet aerem medium generādo sui speciem in ipso ita q̄ nil egreditur a sensibili & talis motus procedat successively vsq̄ ad sensum a medio.

Deinde cum dicit. quicquid re. dat causas quare somnia apparent de nocte dicens q̄ talia fantasmatia rerū absentium magis appropriare ad somnia de nocte & apparere q̄ de die: quia fantasmatia delata de die per medium propter motus maiores dissolvuntur: sed in nocte est medium minus turbulentum propter silentium & quietem noctis: & propter hoc manent fantasmatia mota integra. Deinde cum dicit. in corpore dat causas quare huiusmodi fantasmatia apparent in dormiendo & est q̄ dormientes minores intrinsecus simulacrorum percipiunt q̄ vigilantes propter quietem motu extrinsecorum: unde motus huiusmodi fantasmatum sunt in somno virtute fantasmatum: & faciunt somnia per que somniantes preiudicant futura de his quorum sunt fantasmatia. Deinde inferit conclusionem q̄ q̄ huiusmodi somnia sic sunt per influxiones idolorum & non per missionem diuinam. adeo evincunt id esse reuter & fatius & imprudentibus. Si autem deus imitteret somnia que sunt signa absentium imitteret ipsa de die & sapientibus solum q̄ melius indicaret de his accipiens vigilando q̄ dormiendo: sed q̄ sunt per deflexiones idolorum: ideo potest quilibet preiudicare summa indifferenter per huiusmodi somnia eo q̄ virtus cognoscitiva in somnis est absorta a motibus rerum extrinsecorum & quiescens ab omni motu exteriori: ideo anima mota ab huiusmodi fantasmatibus de ducitur & perficitur per huiusmodi motus apprehendendo que ipsi pino latebant.

Et q̄ quidem extrinseci preiudicant causa: quoniam proprii motus non insistant. Et longe preiudicantur extrinsecos ergo maxime sentiunt. Quosdam autem recte somniantes esse notos de notis maxime preiudicare accidit: eo quidem q̄ noti maxime pro se invicem solliciti sunt: quemadmodum p̄culentes maxime cognoscunt & sentiunt: sic et motus. Notiores enim notiores sunt motus. Melancholici autem propter vehementiam quē admodum iacentes longe bene coniectant: & propter permutationem cito habitus imaginantur ipsi: quemadmodum enim phlegmatici poemata & qui furiosi sunt habita similia dicunt & intelligunt: veluti venerem & verēs & sic copulant ad id quod longe. Amplius autem propter vehementiam non repellitur eorum motus ab aliquo motu. Artificiosissimus autem est iudex somniorum qui potest similitudines inspicere: recte enim somnia indicare cuiusq̄ est. Dico autem similitudines quoniam similia accidit fantasmatia

De moribus animalium.

ta eis que in aquis sunt idolis: sicut et prius diximus. Ibi vero si multus fiat morus: non simul sit apparetio et idola veris: promptus vero erit emphases indicare qui potest cito inspicere et sentire dissipata et distorta idola: quoniam est hominis: vel equi: aut cuiusque ibi. Itaque aliquid potest similiter somnium hic: motus enim impedit rectum somnium. Quid quidem igitur est somnium? et somnium: et propter quam causam utriusque bonum sit. Amplius autem de ea que in somnis est diminutione dictum est.

Deinde cum dicitur: quod quidem etiam determinat de diminutione in somnis a parte somniantis dicens: quod etiam bene preuident de somnis et causa est: quod non sunt soluti soli circa proprios motus: sed circa alienos. et ideo maxime percipiunt per somnia que sunt circa aliquos. Deinde cum dicitur: quodam autem addit quod sic non recte somniant de nobis et preuident multa de ipsis eo quod maxime sunt solliciti de iuicibus in illis enim sollicitudo facit magnam impressionem simulacrorum: et ideo non recessi ab iuicibus prius videat in somnis de se inuicem quam alij sicut se melius cognoscant ad iuicem sicut et simulacra eorum magis sunt eis nota quam aliorum. Deinde cum dicitur melancolici addit quod melancolici propter vehementiam bene conuectant de somnis: inueniunt enim cito signata somniorum eo quod cito permixtantur a simili in simile et ubi etiam furiosi iudicant de similibus fantasmatibus eis apparetur facilius: quia vniui simile aliud apprehendit sicut in colore rethorico qui dicitur inominando fit facilius transmutatio ab vno simili in aliud propter vehementes impressionem talium fantasmatum in melancolicis non facilius repellitur motus ipsorum a motu exteriorum. Deinde cum dicitur: Artificialissimus etiam ostendit quod qui similitudines rerum in fantasmatibus vniuersaliter inspicere ipse bene diuinat in somnis cuius similitudines facilius apprehendit sicut quando fit motus magnus aliunde in aqua apparent simulacra distorta: tamen qui nouerit similitudines proprias prompte erit et cito perpendit quorum sunt hec idola distorta et quid significant prompte eodem modo indicare de somno: quia tale fantasma apparet in somno similitudo alius rei est in distortum et aliquid motus interior: recte somnium ipedit. Deinde cum dicitur: quod quidem epilogat omnia determinat in hoc libro etiam.

Explicit expositio super libris de somno et vigilia secundum sanctum thomam de aquino.

Incipit expositio super libris de moribus animalium secundum sanctum thomam de aquino.

De motu autem eo qui animalium quocumque quidem circa vniuersales genus ipsorum existunt: et que differetie: et que cause singulariter accidentium ipsis considerati est de omnibus in alijs.

Incipit inquit prius in tertio philosophorum volente considerare de natura necessarii est considerare de motu. Et ratio huius est. Natura per motum diffinitur. Et si natura principium motus eo in quo est primo per se et non secundum accidentia. Quando autem aliquid diffinitur per aliud volente considerare de illo: oportet etiam considerare illud per quod diffinitur quare manifestum est quod ad perfectam cognitionem nature oportet considerare de motu. Iterum volente considerare de motu oportet considerare de naturalibus: quod naturalia sunt illa que habent in se principium sui motus. Sunt autem quedam que habent in se principium sui motus passive tantum. Queda que habent principium sui motus active solum quedam que habent principium actiuum et principium passiuum. principium passiuum sue generationis habent etiam. Ignis enim et aer habent in se solum principium passiuum quod eis potest aliquid generari ut dicitur philosophorum super secundo philosophorum: quod generatio elementorum est naturalis naturalitate materie non naturalitate forme. principium actiuum habet illud quod ex simplici aliquid generat sic ignis ex aere generat ignem. ignis dicitur habere principium actiuum. principium autem actiuum et passiuum simul habent aiaia: non quod idem sit mouens primo et motum quia ostensum est hoc esse impossibile octavo philosophorum: sed ita habent in se utriusque principium sui motus: quia vna pars mouet et alia mouetur. Quod autem aiaia habeant in se principium sui motus apparet: quod aiaia tum distinguitur ab in aiaia in mouendo. Sed constat quod aiaia habent in se principium sui motus passiuum cum manifeste videamus ipsa moueri quedam aiaia etiam enim hoc habet principium actiuum adhuc ita enim videmus vniuersa que habent in se principium sui motus actiuum: vni uimere transferri ad illa que videtur habere in se principium sui motus sicut dicimus argentum vniui: quod dicitur: et se moueri. Sicut aquam scaturientem dicimus vniui. Motus autem proprie dicitur triplex. Est enim quidam localis et quidam alterationis et quidam diminutionis et augmenti: sed extendendo nomen motus generatio et corruptio possunt dici motus ut habetur in predicamentis. Manifestum autem quod impossibile est quod aliquid se moueat motu generationis et corruptionis: quod illud quod generat est ens actiuum. illud autem quod generatur tantum inuenitur in actu sine generationis: et ideo nihil est quod habeat in se principium generationis sue: et id si aiaia habeant in se principium sui motus habent in se alterationes et augmenta et motus locales. Quod autem aiaia habeant in se principium alterationis patet: quia aiaia continua fit deperditio: et ideo necesse est continua restauratio sit autem restauratio per nutritionem. Nutritio autem fit per alimentum adueniens existens in principio contrarium: et ideo oportet ipsis transmutari digerit: ut fiat simile per virtutes alterantes existentes

in ipsis quare manifestum est quod in aliis est principium actus alterationis. Item alimentum primo recipit in partibus exterioribus ut in ore et ibi recipit quandam alterationem. Item autem fit per virtutes que primo est in corde non mutat autem virtutes ad partes exteriores nisi per quandam alterationem quare manifestum est quod in aliis principium actus est sue alterationis. Item in aliis est principium actus augmenti et hoc quia anima ipsa generant sub imperfecta quantitate et natura non intendit ducere ad perfectionem sed ad perfectum magis et ideo oportet quod habeant virtutem per quam possit deduci ad perfectam quantitatem ducunt autem per augmentum quare manifestum est quod oportet quod habeant in se principium actus sui motus augmenti. Item anima habet in se principium sui motus locali et hoc apparet quod anima est anima per sensus habet autem anima sensus rationis. Tactus vero est medius vel est in media proportione tactus bilitate qualitatis. Existit autem in proportione media ut possit cognoscere qualitates corruptas. Quia autem precipit qualitates puenientes mouet per motum dilationis. Cum autem percipit corruptas finem motum restrictionis: ideo manifestum est quod anima habent in se principium actus motus locali. De motu autem quo mouentur anima motu nutritionis et augmentationis in aliis dictum est de motu autem locali idem est nunc: sed consideratio de motu locali duplex potest esse. potest enim motus considerari in se et absolute. Alio modo Item ad organa et partes mediantibus quibus exercetur. aliter potest dici quod motus potest considerari ratione forme vel ratione materie. Si consideret motus ratione materie vel quantum ad partes per quas exercetur motus determinatum est in libro de progressu animalium. Si consideret in se vel ratione forme sic consideratur de ipso in isto libro: unde consideratur de motu hic absolute et de principijs motus et qualiter motus procedat ex istis nec refert ad propositum siue dicamus motum absolute esse subiectum in hoc libro siue anima sed quod mouet ipso motu. Et sic apparet quod sit intentio autem in hoc tractatu. Intendit enim facere considerationem de motu progressu animalium in vltimo vel de ipso animali secundum quod mobile est ipso motu. Distinguitur autem istud libellum in duas partes. in prima dat intentiones suas. in secunda prosequitur ibi. Quod quidem igitur quedam determinata in alijs. in secunda dat intentiones suas respectu eorum que hic determinaturus est ibi. similiter autem in prima dicit. Quod de motu appetitivo siue voluntario qui debetur ipsis animalibus non in vltimo secundum quod motus voluntarius est absolute et consequitur de anima secundum se in particulari sed consequitur vniuersaliter generis animalis: puta volatile aut gressibile aut reptabile. Adhuc autem et de differentiis generis animalium et motuum et de causis passionum et accidentium eis per se considerationem secum in alijs puta in libro de generatione animalium ubi consideratur de generatione ipsorum et natura et accidentibus et passionibus et per consequens de motu secundum quod competit vnicuique nature ipsorum.

Uniuersaliter autem de comuni causa eius quod est moueri motu quocumque: hec quidem enim volatione mouentur: hec autem natatio ne: hec autem gressu animalium: hec autem secundum alios modos tales considerandum nunc. Deinde cum dicit. Uniuersaliter autem dat intentionem suam respectu eorum que hic determi-

naturus est et dicit quod nunc uniuersaliter dicendum est de uniuersalibus causis motus animalium quocumque motu mouentur. Quedam enim animalia mouentur motu volationis quedam motu reptationis et secundum alios motus nec dicendum est de causis motus ambulationis secundum quod ambulatione nec volationis secundum quod volatio et sic de alijs. Sed dicendum est de causis istorum secundum quod sunt motus quidam appetitum simpliciter. Et est considerandum quod motus potest tripliciter considerari in se et absolute. Alio modo quantum ad differentias. tertio modo quantum ad organa. Si consideretur motus primo modo sic consideratur de ipso hic et tertio de anima ubi consideratur de motu ex parte anime declarando quomodo anima est principium motus principaliter et parum determinatur de ipso ex parte corporis ibi autem determinatur de ipso ex parte corporis principaliter declarando quod oportet in omni motu animalis aliquam partem quiescere et alia huiusmodi et parum determinatur de ipso quantum ad anima. Si consideretur motus quantum ad suas differentias secundum proprias rationes ipsarum sic determinatur de motu libro de generatione animalium. Si consideretur ergo quantum ad organa et partes ex quibus exercetur sic determinandum est de ipso libro de progressu animalium.

Quod quidem igitur principium aliorum motuum quod ipsius seipsum mouet: huius autem quod immobile. Et quod primum mouens necessarium immobile esse determinatum est prius: quando quidem et de motu supremo vtrum est aut non est: et si est: quis est. Oportet autem hoc non solum uniuersaliter ratione accipere: sed et in singularibus et in sensibilibus: propter quod quidem et uniuersales querimus sermones: in alijs putamus oportere adaptare ipsos.

Deinde cum dicit. Quod quidem igitur principium prosequitur et primo premitit quedam necessaria ad propositum ostendendum. secundo prosequitur de causis ibi. unde autem in animata vel ibi. reliquum est aliquid considerare. adhuc prima in duas. in prima ostendit quod ad hoc quod aliquid moueatur oportet esse aliquid quiescens secundo iura hoc remouet quasdam dubitationes ibi. dubitabit autem. Adhuc prima in tres. in prima tangit quid in alijs dictum est. secundo ostendit illud esse insufficientem ibi. Oportet autem hoc non solum. tertio ostendit propositum scilicet quod ad hoc quod aliquid moueatur oportet esse aliquid fixum id est stans ibi. Manifestum est: in his de primo dicit quod in alijs puta in octavo physicorum ubi inquisitum est: vtrum sit motus aliquis sempiternus vel non: et si est sempiternus quis est motus ille dictum est. quod illud quod mouet seipsum est principium et causa aliorum motuum. Et causa huius est quia in vnoquoque genere primum est causa omnium aliorum. motus autem ex se primum est: quod est per se primum est eo quod per aliud: ideo est causa aliorum. Et dictum est quod motus ex se principium mouens quod est primum mouens oportet omnino esse immobile. Deinde cum dicit oportet autem non solum ostendit. Illud esse insufficientem ad propositum quod de

terminatum est in octavo physicozū quod cum
offensum est quod primum mouens oportet esse im-
mobile et ipse causa omnis motus ex his apparet quod
id quod mouetur ex se est causa omnium aliorum que
mouentur ab alio ideo si animalia mouentur ex se mo-
uentur ab aliquo immobili et illud est insufficientes quod
dictum est: in vniuersali et non solum oportet di-
cere in vniuersali sed oportet applicare illa vni-
uersalia ad singularia et sensibilia. Ad perfectas. n.
cognitionem rei non sufficit cognitio in vniuersali:
quia talis cognitio est imperfecta et in potentia. Sed
oportet applicare ad sensibilia. Et propter hoc ubi
oportet adaptare vniuersalia ad particularia que-
rimus prius sermones vniuersales et adaptamus
eos ad particularia.

Manifestum enim et in his quod impos-
sibile moueri nullo quiescere. Primum qui-
dem in ipsis animalibus. Oportet enim si
moueat aliqua particula quiescere aliquam
et propter hoc iuncture animalibus sunt: que
admodum enim centro videntur iuncturis:
et sit tota pars in qua iunctura et vna et due et
recta recuruata permutans potentia et actu
propter iuncturas reflexo autem et moto hoc
quidem mouetur signum: hoc autem manet
eorum que in iuncturis: quemadmodum vi-
des siquidem dyametri: que quidem a. et d. ma-
neat: que autem b. moueatur: et fiat a. et g.

Deinde cum dicit. Manifestum enim et in his
ostendit quod ad hoc ut animal moueatur oportet
aliquid esse quiescens. Et circa hoc duo facit. Pri-
mo enim proponit quod intendit. secundo manife-
stat ibi oportet enim. In prima dicit quod in sin-
gularibus manifestum est ut in animalibus impos-
sibile enim est animal moueri si non sit aliquid quie-
scens. Deinde cum dicit oportet enim probat pro-
positum et diuiditur in duas. in prima ostendit quod
si aliqua pars animalis mouetur quod oportet aliqua
partem quiescere. in secunda vero ostendit quod
si animal moueatur oportet extra ipsius esse aliquid
quiescens firmum et stans ibi. Sed tamen omnes. Ad
huc duo facit. primo probat quod si aliqua pars ani-
malis moueatur necesse est aliquam aliam quiesce-
re. secundo recolligit illud probatum ibi. Quod qui-
dem igitur. prima in duas. in prima facit quod di-
ctum est. in secunda remouet dubitationem ibi. Sed
hic quidem considerandum est quod animal mouet
seipsum non hoc modo quia totum animal. primo
moueat totum animal quia tunc idem moueret seip-
sum. primo quod est impossibile nec totum moueat
partem quia tunc pars moueret seipsam. Sed sic
animal mouet seipsum quod vna pars mouet aliam
non ita quod anima moueat corpus. Et ratio huius
est quia omne mouens debet esse aliquid in actu quod
mouetur similiter debet esse ens in actu sed anima non
est aliquid ens in actu sed est actus nec corpus: sed
habet rationem materie et entis in potentia et ideo
non sic animal mouet se quia anima moueat corpus
Sed quia vna pars quantitativa mouet aliam di-
cit igitur philosophus quod si aliqua pars anima-
lis moueatur oportet aliquam aliam quiescere et ideo
iuncture videntur animalibus et causa huius: quia mo-

uens et motum non possunt esse continua oportet au-
tem quod sint appropinquata. Si igitur vna pars mo-
ueat aliam partem non debent esse continua nec se-
parata sed debent esse appropinquata colligationem
habere igitur manifestum est quod necessarium est sunt iun-
cture partes enim ille videntur iuncturis sicut cen-
tro et tota illa pars in qua est iunctura est vna ali-
quo modo aliquomodo plures. Sicut brachium si
consideretur non secundum quod mouetur vna pars
sed totum vnum est. Si vero consideretur secun-
dum quod vna pars mouetur et alia quiescit sic est
duo et pars que est in iunctura quandoque est recta.
quandoque est vna curua permutans b est permuta-
ta a potentia in actum ita quod propter iuncturam ha-
bet permutationem de potentia in actum in poten-
tia curua actu recta sic et e conuerso. Quia si sit reflexio
vna pars mouetur et alia quiescit et configuran-
tur ad iuncturas et declarat per simile verbi gratia
sit circulus. g. d. b. cuius sit dyameter. b. a. centrum
si moueatur medietas dyametri vtputa. b. a. et mo-
ueatur versus ad punctum hoc signatum in circumscrip-
tione. f. g. alia medietate quiescente circa centrum
a. nunc manifestum est quod tota linea dyametri que
fuit vna videtur ut duabus et manet aliquid immo-
bile similiter videtur de brachio cui vna pars moue-
tur et alia quiescit videtur ut duobus vno et remanet
aliquid immobile illo motu et videtur illa extremitas
te partis quiescentis que trahit aliam partem mo-
tam per nervos similem ut centro et si totum bra-
chium moueatur videtur illa parte que trahit brachi-
um ut centro.

Sed hic quidem videtur secundum om-
nem modum indiuisibile esse centrum: et n.
moueri vt autem fingunt in ipsis: non enim
moueri mathematicorum nihil. Que autem
in iuncturis ponitur: et actu sunt aliquando
quidem vnum: aliquando autem diuiditur.
Sed equidem semper principium primum
in quantum principium quiescit mota par-
ticula que de sublimis vtputa brachio quidem
moto cubitus: toto autem membro hume-
rus et tybia quidem genu: toto autem sceleo
vertebrum.

Deinde cum dicit. Sed hoc quidem remouet
dubium comparauit enim iuncturam centro et par-
tes dyametri partibus quarum vna mouetur circa
iuncturam et alia quiescit crederet aliquis forte quod
omnino esset simile in dyametro et in proposito hoc
remouet et dicit quod non quia centrum simpliciter
et potentia et actu indiuisibile. Iunctura autem que
ei proportionat non est indiuisibilis. Item falsum est
quod semidyameter moueatur quia dyameter est
res mathematica sed mathematicalia sunt abstra-
cta a motu et a materia et non moueretur sim quod huius
et ideo dyameter est abstractus et immobilis partes
autem animalis: que ad iuncturas copulantur et iun-
ctura aliquando est vnum aliquando plura. secun-
dum potentiam et actu. Quando enim totum quiescit
tunc iunctura est vna. Quando autem vna pars gescit et
alia mouet tunc iunctura est plures. Et iunctura magis
est principium primum motus et immobile et igitur est principium mo-
tus et iunctura est plures et in igitur est principium motus gescit

alia pre inferioriori mota verbi gratia brachio mo-
to quiescit iunctura siue cubitus moto cubito geseit
humerus. Similiter tibia mota quiescit genu toto
autem schilen toto aggregatu et tibia et ipsa verebra
vero vocat illud os in quo vertit ppter adu e aut
Quod cum dicimus. Quod vna parte mota opor-
tet quod alia quiescat verus est vel simpliciter vel
ab illo motu quo alia mouetur. Aut si mouetur il-
lo motu oportet quod quiescat ab illa velocitate
qua mouetur alia pars. Item patet quod motus
processus est cōpositus ex motu pulsus et tractus.
Semper enim si vna pars pellitur et alia trahitur
ites patet. Quod motus partium animalis progres-
sius quasi circularis est. Cum enī aliqua pars ex-
pellit trahitur alia et ideo videtur quasi circularis.

Quod quidem igitur nunquodq; in se
ipso aliquid oportet habere quiescens vnde
de principium eius quod mouetur erit: et ad
quod pulsus quod appulsus totum inte-
grum mouebitur et secundum partes mani-
festum.

Deinde cum dicit. Quod quidem igitur recoli-
git conclusiones iam probatas et dicit quod manife-
stum est. Quod in animali quod mouetur processu
ue cuius vna pars mouetur oportet aliquid esse quie-
scens vnde est principium motus in parte que mo-
uetur ad quod principium pars que mouetur apul-
sa tota integra mouetur. Similiter si aliqua pars
illius quod mouetur mouetur motu proprio quod-
dam oportet quod sit aliquid aliud quiescens ad quod
appulsus mouetur.

Sed tamē omnis que in ipso quiescens in se
ficiens si non aliquid sit extra simpliciter
quiescens et immobile. Dignum autem scien-
tes considerare de dicto: habet enim theori-
am non solum quantum ad animalia: sed et
ad totum motum et rationem profensas: quē
admodum enim: in ipso oportet aliquid im-
mobile esse: si futurum sit moueri. Similiter
adhuc magis extra aial debet esse immobi-
le ad quod appulsus mouet quod mouetur.

Deinde cum dicit. Sed tamen magis ostendit
quod si animal debeat moueri oportet extra ipsum
esse aliquid quiescens et diuiditur in duas. primo
proponit conclusionem. secundo probat eam ibi. Si
enī cedet. primo dicit. quod ad hoc vt animal mo-
ueatur non sufficit quies alicuius partis animalis
sed oportet extra animal esse aliquid quiescens et
immobile et dicitur hoc dignum est facere conside-
rationem ipsi sapientibus. Ille enim consideratio
restitit est non solum quantum ad illa vt considere-
tur principium et motus ipsorum imo quantum ad
motum celi. Sicut enim ad hoc quod celum moue-
atur oportet quod aliquid sit quiescens et stas. Sic
ad hoc quod animal moueatur oportet quod extra
ipsum sit aliquid immobile ad quod appulsus ani-
mal quod mouetur mouetur et ampliori ratione quod
intendit per hoc quod dicit. Sed adhuc magis.
Sed est intelligendum quod nō omnino est eadem
ratio quare extra celum oportet esse aliquid fixum
cum animali. Sed cōmunis vna ratio est. Quia si

aliquid moueatur oportet quod sit aliquid circa quod
mouet. respectu cuius se habet nunc et prius illud au-
tem est quiescens vel non mouetur eadē specie mo-
tus aut non tanta velocitate et siquidem illud mo-
ueatur: aut erit processus in infinitum: aut erit deue-
nire ad aliquid quod omnino immobile est. Ita ra-
tio cōmunis est animali et celo. Sed alia propria est
in animali animal enim mouetur. Impellendo et tra-
hendo. Impellendo trahit se ad aliud ergo oportet
quod animal simpliciter supra aliquid figurat in se.
Non ergo extra se requirit aliquid ad quod appul-
sum pellat. In motu autem tractus sit motus ab alio
in ipsum quare oportet aliquid aliud esse fixum.

Si enim cedet semper vtputa muribus
qui in terra aut in arena progrediuntur: nō
procedit neq; erit neq; gressus sed nō terra
maneat neq; volatio aut natatio sed nō ma-
re aut aer sitat.

Deinde cum dicit. Si enim cedet probat propo-
situm et diuiditur in duas. primo enim probat propo-
situm inducendo. secundo probat quod illud nō sit pars
animalis: nec aliquid eius ibi. Necessē autem. In
prima dicit quod si cū animal mouetur non sit aliqd
quiescens et fixum. Sed illud ad quod appellatur
cedat sicut naves cum ambulare volunt vel in ter-
ra vel in arena si terra vel arena nō quiesceret sed
cederet inquam procederent nec irent. Similiter
nunquam esset volatio: nec natatio si aer vel aqua
non quiesceret ad minus a motu illo vel velocita-
te illa.

Necessē autem hoc alterum esse a moto:
et totum a toto: et partem nullas esse eius quod
mouetur quod sit immobile: si autem non:
non monebunt. Testimonium autem bu-
ius quod dubitatur: quare quidem naves
ad extra: si quis pellat sustineat attingens malū
aut aliquam aliam partem mouet facile. Si
autem in ipsa existens quis navi hic tenet
agere nō vtique mouebit: neq; vtique curus ne-
q; Bozeas flans intrinsecus ex navi si ac-
cidat flans secundum modum istum: quē
quidam pictores faciunt. Ex ipsa enim vē-
tum emissum. pungunt. Siue enim remisse
spiritum proiciat quis siue vehementer sit
vt ventum faciat maximum: siue aliquid ali-
ud proiectum aut pulsus: necesse primam
quidem acquiescens aliquid suarum parti-
um appulsus propelli. Deinde iterum hec
pars aut ipsum aut cuius accidit pars exi-
stens ad aliquid extrinsecorum firmatū ma-
nere: nauem autem pellens in navi ipse cri-
stis et firmatus ad nauem rationabiliter nō
mouet nauem: quia necessarius est ad quod
firmatur manere. Accidit autem ipsi idem
quod mouetur: et ad quod firmatur: ab ex-
tra autem pellens aut trahens mouet: terra
enim nulla pars navis.

Deinde cum dicit. Necessē autem ostendit quod
illud fixum et immobile est diuersum ab animali nō

aliquid ipsius et primo proponit conclusionem. secundo probat ibi. Testimonium. In prima dicit quod illud fixum et stans quod extra requiritur nec est animal nec aliquid animalis quod mouetur ita quod totum fixum et immobile est alterum a toto quod mouetur et pars a parte. Si vero non est ita non poterit moueri animal motu processiuo. **C** Deinde cum dicit. Testimonium autem huius probat hoc et solutione dubitationis et dicit. Quod testimonium huius quod dictum est solutio questionis de qua solet dubitari. Solet enim dubitari quare cum aliquis est extra nauem si cum baculo attingat ad nauem vel ad malum et impellat potest de facili mouere ipsam. Si autem esset in nauis et cum baculo appodiaret se ad pupum vel ad aliquam partem nauis non mouebit ipsam. Nec iterum si ventus qui dicitur curus vel boreas qui sunt venti septentrionales flarent ex aliqua parte nauis ad velum ipsius vel aliam ipsius partem secundum quam depingunt pictores. depingunt enim ventos flare ex nauis siue remisse emittantur siue cum magno impetu non moueretur nauis soluit hanc dubitationem dicens. Sed necesse est quod impellens aliquid appellatur ad aliquam partem partium. **C** Deinde oportet quod ipsa pars vel ipsum totum siue illud cuius est pars appelleretur ad aliquid extrinsecum firmatum siue fixum et immobile. Ille autem qui est in nauis et vult nauem impellere cum ipsa appodictur et firmetur ad ipsam rationabiliter non mouebit eam quia oportet illud ad quod appodiatur esse quiescens. Si enim moueret eam appulsus ad eam sequeretur quod moueretur et quiesceret: quiesceret quidem: quia mouens eam imitatur ei moueretur autem ex hypothese quare moueretur et quiesceret sed hoc est impossibile quare existens in nauis si appodiatur ad eam non mouebit eam. Cum autem est extra et affigitur ipsi terre mouet eam sed terra nulla pars nauis est. Quare manifestum est quod illud fixum et immobile quod requiritur ad hoc quod animal moueatur nec est animal quod mouetur nec aliqua pars ipsius sed aliquid diuersum ab eo.

Abitabit autem utique aliquis vtrum si quod mouet totum celum vult esse immobile: et hoc nullam esse celi partem neque in celo.

Abitabit autem utique aliquis probauit. Quod animalis quod mouetur necessarium est vnam partem quiescere et aliam moueri. Similiter necessarium est extra ipsum esse aliquid fixum ad quod appulsus mouetur quod non est aliqua pars illius sed aliquid extrinsecum. in parte ista iuxta precedentia mouet quasdam dubitationes et diuiditur in partes tres. Primo enim mouet dubitationem circa celum et motus eius. secunda circa motum animatoz: ubi ibi de animatis autem. Tercio mouet dubitationem circa motus animatoz: alios a motu loco: ubi ibi vtrum autem in mouente circa primum duo facit. Primo mouet dubitationem primas partes duas habentem. secundo dissoluit eam ibi. Siue enim ipsum. In prima dicit: quod occasione eorum que dicta sunt dubitabit aliquis cum tota materia celestis moueatur ab aliquo vtrum moro: ille sit

aliquid immobile corporeum vel non. et dato quod sit aliquid immobile corporeum dubitabit. secundo vtrum sit aliqua pars ipsius celi vel nulla. Et potest esse ratio dubitationis: quia celum mouetur et se sicut animalia que sunt hic animalia autem que sunt hic mouentur ab aliquo corporeo fixo et immobili quod est pars eorum: immo alicui fixo extrinsecum. Quare similiter celum videtur moueri ab aliquo immobili quod est pars illius et alicui fixum extrinsecum.

Sive enim ipsum motum mouet ipsum necesse alicui immobili adhibere mouere: et hoc nullam esse partem mouentis siue confestim immobile est quod mouet. Similiter nullam fore partem eius quod mouetur: et hoc recte dicunt dicentes quod circulariter lata spera nulla manet particula: aut enim totam necessarium erat manere aut distrahi continuitatem ipsius.

C Deinde cum dicit. Siue enim ipsum dissoluit dubitationem et quia dubitatio habet duas partes. primo soluit secundam. secundo primam quia secunda valet ad dissolutionem prime ibi vtrum autem oportet in fine lectionis circa primum duo facit primo ostendit quod dato quod celum moueatur ab aliquo corporeo immobili quod illud non potest esse pars ipsius celi. secundo remouet errorem circa hoc ibi. Sed quod poles. Circa primum est intelligendum. Quod si celus mouetur ab aliquo corporeo aut illud est motus de se aut est statum immobile si sit motus et se oportet statim reduci ad aliquid immobile et ideo dicit. Quod si dicatur quod celum mouetur ab aliquo corpore cui appellatur in motu suo necesse est reduci ad aliquid immobile et si sit corporeum cui appodiatur in motu suo illud non poterit esse aliqua pars ipsius mouentis hoc est ipsius mobilis. Accipit enim motus pro immobili. Similiter si dicamus. Quod celum statim mouetur ab aliquo immobili corporeo necesse est quod nulla pars celi sit. Et ratio huius est quoniam. Si illud immobile fixum esset aliqua pars ipsius oporteret aliquam partem celi quiescere reliquis partibus motus et est manifestum et se habet aures si fieret: fieret destructio in partibus celi quod est impossibile. Et hoc est quod quidam dicunt et conuenienter quod illius quod per se secundum motum circulariter mouetur nulla particula manet. Aut enim totam necesse est manere aut totam moueri secundum quamlibet partes eius aut partem moueri et partem quiescere quod est impossibile quia tunc celum diuideretur quod est impossibile. ergo si moueatur necesse est quamlibet partem eius moueri et si quiescat quamlibet quiescere.

Sed quod poles putant quandam virtutem habere nullam habentes magnitudinem sed existentes extrema et puncta non bene. Eum hoc enim quod est nullam substantiam esse nullius talium. Et moueri vnum motum a duobus impossibile: polos autem duos faciunt.

C Deinde cum dicit. Si poles remouet errores

circa hoc, secunda ibi. Quod quidem igitur, Circa primum considerandum quod quidam dixerunt quod celum mouetur ab immobili corporeo et illud dixerunt esse polos celi quia soli poli videntur esse immobiles dicitur. Quod illud quod quidam dixerunt volentes solvere predictam dubitationem non convenienter est dictum dixerunt enim quod duo poli ipsius celi virtutem habent ut super ipsos firmetur motor celi in mouendo ipsum: sed hoc est impossibile quod poli celi nullam habent magnitudinem quia sunt extrema dyametri siue axis et sunt indivisibilia. Si ergo poli sunt illud firmum immobile quod erigitur in motu celi non erit aliquod corpus et magnitudo et hoc est contra positionem eorum. Adhuc illud cui assignatur motor celi in mouendo oportet esse aliquam substantiam quia prius est celo et motore celi sicut firmans illa in mouendo, poli autem non sunt substantia sed accidentia puta extrema celi. Preterea impossibile est unum motum esse a duobus motoribus per se non ordinatis poli autem duo sunt sicut ipsi dicunt ergo impossibile est motum celi esse a duobus polis sicut ab eo super quo firmatur motus: sic manifestum est. Quod tres rationes adducit philosophus breviter contra ipsos.

Quod quidem igitur habet aliquid: et ad totam naturam sit quemadmodum terra ad animalia et ad mota per ipsa: ex talibus utique quis dubitabit. Qui autem fabulose athlantem faciunt in terra habentem pedes videtur utique ab intellectu dixisse fabula quod habet velut dyametrum existentem et verticem celum circa polos: hoc autem utique accidit secundum causam quia terra manet. Deinde cum dicit. Quod quidem igitur remouet secundum errorem et primo tangit ipsum. Secundo improbat ibi. Sed hoc dicentibus. in prima dicit quod alii dixerunt quod oportet aliquid esse quod ita se habeat ad motum celi sicut terra se habet ad animalia et ad ea que mouentur in ipsa terra. Hoc autem dixerunt esse terram: ita quod celum mouetur firmatum ad ipsam et hoc ex his duobus dixerunt figurari per fabulam de athlante finierunt enim quidam athlantem esse magnum hominem caput habentem in uno polo et pedes in alio et brachium dextrum in oriente sinistrum in occidente primum sic sustinere celum et mouere celum ipsum a dextro in sinistrum. Istud autem si intelligatur secundum quod littera sonat falsum est et incredibile. Si autem consideretur quantum ad illud quod intelligebant signari per istud intelligentiam veritatis dixerunt quod per athlantem voluerunt intelligere arcem celi: qui transit a polo in polum et per centrum mundi: quod centrum firmum est firmiter terre et voluerunt quod motor celi in mouendo figuratur per huius arcem qui firmatur ad terram et hoc secundum rationem accidit quia terra per quam transit secundum se est immobilis et ita voluerunt quod motor celi in mouendo firmaretur ad terram.

Sed hoc dicentibus necessarium diceret ipsam nullam esse partem totius.

Deinde cum dicit. Sed hoc dicentibus improbat istam opinionem et habet duas partes secundum

primum quod improbat per duas rationes. secunda ibi adhuc autem oportet. in prima dicit. Quod si motor celi firmatur ad terram in mouendo celum quod isti dicunt et terra non est pars totius celi quod mouetur sequeretur quod firmum erigitur ad motum celi non sit aliqua pars eius hoc autem et si verum est tamen contra eorum opinionem est.

Adhuc autem oportet virtutem equare mouentis et eam que manentis. Est enim aliqua multitudo vigoris et virtutis secundum quam manet quod manet: quemadmodum et secundum quam mouet mouens. Et est quedam proportio ex necessitate quemadmodum et contrariorum motuum sit et quietum: et equales autem impossibiles adiuvicem: obtinentur autem secundum excessum propter quod siue Athlas siue aliquid tale est quod mouet alterum ab his que in terra: non oportet magis contrahere mansionem quam terra manens: aut mouebitur terra a medio et ex proprio loco. Sicut enim pellens pellit: sic pulsus pellitur et simul secundum virtutem: mouet autem quiescens primum: quare magna et amplior virtus et similis et equalis quieti. Similiter autem et moti quidem non mouens autem: tantum ergo oportebit virtutem esse se terre in quiescendo quantum totum celum habet et mouens ipsum. Si autem hoc impossibile: impossibile moueri et celum ab aliquo tali eorum que in terra.

Deinde cum dicit. Adhuc autem ponit secundam rationem et primo ponit eam. secundo incidentaliter mouet dubitationem circa dicta ibi. Est autem quedam circa primum duo facit. primo declarat quandam propositionem qua videtur secundum illa arguit ibi propter hoc seu athlas. Circa primum considerandum quod adequatio uno modo attenditur secundum equalitatem quantitatis secundum quod equalitas est comitans quantitatem. Alio modo ostenditur secundum proportionem quandam secundum quod dicimus: quod virtus agentis adequatur virtuti patientis quando hoc natum est agere in illud et illud pati ab illo. Et sic accipiens adequationem dicit. Quod quandoquidem aliquid mouens mouet aliquid in motum aliquid fixo in mouendo oportet adequari id est proportionari virtutem mouentis in mouendo et quiescentis in quiescendo secundum aliquam determinatam proportionem mouens enim in mouendo habet determinatum quandam vigorem seu virtutem secundum quam mouet mobile: et illud cui innititur similiter habet quandam determinatam virtutem in quiescendo secundum quam quiescens potest figere mouens et est determinata quedam proportio secundum virtutem mouentium in vicem et quiescentium. Sed hoc innitum quiescentius potest mouere: secundum quam firmum et quiescens potest mouens figere et in qua hoc potest mouere innitum quiescenti et mobile et vltima agentia parata si

huerint omnino equata secundum suas virtutes secundum quas agunt et patiuntur impossibile est quod unum in alterum agat. primo quoniam possit in ipsum agere secundum partem sed si debeat agere unum in aliud oportet quod excedat in virtute secundum enim hoc mouet et illud mouetur et hoc agit et illud patitur. Quod unum excedat in virtute aliud exceditur. Quodcumque ergo mouens mouet aliquod mobile per hoc quod innatum est alicui quiescenti quiescentis illud est maioris virtutis in quiescendo mouens in mouendo. **C** Deinde cum dicitur propter quod seu ablas arguit ad propositum dicitur propter quod seu ablas seu quod cuius aliud moueat celum firmatum ad terram seu aliquid eorum que sunt in terra inter dicitur per hoc quod dicit non potest esse maioris virtutis in mouendo quam terra sit in quiescendo. Si enim sit maioris virtutis in mouendo terram quam terra in quiescendo impelleret eam ex loco suo quoniam sicut huiusmodi mouens ipsum sic pelleret terram et per virtutem eius et ita quod sicut impelleret pellem sic quod pellit. Quare si ablas sit maioris virtutis impelleret eam. Sed manifestum est quod prius quod mouet celum quiescit quia est omnino inmobile ut patet in octaua philosophorum quare est maioris virtutis aut equalis ei eo cui innatur et verificatur distinctiua pro altera parte. Similiter oportet ipsum habere maiorem virtutem in mouendo quam celum in quiescendo. Sic igitur terra cui firmatur in mouendo ipsum oportet esse maioris virtutis in quiescendo quam sit celum et motor eius in mouendo hoc autem est impossibile quia virtus terre per quam quiescit est gravitas eius que causatur a motu celi et manifestum est motorem celi maioris virtutis esse quam sit celum et celum quam sit gravitas terre ergo impossibile est celum moueri ab aliquo motore firmato ad terram vel ad aliquid corporum intra ipsam cretens.

Est autem quedam dubitatio circa motum partium celi quam ut existentem conuenientem dicitur considerabit utique quis. Si enim aliquis excedat virtute motus terre quiescentem palam quia mouebit ipsam a medio et virtus aut aqua hic potentia quod non infinita manifestum neque enim terra in finita quare neque gravitas ipsius. Quoniam autem impossibile dicitur multipliciter. Non enim similiter dicimus vocem esse impossibile videri et eos qui in luna a nobis hoc quidem enim ex necessitate hoc autem natum videri non videbitur. Celus autem incorruptibile quidem esse et indissolubile putamus quidem ex necessitate esse accidit autem secundum hanc rationem non ex necessitate natum est enim ut contingit esse motum maiorem et a quo quiescit terra et a quo mouetur ignis et quod sursum corpus. Si quidem igitur sunt excedentes motus dissolueretur hic abinuenem.

Deinde cum dicitur. Est autem quedam occasione cuiusdam dicitur introducta quedam dubitationem et primo tangit ipsam cum ratione eius. se-

cundo remouet responsionem que posset dari ibi. Si vero non sunt in prima dicitur. Quod ex precedentibus potest accidere dubitatio quedam circa motum celi et partium eius puta speram quam dubitationem sic consequentem ad ea que dicta sunt prius potest aliquis considerare quod si motor celi firmatus ad terram in mouendo excederet terram in quiescendo ut suppositum est manifestum est quod mouebit ipsam a medio sicut si terra ad quam firmatur nauta in mouendo non esset maioris virtutis in quiescendo quam nauta in mouendo moueretur terra. Sic est in proposito. Si motor celi firmatus ad terram esset maioris virtutis in mouendo quam terra in quiescendo moueret terram. Non enim potest dici. Quod terra sit infinite virtutis in quiescendo. Et ideo mouetur a motore celi seu motor celi sit finite virtutis seu infinite. Terra enim quiescit propter gravitatem eius. gravitas autem eius finita est quia quantitas eius finita est. Quare virtus propter quam quiescit terra finita est. potest igitur moueri a maiori virtute. Ulterius considerandum est. Quod impossibile multipliciter dicitur. Uno modo per se et simpliciter. Alio modo per accidens et secundum quid. Non enim eodem modo dicitur impossibile vocem videri et eos qui sunt in luna vocem enim impossibile est videri per se et simpliciter quia non est de numero eorum que apta sunt videri. Illa autem que sunt in luna sunt de natura eorum que sunt apta videri nobis autem impossibile est ea videre propter remotionem vel propter excellentiam luminis. Celum autem impossibile est corrumpi simpliciter et per se loquendo de impossibili. Nec enim habet materiam per quam possit corrumpi nec contrarium a quo corrumpatur habet si tamen motor celi firmatus ad terram moueret terram ex medio sequeretur quod ipsum corrumpetur. Et huius ratio est. Quoniam si motor celi mouet terram ex medio contingit maiorem motum esse aliquem quas sit motus quo natum est celum moueri. Celum enim natum est moueri terra quiescente motus autem quo mouetur terra ignis et celum maior est illo quare motor celi natum est facere maiorem motum quam celum natum sit moueri hoc autem attendo dissoluetur proportio motus ad mobile determinata quare motus et mobile corrumpetur quia motor celi sicut est causa motus celi ita et esse. Si igitur motor celi in mouendo sit maioris virtutis ut suppositum est quam terra in quiescendo dissoluetur celus et motus celi.

Si vero non sunt quidem contingunt autem esse infinitum enim non contingit propter neque corpus contingere infinitum esse contingit itaque dissolui celum quid enim prohibet hoc accidere si quidem non impossibile non impossibile autem si non oppositum necessarium sed de hoc quidem dubio alter sit sermo.

Deinde cum dicitur. Si vero remouet responsionem que posset dari posset quis dicere. Quod motor celi cum firmatur ad terram potest ipsam mouere ex medio nunquam tamen mouebit ipsam et ideo non sequitur quod celum nunquam corrumpatur. Et ipse dicit

q̄ si aliquis dicat sic q̄ moto: celi non mouebit ter-
ram: q̄ nō erit maio: motus q̄ius cōtingat eē esse
ita: terra: nō infinita nō est ita vt moueri nō possit re-
querit q̄ cōiūm nō corūpatur: mo: eius q̄ p̄tigit
ipsum corūpui vt q̄d phibet ipsum corūpui esse
si nō est impossibile ipsum corūpui. Iū est autē im-
possibile ergo ip̄i oppositū. i. ipsum esse nō est neces-
sariū. Et itēz possibile positū in esse q̄d seag nō est
impossible. Sed de hac dubitatione vrā celi ē mo-
tus q̄ius corūpatur aut nō al' cōsiderandū ē vt pu-
ta: p̄mo de celo: o cetero p̄hoz. Similit̄ de dis-
solutione dubitationis p̄p̄tē p̄sequenti erit termo.
apparebit em̄ eē dissolutio p̄ncipalis dubitationis.

¶ Trum autem oportet aliquid ino-
bile esse ⁊ quiescens extra id quod
mouetur nulla pars illius existens
aut non: ⁊ hoc utrum ⁊ in omni sit
existere necessarius est.

¶ An aures optet aliquid postq̃
q̃sum ad secundā partē ipsius soluit nō
q̃sum ad primā & principale & diuidit in
duas. p̃mo enim resūit eam vltus q̃ p̃pofue
rit in fēda solū cū dicit. forte. n. p̃mo repetit dubi
tationē vltus q̃ resūmēdo prius q̃uestiō querimus
vtrū cū illud q̃ mouet q̃ esse aliqd̃ quiescens ad
qd̃ ap̃d solū moueat. Et hoc q̃sum ad aiata q̃ sunt
hoc & q̃rimus vtrū in p̃mo moto q̃ est celi op̃ore
ad esse aliqd̃ tale quiescēs corporeū ad qd̃ moroz
eius firmet in motu ei. Et hoc est q̃ dicit quantū
ad primā partem dubitationis.

Forē enim vtiq; videbitur inconueniēti
esse: si principii motus in terra: propter qd
videbitur vtiq; sic existimantibus bene di-
ctum esse apud Homerum. Sed non vtiq;
amoueunt et celo in terram ioues suprema
omnium. Necq; si valde multus laborent ap-
prehendere omnes dii omnes: que: deo tota
liter enim immobile a nullo p̄singit moueri

¶ Deinde cū dicitur. forte. n. soluit. p̄mo quāto
ad celum. secūdo quāto ad animalia cū dicit. In
aialibus aut circa p̄sum. p̄mo facit q̄ dicunt esse
secūdo p̄cludit solutiōne dubitaciōis incidentaliter
more p̄sum cū dicit. vnde soluit. In p̄ma dicit. q̄
querit vtrum celum moueat ab aliquo que sunt in
tra q̄ forte incōueniēs videret. ē est q̄. celum mouet
ab aliquo firmato ad aliqd corpore eorū que sunt
intra celū incōueniēs ē: omne q̄ p̄netur ad intra
celū ē dependet ē eo. Si ergo motor: celī depēdet
et aliquo q̄ sit intra celū dependebit ē sūo mobili
q̄d est imposs. bile q̄ manifestā ē q̄ impossibile ē
q̄ moro: in mouēdo celū dependeat ē aliquo cor
pore intra celum. ¶ Deinde q̄ oīs motor: q̄ mouet
firmatur ad aliqd aliud h̄ aliqd p̄? eo ī mouēdo
scilicet illud cui p̄firmat: motore aut celī nihil ē p̄
ut ergo nō firmat ad aliqd aliud in mouēdo ē p̄
etiā motor: celī est immobilis ideo p̄ueniet v̄f d
etā fm istam existimatiōem q̄ dictū est ab illomē
dicit q̄ si cēs d̄i ē de hoc est cēs virtutes maiore
ē minorē laborent app̄ehēdere iouem hoc est p̄
mō motore nō poterit ip̄sī mouere de celo ad ter
ram ē inēdit fm q̄ v̄f q̄ cūstūcijs multiplici

virtutes alioq; nō poterūt ipsius mouere. Et causas subiūgit. Quia illud q̄ oīdo est immobile a nullo poterit moueri primus aut̄ motus; celi oīo imobilis ē p se 7 per accūs vs̄ pbatum est. viij. p̄bōz ergo a nilla virtute q̄sticiōz multiplicetur pōt moueri. Si aut̄ firmes ad terrā i mouēdo celus aliquid moueref a terra vel saltem depēderet in motu ex ea.

Unde soluitur t' olim dicta dubitatio:
verum contingit aut nō pringit dissolui ce-
li stantias: si ex immobili ortū est principio.
¶ Deinde cū dicit. Unde soluit solutiones penitus
cūmā qñis p' mōre incidat tēter. sūm ita parte
Est aut. Et dicitur: ex his q' dicta sunt manifestum
est q' nō oportet dicere q' celū corūpuit ppter in-
venit predictā: q' illud q'ō immediate pcedit a princi-
pio oīno immobili nō potest corūpi: sed celū pcedit i-
mediate a p'cipio immobili q'us celū nō pōt corūpi:
nec oportet q' dicam' q'us corūpi p' rationē q'ō
dicebā. arguebat ista. Si morer: celi fit maior vir-
tutis in mouendo mouebit terrā: si terra moueat
celū nō mouebit: ita corūpēt. dicendū q' nō oportet
ter. Si morer: celi fit maior virtutis in mouendo q'
terra in gessendo q' ppter hoc moueat ipsam. Ter-
enim esset hoc. Si morer: celi assignet ipse terre in
mouendo sed nō est ita vt pbam' est.

In animalibus autem non solum sic mobile oportet existere: sed et in ipsis que mouentur secundum locum quæque mouent ipsa: seipsa: oportet enim ipsis hoc quidem quæ scire: hoc autem moueri: ad quod appulsus: quod mouetur mouebitur velut siquid mouetur partium: appellatur enim alterum vi ad maiens alterum.

Deinde cū dicit. In aialibus aut dissoluit dubitationem predictaz q̄stum ad aialia. ⁊ dicit q̄ istud nō solum necessarium est in aialib⁹ scilicet ad q̄ moueantur s̄ sit aliq̄ affici error imo oportet in aialib⁹ q̄ mouentur vnā partē quiescere si alia mouet quociq̄ dicitur animalia mouet sc̄p̄a necesse est q̄ si aliqua partim moueatur altera quiescat cui alia appellatur vt ad nauas sicut ostensum est prius.

De manibus autem quęcūq; mouentur
dubitabit vtiq; aliquis vtruz omnia habē
in ipsoz: ⁊ quiescentz ⁊ mouēz ⁊ ad aliqd ex
transfecoꝝ quiescentium appell. necesse ē
hoc: aut impossibile: puta ignem aut terram
aut inanimatoꝝum aliqd. Sed a qbus p
mis mouentur hec: omnia enim ab alio mo
uentur inanimata: principium autem omni
um sic motoꝝum ipsa seipsa mouētia. Tali
autem de antiqualibz quidem dictum est
alia enī omnia necesse ē ⁊ in ipsis habere qu
scēsz ⁊ erra ad quod propulsenur. Si aut
tem aliqd est superius ⁊ primū mouēsz
manifestus: ⁊ alius sermo de tali principi
alia autem quęcūq; mouentur omnia ad ex
teriora apulsū mouentur ⁊ respirantia ⁊ pro
pirantia. Vbi enim differt magnā prope
re grauitatem: aut paruā quod quid faciū

spuentes et tussientes: et inspirantes et expirantes.

C Deinde cum dicitur de inanimatis autem mouetur dubitationem circa motus inanimatorum et dividitur in duas partes. In prima mouetur questione circa inanimata. scilicet: utrum inanimata indigeant in motu suo aliquo affixo quod sit pars eorum et aliquo extrinseco quod non sit pars eorum. secundo mouetur dubitationem de alijs motibus a motu locali inanimatis ibi utrum autem in inanimato. Circa primum duo facit. primum mouetur dubitationem. secundo soluit ibi. **Al**iter impossibile. In prima dicitur circa inanimata que mouentur dubitabit aliquis utrum in motu suo locali indigeant aliquo fixo et geocentrico esse ipsa que non sit pars eorum cui mouens ipsa assignatur et utrum in ipsis sit aliqua pars quiescens sicut est in animalibus. Et dicitur per hoc. Quicquid mouetur per terram que non mouetur vel saltem partes que sunt circa centrum. **C** Deinde cum dicitur aut impossibile soluit dubitationem et dicit quod impossibile est quod inanimata sint ignis aut terra habeant in se aliquid quiescens quod non habet in se principium sui motus quoniam manifestum est quod inanimata tota sunt continua et eiusdem nature in toto et parte nec est aliqua pars contraria alij. In continuo autem impossibile est unam partem moueri alia non mota nisi solutur continuitas et ideo inanimata non habent aliquid quiescens in seipsis similiter nec esse se. Et ratio huius est quod ratio quare animata habent in seipsis aliquid quiescens est quod habent in se principium actuum sui motus oportet autem principium motus esse immobile ideo habent in se aliquid quiescens. Talia autem non habent in se principium sui motus. Iterum habent extra se alia cum mouentur aliquid fixum et quiescens quod ipsa mouentur motu pulsus et traxerunt que sunt quasi violenti in motu aut pulsus impellit aliquid a se vel ab aliquo fixo et in motu tractus trahit aliquid ad se vel ad aliud ideo oportet quod sit aliquid fixum ex se a quo trahitur talis aut non est motus huiusmodi corporum et ideo non indigent aliquo fixo extra se ad quod firmetur in motu suo quod mouetur ab extrinseco ut ab ipso genere nominis tamen omnia ista reducuntur ad motum ex se quod omnia ab alio ducuntur ad motum ex se et talia sunt ipsa animata et huiusmodi mota ex se habent aliquid fixum sed de animalibus quidam que sunt de numerorali que mouentur ex se dictum est quod necessarium est oia talia habere in seipsis aliquid quiescens. Iterum necessarium est quod habeat extra aliquid fixum et pulla moueantur et si moueantur reducuntur ad aliquid causam superiorem immobilem. Sed utrum sit aliqua causa superior immobilis immutabilis est nunc tractatum isto. Alii enim dicuntur est de hoc sed istud manifestum est quod omnia animalia quecumque mouentur habent aliquid fixum extra ad quod appulsa mouentur et istud verum est in respirantibus et expirantibus non refert siue piciant magnam molem seu parua sicut sunt spuentia et tussientia semper. In talibus oportet esse aliquid fixum. Si enim moueat pedem aliquis quiescit in terra: si pedem et tria quiescit aliud si totum aggregatum ex oibus istis gessit cerebrum et tunc impellit magnam granitatem. Similiter si spuat aliquid in terra quiescit.

Utrum autem in mouente seipsum secundum locum solo oportet aliquid manere: aut etiam in alterato ipso anime ipso et augmentato. De generatione autem ea que a principio et corruptione altera ratio. Si enim est quas

quidem dicimus primus motus generationis et corruptionis: hoc causa quidem utique erit et aliorum forte motuum omnium. Quomodo autem in toto et in animalis motus primus iste cum perficiatur.

C Deinde cum dicitur. Ut autem in mouente mouetur dubitationem de alijs motibus a motu locali inanimatis et primo mouetur dubitationem. secundo soluit ea. Quare et augmentationis. In prima dicitur. Quod dubitabit aliquis utrum in animalis quod mouetur seipsum motu locali solum in motu requiratur aliquid fixum et stans et non in alijs. **Al**iter requiratur in alijs motibus: sicut in motu alterationis et augmentationis de generatione vero et corruptione que fit a principio intrinseco alteratio est quia secus de generatione que est a principio intrinseco acquiratur esse et ideo non potest esse quod tali motu aliquis seipsum moueat cuius ratio est quod omni mouens est in actu secundum n. hoc mouetur et agit in unum quod secundum quod est in actu quod generatur autem cum generatur non est in actu secundum quod mouens: sed tamen in via generationis et ideo non potest esse quod motu generationis aliquid moueat seipsum. Si autem generatio sit primus motus erit causa aliorum quia primus in unoquoque genere est causa aliorum. Similiter esset in universo si generatio esset primus motus in celo et ea morus localis non est autem quia generatio est finis motus alterationis qui presupponit motum localem et ideo generatio non potest esse primus motus sicut in celorum motus localis primus in universo ita generatio in animalis cum generatur primus motus est dico via generationis via tamen perfectionis motus localis est prior vel alter potest exponi quod sicut in toto generatio esset primus motus si totum esset generatum sic in animalis cum generatur generatio est primus motus.

Quare et augmentationis siquidem sit ipsum sibi ipsi causa et alterationis. Si autem non: non necesse. Prime autem et augmentationes et alterationes ab alio sunt et per alteras. Generationis autem et corruptionis nequaquam possibile est ipsum causam esse sibi ipsi nullum: preexistere enim oportet ei quod mouetur mouens et generans ei quod generatur: nihil autem prius est ipsum seipso. De anima quidem igitur siue moueatur siue non: et si mouetur quomodo mouetur prius determinatum est in determinatis de ipsa.

C Deinde cum dicitur. Quare et augmentationis soluit questionem et primo soluit quantum ad augmentationem et alterationem. secundo quantum ad generationem ibi generationis autem. Soluit autem sub preditione quantum ad augmentationem et alterationem et dicit. Quod si animalia habent in se principium sue augmentationis habent in se principium sue alterationis et huius ratio est quia augmentum fit aliquo adueniente: quod aueritur in subiectum membrorum quod dicitur nutrimentum. Et ideo quia omni ipsum digerit huius autem fit per alterationem alterationis autem non fit nisi aliqua virtute existente ergo si habent in se principium sue alterationis et augmentationis a se augumentatur et a se alterantur prime tamen augmentationes et alterationes sunt ab alijs causis

sis et alio principio sicut apparet in embrione. Alter ratio enim que fit in materia ex qua generatur embryo est a principio intrinseco sed a principio intrinseco. Et verum est quod animalia mouentur istis motibus a se quia habent principium istorum motuum in se illud autem principium quiescens est ideo in motu augmentationis et alterationis est aliquid fixum et stans quod vel est virtus anime et augmentat in alterata et in augmentata saltem illa alteratione vel secundum illum gradum. Deinde cum dicitur generationis autem soluit questionem quantum ad generationem et dicit quod nihil potest moueri a seipso motu generationis et huius est ratio. Quia sicut dictum est generans ex hoc generat quia est mouens est autem mouens ex hoc quod est actu: quare generans oportet quod sit actu quod autem generatur est in potentia et est in fieri generationis ergo nihil potest moueri isto motu. Tunc enim idem esset prius seipso et posterius et causa sui ipsius que sunt impossibilia. Et quia primum principium motus in animali est anima crederet aliquis quod ipse veller dicere quomodo anima mouetur si moueatur et ideo dicit hoc mouens quod siue anima moueatur siue non et si mouetur quomodo mouetur dictum est in libro de anima ubi dictum est de ipsa et ideo hic nihil de hoc determinatur.

¶ Noniam autem inanimata omnia quod mouentur ab altero: de primo autem motu et semper motu secundum quem motum mouetur: et quomodo mouet primum mouens: determinans est prius in his que de prima philosophia. Reliquum est considerare quomodo anima mouet corpus: et quod principium motus animalis.

¶ Noniam autem inanimata post quas philosophus declarauit quod in animali quod mouetur oportet esse aliquid quiescens intra et extra ad quod appulsum mouetur. In parte ista declarat de principijs et modo motus: qui fit in animalibus et habet duas. primo ponit intentionem suam et causam intentionis. secundo profertur ibi videmus autem. Circa primum duo facit. primum dat intentionem suam. secundo causam intentionis cum dicit. aliorum enim. In prima dicit quod cum ita sit quod inanimata moueantur ab aliquo et motum ex se reducitur ad aliquid mouens immobile motum autem ex se est celum et animata quomodo celus quod est primum motum et semper motum secundum ipsum mouetur et quomodo primum mouens mouet celum dictum est. Alibi enim hoc dictum est in viii. physicorum et prius de celo que scientie dicuntur prima philosophia dicuntur enim est ibi. Quod mouetur perpetuo motu uniformiter et regulariter nunc vero reliquum est considerare quomodo anima mouet corpus et quid est principium quo mouetur animal siue principale principium siue instrumentale de istis enim considerabit scilicet quid est principium motus et qualiter motus procedat ab isto.

aliorum enim preter totius motum que animata causa motus quicquid non mouetur ab invicem: propter quod et finem habet omnes ipsorum motus: etenim qui anima-

torum: omnia enim animalia et mouet et mouetur gratia alicuius: quare hoc est ipsis omnis terminus motus ex cuius gratia.

Deinde cum dicit. Aliorum enim dat causam intenti et dicit quod de motu animalium dicendum est quia ea que animata sunt sicut animalia sunt causa motus aliorum enim excepto tamen motu totius animalia enim que mouentur ex se et sunt hic non sunt causa motus celi sed potius e contrario sunt autem aliorum autem quantumvis non moueantur ab invicem hoc est naturaliter ex se sicut ignis sursum et terra deorsum hoc est quod resistit sibi ab invicem sed mouentur et dicit ab invicem sicut est in motu proiectionis tractionis pulsionis et causa huius est: quia propter hoc quod talia inanimata mouentur ab animalibus motus ipsorum finem habet et ratio huius est quod motus animalium finem habet. Omnia enim mouentur et mouentur propter finem finis autem illo est gratia cuius. sunt omnes motus animalis siue autem adepti manifestum est quod cessat motus animalium terminatur quandoque terminato autem motu animalium necesse est terminari motum in animalium cuius animalia sunt causa. Et quia motus in animalibus fit ab animalibus motus animalium fit ab anima dicendum est quomodo anima nunc mouet et corpus mouet et dicendum de alijs principijs motus animalis ut de instrumentalibus qualiter motus fiat per ista.

Videmus autem mouere animal intellectum et fantasiam: electionem et voluntates et concupiscentiam: hec autem omnia reducuntur in intellectum et appetitus: etenim fantasiam et sensus intellectui eundem locum habent indicatiua enim omnia. Differunt autem secundum causas in alijs dictas voluntas autem et ira: et concupiscentia omnia appetitus: electio autem omnis intellectui et appetitui.

Deinde cum dicit. Videmus autem prosequi intentionem suam et diuiditur in partes duas. In prima determinat de causis et principijs motus voluntarij et qualiter fit ab illis principijs. secundo determinat de causis et principijs motus in voluntariis et qualiter fit ab illis principijs motus in voluntariis ibi. Mouentur autem ab aliquibus in voluntariis. Circa primum. primo facit quod dictum est. secundo comparat animal ad ciuitatem ad euidentiam dictorum ibi existimandum autem. Circa primum duo facit principiorum enim motus animalis quodam est principale et alia instrumentalia. primo ergo determinat de principijs et causis principalibus motus in animalibus et quomodo fit ab alijs. in secunda determinat de principijs et causis instrumentalibus et qualiter fit ab istis ibi quemadmodum anthoma. Circa primum duo facit. primo determinat de principijs principalibus motus voluntarij que sunt et quot sunt. secundo ostendit quomodo motus fit ab istis principijs ibi. Noniam autem intellectus. Circa primum determinat de illis principijs. secundo infert quedam concludenda ibi. Ita palam adhuc prima in duas principiorum enim motus voluntarij quodam est immobile quodam sunt mouentia mota. primo igitur determinat de mouente primo mobili in eis ibi. Quare mouens primum.

In prima dicitur quod ea quod mouet animal sunt ista intellectus, fantasia sensus appetitus voluntas ira concupiscentia et electio cum omnia ista reducantur ad duo motus scilicet intellectum et appetitum. Sunt enim quedam que mouent per modum iudicantis sicut intellectus sensus fantasia veritatem sensus exterior non mouet quia non comprehendit rem sub ratione presentis. Illi enim comprehendit intentiones individuales sensibiles: sed hoc pertinet ad alium sensum ut ad fantasiam tamen sensus exterior principium est huius ideo prius nominat hic fantasia autem mouet et quia fantasia communi nomine nominatur intellectus ideo ista causa ad intellectum reducitur quod autem intellectus et fantasia differunt et sensus dicimus in libro de anima. Sunt autem alia que mouent per modum inclinatam seu principalis mouentis sicut voluntas et ira et concupiscentia et electio omnia enim ista sunt quidam appetitus appetitus autem est quedam inclinatio et electio est quidam appetitus non quicquid sed ei quod prius habuit est per deliberationem et hoc est quod intendit per hoc quod dicitur quod electio communis est appetitus et intellectus.

Quare mouet primum quod appetibile et quod intellectuale non autem intellectuale sed quod operabile finis: propter quod tale est bonorum quod mouet sed non omne quod bonum in quantum enim gratia huius aliquid et in quantum est finis eorum que alterius alicuius gratia existit sic mouet. Oppor- tet autem ponere et apparet bonum boni locum habere et delectabile apparet enim est bonum.

Deinde cum dicitur. Quare mouens primum determinat de primo mouente mobili dicitur. Ita dictum est quod intellectus et appetitus sunt motus. Alia autem mouent ab appetibili et intelligibili que non mouent ab aliis manifestum est quod prima mouentia animal sunt intelligibile et appetibile sed non omne intelligibile est principium motus sed intelligibile quod est finis operabilium quia intelligibile quod mouet est finis operabilium propter hoc rationes boni habet et debet esse aliquid bonum tamen non omne bonum mouet quia non bonum est sed particulare bonum sed bonum secundum hoc mouet secundum quod gratia ipsius aliquid sit et ex istis: secundum quod est finis eorum que sunt gratia alicuius mouet et quia bonum ratione finis operabilium et operationum habet non nisi sub ratione particulari quia finem oportet proportionari eis que sunt ad finem ideo non mouet nisi sub ratione particulari quod finem oportet proportionari non autem in vi. Et quia aliquis posset dicere quod bonum quod mouet semper est bonum secundum rationem dicitur quod istud ponendum est quod bonum non mouet nisi secundum quod appetibile in secundum quod huiusmodi appetitus et huius appetitus fertur in illud quod apprehensum est sub ratione boni et quod illud quod non est bonum potest apprehendi sub ratione boni et per consequens apparere bonum bonum apparet bonum ipsum potest mouere. Similiter et delectabile oportet enim quod illud quod mouet ad perfectionem habeat rationem delectabilem ideo delectabile mouet et apparet. Apparet enim aliquid bonum est apparet delectabile.

Itaque patet quia est quidem et similiter

mouetur quod semper mouetur a semper mouente animalium et alium unumquodque est autem ut aliter propter quod et hoc quidem semper mouetur animalium autem motus habet terminum semper eternum autem bonum et quod vere et primo bonum et non aliquid quando quidem aliquando autem non diuinius et honorabilius aliquando esse ad alterum.

Deinde cum dicitur. Itaque patet inferre tria correlaria et diuiditur in tres secundum hoc. secunda ibi quod quidem igitur. tertia ibi manifestum est. primo igitur inferre primum dicens quod quia bonum quod est finis operabilium apparet mouet in actu manifestum est quod prima mota et se scilicet diuina corpora que tamen mouent a semper mouente unumquodque ipsorum secundum intentiones proprias et uniformiter in ratione animati et intellectus semper pergit et uniformiter moueri contra autem quedam alia est hic que aliter et non uniformiter mouent et ideo celum semper mouetur uniformiter. Motus autem animalium que sunt hic habet terminum. Si enim motus et mobile similiter se habeant et in se et adinuicem semper necesse est mobile semper et uniformiter moueri. Si autem dissimiliter aut in se aut adinuicem se habeant utraque vel alterum aut non semper aut non uniformiter mouetur quod mouetur et hoc se manifestum est primum autem mouens simpliciter in ratione amati est bonum eternum semper existens et est uniforme id est per essentiam suam bonum et non per aliquid additum et primum bonum omnino ex quo per essentiam suam est bonum. Siquidem est primum principium et non est bonum aliter et aliter se habens in se transmutabile existens esset enim aliquid prius eo. Et iterum hoc dicimus et honorabilius omnibus posterius oportet equaliter id est uniformiter se habere ad alterum scilicet ad mobile siquidem illud inalterabile est ergo semper et uniformiter hoc mouet et illud mouetur bonum autem cuius gratia mouetur animalia aut non similiter se habet in se siquidem sit bonum transmutabile aut non in comparatione ad animalia. Et enim cum sint transmutabilia cognitionem et appetitum habent transmutabile et ideo aut non semper apprehendunt et appetunt idem bonum aut non similiter igitur aut non semper mouetur uno motu aut non uniformiter.

Quod quidem igitur principium non motum mouet appetitus autem et appetitum motum mouet ultimum autem motuum non necesse mouere aliquid.

Deinde cum dicitur. Quod quidem igitur. Concludit secundum correlarium et dicit quod manifestum est quod primum mouens animal scilicet appetibile non mouetur sed est immobile. Appetitus vero siue appetitum mouet scilicet animal et mouetur ab appetibili. Sed ultimum non necesse est moueri ab aliquo.

Manifestum autem ex his etiam quia rationabiliter latius ultimum factorum in his que sunt. Mouetur enim et procedit animal appetitum aut electione alterato aliquo secundum sensum aut fantasiam.

Deinde cum dicitur. Manifestum autem est. Sed

h n

ait trium correlarium et dicit quod manifestum est ex his que dicta sunt quod in animalibus motus localis posterior est omnibus motibus que sunt in eis dico posterior: via generationis. Et istud manifestum est quia mouetur et procedit animal per appetitum vel electionem aliqua alteratione in partibus corporis vel per sensum vel per fantasiam. Cum enim sensus alteratur peruenit alteratio usque ad fantasiam: fantasiam autem alterata mouetur intellectus et sequitur appetitus vel voluntas quo existente alteratur alia pars corporis que primo mouetur et tunc mouetur animal et sic manifestum est quod motus localis est finis alterationis. Quare manifestum est quod motus localis ultimus est via generationis omnium motuum: qui sunt in animali prius tamen secundum substantiam et perfectionem.

Ad illam intellectus quandoque quidem operatur: quandoque autem non operatur: et mouet quandoque: aut non mouet: videtur similiter accideret de immobilibus intelligentibus et sillogizantibus.

Ad illam autem intelligens etc. postquam philosophus determinauit de principiis et causis principalibus motus animalium concludit qualiter motus procedat ex talibus principiis et diuiditur in duo: duo enim sunt principia motus animalium: unum motus est intellectus et aliud est appetitus. primo ostendit qualiter intellectus practicus mouet. secundo quod appetitus speculatur ibi. Ultra quidem. primo declarat modum secundum quem mouet intellectus practicus per habitudinem ad intellectus speculatiuum et diuiditur in duas. primo comparat intellectum practicum ad speculatiuum secundum conuenientiam. secundo secundum differentiam ibi. Sed ibi quidem theorema. In prima dicit quod quia ita est quod intellectus practicus aliqui operatur et aliquando non operatur sicut speculatiuus aliquando intelligit et aliquando non operatio intellectus practici speculatiui videtur esse similes attendit autem similitudo quantum ad hoc quod sicut in speculabilibus oportet deuenire ad aliquod unum sicut ad rationem entis sic in operatione intellectus practici ad aliquid unum. scilicet ad bonum. Sicut enim intellectus speculatiuus in speculabilibus omnia reducit ad ens et ex ratione entis sillogizat sic practicus omnia reducit ad bonum et expositione boni sillogizat et sicut in speculabilibus est deuenire ad aliquod completum ad quod alia reducitur scilicet de eodem non verificat simul esse et non esse. Ita in agilibus est deuenire ad unum completum ad quod alia reducuntur sicut finis est appetendus et sicut intellectus speculatiuus cum arguit primo accipit unam propositionem vniuersalem postmodum et alia sub illa et ex illis concludit. Si practicus primo accipit unam propositionem indeterminatam et sub illa accipit unam particularem et ex illis concludit et sic dicit philosophus quod similiter se habet intellectus speculatiuus sicut practicus et e converso.

Sed ibi quidem theorema finis: cum enim duas propositiones intellexerit conclusio nem intellexit et composuit: hec autem ex duabus propositionibus conclusio fit operatio.

Deinde cum dicit. Sed ibi quidem. Comparat intellectum practicum ad speculatiuum secundum differentiam ex quo aliquantulum apparebit modus quo mouet intellectus practicus. Et primo ponit differentiam. secundo manifestat ibi ut puta. In prima dicit quod quantis sit conuenientia inter intellectum practicum et speculatiuum quantum ad dicta. Tamen differentia est quod intellectus speculatiui finis est consideratio siue cognitio. Cum enim intellectus speculatiuus accipit duas propositiones et eas ordinat secundum debitum modum et figuram statim intulit conclusionem et cognitio conclusionis finis est rationationis. Sed finis intellectus practici est operatio. Cum enim intellectus practicus accipit duas propositiones non concludit conclusionem sed opus et hoc est quod dicit philosophus in secundo methaphisice quod finis speculatiui est veritas practici finis est opus.

Et puta cum intellexit: quia omni homini ambulandum ipse homo ambulat confestim. Si autem quod nulli nunc ambulandum homini: ipse autem homo statim quiescit: hec ambo facit: si non aliquid prohibeat aut compellat faciendum nisi bonum: domus autem bonum facit domum statim.

Deinde cum dicit. Ut puta manifestat istud quod dictum est per exemplum et diuidit in duas in prima ostendit qualiter intellectus practicus aliquando videtur duabus propositionibus. secundo ostendit qualiter superponit unam quandoque sicut manifestam inferens operationem ex alia sola expressa ibi. Quodmodum autem. Adhuc prima in duas. In prima ostendit qualiter intellectus videtur duabus propositionibus. In secunda ostendit unde sumat ratio illarum ibi propositiones. In prima considerandum quod sicut in speculatiuis speculatiuus deuenit in conclusionem per unum syllogismum. Aliquando per duos. Ita practicus intellectus aliquando venit in conclusionem suam ut per unum syllogismum: aliquando per duos. In prima dicit ita dictum est quod practicus videtur duabus propositionibus sicut cum intellexit quod omni homini est ambulandum et ipse est homo. statim ambulat non ergo concluditur conclusio quod isti est ambulandum sed sumptis duabus propositionibus concluditur ipsa operatio ambulat ergo. Si autem intelligat quod nulli homini est ambulandum et ipse est homo statim quiescit et istud accedit si non aliquid impedit vel extra ipsum aut in ipso ut si intelligat quod faciendum est sibi bonum et domus est bonum statim facit domum.

Regumento indigeo: vestimentum autem tegumentum vestimento indigeo: quo indigeo faciendum vestimento indigeo vestimentum faciendus et conclusio vestimentum faciendum operatio est. Operatur autem a principio si vestimentum erit necessesse hoc ipsum. Si autem hoc et hoc operatur statim quod quidem igitur operatio manifestum.

Deinde cum dicit. Regumento indigeo ostendit qualiter intellectus practicus deuenit in conclusionem per duos syllogismos et dicit quod aliqui contingit quod intellectus practicus non potest venire ad comparationem per unum syllogismum sed per duos et tunc facit duos syllogismos verbi gratia. Regumento indigeo vestimentum est regumentum. ergo vestimento indigeo.

De motibus animalium.

Tunc ulterius arguit quo indigeo faciendum est vestimento indigeo concludit vestimentum faciendum est et sequitur operatio et sic procedit ab eo quod primo intendit versus ad illud et quo incipit operatio ut verbi gratia. Si vestimentum erit necesse est habere esse. primo scilicet panem scilicet si panis oportet esse pecuniam. Et ita procedendo versus ad illud et quo incipit operatio et si illud sit in potestate nostra operamur et sic quod conclusio intentus est operatio sic ergo apparet quod siue sit vnius illius siue duo quod semper in practica conclusio est operatio.

Propositionis autem factine per duas species sunt per bonum et per possibile.

Deinde cum dicit. Propositiones autem factive ostendit a quo sumitur ratio. propositionum. propositionum et a quo determinatur. et dicit quod propositiones in syllogismo pratico debent determinari per bonum et possibile et ista oportet considerare in omnibus propositionibus sicut enim in speculativis omnes propositiones determinant per rationem entis similiter in presentis omnia determinant per bonum quod est prima in genere et ad illud reducuntur. Tunc enim per rationem deventia est ad aliquid nisi illud sit bonum cessat intellectus. Si autem fuerit bonum non tamen est possibile cessat et ideo si debeat sequi operatio oportet ista duo ibi considerari et quod sit bonum et quod sit possibile. Et est intelligendum quod in syllogismo pratico conclusio immediata non est operatio quod ratiocinatio est motus quidam rationis oportet autem motum esse eiusdem speciei cum termino ad quem sed ratiocinatio practica non est de genere operationum et ideo finis illius non debet esse operatio sed cognitio alius operabilis quod etiam per aliud patet quia operatio non fit nisi propter appetitum et quod debet fieri appetitus autem alius non nisi propter cogitationem illius appetibilis quare immediata conclusio est cognitio non autem operatio. Sed propositiones duabus propositionibus statim intellectus intelligit operationem cuius est appetitus et quod est appetitus quia manifestum est quod sequitur talis conclusio non exprimit intellectus conclusionem immediatam quia evidens est.

Quemadmodum autem interrogantur quidam sic alteram propositionem eam que manifesta neque intellectus insistentis considerat nihil puta si ambulare bonum homini quod ipse homo non iam immoratur propter quod et quocumque non ratiocinantes operantur velociter operamur. Cum enim operatus fuerit aut sensu ad id quod cuius gratia aut fantasia aut intellectu quod appetit statim facit pro interrogatione enim aut intelligentia appetitus sit operatio potabile mihi concupiscentia dicit. Istud autem potabile sensus dicit aut fantasia aut intellectus statim bibit. Sic quidem igitur ad moveri et operari animalia impetum faciunt. Ultima quidem causa eius quod est moveri appetitu existente hoc autem facto aut per sensum aut per fantasiam et intelligentiam appetentium autem operari hec quidem pro

pter concupiscentiam aut iram hec autem propter appetitum aut voluntatem hec quidem faciunt hec autem agunt.

Deinde cum dicit. Quemadmodum ostendit qualiter aliquando supponit unam propositionem sicut materiam et alteram solam exprimit et habet duas. primo ponit intentum. secundo probat ibi propter quod. In prima dicit quod sicut in speculabilibus interrogantes non accipiunt duas propositiones sed unam et alteram que est manifesta supponunt ita quod intellectus non insistent circa illa sicut est in practica quod intellectus practicus unam exprimit vel considerat actum et aliam quod manifesta est dimittit sicut si intelligat quod ambulare sit bonum homini circa hanc quod ipse sit homo non immoratur quia manifestum est sed statim concludit conclusionem. Deinde cum dicit propter quod declarat istud quod dicitur similitudinem et dicit quod si syllogismo pratico non accipit unam propositionem sed supponit multotiens sit error. Sicut enim in speculabilibus cum non accipitur minor propositio vel maior quia creditur esse manifesta vera multotiens sit error sicut in practica sit error quia illa propositio non accipit que supponitur sicut manifesta unde quocumque operamur non deliberantes cito operamur. Tunc enim devenit homo vel per sensum vel per intellectum vel per fantasiam ad aliquid quod operandus est propter illud gratia cuius sunt alia in quod fertur appetitus statim operatur vel si cum concupiscentia dicat quod potandum est. Si sensus vel intellectus dicat hoc est possibile quamvis non secundum certitudinem deliberet statim bibit non considerando de altero utrum hoc sit faciendum ex appetitu autem concludit conclusionem et infert operationem sic autem non est faciendum sed oportet eum deliberare inquit versus illud sit tale quale dicit appetitus alius pringeret error. Sic ergo animalia faciunt. Impetus ad motum et operationem. Deinde cum dicit. Ultima quidem causa ostendit qualiter movet appetitus quod est causa proxima. Et dicit quod ultima causa et prima ipsius motus est appetitus quia ratio non movet nisi secundum quod determinata est per appetitum ut dicitur in x. et b. et non quicquid appetitus sed existens in actu non in potentia quia nihil agit nisi secundum quod est in actu sit autem appetitus in actu vel per sensum vel per fantasiam vel intellectum. Appetitus vero est principium operationis appetitus autem dividit in appetitum intellectuale et sensitivum appetitus intellectualis dicitur voluntas vel electio appetitus autem sensitivus quidam est concupiscentia et quidam irascibilis et ideo quedam sunt per concupiscentiam quedam per iram. hoc autem per appetitum intellectuale seu voluntatem et que faciunt aliquid vel agunt propter appetitum aut voluntatem aut concupiscentiam vel iram faciunt et agunt.

Quemadmodum autem animalia quod moventur modico motu facto solutis strebilis et pellentibus invicem strebilis et curvus quem quod insidet movet ipsum in rectum et iterum circulatorio movetur eo quod inaequales habeat rotas minor enim quasi centrum sit quemadmodum in chylidibus sic et animalia moventur habent enim organa talia sanasque nervos

rum naturam: et eam que officium: hec quidem
ut ibi lignum et factum: nervi autem ut stre-
bile: quibus solutis et remissis moventur.

¶ **Admodum** autem postquam
principibus determinavit de principijs et causis
principalibus nunc determinat de princi-
pijs et causis motus organici que sunt preter anima-
lis. Inter autem istas est deventire ad unam: que
primo movetur a primo movente principali et que
mover alias et id dividitur in duas. In prima deter-
minat qualiter movetur pars organica a primo mo-
vente principali, secundo ostendit que est illa pars
que primo mota est et similiter qualiter movet alias ibi
primam autem movens, prima in duas. Et quia arti-
ficialia sunt posteriora natura quam naturalia et poste-
riora natura sunt nobis magis nota et prius quam
alia declarat interius sum per se de artificialibus
primo comparat artificialia ad animata in comu-
nientiam quantum ad motum a principali movente,
secundo secundum differentias secundo ibi. In an-
thomatis quidem igitur. In prima considerandum
est quod artificialium quedam habent principium sui mo-
tus immanens nobis sicut anthomata que quasi
vnam ex se esse mota. Alia habent principium sui
motus manifestum nobis sicut in anthomata. id est que
quasi videntur ex se moveri sunt sicut currus his
visis dicit philosophus quod sicut anthomata id est
ca artificialia que videntur in se habere principium
sui motus. Anthomata dicuntur enim quasi per se ip-
sa mota sicut horologium modico motu movetur so-
luta scribitur id est vinculis a primo movente et vna
scribitur aliam pellentem et trahentem invicem per
virtutem eius sicut currus ab eo qui insidet equo
movetur puta ab auriga per hoc quod movet equum
et equus trahit lignum ad quod est ligatus. Lignum
autem ligatum est ad arcem currus arcem autem tra-
cto per equum movens medioli secundum circum-
tum et per sequens rote maiores que sunt in extremita-
tibus colligate ad mediolas per radios sicut in chi-
lindris. id est in horologijs parva rota movetur ma-
ior ita quod in tali motu est considerare illum qui in-
sidet super equum sicut principalis motor et equum
et lignum ad quod ligatus est et cordas cum quibus
ligatus est et arcem et mediolas et rotas. Est autem
modiolus parva rota que est sicut centrum. Sic est
de motu animalis movetur enim animal facta ex-
tensione et retractione nervorum. Sunt enim in ani-
mali partes proportionales que concurrunt ad mo-
tum currus. Et in animali aliquid quod proportionatur
ei qui insidet scilicet anima. Et est quod proportionatur
equo qui trahit qui movet et movetur. Et hec est pars
prima organica que movetur et habet virtutem mo-
vendi alias partes ligni ad quod equus ligatus pro-
portionatur ossa vincula autem quibus ligatus equus
proportionatur nervi. Sicut enim extensus cordis
sive vinculis movetur currus sic nervis extensus et re-
tractus movetur animal et quiescit.

In anthomatis quidem igitur et curribus
non est alteratio: etiam si sunt minores que
intra rote et iterum maiores et si circulo idem
moveatur in anima: aut ponat idem et ma-
ius et minus fieri et figure permutari augu-
mentari partibus propter calorem et spiri-

tum et frigiditatem et alteratis.

¶ Deinde cum dicit. In anthomatis assignat dif-
ferentiam inter motum istos que moventur per artem
et motum animalis et quo apparent motus organi-
ci. primo a movente principali et habet duas pres.
primo ponit differentiam. secundo assignat causam
differentie ex altera parte ibi. Alterant autem. In
prima dicit quod quantum motus animalis proportio-
netur motui currus et eorum artificialium que videntur
in se habere principium sui motus sicut horologium ta-
men differt. Quia auriga et currus non moventur per
alterationes et dato quod minor rota sicut medioli sic
retrahit: non tamen hoc esset per alterationem sic
quantum idem medioli factus maior vel minor: cir-
culariter moveretur. Non sic autem est de motu ani-
malis. Immo in animali fit eadem pars maior et mi-
nor: et permutatur eius figura facta extensione vel
retractione in partibus. fit autem ista retractione et ex-
tensione partibus alteratis diversimode per calorem
et spiritum. Cum enim spiritus diffunditur et dilata-
tur: membris movetur sui extensionem. Cum autem
retrahitur spiritus retrahitur membrum fit autem bu-
iusmodi retractione a frigido. Et per hunc modum fit
motus brachij. Cum enim spiritus extenditur bra-
chium extenditur cum retrahitur et brachium retra-
hitur.

alterant autem fantasie et sensus et medi-
tationes: sensus enim statim sunt alteratio-
nes quedam existentes: fantasia autem et in-
telligentia habent rerum virtutem aliquo
enim modo: species intellecta calidi aut fri-
gidi: aut delectabilis: aut tristabilis: talis exi-
stunt qualis quidem et rerum unaquodque: prop-
ter quod tremunt et tument intelligentes so-
lum. hec autem omnia passiones et alteratio-
nes sunt. Alteratis autem in corpore hec qui-
dem maiora: hec autem minora sunt.

¶ Deinde cum dicit. Alterant autem declarat ista
secundam partem dicit et dividitur in duas. primo de-
clarat que sit causa alterationis ad caliditatem et frigi-
ditatem. secundo declarat qualiter istis concurren-
tibus movetur animal ibi. Istis autem prima in du-
as secundum quod dupliciter probat. secunda ibi princi-
pium siquidem igitur. Adhuc prima in duas. pri-
mo ostendit quod sensus fantasia et intellectus alterant
corpus ad caliditatem et frigiditatem. secundo quia
species existens in sensu: vel fantasia universali
vel intellectu videtur modicam virtutem in alteran-
do declarat qualiter modico motu facto fit altera-
tio in partibus remotis ibi. Quod autem modica.
Adhuc prima in duas. primo facit quod dictum est.
secundo concludit quod alteratis partibus partes sunt
maiores. Ibi alteratis autem. In prima dicit quod princi-
pium alterandi corpus ad caliditatem et frigiditatem
sunt sensus fantasia et intellectus in actu cum. fit sensus
in actu statim est alteratio. fit. n. sensus in actu a sensibili in
actu: non sensus in actu non est alius quam motus sensibilis in ac-
tu in sensu. Et ita manifestum est quod sensus in actu retinet
virtutem sensibilitatis. Si igitur sensibile immutatus sensus fue-
rit calidus vel frigidus talis in virtute est sensus et huius-
modi alterandi corpus quod habet remanentem. Et
ratio huius est. Quia fantasia in actu talis est vir-
tute: quales res sensibiles extra sunt in virtute in

actu quia fantasia fit aliquid simile sensui. Similiter intellectus fit aliquoties similis rebus ita quod hoc videtur esse verum vniuersaliter quod quicquid sunt ordinata essentialiter ita quod vnum agit in virtute alterius. secundum retinet virtutem primi. Sicut videmus in muris vni dicitur Seneca quod sapor pabuli remanet in lacte et vis vini remanet in aceto. Similiter virtus hominis remanet in se et virtus eae pme remanet in secunda causa. Et ideo si res agat suas apprehensiones in sensus fantasiam et intellectum. Sensus fantasia et intellectus retinebit virtutem rerum. Et propter hoc dicit philosophus quod spes calidus et frigidus delectabilis et tristabilis talis erit ut qualis vnaqueque rerum. Et propter hoc aliquando contingit quod ad solam apprehensionem alicuius criminis stans tremunt homines et tunc datur quod nihil videant de timibili sed quod intelligant. cum enim aliquis percipit aliquid timibile stans fit reuocatio caloris et spiritus ad interiora et remanent partes exteriores in frigida et ideo tremunt et timent et talia sunt quedam passionibus et alterationibus. Deinde cum dicitur. Alteratis autem concludit quod alteratis partibus sunt maiores et minores et dicit quod alteratis partibus que sunt in corpore quedam sunt maiores si alteratio sit ad caliditatem quasi per quendam rarefactionem si ad frigida sunt minores per condensationem. Iterum cum vna pars alteratur et extenditur alia retrahitur.

Quod autem modica permutatio facta in principio multas et magna facit differentias deinceps non in manifestum velut gubernaculo: sed aliquid modicum transposito magna pro re fit dispositio. Adhuc autem secundum caliditatem aut frigiditatem aut secundum aliam aliquam tales passionem cum fiat alteratio extra cor: et in hoc secundum magnitudines in sensibili parte multas facit corporis differentiam in ruboribus et pallores et tremoribus et timoribus et horribilibus. Deinde cum dicitur. Quod autem modica declaratur qualiter modica facta alteratione in principio fit magna diversitas in consequentibus partibus: et istud manifestum est ad sensum. videmus enim quod gubernaculo navis modice translatum et potentia magna fit transpositio navis vel ad dexteram partem vel ad sinistram et causa huius est quod gubernaculum se habet in ratione principii et ea que sunt post principium virtute sunt in principio et ideo regimur partem navis et totius navis vi gubernaculi regimur est propter quod modico transposito gubernaculo tota navis transposita est: cor autem est principium animi. ergo modica facta alteratione in corde vel circa cor ad caliditatem vel frigiditatem magna et multa fiet diversitas in partibus exterioribus quia partes exteriores vel alterantur ad ruborem palorem vel tremorem vel timorem vel ad contraria istorum. Si enim fiat alteratio circa cor ad frigiditatem reuocatur calor: et spiritus ab exterioribus ad interiora et remanent partes exteriores in frigida et tunc fit palor: et quandoque tremor vel timor. Si autem fiat alteratio ad caliditatem mittuntur spiritus et calor ad exteriora et fit rubor.

Principium quidem igitur quemadmodum dictum est motus quod in operabili-

bus persequibile et fugibile: ex necessitate autem consequitur meditationi et fantasie ipsorum caliditas et frigiditas: tristabile. n. fugibile: delectabile autem persequibile: scilicet latet circa modica hactenus hoc. Sunt autem tristabilia et delectabilia omnia fere cum frigiditate aliqua et caliditate: hoc autem palas ex passionibus: audacie enim et timores et ad uenerea motus et alia corporalia tristabilia et delectabilia. hec quidem secundum partem cum caliditate aut frigiditate sunt: hec autem secundum totum corpus.

Deinde cum dicitur. Principium quidem igitur ponit secundum rationem ad probandum quod fantasia et sensus et intellectus habeant virtutem alterandi corpus. Et dividitur in duas. in prima facit quod vtrum est. secundo concludit alteram partem eius quod prius probauit ibi. Quare rationabiliter prima in duas. primo ostendit quod fantasia sensus et intellectus alterant corpus. secundo dicit quod hoc idem faciunt memorie et spes ibi. memorie et spes. in prima dicit quod principium in operabilibus est appetibile et fugibile ita quod duo sunt principia motus appetibile et fugibile appetibile inclinatur ad persequendum ipsum fugibile inclinatur ad fugam que necesse est meditari antequam moueantur meditationes autem et fantasias ipsorum necessario sequitur caliditas et frigiditas. illud vero quod est appetibile est delectabile. secundum vero fugibile tristabile: sed quod fantasia ipsarum et meditationem sequitur caliditas et frigiditas non in manifestum est circa modicas passionibus. Quando enim delectabile et tristabile faciunt diuersas passionibus patet quod alterant ad caliditatem et frigiditatem. Quod autem apprehensionem delectabilis et tristabilis sequatur caliditas et frigiditas. Manifestum est quod delectabilia et tristabilia fere sunt cum caliditate et frigiditate. dicit enim fere propter delectabilia intelligibilia quod se non necessario sunt cum caliditate et frigiditate. Quod autem delectabilia et tristabilia sunt cum caliditate et frigiditate patet ex passionibus enim audacie et timores et concupiscentie ad uenerea et similiter cetera delectabilia et tristabilia sunt in caliditate per totum corpus quedam partem sicut timiditas. Cum enim apprehenditur tristabile sub ratione tristabilis tunc in frigida est spiritus et fit alteratio ad frigiditatem. cum autem apprehenditur delectabile sub ratione delectabilis calens spiritus et fit alteratio ad caliditatem. Totum autem fit in virtute calidi et frigidi quorum species sunt in intellectu vel in fantasia.

Memorie autem et spes quasi idolis videntes his. aliquando autem minus: aliquando autem magis cause eorundem sunt. Quare rationabiliter iam condita sunt que intus et que circa principia organicarum partium permixta ex condensatis humidis: et ex vel humidis compacta et mollia: et dura ex iniicem.

Deinde cum dicitur. Memorie autem ostendit quod idem faciunt spes et memorie et dicit quod spes et memorie quod spes delectabilis et tristabilis coniungunt hinc altera

corpus ad caliditates et frigiditates et cause per quas hoc faciunt eedem sunt cum illis propter quas spes calidi intellecta vel apprehensa habent virtutem alterandi corpus manifestum est autem hoc quod. Memoria enim est certa acceptio alicuius sub ratione prius comprehensi propter quod memoria habet virtutem eius per quam sicut apprehensum quia habet speciem illius sed species calidi virtutes habet calefaciendi et alterandi corpus quare habet virtutem alterandi corpus. Similiter spes virtutem habet alterandi corpus quia spes est expectatio futuri magni boni et hoc non est nisi cum apprehensione illius et ideo est cum delectatione. delectatio autem est cum caliditate quare spes alterare habet corpus et similiter memoria et aliquando minus et aliquando magis. Manifestum est enim quod quanto passum est magis dispositum ad receptionem actionis agentis tanto facilius recipit et quanto virtus est maior tanto fortius alteratur. Contingit autem aliquando minus magis esse dispositum ad tristitiam sicut melancholicus aliquando ad delectationes et gaudium. Item contingit quod species sit fortius impressa in uno quam in alio et tunc contingit tales magis alterare et fortius. Deinde cum dicitur quare rationabiliter concludit quod partes quedam corporis alterandi facta extendunt quedam contrahuntur. Et dicitur quod cum fiat aliquando alteratio ad caliditates cuius est credere quandoque ad frigiditates cuius est condensare rationabiliter sunt dispositae partes quod sunt inter partes similiter organice et de facili a dispositione ad dispositiones mutantur ita quod condensantur et rarefiunt et sunt dura et molia et ex adiuvante.

His autem accidentibus secundum modum hunc et adhuc passivo et factivo talem habentibus naturam quales in multis locis diximus quando contingit ut sit hoc quod dem factivum hoc autem passivum et nihil deficiat ipsorum virtutes eorum que in ratione confestim hoc quidem facit hoc autem patitur. Propter hoc autem simul ut est dicere intelligit quia ambulandum et ambulat si non aliquid impediatur alterum. Organicas enim partis preparant idoneas passiones appetitus autem passiones appetitus autem fantasiam hoc autem fit aut per intellectum aut per sensum. Simul autem et cito quod passivum et factivum eorum que ad invicem sunt naturam. Deinde cum dicitur. His autem declarat qualiter istis concurrentibus movetur animal et primo facit hoc secundo concludit correlativum ibi propter hoc in prima dicitur quod accidentibus his que dicta sunt et istis modis qui dictus est. Et iterum activo et passivo existentibus talibus que dicta sunt sicut in aliis puta quod factivum sit in dispositione in qua natum est facere et passivum in illa in qua natum est pati et nil deficiat de ratione actui et passivi necessitate hoc agit et illud patitur et movebitur animal per totum vel per partes. Deinde cum dicitur propter hunc correlativum et dicitur quod quia presente activo et passivo necessario fit actio et passio accidit et cum aliquis intelligit quia ambulandum est consequente voluntate natum ut est dicere ambulat si non sit impedimentum et dicitur ut est dicere quod non statim movetur semper

per quia contingit aliquis deficere vel ex parte anime vel ex parte organorum quandoque propter quod autem movetur manifestum est quia passiones idonee scilicet calidum et frigidum preparant partes organicas et appetitive passiones appetunt fantasiam. fantasia autem fit per sensum vel per intellectum. Simul autem cito intelligit quia ambulandum est movetur quia actuum et passivum istorum que ad invicem sunt ordinata secundum naturam presentia sunt et in dispositione in qua hoc natum est agere et illud pati natum est.

Primus autem movens animal necesse est in aliquo principio.

Primus autem movens. Philosophus declarat qualiter primus movens organice movetur a principali mouente in parte ista ostendit in qua parte existens primus movens principale movet primus organice motus et dicitur in duas in prima ostendit philosophus in qua parte primus movens scilicet virtus anime sit situm in secunda quid et quale est primus movens organice ibi. Secundum rationes adhuc prima in duas primo ponit quod est in aliqua parte secundo inquit que est illa pars ibi. Iunctura de primo dicit quod primus movens animal puta virtus seu potentia anime immediate quia est movens organice corpus cum necesse est esse in aliqua parte corporis quia est virtus in corpore. Et sic cum motus primo corpore quod movens et motum primus oportet esse sit.

Iunctura autem quia quidem est huius quod deus principius huius autem terminatio dicitur est propter quod est quidem ut videtur autem ut duobus videtur natura ipsa. Quia enim movetur hinc necesse hoc quidem quiescere signorum extremorum hoc autem moveri quod enim acquiescens oportet appellari quod movetur dictum est prius.

Deinde cum dicitur. Iunctura inquit in qua pre sit et primo declarat quales oportet esse partem qua est virtus anime motiva secundo cum dicitur. Quoniam autem pingui declarat quod non est in extremis partibus nec et in iunctura tertio cum dicitur. quoniam autem si habet declarat in qua pre est determinate et quod videtur quod magis virtus motiva iunctura esse primo declarat quod ipsa iunctura se habet ad motus secundo cum dicitur. Moveretur quidem igitur dicit qualis est pars in qua est prima virtus motiva de prima dicit quod superius dictum est in principio quod iunctura est principium unius et terminus alterius partis et ideo natura virtutis iunctura aliquando ut videtur aliquando vero ut duobus quoniam vero tota pars movetur in qua est iunctura vel quiescit tunc natura virtutis eo ut videtur cum autem una pars quiescit alia movetur tunc virtutis ipsa ut duobus quando una pars movetur necessarium est quod alia quiescat quod dictum est quod omne quod movetur oportet appellari aliam quiescentem.

Nunc quidem igitur et non movet extremum brachii eius autem que in cubito iunctura hoc quidem movet et movetur quod in ipso toto moto necesse est et aliquid immobile quod utique dicimus potentia quidem unum esse

signus: operatione autem fieri duo. quare si animal esset brachius hoc vtiq; alicubi esse principium anime mouens.

Deinde cum dicit. Nunc quidem ostendit qualiter est primum mouens et quasi inferens et predictus dicit quod extremum brachii non mouet sed mouetur: quod extremum brachii non est primum alterius sicut iunctura sed est terminus: et ideo non mouet sed iunctura que in cubito est aliquid ei? quod mouet et aliquid quod mouetur. Et similiter est toto animali quod mouet et oportet quod sit aliquid quiescens quod est vniuersus potentia seu virtute operatione autem duo quod illud vniuersus in se est principium motus et quiescens sic duo operatione. Et ex his manifestum est quod si totum brachium esset animal quod in eo esset anima mouens et sic appareret quod prima pars in qua est primum mouens oportet esse vnam subiecto plures sunt opinioniones.

Quoniam autem contingit ut ad manum habere aliquid sit inanimatorum: puta si moueat baculum in manu manum quia non vtiq; erit in neutro extremorum anima: neque in extremo eius quod mouetur: neque in altero principio.

Deinde cum dicit. Quoniam autem contingit ostendit quod talis pars non est iunctura nec aliqua pars extrema. Et circa hoc primo proponit intentiones suas. secundo probat cum dicit. Et enim lignus in prima dicit quod contingit aliquid inanimatorum sic se habere ad manus sicut manus ad iuncturas manus vel si manus moueat baculum sicut ias iunctura manus mouet manus: sed in neutro extremorum baculi est anima nec enim est principium in quo tangit manum nec alio: ita anima mouens non est in extrema parte manus nec in alia in qua tangit carpon iuncturam.

Et enim lignum habet et principium et finem ad manum. Itaque propter hoc si non est in baculo mouens ab anima principium inest: neque in manu. Similiter enim habet et extremum manus ad carpon: et hec pars ad cubitum. Nihil enim differunt que sunt ad nata ab his que non sunt: sicut enim quemadmodum auferibilis pars baculus: necesse igitur in nullo esse principium quod est alterius terminatio: neque si quid est alterum illo magis extra velut extremum baculi in manu principium huius autem in carpo. Si autem neque in manu quia superius adhuc principium: neque hic: adhuc enim manente cubito mouetur totum quod deorsum continetur.

Deinde cum dicit. Et tunc lignus probat intentiones suas et habet duas. primo probat. secundo remouet dubius deducendo rationes suas vltimas ibi. Nihil enim differt in primo dicit quod sicut baculus se habet ad manus sic et manus ad cubitum: quia sicut baculus principium habet et finem ad manum ita manus finem ad carpon et cubitum: sicut baculus mouetur a virtute existente in manu ita manus mouetur a virtute existente in carpon et cubito. Sed manifestum est quod virtus baculi mouens non est in aliqua extremitate baculi nec in coniunctione manus ad baculum: sed magis in manu quare nec similiter virtus mouens.

primo manus est in aliqua extremitate manus nec in iunctura proxima: sed in aliquo priori. Deinde cum dicit. Nihil enim differt remouet dubius deducendo rationes vltimas. Aliqua enim posset dicere quod non est simile quia manus est pars adnata ipsi carponi: sed baculus non est adnatus manui hoc remouetur autem dicit quod ipsum ad propositum illa que sunt adnata non differunt de his que non sunt adnata. Baculus enim est sicut pars auferibilis a manu. Quoniam autem est pars non auferibilis sed natura ad carponem et sicut carponem coniungitur naturaliter manui motus: sic manus quidam contriuitates habet ad baculum motum in actu. Cum igitur in nullo extremo baculi sit virtus mouens ipsius manifestum est quod similiter virtus partes aliquas mouens non est in principio alio quo alterius partis ad quod terminatur pars illa puta virtus motus manus non est in extremo brachii ad quod terminatur. Sicut igitur si sit aliquid extrinsecum ab homine quod a manu moueatur extremum habens in ipsa sicut baculus motus extremum habet in manu virtus mouens ipsius non est in extremo manus ad baculum: sed superius magis similiter si manus motus terminetur ad carponem brachii virtus mouens ipsius non erit in ipso carponem sicut nec mouens baculum in extremo manus: sed superius magis in eodem ita se habet de extremo brachii respectu cubiti. contingit vero totum inferius ad cubitum moueri virtute existente in superiori cubito.

Quoniam autem similiter habet a sinistris et a dextris et simul contrariis mouentur: ut non sit in quiescendo sed deextrum moueri si sinistrum: neque in eo quod hoc illud semper autem in superiori amborum principium: necesse in medio principium esse anime mouentis: amborum enim extremorum medium vltimum. Similiter autem habet ad motus hoc et ad eos qui sursum et deorsum: puta eos qui a capite ad eos qui a spina habentibus spinam. Deinde cum dicit. Quoniam autem similiter declarat in qua parte erit et primo ostendit quod principium mouens est in medio superioris et inferioris dexteri et sinistri et posterioris et anterioris. secundo quod illa pars est dissimilis ibi. medium autem corporis tertio quod non consistit in tota illa parte sed in medio eius ibi. Sed adhuc contingit. Adhuc prima in duas scilicet quod probat intentionem suam per duas rationes. scilicet ibi. et rationabiliter adhuc duo facit. primo ostendit quod virtus illa mouens est in medio dexteri et sinistri. secundo quod in medio superioris et inferioris ibi. Similiter autem habet in prima intendit quod quando aliquid duo simul mouentur vel simili motu vel contrariis oportet principium motus illorum esse in aliquo priori ad illa duo: quia mouens est prius moto et diuersum ab eo. contingit autem dextris et sinistris simul moueri motibus contrariis et hoc simul et non est semper ita quod cum sinistrum moueatur dextrum quiescat nec dextrum moueatur et sinistrum quiescat sed simul mouentur ergo necesse est principium mouens esse in aliquo priori. hoc autem est medium dexteri et sinistri quare principium anime mouens est in medio. quod autem prius sit medium patet quod vltimum dexteri et sinistri medium est cor. Illud autem vltimum est in quo principium mouens: quare principium mouens est in medio

et dicitur ultimum illud partium exteriorum diuisum
sumptarum: quia medium comparatum ad utrumque
extremum ratione habet altius extremum: et in medio respectu
dextrae et sinistri simul sumptorum. C. Deinde cum di-
citur, Similiter autem habet ostendit quod primum principium
motus sit in medio superioris et inferioris dicitur quod illud
quod dicitur est eodem modo se habet ad motus eius par-
tium. Similiter ad motus superioris et inferioris sicut est
caput et spina in habentibus eam sed sicut dicitur est.
quando aliqua duo mouentur oportet quod principium mo-
uens illorum sit in aliquo principio. et dicitur autem superius
et inferius moueri ergo oportet quod principium motus
illorum sit in aliquo principio. b. autem est medium quod
oportet quod mouens sit punctus motus. Mouens au-
tem unum est et illud non posset esse punctus superioris
et inferioris nisi esset in medio quare manifestum est quod
primum principium mouens in animali est in medio su-
perioris et inferioris sicut est caput et dextra et sinistri.

Et rationabiliter autem hoc accidit: et in
sensitivis hoc dicimus esse: quare alteratio
propter sensum loco qui circa principium et
permutato habito simul permutantur exte-
rius et conducte partes: uter necessitate propter
hoc fiat motus in animalibus.

C. Deinde cum dicitur. Et rationabiliter probat se-
cunda ratione quod primum mouens sit in medio et di-
citur quod rationabiliter accidit quod primum mouens sit in me-
dio quod sensibile principium est in medio et propter
alterationes factas ab illo sit alteratio in partibus
consequenter se habentibus propter quod alterationes
partes permutantur per extensionem et contractionem et pro-
pter hoc necessario fit motus in aliis partibus. Si
igitur sensibile primum est in medio, primum autem
principium mouens est ubi est sensibile primum: quod
motus sit propter alterationes factas ab illo manifestum
est quod primum principium mouens est in medio.

Ad eandem autem corporis partes potentia
quidem unam operatione autem necesse fieri
plures: etenim simul mouentur membra pri-
ncipio: et altero quiescente alterum mouetur.
Dico autem puta in a. b. g. b. mouetur: mo-
uet autem a. sed adhuc oportet quidem ali-
quid quiescere si futurum sit hoc quidem mo-
ueri: hoc autem mouere: unum igitur poten-
tia existens: ipsius autem operatione duo erit
quare necesse non punctum: sed magnitudi-
nem aliquam esse.

C. Deinde cum dicitur. Medium autem ostendit quod il-
la pars media in qua est primum principium mouens
est diuisibilis et quod non est in toto: sed in medio eius
est et dicitur quod pars illa media in qua est primum prin-
cipium mouens est una subiecto, plures autem secun-
dum operationem et hoc manifestum est. Et dicitur. n.
membra id est partes ipsius simul moueri et contin-
git alteram partem moueri altera quiescente ut si
ponamus a. b. g. corpus esse partes a. g. una par-
tem eius et a. b. aliam contingit a. b. g. rotam magni-
tudines et g. b. partes extremas moueri diuisim. f.
una quiescente altera simul etiam contingit ambas
moueri puta g. et b. a mouente ipsius. oportet autem
cum aliquid mouetur esse primum principium mouens
in aliquo superiori est igitur b. mouet os in ipso a. et illo a

quo mouentur. b. et cum g. quiescit oportet quod in a.
sit aliquid a quo quiescit quare. a. est aliquid unum
subiecto. duo autem sunt operationem necesse est igitur
a. cum in ipso sit aliquid quod mouet et aliquid quod
quiescit ipsum. a. non esse aliquid indiuisibile sicut
punctum: sed diuisibile secundum magnitudinem aliquam.

Sed adhuc contingit et g. simul cum b.
moueri: itaque necesse ambo principia ea que
in a. mota mouere. Oportet igitur aliquid
esse preter hoc alterum mouens et non mo-
tum: appellentur quidem igitur extrema et
principia motorum que in a. ad inuicem que
admodum utique si quod dorsa contra tenentes
moueant crura: sed mouens ambo necesse est
unum: hoc autem est anima alterum quidem
existens a magnitudine tali in hac autem eris.

C. Deinde cum dicitur. Sed adhuc contingit ostendit
quod virtus mouens non consistit in tota illa parte:
sed est in contactu ipsorum accidit enim utrumque par-
tem ipsius. a. parte. f. medie moueri simul. Et n.
a. sit indiuisibile si diuidat in g. a. et a. b. contingit
g. a. g. vocat g. et a. b. g. vocat b. simul moueri et
necesse est ipsam simul moueri ab aliquo mouente et
inobli illo motu. huius autem mouens immobile pri-
us est et diuersum a partibus que mouentur oportet
igitur in a. preter g. et b. esse aliquid diuersum pri-
us quod est medium utrumque. f. b. et g. copulabuntur igitur
utribet extremum: in mobilium que sunt in a.
toto a se inuicem sicut duo contra se inuicem dorsa
tenentes mouentur per crura quasi per virtutem et
sistentem in contactu ipsarum videtur esse principium
mouens. Mouens quod est virtus anime motua quare
pars anime motua erit in magnitudine sicut vir-
tus quedam ipsius diuersa tamen ab ipsa secundum rationem
erit in ipso contactu utraque partium primarum adiuuantes.

Secundum rationem quidem igitur
dicentem causa motus est
appetitus medium quod mouet
motum: In animatis autem cor-
poribus oportet aliquid esse corpus tale quod
quidem igitur mouetur: non natum autem
mouere potest pati secundum alias virtutes.

Secundum rationem autem et
post philosophum
determinauit de mouente principali in ani-
malibus in ista preter determinat de eo quod mo-
uet sicut in istis et diuidit in pres duas. i. prima inuit quod
preter principale mouens in animalibus oportet esse mouens ali-
quod organicum quod mouet sicut in istis et organicis. i. scda
ostendit quod est illud ibi. Mouens autem necessarium prima di-
citur quod mouens in animalibus per formam et rationem quod dicitur est: mo-
tus per se: sed non primo appetit? et non mouens principale erit
primo si est mouens mota mouet. n. ab appetibili quod est
mouens per se et primo non mota et mouet preter organicas
ad motum. preter autem istud mouens oportet pone-
re in animalibus aliquid corporis organicum motus
mouens alias partes organicas et aliqua que mo-
uetur non nata mouere. pars autem illa que mouet-
ur: et non nata est mouere. est que patitur vel nata
est pati a virtute alterius partis et nihil agere in
alia et tale preter necesse est esse in corpore. Sic est et ma-
gis man? quod mouet ab alia preter et non habet virtutem moti

aliquā partē alii corpis per se.

Ad mouens autē necessariū habere quandā potentia et virtutes. Omnia autē mouentē aialia habentia spiritū cōplantatum et potētia ista. Huc quidē igitur saluatio spiritus cōplantari dictū est in alijs.

Deinde cū dicit. Mouens autē declarat quid est mouens organice quod quidē est corporeū et intendit declarare qd huiusmodi mouens organice sit spiritus et diuiditur in partes duas sūm qd probat hoc per duas rationes. secūda ibi. videt autē bene naturaliter adhuc prima in trēs. primo ponit rationes ad probandū qd spiritus est huiusmodi mouens. secūdo ostendit in quo est spiritus huiusmodi mouens ibi. h. autem ad principiū. tertio excusat se a solutione cuiusdam questionis que posset sibi fieri ibi. vtrum autē in prima dicit qd mouens pūm organice in aialibus debet habere potentia et p. quā possit ab alio moueri et ipellit et virtutes per quā possit moueri et impellerē facili. sed manifestum est qd omnia aialia a prima sui generatione hnt spiritū cōplantatū et pportionalitatis eis qui habet potētia et per quā de facili potest moueri et habet virtutem p quā potest moueri aliud et impellere. hoc autē pūm qd spiritus. quia subtilissimū est corpus mītorum. subtilissimū autē de facili ppropellitur et citissime trāsfertur qd per omnia potens penetrare. adeo vehementissime impellit et mouet. istud manifestū est ad sensus. ventus autē qui spiritus quidā dicit d fa cili ipellitur ab aliquo et virtutē habet ipellens alia impellit enī aliquādo illa quibus obuiat. yehemētissime quare rōnale est qd spiritus cōplantat? a aialibus hnt potētia et per quā possit moueri et virtutem actiū per quā possit mouere. Si igitur tale os esse mouens organice in aialibus manifestū est qd spiritus est mouens organice in animalibus. Et qd fecit mentionē de spiritu quē oportet saluare et non dicit qualiter saluatur addit post qd qualiter spiritus cōplantat saluatur dictum est in libris aialib? alijs. si libro de generatione animalis. videtur enī eē cadē rō d saluatiōe spiritus et de alijs pibus: vñ intelligendū est qd in aialibus cōtinue sit aliqua deperditio calidū. n. agēs in humidū aliqd resoluit et cū pūm agat in humidū pūm resoluit et ideo sit deperditio ppter qd oportet si debeāt saluari qd fiat restauratio per alimentū adueniens. qū enim calidus tantū vel plus restaurat qd deperditus sit saluatur aial per istū igitur modū spiritus saluatur in aialibus. Cum enī cōtinue fiat aliqua deperditio spiritus per calidū quādiū qd deperdit potest restaurari saluatur.

Hoc autē ad principiū animal habere similiter visum est: queadmodus qd in iuncturis signum mouens et motus ad mobile. Quoniam autē principium his quidem i corde: his autem i proportionali: ppter qd et spūs cōplantatus hoc videt existens.

Deinde cū dicit. hoc autē principii declarat in quo primo inuenitur spūs. Et dicit qd qui mouet i aialibus organice videtur se habere ad principale mouens immobile sicut signū mouens in iunctura se habet ad mouens immobile signū autem in iunctura mouet motum. mouet enim partē corpis postero

rem et mouet sicut igitur huiusmodi signū recipit a mouente immobili virtutes mouendi et motus. Sic spiritus recipit virtutes per quā mouet et mouetur et motus mouendi a motu principali: et ita qd principale mouens est in corde vel i proportionali. Et ratio huius est quia ibi debet esse principale mouens vbi terminantur alterationes et mutationes sensus. hoc autem est cor: vel sibi pportionale quare mouet principale in corde erit vel pportionale ergo spiritus primo debet esse in corde cuius ratio est qd primo mouens et primo motus debet esse pproxima et simul. Si ergo principale mouens est i corde et primo motum scilicet spiritus manifestū est qd debet esse i corde in habentibus cor: vel in pportionali cordi in animalibus nō habentibus cor.

Utrum quidē igitur idē est spiritus sp: aut sit sp alteri: alter sermo: idem enī est de alijs partibus.

Deinde cū dicit. Utrum igitur excusat se a solutione cuiusdam questionis dictum est enī qd spiritus est mouens organice queret aliquis vñ iste spiritus vñ? et idē maneat in tota natura et vita et dic qd vñ spiritus maneat vñus et idē i tota vita alibi dictum est. Eadem enim ratio videtur esse d spiritus et de alijs partibus. qūter autē maneant partes alibi dictū est. In libro de generatione aialium: vñ intelligendū est qd sūm qd dicit ibi pbus. Caro et os et vñ quodqz naturalium diuidit et sūm formam et sūm naturam. Et eadem est pars sūo que sūm materiam est et sūm formam: sed sūm proprietates materie dicitur sūm materiam sūm proprietates forme dicitur sūm formam. in tota autē duratione rei naturalis partes secundum formā manent sed partes secundum materiam non manent omnino sed fluunt sicut videmus in flumī qd partes flumī manent secundum materiam sūm sūm formam nisi qd diuersitas est qd in flumī non manet aliqd idē secundum numerū sed secundum speciem sed in animalib? semper aliquid manet sūm numerū qd aqua que aduenit non cōced in eandem substantia: nūc cū aqua que prius aduenit sed est extra ipsum quāvis continua. in partibus autē eorum que mutantur illō quod aduenit transmutatur in illud cui aduenit et efficitur vñ numero cū illuc ita ut nihil vñ sit extra aliquid alterius et ideo manent eodem numero in actu toto tempore quāvis aliquid resoluat ab eis et aliqd adueniat.

Videtur autē vñde naturaliter habent hoc ad quod sit motuum et exhibeat virtutem: opera autē motus pulsio et tractio: qre oportet organū augeri posse et derinari: talis autē est spiritus et natura: etenim sine violētia correpta et tractiua: et pulliua. ppter eandem cām: et habet grauitatem ad ignea: et leuitatem ad contraria.

Deinde cū dicit. Videtur autē bene ponit secundam rationem ad probandū quod spiritus est mouens organice et diuiditur in duas. in prima ponit rationem. in secunda declarat quodam accēptum in ea ibi. oportet autē qd futurus est. in prima dicit quod mouens organice in animalibus naturaliter debet esse tale yehemētissime possit moueri a mouente principali et qd hnt virtutem mouēdi aialia

de facili & sine violentia motus autem quo mouetur animalia motu progressiuo est motus pulsus et tactus. in motu autem pulsus oportet quod mouens impellat se ad illud in motu tactus oportet quod aliud trahat ad se vel ad aliu quare manifestum est quod in utroque motu oportet quod mouens organice sit p[ri]ncipali mouenti principali & mobili non mouenti s[ed] antequam non potest esse nisi mouens organice possit augeri & minui augeri per rarefactionem minui per ingrossationem tale autem est spiritus. Spiritus enim potest trahi & iterum impelli attrahi & augeri sine violentia propter eandem causam quod habet gravitates & leuitatem s[ed] quod comparat ad diuersa. Secundum enim quod comparatur ad igneam & leuiam gravitatem habet in quantum in ipso virtute manent corpora graua & potest ingrossare. s[ed] autem quod comparatur ad contraria ut ad graua leuitates habet quod leuia manent in ipso virtute & potest rarefieri quare manifestum est quod spiritus potest augeri & minui & sic habet potentias per quas potest moueri et impelli ab alio & virtutes per quas potest moueri & facili. Si igitur tale est mouens organicum manifestum est quod spiritus est mouens organicum in animalibus.

Oportet autem quod futurum est mouere non alteratione tale esse obtinent enim secundum excessum naturalia corpora inuicem leue quidem deorsum a grauiori deuiatum: graue autem sursum a leuiori. Quia quidem igitur mouet mota parte anime dictum est: & propter quam causam.

¶ Deinde cum dicit. Oportet autem quod futurum est manifestat quodam dictum. dictum est enim quod spiritus potest augeri & minui: quod habet gravitates et leuitates declarat quod habet ista. & dicit quod illud quod mouet organicum in animalibus deest tale. s[ed] graue & leue non alteratione. s[ed] solum: s[ed] compositione. Contingit. n. quod aliquid per alterationem est graue ut ignis potest ingrossari a frigido & sic gravitatem habet: s[ed] non ut ignis & naturaliter s[ed] violententer. Similiter aer rarefieri ut si calefiat potest etiam similiter habere leuitates. similiter spiritus gravitatem potest habere per alterationem: ut si ingrossetur et in frigidetur & leuitatem si rarefiat & calefiat: s[ed] non solum gravitatem habet isto modo: s[ed] habet hoc ex compositione. Si enim solum s[ed] alterationes gravitates haberet & leuitatem non posset sine violentia contrahi & rarefieri videmus enim quod illa que solius alteratione sunt graua vel leuia continere se inuicem violententer ut leue a grauiori detinetur deorsum graue a leuiori sursum. Si ergo spiritus sine violentia potest ingrossari & rarefieri & extendi & remitti manifestum est quod non solius alteratione est & grauis & leuis: s[ed] compositione tunc recapitulat & dicit. Ad in qua parte anima existens mouet corpus & propter quam causam dictum est.

¶ Estimandum autem consistere animal quodammodo civitates bene legibus rectam. In civitate enim quando semel stabilitus fuerit ordo nihil opus est separato monarcho quem oportet adesse per singula eorum que sunt: s[ed] ipse quilibet facit que ipsius ut ordinatum est: & sic hoc post hoc propter consuetudinem. In animalibus autem idem hoc propter naturam fit: & quia natum est unumquodque sic constantium facere proprium opus: ut nihil opus sit in unoquoque esse animam. Sed in quodam principio corporis existente alia quidem vivere eo quod ad nata sunt: facere autem proprium opus propter naturam.

¶ Estimandum autem est. postquam p[ri]ncipalis de principijs & modo motus qui sit in animalibus in ista comparat motus qui sunt in animalibus ab anima motus eorum qui sunt in civitate a monarcho comparans animam civitati & motus animalis motibus eorum in civitate anima que est causa motus in animalibus ad monarcham civitatis qui est causa motus qui sunt in ipsa ad determinandum illud quod dicit prius anima existere in aliqua parte & principaliter mouere totum corpus & dividitur in duas partes. in prima facit quod est dictum in secunda recapitulat ibi. Quod quidem ergo in prima dicit quod estimandum est qualiter animal quod mouet motu proprium se habet sicut civitas bene constituta & legibus ordinata. Sicut enim civitas composita est ex partibus habentibus ordinem ad invicem ad aliud unum & sic in civitate omnes partes recipiunt virtutes operandi & modum ab aliquo uno & bonum suum ordinant in bonum illius sic est in anima omnes partes virtutes & modum operandi accipiunt ab aliquo uno & bonum suum ordinant in bonum illius. Sic autem videmus in civitate quod quando ordo politice semel bene stabilitus est legem vel consuetudinem non oportet quod in operando unus liber cuius sit semper p[re]sens monarcha s[ed] substantiam: s[ed] quilibet facit que ad ipsius pertinent & s[ed] quod ordinatum est: & unum sit post aliud propter consuetudinem vel legem. Similiter in animalibus contingit. Cum enim constitutum est s[ed] omnes suas partes tunc quilibet pars naturaliter comparatur s[ed] quod natura est operari nec necesse est animam esse p[re]sentem quilibet parti corporis s[ed] p[re]sens est uni parti. alie autem nature sunt vivere eo quod p[ri]ncipales sunt vel ad naturam illi parti in qua est anima. operatur. n. quilibet pars proprium opus propter naturam non consuetudinem. Sed est intelligendum quod si anima consideretur s[ed] substantiam suam sic est in toto corpore & in qualibet parte actualiter & p[er]fectio substantialis eorum quantum principaliter in una parte. s[ed] in corde vel proportionali sibi & sic non loquitur hic p[ri]ncipalis de ipsa. Si autem consideret s[ed] virtutem motuam sic est in principali animae parte & ista etiam mouet alias mediante spiritu. Et sic intelligendum est quod hoc est quod dicit p[ri]ncipalis. Sed in quodam principio existente corporis alia quidem vivere & vivere operatur per mouere.

¶ Quomodo quidem igitur mouentur voluntariis motibus animalia: & propter quas causas dictum est. ¶ Deinde cum dicit. Quomodo quidem igitur recapitulat & dicit quod quod anima mouentur motibus voluntariis & propter quas causas dictum est. ¶ Mouentur autem & in aliquibus in voluntariis quedam partium: plurimis autem non voluntariis. Dico autem in voluntarios: ut puta eum qui cordis & cum qui pendendi multotiens enim apparere aliquo: in

De motibus animalium.

tamen iubente intellectu mouentur. Non voluntarios autem ut puta somnum et vigiliam et respirationem et quicunque alij tales sunt: nullius enim horum diu simpliciter et neque fantasia: neque appetitus.

Deinde cum dicit. Mouentur autem et aliquibus postquam philosophus determinauit de causis motus voluntarij. determinat de causis motus inuoluntarij: et diuiditur in duas. in prima ponit intentum suum. in secunda probat ibi. Sed quoniam necesse. in prima dicit quod sicut animalia mouentur motibus voluntarijs sic contingat ipsam moueri motibus inuoluntarijs et motibus non voluntarijs et pluribus non voluntarijs mouetur quod voluntarijs et exponit qui sunt motus voluntarij et non voluntarij dicens quod motus voluntarij sunt motus qui sunt per sensum vel per imaginationem. inuoluntarij autem sunt a natura: sed non mediante appetitu animali vel intellectu: sed naturali magis sicut apparente aliquo defectu talibus. Contingit enim apparente aliquo defectu bili vel tristabili moueri cor vel caput et hoc contra imperium rationis et intellectus et huiusmodi motus inuoluntarius est: quod fit contra imperium voluntatis. Motus vero non voluntarij sunt sicut somnus et vigilia et inspiratio: et consimiles isti sunt non voluntarij: quia fantasia simpliciter non est diu alienius istius. Similiter nec appetitus et dicit simpliciter quia fantasia aliquo modo diu est et non dicit inuoluntarij nisi quod sunt contra imperium rationis vel voluntatis.

Sed quoniam necesse alterari naturali alteratione animalia: alteratis autem partibus hec quidem augeri: hec autem decrementum pati: ut iam moueantur et permuteantur naturis haberi permutationibus inuicem. Causa autem motus caliditas et frigiditas que de foris et intus existentes naturales: et preter rationem vias facti motus dictarum partium alteratione incidente sunt. Intellectus enim et fantasia sicut dictum est prius factiua passionum afferunt species. n. factiuorum afferunt Deinde cum dicit. Sed quoniam necesse assignat causam huius motus inuoluntarij et primo facit hoc. secundo recapitulat ibi de partibus que sunt. Adhuc prima in duas. primo assignat causas motus inuoluntarij. secundo modum huius motus ibi. motus autem adhuc circa primum. duo facit. primo assignat causam huius motus. secundo declarat quod partes marie mouentur isto motu ibi. maxime autem partem. in prima dicit quod aialia mouentur motibus inuoluntarijs quod necesse est aialia et partes animalium cum sint corpora naturalia alterari quibusdam alterationibus naturalibus ab intrinseco vel a continere alteratis autem partibus animalis necesse est quod dilatari et augeri quasdam diminui et restringi hoc finem quod spiritus ingrossatur uel rarefit ita ut moueantur ab inuicem permutationibus quibus nate sunt moueri. Causa autem huiusmodi alterationum et permutationum sunt caliditas et frigiditas prementis et caliditas et frigiditas intrinsece et naturales. Si. n. continens fuerit calidum vel frigidum calefit vel frigefacit cõmentum. Similiter calidum intrinsecum

naturale et frigidum alterat corpus et hinc contingit partes alterare non iubente intellectu qua ratione mouentur quedam partes sicut puchedea incidere tali alterant ab exteriori vel ab interiori. Incidit autem interius alterans per intellectus vel fantasia. intellectus enim et fantasia afferunt species rerum. species autem calidi virtutem habet calidam quia effectus calidi virtutem habet calidam. Species autem calidi intellecta vel imaginata effectus est calidus. i. et actus habet virtutes calefaciendi. Similiter species frigidi virtutem habet infrigidandi corpus cum sit effectus ipsius.

Adhuc autem partium hec faciunt notabiliter propter velut animal etranque separatam esse partem. Huius autem causa quia habent humiditatem vitalem. Et quidem igitur manifestum propter quam causam principia enim habent sensum. pars autem genitalis: quia talis est signum: etenim erit ex ipsa velut aial quoddam spermatis virtus.

Deinde cum dicit. Maxime autem declarat quod licet quedam partes marie mouentur isto motu inuoluntario et dicit quod inter omnes partes corporis ille que maxime notabiliter mouentur isto motu sunt cor et genitalia. Et causa huius est: quia utraque pars est velut aial separatum habens humiditatem vitalem. Et quidem quia in corde est primus principium sensuum et ad ipsum terminant alterationes eorum. animal autem habet humiditatem vitalem hoc est spiritum planetarium: et ideo cor cum sit velut aial habet ratem humiditatem. talis autem humiditas est mobilis de facili a natura ut dictum est prius propter quod de facili mouetur. Sic igitur apparet propter quod cor mouet isto motu et propter quam causam sunt genitalia pars mouet isto motu quod est velut aial separatum quod huiusmodi figurantur aialis quod ab huiusmodi parte erit sperma quod habet virtutem aialis et oportet quod habeat humiditatem vitalem que bene moueat sicut dictum est et ideo huiusmodi pars nata est moueri motu inuoluntario.

Adnotus autem principia a partibus: et partibus a principio rationabiliter eueniunt: et adinuicem autem sic pertingunt.

Deinde cum dicit. Motus autem dat modum motus aialibus et primo facit hoc. secundo soluit questionem quandam que posset fieri ibi. quod autem quicquid in prima dicit facit. primo pponit intentum suum. secundo manifestat ibi. oportet enim intelligere. in prima dicit quod rationabiliter motus fit a partibus ad principium quicquid a principio ad partes quicquid a parte ad partem ita quod motus quicquid incipit ab una parte et tendit in aliam partem vel eandem.

Oportet enim intelligere. a. principium motus igitur finem unumquodque elementum inscripropter ad principium pertingunt: et a principio moto et permutatione: quoniam multa virtute est principium quidem ipsius. b. ad. b. quod autem ipsi. g. a. d. g. quod autem ambo ad ambo. a. b. autem ad. g. propter. a. b. quidem ad. a. venire ut ad principium ab. a. autem ad. g. ut a principio.

Deinde cum dicit. Oportet. n. intelligere manifestat. ppositi sui terminis et dicit sic. a. primū pinci-
piū motus. f. cor. b. et g. sicut due pres ut puta sit. b.
visus et g. auditus ita q. describat vn^o triangul^o et
a. sit i cono ipsius. b. et g. i extremitatib^{us} basi: tunc
manifestū est q. motus ipsius. b. et ipsius. g. i. visus
et auditus ad pncipiū pringūt. f. ad. a. i. ad cor. alte-
rationes. n. sensū extēriōz terminant ad cor. et id
sacra alteratōe i sensū visus et auditus pertingit
vsqz ad cor huiusmodi alteratio. Sūl^o motus et trās-
mutatio facta i corde pringūt ad visū et auditum.
Cū. n. cor alterat alterant partes extēriores. Sūl^o
cōtingit motū ab eodē venire in idē vt visū ad vi-
sū vel. a. g. ad. g. i. ab auditu ad auditū. Cum eim
alterat visus huiusmodi alteratio puenit ad cor et
altat cor: itē alterat visus ad magis spiritū dū
vel min^{us}. Sūl^o alterato auditu alterat cor quo al-
terato. itē alterat auditus ad magis et minus au-
diendū. itē potest motus pringere ab vno sensu
ad aliū sensū vt a visu ad auditū et hoc sic cū alte-
ratur visus pringit alterari cor: cor alterato alte-
ratur auditus ad audiendū et sic pertingit motus a
visu ad auditū. Sūl^o pot fieri eōuerso. Cū audit^{us}
alterat. altat cor: cor alterato altat visus ad vi-
dendū. Sic igit apparet q. motus pot pringere ab
vno sensu ad aliū et eōuerso et ab vno sensu ad cor
et eōuerso. et itē ab eodē in idē pot fieri.

Quod aut quādoqz quidē eadē itelligen-
tibus sit motus: qui ppter rationem i parti-
bus: quando autēz nō causa quādoqz quidē
in esse passiuaz materiā: quādoqz autēz non
tantam aut talē. De partibus quidem igit
vniuersisqz animalis et de anima: adhuc
autem de sensu et somno et memoria et com-
muni motu diximus cum causis: reliquos
autēz de generatione dicere.

Deinde cum dicit. Qd aut qnqz eadē soluit qnē
quandā que posset fieri. cōtingit. n. aliqñ q. idē ap-
prehendendū sit motus pringit qnqz q. nō. Sicut
enīz aliqñ aliqz pte delectabili vel tristabili non
mouet. aliqñ pte delectabili vnus mouet. ali^o. n.
nō. et posset aliquis querere ppter quā eāz hoc est et
soluit dicens q. cā ppter quā eadē itelligentib^{us} qn-
qz sit motus aliqñ nō est q. ad motū nō solū regit
appetit^{us} q. mouet et dispositio ei^{us} q. mouet et id f3
diuersitate eius q. mouet sequit diuersitas motus
aliquādo. n. subiectū est dispositū ad motū et tunc
presente delectabili mouet aial et fm q. magis ē di-
positū magis et citi^{us} mouet ita q. fm maiorē et mino-
rem dispositionē sequit maior motus vel minor. si
aut nō fuerit subiectū dispositū ad motū nō mouet
presente delectabili. cōtingit aut q. vn^o aliqñ dispo-
situs est ad motū et alter non et tunc presente eodem
delectabili vn^o mouet alter non. itē cōtingit
q. vnus et idē aliqñ disponitur ad motū aliqñ non
et ideo pte eodē delectabili aliqñ mouet aliqñ
non. Deinde cum dicit. De pibus quidē igitur reca-
pitulat et dicit q. dictū est de pibus cuiuslibet aia-
lis sicut in libro de aialibus dictū ē et d. aia dictū ē
de sensibus et sensibilibus ipsis et de memoria et re-
miniscētia. itē dictū est de causis motus aialis
et hoc i vli consequenter dicendū est de generatio-
ne animalium.

Explicit expositio lib. 8 mo. aia. f3 san. libo. 8 ag.

Incipit expositio sup libū de longitudine et bre-
uitate fm sanctū thomā de aquino.

Et eo autem qd est hoc quidem
esse longe vite animalis: hoc au-
tem brevis vite: et de vite totali-
ter longitudine et breuitate consi-
derandum causas.

Item scribitur quarto et sexto meth.
eiusdem scientie est considerat^{us}
subiectū et per se passionē illius subiecti
sicut et primi pbi est considerare ens fm
q. ens et passionē per se entis secundū q. ens est et
ratio huius pot esse qm scientia est habit^{us} pfectus
sili demonstratiui. Sillis aut demonstratiuis pcludit
passionē d. sbo p. cām proximā et immediatā et ideo
sciaz oportet considerat^{us} sōm et passionē illius. In
scia aut naturali pferat^{us} ens mobile. ideo oportet
pferari i scia nāli passionē entis mobilis fm q.
mobile ē. Corp^{us} aut aiatum est ens mobile q. bz i
se pncipiū motus. id naturalis pferare h3 corpus
aiatus et ea que debent^{ur} corp^{or}i aiat^o fm q. hui^{us} mo-
do passioēs corp^{or}is aiat^o diuersificant^{ur} f3 diuersos
grad^{us} viuētū. alie. n. sūt passioēs aiat^o vt aiatū ē:
et alie aiat^o fm q. sensitiua et alie fm q. alia huiusmo-
di grad^{us} aut viuētū sunt qm^{or} qdā. n. viuētū
sunt solū aia vegetatiua quedā aut vegetatiua et
sensitiua. imobilia tñ fm locū sicut sunt bruta ipse
cta quedā sunt que viuūt vita vegetatiua et sensi-
tiua et mobilia sunt fm locū vt bruta pfecta. quedā
aut cū h3 sunt intellectuales vt hoies et cū hoc sunt vi-
uerse pōnes corp^{or}is aiat^o quedā. n. sunt passioēs
corp^{or}is aiat^o fm q. viuūt vita vegetatiua quedā
fm q. viuūt vegetatiua et sensitiua que fm q. pnci-
pat^{ur} motū fm locū quedā est passio aiat^o fm q. pnci-
pat^{ur} rōnē et est intelligere q. fm q. huius non est de
consideratiōe naturalis passionē corp^{or}is aiat^o fm
q. mobile est moueri et de talib^{us} pferat^{ur} pbs i lib.
de motib^{us} aialū et i lib. de pgressū. In libro. n. de
motu aialū cōsiderat^{ur} de pibus aptis ad motū me-
diatib^{us} quib^{us} aial mouet^{ur} de passionib^{us} vero que se
quāt corpus aiat^o fm aiaz sensitiua determinatur
i libro de sensu et sensato et de somno et vigilia et de
memoria et reminiscētia passioēs vero q. sequunt^{ur}
corpus aiat^o fm q. huiusmodi sunt pproprie mors et
vita et longitudo et breuitas vite et alie que coordi-
nant^{ur} ad istas fm. n. pte aie vegetatiua primo vi-
uunt aiat^o fm q. dicit aristo. primo de generatione
aialū q. embrio prius vita plante viuūt q. vita aia-
lis et tales passioēs sunt sanitas et egritudo sanitas
enī bona est dispositio ad vitā et egritudo mala dis-
positio tales sunt sili nutrimentū et nutritibile d. mor-
te et vita in quo determinat^{ur} de inspiratione et respi-
ratione que sunt necessaria ad vitā in quibusdāz et
de iuuentute et senectute que diuersificant vitam et
de istis insimul: q. fere easdē eas hūt de sanitate
aut et egritudine in libro separo sili de nutrimento
et nutritibili qui lib^{er} i nōdū perueniūt ad nos 8 cau-
sis vero longitudinis et breuitatis vite in isto libro
consideratur. Considerat^{ur} enīz ppter quā eāz qdāz
sunt longioris vite quedā aut breuioris. diuidunt^{ur}
autem liber iile in problemū et erectiones. scda
ibi: sunt autē humana prima diuidunt^{ur} i ptea tres.
in prima dat intentiones suā. in secunda dat modū

De longitudine et breuitate.

precedendi ibi. Principium autem generationis. in terra dat ordinem huius doctrine ad quasdam alias partes scientie naturalis ibi. de somno quod igitur. i. prima intelligendum est quod cum consideratio effectus dependeat ex consideratione cause et principiorum consideratione de longitudine et breuitate vite oportet considerare eas et principia longitudinis et breuitatis. Vnde id dicitur quod nobis considerantibus longitudinem et breuitatem vite. Considerandum est propter quod cum quedam animalia sunt longioris vite et propter quod cum quedam sunt breuioris: longioris sicut elephas et homo breuioris sicut sunt animalia quorum produs non est nisi unus mensis et alia quorum unus dies notabilis tantum et vix considerandum est ea longitudinis et breuitatis vite quod dicitur propter placentas quas quedam sunt longioris vite: quedam breuioris quas eas assignabit.

Principium autem considerationis necessarium post ex eo quod est dubitare de ipsis. Deinde cum dicitur. Principium autem considerationis dat modum considerandi. et diuidit in duas partes. in prima dat modum considerandi. in secunda dat eas huius ibi. Non enim palam. in prima dicitur quod cum in his que sunt manifesta. precedendum sit et manifestis. et postmodum bitando volentibus considerare eas et longitudinis et breuitatis vite. primo precedendum est dubitando.

Non enim est palam utrum alterum: aut idem causa omnibus animalibus et plantis eius quod est: hec quidem esse longe vite: hec autem breuioris: et plantarum has quidem pauci temporis: has autem multum durabilem habere vitam.

Deinde cum dicitur. Non enim palam assignat causam huius. et diuidit in duas secundum eas quas assignat. secunda ibi. Adhuc autem utrum eadem. in prima dicitur in his que sunt manifesta nobis rationabile est procedere dubitando: sed manifesta est nobis ea longioris vite et breuitatis vite i. uiuentibus ergo in hac precedendum est primo dubitando minore: declarat dicens quod rationabile est. procedere dubitando: quod non est manifestum: utrum propter eandem causam oia que sunt longioris vite sunt longioris vite: nec similiter est manifestum utrum propter eandem causam omnia que sunt breuioris vite sunt breuioris vite similiter in plantis non est manifestum utrum propter eandem causam sunt breuioris vite et alia longioris.

Adhuc autem utrum eadem que longe vite: et que secundum naturam sana natura constantium: aut separata sunt. Et quod breuioris vite et langorosum. aut secundum quosdam quidam langores appropinquant langorosa secundum naturam corpora his que breuioris vite: secundum quosdam autem nihil prohibet langorosos esse longe vite existentes.

Deinde cum dicitur. Adhuc autem assignat causam aliam precedendi dubitando et postea esse declaratio minoris perfecta et dicitur quod rationabile est procedere dubitando quod manifestum est utrum eadem sunt animalia sanata et que sunt longioris vite: aut alia sunt sanata et alia que longioris vite aut sicut alii egrotantia que tamen sunt longioris vite.

De somno quidem igitur et vigilia dictum est prius. De vita autem et morte dicendum

est posterius. Similiter autem de langore et sanitate quantum adiacet naturali philosophia. Nunc autem de causa eius quod est: hoc quidem esse longe vite: hoc autem breuioris vite: sicut dictum est prius considerandum.

Deinde cum dicitur. De somno quidem igitur dat ordinem istius prius ad quasdam alias partes scientie naturalis i. libro. n. de somno et vigilia et sensu et sensato dicitur de istis passionibus dictum est: id dicitur quod de somno et vigilia dictum est prius in libro de somno. De vita autem et morte dicendum est posterius et similiter de sanitate et egritudine: et hoc quod pertinet ad naturales: et ideo dico hoc quia considerare eas sanitaris et egritudinis in vniuersali pertinet ad vniuersales: sed i. particulari pertinet ad medicum. Nunc vero dicendum est de causis longitudinis et breuitatis vite sicut prius dictum est.

Sunt autem habentia differentiam hanc tota ad tota genera et corus que sub una specie altera ad altera. Dico autem secundum genus quidem differre: ut hominem ad equum: longioris enim vite genus hominum quod quod equorum. Secundum speciem autem hominem ad hominem. Sunt enim et homines: hi quidem longe vite: hi autem breuioris vite: alteri secundum altera loca distantes. Que quidem enim et calidis gentibus longioris vite. Que autem in frigidis breuioris vite: et habitantium autem eundem locum differunt. Similiter aliqui qui hac differentia adiungunt.

Deinde cum dicitur. sunt autem humana persequitur de causis longitudinis et breuitatis vite et diuiditur in partes duas. i. prima permittit duas differentias viuentium i. longitudinis et breuitate vite animalium. i. secunda inquit de causis et principis ipsorum ibi. oportet autem accipere. in prima dat duas vias animalium i. longitudinis et breuitate vite et dicitur quod animalia in longitudine et breuitate vite diuersificantur et hoc duabus differentis. Quedam enim sunt animalia que secundum totam suam speciem sunt longioris vite quam animalia alterius speciei ut homo secundum totam suam speciem vel secundum totam suam speciem longioris vite est quam equus appellatur ibi. genus species. alia sunt animalia que sunt longioris vite quam quedam animalia eiusdem speciei ut quidam homines sunt longioris vite quam alii et hoc propter duas causas pertingere potest quarum una est diuersitas complexionis. Alia autem diuersitas regionis. Illi enim qui morantur in calida et humida regione vel repata sunt longioris vite quam illi qui habitant in frigida. Itaque contingit quod homines quidem sunt longioris vite quam breuioris et causa huius est diuersitas complexionis. Illi enim qui sunt sanguinei longioris vite quam sunt calidi et humidi. Alia autem fiat per calidum et humidum et melancholicum sunt breuioris vite.

Oportet autem accipere quid facile in natura corruptibile constantibus: et quid quod non facile corruptibile. Oportet autem accipere. Inquirat de causis longitudinis et breuitatis vite. et diuiditur in duas. in prima determinat de causis longitudinis et breuitatis vite dubitando. in secunda determinat secundum veritatem ibi. erant autem ad

buc. prima in duas. in prima inquirat eas corruptionis. in secunda mouet quandam dubitationem ibi. forte autem. prima diuidit in duas. in prima ponitur iterum sua. in secunda quaeritur ibi. ignis. in prima intelligendum quod motus corruptio quodammodo est ideo uolentem phiderare de causis logarithmorum et breuitatis vite oportet phiderare quod corruptibile et quid facile corruptibile et quid difficile corruptibile.

Ignis et aqua et his cognata non habent eandem virtutes existunt generationis et corruptionis causa alijs. Itaque et quilibet aliorum ex his entia et constituta principare horum nam. Deinde cum dicit. Ignis persequitur et diuidit in partes duas. in prima assignat eam corruptionis in his que sunt natura sunt. secundo in his que sunt finem autem ibi. rationabile quicquid. in prima dicit quod ignis et aqua et aer et terra cum non habeant eandem virtutem quod ignis perit aqua in vitasque quare et aqua terre. iterum quod materia sunt ipsa sunt ea corruptionis in alijs per quod rationabile est quod illa que ponuntur et istis sunt corruptibilia sed mixta sunt huiusmodi quare.

Rationabile autem. Quicquid quidem pro sita ex multis sunt et domus.

Deinde cum dicit. rationabile autem ostendit eas corruptionis in artificialibus et dicit quod rationale est quicquid composita sunt ex multis sunt corruptibilia et non solum mixta sed et alia ut domus et ratio huius est quod pro sita et aliquibus resoluitur in ea et quibus ponitur.

De his quidem igitur altera ratio. Sunt enim et proprie corruptiones multis existentiis. ut scientia sanitas et egritudo. hec enim corruptionum estis non corruptionis suis suscepimus sed saluatis. et ignorare quidem corruptio remissio et eruditio. Scientie autem obliuio et deceptio. Secundum accidens autem eorum sequuntur naturalibus que aliorum corruptiones. Corruptis enim animalibus corruptionum et scientia sanitas que in animalibus.

Deinde cum dicit. De alijs quid igitur et assignat eam corruptionis in simplicibus. et diuiditur in tres duas. In prima facit quod dicitur est. In secunda inserit correlatum. secunda ibi. propter quod de anima. in prima dicit quod in alijs mixtis est alia ea generationis et corruptionis. sunt enim. alique forme que habent aliam corruptionem. et sic corruptionis eorum in quibus sunt sicut ignis corruptionum dupliciter non corrupto subiecto in quo est uno modo per eruditionem. alio modo per remissionem. scilicet scientia et sanitas et egritudo corruptionum saluatis subiectis in quibus sunt scientia quidem per obliuionem et quando delectat spiritus in anima. Alio modo per ignorantiam dispositionis. alio modo corruptionum per accidens per corruptionem eorum in quibus sunt. corruptio enim animalium corruptionum sanitas que est in eo vel egritudo. vel scientia et in hoc tangit et duplicem modum corruptionis talium formarum quorum unus est a perario. alio alius est per corruptionem sibi quibus sunt.

Propter quod de anima rationabitur quis utique ex his. Si enim est non a natura sed quodammodo scientia in anima. sic et anima in corpore. erit utique ipsius et alia corruptio preter corruptiones qua corruptionum

corrupto corpore. Itaque quoniam non videtur talis existens et aliter utique habebit ad corporis corruptionem.

Deinde cum dicit. Propter quod et de anima inserit correlatum quod dicitur quod sanitas que forma est quodammodo est alia huius corruptionem a corruptione qua corruptionum corrupto corpore dicit quod cum sit forma quodammodo ratio nabiliter dubitabit aliquis. si enim anima non sit nature subiectus sed sit sic in corpore sicut scientia in anima. erit ipsa alia corruptio anime et illa qua corruptionum corrupto corpore. igitur quod manifestum est quod aliter se habet ad corruptionem quam scientia ad animam intelligendum quod autem peribis loquitur de anima sensitiua et vegetatiua aut de intellectu et anima. si primo modo manifestum est quod corruptionum corrupto corpore et non aliter corruptionum. ideo alio modo se habet anima ad corpus quam scientia ad animam. quia scientia se habet ad animam non sicut actus secundum. non scientia potest habere aliam corruptionem et generationem preter generationem et corruptionem corporis. ideo si loquitur de anima vegetatiua et sensitiua rationabiliter loquitur de anima vegetatiua et sensitiua. si loquitur de intellectu non potest esse verum quod ille simpliciter est corruptionum nec ipse loquitur de intellectu quod dicit. Si enim non existens non intellectus aut natura est finis.

Fortem autem utique quis dubitabit ratio nabiliter verum est. ut incorruptibile erit quod corruptibile. ubi ignis fursum. ubi non est contrarium. Corruptum enim qui quidem inexistunt contrariis secundum accidens. eo quod illa corruptionum. Invenimur enim contraria ab inuicem. Secundum accidens autem nihil contrarium in substantiis corruptionum propter de nullo subiecto predicari substantiam. Quare cui non est contrarium. et ubi non est impossibile utique erit corruptum. Quid enim erit corruptum. si a contrariis quidem corruptum accidit solis. hoc enim non existat. aut totaliter aut hic.

Deinde cum dicit. forte autem utique postquam declarauit que sunt ea corruptionis in mixtis et in simplicibus in parte ista mouet quandam dubitationem et eam dissoluit et diuidit in partes tres. In prima mouet dubitationem. In secunda arguit ad partem unam ibi. corruptionum enim. In tertia soluit ibi. aut hoc. sic in prima dicit quod circa ea que dicta sunt dubitabit aliquis et hoc rationabiliter verum contingat esse aliquem locum in quo quod est corruptibile finem naturam suam non possit corruptionum propter similem dispositionem sic ignis quod de natura sua corruptibilis possit et eadem obis. lunc sit ibi corruptionum ubi non videtur habere spiritum et rationem dubitatio uis potest esse. quod si nihil corruptionum nisi a spiritum si corpus corruptionum si natura sua et alio loco non habeat spiritum ut quod in illo non possit corruptionum. Deinde cum dicit. corruptionum enim. arguit ad unam partem dubitationis. et primo assumit quod quicquid sunt spiritus ipsa corruptionum. et igitur corruptionem spiritus corruptionum quod spiritus istis. illud autem quod est finem duorum spiritus per accidens non corruptionum. quod corruptionum habet finem quod est in potentia ad illud principium finem non habet finem. et igitur primum finem duorum spiritus non corruptionum si accidens. de eo autem finem accidens ita quod corruptio intrat finem eius. sed aut sicut dicimus naturam corruptionum ipsam aliquid in ipsa corruptionum et his accipit hoc quod spiritus se corruptionum.

illa autē que sunt ipsi sū accēti q̄ ergo nō hz p̄rū
et vbi nō hz nō corūp̄it autē ibi. simpli nō pōt corūp̄
p̄rū nō pōt esse corūp̄ens ibi aut nō est: corūp̄ens
cū corūp̄io solū fiat a p̄rio: et ibi nō hz p̄rū: signis
in sup̄iori loco nō hz p̄rū. ergo ignis ibi simplici
ter erit corūp̄ibilis.

Aut hoc siquidē verū est: sic autē nō.

C Deinde cū dicit. Aut hoc siquidē. verū soluit
dubitationē: et diuidit in p̄res duas. In prima p̄po
nit solutionē suā. In secūda manifestat ibi. Impos
sibile. n. materiā. In prima dicit q̄ corpus corūp̄
ibile sū naturā suā ē corūp̄ibile in aliquo lo
co p̄pter similitudinē dispositionē. vno modo verū ē. alio
modo nō falsū quidē est esse corūp̄ibile simplici
ter verū est autē esse corūp̄ibile. i. de facili corūp̄
ibile. in corūp̄ibile. n. dicit dūm aut oīo est non
corūp̄ibile aut q̄ nō de facili.

**Impossibile enīz materiāz habēti nō erit
stere aliquid contrariū. Omnino quidē
enīz inesse calidū aut rectū cōtingit. Omne
autē esse impossibile aut calidum aut rectum
aut albi. Erunt. n. passionē separe.**

C Deinde cū dicit. Impossibile. n. manifestat suā
solutionē: et diuidit in duas. In prima p̄re declarat
q̄ illud qd est corūp̄ibile ē naturā suā nō pōt esse
corūp̄ibile simplici. In secūda ostendit quōd potest
esse corūp̄ibile. i. nō de facili corūp̄ibile ibi p̄o
pter qd et transposita. in p̄ma p̄mo facit qd dicitur ē.
in secūda infert correlariū ibi. p̄pter qd oīa. in p̄ma
duo facit. p̄mo p̄bat q̄ omne habēs materiā hz cō
trariū necessariū. sed oīo ex hoc p̄cludit q̄ omne corūp̄
ibile de necessitate corūp̄et ibi. si igitur quādo in
p̄mo dicit q̄ impossibile est id qd habet materiā nō
habere aliquo modo p̄rū et ratio p̄lusa est p̄rariū
necessariū inest alicui nature subiecte. Natura autē
subiecta potētia est ad duo cōtraria. Inter ū possi
bile est id p̄rariū inesse nō subiecte ē: quālibet ex
parte et possibile ē aliquid ē calidū oīo vel rectū:
sed impossibile est oīo esse calidū aut rectū. in hoc
enīz esset frigidū aut curū hoc est cōtrariū eius: si
nihil esset eis cōtrariū nō transmutarentur nisi nō
mutaret a formis oppositis sepatis a materia hoc
autē est impossibile: q̄ cū iste passionē calidū et humi
dum immediate transmutent a formis et accidentib⁹
que sunt immediata p̄ncipia alteratōis sequit q̄ pas
sionē suē accidentia erunt sepatia a materia qd ē
possibile ergo impossibile est omne ens esse calidum
aut rectū ergo oportet aliquid aliū esse frigidū aut
curū: quare manifestū est q̄ omne habens mani
festum contrariū habet.

**Si igitur quando simul fuerint factiū
et passiū: hoc quidē semper facit: hoc au
tem patitur impossibile nō p̄mutare. Adhuc
si necesse superflū facere. superflū autem
contrariū: ex contrario enim semper per
mutatio. superflū autem reliquis p̄loris.**

C Deinde cū dicit. Si igitur q̄ ex hoc p̄bat q̄
omne corūp̄ibile de necessitate corūp̄et. et habet
duas partes. In prima supposita ista p̄clouē q̄ oī
habens materiā habet cōtrariū. p̄bat qd est hīs
materiāz est corūp̄ibile. sō qd corūp̄ibile vbi cū
q̄ ponat necessariū corūp̄et ibi. Si autē oī. s. m. d.
sū qd dupliciter p̄bat. s. ibi. adhuc in p̄ma dicit

Adhuc dictū est q̄ omne habens materiā hz p̄rū.
p̄rū autē dicitur app̄ximari p̄rio. actiū autē et pas
siū p̄rariū app̄ximatis impossibile est ea nō age
re: sed p̄raria agentia sine p̄ticipia impossibile ē nō
p̄mutare quare manifestū est q̄ corūp̄ibile de ne
cessitate corūp̄etur. Deinde cū dicit. adhuc si ne
cesse. arguit hoc idē secūdo et dicit q̄ idē rōnabili
ter apparet si supponamus qd superflū agit i mi
nus et hoc rōnabile est: q̄ superflū aliquo modo
cōtrariū est minori: vel diminuto. cōtrariū autē na
tum est p̄mutare cōtrariū. ergo manifestū est q̄ cor
ūp̄ibile necessariū corūp̄et: q̄ corūp̄ibile super
flūz habet p̄rariū et subdit q̄ ista ratio non ē alia
a prima sed est aliquid p̄ioris rōnis quonā super
flū est q̄ accipiat i prima ratio et super quo sim
dabatur et hoc intendit per istas litteras. superflū
autē relique p̄ioris.

**Si aut omne ex pellit quod actu p̄rariū:
et si hic corūp̄ibile vtiq̄ sic aut non: sed a
cōtinente corūp̄itur: siquidēz sufficiens ex
dictis. Si aut nō supponere oportet q̄ uest
aliquid actu cōtrariū. Et superflū sit: p̄
pter quod et minor flāma cōburnit a multa
secundū accidēs: quia alimentum quod illa
in multo tempore consumit sumum: hoc flā
ma multa cito.**

C Deinde cū dicit. Si aut omne p̄bat q̄ corūp̄i
bile vbi cūq̄ ponat necessariū corūp̄et: et dicit q̄
p̄rariū secundū actū corūp̄itū et expulsiū est sui
p̄rariū. Si enīz fuerit p̄rariū formaliter app̄ori
matūz p̄rario agit et corūp̄it sui p̄rariū et si corūp̄
ibile ponatur in aliquo loco vbi cūq̄ corūp̄et a
suo cōtrario. Si autē p̄sens non fuerit p̄rariū for
maliter: ita q̄ in loco aliquo non habet cōtrariū for
maliter corūp̄et tū a p̄tinente siquidē fuerit cōti
nens ei cōtrariū virtute et fuerit sufficiens ad cor
ruptionē: et hoc manifestū est ex dictis. actiū enīz
et passiū app̄ximata impossibile ē nō agere. ideo si
p̄tens fuerit virtute cōtrariū corūp̄ibili corūp̄it
per ipsum. Si autē p̄tens nō fuerit virtute p̄rium
oportet supponere qd adit formaliter aliquid ex
cellens seu p̄rariū et sic superflū est: et id qd est ex
cellens virtute ip̄m corūp̄ibile iam corūp̄et ip̄m
vel aliter ex cōtrario qd oportet ponere qd sit su
perflū et in aliquo mō contrariū p̄pter qd minor
flāma a maiori corūp̄etur sū accidens eius q̄ bu
dum vel sumus minoris flāme qd erat nutrimentūz
ei in magno tēpore et cōsumebat in multo cōsumit
in paruo a maiori flāma. humido aut corūp̄to qd
erat nutrimentū minoris flāme corūp̄it illa flāma.

**Propter qd omnia semp in motu sunt
et fiunt: aut corūp̄untur. Continens autēz
aut cooperatur: aut operatur: et p̄pter hoc
p̄pter hoc transposita durabiliora quidem
fiunt et paucioris durationis natura: eterna
autem nusquā qui buscūq̄ contraria erunt.
Conferimus enim materiā contrariū habet:
quare siquidē eius quod vel secundū locūz
permutat. Si autem quāti secundū augmē
tum et decremētū. si autē passionis alterat.
C Deinde cū dicit. Propter qd oīa infert ex dictis**

Ep̃tētia. n. qđā plātaz neq; fāguinē hñtia.
Apis. n. durabilio: quozūdā sanguinē dā
benitiū neq; exanguia: malachia. n. Ep̃tētia
qdē exanguia: aut neq; qđ terra. Et. n. plātē
ep̃tētia sunt ⁊ alia gressibilia: neq; qđ mari.
Et enim ibi que breuis vite ⁊ ostrakura et
malicia.

255

¶ Deinde cū dicit. *Oporet. n. Accipe declarat et*
dimidiat i dūq; qd pmo declarat cū longitudo n
beuitatis vicei xli. sū i particulari ibi. pp qd totum
pria i qmō. qmō. n. sūnt e r qd aggregat cā lō
ditudo n beuitatis vicei 75 s b dimidiat ipres qmō.
i pma poi pma i pā secundū vicei. Nec rursū. i ter
tia tertius ibi. nō solū. i qra qra ibi. qd aligub.
pma i duas. i pma pmitit duas suppos. i fa et il
lissit pma cā lōditudo vicei ibi. necesse igit fene
scia. i pma dī qd declarat dūq; cā lōditudo i
re: qd accipe qd oī alit cā lūdū i humidū. qd āt
te: calidū hoc apparet. oī. n. viciū nutritio i di
ger: vnde omnia viuētia nutritimētu recipiunt.
Nutritimētu autem in principio ē contrarium
in fine simile. ideo oporet ipsū alterari a pncipi
o aliquo iutresco. Alterans autem transmu
rans alimentū ē calidū. quare omne alit cā lō
viens caliditatem habet. calidū autem siue hu
midū stare nō potest: quia ipsū humidū cū p
prium subiectū calidi. ideo esse viēns calidū v
t humidū habet. in istis autem constitit ipsū v

De iuuentute et senectute.

uer. Senectus vero frigida et sicca est: quia senectus priuatur iuuentute que calida et humida est: mortua vero sit frigida: et sicca sunt moribunda enim frigida inueniuntur: et iuuentia calida: et ista manifestant ad sensum. unde materia corporum sunt calidum: humidum: frigidum: siccum. Et istis enim essentibus est corpus uiuens fin materiam ista igitur duo sunt que premitur. scilicet quod omne animal est calidum et humidum: et quod senectus est frigida et sicca.

Necesse igitur senescentia deficere: propter quod oportet non facile desiccabile esse humidum.

Deinde cum dicitur. necesse igitur infertur ex istis causis: longitudinis vite: et diuinitas. In prima. scilicet quod dictum est in secunda declarat per signum ibi per quod: et pinguis. In prima dicitur: quod cum semel sit frigidum: et sicum necessario etiam senescentia infirmitas: et deficiat. In etate enim prius calidum consumebat humidum: ideo necesse fuit esse processum tempus calidum debilitare: quod consumendo: et corripendo humidum per accidens corripit se ipsum: quia igitur calidum efficitur humidum si aliquid debeat esse longe vite: et humidum non esse effecabile cito. Illa. n. quod habet humidum de facili effecabile sunt breuiter vite: quod autem non habet humidum de facili effecabile sunt longe vite.

Et propter hoc pinguis impuribilis. causa autem quod aeris: aer autem ad alia ignis. Ignis autem non sit putrefactus.

Deinde cum dicitur. Et propter hoc declarat quod dicitur per signum: et dicitur quod illa quod habet humidum non de facili effecabile sunt longe vite: et propter hoc pinguis longe vite sunt: et impuribilis longe vite quod est vitium: quod pinguedo per se colligitur: quod tenet se aduincere: et ideo non sunt de facili separabiles propter hoc tale humidum non est facile effecabile ut pinguis sunt impuribilis: quia talia sunt aeris a diuino. Aer autem sic se habet ad aquam: et frax sic ignis ad omnia alia elementa qui impurabilis est respectu ipsorum: ergo sit aer impuribilis est respectu terre: et aqua illa quod habet aeris a diuino de difficultate putrefacta sunt. Illa vero quod habet aquam a diuino est. Alia ratio potest esse: quod putrefactio accidit cum erant humidum terrefactum: cum humido ipso tunc erat calidum. Et autem tunc humidum erat aliquid est: totum calidum sit. Et ideo illa quod habet humidum cito effecabile et eralabile cito putrefactum. Illa vero quod non habet humidum cito effecabile. Sed habent humidum pingue de facili eralabile. de difficultate putrefactum: et hoc propter viscositatem partium: et tenacitatem: ideo pinguis non sunt de facili putrefacti.

Neque sursum paucum oportet esse humidum: facile siccabile enim quod paucum: propter quod et magna et animalia et planere ut vniuersaliter dicere longioris vite: ut quem admodum dictum est prius. Rationabile. n. maiora plus habere humidum.

Deinde cum dicitur necesse. scilicet. tangit secundum: quod est causa longitudinis: breuius vite: et dicitur quod non solum os humidum est pingue. Sed os ipsum est multum: quod paucum humidum est de facili effecabile quod autem habet humidum de facili effecabile cito senescunt: et corumpunt. ideo si debeat esse longioris vite os quod debeat multum humidum sit: os quod calidum sit multum: quod si humidum est multum et calidum paucum suffocare calidum ut si humidum pau-

cum: et calidum multum cito consumere humidum: et ideo os utraque est magna proportionate: et propter hoc magna animalia: et placentia pluribus sunt longioris vite: sic dictum est prius: quod rationabile est: quod maiora sunt plus habere de humidum: et dicitur ut vltimè diceretur: primo solum non est vltimè verum. Modus. n. Aristoteles. dicitur quod sermo suus non habet veritatem vniuersaliter.

Et ideo solum autem propter hoc longioris vite. Dne enim cause quod quantitas: et quod quale quare oportet non solum multitudinem esse humidum: sed hoc et calidum: ut neque facile congelabile sit. Et propter hoc homines longioris vite magis quibusdam maioribus longioris vite deficientes multitudine humidum: si pluri ratione excedat secundum quale quod deficiat secundum quantum.

Deinde cum dicitur. Ad solum autem. potest tertium quod ut est causa longitudinis vite dicitur: quod non solum ex hoc: quod habet multum humidum sunt longe vite: humidum: quod est subum vite os esse quantum: et sic. i. habet quantitate et sic. i. proportionem cum calido. si. n. humidum est quantum. i. una gne quantitas: et non quale. i. non bene proportionata: tunc calidum non consumere cito sed suffocare ab illo multo humido vltimè humidum congelare quod calidum cito deficeret quod si esset calidum multum: et humidum. paucum humidum consumere cito: et ideo os. Ad hoc: quod aliquid sit longe vite: quod humidum sit quantum: et quale. i. habet quantitate proportionata cum calido: ut non cito sit congelabile vel desiccabile: et propter hoc pinguis quod habet longioris vite quod quedam animalia quod plus habet de humidum propter quantitate: et plus creditur proportionem quas deficiat propter quantitate. propter hoc homo longioris vite est: quoniam equus: vel et quod quedam animalia quod excedunt ipsum finem quantitatem.

Est autem aliquibus quidem calidum pingue: quod simul facit non facile siccabile et non facile infirigidabile: quedam autem animalium habent humidum. Ideo oportet firmum esse non leuiter corruptibile neque superfluum. Interimur enim quod tale aut longiore aut natura priuatur: aut est superfluitas virtus et corruptiua: hec quidem nature: hec autem periculosa.

Deinde enim dicitur. Est autem animalibus tangit quantum: quod est causa longitudinis vite et dicitur quod quibusdam animalibus inest humidum pingue: et hoc duo accidunt vnum est quod tale humidum non sit de facili effecabile. Aliud est: quod non est de facili infirigidabile pingue enim acreum est. Aer autem calidus est calidum vero non est de facili congelabile. Ideo pingue non de facili est congelabile. Sed illa que habet aqua tunc humidum sunt breuius vite: quia tale humidum est grossum: et frigidum: et de facili potest infirigidari et congelari: nec enim pingue est congelabile. propter causam prius assignatam. Sunt autem quedam animalia que habent alium humorem. i. alienum: et superfluum humidum: quod est causa facilis corruptionis: et propter hoc oportet id quod est futurum corruptibile non de facili carere superfluo humidum: talia enim corumpunt cito: quod calidum naturale suffocat per humidum superfluum: siue fuerit naturale: siue egritudine humoris aut humidum superfluum: aut est diffusum in tota sub-

vel in aliqua particula: vel in mēbris: utroque mō
est causa facilis corruptionis quāvis illud magis qđ
est diffusius p totā substantiā: ideo si debeat aial lō-
ge vite esse qđ humidū sit cōstane nō de facili ex-
sicabile neq; cōgelabile nec sūpūū. sic igit eritis
quattuor: pōt colligi causa lōgitudinis: 7 breuitatis vi-
te. scilicet qđ aliquid debeat ēē lōge vite qđ humidus
habeat bonā pportione cū calido: 7 qđ nō sit in eo ali-
quid sūpūū. Si autē deficiat in aliquo istarū erit
breuis vite.

Propter quod coitua: 7 multi sperma
senescunt cito. Sperma enim superfluum 7
amplius desiccatur emissus: 7 propter hoc est
multus lōgioris vite equo 7 alino: ex quib⁹
genit⁹ est. Et femelle masculis si coitui sint
masculi: ppter quod 7 pasceres masculi bre-
uioris vite femellis.

Deinde cū dicit. Propter qđ coitus assignat cām
lōgitudinis: 7 breuitatis vite in piculari: 7 diuiditur
in duas. In prima assignat causas quare quedā aia-
lia sunt lōgioris vite: 7 hoc absolute. in scda facit b
in cōparatione. Ibi aquatilia autē minus. Adhuc
prima in duas. In prima assignat cām cōtiale lon-
gitudinis: 7 breuitatis vite. In scda assignat cās
accidentales ibi alimentū autē prima in duas. In pri-
mo assignat cām breuitatis vite. i. aliquibus. scdo
cām lōgitudinis. i. natura autē. prima i. duas fm q
duas causas dat. scda ibi adhuc autē quēcūq; la-
boriosa. In prima intelligēdū est: qđ spma est super-
fluum. terre digōnis prigit. n. qđ calidū: qđ digerit ei-
bus plus digerit qđ sit necessariū ad nutritionem: 7
augmentū 7 id sūpūū est semē: 7 est humidū: 7 mī-
tis ad vasa seminaria: 7 expellit in coitu: 7 ex illo
quicq; generat simile generat: id semē qđ de sub-
stantia generatis erar: qđ statim erat natū pueri in
substantia rei alēde pigit. n. qđ nō deficit tale humi-
dū: qđ natura mittit humidū: qđ erat necessariū ad
nutritionē. Ideo dicit arist. qđ aialia qđ sunt coitua
multū: 7 multi spermatis sunt breuioris vite qđ alia
7 citius senescunt. spma. n. sūpūū est alimēta: 7 ideo
cū tale sūpūū nō est natura mittit humidū: qđ de-
bet esse nutrimentū: 7 ideo desiccant talia multū: 7
ppr hoc multus lōgioris vite ē qđ equus: 7 asinus
et qbus est genit⁹ 7 vli femine: qđ masculi: cū tamen
masculi coitu sint multū: qđ plus spermatisant ma-
sculi qđ femine: ppter ea pasceres masculi sunt bre-
uioris vite: qđ femelle: qđ plus emittunt de femine:
7 ideo citius erescantur.

Adhuc autē quēcūq; laboriosa mascu-
lorum propter laborem senescunt magis: de
siccat enim labor: senectus autē sicca est.

Deinde cū dicit. Adhuc autē laboriosa. dat aliaz
cām breuitatis vite: 7 dicit qđ masculi illi qđ plus labo-
rāt sunt breuioris vite 7 cū hui⁹ est: qđ ppter laborem ci-
tius senescunt. labor. n. erescere h⁹: qđ ercit calidū
ipsus erescatū incipit eralare 7 psequēs humidū
erabit: 7 ideo ppter laborem citi⁹ erescant: 7 psequēs
senescunt citius: qđ senect⁹ est sicca 7 vlti⁹ corrupū
tur. verūtamē est qđ excreciū 7 labor: aliq⁹ cōpētū
7 illis qđ hnt humidū sūpūū: extraneū: 7 paucū ca-
lidū: n. ppter laborem calidū erescat. Calidū autē
erescatū cōsumit humidū sūpūū: sed hōibus ar-
tuatis: qui non habent tale humidū non competit
propter dictam causam.

Natura autem est: ut ad omne est dicere
masculi femellis longioris vite. Causa autē
quia calidius animal masculis est qđ femella.
Eadem autem in calidis longioris vite sunt
qđ in frigidis locis propter eandē causam: p-
pter quam quidē 7 maiora 7 maxime nota-
bilibs magnitudo animalū solidior: secundū
naturam: propter quod 7 serpentes 7 saute
7 solidiora magna in calidis locis: 7 in rubro
mari ostracoderma augmētū enim calida hu-
miditas causa 7 vite. In frigidis autē locis
magis aequum humidū quod in animalib⁹
est: propter quod facile congelabile.

Deinde cū dicit. Natura assignat cām lōgitudi-
nis vite: 7 diuidit in duas. In prima assignat cām
lōgitudinis vite ex calido naturali. in scda: ex ca-
lido regionis. ibi eadē autē. In prima assignat qđ mascu-
li naturalit⁹ 7 vt vniuersalit⁹ dicit lōgioris vite sunt
qđ femelle 7 cū est qđ mascul⁹ est calidior: femella in
eadē spē. Deinde cū dicit. Eadē ar assignat cām
qđ sunt i calidis regionib⁹ lōgioris vite: qđ in frigidis:
7 diuidit in duas ptes. In prima facit hoc. In scda
infert correlariū. scda ibi qđ qđ. In prima dicit qđ
eadē fm spēm alia lōgioris vite sunt in calidis re-
gionib⁹: qđ in frigidis. 7 qđ magnitudo earū est val-
de notabilis: 7 ppter hoc serpentes: 7 rane: 7 solida-
ra que sunt vari coloris magne qđtatis sunt in lo-
cis calidis: 7 in mare rubro ostracoderma 7 causa hui⁹
sunt: qđ calidū humidū ē causa vite: 7 augmētū ei-
lidiū. n. principū vite ē: itē calidū est erescere:
7 dilatare humidū 7 ideo cū augmētū est: 7 id in re-
gionib⁹ calidis tēperare: 7 i mare rubro: ppter calidā
multitudinē inueniunt serpentes magne 7 notabilis
qđtatis: 7 in mare rubro ostracoderma: 7 i locis ve-
ro frigidis humidus qđ est in aialib⁹ est aquosus: 7
grossus: 7 tale de facili cōgelabile. Et ideo aialia fri-
gida in talib⁹ locis pue qđtatis sunt qđ frigidū ē cō-
stringere: 7 nō dilatare. prigit nī i locis frigidis: ppter di-
spositōes loci: 7 inuenire magna aialia: vt sunt illa qđ
habitāt iuxta mare ppter caliditatem maris: 7 in val-
lib⁹. valles. n. calide sunt ex pte motū: 7 id vide-
mus hōies qđ morant in talib⁹ locis ēē magne qđditi-
tatis 7 intelligēdū est: qđ dicitur est de calidis regio-
nib⁹ tēperare: qđ n. sunt i calidis ercellent sunt pna.

Quare hec quidem nō sunt omnino ani-
malium que pauci sanguinis aut sanguinez
habentium in his que ad arctum locis neq;
gressibilia in terra: neq; aquatilia mari. Nec
autem sunt quidem: minora autē 7 breui-
oris vite. Ausert enim congelatio augmentū.

Deinde cū dicit qđ qđ infert correlariū 7 dicit:
qđ cū illa aialia qđ generant in locis calidis sunt ma-
gne qđtatis: 7 accidunt qđ oio nō sunt aialia: qđ parus
hnt de sanguine: vt aialia qđ hnt sanguinē. i. frigidus
in septentrionib⁹ locis: nec gressibilia i terra. nec aqua-
lia i mare sunt apte qđdē sunt qđtatis mīme sunt qđ
frigus ercellent: auferit: 7 impedit augmentum: 7
sunt breuioris vite: ista satis apparēt ex dictis.

Alimentum autem non sumentia 7 plan-
te 7 animalia cōsumitur. cōsumit. n. ipsum
seipsum: quēadmodū. n. multa flāma pburit 7

re potest ipsa principia in unoquoque: quod autem in planctis potest ubique enim habet radicem et germinem potentia: propter quod ab hac semper puenit: hoc quidem novum: hoc autem senescens modico aliquo differentia in esse longe vite sic: quemadmodum que abspiciantur. Et enim in abspiciatione modo aliquo dicet utique aliquis eadem accidere. Particula .n. quidem que abspiciantur. In abspiciatione quidem igitur separans accidit hoc ubi autem per confinium. Causa autem quia inest ubique principium virtute existens.

Deinde cum dicit. Assimilant planctes comparat planctas ad entoma. Et primo per puenientiam. secundo per dnam ubi entomata autem. In prima dicit quod planctes in hoc assimilant entomias: quod sicut entomia decisa vivunt quia habet vitam animam quod actu est una sed virtute et potentia plures similit planctes habet animam: que quidem actu est una potentia autem plures. Deinde cum dicit. entoma comparat planctas ad entomias per dnam: dicit quod quibus planctes pueniunt cum entomias in hoc: quod sicut entomia decisa vivunt sic et planctes. In hoc tamen differunt quod entomia habet decisa vivunt: tamen multo tempore vivere non possunt: sed huiusmodi est: quod ad hoc quod possent conferuari in esse oportet quod haberet organa diversa: vel os et stomachum. Hinc autem non habet. Ad .n. potest habere in quacunque parte principium quo recipiat nutrimentum: ideo non possunt multo tempore vivere possunt tamen per aliquod tempus abspici hoc: quod recipiant alimentum. Sed planctes decise multo tempore vivere possunt: sed huiusmodi est quod fere habet in quolibet parte potentia et virtute germinem et radicem. Idcirco .n. in nodis. Ideo decisa vivunt per multum tempus: quod possunt trahere alimentum: quod habet germinem potest generare. Ita quod non generat unus ramus et alii corripit: et modica est dnam actum ad eum inter ista ubi sic accidit in istis sicut in abspiciatione. In abspiciatione .n. amovet unus ramus de uno loco et abspiciat. alibi sic in proposito ubi ramus corripit: et alii generat. In hoc tamen est dnam in abspiciatione accidit ubi in diversis: sed in proposito hoc accidit in uno et eodem individuo: et autem quare ramus sic potest abspiciari est quod quasi in quolibet parte potentia et virtute existit principium. Ex quo potest accipere alimentum et alii ramus generari.

Accidit autem idem in animalibus et plantis. In animalibus enim longioris vite masculi ut in pluribus: horum autem superiora maiora sunt inferiora: magis enim nanus masculus quam femella. In superiori autem calidius et frigidum in inferiori: et plantarum que capite graves longioris vite: tales autem que non capite sed arborosa. Superius .n. plantare et caput radice est. Epeteia autem ab inferiori et fructum accipit augmentum. Sed de hoc quidem secundum se in his que de plantis determinabitur. Nunc autem de aliis animalibus dicta est causa de magnitudine vite: et de vite brevitate. Reliqui autem non his considerare de iuventute et senectute: et

vita et morte: his enim determinatis finem utique habebit que de animalibus methodus. Deinde cum dicit. Accidit et assignat eam longitudinis vite in plantis per comparationem ad alia in puenientia. Et primo facit hoc. sed excusat se ab insufficienti determinatione et dat intentionem suam respectu preteritis ubi sed de his quidem. In pia dicit quod idcirco accidit in animalibus et plantis: sic et accidit in animalibus quod masculi ut in pluribus sunt longioris vite quam femelle. Masculus enim: et femella in propriis inveniuntur in plantis. Masculus .n. proprie dicitur qui potest generare in aliquo femella in qua aliquid potest generari ab alio: sed sic non accipiunt masculus et femina in plantis: sed quod habet quasdam proprietates masculorum: et femellarum. masculus .n. maioris virtutis est quam ut in pluribus femella: ideo in eadem specie plantis quod maioris virtutis sunt in fructificatione dicunt masculi: que autem minoris femelle. masculus in animalibus habet partes superiores grossiores: quam inferiores femelle vero e contrario: et robus est: quod masculi calidiores sunt femellis. Calidi autem est movere ad superius: ideo plene elevat de nutrimento in masculis: ad superius in femellis. Sed femelle sunt frigide frigidi vero e contrario movere ad inferius. Ideo femine pres illas grossiores habet quam masculi: et hoc potest dici causa cuiusdam quod accidit in casu masculi et femelle. Si .n. cadit masculus pres superiores. primo cadit: huiusmodi ratio est: quod partes ille sunt magis graves. Si vero cadit femella. primo cadit per partes inferiores: hoc est quod magis graves sunt. Et iterum nanus magis est masculus quam femella: non intendit autem quod semper nanus sit masculus proprie: sed pro tanto magis nanus est quam femella quod participat magis proprietate nani masculus quam femella: quod quod nanus pres superiores grossiores habet quam inferiores in plantis autem alie habet inferiores grossiores: et ille qui habet superiores grossiores longioris vite sunt: et arborose magis superius pars .n. superior plantis et caput est radice: tales autem multa caliditatem habet per radices trahit alimentum et longe pellit ad superius: ideo arborosa sunt superius et propter abundantiam ipsi calidi sunt longe vite: femelle autem brevius vite sunt propter defectum calidi et fructum emittunt et augmentat magis circa partes inferiores: quod calidum paucum existens non potest longe pellere nutrimentum. Deinde cum dicit. Sed de hoc. Excusat se de insufficientia: et dat intentionem suam respectu preteritis et quod aliquis crederet quod daret de plantis determinare dicitur: quod de his .f. de plantis secundum se: que est natura plantarum in libro de plantis determinabitur sed ad preteritis dicitur est de causa longitudinis et brevitate vite in animalibus. Sed adhuc relinquit nobis considerare de iuventute et senectute. de morte et vita. Cum .n. de terminati fuerit de istis sufficienter: determinabit de animalibus.

Explicit liber de longitudine et brevitate vite.

Incipit expositio super librum de iuuentute & senectute secundum sanctum thomam de aquino.

Ei iuuentute autem & senectute & vita & morte nunc dicendum: simul autem & de respiratione necessarius forte causas dicere. Quibusdam enim animalium propter hoc accidit viuere & non viuere.

Item dicit philosophus, primo physico:um innata est nobis via ex nobis notioribus & prioribus in notiora & priora nature. Summus enim finem naturam rationales, rationis autem est deuenire in cognitionem ignoti que non fit nisi per cognitionem alicuius prius magis noti & cognitum non fit nisi ex cognitis. Idcirco ergo innata est ex prioribus & notioribus nobis procedere in cognitionem ignoti. Sed nobis ignotiora: ut frequenter sunt notiora nature: quia ignotiora nobis sunt magis entia & realia sunt nota magis finem naturam. ergo innata est nobis via ex nobis notioribus procedere in notiora & priora nature: priora & notiora nobis sunt vniuersalia magis, cuius ratio est. Quia illud quod est propinquius ei quod est nobis magis notum finem intellectum est nobis prius & notius finem intellectum & hoc patet per diffinitionem prioris & notioris. Maxime autem nobis est notius ens simpliciter sumptum: quod est magis vltimum huic autem propinquius magis vniuersale ergo prius & notius est nobis finem intellectum particularia autem & minus vltima & magis determinata sunt notiora nature. Illud. n. est notius finem naturam: quod est magis ens actu: ut dicitur, viii. meth. minus autem vltima & magis determinata sunt magis entia in actu & ideo minus vltima sunt magis notiora & priora nature. Procedendum est igitur nobis finem naturam nostram ex vltioribus magis & indeterminatis ad minus vniuersalia & magis determinata: & hunc processum tenuit arist. in oibus suis considerationibus scilicet de marie autem in scientia naturali. primo enim considerauit ens mobile & de principijs eius & de his que consequuntur ipsum finem quod huiusmodi: puta in lib. physico:um qui apud antiquos dicitur de naturali auditu. In ipso enim considerauit de ente mobili & de principijs eius: & de his que insunt ipsi & quod huiusmodi. C. Deinde considerauit de ente mobili sub ratione magis determinata: & quia prima determinatio entis mobilis: videlicet fieri per motum localem simpliciter qui est primus motus: ideo secundo determinauit de ente mobili finem quod est primo mobile motu simpliciter ad vbi & de contrariis eius & principijs & per se passionibus finem quod huiusmodi: hoc fecit in libro de celo & mundo post hec autem sic determinatio entis mobilis per motum ad formam simpliciter autem ens mobile ad formam proprie est generabile & corruptibile & ideo tertio considerauit de ente finem quod est generabile & corruptibile in vniuersali & quia eiusdem scientie est considerare aliquod genus: & primum in illo genere. Ideo in eadem tertia parte considerauit de generabilibus & corruptibilibus que sunt causa generationis & corruptionis. In alijs fecit autem hoc in lib. de generatione. Sequens autem determinatio entis mobilis fit per motum ad formam mixti finem quod mixtum est. Sed

est considerandum quod de corpore mixto in vniuersali potest esse triplex consideratio. Est enim quodam corpus mixtum: quod non vere mixtum est ex quattuor elementis sed in via ad mixturem: vel magis ad mixtum quod fit per hoc quod vniuersale elementum mouetur ad locum alterius: & alteratur ad naturam illius consistit medium quodammodo vel generatur in loco eiusdem mixtum alteratur ad naturam ipsius & de tali corpore & de causis & principijs eius & de his que sunt ei finem quod huiusmodi facit considerationem in tribus libris primis metho:um scilicet in quibus determinatur de meteorologicis a quibus liber ille densatur: quod dico propter finem tertium vbi considerationem quandam facit de generatione mineralium in vltima puta in illo capitulo. Quecunque autem in ipsa terra inclusa. Aliud est mixtum vere ex quattuor elementis. Et quia eiusdem est considerare aliud naturam vltimam & primum in illa natura sicut ens vniuersale: & ens primum: sicut per se libro meth. prima autem in genere mixto finem naturam sunt mineralia id in eadem parte considerandum esset de mixtis in vltima & mineralibus: sed non est a philosopho traditum vel si est nobis non apparuit quamuis ab aliquibus traditus inueniatur de mixtis autem in vltima non habemus a philosopho nisi quantum determinauit de ipsis. secundo de generatione: nec de mineralibus nisi quantum breuiter dixit in fine tertij metho:um. cap. dicto. Sunt et quedam passiones & proprietates que sequuntur tam vere mixta: & ea que dicuntur admixta ratione qualitatum primorum corporum simplicium finem quod huiusmodi reputa generatio corruptio putrefactio digestio indigestio liquatio coagulatio & species carnis de quibus philosophus considerationem facit in quarto metho:um propter quod Allectan. dicit in commento suo super eundem. quartum quod melius primatur lib. de generatione & primis libris dicunt tamen aliqui quod in eisdem sit consideratio de mixtis in vltima finem quod mixta sunt. Sed primum videtur rationabilius vltimus determinatio entis mobilis fit ad formam mixti animati: puta de corpore animato & de his que insunt finem quod animati est & de ente finem quod mobile est ad huiusmodi formam mixti animati. puta de corpore animato & de his que insunt per se fit consideratio in sequentibus libris. Ista autem consideratio de corporibus animatis distinguitur in tres partes in ea que est de anima: & ea que est de corpore passionibus anime & corporis & in illa que est de corporibus animatis: & hoc potest sumi ex hoc quod sicut philosophus dicit in primo de generatione primum animalis. Quia aliqd eode persequitur aliqua plura o: seorsus considerare illud eode ne oporteat ides sepius repetere considerando singulas partes illius anima vero eodem inest oibus corporibus animalis sicut actus similis & passiones predicte persequitur aliqua plura o: seorsus considerare illud commune ne oporteat ides sepius repetere considerando singulas partes illius anima vero eodem inest oibus corporibus animalis: sicut actus similis & passiones predicte persequitur oia vltima plura illorum & id seorsus considerandum est de anima & de passionibus eius. Sed intellectus quod passionum auerentium anime & corpori quod sunt quod sunt sicut in corpore animalis ab anima quod anima autem. In hoc de predicte et aliqd ea vel dispo:ne corporis: vltima aliqd efficitur & de illis que sufficienter ab anima eodem finem quod huiusmodi o: seorsus considerantes esse separata ab illa que est de corpore vel ab illa que est de anima. Ille vero quod dependet ex ea extrinseca potest considerari finem ordinem quem habet ab anima puta: finem quod anima ab anima: vltima finem principium considerandi ipsi & finem habet rationes considerat de ipsis in lib. de anima & sic considerat philosophus

nutrimēto & nutritibili & sentire & sensibili & motuo
& mobili in libro de anima: vel potest considerari fm
illud qd sunt & fm qd dependent a causa extrinseca:
vel ex dispositione corporis & sic potest seorsum consi-
derari ab anima. Secundū vero hanc rationē phi-
losofus p̄sideravit de ipsis i parte sciētie naturalis
que inscribit de passionibus cōmuniū anime & cor-
poris distinctio autem harū passionum potest accipi
fm distinctionem partū anime p̄tes autem aīe fm
p̄bm secundo de anima sunt quattuor: fm gradus
viventū fm vegetatiū motuū sensitiuū & intelle-
ctiuū. Intellectuū autē nulla sequitur passio cōis
eius & corporis quoniam per se non vītur corpore:
cū nō sit virtus organica. Et ideo reliquę q̄ pas-
siones predictę distinguuntur fm distinctionem triū
partium: ita qd quedam cōsequuntur vegetatiū fm
qd vegetatiū quedam sensitiuū: quedam motuū
fm qd motuū. Ille vero que cōsequuntur vegetati-
um factū fm doctrinam p̄siderāde prius. Sicut
enim vegetatiū prius est fm viam nature & doctri-
ne fm p̄bm & sensitiuū motuo sicut apparet ex secōdo
de anima. Sic passiones vegetatiū p̄cedūt pas-
siones sensitiuū & hec illas: que motuū. vegetatiū
autem potest considerari q̄tum ad acceptionem na-
ture vel esse: vel q̄tum ad ipsam naturā vel ēē: vel
q̄tum ad amissionē q̄tum ad primū debet ei gene-
ratio que est via inesse corū q̄tum ad secundū: vi-
ta: que est vel ipsa natura: vel operatio p̄sequēs na-
turam q̄tum ad tertiū mors: vita autē vegetabilis
considerat vel secundum se: vel q̄tum ad causas:
vel q̄tum ad ea quibus cōservatur in esse: vel quā-
tum ad dispositiones p̄sequentes ipsam. Illa autē
quibus cōservantur sunt duorū generum. vita enim
in istis cōsistit per calidum p̄tue resoluens humi-
dum & ideo p̄tina fit in habentib⁹ ipsaz deperditio
p̄pter qd nutrimento indiget. Nutrimētū autē di-
citur ad nutritibile: & ideo circa nutrimenta oz p̄sidera-
re de nutrimento & nutritibili itē ita fiat per calidū qd
indiget refrigeratione vt apparet. j. & iam circa ip-
sum p̄sideranda est causa talis refrigeratōis & mo-
dus fm quē hūc dispositōis que p̄sequitur viuetia
vel p̄sequuntur ratione cōmitionis qualitatum fm
aliquā p̄portionē: sicut sanitas & infirmitas: vel p̄se-
quuntur dispositiones alicuius p̄s organice p̄incipa-
liter sicut iuuentus augmentatio partis refrigera-
tio senectus & defectus eiusdem cui⁹ est pulmo: vel
branchie: vel aliquid p̄portionale. Et circa vitam au-
tem oportet p̄siderare causas vite absolute vel cau-
sas longitudinis & breuitatis ipsius ergo ad perfe-
ctam cognitionē vegetabilis oportet omnia ista cō-
siderare. Mors autem & generatio in vegetabilib⁹
attributionem habent ad vitā. generatio quidez est
sicut vita mors vero sicut p̄uatio. Similiter re-
frigeratio naturalis calidi in quo p̄sistit vita attri-
butionem habet ad ipsaz. Sicut cōservatiū iuue-
tus autem: & senectus similiter attributionem habet
ad ipsam sicut diuersi status eiusdez: & ideo de istis
oib⁹ p̄sideratur in libro de morte & vita fm qd ha-
bent attributionem ad vitā. Sic enim de ipsis quo-
dāmodo est sententia vna. Et circa ista p̄mo p̄sider-
andum est de morte & vita quia ista p̄iora est fm
generationē p̄pter quod & via doctrine. Deinde
de nutrimento & nutritibili quibus indigent viue-
tia ad perfectionem & cōseruationē. Deinde de
causis longitudinis & breuitatē vite. Illud enim qd

est causa vite amplius vel minus factum est causa
longitudinis & breuitatis vite que p̄cedit p̄side-
rationem de morte & vita: quia ibi cōsiderat de cau-
sis cuiusdam corruptionis animalū qd supponit in
libro de morte & vita. Deinde de sanitate & egrit-
tudine de nutrimento & nutritibili: de sanitate & in-
firmitate in vniuersali: aut nō considerat philoso-
phus seorsum: aut ad nos nō peruenit. Quis aliqui
expositores ipsius de his tractatus composuerit.
Circā sensitiuū p̄siderare cōtingit ipsum sensibile
qd est motuū sensus: & sensum qui mouetur a sensibili
& ipsū sentire qd est eius operatio sequēs. De sen-
sibili fm qd motuū est actu & sensitiuū fm qd mouet
determinatū est in libro de anima de sensibilib⁹ au-
tem fm se quale se esse cōis potest mouere sensus
De sensitiuū q̄tum ad dispositionem materię qd dis-
ponit ad ipsum sentire determinatū est in lib. de
sensu & sensato. Circā sentire autem p̄tingit p̄sidera-
re operatio nem sensitiuarum virtutum: exteriorum
p̄ncipaliter que dicitur vigilia: & eius priuationem
que dicit somnus. Et de istis determinatū est lib.
de somno & vigilia in quo determinat de vltis sz se
& fm qd pendet ex aliqua dispositione corporis po-
test considerari operatio alicuius: quia aliquarum
virtutū interiorum: & hoc modo p̄siderat de memo-
ria & reuoluntia. Circā motuū autem animalis
p̄tingit considerare causas partium organicarum
motus. p̄mo mō fit p̄sideratio de causis motus aīa-
liū lib. de motibus animalū opportunis ad mo-
tum p̄s at sciētie naturalis que est de corporib⁹ aīa-
tis diuidit in eam que est de corporibus animatis
anima sensitiua. pars autem que est de corporibus
animatis anima vegetatiua tradit in lib. de plan-
tęis: quod nō fecit philoso-phus: sed discipulus eius
Aristoteli. Illa autem qd est de corpore aīaīa aīa sensi-
tiua tradita est in lib. de aīalibus. Et sic apparet qd
intentio p̄bi in tota naturali phiā ex quo p̄s qd inten-
tio p̄bi est in hoc tractatu qd inscribit de morte vel vi-
ta vel de iuuetute & senectute de vita & de his qd at-
tribuntur ei puta inspiratione & respiratione. Iuue-
tute & senectute & morte determinare diuidit autem
iste liber in duas partes p̄tentiū & tractatū sic p̄he-
mū dat intentionē suam. In tractatū p̄sequit suum
intentum. secūda ibi. Quoniam autem de anima. In
prima dicit qd postq̄ determinatū est de causis lon-
gitudinis & breuitates vite tam in plantis q̄ in
animalibus p̄sequēt dicendū est de iuuetute & sene-
ctute & sunt quidā status viuentū. Iuuetus est qui-
dam status p̄tens. Senectus autē est status defe-
ctus. Sily dicendū est de vita & morte: que quidez
est termin⁹ vite. Similiter dicendū est de infrigi-
datione: que in quibusdā fit p̄pter inspirationem &
respirationem. In quibusdā fit p̄ inspirationem &
nō aliter refrigeratio autem necessaria est viuentib⁹
p̄pter saluationem naturā calidi determinandū
est igit de causis respirationis & inspirationis hoc
autem faciendū est qd: quibusdā aīalibus inest viue-
re p̄pter respirationē nō viuere autem siue mors p̄-
pter defectū respirationis. Sic igit patet qd dat inten-
tionem suā respectu trium quoz est primū iuuentus
& senectus. secundū mors & vita. tertiū est inspira-
tio & respiratio. dicit autem quibusdā quia in quib⁹-
dam animalibus magis manifestum est respiratio-
nem esse necessariā ad vitam: q̄ in alijs & defe-
ctum ipsius esse causā mortis.

Quoniam autem de anima in alijs determinatum est. Et palam quoniam non est possibile substantiam ipsius esse corpus. Sed tamen quod in aliqua existit corporis particula manifestum: et in hoc aliquo habentium virtutem in particulis. Que quidem igitur alia anime: aut partes: aut virtutes. Quilitercunque quidem oportet notare distinetur nunc. Deinde cum dicit. Quoniam autem de anima persequitur intentus suum et diuiditur in duas. Quare enim prius oportet considerare causam que effectum in quibus causa notior est refrigeratio autem est causa vite et moris ideo primo determinat de refrigeratione de morte ibi. Et si quidem igitur. secundo reddit ad determinandum modum refrigerationis in animalibus ibi. Tria autem sunt necessaria. Et adhuc prima in duas. primo refertur quedam determinata in lib. de anima. secundo de infirmitate determinat ibi. Quocirca autem. In prima dicit quod cum in lib. de anima sit determinatum de anima et de eius potentia manifestum est quod substantia et natura anime non potest esse corpus quod corpus habet non esse in corpore aliquo. Sed est subiectum alterius aia et habet esse in aliquo id non est anima corpus. Sed tamen quamuis non sit corpus. existit in subiectum in aliqua parte corporis determinata. Sed est considerandum quod anima duobus modis potest considerari. Uno modo secundum suam substantiam, alio modo secundum suas potentias et virtutes mediantibus quibus operatur. Si primo modo considerat secundum suas substantias perficit sic totum corpus tota ipsa est in supposito et tota in qualibet parte. Tota quidem est secundum suam essentiam: non secundum suam quantitates. Si consideret secundum potentias et virtutes secundum quas operatur et ad operationes suas per istas virtutes requirant partes corporis secundum istas virtutes est anima in diversis partibus et secundum potentiam visum in oculo auditum in aure: et sic de alijs et sic loquitur philosophus hic quod anima est in aliqua parte corporis determinata secundum quod per virtutes suas determinat sibi aliquam partem corporis que quidem per significata est de numero partium habentium virtutem aliquam et illa est anima: et subdit dicens quod virtutes istas virtutes que sunt anime secundum diversas particulas corporis debeant dici virtutes vel potentie vel partes anime ad presens dimittat. Ad. n. refert ad propositum: verum sunt partes vel potentie siue virtutes verum est quod plato voluit quod essent diuersae anime in diuersis partibus corporis sed illud non est de intentione Aristote.

Quocirca autem animalia dicuntur et vivere in his quidem que adepta sunt in terra: quod hoc. Dico autem utraq: et quod est et animalia: et quod vivere necesse eadem esse et unam particulam: secundum quam vivit: et secundum quam appellamus ipsum animal. Aial quidem enim secundum quod animal impossibile est non vivere. Si autem vivit: sic animal existere non necessarium: planete enim vivunt quidem: non habent autem sensum: per sentire autem animal ad animal non determinamus. Numero quidem igitur necessarium vna esse et eadem hanc particulam: inesse autem plura et al

teram. Non enim ideo animal esse et vivere.

Deinde cum dicit. Quocirca autem determinat de infirmitate et circa hoc duo facit. primo probat ipsam esse necessariam viventibus. secundo cum dicit. Quoniam autem omne vivens determinat quod fiat. circa primum duo facit. primo probat quod omnia vivencia habent aliquam caliditatem naturalem: quam necesse est saluari si vivat animata. secundo cum dicit. palam igitur probat ipsam esse necessariam. prima in duas. In prima ostendit quod in omnibus viventibus primum principium partis anime vegetative est in aliqua parte determinata. secundo ostendit quod in illa parte est calidum quod salutare ibi. Omnes autem partes. Adhuc prima in duas. primo ostendit quod in omnibus viventibus primum principium anime vegetative est in aliqua parte determinata et habitudine sensus ad partes anime nutritive. secundo probat hoc per alias rationes ibi. Sed principium. Adhuc prima in duas. in prima ostendit quod in omnibus animalibus necesse est esse unam et eandem partem secundum quam primo vivit aial et per quam est aial secundo et hoc probat intentum suum ibi. Quoniam igitur per prius. adhuc duo facit. primo proponit quod intendit. secundo probat ibi. Aial quidem. n. In prima dicit quod in omnibus illis que dicuntur aialia et vivunt: ita quod ista duo habent. f. et quod vivit et quod sunt aialia necessarium est unam et eandem particulam esse secundum quam. primo vivit: et secundum quam. primo sunt aialia. Deinde cum dicit. Aial quidem. probat hoc et intendit istam rationem secundum illud secundum quod aial vivit. primo et recte est aial et necessarium est esse eandem particulam secundum quam. primo est aial et vivit omnia manifesta est nec ea de clarat: sed declarat animam et dicit quod impossibile est quod aial per quod aial non vivat ergo per quod primo est aial. primo vivit nam si non: da oppositum quod non vivat. sequitur si non vivit quod non sit animal et tale debet esse sine vita quod est impossibile quare secundum quod primo est aial vivit. et dico secundum quod primo est aial et non e converso quod non est necessarium quod si aliquid vivit quod sit animal planete. n. vivunt et non sunt animalia quod non habent sensum animal autem est aial per sensum. Et percludit ulterius persequens quod necessarium est esse eandem particulam secundum quam. primo vivit aliquid et est animal: numero quidem unum et subiecto. per rationem differunt. Quamvis enim idem sit subiecto et esse animal et vivere: tamen ratione differunt: quod aliud est esse animal et vivere.

Quoniam igitur propriorum sensitivorum unum aliquod commune est sensitivum: in quod eos qui secundum actum sensus necessarium obviare: hoc autem utriusque erit medium anterioris vocati et posterioris. Anteriorius quidem enim dicitur in quo est nobis sensus posteriorius autem oppositum. Adhuc autem diuisio corpore viventium omnium superiorum et inferiorum. Omnia enim habent superius et inferius. Quare et planete palas quia nutritivum principium habebunt utriusque in medio horum.

Deinde cum dicit. Quoniam igitur proprius probat intentum suum. scilicet quod primum principium partis anime vegetative sit in aliqua parte corporis determinata et vult probare: quod sit in medio superioris et inferioris: anterioris et posterioris. et diuidit in tres. In prima facit quod dictum est in secunda exponit quodam dictum ibi particula enim. in tertia assignat rationem nominis particule illius medie ibi. Tri-

bus autem existentibus. In prima intēdit istam rationem. Eadem est particula fin quam aliqua sentiunt et nutriuntur. Sed particula secundum quam primo sentiunt est in medio superiore inferiore: anteriore et posteriore, ergo particula fin quam animal primo nutritur est in medio superiore inferiore: anteriore et posteriore huius rōis maius: probata est in precedenti particula sed maiorem probat et dicitur quod sensus particulares proprii habent sensum commune ad quem terminatur alterationes sensuum propriorum et quod hoc sit verum patet ex secundo de anima patet enim quod homo iudicat differentiam inter sensibilia diversorum sensuum ut inter albus et dulces: quod non potest facere per sensum aliquem particularem et ideo oportet ponere sensum per quem hoc ipse faciat: iste est sensus communis. Item manifestus est quod sensus particularis non indicat de sua operatione ergo oportet quod sit aliqua virtus que hoc faciat hoc autem est sensus communis est igitur ponere unum sensum commune omnibus sensibus propriis. Iste autem sensus communis est in media parte anteriore et posteriore superiore et inferiore: et huius ratio potest esse: quia prima mouens et primum motum debent esse simul prima et primum mouens in animali est sensus communis. primum motum est cor: ergo sensuum commune est in corde sed cor est in medio anteriore et posteriore: ergo et sensus communis particula igitur secundum quam animalia primo sentiunt est in medio anteriore et posteriore. dicitur autem antequam vnde sit motus sensibilium in ipsos sensus posterioris pars opposita. Item cum corpus cuiuslibet viventis diuidatur in superius et inferius erit hoc in medio superiore et inferiore. Si ergo principium nutritiuum sit in eadem parte cum principio sensuum et illud est in medio anteriore et posteriore inferioris et superioris palas quod principium nutritiuum est in medio superiore inferiore: anteriore et posteriore. Particula enim secundum quam ingreditur alimentum superius vocamus ad ipsas respicientes: sed non ad ambiens totum. De ordine autem secundum quam superfluum dimittunt primo.

Deinde cum dicit. Particula enim exposita quodam dictum. facta enim est mentio de superiori et inferiori in plantis ideo hic ostendit quod vocatur in plantis superius et inferius: primo facit hoc. secundo ostendit quantum ad hoc diversitatem inter plantas et animalia ubi habet autem contrarietate. In prima autem intelligendum est quod in plantis illa scilicet superius et inferius dextrum et sinistrum ante et retro sunt determinata fin virtutis dicitur autem antequam principium motus sensibilis in ipsos sensus posterioris oppositam. dextrum vero principium motus localis sinistrum vero pars opposita. superius vnde alimentum sumitur inferius pars opposita secus autem in vniuerso: ideo dicit quod pars illa in plantis in qua vel secundum quam recipitur alimentum dicitur esse superius. pars autem secundum quam superfluum emittit dicitur esse inferius et est inspicendum ad plantas non ad vniuersum e contrario enim est inferius et superius in plantis et in vniuerso.

Habet autem contrarietate in plantis hoc et animalibus: homini quidem enim propter

rectitudinem maxime existit hoc animalium habere que sursum particulas ad id quod totius sursum: alijs autem intermedie: plantis autem immobilibus existentibus et accipientibus ex terra alimentum necessarium semper deorsum hanc habere particulam: proportionales autem sunt radices plantis: et quod vocatur os animalibus: per quod alimentum hoc quidem et terra accipiunt: hec autem per ipsa.

Deinde cum dicit. Habet autem contrarietate assignat diversitatem quantum ad superius et inferius in animalibus et plantis et dicit quod superius et inferius conuersio se habent in plantis: in animalibus. homo enim propter rectitudinem: quam habet maxime inter omnia ad animalia habet particulam illam: que superius dicitur ad sursum totius vniuersi habet autem rectitudinem et superius ad superius propter duo. primum est quod homo est perfectissimum animalium: et maxime accedit ad equalitatem celi: ideo sursum superius est ad superius vniuersi. secundum est quod homo maiorem caliditatem habet quam aliquod aliud animal fin quantitatem sui corporis. Calidi autem est dirigere ad superius: et ideo superius hominis est ad superius vniuersi animalia autem alia medio modo habent superius quod minus accedunt ad equalitatem celi: et minus habent de calido dirigente. plantae autem habent simpliciter ad inferius vniuersi. Et huius ratio est: quod plantae immobiles sunt sursum autem in plantis est vnde recipiunt alimentum: recipiunt autem alimentum per radices: radices autem sunt terre affixae: quare sursum in plantis est ad inferius et subdit quod radices in plantis proportionales sunt omni in animalibus. Sicut enim plantae per radices recipiunt alimentum ex terra. Ita animalia per os recipiunt alimentum. Item plantae imperfectissime sunt et minus habent de calido: quam bruta animalia. Item minus accedunt ad equalitatem celi: ideo sursum in plantis est ad deorsum vniuersi.

Tribus autem existētibus partibus in quas diuiduntur omnia perfecta animalium una quidem qua suscipit alimentum: una autem qua superfluum emittit. tertia autem harum media: hec in maximis animalibus vocatur pectus: in alijs autem proportionale. Dearticulata autem sunt magis alteris altera. Quaeque autem ipsorum sunt processiva apponuntur et particulae: que ad hanc administrationem quibus totum fertur hicos crura et pedes et habent eadem his virtutē.

Deinde cum dicit. Tribus autem declarat quod liter vocatur illa particula media et dicit quod est tres particulae in animali. una per quam recipiunt alimentum. Alia per quam superfluum emittunt. Et alia pars media illa media: vocatur in animalibus maxime pectus. In alijs autem proportionale est aliquid isti parti. Sicut enim quaedam animalia que istas partes habent magis dearticulatas et diuinas: quaeque autem alie particulae animalium que mouent motu progressu apponuntur propter istas par

ticulas. Sicut ossa propter sustentationem caro propter repletionem istarum vacuitatum et rachos et crura et pedes. Pedes enim sunt necessarii non simpliciter sed si debet ire. Et propter hoc prius reddens causas istarum partium reddit et sine: et sic de aliis principibus.

Ad principium quidem nutritive anime in medio trium partium secundum sensum existens videtur et secundum rationem.

Ad principium quidem et postea prius ponitur quod principium partis anime nutritive sit in medio anteriore et posteriore superiore et inferiore per habitudinem nutritive ad partem sensitivam anime: hic ponitur per alias rationes. Et dividitur in partes duas. primo. non ponit intentionem suam dicens quod manifesta est quod principium partis anime nutritive sit in medio trium partium: et per rationes naturales que sumuntur ex sensu et per rationem etiam communes et logicam. secundo cum dicit.

Multa enim animalia ablata utraque partem: et ea quocumque caput: et susceptiva alimenti vivunt. Cum quocumque uti fuerit medium.

Multa enim persequitur et circa hoc duo facit. primo ponit intentum per rationes proprias et naturales. secundo per communem cum dicit. Secundum rationem autem. Circa primum ponit rationes ostendentes suum propositum. secundo cum dicit. Secundum apparentiam inducit conclusionem intentam. prima dividitur in tres sunt tres rationes quas ponit secundum ponit cum dicit. Adhuc autem in placentis. tertia ibi. Sed adhuc quod principale. prima in tres. primo ponit per signum secundo manifestat suppositum quod ibi. Ad aliam autem. tertio assignat diversitatem inter animalia et plantas ibi necessario autem. In prima dicit quod primum principium nutritive anime sit in medio superiore et inferiore. Manifestum est quod videmus quod multa animalia decisa utraque partem. scilicet inferiori parte et capite: quod est pars susceptiva alimenti pars media vivit et quocumque particula in qua est pars susceptiva alimenti pars media: similiter vivit: hic autem non esset nisi primum principium partis anime nutritive esset in medio superiore et inferiore: anterioris et posterioris ergo primum principium nutritivum est in dicta parte.

Ad aliam autem in entomis et vespis et apibus hoc accidens: et multa autem non entomorum divisa possunt vivere propter nutrimentum vel nutritivum. Tale autem particulas actu quidem habet unam: virtute autem plures. Eodem enim modo plantis constituta sunt: etenim plantae divise vivunt et separatim: et sunt multe arbores sub uno principio.

Deinde cum dicit. Ad aliam autem: declarat illud signum quod habet duas partes. primo facit hoc. secundo excusat se a determinatione cuiusdam questionis ibi propter quam autem causam. In prima dicit quod manifestum est quod partibus illis decisis: pars illa media vivit in animalibus entomis id est icis que habent ventrem ad unam partem: caput ad aliam colligato aliquo gracili et tenui: sicut sunt vespe et

apes. Multa enim talium videntur vivere divisa: et possunt hoc autem est propter principium nutritivum quod est in partibus illis: nec hoc accidit in talibus animalibus solum: sed etiam in pluribus entomis sicut in lumbiciis terre et silibus: et propter eandem causam huius autem particula in qua est primum principium partis anime nutritive. In predictis quidem animalibus actu quidem est una: sed virtute est plures et quantum ad hoc consimiliter sunt constituta a natura ipsi plantis. videmus enim quod quedam plantae decise vivunt et sunt multe ex una: et causa huius est. Quare anima in plantis una quidem est finem actum: plures autem sunt virtutem: et perficit totam plantam actu: partes autem in potentia. Et sicut partes actu sunt unum: plures autem potentia et virtute. Ita anima actu est: una et plures virtute: et sic plures actu per divisionem.

Propter quam autem causam hec quidem non possunt divise vivere: hec autem asplacentur: plantarum alter erit sermo.

Deinde cum dicit. Propter autem causam quas excusat se a dissolutione cuiusdam questionis: quereret enim aliquis: quia videmus quod plantae quedam decise vivunt: quedam autem ita sunt quod si plantae dividitur una pars vivit: alia non: que huius ratio est. Et ratio dubitationis potest esse. Cum anima perficiat non solum illam partem: que decisa vivit: immo alias: quare utraque non vivit. Ad dissolutionem huius excusat se et dicit quod propter quam causam ista per decisa non vivit si transplanctur: hoc ergo habet unde deri sed alibi oportet fieri sermones de hoc sicut in libro de plantis. Sed tamen sciendum est ad preteritum quod causa quare quedam plantae decise vivunt quedam non: non est ex parte subiecte anime nutritive: quia illa totum et quantitas partem perficit: sed hoc est ex parte illorum que necessaria est ad hoc quod plantae vivat. Ad hoc enim quod vivat indiget potentia nutritiva primo: vel primo principio primum autem principium partis anime nutritive est in aliqua parte: potest igitur sic abscondi plantae quod una pars nihil habebit ex illo principio. Alia autem totum habebit et tunc illa pars que habet de illo principio nutritivo decisa vivit alia non. Similiter plantae decise in qua est primum principium partis nutritive anime: si transferatur ad locum sibi proportionalem finem complexionem vivunt. Si vero non. Non ergo est causa ex parte subiecte nutritive anime: sed ex parte eorum que necessaria sunt ad hoc quod vivat planta.

Sed similiter habet secundum hoc plantae et genus entomorum. Necesse autem et nutritivam animam actu quidem in habentibus esse unam: virtute autem plures. Similiter autem et sensitivum principium: videntur enim habentia sensum divisa ipsorum. Sed ad salvandam naturam plantae quidem possunt: hec autem non possunt: quia non habent organa ad salutem. Et quia indigentia sunt hec quidem capiendis: hec autem suscipientis alimentum: hec autem aliorum et horum animalium: assimilantur enim talia animalium multis animalibus simul iunctis. Optime

que circa partes animalium dictum est prius: quod sanguis in sanguinem habentibus est ultimum alimentum: ex quo fiunt particule. Manifestum igitur quod vitam quandam operationem oris virtus exercet: alteram autem que ventris circa alimentum. Cor autem gratia operis anime huius est: oportet quidem enim principalem ad id cuius gratia perficere: sed non in his que huius gratia: ut medicus ad sanitatem.

Deinde cum dicit. Et animalium sanguinem. Regreditur ad declarandum istud idem in animalibus: intendit talem rationem. primum principium generationis aliarum partium est a corde. Sed cor est in medio superioris et inferioris: quare primum principium nutritivum est in medio superiore et inferiore. Videremur supponere: sed maiorem probat. Et assumitur quod illud quod primo generatur est cor: et dicit istud est manifestum in his que sunt. Dicit et hoc se experisse in quibusdam iam factis. Et istud verum est. Sperma enim maris in matrice mulieris resolvitur in spiritum. Spiritus autem iste penetrat mensuram mulieris: et facit sibi domicilium: et illud vocatur cor: et ibi incipit generatio aliorum membrorum: quare manifestum est quod in animalibus cor primo generatur. Similiter in non habentibus sanguinem proportionale cordi primo. Alterius assumitur quod cor est principium venarum hoc apparet: quia venae sunt pelatue sanguinis. Vagus autem generatur in corde: ideo principium venarum est in corde: nec videtur sanguis humidum rubrum: sed humidum pingue et dulce quod autem cor sit principium venarum dictum est in libro de animalibus. Et dictum est quod in habentibus sanguinem: sanguis est ultimum alimentum. Et ultimo autem alimento est ultima digestio terminata generantur alie particule a corde sicut epas et cerebrum. Manifestum est autem quod prima digestio ipsius sit in ore vel si non sit digestio: tamen est preparatio et via quedam ad digestionem. Alia digestio est in stomacho: et alia in epate: sed de ista non facit mentionem cor: autem operatur ad huiusmodi digestionem complementum inducendo. Quando enim plura agentia ordinantur ad aliquem effectum inducendum illud quod principalis est inducit complementum: et finem: cuius gratia sunt alie dispositiones: non tamen inducit dispositiones precedentes: que sunt gratia finis et complementi sicut apparet in generatione sanitatis que procedit a medico: medicina et ipsum complementum sanitatis medico dirigenti attribuitur dispositio autem ad sanitatem medicine: sed cor est membrum principale ergo operatur ad digestionem complementum inducendo: quare manifestum est quod completio digestionis alimenti ex quo per se generantur alia membra est a corde oportet igitur quod principium generationis aliorum membrorum sit ex corde.

Sed adhuc quod principale sensuum in hoc in sanguinem habentibus omnibus in hoc enim necessarium est: quod omnium sensitivorum commune sensitivum duos autem manifeste hic sentientes videmus gustum et tactum quare et alios necessarium. In hoc quidem

enim ex alijs sensitiuis contingit fieri motum: hec autem nihil tendunt ad eum qui summum locum: sine his autem si vivere in hac particula omnibus est: palam quia sensitivum principium necessarium. Quod quidem enim animal hac et vivere dicimus: quia enim sensitivum hac corpus animal esse dicimus.

Deinde cum dicit. Sed adhuc declarat quod primum principium nutritivum sit in medio superiore et inferiore per situationem primi sensitivi: siue redit ad declarandum quod primum principium sensitivum sit in medio superiore et inferiore. Et dividit in duas. primo ponit rationem. secundo infert correlarium ibi propter quod autem. In prima intendit talem rationem. Sensitivum est in corde: quare et primum principium nutritivum. Videremur declarare: dicit quod principalis et colligit sensus inter omnes est in hoc id est in medio scilicet superiore et inferiore scilicet in corde hoc et in habentibus sanguinem. In alijs autem primum sensitivum est in proportionale cordi quod autem sensitivum commune sit in medio manifestum est. videmus enim quod duo sensus immediate tendunt ad cor: et alij mediate tendunt ad cor: et alij ad ipsum. Nam alij sensus fundantur in sensu tactus quare si tactus immediate tendit ad cor et omnes alij sensus. Alterationes enim omnium sensuum contingit fieri in sensum commune. Et dico quod tactus et gustus immediate tendunt in sensum commune quia non tendunt ad cerebrum nec colligationem habent ad aliquid quod sit in cerebro: et tamen ex his que dicta sunt: in animalibus vita est primo in corde: quia cor primo movetur. Quare primum principium sensitivum in corde secundum enim eadem particulam secundum quam animal. primo est animal: vivit. Et adiungatur alia propositio quod sentit idem subiectum primum principium nutritivum et sensitivum: differunt tamen ratione: quia primum principium nutritivum et sensitivum sunt in medio superiore et inferiore.

Propter quod autem hi quidem sensuum manifeste tendunt ad cor: hi autem sunt in capite: propter quod et videtur quibusdam sentire animalia propter cerebrum: causa in alteris dicta est scilicet sensum.

Deinde cum dicit. Propter quod. Infert correlarium vel melius excusat se a dissolutione cuiusdam questionis dicit enim quod duo sensus immediate tendunt ad cor: alij ad caput propter quod videtur fuit quod sensitivum commune esset in cerebro dicit quod de hoc dictum est alibi in libro de generatione partium animalium. Sed est intelligendum: quod sensus tactus et gustus immediate tendunt ad cor: ad cerebrum non. et causa huius est. Quia sensus tactus materialis est magis quam alius aliquis aliorum sensuum: et magis materialiter alteratur. Alteratur enim a quibuslibet sensibilibus que materialiter alterant ideo oportet quod sit talis substantie vel dispositionis per quam possit magis sustinere talem alterationem: potest autem si fuerit substantie solide. Soliditas autem terre est. Quare oportet sensum tactus esse terre et dominio: ideo oportet ipsum esse

in tali parte que sit magis terrestris inter autē partes sensitives hoc est cor: ideo sensus tactus tendit ad ipsum cor: propter hoc: quia sensus tactus indiget maiori caliditate in actione sua: quā aliquis aliorum. In corde autē est maxima caliditas ideo sensus tactus dicitur esse in corde. Et quia gustus est quidam tactus: gustus debet immediate sedere in corde. Alii autē sensus indigent caliditate remissa magis: quia actiones eorum magis sunt proportionate: ideo immediate tendunt in partem illam per quam caliditas refrigerare potest hoc autē est cerebrum: ideo immediate redit illi tres sensus in cerebrum.

Secundum apparentia quidē igitur palam ex dictis quod in hoc et in medio cor: positum per trium sensuum anime principium est et augmentative et nutritive. Deinde cum dicit. Secundum apparentia et. concludit conclusionem principalem. Et dicit quod ex apparentibus de quibus dictum est manifestum est principium partis anime sensuum nutritive et augmentative est in corde et in media scilicet trium partium: quarum una est superior. Alia vocatur inferior: tertia media et ista est illud principium.

Secundum rationem autem quia naturam videmus in omnibus et possibilibus facientem optimum. In medio autem substantie principio existente utroque maxime proficitur: quod particularis proprium opus operans scilicet ultimum alimentum et sustinens: penes utrumque enim ipsorum sic erit.

Deinde cum dicit. Secundum autem rationem probat hoc idem per rationes communes et logicas: et habet duas partes. primo facit hoc. secundo inducit correlarium ibi. Si quidē animal prima in tres et ponit tres rationes. secunda ibi. Et est talis media. Tertia ibi inest: ut videtur. In prima dicit: quod manifestum est per rationes communes quod primum principium sensuum sit in medio superioris et inferioris. Quia videmus quod natura ex omnibus possibilibus facit optimum: et ratio huius est. Quia omne agens intendit bonum. Natura autem agens est: quare bonum intendit. Agit autem ex materia sibi subiecta. Quare similitudine materie diversificatur eius actio. Intendit igitur natura facere optimum: possibile tamen: principio autem nutritivo et sensitivo in medio existentibus maxime perficitur operatio: et optime scilicet dirigere alimentum et nutrire membra. Si enim virtus nutritiva sit in medio magis potest mittere equaliter ad singula membra: alimentum et suscipere ipsum. Iterum et a sensitivo communis sunt alterationes ad particulares sensus et derivatur virtus ab illo in sensus particulares hoc autem melius potest fieri si primum principium sensuum sit in medio.

Et est talis media regio principantis. Deinde cum dicit. Et est talis ponit secundam rationem. Et dicit quod principalis virtutis debet esse regio principalis et locus. Et ratio huius est quia locus sequitur naturam locati: ideo principali virtuti debetur locus principalis magis. Inter autem omnes virtutes sensitivas principales virtus est sensus communis. Locus autem principalis est locus medius: quare primum principium sensuum est

in medio: sed in eodem est nutritivus in quo est sensuum: quare manifestum est: quod primum principium nutritivum sit in medio.

Adhuc videtur et quo videtur oportet differre: quemadmodum fistule et moventis fistulas manus. Siquidem igitur animal determinatum est per habere sensuum animam in sanguinem quidem habentibus necessarium in corde hoc habere principium ex sanguinis aut in proportionali particula.

Deinde cum dicit. Adhuc videtur ponit tertiam rationem: et est talis. Illud quo videtur et quod videtur differunt sicut fistule et manus: que movent manus fistulas. Illud enim quod videtur est principale: quo autem videtur est instrumentum: sensuum autem commune videtur sensibus particularibus sicut organum et instrumentum ergo sensuum commune est principale magis. Sed principalis debet esse locus principalis talis autem est locus medius: quare primum principium sensuum est in medio et in eodem loco est principium nutritivum: quare nutritivum principium est in medio. Deinde cum dicit. Et si quidem inducit correlarium: et posset legi sicut per rationis precedentis ut induceretur ad probandum nutrimentum quod si cum animal determinatum sit per habere animam sensuum manifestum est quod in habentibus sanguinem necessarium est esse primum principium sensuum in eis: et in non habentibus autem sanguinem necessarium est esse primum principium sensuum et nutritivum in parte proportionali cordi.

Adhuc autem particule et totum corpus animalium habent quandam caliditates naturales: propter quod vivencia quidem videntur calida. Mortua autem et privata vivere strari.

Adhuc autem particule et. postquam primum principium nutritivum est in medio superiore et inferiore in omnibus viventibus declarat quod necessarium est omnia vivencia habere caliditatem et dividit in partes tres. In prima probat quod necessarium est in omnibus viventibus esse aliquam qualitatem. secundo quod primum principium illius caliditatis est in medio ibi necessarium est autem. tertio quod necessarium est illa caliditate saluare si debeat esse animal ibi. Necessarium igitur. In prima dicit quod omnes partes corporis et totum corpus animalium necessarium est habere caliditatem necessarium naturalem: et propter hoc vivencia calida sunt mortua autem frigida innumerum et similiter que sunt mortua. ratio autem quare vivencia habent caliditatem est: quia omnia vivencia indigent nutrimento: nutrimentum autem in principio est strari. in fine autem sile non fit. non fit autem sile nisi per accedat caliditas. quare manifestum est quod vivencia necessarium est habere caliditatem.

Necessarium autem esse caliditatis huius principium in corde sanguinis habentibus: et sanguinem autem in proportionali.

Deinde cum dicit. Necessarium est et: aut quod primum principium caliditatis est in corde: et primo ponit tertium suum: dicit quod cum necessarium sit omnia vivencia habere caliditatem necessarium est principium huius caliditatis in huius sanguine esse in corde in non habentibus sanguinem in proportionali cordi.

Operantur enim et digerunt naturali calido alimentum omnia maxime autem quod principalissimum.

C Deinde cum dicitur Operantur enim probat et primo per rationem. secundo per signum. propter quod alijs. In prima dicitur quod omnia vivencia indigent in nutrimento. Nutrimentum autem in principio est contrarium. In fine autem simile. Contrarium autem non fit simile nisi per alterationes. vivencia autem corpora agunt in ipsum nutrimentum et digerunt naturali caliditate sicut dicitur est prius. sed maxime in ipsis alimentis agunt per partem principalissimam. Unde quodcumque enim agens agit per illud quod principale est. hoc autem est cor vel proportionale cor. di ergo necesse est esse maxime principis caliditatis in eo.

Propter quod alijs quidem partibus in frigiditas remanet vivere. eo autem qui in hoc corruptitur omnino. quia hinc oritur principium omne caliditatis et anime tanquam ignitis in his particulis et sanguinum quidem in proportionali. in corde autem sanguinem habentium.

C Deinde cum dicitur. propter quod declarat illud idem per signum et dicit quod prius principium caliditatis sit in corde manifestum est quia propter hoc. videmus quod alijs partibus in frigiditate remanet adhuc vita in corde. Corde autem in frigiditate corruptum ipsum animal. ratio huius est. quia in corde est principium principium caliditatis et virtutis anime tanquam partes animalis que sunt circa cor sunt igne propter vehementem caliditatem. principium igitur caliditatis in non habentibus sanguinem in proportionali cor. di. in habentibus autem in corde ipso.

Necesse igitur simul vivere existere et calidum huius saluationi et vocatam mories. et huius corrupti omnem.

C Deinde cum dicitur. Necesse igitur ostendit quod necessarium est istud calidum saluare si debeat saluari animal. et dividitur in duas. In prima concludit hoc ex determinatione. secundo ponit modos corruptionis calidi et cum corruptionis ibi. Sed adhuc. In prima dicitur quod cum omnia vivencia caliditatem habeant necesse est ista duo simul existere. scilicet vitam et calidum saluationem. Non enim vivit aliquid sine calido nec calidum est in viventibus sine vita et consistere vitam et calidum. similiter et mories que est privatio vite et corruptiones huius calidi. sic ergo manifestum est quod necessarium est saluare calidum si debeat saluari vivens.

Sed adhuc quidem ignis videmus duas corruptiones marcedinens et extinctionem. vocamus autem eam quidem que a seipso marcedinem eam que a contrariis extinctionem. hac quidem senectute. hanc autem violentia.

C Deinde cum dicitur. Sed adhuc ignis assignat modos quibus corruptitur huius calidum. primo facit hoc. secundo assignat causam istarum corruptionum ibi. accidit autem. In prima dicitur ita dictum est quod necessarium est simul existere vitam et saluationem calidi huius autem calidus dupliciter corrupti potest. uno modo a seipso. alio modo a contrario. corruptio calidi que est a seipso dicitur marcedo. illa

que est a contrario dicitur extinctio. et prima corruptio dicitur senectus. alia corruptio dicitur violentia.

Accidit autem ambas propter idem fieri corruptiones. deficiente enim alimento non potente calido accipere alimentum corruptio fit ignis. contrarium quidem enim cessare faciens digestionem prohibet nutrire. Quamvis autem marcescere accidit ampliori congregato calore propter non respirare neque in frigidari. cito enim et sic consumit alimentum multum congregatum calidum et pervenit consumens ante ad esse venerationem.

C Deinde cum dicitur. Accidit autem assignat causam utriusque corruptionis. et primo facit hoc. secundo in se cor. elarium ibi. propter quod quidem. In prima dicitur quod utraque corruptio accidit propter eandem causam calidum enim indiget alimento. alimentum calidum est humidum. ideo deficiente humido calidum corrumpitur. sed illa corruptio que fit a contrario fit quod contrarium prohibet digestionem. ingratum enim humidum. humidum autem ingratum fit ineptius ad nutriendum convenientis. quandoque autem accidit corruptio calidi in se mar. crescendo a calido interius adunato et fortificato. propter defectum refrigerationis que in quibusdam fit per respirationem in quibusdam aliter et etiam propter motum continuum in habentibus ipsum. calidum autem adunatum et fortificatum sic cito consumit alimentum multum quod multo tempore sufficeret si esset proportionatum et pervenit citius consumendo quod eventatio eventat ad reprimendum ipsum et sic consumpto alimento marcescit calidus. quare utraque corruptio accidit propter defectum alimenti.

Propter quod quidem non solum marcescit quod minus secus plurimum ignem. Sed et ipsa finem seipsam lucerne flamma imposita in maiori flamma comburitur. sicut quod dicitur aliud instabile. Causa autem quia alimentum quidem existens in flamma preoccupat accipiens maior flamma. priusque adveniat alterum. Ignis autem permanet semper faciens et fluens sicut fluvius. sed latet propter velocitatem.

C Deinde cum dicitur. propter quod quod dicitur correlariu. et primo facit hoc. fore redditur causa illa. ibi. causa autem. In prima dicitur quod ita dictum est quod calidum multum cito consumit humidum propter hoc et accidit quod non solum prius calidum vel prius ignis in terra magnus cito consumit uno minor flamma finem seipsam posita maiori consumit et oburit sicut quod dicitur quod dicitur. Deinde cum dicitur. causa autem assignat causas huius correlarii. et dicitur quod causa quod flamma. minor cito propter maiorem consumitur est quod minor flamma est aliud humidum. quod flamma non est aliud nisi fumus ardens. fumus humidus huius est. n. compositus ex sicco terrestri et humido aereo victuosa. maior autem flamma huius humidum attrahit et subleat et preoccupat antequam eveniat ad humidum. ita quod ignis semper manet idem finem specie. non tamen finem materiam numerum. sed sicut fluvius. sed latet nos propter velocitatem. Causa autem quare non manet idem finem numerum est humidum quod est subiectum et materia. flamma non manet idem. sed est aliud et aliud.

Alam igitur q siquidem oportet saluari calidum: hoc autem necessarium si futurum sit vivere: oportet fieri eius quod in principio calidi per quadam refrigerationes.

Alam igit q siquidem. Postq pbus declaravit q oia viuentia hnt caliditate q est i corde i hntib sanguine i alijs i pportionali cordi q necessarium est huicmori calidi saluare si debeat vivere. viues. i pte ista ostendit q si debeat saluari hui? calidi. qz fieri refrigeratione: q diuidit i duas. In pma fac qd dicitur est. In pma remittit nos ad aliu locu d dissoluitioe eu iusta qdme ibi. Sed de ca qd circa pnu adhuc. d. facit. In pma pbat hoc p rones. In pma p exmptu ibi. Exmptu aut. In pma dicit q cu oia viuentia habeant caliditate q necessarium e saluari hui? calidu si debeat vivere palia e qd qz fieri refrigeratione. Oportet. n. oia viuentia hnt calida. Calida aut corrupti? a pno q marcescdo. vras aut corruptio q fit marcescdo prefrigeras. qre manifestu e q oia si debeat saluari uiues necesse e q fiat refrigeratio.

Exmptu aut hui? accipe est qd accidit in suffocatis carbonib? Si. n. fuerit circa qz obstructi vocato suffocatorio pnuce extingunt cito. Si at secus iuices qz faciat frater quater ablatione q appositione manet igni multo tpe. Ocultatio aut saluat igne: ne qz. n. respirare phibet ppter raritate cineris recidit qz eo q in circuitu aere: vt no extingatur multitudie existens i ipso caliditate.

Deinde cu dicit. Exmptu. n. hui? manifestat hoc q dicitu e p exmptu q videm? accider i carbonib? Si. n. carbones suffocatorio appposito obstruunt pnuce cito extinguit. Quare vicis ponal. suffocatorium q amoueat multo tpe durat ignis: p tale. n. pculatio ne vicis diu pot saluari ignis: q tunc no phibetur refrigeratio. Si aut coopiat ignis cinerib? diu pot durare: q cineres raritate hnt: id aer circustas bñ pot subicorrari: ita vt carbones ppter defectu refrigerationis no extingant. est. n. b itelligeda q euz apponit suffocatorio supra carbones ita q nulla refrigeratio pot ptingere ad ipos calidu reflecti i seipsum q fortificat. fortificatu aut resoluunt humidu subtile: q sumit ipz q remanet grossius qd e inceptu ad nutrimtu ignis.

Sed de ca quide bac q contrarium accidit occultatio q suffocatio igni: hic quide. n. marcescit: hic autem permanet pluri tepore dictu est in pblematibus.

Deinde cu dicit. Sed d ca remittit nos de solutione cuiusdam qonis ad aliu locu q dicit q d ca pp qua suffocatorio appposito supra carbones pnuce extinguit ignis. vicis aut appposito diu manet q saluatur dictu est i libro de pblematib? i quo manifeste inuenit assignasse cam ista? q aliquo mo pot hnti ex his q dicit pncula tertia. pblemate quo vbi querit pp qd eoz tremor magis qz i teporatu vnu bibut est aut vnu calidu. tremor aut fit a frigido maxime q soluit dices q tremor vlt catu pp ifrigidationes. fit aut ifrigidatio aut pp repulsionem calidi iteri? pp

frigus sicut i hyeme accidit aut ppter extinctiones calidi nalis. Extinctio aut fit a pno vel pp longitudine teporis sicut i senescetib? pigit aut ppter superabundia extranei calidi sicut accidit i estuariis a sole vel igne vel arenatis ex labore i teporato. hoc aut accidit bibentibus i teporatu vnu. vnu. n. i teporatu bibitu cu sit calidu virtute superabundantia caliditatis extranee iducit in corpore. superabundans aut calidu citius dissoluit humidu nalc: q debilitat caliditate naturale. debilitato aut calido iducit frigidu qd iducit tremore ex quo hntur q superabundantia calidi i pportionalis corripit calidu. pportionale q nalc ex hoc q pot hnti ca pp qua appposito suffocatorio marcescit ignis. no aut si occultet ciner vel si vicis apponat q admoveat: q coopatorio appposito reflectit calidu i seipsum q fortificat. fortificatu aut consumit humidu humido psumpto corruptis calidu q sic manifestu est q ca q suffocatorio appposito pnuce cito corripit. cu aut vicis apponit q admoveat. fit aut refrigeratio qua facta debilitat calidu quo debilitato humidu diu saluat q per psequens calidissaluat q ista arte vnu illi qui faciunt carbones.

Quoniam aut omne viuens hz aiaz: ipsu autem non existit sine naturali caliditate: sicut diximus. Plantis quide per alimentum et continens sufficiens fit auxiliu ad naturalis calidi saluationes.

Deinde cu dicit. qst aut dicitur q ista refrigeratione quo fiat q diuidit i duas. primo ostendit quo fiat i plantis. so i aialib? ibi. i aialib? aut adhuc pma i duas diuidit. pmo dicit q qd fiat refrigeratio. so pbat ibi. etenim alimentu. in pma dicit q cu ita sit q cu omne viues habeat anima q impossibile sit viues ee sine nali caliditate plante igit habet aiam q caliditate q cu caliditas no possit saluare sine refrigeratione manifestu est ex dcedis q refrigeratio sufficiens fiti plantis p alimentu q pines ad saluatione calidi.

Item alimentu facit refrigeratione igre diens: sicut q hominibus primo oblati: ieiunia aut calefacientia sitz faciunt: q imotus enim existens aer semp calefacit. Alimento autem ingrediente refrigeratur corpus donec vtiq accipiat digestionem.

Deinde cu dicit. Item ostendit q alimentu resisteret. so q pnuens ibi. si aut pnuens. In pma dicit ita dicitu e q alimentu sufficient refrigerationes facit in plantis q hoc est q alimentu ingreditur in plantis facit refrigeratione sicut videm? i hominibus q cu alimentu pmo recipit in homine fit quea ifrigidatio q huius ratio est: quia videmus q ieiunium firim inducit: quia in ieiunio calidum conuertitur supra humidum radicale: tunc accutur calidum naturale q calefacit. agit enim in sicum: sicum est lima caloris. tunc fit consumptio humidu consumptio humido causatur appetitus naturalis humidu talis dicitur sitis: ideo ieiunia per accedens sunt causa sitis q aer ibi motus inuens etiaz hominem calefacit cum autem alimentum ingreditur fit ifrigidatio donec alimentum fuerit digestum: quia alimento ingrediente calor conuertitur supra alimentum ita q in partibus alijs minus est de caliditate q ideo remanent in ifrigiditate. sic enim in plantis fit refrigeratio per alimentum ingreditum.

Si aut aut eorūnes excedat frigiditate
ppter horam fortibus factis omnibus ex
siccauerit: aut si estate fortia accidunt cauma
ta: non possit tractum ex terra humidus re
frigerare: corrūpitur marcesfactum calidus
et dicuntur spallūm et astrublice fieri ar
bores circa tēpora hec: propter quod et gene
ra quedam lapidū radicibus submitunt et
aqua in nasis: ut radices ifrigident plātaz.
C Deinde ci dicit. Si aut prius ostendit qd pri
us refrigeret et sufficiat calidi i plantis. et dicit q
manifestū est qd cōtēns causat ifrigidationem
in plantis qm si cōtingit qd prius excedens sit mul
tum in frigiditate accidit tunc qd corrūpitur calidus
in plantis et hoc accidit qd calidi multi debile est et
nō possit resistere et tunc eringuntur aut qd propter
excellētia frigidū calidū repellit ad interiora et fo
tificatur. fortificati consumit humidus qd est subie
ctum humido cōsumpo cōsumit calidū. et ideo si fri
gus fuerit excellēs corrūpitur calidū plantaz et
q sequētes plante. si autem in estate fiat magna cau
mata et qd alimētum attractū ex terra nō possit ifri
gidare corrūpitur calidū cōsumpe qd dicit mar
cedo et ratio huius est: qd tunc calidum plantaz fo
tificatur. fortificati corrūpitur humidū quod est subie
ctum caliditatis et ideo tunc corrūpitur vel ppter
aliud quā calidum ptingit ppter si excellētia
facit euaporare humidū radicale plantaz et ita cōsumi
tur humidū cōsumpo humidū causa est corruptio
nis calidū et ideo in estate si fuerint magna cauma
ta corrūpitur calidum. et ideo accidit illis tēporibz
folia fluere et decidere et arbores efficare et ideo
homines in tali tempore volentes saluare arbores
apponunt radicibus plantarum quosdam lapides
frigidos et aquā in nasis ut frigiditate illorū lapidū
et aqua possint refrigerare.

Explicit expositio super librum de iuventute et
senectute sive sancti thomae de aquino.

Incipit expositio super librum de respiratione et
inspiratione sive sancti thomae de aquino.

a Animalium autem quoniam hec q-
dam sunt aquatilia: hec aut i acre
faciunt dietā: ex his 7 per hoc acq-
runt refrigeriū: hec quides aqua:
hec autē acre: quo autē modo 7 qualiter di-
cendum rationes scientibus magis.

a **animalium** aut rē. p. ostēs plūs
dēclarant qđ hanc re
frigeratioi plaris ostendit qđ sit aialium
et curia b pmo dar itēctiōne fia pōnēdo p qđ
fiat refrigeratio. qđ si dic hōr qđ igit pfectus
cūctia pmi dar pmo itēctiōne fia i gñali. qđ i spāli ma
gis ibi. de respiratiōe ar. In pma dicit qđ i aialium
sunt qđ aqua qđā ynter i aere r oia caliditates
bnt r os calidit saluati fia aliter dēbat ynter illis aial
bus sufficiēs fiat refrigeratio p aere r aqua: p aquam
aqūilb p aere tēctiōnib. quō aut r qđ fiat refrige
ratio ostēderandū ēt scitūtib magis cām.

De respiratiōe. n. alig quidē pauci prioz
rū philicoꝝ quiderūt: cuius nī gratia existit
aialib⁹. bi quidē nīl efficiauerūt. si autē
dixerūt quidē. nō bene dixerūt. sed serpte
accidētib⁹. Adhuc at oīa aialia aiunt respi
rare: hoc autē nō est verū. Quare necessariū
de his primo supuenire: vt nī videamur eos
inanius accusare.

C Deinde cum dicit de respiratioe ar. dat intentione suaz
i spali et dicit qd de respiratioe alii dixerunt sic pauciter
ter nales ppos dixerunt pp que hinc respiratio inest
aliali b. qda nil dixerit eis. qda ar dixerunt qd e ppter
que hinc est respiratio ipis: sic icoplete et insufficenter
dixerunt et locuti fuerunt de respiratioe sicut hoies in
opert igitares circa accu' respiratioe: tunc dixerit eis
et alia respiras: illud fallis sicut manifestu e et ap
parebit q: igit aut icoplete aut nil dixerit d respi
ratioe aut sicut necessarii e dicer d ipa. phiderade ar
sunt opinioes antiquoz et exponende ut no videat q
i acriter repcedunt ille b. i acriter accusare opinio
ne alteri? q no pot pringer ad iprobatione illi? hoc
aut facit q no videt positioi nec romi ponis. sic aut e
se hēre circa opinioe alicuius e incoueniens: et iō
phiderade sunt opinioes antiquoz de ipsa.

Que quidē igitur quēcūq; aīaliū habent
pulmonē respirāt oīa manifestū.

Cuide cū dīc. Que qđe igit gēnqꝫ pſeqꝫ. ꝛ pꝛio pꝛimitꝫ qđ ſut reſpiratꝫ ꝛ qđ nō. ſed determinat de ipſa reſpiratione ibi. democritꝫ aūt. pꝛma d. In pꝛima pꝛimitꝫ que aialta ſunt que reſpirāt. ſo que nō reſpiꝫ rant ibi. aliquotꝫ aūt adhuc. pꝛma in duas. In pꝛma oſtēdit qđ aialta ſunt qđ reſpirāt. ſo qđ magis vel minꝫ indigeat reſpirandē ibi. Sed ꝛ hōm. In pꝛima dīc qđ aialta ꝛ pulmonē hūc et talia manifeſtꝫ eſſe reſpiratꝫ ꝛ hīc vocatē arteria neceſſaria ad hoc.

Et hoc ipso quod ex sanguine habet pulmonem et cœcum minus indiget respiratione propter quod multo tempore potest permanere præter corporis altitudinem. pulmonem autem cœcum habent omnia ui-

ficantia: vt ranarum genus: adhuc autem omni
deus et tortuice multo tempore manent in hu/
midis. pulmo enim modicam habet calidi/
tatem. pauci enim sanguinis habent ipsum.
Inflatus igitur ipse motu refrigerat: et facit
permanere multo tempore. Si tamen cogat quod
valde detinens longo tempore suffocant omnia:
nihil enim talius suscipit aqua sicut pisces.

Deinde cum dicit. Sed et horum ostendit quod aialia
minus et que magis indigent respiratione: et primo
ostendit que minus. secundo que magis ibi. habetia
autem. In prima dicit quod quedam sunt aialia que pulmo
nes habet cum paucis sanguine. habet etiam ipsum in fi/
gura coccum et talia minus indigent in respirando. p/
pter hoc. n. talia aialia multo tempore possunt esse sine
respiratione sine alia corporis ionalitudine uel de/
terminato. aialia autem que pulmonem coccum habent sunt
animalia cuiusmodi sicut sunt rane et quoddam genus
animalium quod vocat omerides et tortuice et multo tempore
manent in aqua sine respiratione et causa huius est
quod pulmonem habet sine magna caliditate quod par ha/
bent de sanguine. pulmo autem inflatus semel multum
recipiens aerem sine caliditate corporis. ppter figuram et
ppter motum aeris subingredietis refrigerat calidi/
tatem cordis multo tempore: quod igitur talia aialia parum
habent de sanguine et pulmonem habet coccum non mul/
to indigent respiratione et hoc apparet. si autem aliquis
multo tempore teneat ipsa in aqua suffocant: quod nullum
istorum refrigerat per aquam sicut pisces. in piscibus etiam
sufficiens fit infrigidatio per aquam non tamen in istis
non enim recipiunt aquam ad refrigerandum.

Habetia autem pulmones habent sanguinem
et omnia magis indigent respiratione ppter
multitudinem caliditatis. Aliorum autem quoniam
non habent pulmones: nullum respirat.

Deinde cum dicit. Habetia autem ostendit que ani/
malia indigent respiratione: et dicit quod omnia aialia
que habet pulmonem multi sanguinis: quod talia magna
habent caliditate indigent respiratione frequenter et
multa et hoc est ppter magnam caliditatem. Deinde
etiam dicit. aliorum autem ostendit que sunt animalia que non
respirant: et dicit quod aialia non habetia pulmones non
respirant et causa huius est: quod pulmo non dat aialibus nisi
ppter refrigerationem que fit per aerem inspiratum
et impossibile est inspirare aerem sine pulmone qui igitur
non habet pulmonem non respirat.

Democritus autem abderites et quidam alij qui
de respiratione dixerint: nihil de alijs dixer/
minauerunt animalibus: visum sunt tamen di/
cere quasi omnibus respirantibus.

Emocritus autem. Possibile est quod finit quod
sunt respirantia et que non determinat de re/
spiratione et habet duas. In prima deter/
minat de respiratione secundum opinionem aliorum
In secunda secundum opinionem suam ibi. qui autem dicitur est ad
huc. prima in duas. primo ponit opiniones illorum
qui omnia posuerunt respirare. secundo opiniones il/
lorum que non ibi. In primo autem adhuc. primo po/
nit in generali. secundo prosequitur in speciali ibi.
Anarag. quidem. In prima dicit quod democritus abri/
dens ita nominatus a loco et quidam alij philosophi
determinantes de respiratione que conuenit tantum

animalibus habentibus pulmonem de ipsa considera/
tione fecerunt volentes dare eam et modum respirandi:
de alijs autem animalibus? nisi dixerunt nisi quod sunt opti/
nati omnia animalia respirare.

Anaragoras autem et diogenes omnia di/
centes respirare: de piscibus et ostreis dixerunt
quomodo respirant. Et ait Anaragoras quidem
cum dimittant aquas per branchias eorum qui in
ore factum aerem trahentes respirare pisces
non enim esse vacuum nihil. Diogenes autem
cum dimittant aquas per branchias ex cir/
cūstante circa os aqua trahere vacuum in ore
aerem tamquam in aqua existente aere.

Deinde cum dicit. Anaragoras autem prosequitur ma/
gis in spatio: et primo prosequitur opinionem anaragore
et diogenis. secundo democrite ibi. democritus autem
adhuc. primo ponit opinionem anaragore et diogenis
secundo reprobat eam ibi. hoc autem sunt impossibilia. in
prima dicit quod anarago. et diogenes dixerunt omnia
aialia respirare. qualiter autem respirant non dixe/
runt nisi de piscibus et ostreis et dicit anarago. quod pi/
sces cum expellunt aquam per branchias attrahunt ae/
res qui est in ore factus et aqua per virtutem calidi. hoc autem
fit ne ponatur vacuum. Cum. expellunt aquam nisi aer ac/
traheret esset vacuum intra pisces: et ideo ne ponatur vacu/
um os quod attrahat aerem. aer autem attractus infrigidat
calidum quod est in piscibus? diogenes ubi dicit quod cum pisces
expellunt aquam per branchias fieri respirationem per
hoc quod et aqua circūstante circa os per naturam vacuum
attrahit aerem qui est refrigeratior. dicit. n. quod vacuum
est huiusmodi attractiuum et dicit aerem esse in aqua.

Hec autem sunt impossibilia. Primo quidem
enim medium rei auferunt ppter dicere quod co/
mune in altero solo respiratio. n. vocatur: hu/
ius autem hoc quidem exspiratio: hoc autem inspi/
ratio: de qua nihil dicunt: quomodo exspira/
rant talia aialia: neque contingit ipsis dicere.

Deinde cum dicit. Hec autem sunt impossibilia iprobat
opinionem istorum: et primo iprobat opiniones istas. istas.
secundo dat eas erroris eorum ppter quod decepti fuerunt ibi.
cum autem adhuc. prima diuidit in tres. quod primo iprobat
opinionem illam quod ad insufficientiam. sed quod falsum di/
xerunt ibi. adhuc autem dicere. tertio quod omnia posuerunt
respirare ibi. adhuc si omnia. circa principium tria facit.
primo iprobat illas opiniones ppter insufficientiam. secundum man/
ifestat quod ad suppositum ibi. Cum. n. respirauerit. tertio co/
cludit falsitatem opinionis ibi. Quare si necesse. In pi/
ma dicit quod illa que isti dixerunt inconuenientia sunt et impossi/
bilia: et si primo ppter insufficientiam. ipsi. n. medietatem rei di/
mittunt. quoniam. n. aliquid duo continent sub aliquid natura. Si aliquid
velit sufficienter determinare de natura illa. si dixer/
minat secundum alteram naturam et non secundum aliam insufficienter de/
terminat: quod medietatem rei hic dimittit et hoc ipse in/
tendit cum dicit. medietatem rei auferunt non ita est quod respi/
ratio communis est ad inspirationem et expirationem. volentes
autem de respiratione determinare de inspiratione solum
determinat non de respiratione et ex dicitis ab ipsis
contingit eam reddere.

Cum. n. respirauerit hac quod respirauerit ite/
rum os exspirare: et hoc semper permutatis faciunt.
Quare accidit simul suscipere aquam secundum os
et exspirare. Necesse autem obuians

De respiratione et inspiratione.

impedire alterum. Deinde cum dimittant aqua: tunc expirant secundum ora: aut secundum branchias. Quare accidit simul expirare et respirare. Tunc enim aliud ipsum respirare: simul autem inspirare expirare impossibile.

C Deinde cum dicit. cum enim respirauerit manifestat quoddam suppositum quod si ex dictis eorum non posset esse manifestum quo inspirat huiusmodi animalia et dicitur cum huiusmodi animalia inspirauerint aerem interius necesse est ipsum calefactum expirare et huiusmodi partem secundam quas inspirauerit sicut videmus in animalibus manifeste respirantibus. Verum hoc et hoc vicissim modo hoc inspirando prius expirando. si igitur pisces et ostree expirant necesse est hoc et autem simul cum suscipiunt aqua et ab extra aut cum dimittunt simul attrahunt eam cum motus aque ad iterius et aeris ad exterius sunt. Unde qui se invicem impediunt sequitur quod aqua obuias aeri in motu suo impedit ipsum et contra quare non possunt simul cum attrahunt aqua expirare aerem. Si autem simul cum dimittunt aqua per branchias vel per ora expirant aerem simul accidet inspirare et expirare ipsum aerem. simul. n. cum expellit aqua dicitur fieri inspirationem. hoc autem est impossibile et primum impossibile est igitur secundum eos assignare causam respirationis.

Quare si necesse respirantia expirare et inspirare. Expirare autem non contingit nullum ipsum palam quoniam respirat: neque ipsum nullum.

C Deinde cum dicit. Quare si necesse peluidit falsitates opinionis illorum: et dicit quod manifestum est quod necesse est quicquid inspirant expirare. Si igitur pisces inspirant necesse est eos expirare sed nullus piscis expirat quare nullus inspirat.

Adbuc autem dicere aerem trahere ex ore aut ex aqua per os impossibile. Non enim habent arteriam propter pulmones non habere: sed statim venter penes os est: quare necessarium venter trahere: hoc autem et alia vtiq; facere animalia: nunc autem non faciunt. Et si illa extra humidum essent: manifeste vtiq; hoc facerent: videtur autem non facientia hec.

C Deinde cum dicit. Adbuc autem dicere improbat opiniones eorum eo quod falsus assumebatur. si quod fit respirare per alterationem aeris: et dividitur in partes quatuor secundum quod improbat per. rationes. secundum da ibi. ad huc autem ratio. tertia ibi. ad huc cum moriantur. quarta ibi quo autem modo. quinta ibi. ad huc autem propter quod. In prima dicit quod dicere pisces attrahere aerem per os est impossibile quia animalia attrahentia aerem per os arterias habent. pisces autem arteria non habent: quia pulmonem non habent: quia quicquid. n. pulmonem habent et arteriam habent: quia arteria est inspiratio per quam attrahit aer a pulmonem: ideo quicquid habet pulmonem arteriam habent: sed pisces non habent hoc venter eorum statim per aqua ori. et ideo si attraheret aerem ille perueniret ad ventrem: sed manifestum est quod hoc non faciunt. Item si pisces attrahunt aerem in aqua: et sit sufficiens refrigeratio per illum aerem cum essent extra aquam attraherent aerem et viverent. hoc autem non faciunt: et istud vltimum posset esse alia ratio ad principalem.

Adbuc omni respirationis et trahentis spiritum videmus quendam motum factum particulam trahentis. In piscibus autem non accidit. Nihil enim videtur mouentes eorum quod circa ventrem nisi branchias solum et in humido et in sicco exidentia: cum capta fuerint.

C Deinde cum dicit. Adbuc omnia. ponit secundam rationem. et dicit quod in omnibus inspirantibus et expirantibus cum inspirat et expirat appetit motus cuiusdam particulam secundum elevationem et depressionem sicut in hominibus cum enim inspiratur aer inflatur pulmo. cum autem expiratur deprimuntur in piscibus autem non apparet aliquis talis motus. Non enim videmus aliquam particulam circa ventrem moueri sed solum circa branchias et in humido et circa si sicco sunt palpitant non autem apparet aliqua talis particula moueri.

Adbuc cum moriantur suffocata in humidis omnia respirantia sunt ampullosa spiritum excurrente violenter: ut si quis cogat torculas aut ranas aut aliquid aliud talium generum. In piscibus autem non accidit experientibus omnem modum tanquam non habentibus spiritum de foris vllum.

C Deinde cum dicit. Adbuc cum moriantur ponit tertiam rationem et dicit quod in omnibus respirantibus cum suffocantur in aqua appareat quidam ampullosus iussus et ea huiusmodi est quod in talibus animalibus aer expellitur ad superficies quod erat inspiratus prius expulsio autem ista est ampullosa sicut apparet de conuiciis et ranis si violenter detinerentur sub aqua vel aliquid tale animal in piscibus non apparet hoc secundum quicquid modum expirat aliquid et detineat pisces in aqua. hoc autem est: quia non habent aerem inspiratum.

Quo autem modo dicitur fieri respirationes ipsis contingit et hominibus existentibus in humido accidere. Si enim pisces trahunt ex ea que in circuitu oris aqua: propter quid hoc non vtiq; faciunt et homines et alia animalia: et cum ex ore vtiq; trahunt similiter piscibus. Quare si quidem et si illa essent possibilis: et hec essent: quoniam autem non sunt palam quod neque in illis est.

C Deinde cum dicit. Quo autem modo ponit rationem quartam: et dicit quod eodem modo quo isti dicunt quod pisces respirare possunt in aqua et homines poterint. si enim pisces attrahunt aerem aqua circumstante eadem ratione homines et alia animalia. homines enim trahunt aerem qui est intra eos sicut pisces secundum ipsos. si igitur pisces possunt hoc facere in aqua et homines cum igitur homines non possunt neque pisces.

Adbuc autem propter quod eadem in aere moriuntur: et videtur exterminata sicut suffocata siquidem respirant. Non enim vtiq; alimentum indigentia hoc patiuntur. Quam enim dicit diogenes causa stulta: aut enim quod aerem multum valde trahunt in aere: in aqua autem moderatum: et propter hoc mori. Et enim ingressibilibus oportebat possibile esse hoc accidere: nunc autem nullus per valde respirare suffocatur cretibile animal.

Deinde cum dicit, Adhuc autem ppter ponit
quintaz rationez dicit si animalia aquatica respi-
rant ppter quā cām moventur & exterminantur i
nere sicut suffocata animalia q. d. non videtur esse
aliqua ratio: & quia aliquis posset dicere q. est hoc
ppter defectus alimentis dicit q. b. nō potest ēē et
ratio huius esse potest: q. pīces pīi tempore sunt
sub aqua q. sit tempus in quo sunt extra aquas. q. re
ppter defectus alimentis non moventur extra aq. q. re
item causa ppter quā pīces moventur extra aqua
q. d. dabat dyogenes multa est & fatua, dicit enī dyo-
genes q. pīces extra aquas attraherant multā aē-
rem & i. pportionalē sibi. in aqua autem pportio-
nales: ideo ppter in pportione aeris attracti
in aere pīces moventur. in aqua autem non. hoc nō
valet: quia animalia gressibilia in aere possunt at-
trahere sibi aerem i. pportionalē & tamen nullū
animal gressibile q. d. cūq. valde respiret non suc-
focatur q. re ut sit accidit in pīcibus.

Adhuc autem si omnia respirant: palam
quia & cutoma animalū respirant. Videtur
autem ipsorum multa decisa vivere: nō
solum in duas partes sed & in plures: ut q.
vocantur scolopēdres: que qualiter aut qui-
bus contingit respirare. Causa autem ma-
xime non dicendi bene de ipsis: q. in per-
ti erant earum que intus partū: & quia nō
accipiebant gratia alicuius naturam oīa fa-
cere. Querentes enī cuius gratia respira-
tio animalibus existit & in particulis hoc i-
spicientes: ut in brachia & pulmone: inue-
nient utiq. velocius cām.

Deinde cū dicit, Adhuc autē improbat opinio-
nes illas in hoc q. posuerunt oīa respirare: & dicit
q. si omnia animalia respirarent entoma respira-
rent: & q. ista decisa vidēt vivere non solum diui-
sa in duas partes. sed etiam cū diuidunt in plures
ut illa que vocant sedependie. qualiter aures ista
respirant non ptingit dicere. si enim talia decisa re-
spirarent tunc cōtingeret q. haberent organa respi-
randi. s. pulmone & vocale arterias: sed hoc est fal-
sum: quia sequeret q. in diversis partibus ēēt pul-
mo & vocalis arteria: sed hoc est falsū ergo & pri-
mū. Deinde cū dicit, Causa autē assignat causam
erroris ppter quā decepti sunt: & dicit causa quare
decepti fuerunt fuit quia nesciebant anathomiam
partū intrinsecarū sive dispositionis: ut puta pul-
monis & arterie. itē decepti fuerunt quia non suppo-
nebant nām operari ppter finem. si enī posuissent
q. natura agit ppter finem & q. respiratio inest aia-
libus ppter fines: & insperissent ad anathomiā par-
tium intrinsecarum sicut pulmonis & arterie: & etiā
branchiarū citius cām respirantis inuenissent: et
quia ista non inspererint decepti fuerunt indeter-
minando de respiratiōe.

Emocritus autem quia quidem
ex respiratiōe accidit respiranti-
bus aliquid dicit inquit. phibe-
re extrud: animam. non tamen ut
huius quidem gratia facientem hoc naturā
nihil dicit: omnino enī sicut & alij phisici:
& itē nihil tēgitealem causam.

Emocritus autem ēē. Postq.
positiōē anaragore: & dyogenis improbat
opiniōē democriti: & primo ponit eā. se-
cundo improbat ibi. causa autem. prima in duas. i.
prima tangit s. m. democritus quid accidit aialibus
ex respiratiōe. primo. secundo quid ex cōsequēti
ibi. & ppter hoc respiratiōez. Adhuc circa pīiū
duo facit. primo ponit quid accidit aialibus. primo
ex respiratiōe. secundo declarat ibi. Dicit autem
q. aia. in prima dicit q. cū ex respiratiōe aliqd ac-
cidat animalibus respirantibus. dicit democritus
q. ex respiratiōe animalibus respirantibus acci-
dit hoc primo. s. aiam non extrudi a corpore: tamen
non dicit q. natura esse causa respiratiōis. ppter
hoc sicut ppter finem: ut aia nō extendere: quia
sicut alij pbi nō tēgierint d. causa finalis. ita nec iste
& ideo nō dicit respiratiōem fieri grā alicuius.

Dicit autem q. anima & calidū ideo pri-
me figure sphericū. Segregatis igitur ipsis
a continente & cōprimente auxilium fieri re-
spiratiōem inquit. In aere enim multum
numerus esse talium: que vocat ille intel-
lectum & animas. Respirato igitur & ingre-
diente aere cōgredientia hec & prohibentia
cōpressionem prohibere in animalibus exi-
stentem aiam pertransire.

Deinde cū dicit, Dicit autē qd aia declarat hoc
& est intelligendi q. democritus posuit. corpa idui-
sibilia esse pncipiū rer. cū. n. corpora cōposita diui-
sibilia sunt: & diuisio s. ipsi. si pcedat i. hūitū neces-
se est deuenire ad talia corpora que sunt iduisibilia
et quibus dicit omnia aialia componi & causari. di-
xit etiam ista iduisibilia terminare figuris: quia
figure procedunt in finitū. dicit ista corpora ēē in
finita. ex figura autem & ordine & positiōe reddit
causas & accidentiū & passionē in alijs. inter ista
autem corpora iduisibilia corpora. circularia sunt
aptiora ad motū & ideo ex istis reddit causam mo-
tus i animalibus. dicit enim aiam componi ex atho-
mis circularibus que sunt de natura ignis dicit. n.
q. democritus dicit q. anima & calidū figura spherica
sunt idem & causa huius est: quia aia & calidū & fi-
gura spherica ēē est motus in animalibus. Ista autem
sunt maxime apta ad motum calidum. s. spherica fi-
gura ideo aiam dicit componi ex istis & esse idē cū
istis. In aere autem sunt multi tales athomatos
vocauit intellectum & aiam democritus cum igit
ex aere ptingente & cōprimente ipsū al. & aiaz intus
ptentaz segregentur athomi & mouentur ad iterum
aialis sit respiratio in animalibus & prebetur auxi-
lium athomis intus existentibus cum igitur respi-
ratur aer & ingrediunt athomi ingredientēs com-
primunt athomatos ex quibus est anima & prohibet
eam erire & viuunt ad repellendum cōpressionem
factaz ex athomis extra i ptingente existentibus.

Et propter hoc ex respirare esse vivere &
mori. Cum enim preualuerint continens
opprimens & non amplius de foris ingre-
diens potest prohibere non potuit respi-
rare tunc accidere mortem animalibus: ēē
enim mortē talis figurā ex corpore erit
ex cōtinentis oppressiōe.

C Deinde cum dicit, Et propter hoc respirare ostendit quid accidit ex psequenti aialibus et respiratione et dicit quod per tale ingressus et compressiones athomorum in aialibus accidit vivere et mori et respirare et respirare. Quod dicitur in principio pualuerat ut possit comprehendere repellere athomos ex quo est aia et phibere ingressum eorum que sunt exterius id adiuuantius deficere respirando accidit mors ipsi aialibus alia littera h3, et amplius de foris ingrediens non potest phibere cum negatide: tunc exponens est sic ptenens exterius pualuerit pueniendo athomos interiores et athomi qui ingressi fuerant coadiuvantes aias non possunt phibere ipetis pueniens per defectum respirationis accidit mors aialia. mors enim non est aliud quam extrinsecus athomorum extrinsecus i aiali ad exterius propter ppressionem pueniens.

Causas autem quare omnibus quidem necessarium mori non tamen quando contingit sed secundum naturam quidem senectutem violentia autem preter naturam nihil demonstravit: quoniam oportet quod quoniam aliquando quid videtur hoc factum: aliquando autem non videtur verum cum extrinsecus est aut intrinsecus.

C Deinde cum dicit, Nam autem improbat pducas positionem. Et dividit in duas. In prima improbat opinionem propter insufficientiam. hoc quod si ibi si autem oportet. prima in duas. In prima improbat de insufficientia quoniam ad assignationes eorum moris. hoc quod ad assignationes eorum respirationis ibi. Non dicit autem. In prima dicit quod democritus non dedit causam propter quam quidam mors inest aialibus tamen per quedam mors naturalis quod dicit senectus quedam per naturam que dicit violentia non dedit causam utriusque: quod non eius que est per violentiam: et tamen hoc oportebat quoniam videmus aliquando mori aialia violentia sicut illa que suffocant. aialia aliquando videmus mori naturam sicut illa que per senectutem. oportet autem utriusque istarum esse aliquam causam et tunc illa causa autem est extrinseca aut intrinseca: sed ipse non recognovit eam et sic manifestum est quod insufficienter dicit quoniam ad causam moris.

Non dicit autem neque de principijs respirationis quid causa verum intrinsecus aut extrinsecus: neque enim qui de foris intellectus servat auxilium. Sed intrinsecus principium respirationis fit et motus non vniuersale et vim continens: inconueniens autem et simul continens comprimere et ingrediens dilatare: que quidem igitur dicitur et ut scire hec sunt. C Deinde cum dicit, Non dicit improbat quoniam ad causam respirationis: et dicit quod de principio et causa respirationis quid sit verum illud principium fit intrinsecus vel extrinsecus ut dicit non videtur esse verum quod athomi que sunt exteri? et quod ille vocavit intellectui sunt causa respirationis pueniendo auxilium athomis que sunt i aiali: quia principium respirationis est ab intrinseco et talis motus non videtur fieri ab intrinseco violentia quod iste motus semper durat quod diu durat aial. violentia vero non sit inter inueniens est quod continens ingrediens fit causa compressionis animalis quia videmus quod cum ingreditur est causa dilationis quia idem finem quod idem non est causa oppositorum simul sed compressio et dilatio sunt opposita ergo ptenens non est causa moris.

simul ista igitur sunt que posuit et dicit scire.

Si autem oportet putare vera esse prius dicta: et non omnia animalia respirare non de omni morte causam putandum dictam esse hanc: sed solum in respirantibus: quinimo neque in his bene. Nam autem ex accidentibus et talibus quorum habemus omnes experientiam. In estibus enim calefacti magis et respiratione magis indigemus: et spiritus respiramus omnes. Cum enim in circuitu fuerit frigidum: et constringatur: et compingatur corpus detinere accedit spiritum quoniam tunc oportebat de foris ingrediens tem prohibere concussionem. Nunc autem sic contrarium: quando autem multum valde congregatus fuerit calidum non expirant: tunc indigent respiratione. Necessarium autem inspirantes respirare. Estuantes autem frequenter respirant tanquam refrigerationis gratia respirantes: quando quod facit ignem super ignem.

C Deinde cum dicit, si autem oportet improbat opinionem democriti in hoc quod si a et dividitur in duas. primo improbat in hoc quod male assignavit causam mortis. hoc in hoc quod non assignavit causam respirationis ibi. quinimo. In prima dicit quod si vera sunt que dicta sunt superius manifestum est quod causa mortis quam assignavit democritus non est causa cuiuslibet mortis sed solius aialibus respirantibus quod mors finem ipsum non est aliud quam extrinsecus athomorum extrinsecus in aiali propter contrinens comprimens. sic autem non accidit in non respirantibus. C Deinde cum dicit, quinimo improbat ibi quod non assignavit causam respirationis i aialibus respirationibus. hoc manifestum est ex his que accidunt circa respirationem. iteque manifestum est ex talibus quorum omnes possunt habere experientiam: videmus enim quod in estate quanto homines magis calefacti sunt tanto magis indigent respiratione et frequenter respirant: sed cum ptenens undique frigidus fuerit et corpus pstringitur et ppingitur aer inclusus detinetur in aiali et potest diu infrigidare calidum et tamen finem opinionem democriti oportebat tunc fieri sepius respirationem quod cum ptenens est frigidum corpus comprimere quare et athomi extrinsecus. Erat autem respiratione necessaria ut phiberet extrinsecus et coactio ad exterius istorum athomorum quare tempore frigido finem ipsum respiratione est magis necessaria. contrarium autem manifestum est. videmus enim quod cum calidus est multum et est valde multum quare et est aggregatum tunc animalia inspiratione magis indigent necessarium. est autem aialia que respirant aliquando inspirare et respirare si debeant saluare quoniam aut calidiora sunt tanto frequenter respirant: quia respirant gratia infrigidationis. Quoniam autem calidiora tanto magis indigent infrigidatione. ideo tunc frequenter respirant cum calidum ptenentis augmetur intrinsecus.

Timeo autem scripta circumpulso de alijs animalibus nihil determinauit: quomodo ipsius calidi sit in alijs: verum eodem aut propter aliam aliquam causam. Si enim solis causa

pestribus quod respirationis existit dicent-
dum causam: quare solis. Si autem et alijs:
modus autem alius: et de hoc determinan-
dum: siquidem possibile respirare oibus.

Intunc autem. *Id est* qd pba im-
probat opinionem de-
motri qd vsus est dicere oia aialia respi-
rare. In parte ista improbat opinionem
platonis et empedoclis: et diuiditur in duas. primo
improbat opinionem platonis. so empedoclis ibi di-
cit autem de respiratione adhuc. prima i duas. pri-
mo improbat opinionem platonis ppter insufficientia.
so ppter falsitates. i. ad hoc aut et sic in parte. pri-
ma est intelligenda qd plato voluit qd respiratio fit
per quandam circumpulsionem aeris. dicit eni: s; qd ap-
parebit statim cu aer intra est calidus expellitur per
os et poros et ingreditur alij circustans et fit respira-
tio. dicit ergo aristotil qd circumpulsio de qua dicitur
minime plato in thimoeo qui dicit ee cam respira-
tionis insufficientem est in assignando cam respira-
tionis et insufficientem determinantem de respiratione: qd
cu dicit qd circumpulsio erat ca respirationis. dicit b
ee i aialibus pfectis et ca pfectibus: sed qno fit salua-
tio calidi i alijs aialibus imperfectis no dicit vtrum
eodem modo quo in perfectis aut aliter et ppter eas
aliqui. si eni sola aialia ca pfecta respirant oportet
bit assignare cam qre illa solu respirant. Si aut alia
respirant et modus respirationis est alius oportebit
de hoc reddere eas huius et determinare oportebit
vnde respirare inist omnibus animalibus.

Adhuc autem et ficticius modus cause.

Excurrere eni extra calido per os ambiente
pulsam aerem latum incidere in eundem lo-
cum aut per raras existentes carnes. Unde
quod intra eruit calidum propter nihil ee
vacuum antiperistaltim patientibus iucez:
calectum autem iterum erire secundum eu-
dem locum et circumpellere itra per os aerem
eridentem calidum: hoc itaq; agere semp
facientes respirantes et expirantes.

Deinde eni dicit. Adhuc autem ficticius. Im-
probat opinionem ppter falsitates. et primo ponit ea
secundo reprobant. accidit autem. in prima dicit
qd modus fin qui plato posuit aialia terrestria re-
spirare ficticius videtur ee et no verus. dicit eni:
plato qd cum aer interius est calidus expellit extra
per os: tunc aer qui est extra circustans corp? mo-
uetur ad eundem locum in quo erat alius et per os et
per raras carnes que porositates habent. mouetur
aut aer interius cu expellit calidus. ne pmitat va-
cuum: ita qd in eius motu fit quedam antipulsio in-
transiens et egredientis. cum aut ille aer calidus fue-
rit exit per os et alius intrat per raras et porositas car-
nes et per os et istud ptingit sic continue per totam
vitam qd tunc autem fit hoc inspirat et respirat aialia.
Accidit autem sic putantibus prius ex-
pirationem fieri qd inspirationem: signum
autem: sunt quidem enim adinuicem hec se-
cus inuicem. Adorientia autem expirant:
quare necessarium esse principium inspirationis.

Deinde cu dicit. Accidit autem posita opinio
improbat eam et diuidit in duas ptes. In prima i-

probat opinionem. In secunda remouet quandam
responsionem ibi. sed etia neq; alimeti. prima i qd
tuo: fin quod quadrupli reprobatur opinionem. fa ibi
id autem cuius gratia. tertia ibi: adhuc autem icon-
ueniens. quarta ibi. incoeuens autem. In prima
improbat opinionem platonis in hoc qd fin ipsum
oportet qd respirare. primo inist animalibus et dicit
qd putantibus qd respiratio fiat fin modum pfectus ac-
cidit qd respirare prius inist animalibus qd inspira-
re sed istud falsum est et huius signum est inspirare et
expirare sunt pmutum adinuicem ita qd prius fit
alio: mors autem et vita fit pmuta quare oportet qd
fiant motibus pmutis: sed videmus qd morientia
ultimo expirant quare manifestum est qd primo inspi-
rant yuuentia.

Adhuc autem cuius gratia hec existunt
animalibus. Dico autem respirare et respi-
rare nihil dixerunt hoc modo dicentes: sed
velut de incidente aliquo enunciant solus:
quauis principalia hec videamus viuendi et
moriendi. Cum enim respirare non potne-
runt tunc accidit corruptionem fieri respi-
rantibus.

Deinde cu dicit. Adhuc autem qd cuius gratia
improbat platonem in alio. si in hoc qd non posuit re-
spirationem fieri ppter aliquem finem et dicit qd illi qui
sic dnt de respiratione incoeuenter dnt qd no di-
cunt ppter quem finem inist animalibus sed loquuntur
de istis sicut de aliquibus qd cotingat a casu et tamen
iste videt principales cae moriendi et viuendi: eni
enim aialia respirantia no pnt amplius respirare acci-
dit ea corrupti qd pnt viuunt. Mo igitur ita ca-
stahiter accidit: s; principales cae vite et mortis.

Adhuc autem incoeuens calidi quid p os
eruit: et iterum introitu no latere nos. In pe-
ctus autem spiritus introitum et iterum calefa-
cti exitum latere.

Deinde cu dicit. Adhuc autem incoeuens. tertio
improbat ipm i alio. si hoc qd posuit qd introit? aeris p
os et eruit? no latent nos: sed introitus aeris p pe-
ctus et exit? latet nos et pba dicit qd istud incoeuens
est qd no lateat nos introitus et eruitus aeris per os.
Sed per pectus et raras carnes lateat et ratio hui?
est: qd aer calid? extra sentit et qd ad alterationem
que est p calefactionem et qd ad motum. s; aut aer qd
ingredit p poros carnis fin platonem videt qd alte-
rat pect? ad caliditate et mouet qre si no lateat nos
mors aeris pos nec pect? et de poros.

Incoeuenter autem et calidi respirationem
introitu esse. Videt eni contrarij: qui qdem
enim expiratus esse calidus. Qui aut inspira-
tus frigidus. Quando aut calidus fuerit: sen-
tientes respirant: qd. n. no refrigerant suffi-
cienter ingrediens multotiens accidit spi-
ritum trahere.

Deinde cu dicit. Incoeuenter aut improbat ipsum
qto posuit. n. pba qd aer calefact? inspirat hoc re-
mouet dnt qd incoeuens e qd aer calid? inspiraretur
uno poti? aer frigid? calidus. n. apparet nobis ad
sensum. videmus. n. qd illud qd expirat calidum est qd i
spirat frigidum et qd aer ingrediens calefactus e: tunc
inspirat et ea hui? e qd sps ingrediens no sufficienter

De respiratione et inspiratione.

potest in frigidare et quando aer inspiratur calidior est tanto citius inspirant.

Sed et neque alimēti gratia existimādū fieri respirationē tāg alito spū eo qui itus igne et respiratē quidē: quēadmodū ignē sup bīp cauma addit alito aut igne fieri respirationē. Deinde cū dicit. Sed neque alimēti remouet quā daz solutionē q̄ posset dar ad qdā qd arguebat p̄ platonē et p̄mo pponit resōtionē. So reprobatur ibi. hoc. n. videm. In p̄ma dicit q̄ resōtio quā aliq̄s daret ad rōnē quā dā p̄r: facit nō valet. ip̄obatur. n. plato. ppter insufficiētiā q̄ nō dicit grā cuius sit respirationē i aialib⁹ aliq̄s posset dicere q̄ respirationē sit vt aerē inspiratū calidū iterius nutrit et sit alimēti illi. calidū. n. p̄tūne agit i humidū p̄seru- dū ip̄s. p̄seruado aut ip̄m debilitat igit vt ip̄s p̄ser- uet sit respirationē ut spū respirationē nutrit et augmē- tetur sicut nos videm. q̄ ignis nutrit et cōseruatur cū apponit aliqd bīpercauma siue i sensus seu eral- tatio calida et sicca. alimēto aut calido sit respirationē et p̄bus dicit q̄ inspirationē nō sit vt spūs inspiratus sit alimēti calidi interioris.

Deinde emz dicem⁹ verū: et ad hūc sermo- nem que quidē ad priores: etenim i alijs aia- lib⁹ oportebat hoc accidere aut p̄portida le hūc. Dia. n. habet caliditates vitales.

Deinde cū dicit. hoc. n. videm. ip̄obatur itaz re- sponōne p̄ duas rōnes. scilicet ibi. deinde et fieri. In p̄ia dicit q̄ p̄ istā respirationē dicem⁹ q̄ p̄ores dicuntur fuit. n. i aialib⁹ terrestrib⁹ sit inspirationē p̄p nutriti- dū calidū oportet calidū i alijs aialib⁹ nutriti per spūitū inspiratū cū nō possit saluā sine ifrigidatione et oia trahāt aliqd p̄portidate hūc: si illud n̄ apper.

Deinde et fieri calidū ex spū: quo oz mo- do dicere fictitiū: magis. n. ex alimento hoc factū videm⁹ accidere: que s̄ hoc suscipere alimēti et supflūū emittere: hoc aut i alijs n̄ videmus factum.

Deinde cū dicit. Deinde et fieri ponit s̄az rationē ad hoc et dicit q̄ dicere q̄ calidū nutrit ex spū et q̄ ita oportet dicere fictitiū est et dicit fictitiū q̄ nō cō- cordat apparētib⁹ q̄ calidū nutrit a spū inspirato: sed ex nutritiōe magis ex alimēto. n. generat hū- midū qd ē s̄m calidū. et id oz sumet alimēti et emit- tere supflūū alimēti. n. i p̄ncipio p̄rū ē: id oz ip̄suz alterari et trāsmittēre et iter h̄s aliqd i puri: ideo oz q̄ illd abiciat: et ideo aliqd h̄s purū et aliqd sup- rā. b̄ aut nō est factū si calidū nutrit a spū inspirato.

Scit autem et de respiratione Em- pedocles: nō tamē cui⁹ gratia.

Scit aut de respiratione sc̄. Postq̄ p̄bas p̄obatur op̄inione p̄lonis de mō respiradi ip̄obatur op̄inione empe- doclis de insufficiētiā. So d̄ falsitate ibi. ne- ri aut adhuc. p̄ma i duas. p̄mo facit qd dictū est. So ifert corollariū ibi. ppter qd qd adhuc tria fac. p̄mo ip̄obatur ip̄m i hoc q̄ nō dicit grā cui⁹ fieret re- spiratio. So in hoc q̄ mō respiradi nō declarauit i oibus aialib⁹ ibi. nec de oibus. tertio q̄ posuit respi- rationē sol fieri p̄ nares ibi. et de ea. In p̄ma dicit q̄ sicut alij insufficiēter dixerūt de respirationē: ita empedocles. cū. n. loqueret̄ de respiratione nō fecit

mentionē grā cui⁹ hoc fit. hoc aut oportebat: et ideo insufficiēter dicit.

Neq̄ de omnibus aialibus nihil facit manifestum: siue respirat siue non. Et d̄ ea que per nares respiratione dicens putat et de principali dicere respiratione. Est autē per arteriaz ex pectore respirationē et que per nares: ip̄s autē naris sine illa nō est re- spirare: et ea quidē que per nares facta respi- ratione priuata aialia nihil patiuntur: ea autē que secundū arteriā moriunt. Vtitur. n. na- tura ex abundantia ea que per nares respira- tione ad odoratū q̄busdā animalū. Idēo ppter qd quidem odoratu fere p̄cipiant oia aialia. Est autē nō oibus idē organū sen- sus. Dicitur est aut de ip̄s in alijs plantis.

Deinde cū dicit. neq̄ de oibus reprobatur in hoc q̄ modū respiradi nō declarauit i oib⁹ aialib⁹ et di- cit q̄ i aliq̄ sil: deficit q̄ nō declarauit: vtrū oia aia- lia respirēt uel nō qd oportebat et si qdā sint q̄ non respirēt quō et p̄ quē modū sit ifrigidatio i illis q̄ nō respirat nō declarauit. Deinde cū dicit et de ea q̄ per nares ip̄obatur ip̄m i hoc qd possit sol respirationē per nares et dicit q̄ empedocles loquēs de respira- tione q̄ sit per nares credebatur sufficiēter determi- na de respirationē: sed hoc nō est verū. Et si. n. quedā respirationē per nares alia p̄ vocalē arteriā. Ista vō que est p̄ vocalē arteriā est p̄ncipalis: q̄ illa q̄ sit p̄ nares nō est sine alia. acr. n. q̄spirat per nares trā- sit per vocalē arteriā. illa aut q̄ est p̄ vocalē arteriā p̄t ē sine illa que est per nares: et hoc patet q̄ p̄- uata illa respirationē moriunt aialia sed priuata illa q̄ est per arteriā moriunt aialia: vnde sicut na- tura lingue vtr̄ ad duo ad gustū et ad loquētiā. ita naris vtr̄ ad duo et hoc ppter b̄n cē. q̄ ad re- spirationē et olfactū et hoc i quibusdā aialibus. sicut. n. quedā aialia q̄ p̄t odoratōis h̄nt coop̄ti qua- dā carūcula et nō odorant talia nisi amoueat illa ca- rūcula. hoc aut sit per inspirationē et respirationem quedā sunt aialia que h̄nt p̄t odoratōis disco- operatū et talia statim ad p̄tiaz odorabilis odorant sicut aialia que nō h̄nt aliqd velamē sup oculos si- cut palpebras statim vident ad p̄tiaz v̄sibilis: ita talia animalia p̄sente odorabili statim percipiunt odorē et in talibus natura nō vtr̄ naris ad ol- factū respirationē: s̄ q̄ melius et citi⁹ sit ifrigidatio et p̄ nares et p̄ arteriā q̄ per arteriā solū et hoc inue- bat p̄s cum dicit quibusdā aialium. Deinde cū dicit ppter qd insert corollariū et est b̄ ita dicunt est q̄ natura vtr̄ ex abundantia naris ppter olfa- ctū et respirationē et hoc i quibusdā ad olfactū: p̄- ppter hoc. n. fere oia aialia odoratu p̄cipiant tamen nō est organū eodē modo dispositū in oibus aialib⁹. Itaz quedā h̄nt organū olfactus quadam pellicula coop̄tū quedā nō sicut dictū est alibi. scilicet lib. 8 de sen- su et sensato: et dicit fere ppter aialia imperfecta que solum tactū h̄nt v̄l cū hoc gustū fm qd ē qdā tact⁹.

Fieri autē aut respirationē et exspiratio- nem propter venas esse quasdam in quib⁹ inest quidem sanguis: non tamen plene sūt sanguine: habent autem poros in cum qui

extra aerem partibus quidem corporis minoribus; his autem que aeris maiores propter quod sanguinem suum moueri sursum et deorsum: deorsum quidem lato influere aerem: et fieri respirationem: sursum autem procedente extrudere extra: et fieri respirationes: assimilatas quod accidit clepsidris.

Deinde cum dicitur fieri autem reprobatur opinionem empedoclis: primo ponit eas diffuse, secundo reprobatur ibi. respirant autem adhuc. circa primum duo facit. primo ponit opinionem. secundo verba eius ibi. sicut autem respirant. In prima dicit quod empedocles posuit fieri respirationes et expirationem isto modo. dicit enim quod in corpore animalis sunt quedam venae in quibus est sanguis. Sunt enim venae vehiculum sanguinis tamen non sunt plene sanguine et iste venae in parte exteriori versus superficiem corporis habent poros minores quam sint partes aeris moti et dicebat quod cum sanguis natus esset moueri et exterius et inferius cum moueretur interius aer sequitur et subintrat: et fit inspiratio et cum mouetur exterius aer egreditur et fit respiratio. et iterum cum mouetur ad interius aer subintrat et fit inspiratio. cum autem ad exterius fit respiratio et sic continue et assimilabat hoc ei quod accidit in clepsidra. Clepsidra est corpus unum quod habet duas foras ad suum superius et has multa ad inferius. cum autem ponit in aqua ex parte inferiori in aqua sunt multa foramina: tunc aer expirat per foramen superius cum autem aqua descendit per illa foramina aer sequitur sic in proposito cum sanguis qui est in venis erundat ad exterius expellitur aer et fit respiratio. cum autem mouetur ad interius sequitur aer et fit inspiratio.

Si autem respirant omnia et expirat omnibus deficientes sanguine carnalium canales in vltimis secundum corpus tenduntur et ipsi oribus spissis simul perforare sunt canalibus carnalium vltime similitudines per totum: ut erundans quidem occultetur: et heri autem facile iter duplici via pateat. Quapropter cum redierit tener sanguis et heri calens descendat tumore magno: cum autem exiliat iterum expirat.

Deinde cum dicitur. Si autem respirant ponit verba empedoclis et facit duo. primo ponit verba et opinionem. secundo manifestat per simile ibi. ad modum cum puella. In prima dicit quod aialia sic inspirat et expirat. in omnibus enim animalibus canales carnalium. i. venae in carnibus existentes deficientes sunt sanguine. i. si non sunt plene sanguine et prendunt secundum corpora usque ad vltima. i. usque ad superficies et post posita sunt officia venarum in vltime similitudines venarum perforate sunt ita ut sanguis possit erundare per motum ad sanitates illas et postmodum regredi ad inferius: ita quod aeri tunc patet dupliciter via intrandi una per nares alia per poros siue per officia venarum: cum sanguis propter hoc tenetur reuerti ad inferius aer magno motu descendit et tunc fit respiratio. cum autem iterum sanguis erundat expellitur aer et fit respiratio.

Quemadmodum cum puella clepsidra ludens per bene malleatum es: cum quidem fistule aperturam obstruens formosa manu in

aqua clara tingerit. Et delectabile corpus: neque in vas aqua ingreditur: sed prohibet aeris molles interius ludens ad foramina spissa: donec reuclauerit crebrum flurum. Deinde vno spiritu deficiente ingreditur aqua munda.

Deinde cum dicitur. Quomodoque ut puella perat per simile: primo facit hoc. secundo applicat ad propositum ibi. eodem autem modo. In primo dicit quod sicut cum puella aliqua tenet clepsidra que quod est de ere bene malleatum et vult bibere cum ea et manu sua formosa claudit et obstruit foramen superius et ponit clepsidra in aqua clara que est corpori delectabilis et ponit in aqua non ingreditur aqua quia aer intus existens prohibet aquam intus ingredi per foramina spissa donec remouerit manu et tunc aer crebro expellitur et aqua subintrabit. Cum enim spiritus expellitur intrat aqua.

Eodem autem modo cum aqua quidem habeat secundum profunda aeris: canali autem obstructo humana manu et poro: aere autem deforis intus angustatus aquam prohibet circa portas canalis male sonans extrema obtinens quod diu manu obstruatur. Tunc autem iterum aut prius spiritu incidente effluit aqua munda. Similiter autem et delectabilis sanguis erundans per membra cum ipse retro actus redierit ad intum alterum: mox rheuma descendit tumore impetuoso: cum exiliit iterum expirat eque postea: dicit quod igitur hoc de respirare.

Deinde cum dicitur. Eodem autem modo applicat ad propositum: et dicit quod sicut clepsidra se habet cum aqua posita in cauitate quod aer existens in clepsidra fit profundatus in aqua foramine tamen superiori obstructo cum manu tunc aer intus existens extrema clepsidre obstruit et prohibet ne aqua ingrediat et istud contingit quod diu foramen exterius clauditur manu. cum autem foramen aperitur aer egreditur et aqua tunc ingreditur similiter dicitur accidere de respiratio: quod cum sanguis delectabilis per membra erundans redierit ad intum corporis: tunc fit rheuma et aer descendit motu quodam impetuoso et fit inspiratio. cum autem sanguis iterum erit expirat ex eodem modo fit postmodum sicut igitur loquebatur de inspiratione et expiratione empedocles.

Respirant autem quemadmodum diximus manifeste respirantia per arteriam per os simul et per nares. Quare siquidem de hac respiratione dicitur: necessarium querere quomodo congruit dicta ratio cause: videtur enim contrarium accidens: eleuantes quidem. n. locum quemadmodum folles in crariis respirant: attollere autem calidum rationabile. Habere autem sanguines calidus locum: comitantes autem et deponentes quemadmodum ibi quidem tales expirant. Verumtamen ibi quidem non secundum idem suscipiunt aerem: et iterum emittunt: respirantes autem

secundum idem. Si autem de ea que sunt nares dixit sola: multum peccauit. Non enim est respiratio narium propria sed secundum canalem qui circa guttur: sicut quod extremum palati in ore simul perforatis naribus cedit: hoc quidem sic spiritus: hoc autem per os si militet eriens et intrans: ab alijs quidem igitur dicta de respiratione tales et tantas habent difficultates.

Deinde cum dicit. Respirant autem improbat predictam opinionem: primo premitit quodam necessarium. secundo improbat ibi. quare siquidem. In primo dicit quod manifestum est sicut dictum est quod animalia respirant per os et nares et per arteriam simul. quandoque autem inuenitur respirare per arteriam et quis non per nares. Deinde cum dicit. quare siquidem. improbat et dicit quod si Empedocles inquit de respiratione que est per arteriam dubitatione habet necessariam quomodo ea quas ponit de respiratione sic conueniens et contrarium videtur accidere. videmus enim quod cum animalia inspirant autem pecus inflatur et eleuatur sicut videtur in folli-bus quod cum aer inspiratur per folles quod inflantur sic est in proposito quod cum aer inspiratur inflatur peccat et eleuatur rationale enim est calidum extollere: quia sanguis habet locum calidum: cum autem pecus depressum sicut folles: tunc animalia respirant tunc differentia est: quia animalia sunt eandem partes inspirant et respirant aerem: sed folles non sunt eadem partes emittunt aerem et inspirant et sic apparet quod contrarium accidit quod sicut Empedocles voluit. dicebat enim quod cum aer inspiratur comprimuntur pecus. cum autem expellitur eleuatur. Si autem Empedocles solum loquatur de respiratione que fit per nares multum errauit quia respiratio que fit per nares non est propria animalibus: sed illa que est per vocalem arteriam que continuatur a pulmone usque ad extremum palati in quo quidem est foramen et aer per os intrat et exit et per nares in fine concludit dices quod dicta ab alijs de respiratione tales habet dubitationes et tantas sicut iam dictum est.

Explicit expositio super librum de respiratione et inspiratione secundum sanctum Thomam de aquino.

Incipit expositio super librum de morte et vita secundum sanctum Thomam de aquino.

Quoniam autem dictum est prius: quod vivere et anime habitus eius caliditate quadam est. Igne igitur operatur omnia.

Quoniam autem dicitur et. postquam prius reprobat opinionem aliorum de respiratione determinat de ipsa secundum opinionem propriam et diuidit in duas. In prima repetit quedam determinata prius. secundo de ipsa prosequitur ibi. quoniam autem animalium. prima in tres. In prima repetit quod dictum fuit de necessitate calidi et loco. secundo repetit quod dictum est de corruptione calidi ibi. corruptio autem ignis. tertio repetit quod dictum est de necessitate respirationis ibi. Quare necesse est fieri. adhuc prima in tres. In prima repetit quod dictum est de necessitate calidi. secundo quod dictum est de loco ibi. propter quod quidem. tertio ponit incipiens ibi. alia quidem igitur. In prima repetit quod dictum est de necessitate calidi. secundo quod dicitur est quod anima est forma spiritualis corporis et habitus et quod ipsa est principium viuendit et quod vivere est ab ipsa manifestum est quod anima non est nisi cum caliditate et hoc declarat quoniam illo indiget anima de necessitate quo operatur et quo non potest operari. hoc autem est calidum. anima enim habet nutrire. hoc vero non potest nisi per alimentum. alimentum autem oportet assimilare rei aliunde oportet igitur ipsum alterare et digerere. hoc autem non fit nisi per calidum est igitur anima et forma et forma quod operatur cum calido.

Propter quod quidem in quo primo loco et corporis et in qua prima loci huius parte principium necessarius est tale hic: et primam nutritiuam animam necessarium existere. Deinde cum dicit. propter quod quidem repetit quod dictum est de loco et facit duo. primo ostendit quod istud calidum inuenitur in quo inuenitur principium nutritiuum. secundo ostendit quis est locus ille ibi. iste autem est in prima dicit quod dictum est quod anima indiget in sua operatione caliditate. propter hoc necessarium est principium caliditatis esse in illo loco et in illa parte corporis in quo est principium nutritiuum et ratio huius est quoniam in illa parte in qua est principium nutritiuum oportet esse illud sine quo non potest operari. hoc autem est calidum. quare manifestum est quod in illo loco et in illa parte corporis in qua est principium nutritiuum est et primum principium caliditatis.

Iste autem est medius locus suscipientis alimentum: et secundum quem emittunt superfluum et sanguinibus quidem igitur inordinatum. Sanguinem habentibus autem cor hec particula est. Alimentum quidem enim ex quo ias sunt partes animalibus: sanguis natura est. Sanguinis autem et venarum idem principium esse necessarium. Alterius enim gratia alter est: ut vas et suscipiens principium autem venarum cor sanguinem habentibus. Non enim per hoc: sed ex hoc pertractate omnes existunt: palam autem hoc nobis ex

anathomis. Alias quidem igitur virtutes anime ipso possibile existere sine nutritiva: propter quod autem causas dicitur est prius i his que de anima: hanc autem sine naturali igne. In hoc enim natura collocavit ipsam.

Deinde cum dicit. Hic autem est ostendit quod est locus iste. et primo facit hoc. secundo probat quod dicitur acceptus ibi. Alimenti quidem. In prima dicit quod iste locus est medius superioris secundum quod recipit alimentum et inferioris secundum quod emittit superiorem et in non habentibus sanguine locus ille inominatus est i habentibus sanguines pericula illa in qua est principium caliditatis est cor. Deinde cum dicit. Alimenti quidem declarat quod dicitur dicitur. dixerat enim quod in habentibus sanguine pericula illa in qua est principium caliditatis est cor hoc declarat et dicit quod virtutem alimentum est sanguis et quo sunt partes animalium: sed sanguis et venarum cor est principium et illud necessarium est quod venia sit grata sanguis sicut vas suscipiens aliquid est grata illius quod suscipit: sed principium venarum est cor in habentibus sanguines et hoc declarat per signum quod venie non penetrant cor: sed procedunt a corde ad singulas partes et illud manifestum est considerantibus ad anathomiam quoniam cor est principium sanguinis: sed in quo est principium sanguinis et caliditatis quare in corde est principium caliditatis. Deinde cum dicit. Alias quidem igitur ponit incidens. et dicit quod alias virtutes anime non est possibile esse sine nutritiva in mortalibus pura rationalem generantem sensum sed nutritiva possibile est esse sine alijs ea autem huius dicitur est i his que de anima. rationem enim i his non est sine nutritiva quia intelligentem necesse est fantasmatum speculari nutritiva non est sine nutritiva: quia necessario indiget nutritiva quod non paratur sine nutritiva principio e contrario aut nutritiva est sine alijs quod prius secundum viam generationis sue posteriori prout esse sicut nutritiva sine intellectu. Hic autem virtutes non sunt sine nutritiva. sicut manifestum est quod nutritiva non potest esse sine naturali caliditate. natura enim collocavit nutritiva in calido et igne.

Corruptio autem ignis quemadmodum dictum est prius extinctio et marcor. Extinctio quidem que a contrariis: propter quod quidem subito que a contrariis frigiditate et quia celeriter extinguitur distractus: hec quidem igitur corruptio violenta. Similiter in aialis et in in aialis: et in organis diviso animali et congelato propter frigoris excellentiam moriuntur. Deinde cum dicit. Corruptio autem ignis repetit quod dicitur est de corruptione calidi: et primo ponitur duplicem corruptionem. secundum manifestat ibi. extinctio quidem. In prima dicit sicut dicitur est prius duplex est corruptio calidi una quod dicitur extinctio que fit a contrario alia que dicitur marcor: que fit a senectute. Deinde cum dicit. extinctio qui etiam manifestat: et primo primo. secundo secundum ibi. marcor autem. In prima dicit quod illa corruptio que dicitur extinctio fita contrariis et propter hoc videmus ad sensus quod calidum corruptum cito a frigiditate continetur: cuius est excellens et multum cito corrumpitur cum calidum destrahitur a frigido: et ideo manifestum est quod illa corruptio est violenta et fit duobus modis. uno modo

agendo in humidum et ingrossando ipsum et per consequens diminuendo ipsum. alio modo cum frigido circumsistendo calidum fortificat ipsum et ipsius fortificatum consumit suum humidum quod est sicut ipsum ipsum quo consumptum corruptum calidum. talis autem corruptio non solum fit in aialis sed et in inanimatis. in aialis videmus quod cum aialis dividit in partes organicas et in frigiditas quod moritur aialis et partes aialis et calidum.

Marcor: autem propter multitudines caliditatis: et enim si excedat quod i circuitu calidum et alimentum: si non accipiat corruptionem: quod igitur non in frigidatum: sed marcorem passum. Quare necesse fieri refrigerationem si debeat salutes adipisci. Hoc enim auxiliatur ad hanc corruptionem.

Deinde cum dicit. Marcor autem manifestat sedas corruptionem et dicit quod illa corruptio quod dicitur marcor accipit per multum calidum et excellens. cum enim calidum circumsistat humidum et excedens si non recipiat alimentum: corruptum calidum non corrumpit quod dicitur extinctio si marcor sine suffocatione. Deinde cum dicit. necesse est recolligere quod dicitur est dicitur necesse refrigerationem et dicit ita dicitur quod excellens calidum est corruptio calidi quod de necessitate refrigerat aliquid si debeat vivere aialis et hoc perinde quod necesse est fieri refrigerationem: si calidum debeat saluari quod si non sit refrigeratio et augere ref. calidum illud facit ad corruptionem ipsi sicut dicitur est prius.

Quoniam autem animalium hec quidem ad animalia: hec autem in terra faciunt conversatio nem: horum parvis omnino et tranquillibus facta ex continentem aut aqua aut aere usque datio sufficientis aut auxilium corruptionis huius. modicum enim habentia calorem modico indigent auxilio: propter quod et brevis vite fere omnia animalia sunt. Ad ambo enim existetia modica fortimur inclinatione.

Deinde cum dicit. Quia autem preter de illa respiratio ne et dividit i duas i prima determinat de modo respirandi et de respiratio in animalibus non habentibus sanguinem. i. fa i huiusmodi sanguinem. sanguinem autem habentibus. primo i duas. et primo dat modum et causam refrigerationis in huiusmodi sanguinem. i. fa manifestat quod in supposita sunt ibi. sanguinem adhuc. prima i duas: quod animalium non respirant quod sit logioris vite quod dicitur brevis vite prius declarat modum refrigerationis i animalibus brevioris vite post declarat modum i animalibus logioris vite ibi. quod autem logioris vite. In prima dicit quod animalium quod habitant i aquis et dicuntur aquatilia et quod i terra sine conversione faciunt i terra et dicuntur terrestria hoc quod dicitur prima facit sine sanguine penitus sufficienter refrigeratio fit et continere siue fuerit prius aer siue aqua: ita quod per huiusmodi refrigerationem i tantum adiuvant quod calidum salvas in ipsis et non corrumpit: et hoc est. i. fa refrigeratio sufficientis a continere: quod talia animalia modica sunt caliditate. ideo modica indigent refrigeratione: et propter hoc omnia ista animalia fere brevis vite sunt et cito deficiunt et dicit fere per multa animalia talia quod multa durant: quod i illis calidum bene proportionatum est humidum. cuius animalia est principium vite et indiget refrigeratione utriusque fortimur per modicam inclinationem vite quidem

per modicum calidum refrigerationem ipsius per ipsum ptingens: si possit alicui videri qd istis aialibz nō fiat sufficiens ifrigidatio p cōtinēs: qd aialia maiore caliditate habet qd plāctis: si plāctis nō fit sufficiens ifrigidatio per ptingēs: si per ptingēs: et alimētū quare istis aialibz nō fit sufficiens ifrigidatio p cōtinēs dicēdū qd oia aialia hnt caliditātē et id ifrigidatione idigēt qd aut nūm? hnt calidū idigēt minozi ifrigidatōe ista aut aialia qd parua crāgūnia pūū calidū hnt: et ideo sufficit eis parua refrigeratio talis aut est: que fit p alimētū et p cōtinēs ppter qd sufficiens ter p alimētū: et p ptingēs ifrigidant p que aut modū fit ifrigidatio p alimētū: visus est p magis aut fit ifrigidatio i istis aialibz ptingē qd per alimētū et ideo hic solū noiauit ifrigidationē: qd fit a ptingē qd nūm? et alimētū aliqd faciat i plāctis aut marime: pncipalit fit ifrigidatio per alimētū: et ideo illam noiauit ibi ad rationē autem patet solutio.

¶ Ecce qd autem longioris vite entomorum crāgūnia ems sunt omnia entoma bis subdistinguitur diuisis est: vi per subtiliorem existentē par ticulam ifrigidant. Adagis enim existētia calida ampliori idigēt refrigeratione: velut apes. Apum. n. quidam viuūt septem annis: et alia autē quēcūqz sonant: vtputa surbonēs et melolone et teengēs. Et enim sonū faciūt spiritus velut astmatica.

¶ Necumqz at longioris et. post qd pbs assignauit eam ifrigidatōis: et modū i aialibz: qd sunt breuiss vite assignat eāz ifrigidatōis in aialibz que sunt lōge vite et pmo facit b. secō eāz quōdādam assignat ibi i ipso. n. i pma. n. dicit qd aialia entoma qd sūt longioris vite: et sine sanguine et dico bñ sine sanguine: qd oia entoma sine sanguine sunt talia aut aialia subdistinguitur qd dicit pellicula: qdā qd diuidit ipa aialia a naturalibz diuisa sūt: hnt quēdā pelliculā subtile: et p illa recipiūt ifrigidatōe illa. n. pellicula. pmo ifrigidat. illa aut ifrigidatā ifrigidant aliqz vsqz ad illā partē i qua est pma pncipiū caliditātis: et cū ista aialia sunt magis calida qd illa de qd dicitur est: quia sunt longioris vite maiori idigēt refrigeratōe. Talia aut aialia sunt sicut apes: qd inueniūt vīnere septem annis: et oia illa qd in motu suo faciūt quādam solutōem sicut surbonēs: et melolone: et teengēs faciunt enim sonum quendam sicut astmatica.

In ipso. n. succintorio. In isto spiritu eleuato et depresso et accidit secundū pelliculam fieri detractionē. Adhuc. n. locū hnt: quē admodum respirātia deioris pulmōis: et pīctes brachias. Simile enim accidit et vtiqz si quis aliqua respirantiū suffocet os tenens. Et enim hoc facit pulmōis eleuationē hāc: Sed his quidē nō sufficiens facit talis motus refrigeratiōis. Illis autē sufficiēter.

¶ Deinde cū dicit. In ipso. n. reddit eāz quōdā dīctōz. dicit. n. qd aialia qd motu alicui pncipale faciunt sonum residerant in dīctō. reddit eāz motu: et sonū: pmo assignat eam motū. secūdo eam sonū. ibi et

percussione. In pma dicit qd talia aialia entoma hnt succintorio spūs cōplanctatū. Hnt aut spūs qd mōuet ad exteri: qd ad interi: et quod accidit fieri de pressionē: et eleuationē talis pncipale. cū. n. spūs mōuet ad exteri: eleuat pelliculā: cū eleuat spūs ad interi: deprimūt talia. n. aialia mōuet partē istā sicut aialia qd respirāt mōuet ipm pulmōis. Ita qd cū ei pīrant pulmōis eleuat: cū inspirāt pulmōis deprimūt sicut pīctes sūm brachias mōuent: cū. n. attrahūt aquam brachie deprimūt: et expellūt eleuant: et accidit sicut in huius aialibz entomis: sicut si in ags aliqd respirantiū aialius vitat suffocare claudēdo os: et nars. tūc enim aial suffocadū eleuat pulmōis: et pectus ppter refrigeratōis idigētā: et etiā videm? in epulētis si mīlter aialia entoma ppter refrigerationē mōuent succintorio: si differētia est: qd in aialibz respirantibz talis motus tūc nō facit sufficiens refrigerationem in entomis autem sufficiēter facit.

¶ Et concussione ad pelliculam faciunt sonum: quemadmodum diximus qualem per calomios perforatos pueri quando superposuerunt pelliculam subtilem: per hoc enim et tetigim decantantes cantant: calidiores enim sunt. et diuisum est ipsis subcintorium nō cantantibus autem hoc est nō scissum.

¶ Deinde cū dicit: et percussione declarat eam sonū: et dicit: qd talia aialia erodunt spūs ad pelliculā cū qdā sonus: sicut durinus sicut nos videmus: qd pīcti cū apponūt subtile pelliculā calamis perforatis faciunt quēdā sonum. sicut ista aialia ppter motū spūs ad aliā pelliculā subtile ex percussione faciūt quēdā sonū: et p istū modū aialia: qd dīct corrigēs faciētia sonū et catētia cantāt talia. n. aialia calidiora sunt alijs et id mōtū spiritui maior est in istis: qd in alijs: et id talia sonant: et cantāt. talia etiā animalia in s. cinto: rio diuisa sunt: illa autem que non cantant non sunt diuisa.

¶ Et sanguinem autem habentiū et pulmōnem habentiū pauci autem sanguinis habentium et inanem: quēdam horum multo tempore possunt sine respiratione vivere: qd pulmōis eleuationē habet multam: paucius habet sanguinem et humidū: propius enim mori ad multū tempus sufficit refrigeratō: tandē enim aut non potest: sed suffocant nō respirantia: quemadmodū dicitur est et pī. Adhuc coris autem que ppter nō refrigerari corruptio vocatur suffocatio: et sic corrupta suffocari dicimus.

¶ Deinde cū dicit. Et sanguinem manifestat quēdā et facit duo. pmo manifestat illa. secūdo ponit incidens ibi: et animalia pma in duas: sūm qd duo manifestat secūda ibi qd autē nō respirant. dicitur sūt prius: qd quēdam animalia respirantia diu possunt vivere sine respiratione. hoc manifestat. In prima: et dicit qd quēdam sunt animalia que sanguinem habent et pulmōnem pauci sanguinis: et potissim: et cōcauum et talia diu possunt etiam sine respiratione: et possunt vivere: et rō huius est: qd talia aialia hnt paucā caliditātē id modica idigēt ifrigidatōe. nē pulmō i talia

animalib' porosus est: & cōcauitates habet multas: & ideo multū pōt recipere de aere in frigiditate calidū: & diu retinere: q' igit talia modicā caliditatem habēt & pulmōne porosus in quo multus aer recipit sufficit multo tpe ille aer ad refrigerandū: & ideo multo tpe possunt viuere sine respiratōe finalit tū nō ifrigidare. Sed si nō respirēt aliū aerē sufficiēter sicut dictū fuit prius sed illa corruptio q' fit ppter defectū in frigidatōis dicitur maior: & vocat suffocatio. Cū. n. aialia moriant' ppter defectus in frigidationis dicitur ea suffocari.

Quod autē non respirant entoma animalium dictū est & prius. Manifestum est autem & in paruis animalibus: puta muscis & apibus. In humidis enim multo tempore viuūt: si nō valde sit calidū aut frigidū: Quis modicā habentia virtutē spissius erigunt respirare: sed cōrumpuntur hec: & dicitur suffocari repleto ventre: & corrupto humido quī dem in fucinato: propter quod in cinere demorata resurgūt.

Deinde cum dicit. Quod autē nō respirāt manifestat q' dicitur fuit. q' entoma aialia nō respirāt: & illud manifestū est i muscis: & apib' post. n. illa animalia cum viuere. In humido hoc autē nō ēēt nisi in frigidant ab humido. Si autē viuūt in humido: & i fundant ab ipso. manifestus ē: q' nō respirāt: & dico: q' viuūt in humido: si humidū nō fuerit valde calidū: vel frigidū: q'uis talia aialia modicā habēt entitātē: si respirārēt frequētius & citi' respirārēt. Sed q' alius diceret: q' cōrumpunt in hūido: & nō ēēt: nisi respirārēt. Dicit q' ideo illa nō vident' esse mortua ppter defectū respiratōis. Sed q' aqua subintrat ad interi' & humectat pelliculā illā per quā fit i frigidatio: & p' q'ueq' hebetat calidū: & apparent mortua: sed nō est. ita sicut apparet: quā si ponant' in cinerib' resurgūt: & viuūt hoc autē nō esset: si fuisset mortua.

Et animalia autē que in humido quecūq' ex angustia pluri tempore viuūt in aere sanguinē habentibus & suscipiētib' mare: vtpu'ta piscibus ppter habere enim modicū calidū aer est sufficiēs ad multū tempus refrigerare: vtpu'ta malacostratis & polipodibus nō tamē in sinē sufficiūt ad viuere: quia sunt pauci caloris: quoniā & pisciū multi viuunt infra latice: tamē inueniūtur fodietes quecūq' enī nō totaliter habēt pulmōnē autē exāguem rarius indigēt respiratiōe. De exanguibus quidē igitur q' hīs quidē cōtinēs aer: his autem humidū auxiliatur ad vitam dictum est.

Deinde cū dicit. Et aialia ponit quoddā incidēs & est q' q'cūq' aialia: q' viuūt in aqua: & sanguinē non hnt plus pnt viuere i aere q' aialia q' habitāt i aqua que sanguinē hnt: sicut sunt pisces: q' n. talia animalia modicū calidū habēt sufficit eis paucis aer ad refrigerandū multo tpe: sicut sunt aialia que dicunt' malacostrata: & polipodes. finalit tū nō sufficit in frigidatio per aerē: vt possint p'inue viuere: imo finalit

suffocant: q' nō sunt pauci caloris modica indigent refrigeratione: illa autē fit per aerē: q' autē sunt aliq' talia manifestus est inueniunt. n. multi pisces: q' habitāt sub terra: & latēt. ibi: & inueniūt ibi afodientib'. ille. n. que nō hnt pulmōnē: aut habēt sine sanguine: minus indigēt respiratiōe: & tūc recapitulat: & dicit: q' de animalib' nō habentibus sanguinē dictus est: q' quibusdā fit sufficiēs in frigidatio per aerē quibusdā per aquā: & fit hoc modo auxilium ad vitam.

Anguinē autē habentibus & habentibus cor quecūq' quidē ipsorū habent pulmōnē: omnia suscipiūt aerem & refrigerationē faciūt p' respirare & expirare.

Anguinem autē hntib' & c. post q' p'bas determinauit de refrigeratōe: modo refrigeratōi in aialib' nō hntib' sanguinē. In pre ista dēterminat de refrigeratōe. ibi de refrigeratōe in hntib' sanguinē diuidit autē i duas. p'mo facit: q' dictū est in scda soluit quādā dubitationē ibi circa cotodes: ad huc p'ma in duas. p'mo tāq' q' sunt respiratō sup ponēdo organa. scda cū organa in respiratōe sic pulmō: & brachie ostēdit q' nullū aial hz simul illa duo. ibi fit autē pulmōnē. Adhuc circa p'mū duo. f. p'mo ostēdit que refrigerant' p' aerē. scdo que p' aquam ibi q'cūq' autē brachias. ad huc circa p'mū. d. facit. p'mo ostēdit q' aialia habētā sanguinē & cor: respirāt. scdo q' sunt hntia pulmōnē ibi hnt autē pulmōnē. In p'ma dicit: q' q'cūq' aialia hnt sanguinē cor: & pulmōnē suscipiūt aerē ad sui refrigerationē: & ratio hnt' est q' aialia hntia sanguinē & cor claritatē hnt multa: q' autē multus hnt calidū indigēt refrigeratōe fit autē nō per aquā: q' si fieret per aquas: aut hoc ēēt sicut i piscib' q' p'mo aliq' ps in frigidaret: & deinde alia ps vsq' ad cor: & illud nō pōt esse: q' illa i frigidatio nō est sufficiēs: aut fieret ita sic fit eis in frigidatio p' hoc: q' aialia inspirāt. itē talia aialia ppter multitudinē calidi indigēt veloci i frigidatōe q're oportet: q' fiat p' id q' cito possit penetrare ad interius tale aures est aer penetrat. n. per totū interi' p' naturā humidi subtilis: q' in eo vltima inuenit'.

Adhuc enim pulmōnē animalificatiā in ipsis & nō de foris solū. Selachea. n. animalificanti quidā: sed nō in ipsis: & ouificantiū pē nata: vtpu'ta aues & solidota: puta tortuē & lacerte & serpētes. Illa quidē igitur enemem sanguinē habentē: hor' autē plurima & pulmōnē habent inanem: ppter quod & respiratiōe vtuntur rarius: quemadmodū dictum est & prius.

Deinde cum dicit. Adhuc autem pulmōnem ostendit que animalia habent pulmōnem: & dicit q' animalium quedam animalificāt in ipsis quedā exterius: illa que animalificant in seipsis habent pulmōnem: q' sint quedam animalificatiū exterius solū manifestum est animalia enim que dicunt' selachea solū exterius animalificant post ouificatiōe in seipsis sicut dicit p'bas capitulo de histozia aialiu' & ratio huius est: q' calidus habēt modicum secundum quantitatem sui corporis ppter ea nō sufficeret ad digerendum nutrimentū necessarius eis: & setui

si alificarent in ipsis propter quod primo ouificant in ipsis. Deinde alificat extra: ut statim fetus accipiat ab extra alimentum. sicut aialia ouificata q̄ pena-
ta sunt alificat exteri⁹: et hinc pulmonē sicut aues: et fo-
liditara: et coctue: et serpētes: et lacerte hinc pulmonē
sicut aia q̄ dā est: q̄ aues hinc pulmonē plurimi sangui-
ni. alioz aut aialius plurima hinc ipsis porosis: siue
manez: et ideo talia aialia rarius indiget respiratōe
sicut prius dictum est.

Et tunc autem omnia et quęcūq; morāe
et faciunt vitam in aquis: puta ydroz genus
et birridius et ranaz et cocodrilloz: et tortu-
ce marime et terrestres et boues marini. Om-
nia enim hec et talia pariunt in siccō aut hu-
mido extollētia caput ppter respiratiōē.

Deinde cū dicit. Utunt aut ostēdit q̄ aialia aqua
talia vnt respiratōe: dicit q̄ multa sunt talia que
vnt acce ad refrigeratōes: q̄ habitāt in aquis: et y-
vnt. ibi sicut genera ydroz. ydrus ē serpēs: q̄ puer-
tur in ags: et tū respirat: quidā ali: q̄ dicunt ppter
dmes: et rane: et cocodrilli: et coctue q̄ in tra habitāt
et boues marini et oēs boues terrestres q̄ suis nutriat i
ags tā parit in terrā i humido aut cūta oia ista ex-
tollit caput et ipsis q̄ indiget respiratiōe.

Quęcūq; autem branchias habēt omnia
refrigerantē suscipiētia aquam. Habent au-
tem branchias genus vocatōz selacheoz
et alioz que sine pedibus. Sine pedibus au-
tem pisces omnes. Et n. que habent secun-
dum similitudinē aliarum habēt: pedes aut
habentū vnum habet branchiam visorū
vocatū cordillos.

Deinde cū dicit. Quęcūq; autē ostēdit q̄ sunt illa
aialia in q̄ sit refrigeratio p aqua: et pmo ostēdit q̄
hntia branchias ifrigidant p aqua. secūdo manife-
stat illa q̄ hnt branchias. ibi hnt aut. In pma dicit q̄
oia aialia q̄ branchias hnt refrigerant p hoc q̄ susci-
piūt aq̄. Deinde cū dicit. Hnt aut. ostēdit q̄ aialia ha-
bēt branchias et dicit genus aialiu vocatōz selachea
hnt branchias: et aialia q̄ sunt sine pedib⁹ oēs. n. pi-
sces sine pedib⁹. Illi. n. qui vidēt hnt hnt ipsos ad
modū alaz. ale. n. i piscib⁹ sunt sicut pedes igressibi-
lū inter aut aialia: que pedes hnt vnt est: q̄ bran-
chias: et dicitur cordillos.

Simul autem pulmonē et branchias nul-
lum visum vnq̄ habēs. Causa autem q̄ pul-
mo quidem gratia refrigerationis a spiritu
est. Videtur autem nomen accepisse pulmo
pppter susceptionem spiritus. Branchias au-
tem ad refrigerationem ab aqua vnt autem
ad vnum oportūū organū: et vna refrigera-
tio sufficiens omnibus. Quare quoniam p-
pter frustra nibil videmus facientē naturā:
duobus autem cūbus alterum vtiq̄ esset
frustra: ppter hoc hec quidam habent bran-
chias: hec autem pulmonem: ambo autem
nullum.

Deinde cū dicit. Simul autē ostēdit q̄ nullū ani-
mal simul habet branchias et pulmonem: et facit duo.
primo facit qd dictū est. secūdo remouet dubiū. ibi

quā autē ad esse. In pma dicit q̄ cū aialium q̄daz
habeāt pulmonē: quedā branchias nullū est animal
visum: et notū q̄ simul habēt vtrūq;: et cū huius est:
q̄ pulmo est organū p q̄ attrahit aer ad refrigerā-
dum caliditatē cordis. vnde pulmo nomen accepit
a suscipiendo aere: et illud verum est apud grecos
branchie aut sunt instrumentū p quod attrahit aqua
ad refrigerandū calorem cordis. manifestū est autē
q̄ vnt organū p se. et primo sufficit et ordiat ad vnt
operatiōē. Et ideo ex vnitatē operatiōis cōcludi-
tur vntas organū: cū igitur vna refrigeratio suffici-
at omnib⁹ aialibus vel ab aere: vel ab aqua: et ni-
hil facit frustra natura. Si autem essent duo orga-
na supfluerat alterū manifestū est: q̄ vntus aialis nō
potest esse nisi vntū instrumentū: et ideo ppter hoc q̄
dam animalia habēt branchias quedam pulmonē
et nullū habet illa duo.

Quod autem ad esse quidem alimento in-
diget animalium vntūquodq; ad salutem au-
tem refrigeratione eodē organo: vntur natu-
ra ad ambo hec: quemadmodū quibusdā lin-
gua ad sapores et ad interpretationem sic ha-
bentibus pulmonē vocato ore et ad alimēti
operatiōem et ad expirationem et respirati-
onem. Et hō habētibus autem pulmonē neq;
respirantibus os quidē ad operatiōē alimē-
ti: ad refrigeratiōē autem indigētibus refri-
geratione branchiarum existit natura. Qua-
liter quidē igitur dictorum organorum vir-
tus facit refrigerationes posterius dicemus
Deinde cū dicit. Quoniam autē ad esse remouet
dubiū. dicit: q̄ vntus operatiōis nō potest esse nisi vntū
organū crederet aliq;: q̄ natura non possit vti vno
ad duo hoc remouet: et. s. d. pmo ostēdit q̄ natura
vnt aliquo ad duo. secūdo ostēdit: q̄ ppter hoc non
impedit i operatōe sua. ibi ad nō impedire: adhuc
circa primū duo facit. primo pponit. secūdo manife-
stat ibi quemadmodū quibusdā. In pma dicit q̄
cū animalia ppter esse indigeant alimēto ad salua-
tione autē respiratiōe manifestū erit q̄ natura co-
dē orgāo vnt ad duo b. s. ad esse: et ad salutē aialis.
Deinde cū dicit quemadmodū quibusdā pbat: et.
dicit q̄ sicut natura in quibusdā aialibus vnt lin-
gua ad duo. s. ppter discretiōē sapoz: lingua. n. di-
scriminā sapores: et vnt ipsa ad loquētia: ita in aiali-
bus habētibus pulmonē natura vnt ore ad duo. s.
ad susceptionē alimēti: vel digestiōē: et ad respira-
tiōē: in aialibus vero nō habētibus pulmonē nec re-
spirantibus natura vnt ore ad susceptionē alimēti: p-
pter refrigeratiōem: in his que ipsa indigent: sunt
branchie: nam vntur ore ad susceptionē alimēti
et ppter refrigeratiōem vntur branchiis: sed quo-
modo virtus: et natura organoz facit ad refrigera-
tiōem posterius dicitur.

Ad non impedire autem alimentum simi-
liter respirantibus accidit et suscipientibus
humidum. Neq; enim respirantes simul su-
scipiunt alimentum: alioquin accidit sus-
focari ingrediente alimento aut siccō aut
humido. Et ad pulmonem per arteriam
prius enim ponitur arteria yfophago per

quam alimentum p̄greditur iuocatus ven-
trez. Quadrupedibus q̄dem igiſ & ſanguis-
nem habentibus habet arteria; velut opercu-
lum epiglottis: autibus autem & quadrupedū
ouificantiſ nō ineſt: ſed cōcluſione idē fa-
ciunt: ſuſcipientia enim alimentū hec q̄des
claudūt: hec autem ſupponūt epiglottis: pro-
greſſo autē hec quidē attollūt: hec autem ape-
riunt & ſuſcipiūt ſpiritum ad reſpirationem
habentia autem branchias dimittētia & has
humidum per os ſuſcipiūt alimentū: arteria
q̄dem. n. non habet. Quare, hec quidem igiſ
nihil vtiq; ledentur ab ea que humidi deci-
dentia: ſed in ventrem ingrediente ppter qd
velocem faciunt dimiſſionē & ſuſceptionē
alimentū: & dentes acutos habet: & omnia fe-
re ſunt carba rotūda. Nō enim cōtingit cō-
minuere alimentum.

C Deinde cū dicit. Ad nō impedire, declarat q̄ cū
natura, vno eodē organo vti in aliſ ad duo: q̄
cū vti illo ad vnu: q̄ nō ppter hoc ipedat ab altero.
Et primo ponit intentū ſuū. ſecūdo pbat ibi neq;
enim. In p̄ma dicit. q̄ in reſpirantib⁹ aialib⁹ & ſuſci-
pientib⁹ humidū nutrit. Alciat alimentū ſuſci-
pere nō impediēdo reſpirationē. C Deinde cū dicit:
neq; n. pbat hoc: p̄mo hoc pbat in reſpirantib⁹. ſe-
cūdo i nō reſpirantib⁹. ibi hñtia autē branchias. In pri-
ma dicit ita dictū eſt q̄ cū natura vti vno organo
ad duo nō p̄p̄t. ſ. ipedat opatio vna tñ vti ad opa-
tionē alia: & hui⁹ cauſa eſt q̄ aialia reſpirantia non ſit
ſuſcipiūt alimentū: & reſpirat: q̄ ſi ſimul ſuſcipiūt ali-
mentū: ſive ſit cal⁹ ſive humidū & reſpirat: accide-
ret aialia ſuſlocari: q̄ cū ſuſciperet alimentū aliqd de
alimento ingredere p arteria vtiq; ad pulmonē: quia
arteria p̄p̄t ponit q̄ ſophagus ponit. n. in pte an-
teriori: & ſophagus p̄p̄t poſteriori: ppter hñtina qua
drupedib⁹ hñtib⁹ ſanguine arteria hñt q̄das coopu-
lum: qd dicit epiglottis: illud autē epiglottis cū attrahi-
tur alimentū claudūt ipſas arteria ita q̄ nihil de ali-
mento pōt ingredi ipſas arteria. ſ. autē ſit inſpi-
ratio: vel reſpiratio ap̄t in autib⁹ antē: inquadru-
pedib⁹ que ouificat nō ē hui⁹ epiglottis. S; illud qd
faciūt p epiglottis ipſis habetia nō hñtia per cōcluſio-
nē: cū. n. illa ſuſcipiūt alimentū cōcludūt arteria: aia-
lia autē q̄ hñt epiglottis ipſa cōcludūt arteria: cū ali-
mentū iam p̄greſſus eſt ad interi⁹ q̄ remouēt epiglo-
tum: & ſpirat acceſſa: alia vero aperiat ipſas: & ſuſcipi-
unt aerē ad inſrigerandū. C Deinde cū dicit. Ha-
bentia autē, declarat idē in nō reſpirantib⁹ & dicit q̄
aialia q̄ branchias hñt: ipſas erpellūt aquā ad in-
ſrigationē: & os ſuſcipiūt alimentū: talia. n. aia-
lia arteria nō habet: ideo ſim parte illā nō poſſunt
ledi ppter alimentū: vel humidū cadēſſ: alimentū
ſtatim vadit ad ventrē: vnde autē cito ſuſcipiūt
alimentū: & dimittūt in ventrē p̄p̄nquū ori: idē den-
tes habet acutos: vt cito poſſunt cibū terere: & mi-
tere ad ventrē. ideo parū tenet cib⁹: ſ. ſtatim ipſi
tranſglutunt: vnde omnia animalia aquatica ſere
ſunt raro denta idēſt nō potentia cōminuere alime-
tum: hoc eſt quod ſubdit. Non enim poſſunt cōmi-
nuere alimentum.

Ira cirodea aſtem aquatiliū du-
bitabit enquam quis: habet enim
& ibi ſecundum p̄portionem: vtpu-
ta circa delphos & balenas: & alio-
rum quecūq; habent vocatū canale: hec enim
ſine pedibus quidem ſunt: habetia autē pul-
monē ſuſcipiunt mare.

C Ira cirodea &c. p̄bus poſſet deſta-
raut que aialia reſpirant: & q̄
nō: & de organis inſrigationis. in parte iſta
mouet quāda dubitationē. ſecūdo ſoluit
ibi cauſa autē hui⁹ dubitatio eſt iſta. dicebat ſupe-
rius q̄ animalia q̄ branchias habet reſrigerant: aq̄
branchias autē habet: que ſine pedib⁹ ſunt. p̄p̄ hoc
ergo dubitabit aliſ circa aialia q̄ dicunt cirodea i
quib⁹ oib⁹ inuenit aliqd p̄portionale: vtpu-
ta circa delphos: & balenas: & canales hñt per q̄s erpellūt
aquā attractā cū nutritio ppter reſrigationem.
iſta. n. ſunt habetia pulmonē & ſuſcipiunt aquas ma-
ris cuius oppoſitum dicebat.

Cauſa autem hui⁹ quod nūc dictū eſt:
nō enim reſrigationis gratia ſuſcipiūt hu-
midum: hoc quidē enim ſit ipſis reſpiranti-
bus: habent enim pulmones: ppter quod &
domiūt extollentia os & ſterunt delphini.
Adhuc autem ſi capiātur retibus: cito ſuffo-
cantur: ppter non reſpirare: & ſupernatantia
videntur talia in mari ppter reſpirationē.

C Deinde cū dicit. Cauſa autē hui⁹ ſoluit iſta du-
bitationē: & facit duo. p̄mo. n. ſoluit eam. ſecūdo oſtē-
dit: q̄ p̄portio male inuenit in quib⁹ aliſ aialibus
ibi ppter idē adhuc autē circa p̄ncipiū. d. ſ. p̄mo oſtē-
dit: q̄ male ſuſcipiunt: & h̄ per eam. ſecūdo pbat hoc
p̄ ſigna ibi: ſignū autē adhuc circa p̄mū duo facit.
p̄mo oſtēdit: q̄ nō recipiūt aquā ppter reſrigationē.
ſecūdo oſtēdit ppter qd recipiūt ibi. Sed qm̄ ne-
ceſſariū. In prima dicit q̄ hñtib⁹ qd dicitur eſt ſup̄a
q̄ iſta cirodea recipiūt mare ē q̄ i talib⁹ aialib⁹ os
cal⁹ reſrigerari: ſi debeat ſaluari: talia autē nō reci-
piūt aquā ppter reſrigationē: talia. n. aialia cū ſuſci-
piūt aquā cū hoc ē reſpirat: pbat ē circa reſpirantia
q̄ hñt pulmonē & cū domiūt tenet caput ex aquā: &
ſterunt: ſicut appet de delphinis: h̄ autē nō eēt: niſi
reſpiraret. itē videm⁹ q̄ ſi capiūt retib⁹: & tū tenet
ſub aq̄: q̄ ſuffocant h̄ autē nō eēt niſi reſpiraret. item
dicūt delphini ſup̄nare h̄ autē ē: q̄ idigēt reſpira-
tione & id p̄tigē: q̄ cum mouēt ad fundus maris p̄p̄
ieremētus: & idigēt reſpirationē velocitate mouen-
tur ad ſuperi⁹: & p̄tigē q̄ totā nauē ſubuertunt: & p̄t
eēt ſigna tēp̄taſ cū fr̄cūnt appet ſup̄ ſufficē aq̄:
& maris tēpore. n. tēp̄taſ ſurgūt eralatōes de ſup̄-
do maris: q̄ ſunt cā tēp̄taſ: tūc ercitaf calidū in
delphinis: & quia calidi eſt mouere. id p̄tigē q̄ fre-
quētius tūc moueant ſup̄ aquam: & apparent.

Sed quoniam neceſſariū facere alimen-
tum in humido: neceſſariū ſuſcipiētia humi-
dum dimittere. Et ppter hoc habent omnia
canalem. Suſcipientia enim aquam quē ad-
modum piſces ſecundus branchias hec ſecū-
dum canalem remittūt aquam.

Deinde cum dicit. Sed quoniam necessarium reddidit carnem, propter quod: et dicit quod est propter quod ista recipiunt aquam est quod talia animalia vivunt in aqua: et recipiunt nutrimentum: et aqua: impossibile est autem nutrimentum suscipere in aqua quoniam recipiat aqua: et ideo talia recipiunt aquam: recipiunt autem aquam et deinde emittunt illam: et hoc per canalē: cum enim ista recipiunt aquam per os: sicut pisces per branchias postea emittunt sic ista per canalē.

Signum autem et positio canalis: ad nihil enim sanguinem habetius terminatur. Sed ante cerebrum positione habet et dimittit aquas. Deinde cum dicit. Signum autem ostendit per signum: quod ista animalia non suscipiunt aquam propter refrigerationem et dicit signum huius est: quod si ita esset sequeretur quod canalis in istis haberet aliquid continuationem ad partes illas in qua est sanguis supra ad cor. Hic autem non habet: sed ante cerebrum positione habet: et per illam emittit aquam non suscipi igitur delphinus et cetera animalia aquam propter refrigerationem.

Propter idem autem hoc suscipiunt et malacostomata. Dico autem puta vocatos carabos et ceteros. Refrigeratione quidem enim ipsorum nullum existit indigens: pauci caloris enim est et exangue vniuquodque ipsorum. Quare sufficenter refrigerantur a continēte humido sed propter alimentum: ut non simul suscipiētibz influat humidus: malacostomata quidem igitur: velut cancri et carabi secū dum aspera amittunt aquam per epiorigmata. Sepie autem et polipodes per cōcauum: que per superuocatum caput. Scriptum est autem de ipsis per diligentiam magis in his quod de animalibus historiis. De suscipe quidem igitur humidum dictum est quod accidit propter refrigerationem. Et propter oportere suscipere alimentum ex humido secundum naturam existenti aquatilia animalia.

Deinde cum dicit. Propter idem et oportet quod proportionale inuenit in quibusdā animalibus et primo facit hoc. secundum colligit determinata ibi de suspēcie quidem. In prima dicit: quod quedā animalia non respirant aquam suscipiunt non propter refrigerationem: sed propter eandem causam propter quod: et animalia de quibus dicta est. et talia habent in aquis: et suscipiunt alimentum aqua: et non possunt vivere sine aqua: sicut autem huiusmodi animalia malacostomata: et carabi: et ceteri subdit autem carnem propter quam talia animalia non attrahunt propter refrigerationem: quod nullum istorum indiget refrigeratione quoniam parum habet de caliditate: sunt enim sine sanguine: ideo sufficiēter infriquantur a continēte humido. Sed quod recipiunt alimentum in aqua simul et aquam recipiunt: sed cum aqua emittuntur malacostomata sicut sunt cancri: et carabi emittunt aquam per partes asperas hoc est per creatricem quod intēdit per epiorigmata. dicit enim ab epi quod est supra: et trionia: quod est creatrix. et per parte quidam eductum sine per sepiem: et polipodes emittunt ipsas per cōcatum sine per canalē que tēdit ad caput: de istis autem animalibus diligentius dictum est in libro de historiis animalium. In quarto enim de historiis animalium dicit dimittit autem assumendum aquam per partem parē cancri carabi autem per branchia. Deinde cum dicit. De suscipe autem recol

ligit pre determinata quod de susceptōe aquę dictū est: quod quedā suscipiunt aquam propter refrigerationem quedā propter alimentum cum enim habitant in aqua non possunt suscipere alimentum quin recipiunt aquam.

Et refrigeratione autem quomodo fit modo do respirantibus et habentibus branchias post hoc dicendum. Que quidem igitur respirant quęcūque animalium habet pulmonem prius dictum est: propter quod autem hanc particulam habent quedam: et propter quid habentia indigent respiratione.

Et refrigeratione autem quomodo et. postquam philosophus determinauit quod animalia respirant et que non et de organis infriquantibus et dissoluit quandā dubitationem. In pre ista determinat carnem: et modum respirandi: et primo dat interiorē suā. secūdo prequit ibi. quod quidem igitur et. In prima dicit: quod postea quod dicta sunt dicendum est quomodo: et qualiter sit in animalibus respirantibus infriquantibus: et qualiter in non respirantibus: sed huiusmodi branchias. Deinde cum dicit. Quod quidem igitur prequit: et primo assignat causas et modum infriquantibus in habentibus pulmonem. secūdo in habentibus branchias ibi habentia autem cor. Adhuc circa principium duo facit. primo supponit quodam: et preponit duas quodones. secūda soluit ibi cum huiusmodi. In prima dicit. quod dictum est sepius superius quod animalia que habent pulmonem respirant: sed propter quid habet pulmonem animalia: et propter quod habentia ipsius indigent respiratione. dubitationem habet.

Causa habendi quidem quod honorabiliora animalium pluri sortita sunt caliditate. Simul enim necesse et anima sortita esse honorabiliora: honorabiliora enim hec quod natura plantarum: propter quod et maxima habentia pulmonem sanguinem habentem et calidum maioris magnitudinibus: et purissimo et plurimo usum sanguine animalium rectissimus est homo: et quod sursum ad totius sursum habet solum: propter tale habere hanc particulam. Quare substantie et huiusmodi et alijs ponendum est causam ipsas: quemadmodum quancūque aliam particulam habet quidem igitur gratia huius.

Deinde cum dicit. Causa habendi soluit. Et primo soluit primam. secūdo soluit secundam ibi propter quid autem habentia circa primum: duo facit. primo assignat causas ibi propter quid autem quare animalia quedā habet pulmonem quoniam propter abundantiam calidi. secūdo assignat causam caliditatis et frigiditatis: et aliarum passionum in animalibus ibi causa autem que ex necessitate. In prima dicit: quod causa propter quam quedam animalia habent pulmonem est animalia. non honorabilia que etiam perfectiora sunt maiorem caliditatem habet habentia enim animam necesse est habere caliditatem: sicut dictum est prius ergo ea que perfectiora et honorabiliora habet causam plus habet de ipsa quod plantarum genus quod honorabiliora et perfectiora sunt quod etiam apparet quia propter hoc animalia habentia pulmonem cum multo sanguine: et per sepequens cum multa caliditate sunt maxima. et absolute: et maiora alijs secundum magnitudinem calidi enim est extendere: et iterum propter

hoc homo habet plurimū sanguinē: et subtiliorem: et propter hoc plus calidū est subitū: rectissimū est omnium animalū: et habet sensum ipsi ad sensum uniuersū: quod pulmonē habet plurimū sanguinis quare aialia honorabiliora: et pfectiora maiore habet caliditate. Caliditas. n. maior: nō ē sine plurimo sanguine plurimū autē sanguis in pulmone est quare multitudine calidi est subitendi hāc particulā. f. pulmone: et alias quascūq; hnt gratia huius: sicut arterie: et cōsimilia sic igit apparet: quod causa quare aialia honorabiliora: et pfectiora hnt pulmone est multitudo calidi.

Causa autem que ex necessitate mori cau- sam et talia putare consistere animalia: quem admodum et non talia multa constituta sunt. Nec quidem enim de terra ampliori facta sunt: puta planetarum genus: hec autem ex aqua puta que aquatiliū. Aiolanilium autem et campestriū hec quidem ex aere: hec autem ex igne. Singula autem in proprijs locis habent ordinem ipsorum.

Deinde cū dicit. Causa autem assignat eam caliditatis in aialibus alia passionū: et primo facit b. secundo reprobat opinionē Empedoclis ibi. Empedocles autē. In prima dicit quod putandū est eam quā necesse est existere: si res existat: quous nō ppter ipsas fieri res que ē est cā motus naturalis sū antiquos naturales hoc est cā naturalē: et sic sūm ppter quid aialia sunt talia puta calida: quod nō talia puta frigida vel humida putandū est circa omnia simplicia quib; componatur. primo videmus. n. qdas que sunt a dño per quedā aqua: quedā aeris et quedam ignis terre: a dño sicut planete magis aque sicut aquatilia violatiliū: et capestruū: quedā sunt aeris: quedā ignis: et videmus quedā morari suo terra: quedā supra quedā in aquis: quedā et plurimū in aere istas autē passionē in istis causa sunt elementa ex quib; componitur ita quod in illis in quibus terra dominat: et qualitas terre magis dñatur i quib; aqua qualitas aque dñatur: sic de alijs: et quodlibet eorum multo: ordinē naturalē habet ad locū propriū quē habet virtute elementū dñantis in ipso et per quem quod ipsum mouere ad ipsum: et quiescit in ipso.

Empedocles autem non bene dixit hoc dicens calidissima maxime ignem habetia plurimum animalium aquatilia esse: fugientia excessum eius que in natura caliditatis: et quoniam frigido et humido deficiunt secundum locum saluantur contraria existētia: que enim humidum calidum esse minus aere.

Deinde cū dicit. Empedocles autem reprobat opinionē Empedoclis: et primo ponit opinionē. secundo reprobat ibi totaliter quidē igit. In prima. d. quod Empedocles nō bene dicit. dicit. n. quod aialia aqitica sunt calidissima et maxime ignis dñat: quod habent excessus caliditatis fugiebant ad humidū. f. ad aquā et quod deficiunt quē ad frigidū: et humidum propter locum perariorum ad quem intrat saluent dicit autem: quod aqua que est humida: et minus calida ē aeris: ideo aquatica ad aquam mouentur.

Totaliter quidem igitur inconueniens quodāmodo contingit factum vnumquod-

que ipsorum in secco permutare locum in humidum: fere enim et sine pedibus plurima ipsorum sunt dicens autem eam que a principio ipsorum constitutionem facta quidē ē in secco ait: fugientia autem venire ad humidum.

Deinde cū dicit. Totaliter quidē igit reprobat opinionē: et primo facit hoc. secundo soluit rationē ibi sed qualia pñat duas secundo quod ponit duas rationes ad improbandū opinionē ipsius secunda ibi adhuc autem. In prima dicit quod totaliter inconuenienter dicit Empedocles quod sū dictus eius omnia aquatilia facta sunt in secco: deinde mouent ad humidum: et per arietate loci ad quem mutant saluent: et quod istud sit inconueniens manifestus est. plura. n. imo fere oia sunt sine pedibus: quod ergo ptingit: quod pñio facta in secco moueant ad humidū ergo nō habet pedes non potest ut dicit assignari ratio.

Adhuc autem nequidē videtur calidiora existētia quod campestris: hec quidem enim ex aqua omnino: hec autem pauci sanguinis ipsorum sunt.

Deinde cū dicit. Adhuc autē ponit sam rationes: et dicit quod manifestū ē: quod aialia aqitica nō sunt calidiora capestribus: quod illa aialia que sunt calidiora plura habent de sanguine. Illa igit oio sunt sine sanguine aut par hñōd sunt calidiora quod capestria talia sunt aquatilia: aut. n. non habet sanguinē: aut modicum habent.

Sed qualia quidē oportet dicere. calida et frigida secundum seipsam considerationes sunt pñit. De qua autem dicit Empedocles sic quidem habet quēdam rationem: nō tamen quod ait ille verum.

Deinde cū dicit. Sed qualia soluit rationē empedoclis: et primo pponit quod intēdit. f. quod nō aliq; bene dicit alio modo nō. secundo manifestat ibi habitū: et quidē. n. In prima intelligendū est: quod qdas sunt passionē naturales: quod habet aialia ex natura ipsorum que sunt elementa: et istas vocat plures qualitates naturales: alie sunt qualitates mixtorum quas habet a pñinēte vel ab aliq; extrinseco. et istas vocat plures habet: et disponēs. dicit igit quod Empedocles in pñide ratione sua pposuit dicere quia sunt calida: et frigida sū se: et sū natura et nō dicit veritatē de his que sunt calida: et frigida sū se: sed de his que sū accūs accipiuntur. vñ illud quod dicit empedocles vix ē de quibus accūsantibus. Sed nō est vix de naturalibus quod quibet preseruent in locis pñarijs: ut si fuerit excellenter frigida preseruet in calidis: si calida in frigidis.

Habetiū: quod. n. excessus habetia loca contraria et tpa saluat. Natura at i proprijs saluat maxie locis: nō ē autē idē materia aialia: ex quod est vñ quod: et habitus et disponēs ipsius. Dico at puta si quod ex cera pñitueret: natura nō vñ quod i calida ponēs saluaret: neq; si quod ex glacie: corūperet. n. vñ quod cito per pñariū: si quod facit. n. calidū: quod a pñario pñat. Neq; si quod ex sale aut nitro pñitueret: nō vñ quod in humidū ferēs reponeret. Corūpit. n. humidū

siccus et calido consistencia. Si igitur materia omnibus corporibus humidus et siccus rationabiliter que quidem ex humido et frigido consistencia in humido sunt: et si frigida erant in frigido. Que autem ex sicco et in sicco.

C Deinde cum dicitur. *Habitu gdes. n. pbat qd rō sua nō pbat de qualitatib⁹ naturalib⁹ et pmo facit h: sedo recapitulat ibi qd igitur adhuc pmo. f. qd dicitur est. secundo recolligit ibi nature qdē igitur. Adhuc pmo facit qd dicitur ē. sedo inserit correlariū ibi. ppter h arbores. ut pma dicit. qd q̄litas qd est ex mā. ipsoz aialitū: sicut ex qualibet eloz qd est naturalis nō est cadē qd q̄litas ac cideralia qd dicit dispositio qd est ab aliq̄ cā extrinseca qd hntia q̄litates accidentales qd dicuntur habit⁹ saluant in locis p̄rariis: et tēporalib⁹ cōtrariis: s. hntia qualitates naturales saluant in p̄rariis locis verbi grā si natura ex terra aliqd p̄strueret si vellet saluare illd si poneret i calido qd in ipso cōstrueret. itē si aliqd hntat ex glacie nō os: qd ponat in calido loco: qd ppter cōtrarietate cito cōstrueret: que. n. corpa coagulant a frigido: a calido dissoluntur: et que a calido: et frigido dissoluntur: itē si natura ex sale: et nitro faceret aliqd: vel cōstrueret nō poneret ipsū in humido: qd cōstrueret: qd qd coagulant a calido dissoluit a frigido: sicut dicit quarto methoz nitru ē qdā genus salis: et coagulat a calido: sicut sal. sic igitur appet: qd q̄litates naturales i locis p̄rariis saluant i p̄rariis nō si igitur oib⁹ corporib⁹ manifesta ē. calidū: frigidū: humidū: siccū. manifestū est: qd qualitas illoz qd est hntia i loco humido saluat: qd frigida in frigido: et qd sicca i sicco: qd calida in calido.*

Propter hoc arbores nō in aqua nascuntur sed in terra: quoniam eiusdem rationis est in aqua propter esse ipsa valde sicca: quemadmodum super ignea air ille. *Ad. n. ppter frigidum venit in ipsum: sed qd humidū.*

C Deinde cum dicitur. *Propter h arbores insert correlariū et dicit ita dictū ē: qd dispoñes naturales saluant i locis p̄rariis: qd ppter h arbores cresunt in terra qd ibi ē sile: et naturale eis: et tñ ppter candē rōnē ppter quā empedocles posuit de aliis qd mouebat ad aq̄s os dicere de plācis qd fm ipsū plāce sunt calidissime: et multū hnt de calido quare deberent moueri ad aquā: nec vs: qd aliq̄a posset dicere. f. qd mouetur ad terrā qd frigida illud nō valet qd cū plancti sunt calidissime et sicce deberēt moueri ad humidū: traunt nō est humidū sicut p̄fices: qd siccitate et caliditate hēbant mouebant ad frigiditatem: et humiditatem secundum empedoclem.*

Nature quidem igitur materie in quo quidem loco sunt tales cures existunt: et quidem in aqua humide: que autem in terra sicce: que autem in aere calide. *Habitus tamē qui quidem excedēs caliditate in frigido: qui autem frigiditate in calido positi saluantur magis. Reducit. n. ad mensuratum locus habitus excessum.*

C Deinde cum dicitur. *Manne qd igitur recolligit: sine cōcludit solutiones predictas: pmo facit h. sedo inserit correlariū ibi qd qdē igitur. in pma dicit. qd dispoñes naturales qd cūq̄ insunt corporib⁹ ex suis p̄ncipiis materialib⁹ tales sunt: quales sunt dispoñes loci natura-*

lis: in quo est corpus: et q̄litas naturalis eoz qd sunt aque quā hnt ex sua materia est humida ire frigida aeris calida: et humida: et i illo loco p cōsequēs saluatur: s. q̄litates accidentales qd excedūt in caliditate i frigido loco saluantur locus. n. reducit ad p̄poriones.

Hoc quidem igitur oportet querere i locis p̄rariis vniuersalib⁹ qd secundum pmutatōes cōmunes tēporis. *Habitus quidem enim cōtrigit locis p̄rarios esse: materiā autē impossibile. Que quidem igitur nō ppter caliditatem nature hec qdē aquatilia: hec autem cāpēstria animalū sunt: quemadmodū Empedocles ait: tanta dicta sunt. Et quia hec quidem non habēt pulmonē: hec autem habent.*

C Deinde cum dicitur. *H. qdē igitur. insert correlariū et ita dictū ē qd qualitates aialitū p̄naturales sunt suis locis naturalib⁹. insert et h qd q̄les sunt q̄litates naturales corporū microz qd ex dispoñe locoz naturalū tales. n. sunt q̄les q̄litates locoz fm pmutatōne ita qd si mutent q̄litates loci p tēpus cōc mutatur q̄litates naturales locati nō sic autē ē de q̄libet ac cideralib⁹: qd tales saluant i locis p̄rariis: sunt enim p̄rariis locis naturalib⁹: s. naturales impossibiles cōtrarias esse. **C** Deinde cum dicitur. *Quod qdē igitur recapitulat: et dicit qd tāta dicta sunt p̄ra empedocle qd ppter caliditatem naturalem ista nō sunt aquatilia illa cāpēstria: sicut empedocles dicit. i dictū est: qd quedā habent pulmonē: quedam nō habent.**

Propter quid autem habetia suscipiunt aerem et respirant et maxime ipsum forum: quoniam habent sanguinem habentem.

Propter quod autem hntia et. postq̄ plus declarauit ppter quā cāz qdā aialia hntia pulmonē. i parte ista declarat ppter quā cāz hntia ipsū pulmonē respirant et diuidit i tres. in pma pponit qd itēdit in sedā pbat ibi cā respirādū qdē. in t̄ria recapitulat ibi refrigeratione. in pma dicit qd cū dictūz sit. ppter quā cām qdā aialia habeāt pulmonē p̄ter dicendū est quō qdā aialia hntia pulmonē respirant et marie qd habēt pulmonē: hntem sanguinē pl̄ mū sicut homo.

Causa respirādū quidem pulmo inanis est stens: et plenus siringis: et maxime utiq̄ sanguinem habēs hec particula vocatur viscer. *Quoniam itaq̄ habēt sanguinē habentem ipsum celeriter quidem indiget respiratione propter parua esse inclinationē animali ignis. Intra autem ingredi per omne propter multitudinē sanguinis et caliditatis: hec autem ambo: aer quidem potest facile facere: propter habere. n. subtile naturam per omne et celeriter penetrans refrigerat: aqua autē p̄rariū.*

C Deinde cum dicitur. *Causa respirādū soluit: et diuidit in duas. in prima ostēdit cām quare hntia pulmonē respirant: et maxime qd hnt pulmonē habentes sanguinē plurimū sicut homo. secundo ostēdit qualif ad respirationē sequif. in frigidario caliditatis cordis ibi simul autē: adhuc prima in duas. In prima pbat ppter quā cām hntia pulmonē respirant. secundo ppter quā cām marie respirant qd habēt pulmonē*

habentē sanguinē ibi et q. marie. in pma dicit q. cau-
sa ppter quā habetia pulmonē respirat est q. pulmo
fm natura sua est porosus: et ē plenus siringis. i. par-
uis venis: et iter ptes q. vocant viscera multū habet
sanguinē: q. cūq. autē hnt multū sanguinē hnt multas
caliditate: q. autē multā caliditate habet indigent re-
spiratione calidit: q. calidū tale parū habet inclina-
tionē: et duratiōne ppter faciliē cōsumptionē humidi-
tatis: et subtilitate eius q. sanguinē iter hz p totū idiget re-
spiratione p totū: et ideo idiget respiratōe talis cor
poris q. cito et celeriter penetrare possit: et ita p to-
tum: et p motū suū infrigidare. ista autē oia pōt facere
ipse aer penetrat. n. celeriter: et p totū interi? ppter
subtilitatem cui? est penetrare: et refrigerare pōt frigi-
ditate sua nō sic autē aqua q. grossa ē nō celerit? pen-
etrat: nec p totū: si etiā subtraret magis cor: et aperet
calidū ppter excellēs calidū q. refrigeraret: et iō ha-
bētia pulmonē rōnabiliter respirant aerem.

Et q. marie respirant habentia pulmonē
habentem sanguinem: ex his palam. Quod
enim calidius amphorū indiget refrigeratōe.
Deinde cū dicit. Et q. marie oīdūt ppter quā cās
marie respirat q. habet pulmonē hntē caliditate san-
guinē multā: et dicit q. manifestū est ppter quā cām
hntia pulmonē habētēs multū sanguinē magis indi-
gēt respiratiōne: q. talia plus hnt de caliditate: que
aut plus hnt de caliditate magis indiget respiratiō
ne: quare hntia pulmonē sanguinē habētē plurimū
indiget magis respiratiōne.

Simul autem et ad principii caliditatis.
que in corde progreditur spiritus de facili.
Quo autem modo cor colligationē habet
ad pulmonē oportet pteplari ex anatomis
et hystorijis circa animalia scriptis.

Deinde cū dicit. Singl autē oīdūt q. iter ex respi-
ratione segē infrigidatiō caloris cordis: et dicit q. ma-
nifestū est istū q. per respiratiōne aeris: calor cordis
in quo ē alimētū principii cito pōt infrigidare: quia
aer cito pōt puenire ad cor: aer. n. p pulmonē attra-
hit. pulmo autē colligationē hz ad cor. prendunt. n.
q. dāz vne a pulmone ad cor: et ideo aer a pulmone
per venas illas pcedit ad cor: quā autē colligationē
habet pulmo ad cor. manifestū est ex anatomis: et ex
libro de hystorijis animalia.

Refrigeratione quidē igit totaliter indi-
get animalium natura: ppter collationē ani-
me in corde: hanc autē faciūt per respiratiō-
nem quecūq. nō solum habent cor: sed etia
pulmonem animalia.

Deinde cū dicit. Refrigerationes recapitulat et
dicit q. manifestū est ex dictis q. vniūquodq. animalis
indiget refrigeratōe fm suā naturā: et hoc ē ppter ca-
liditatem aie: que ē in corde. hoc autē fit per respiratiō-
nē in animalibus q. nō solū habet cor: s. etia pulmonem.
dicit autē animā collocatā in corde. nō q. substantia
eius sit determinata in ipso corde tū. Sed quia ibi
sunt virtutes et p. principales cuiusmodi sunt sicut sen-
sitiuū primū: et nutritiuū: sicut prius dictum est.

Habetia autē cor pulmonē autem non:
quemadmodū pisces ppter aquatilem ipso-
rum naturam a qua faciunt refrigerationem
per branchias.

Deinde cū dicit. Initia autē cor assignat cām: et
modū infrigidatiōis in hntibus branchias: et diuidit in
duas. In pma pponit qd iter dicit. secundo declarat
ibi qm autē. In pma dicit q. illa aialia que habēt
cor: sed nō habēt pulmonē sicut pisces infrigidant p
aquā: et p branchias: sicut per infirmū per aquā qdē
quia est eis naturalis: q. hnt naturā aquatile.

Quomodo autē positiō cordis ad bran-
chias: ad visum quidē ex anatomis oportet
cōtemplari ad certitudinem autem ex hysto-
riis: et autem in summa dicat: et nunc habet
hoc modo.

Deinde cū dicit. Quomodo autē declarat suū intē-
tum: et diuidit in duas. in pma facit qd dicitur est.
in secūda assignat pueniētiā inter respiratiō. et non
respiratiō ibi eodē autē modo. Adhuc circa pimum
duo. f. pmo tāgit qd pueniētiā est ad hoc. secūdo ma-
nifestat ppositū ibi videbit qdēs. In pma dicit q. in
hntib? branchias branchie sic se hnt: sic pulmo i hntib?
ipsius pulmonē pulmo colligationē quandam hz ad
cor: vbi est principii calidi: quare: et branchie in hnti-
bus ipsas colligationē habēt ad cor: tunc dicit ptes:
q. quō cor se hz ad branchias: et cōuerfo ad sensum
apparet ex anatomis fm certitudinem autem appa-
ret ex hystorijis animalia: et autē dicat in summa: sic
sufficit ad ppositum cor colligationē hz illo mō quo
dicitur.

Videbit quidē n. nō eodē modo habere
potentiā cor capestrium animalia et piscib?
habet autem eodē modo. Qua enim viuunt
capita ac cor acutū habet. Quoniam autem
nō in eodē modo capita viuūt campestrib?
animalia et piscibus: ad os cor acutū habet.

Deinde cū dicit. Videbit autē qd oīdūt istā collig-
ationē: et modū refrigeratōis pmo remouet quan-
dā opinionē. secūdo assignat colligationē: et modū re-
frigerationis ibi intēdit autē. In pma dicit q. ali-
cui videbit q. cor. nō eandē positionē habet in capē-
stribus et in piscibus: sed manifestū est q. aliquo mō
eodē modo se hz q. cor: et in his: et i illis positi est in
medio superioris: et inferioris ad huc oia aialia arce
cordis: et officij ipsius dirigūt ad partē illā fm q.
capita vniū alius mēbris. f. ad collū: et ad caput: et
a caliditate effluēt ex officio cordis frigiditate ce-
rebrū mitiget aliquatē calidit cordis s. q. nō eodē
modo oīdūt se hz capita ad alias ptes in piscib?: et cā-
pestrib?. In piscib? n. magis depimitur: magis vi-
det habere ad os acutum eius.

Tendit autē ex extremitate cordis cana-
lis: quasi venia et neruus ad mediū secundū
q. ptingunt inuicē omnes branchie. Adhuc
mus quidem igit iste est: hinc autem et inde
corde pte dunt: et alteri in extremitate vni-
uersūq. branchiarū per quas refrigeratiō
fit ad cor decurrente semp aqua p branchias.

Deinde cum dicit. Tēdit autē assignat colligatiō-
nem: et modū infrigidatiōis et dicit q. ab extremita-
te cordis pte dunt canali qdā: q. est qdā: et vni-
ad mediū: qd ē inter ipsas cor: caput vbi colligatiō
habet et oēs branchie. iste autē neruus hū in isto
medio marie vniū ē et colligationē hnt ad circūse-
rentia: totā officij cordis ista q. ab vtraq. pte cordis

vene et nervi ad istud medium perveniunt: et ibi sunt vna ab hoc autem perveniunt alii vene: vel nervi ad extremitates eius brachiarum: et idem infirigidat brachia per aqua infirigidant capita aliarum venarum et illis infirigidatis infirigidant partes alie illarum: et sic versus ad illa canalum vnum oriuntur: et illa infirigidata refrigerat cor: per aqua decurrere: vel per alterationem facta ab ipsa.

Eodem autem modo respirantibus thorax sursum et deorsum movetur frequenter suscipit tunc spiritum et emittit tunc: ut brachie piscibus. Et respirantia quidem in paucis aere: et eodem suffocantur: velociter enim versus ipsos fit calidum. Calefacit enim sanguis attractus versus: calidus autem existens sanguis prohibet refrigerationem: et non potentem movere respirantia quidem pulmonem. Aquatilis autem brachias propter passionem aut propter senectutem tunc accedit mors.

Deinde cum dicit. Eodem autem modo assignat perveniunt iter respirantia: non respirantia. et dividit iter secundum quod tria sunt in quibus assignat perveniunt. secunda ibi: et respirantia. tertia ibi et non poterit. In prima dicitur: sicut in animalibus respirantibus: per elephas: et deprimunt cum expirant: inspirant sicut piscibus brachie elephant cum emittit aqua. deprimunt autem cum attrahunt: eodem modo. Deinde cum dicit. et respirantia dicitur quod si respirantia in paucis aere eodem modo moriuntur: quod ille aer inspiratus cito calefacit: quod sanguis propter suam caliditatem calefacit ipsos: cum enim sanguis sit calidus prohibet refrigerationem: et idem moriuntur sicut pisces in eadem aqua: et paucis suffocantur: quibus non ita cito. Deinde cum dicit. et non poterit ponit tertium. et dicitur: cum respirantia non possunt movere: pulmonem: et pisces brachias quod poterit contingere vel propter passionem vel propter senectutem tunc accedit mors propter defectum infirigidatis.

Et quidem igitur omnibus animalibus commune vivere generatio et mors. Ad hoc autem differunt specie. Non enim indifferens corruptio: sed habet aliquid commune: mors est: hec quidem violentia: hec autem secundum naturam: violentia quidem quando principium extra fuerit. Secundum naturam autem quando in ipso et partis assistentia ex principio tali: sed non adventitia aliqua passio: plantis quidem igitur ab aulis: in animalibus autem vocatur hec senectus.

Et quidem omnium. postquam per se determinavit de infirigidatione: et animalibus: et piscibus: et pulmonem: et animalibus: et brachiis: et pre ista determinat de morte et vita: et invenit: et senectutem. Et dividit iter partes. in prima determinat de his: in secunda recapitulat ibi quod quidem igitur. tertio inserit correlative ibi palam autem adhuc prima et duas. primo assignat eam iterum. secunda assignat rationes: et diffinitiones ibi generationis: adhuc prima et duas. primo diffinitur mortem. secundo ostendit: quod non eodem modo invenit in omnibus. ibi est autem mors. In prima dicitur quod mors: et generatio sunt eadem omnibus animalibus. eadem dico eorum generis. modi autem corruptionis differunt specie: cum enim mors in diversis considerat modi et differunt secundum speciem: est eadem species generis: et generatio sicut quod generatio. est via in substantia: et corruptio

in perventionem eius. Sed generatio species sumit et terminum: et ideo corruptio rationes: et species sumit ex illo. Si igitur considerentur animalia vniuersa speciei mors in eis est vniuersa speciei. Si autem differat species et perveniunt generis fit mors in illis eadem species generis: et in eadem species dupliciter est quidem violentia: quidem habet naturam: et violentia dicitur in suis principium est ab eis. Naturalis autem est cum principium est intra: vel in toto: vel in resistentia partibus propter tale principium sicut in secunda potest non. pigere: quod ad corruptionem partibus totius corruptionis a principio eorum in illa parte habet sit aliquid potentia ab extrinseco. s. violentia: et talis corruptio in plantis dicitur ab aulis et animalibus. dicitur senectus. Et est considerandum quod natura quod modis dicitur vno modo dicitur de materia. alio modo dicitur forma: et ideo aliquid potest dici naturale: quia natura materie aliquid quod natura forme. modo dico quod corruptio non est naturalis natura forme: quod ipsa perveniat. Sed est naturalis natura materie: quod materia est in potentia ad formam: et ad perventionem forme: et idem est in potentia ad corruptionem forme. id corruptio naturalis est natura materie. Alteri considerandum est: quod in his formis materia: et omnes alii diffinitiones: sub quibus forma sit in natura: et secundum quas materia patitur et alias habet forma agar. modo autem ita est quod iste diffinitiones quibus sunt ipsi: quibus sunt imperfecto est. Ita quod cum sunt imperfecti et huiusmodi: vnde est ipsi: cum autem sunt imperfecto est: vnde est imperfecto est: cum accipiunt deficere et deficiunt: ad non esse vel corruptio: tunc dico quod si consideret forma habet diffinitiones secundum quas est materia seu diffinitiones ille ipsi: seu imperfecto est corruptio non est naturalis: nec natura materie nec forme. Si autem consideret secundum quod diffinitiones deficiunt et inclinant ad non esse sic corruptio est naturalis natura materie.

Est autem mors et corruptio omnibus similiter non imperfectis: his autem assimilatum quidem alio autem modo. Imperfecta autem dicitur: ut puta ova et semina plantarum quocumque sine radice.

Deinde cum dicit. Est autem mors. declarat quod mors non est eiusdem rationis imperfectis: et in imperfectis dicit quod mors inest omnibus animalibus perfectis habet vnam rationem genere. tunc in imperfectis non est ovis habet rationem vnam: et huiusmodi est. Mors rationem sumit ab illo a quo generatio. generatio autem rationem sumit a substantia: et mors: si igitur animalia perfecta vivunt: et imperfecta non sunt vni rationis: nec mors in istis erit vni rationis tunc imperfectis invenit secundum quandam assimilationem: et proportionem ad perfectam: et exponit que sunt imperfecta: et dicit quod imperfecta sunt sicut ovium: quod potentia est animal et semina plantarum: in quibus non sunt radices in actu: sed etiam impotentia.

Omnibus quidem igitur corruptio fit propter calidum alicuius defectum: perfectis autem in quo substantie principium: hoc autem est: quemadmodum dicitur est prius: in quo sursum et deorsum copulatur: plantis quidem medium vitulaminis et radices. Animalium autem quidem habentibus sanguinem cor: ex sanguinibus autem proportionale: horum autem quedam virtute multa principia habent: non tamen actu propter quod et entomorum quedam diuisa vivunt et sanguinem habentium: quocumque non vitalia valde sunt: multo tempore vivunt ablato corde ut puta tortice

et mouent pedibus adhuc existentibus totum animalibus propter non componi naturas ipsorum bene finit in entonnis.

Deinde cum dicit. Omnis quibus quidam assignat eam mortis et primo ostendit quod mors accidit propter defectum calidi. Secundo ostendit quod accidit defectus calidi. ibi principium autem vite. In prima dicit quod omnia animalia finit naturam corrumpunt propter defectum calidius calidi eius quod est: quia quodam qualitate habet quod necesse est saluare si debeat vivere: quare ad corruptionem eiusdem necesse est ipsa corrumpi. Sed animalia perfecta corruptionem propter defectum calidi in principio principali ubi est principium subiectionis animalis propter precipitationem cuiusdam calidi in eodem principio corruptionem humiditatis autem principium est principia media ad quod coniunguntur spiritus et deorsum: et in planis est medium radialis propter principia ipsi. Item et quod per Aristotelem notatur de ratione. In animalibus humores sanguinis dicitur cor in aliis. Proportionaliter tale autem principium. In quibusdam multa inueniuntur per virtutem: id est unum animal est plura virtutes in actu unum tamen: sicut est unum animal in actu: id est animalia et in omnia multa habentia talia principia virtutis diuisa in multa virtutes: et quod dicitur etiam humores sanguinis: quod non optime constituta sunt nec multum ita virtutes ablati corde: ita ut per se que auferuntur cum corde vitantur: sic animal relique autem partes inueniunt moueri per pedes: et quibus pedes sunt coniuncti. hoc autem accidit eis quod non sunt per eprimere corpora et maxime vna sicut dicitur est prius: et sunt similia quod tum ad hoc entonnis.

Principium autem vite deficit habetibus cum non refrigeret calidum: et comunicans ipsi: quemadmodum enim dicitur est: frequenter corabescit ipsum a seipso. Quando igitur his quidem pulmo: his autem branchia indurata fuerit propter temporis longitudinem: deficit his quidem branchiis: his autem pulmone: et factis terrestribus non possunt has partes mouere: neque eleuare: neque simul ducere: tandem facta intentione marcescit ignis.

Deinde cum dicit. Principium autem assignat eam defectus calidi: seu principium. Et primo ponit. secundo probat ibi propter quod et primo. In prima dicit: quod primum principium vite in animalibus. Anima deficit propter defectum calidi: deficit autem calidus: cum non refrigeret: et ipsum: et cor: in quo primo inueniuntur sicut. n. dicitur est supra calidus corruptus marcescens propter hoc: quod corruptus humidus quod est sublimis ipsius. hoc autem fit propter defectum refrigerationis. accidit autem iste defectus in habetibus. n. pulmone. pulmo est instrumentum respirationis in non respirantibus branchiis: cum igitur accidit quod pulmo et branchie indurata fuerint propter longitudinem temporis in quo consumitur humidum naturale ab ipso calido. In his quidem pulmone in aliis branchiis: ita quod sunt. quod terrestres: ne animalia non possunt istas partes eleuare: sunt enim inepti ad motum: tunc facta quadam intentione calidi ad prius cito corrumpit humidum naturale erat sub illius: quo corrupto corrumpit calidus: tunc accidit propter quod animalia mori: et propter hoc videmus tales: cum sunt prope mortem quod letant: et hoc est: quod calidum accidit.

Propter quod et paruis passionibus aduenientibus in senectute velociter moriuntur propter paucum enim esse calidum: velut pluri-

mo euaporato in multitudine vite. Si quia utique molestia fiat particule cito extinguuntur. Quemadmodum enim momentanea et parua in ipso anima existente propter paruum motum extinguuntur.

Deinde cum dicit. Propter quod declarat: et diuidit in duas. finit quod ex duobus declarat: et secunda ibi: inhumidum. primo facit: quod dicitur est. secundo ostendit correlariu ibi propter quod et sine. In prima dicit: quod quod mors accidit propter defectum calidi naturalis: prout: quod senectute paruis et in passionibus moriuntur: et ideo rō huius est: quod in senectute viuentia modicum habet calidum calidum. n. prout agit in humidum ipsius consumendo: et quod plus consumit humidum tanto calidum magis debilitat: et quod in senectute propter longitudinem temporis humidum consumptum est ideo calidum paucum. Si igitur fiat aliquid parua molestia particule: quod est in istis refrigerationis statum moriuntur propter enim erit calidus: et momentaneo propter modicum paruum corruptus sicut videmus: quod parua anima erit in humidum propter paruum motum extinguuntur.

Propter quod et sine tristitia est que in senectute mors. Nulla enim violenta ipsis passione contingit moriuntur. Sed insensibilis anime absolutio fit omnino.

Deinde cum dicit. Propter quod et sine ostendit correlariu propter quod et sine et dicit. quod animalia in senectute modico facto mori parati sunt facili moriuntur: et propter hoc mors que est in senectute est sine tristitia. et dicitur. n. accidit et eorum parati passione violenta interitus: et contra inclinationem. In morte autem tamen nulla fit passio violenta nec est contra inclinationem: ideo sine dolore moriuntur: et omnis separatio anime est insensibilis.

Et infirmitas quousque facit pulmone duru: aut nascentis: aut superfluitatibus: aut caliditatis egritudinalis excessum: quemadmodum in febribus spiritum spiritum facit: propter non posse pulmone longe tollere sursum et demittere. Tandem autem quando non amplius poterunt mouere moriuntur ex spiritalia.

Deinde cum dicit. Et infirmitatibus secundum assignat rationes mori pulmone branchiarum: et infirmitates quousque facit pulmone duru: et inceptu ad motum vel propter nascentia sunt autem apostemata in quibus colligitur humidum induratum: et grossius autem propter superfluitatem humidum: aut calidi sicut accidit in febribus: et accideratibus et spiritibus et humoribus grossis cito morte inducunt quod pulmone: vel branchiis induratis: et inceptu ad motum non potest eleuare: aut deprimi ad attractionem refrigerationis. hoc autem non facto non accidit refrigeratio propter quod calidum suffocat: et moriuntur animalia expirata. ultimo iste enim est ultimus motus in ipsis.

Generatio quidem igitur est prima participatio in calido nutritive anime: vita autem mansio huius.

Deinde cum dicit. Generatio quidem assignat rationem istam: et diuidit in tres. primo ponit diffinitionem generationis. secundo assignat rationem iuncturam: et senectutis ibi inuenitur autem est. tertio assignat motus diffinitionem ibi mors autem. In prima intelligendum est quod generatio dicitur dicitur vno modo acquisitio forme subialis materia: et ista est in instanti in diuisibilibus: quod id quod est

Indivisibile est respectu forme substantialis: et quia ista inductio est finis alicuius motus qui est alteratio potest dici generatio tota illa transmutatio composita ex alteratione ipsa: et ex inductione illa: et hoc modo diffinitur generatio in quarto metho: cum dicitur generatio simplex et naturalis est purgatio ab his virtutibus cum habeat rationem ex materia subiecta. primo modo diffinitur hic scilicet quod est tracta est ad invicem dicitur quod generatio est prima participatio nutritive aie calido sibi proportionali et dicitur dicitur. prima participatio: quod quod primo in materia inducit est forma substantialis: et inter qualitates et dispositiones accidentales: et hoc dico necesse non tempore. vita autem est scilicet quod primo vivat vivente quod sunt hec permanentia et huius pars aie nutritive cum calido sibi proportionali. unde autem vita uno modo idem quod anima alio modo idem quod essentia ipsius in corpore. tertio modo dicitur vita operatio procedens ab ipsa anima si vita sit idem quod anima sit vita non est permanentia formalis: sed principium eius si sit idem quod essentia sit est permanentia formalis: et diffinitio formalis si sit idem quod operatio si est effectus et dicitur dicitur. dicitur diffinitio posteriori secundum naturam prius tamen quo ad nos.

Iuventus autem est prime refrigerative particule augmentatio. Senectus autem huius detrimentum: active autem horum medium.

Deinde cum dicitur. Iuventus ponit rationem iuventutis et senectutis: et est intelligendum quod via vivente generant in imperfecta estate sibi subiecta perfecti aliquibus dispositionibus et ideo recipiunt alimentum: et digerunt illud et purgant in substantiam augmentant. et autem quod vadit de imperfecto ad perfectum habet in quo movetur ad perfectum: et tempus in qua movetur ad non esse: et corruptione: et cum inter duos motus contrarios cadat quies media sicut per octavo philosophi cor. 10. quod sit tempus media in quo non deficit nec deficit: sed stat in tempore perfecti. virtutes et dispositiones in tempore defecti deficient in tempore status stat sub sensibili perfecta: stat erit ergo ipse perfectus virtutis: et ideo augmentatur tempus dicitur augmentatur defecti: dicitur senectus tempus autem in quo nec augetur nec deficit dicitur status absolute: et manifestus est quod in respirantibus dicitur perficiuntur et augmentantur per refrigerationem augmentantur cum autem deficit: et deficit vera particula: et ideo philosophus volens diffinire iuventutem. diffinit eam per partem refrigerativam: et dicitur quod iuventus augmentatur primo particule refrigerative: senectus est detrimentum illius particule: tunc autem dicitur status media: in quo non deficit nec perit.

Mors autem est corruptio violenta quidem calidi extinctio et marcor. Corruptetur autem vitis propter ambas has causas.

Deinde cum dicitur. Mors autem assignat rationem mortis: et primo mortis violente. secundo naturalis ibi quod autem secundum. In prima dicitur quod mors violente est extinctio calidi sive marcor. sit. n. mors propter utramque causam. extinctio. n. calidi sit a frigido: et ideo extinguuntur calidi cum calidum in seipsum vivit: et fortiter utantur: quod subiectum propter corruptio quo corruptio calidum corruptum et tunc accidit mors extinguuntur. n. calidum cum calidum in seipsum vivit et fortiter marcescend.

Que autem secundum naturam eiusdem huius marcescentis propter temporis longitudinem facta et perfectissima: plantis quidem ab autis: in animalibus autem vocatur mors. Quibus autem que quidem in senectute mor-

tis marcedo particule propter impotentiam refrigerandi a senectute.

Deinde cum dicitur. Que autem assignat rationem mortis naturalis: et dicitur quod mors naturalis est marcescentia calidi propter longitudinem temporis facta: et perfectissima: calidum. n. primum agit in humidum naturale primum ideo primum autem humidum debilitat seipsum per longitudinem autem temporis accidit quod totum sumat vel resoluatur et tunc marcescit calidum et accidit marcescentia propter temporis longitudinem et ista marcescentia dicitur ab autis in plantis in animalibus autem mors naturalis. mors autem naturalis animalis illa que accidit in senectute propter longitudinem temporis.

Quod quidem igitur est generatio et vita: et mors: et propter quas causas existunt animalibus: dictum est. Etiam autem ex his et propter quam causam respirantibus quidem animalium suffocari accidit in humido: piscibus autem in aere. His quidem enim per aquam refrigeratio fit: his autem per aerem quorum utroque privantur permutantia loca. Causa itaque motus his quidem branchiarum: his autem pulmonis: quibus elevatis et depositis hec quidem et respirant et inspirant: hec autem suscipiunt humidum et emittunt. Ad hoc autem consistentia organi hunc habet modum.

Deinde cum dicitur. Quod quidem recapitulatur: et dicitur quod dicitur est quod generatio et quod mors: propter quas causas ista insunt animalibus. Deinde cum dicitur palam. Item ex his correlariis: et primo ponit ipsas. secundo repetit: quod dicitur causa in frigidationis cum dicitur cum itaque mors. in prima dicitur manifestus est ex predictis propter quod causas animalia respirantia suffocant in humido: propter quod eam pisces suffocant in aere: quod respirantibus fit in frigidatione per aerem: piscibus autem per aquam: cum autem respirantia ponunt in aqua: pisces in aere nullum illorum habet. unde fiat et in frigidatione suffocant: ideo propter defectum in frigidationis moriuntur et suffocant. Deinde cum dicitur. causa autem. recolligit quod dicitur est de causa in frigidationis animalibus quod est motus branchiarum in hominibus branchias et mors pulmonis in hominibus pulmonem. pulmone. n. elevari habetia ipsam inspirat. depresso autem ipso expirat: sicut elevari branchias suscipiunt aquas pisces depresso emittunt. item manifestum est: quod natura et substantia organi hunc habet modum quod dicitur est.

Ria autem sunt accidentia circa cor que videntur eandem naturam habere. Habent autem non eandem salutem et pulsum et quod respirationis.

Ria autem accidentia postquam prius ostendit causas in frigidationis in animalibus in pre ista reddit ad declarandum modum qualiter in frigidatio fit: et quia in frigidatione accidit propter motum cordis: vel alicuius particule inter cor: assignat eam motum accidentium vel circa cor. Et primo ponit. secundo assignat eam ibi salutis. in prima dicitur: tria sunt accidentia circa cor que videntur habere eandem naturam: tamen non habet illa tria accidentia sunt mors saltem: et mors pulsum: et respiratio. videntur autem ista habere eandem naturam: quod sunt pro motu elevaria: et depresso: non tamen habet: sunt a diversis causis. ut scilicet

cordis in naturalis ē alij duo motus sunt naturales et pot sumi sufficientia eorum quod motus accens circa cor: aut est naturalis: aut in naturalis. Si in naturalis sit: est motus saltus: si naturalis: aut ē in locis: sic ē motus pulsus: aut alteratio: et sic est motus refrigerationis.

Saltus quidem igitur est costrictio calidi quod in ipso propter refrigerationem superfluituam: aut coabescitiam: ut puta in infirmitate que vocatur palmos: et in alijs infirmitatibus et timoribus.

Deinde cum dicit. Saltus quidem igitur dat casus istorum motuum: dividit in tres res. in prima dat casum saltus cordis. scilicet dat casum motus pulsus. ibi accens autem. tertio dat casum respiracionis. ibi respiratio. prima in duas. primo ponit casum. scilicet manifestat casum ibi. et n. timores in prima intelligendum quod cum vniu contrariis circūdat a contrario suo vniu in seipsum: fortificat: sicut videmus de exaltatione iclusa in ventrem subis: quod coartata a frigido circūstante vniu in seipsum: fortificat. item vniu contrariis nutre repellere contraria: unde videmus quod illa exaltatio iclusa in nube multa perfusione nubes percutit: et fundit eam: modo ita ē: quod in corde ē caliditas: ideo tunc caliditas cordis circūstas a frigido: et coagrat in minorē locum: nutre repellere frigidum. et dicit ergo quod saltus cordis nō est aliud quod circūscriptio calidi circūstas in corde: et hoc propter refrigerationem superfluituam: aut mortificationem ē est intelligendum quod saltus nō ē costrictio formalis. vniu in diffione ista ponit subm saltus et dispones proprias: et casum efficientem suum saltus est caliditas cordis propria dispositio et costrictio ipsius efficiens est frigidum superfluum: vel calefactum: vel mortificationem sic accidit infirmitate quod de palmos quod de propter costrictionem vel repletionem nervorum frigidum. h. b. et sic accit sicut appetit in ira: quod n. sume frigida sicca est: sicut accidit in alijs infirmitatibus: et in timoribus.

Et enim timores in frigidant secundum superiorem. Calidum autem fugiens contrarium facit saltum in parum et strictum: ita ut aliquando extinguant animalia et moriantur propter timorem et propter passionem egitudinalē.

Deinde cum dicit. Et n. timores manifestat casum: et dicit quod timores in frigidant in partibus exterioribus. Timor enim nō ē aliud quod translatio causata ex cohibitione mali futuri et resistit: vel corrumpit et ideo dicitur: quod in timoribus calidum a partibus exterioribus. ad interius a frigido repellere. vniu quod pringit vtrius dissolutionis: et quod n. gū calidum autem sic pringit a frigido in parum locum facit quendam saltum in partibus interioribus: et pringit aliqui ita pringit calidum ut extinguit: et mortificat aialia. propter timorem h. n. frigidum fuit excellēs ira quod quod calidum: et erpellat: nō erpellat ab ipso extinguit calidum: quo extinguit moriunt aialia pringit et hoc propter passionem egitudinis calidum repellit: et extinguit: et quod moriantur.

Accidens autem pulsatio cordis: quoniam am semper videtur faciens continue similis nascendi est: quoniam faciunt motum cum dolore propter preter naturam esse sanguinis per mutationem: sit autem vltimo quo vltimo sanies fiat digestus. Est autem similis bullitioni hec passio: bullitio autem sit spumoso facto humido a calido: eleuatur enim propter amplio

rem fieri mollē. Pulsatio autem in nascētijs quidē si nō respirauerit spissioris facti humidi putrefactio: bullitioni autem excedētia per orientes.

Deinde cum dicit. Accidens autem assignat casum motus pulsus: et declarat in simili: primo facit hoc. scilicet recipit: tunc ibi resalatio adhuc circa primum. d. f. primo ponit hie. scilicet ad aptat ad propositum ibi in corde: aut in prima dicit: quod motus pulsus cordis: quod cordi accidit: et sit continue assimilata motui naturalis: sunt autem nascētijs et aggregatōe humidi indigesti: quod dicit sit vel per opitlatōes: vel per si spissitate: vel per casum attrahentes ad locum aliquē illud humidum gressu: et indigestus casus est aggregatus calor: naturalis agit in illud humidum digerendo et resolūdo aliqd de illo in spissitate vero spiritus pulsatur ad exteri. Deinde igitur dicit: ad interius. iste autem motus est cum dolore: et casum huius est: sit motus sanguinis per naturā consensu eiusdem: tunc aut motus donec sanguis fuerit digestus et coherctus infaniz: sicut ille motus similis ē bullitioni sit autem bullitio: quando calidus agit in humidum. et resaluit in spiritus: qui mouet ad exteri spiritus enim ille mouet qui appetit maiorē locum: motus autem qui sit in apostematibus duobus modis cessat vniu in per refrigerationem: quod humidus nō est viscosus et pres ille in gū ē apostema sunt rare et calidus est potēs resoluere: tunc et spirat forā materia et cessat motus apostematē. alio modo cessat motus ille: si humidum sit grossus: et viscosum nō potēs resoluere: quod humidum putrefactus est infaniz. et motus autem bullitōis cessat quod humidum est eleuatur vltimo ad officium vasis.

In corde autem semper accidentis humidum ex alimento per caliditatem tumefactio facit pulsus eleuatur a ad vltimā tunicam cordis et hoc semper sit continue. Affuit enim semper humidus ex quo sit sanguinis natura. Primo enim in corde sit. Palma autem in generatione a principio. Ad enim distinctis vniu videtur habēs sanguinem.

Deinde cum dicit. In corde autem adaptato simile ad propositum. et primo facit hoc. secundo assignat causas proprietatum momentis motus cordis ibi et propter hoc. in prima est intelligendum: quod in corde est calor: naturalis: ut probatur est supra. item necessarium est recipere alimentum continue et calidum agit in alimento subtiliando: ipsum subtilitatum facit quendam timorem. dicit igitur quod calidus cordis agens in alimentum continue adueniens rarefacit ipsum: et etiam resoluit alimentum autem rarefactum: et purificatum tumefactionem inducit hunc autem motum facit pulsus in corde. humidus enim tumefactum eleuatur vltimo ad vltimā tunicam cordis: et facit motum dilationis nō potēs autem vltius progredi reddit ad interius facta eius alia resolutione: et sit motus costrictio: et hoc sit continue per totā vitam animalis: quia alimentum aduenit continue ex quo sit sanguinis natura in ipso corde principaliter quod potēs esse manifestum costrictio: deranti generationes que sit a principio. cum enim non sunt vene distincte: nec membra formata apparet sanguis in eo. et calidum natura ē continue agit in ipsum rarefaciendo: rarefacto autem

est causa motus pulsus: ideo cōtinue fit per totam
vitā aialis talis motus est aut intelligendu qd calidū
alterans alimētū in corde nō pōt ēē cā pncipalis
motus cordis et rō huius est qd motus cordis est p
se aialis causa: qd motus cordis nō est per accidēs
sed per se: s; calidū nō pōt ēē cā p se. Calidū enī est
alterare subtilitā resoluere ad que sequit mor? qre
calidū nō pōt ēē cā pncipalis cordis mor? p
terea qd fit a motu cordis nō pōt ēē cā motus cor
dis: qd idem ēē cā sui ipsius qd est ipollibile: qd mo
tus cordis est cā caliditatis augmentat. n. calidum
ppter motus cordis. Quare calidū nō potest ēē cā
pncipalis motus cordis. Itē motus primus i aiali
est motus cordis. hoc ergo oportet ēē cā prima et
per se b nō est calidū: nec sua actio est alteratio que
presuppōit aliū motus: ideo dicendū est qd mo
tus cordis per se fit a forma aialis hūis cor: et ratio
huius est: quia pncipalis operatio aialis debet ac
tribui pncipali agēti. Sed pncipalis operatio in
animali est motus cordis quare debet ēē a causa pnci
pali i animali hoc est anima. Anima igit est cā pnci
palis motus cordis: unde sicut nutrit i aialis de
betur aliquis motus et etiā simplicibus elemētis et
ferro debet motus quo mouet ad magnetē ita aiali:
unde aiali habenti perfectū cor debet aliqua mo
tus. hic autē est motus cordis et quia aia fit causa
pncipalis istius motus tñ aia agit istum motū me
diante calido sic ignis calefacit p formā suā tñ me
diante caliditate ita aia mouet cor tñ mediante ca
lido aia igitur sensitiua cā est istius motus et causa
pncipalis et calidum est secundaria et sicut instrum.
Et propter hoc pulsat magis iunioribus
q̄ senioribus. fit enim exaltatio amplior iu
nioribus.

Deinde cū dicit. Et ppter hoc pulsat. assignat
cās quarundā actionū et reddit cām duor et fm hoc
diuidit in duas. primo reddit cās primi. secūdo se
cūdi ista: et pulsant. In prima dicit: ita dictū est qd
calidū subtilians alimētū cā est motus cordis et p
pter hoc maior et fortior est motus pulsus iuniorib?
q̄ i seniorib? et cā huius est: qd in iunioribus calidū
maius est q̄ in senioribus: quia maius est plus ele
uatur de spiritu seu exaltatione que sunt cā motus
cordis: ideo fortior est motus pulsus in iunioribus
q̄ in senioribus: ideo bñ medici per pulsū indicat
de calido et de dispoñibus cordis.

Et pulsant et vene omnes: et simul iuicem
ppter ortas ēē omnes a corde: mouet autē
semper. Quare et ille semper et simul iuicem
quando mouet: resalatio quidem igitur est
facta obuiatio ad frigidū cōstrictionem: pul
satio autem humidi calefacti spurificatio.

Deinde cum dicit. Et pulsant reddit causas se
cūdi et dicit qd quia motus cordis fit in eo propter
resolutionem spiritus et alimento moto vsq; ad tu
nicam et tenorem accidit omnes venas mouet qd
omnes vene ortum habent ex corde mouet autem
pars superior cordis ex qua vene ortum habent.
Quare vene mouentur simul qñ illa pars mouetur.
unde pulsus est humidū nutrimentalis purificatio
et est diffinitio mālīs. Deinde cum dicit. resalatio
quidem recapitulat et dicit qd manifestū est qd mor?
salus fit obuiatio calidi que fit ppter pstrictionem

factam a frigido. motus autem pulsus fit quia ge
neratur spiritus ex humido calefacto qui motus ad
exteriorem tunicā cordis causat motum.

Respiratio autem fit augmentato calido
in quo principium nutritiuus: quemadmo
dum enim et alia indigent alimento: et illud
et aliis magis. Et cum alijs illud alimēti cā
est. Necesse itaq; amplius factus eleuare or
ganum. Oportet autem existimare consistē
tiam organi similem esse folliibus: qui in er
rarijs. Non longe enim neq; pulmo neq;
cor ad suscipere figuram talem: duplum autē
esse qd tale. Oportet enim in medio esse nu
tritium naturalis virtutis.

Deinde cum dicit. Respiratio autē dat modum
respirationis et diuidit i duas. pmo dat modū respi
rationis i respirantib?. sō i nō respirantib? ibi. eodez
autē modo adhuc pma i duas. pmo dat modū re
spirationis i respirantib? absolute. sō i hūitibus pul
monem habentib? multum sanguinem ibi et marime
habentibus. pmo assignat modū motus i spirantib?.
sō modū exspirationis. ibi quēadmodū prima i tres
pmo ostendit modū fm quem necessariū est moue
ri pulmonē. secūdo quō illo eleuato et dilatato necet
sariū ē pect? moueri ibi eleuato aut. tertio quō pecto
re eleuato attrahit aer ibi eleuatio autem. In pri
ma dicit qd motus respirationis fit ppter augmen
tationē calidi ex humido in illa parte in qua est pri
cipiū nutritiue pte aie. sicut. n. alie ptes indiget nu
trimento sibi et cor et plus qd cor: est cā alimēti alijs ex
corde. n. mēti i sanguis ad motū cetera mēbra ex q
nutrunt: et iō cor cā ē alimēti alijs ergo ism nutrit
et magis: s; calidū augmentatū eleuat organū respi
randis. Itā cā calidū augmentatū est mouet cor per
dilatationē. pulmo autē colligationē hō ad cor: ideo
augmentato calido eleuat pulmo. existimandū autē
est pulmonē ēē simile folliibus nec multū distat figu
ra ipsius a figura folliū nisi qd i pulmone apparet si
gura folliis duplicata. ppter duas partes ipsius ele
uat igitur pulmo amplior et maior factus per nām
calidi qd necesse est ēē cū primo principio nutri
tuo qd existit in medio ipsius aialis.

Eleuato quidem igitur necessarium ele
uari: et continentem ipsam particulam. Quod
quidem vident facere respirantes. Eleuant
enim pectus ppter principium existens in
ipso huius particule idem hoc facere. Eleua
to enim quēadmodū in folles necessarius in
ferre aerem: qui desozis et frigidum existen
tem et refrigerantē extingere excessus ignis.

Deinde cum dicit. Eleuato autem ostendit quo
modo eleuato pulmone eleuato et dilatato necessa
rium est moueri pectus et dicit qd cū pulmo eleuat:
oportet quod i la particula que ipsius pñet. s. pec
tus eleuet et istud apparet in respirantibus vide
mus enim qd respirant et eleuant pectus et causa hu
ius est calidum quod mouet pulmonem. cum enim
pulmo mouetur contingit partes prepinquas mo
ueri: ideo pectus mouetur principium enim huius
motus est intus sub pectore. Deinde cum dicit. ele
uato ostendit quō pectore eleuato necessarium est

Intrare aerem & dicit q̄ sicut videmus in foliis
q̄ ipsis eleuatis necessarium est aerem intrare, ita
pectore eleuato necessarium est aerem intrare & ra-
tio huius est quia pulmo porosus & ideo multas va-
cuitates habet cū igitur eleuatur oportet aere sub
intrare aliter esset ponere vacuum quod esset ipso-
sibile. Intraat autem aer frigidus qui propter frigiditatem suam mitigat excessum caliditatis.

Quædamque autem crescentes eleuabuntur hec particula: & detrimentus; pariente necessarium dimittere: & dimisso erire aerem: qui ingressus fuit iterum ingredientem qui dem frigidum. Exiunt autem calidum propter tactu calidi existens in pticula hac.

¶ Deinde cū dicit. Quādamodum enim assignat
modum motus expirationis ⁊ dicit q̄ sicut cū au-
gmet̃ abatur calidum eleuatur pulmo ⁊ depresso
calido deprimetur. ita necessarium est depresso
calido ex pulmone aërem citre calidū eleuāt sibi in-
trat quia necessarium est intrare aërem frigidum:
q̄ aer inspirat⁹ calefact⁹ est p̄pter caliditatē cordis.

Et maxime habentibus pulmonibus san-
guinem habentem. In multas enim velut ca-
nales ⁊ cōcavitates incidere eas que i pulmo-
ne: quarum secus quācumq; p:otense sunt
vene: et videat⁹ tot⁹ pulmo eē plen⁹ sanguie.

¶ Deinde cu dicit. Et maxime habitantibus ordine
modi respirationis in habitantibus multum sangui-
nem et intendit dare causam quare illi magis indi-
gent respiratione: et primo facit hoc, secundo inferre
correlarium ibi vocatur autem. In prima dicit q
respiratio maxime necessaria est in habitantibus pul-
monem habentibus multum sanguinem et ratio hui⁹
est quia cōtinuitates pulmonis habent quasda car-
nales et iuxta illas sunt multe venę ita q pulmo to-
tus plenus est venis, venę autem sunt vasa san-
guinis nec sunt lineę sanguine quare manifestum est
q in talibus totus pulmo plenus est sanguine si ple-
nus sanguine maximam caliditatem habet: sed qui
maximā caliditatez habent maxime indigent respi-
ratione quare manifestū est q in talibus animalib⁹
respiratio est maxime necessaria.

Locatur quidem autem ingressus aeris
respiratio: exitus autem expiratio. Et sem-
per utiq; continue q̄dū utiq; uiuit: ⁊ moue-
tur hec particula continue. Et ppter hoc in-
spirare ⁊ expirare est uiuere.

C Deinde cum dicit. Vocatur autem infert duo
correlaria. fm ibi ⁊ semper. In prima dicit qd sunt
duo motus contrarii. vno ac attrahitur. alio ex
pellitur. primus vocatur inspiratio. secundus expi
ratio ⁊ semper infert secundum correlarium ⁊ dicit
qd necessarium est aialia qd diu viuunt ⁊ moueat hec
particula respirare: ideo in talibus animalib⁹ vi
ta cristit in respirado ⁊ ispirado aerem.

Eodem autem modo & piscibus motus fit brachiarum. Elevato quidem enim calido quod in sanguine per partes eleuantur & brachie: & pertransit aqua. Descendente autem ad eos per poros & refrigerante dimittuntur: & emittunt aqua. Semper autem ele-

uato eo quod in corde semper suscipit iterum
refrigerans. Propter quod et illis eius quod
vivere et non vivere finis est in respirare: et his
suscipere humidum. De vita quidem igitur
et morte: et de cognatione huius speculationis
fere dictum est de omnibus.

Explicit expositio super librum de morte et vita
sui sanctum Thomam de aquino.

De bona fortuna.

Incipit expositio super librum de bona fortuna
sui sancti Thomae de aquino.

Quidam ordinant in idē bonam
fortuna felicitati ut vult
plus primo ethi. qui nō oīo irrationabi-
liter locut^r est. **N**ā vt dicit primo ethi. in
tractatu deliberatiū felicitas ē cūpria. i. bona ope-
ratio cū virtute vel est per se sufficiētia vire hēc
igitur dno videlicet bona operatio sū virtutē & p
se sufficiētia vire vidēt esse de rōne felicitatis p-
fecere. **N**ā loquēdo de felicitate pollicita vt in pro-
sequēdo patebit nō cū omni sua pfectiōe hī talis fe-
licitas pōt nūi pcurat ibi per se sufficiētia vire per
se aut sufficiētia quis nō erit nisi existant ipi interio-
ra & exteriora bona. quare cū exterior bonorū fortu-
na sit dña vt vult plus in hoc libello de bona for-
tuna si sine bonis exterioribus nō sufficit quis sibi
plene in vita & absq̃ sufficiētia vire cē nō pōt felici-
tas pollicita oīo pfecta. sequit^r q̃ bona fortuna aliq̃
modo ordinanda sit in idē cū ipsa felicitate inq̃stus
facit ad quandā pfectionē ei⁹. vnde plus in primo
ethi. adducēs rēssū alterius cū dicitur bonā fortu-
nā ordinandā esse felicitati in principio hui⁹ libelli
hoc approbat. d. q̃ multi qui putant felice^m vira ēē
bonā fortunā aut nō esse sine bona fortuna in hoc re-
cte dnt & ipse ait q̃ sine exteriorib⁹ bonis que sunt
bona fortune nisi ptingit felice^m esse. **C**his autē sic
pluribus de lea pōt patere cui pri⁹ phic iste libellus
allegat^r & cui libo amecti debet. **N**ā si bona for-
tuna est aliqd annerū felicitati. libell⁹ aut iste anner-
eti debet libello ethi. vel magis moralibus vbi dē fe-
licitate tractat. vidēt. n. magna moralia quedam
eorū esse recap⁹. q̃ tradunt in ethi. siue b opusculū
primū⁹ ad ethica siue ad magna moralia non est
his aliq̃ faciendā cū in magnis moralibus multa de
felicitate sint tradita cōter hunc libello. **N**ā qdaz
pponit q̃ incipit lib⁹ de bona fortuna translat^r uel
accept^r de solo libro magiorū moralū dē quide⁹ hoc
opusculū acceptū ēē de magnis moralib⁹. q̃ hīc
tradunt ebsequit^r & admiculant^r eis que sunt i ma-
gnis moralibus declarata. p̃z q̃ hīc neccēssitas ppo-
nendi hunc librum in quo agit^r de bona fortuna. **N**ā
si in moralibus de felicitate tractat^r & bona fortuna
ē pōt facere ad quandā pfectionē felicitatis ad
cōpletā traditiōē moralū oportuit de bona fortu-
na aliq̃ libellum efficere q̃ sit aut hui⁹ libri titu-
lus & que sit cā formatis eius & quis fuerit auctor il-
lius quia talia difficultatē nō habēt nō est in eis v-
terius insistentū igit^r ad expositiōē hīc accedam⁹.

Abūz autē vtiq̃ crut hīs dicere:
b quoniā de felicitate est sermo de
bona fortuna. **P**utant. n. multi
felice^m vitā cā que bona fortuna ē:
aut nō sine bona fortuna.

Abūm aut vtiq̃ in hīs rē. sicut
cōter aliquos libros pbi
diuidim⁹ in p̃ca. d. v. in partē p̃hemia-
lem & cecutū sic & hūc librum l̃z non vi-
deat^r oīo ē opus p se sepatū sed magis videatur
quid annerū magnis moralibus vel libro ethi. b ra-
men non obstantē ipm diuidē possim⁹ i duas par-
tes in p̃hemialem & tractatū. scūda ibi primū quidē
igitur super hoc p̃p̃hemialis diuidit^r in tres p̃es

fm q̃ in p̃hemia tria. f. **N**ā sūo p̃riuat hunc li-
brū ad ea q̃ sunt tradita in moralib⁹. sō assignat ra-
tionē hui⁹. tertio tradit ordinē dicendū in hoc li-
bello. sō ibi & recte forte. tertia ibi determinandum
igit^r. dicit^r q̃ qm̃ supra i moralib⁹ est sūo de felici-
tate. iō dicere. i. tractare de bona fortuna erit vtiq̃
hūz. i. erit qd p̃ir se hīs & qd annerū hīs. f. q̃ sunt
tradita in moralib⁹ de felicitate. **N**ā multi putāt se
licē vitā aut cē cā rēz q̃ est bona fortuna aut nō esse
sine bona fortuna aut q̃ felicitas vel est bona for-
tuna vel nō est sine ipa tractat^r de bona fortuna ra-
tionabilē ē p̃is & anner⁹ hīs q̃ i moralib⁹ de felici-
tate sunt tradita. **D**ubitaret forte aliq̃s quō diuer-
simode determinat^r hūc dē bona fortuna & i libro plus
dicendā q̃ de fortuna sū se determinare spectat
ad fm p̃is q̃ vbi agit^r de cāis p se & de cāis p acci-
dēs. p̃pter qd cū fortuna sit cāp accidēs determinā-
re de ipa spectat ad illū librum. sō fortuna vt admi-
culat^r felicitati spectat ad hūc librum dicendū est q̃ i
sophicorū magis determinat^r de fortuna vt est qdā
euctus rēz. **E**t iō dē cōsursus cāz. hīc autē magis
determinat^r de ipa vt ē qdā ipet^r i aia factus adeo
mouētē totā nām. **M**orandū q̃ de determinare dē bona
fortuna nō spectat ad hūc librum vt est aliqd fm se. sō
vt est aliqd adminiculare felicitati. **I**deo tradita i
hoc libro nō faciunt op⁹ oīo per se sepatū sō magis
faciūt op⁹ qdā habitū. i. p̃is & annerū hīs q̃ de fe-
licitate i moralib⁹ sunt tradita signant^r q̃ plus hūc
librum incipit dñs q̃ hūc. i. p̃is erat dē de bona fortu-
na hīs q̃ dicere sunt i moralib⁹ de felicitate. **M**oran-
dū ē q̃ aut felice^m vitā ēē bonā fortunā uel nō ēē sine
bona fortuna q̃ vt patebit felicitas de qua hīc lo-
quimur l̃z nō sit cōtialiter bona fortuna cum oī sua
pfectione nō est absq̃ bona fortuna.

Et recte forte sine enim exterioribus bo-
nis quorū fortuna est domina: non contin-
gat felicem esse.

Deinde cū dicit. **E**t recte forte assignat cām di-
cti. d. q̃ recte forte felicitas nō est sine bona fortuna
quia sine exterioribus bonis quorū fortuna ē dña
non contingit esse felicem. **D**ubitaret forte aliquis
verum sine exterioribus bonis possit esse felicitas
videtur q̃ sic quia que sunt impeditiua felicitatis
non faciunt ad felicitatem nec in eis est ponenda
felicitas: sed exteriora bona vt videtur velle phi-
losophus in septimo poll. sunt huiusmodi ergo rē.

Proterea fm eundem ibidem anima p̃ciosior
est corpore & bona corporis & bona exteriora eligen-
da sunt propter bona anime. **S**um ergo in bonis p̃-
ciosior in illis bonis propter que bona alia eligun-
tur sit ponenda felicitas. **E**rit felicitas in bonis anī
ne quare exteriora bona impertinentia videntur
esse ad felicitatem. **D**icendum q̃ pertinere ali-
quid ad felicitatem potest intelligi dupliciter: vel
q̃ sit de essentia ipsius vel q̃ adminiculatur ei fa-
ciat ad quandā claritatem eius: bona ergo exte-
riora non pertinent ad felicitatem quasi sint ali-
quid de essentia eius. **N**am secundum philosophū
in septimo poll. vbi istam questionem pertractat
in hoc sumus beati fm q̃ assumilamur deo. ipse au-
tem vt describitur beatus est propter nullū extē-
secorū beatorū sed propter se ipsum deus itaq̃ p
ea que de ipso cognoscimus testificatur beatitudi-
nem ponendāz non esse in exterioribus bonis. ideo

dicitur pbus. vii. q. testis est nobis deus in talibus bonis felicitate non esse ponenda. non ergo hec bona sunt essentialia felicitati faciunt tamen ad quandam claritatem eius: ut dicitur primo et ibi. aliquibus quibusdam bonis denudati non pertingimus ad beatitudinem. Nam si quis sit rursus ignobilis solitarius sine filiis sine amicis sine ciuili potentia non est oio felix essentialiter itaque felicitas est in bono interiori: quod est operatio anime secundum virtutem perfectam ut dicitur primo et ibi. tamen si homo habet ciuilem potentiam et amicos et alia exteriora bona magis manifeste apparet qualis sit et verum sit bonus et virtuosus: quod cum maiori claritate potest efficere virtutum opera. imo quod clare non apparet quod sit bonus nisi in alia nisi prout manifestat per exteriora opera et per exteriora bona. ideo merito talia ad quandam claritatem felicitatis videntur facere. quod vero dicebat huiusmodi bona impedire esse felicitatis dicendum hoc non esse de se nec inquantum sunt organa ad ipsum: sed ex corruptione appetitus hominum vel possumus dicere quod pbus non aut exteriora bona impediunt esse ad felicitatem sed excessus talium bonorum esse huius impedimentum. Nam ex corruptione appetitus puenit quod quis sit excessum et in infinitum appetat exteriora bona. appetitum autem corruptum impedit vera felicitatem. non ergo huiusmodi bona. propter se sed propter corruptionem nostram felicitatem impediunt. quod vero videretur addere quod in bonis potentibus eiusmodi sunt bona anime felicitatis est ponenda verum est essentialiter et principaliter exteriora tamen bona faciunt ad felicitatem tanquam organa et tanquam facientia ad quandam claritatem eius.

Determinandum igitur de bona fortuna: et simpliciter bene fortunatus quis est: et quibus: et circa quid.

Deinde cum dicitur. Determinandum igitur tradit ordinem dicendorum in hoc libello. d. q. est declarandum de bona fortuna et dicitur est quod est simpliciter bene fortunatus: ideo tertio est declarandum de quibus. I. in quibus appetibus et circa quod. I. circa quod impetus habet esse bona fortuna.

Primum quidem igitur super hoc utique quis veniens et considerans dubitabit. Neque enim utique dicitur quis fortunam quod est natura.

Natura enim semper cuius est causa: huius ut in pluribus aut similiter factiva est: fortuna autem nunquam: sed inordinata: et ut accidit: propter quod fortuna in talibus.

Primum quidem igitur super hoc utique quis veniens et considerans dubitabit. Neque enim utique dicitur quis fortunam quod est natura. Natura enim semper cuius est causa: huius ut in pluribus aut similiter factiva est: fortuna autem nunquam: sed inordinata: et ut accidit: propter quod fortuna in talibus.

diuina. ideo tria facit: quod primo ostendit bonam fortunam non esse naturam quando. secundo non esse intellectum vel rationem. tertio ostendit eam non esse curam vel beneuolentiam diuinam. Ita ibi neque utique intellectum. tertia ibi sed forte quidem. dicit ergo quod primum quidem igitur. quis veniens et considerans super hoc. I. super bona fortuna. Dubitabit utique de ea quid sit quod neque utique quis dicit fortunam esse id idem quod est natura: quia natura semper huius cuius est causa vel ut in pluribus aut similiter est factiva fortuna autem nunquam est ut in pluribus nec est similis ordinata: sed magis habet esse inordinatam et ut accidit propter quod fortuna in talibus est ponenda quod supra sic inordinata existunt quare non est idem quod natura. Dubitaret forte aliquis quod videtur falsum quod hic pbus inuit utique fortunam non sit ut in pluribus. Nam ut dicitur circa finem huius libelli duplex est bona fortuna. scilicet prima et prima: prima est ut in pluribus non prima autem non quod est illa de qua hic intenditur non est. n. ut patet in ob: sed ut in pluribus. Dicendum quod ut dicitur. a. pbus hic agit de bona fortuna dubitatio non ueritate determinando. Nam ut infra patebit pbus consentit bonam fortunam esse naturam quandam. aut. n. quod bona fortuna est sine ratione nam ut possumus dicere quod loge de bona fortuna i. cō: quod adhuc non distulerat quod bona fortuna sit pntentia et quod pntentia cum igitur ois non finem quod huius sit ut in pluribus. Nam aut ois bona fortuna sit huius non est idem bona fortuna simpliciter supra et non possumus autem tertio videre quod licet sit fortuna et una sit magis prima quod alia nulla tamen est adeo prima et hoc est sic in pluribus ut nam quod bona fortuna possit dici quod prima respectu alii. Nulla tamen est prima nec ut in pluribus respectu nam propter quod boni dicitur fortuna a nam differre propter hoc quod natura est semper uel ut in pluribus.

Neque utique intellectum quendam aut rationem rectam. Et tunc non minus est ordinatum: et quod semper similiter: fortuna autem non: propter quod et ubi pluribus intellectus et ratio: ibi minima fortuna. Abi autem plurima fortuna: ibi minus intellectus.

Deinde cum dicitur. neque utique intellectum probat bonam fortunam non esse idem quod ars uel intellectus uel non est idem quod recta. d. q. neque utique quod dicit bonam fortunam esse intellectum quendam aut rationem rectam: quod hic non minus est ordinatum et non minus est id quod semper est et similis sit natura fortuna aut non est quod ordinatum nec est quod semper sit: propter quod ubi est plurimum intellectus et ratio ibi minima fortuna et e converso ubi plurima fortuna ibi minus intellectus et quod fortuna et ratio sic sunt modum oppositum non est idem bona fortuna quod ratio nec est idem quod ars uel intellectus. Dubitaret forte aliquis quod non videtur verum esse quod non minus ordinata sit ars quod natura. Nam ars est quedam scientia et imitatrix nature et quod perfectior inuenit aliquid in principali quod eo quod imitatur ideo ordo perfectior inuenitur in ipsa natura quam in arte dicendum quod omnis ordo procedit ab aliqua sapientia. Nam sapientis secundum quod huius est ordinare et non ordinare ut inuit philosophus primo meth. ergo si natura ordinata agit cum ipsa de se cognitione careat. Oportet hunc ordinem reduci in aliquid autem vel in aliquid sapientiam: ideo ut ait philosophus super. xij. meth. quod non agit natura nisi remota a superioribus causis que sunt intelligere et autem quod oia hec procedunt ab una arte principalis

que ē ipſi' dicitur. ar. g. v. ar. eſt nō mīn' ordinata eſt
q̃ nō in ſuo magis eſt q' o' dō nature pcedat e' ordi
ne allicuius ſapientie ut allicuius artis. q' v' dō
cebatu' q' ar. nōſtra deficit a natura & eſt imitatio
nature dicendū q' ar. nōſtra v' ar. eſt nō deficit a natu
ra ſed v' nōſtra eſt v' deſectūa eſt pōt ab ea de
ficere arguere enim artem nōſtra deficere a natura
pōt tanto v' tūm eſt q' operatio nature. eſt operatio
intelligentie nō in ordine naturali reali' ex
plicatur o' dō artis dicitur & ſap. ſp. atqz. pōt tanto ergo
ar. nōſtra deficit a natura: q' ſcientia nōſtra v' dicit
a ſcīa dicitur: intelligentia ar. tri v' v' ar. & intellect' v' dicit
reſect' nōm ſupat q' q' dō dōinis eſt in natura ex
intellectu & arte originē trahit.

¶ Sed forte quidē bona fortuna est: vt cura quedam dei: aut hoc non vtiq; videbimur. Quam autem dignificamus dominus exi stentem talium: vt dignis distribuatur & bo na & mala. Fortuna autem & que a fortuna: vt vere velut vtiq; cōtingit sunt. Si autem deo tale attribuiamus: prauū ipsum iudices faciemus: vt non iustum: & hoc non conueniens est deo.

¶ Deinde ad idem. Sed forte qđ offedit bonā for-
tunā nō est curā ⁊ benivolentia diuinā. d. Sed forte
quidē bona fortuna est quedā cura. Quēdā beniu-
olentia dei subdit autem qđ aut b non vtiqz videbis
bene dictus. Nam deo dignificamus exultantes de
mini talis vti dignis. L. boib⁹ put digni sunt ⁊ pu-
meritū distribuit eis bone ⁊ mala sed fortuna et
que sunt a fortuna sunt vt vire velut vtiqz cōtin-
gi. i. sunt ordinate ⁊ casuali. Si autē deo rale qđ
attribuimus vt dicamus ipsius nō sua bona ordina-
re sed casuali vbiqz distribuit faciem⁹. i. ipsius ul
pūi vel in iustis iudice ⁊ hoc nō est conueniens deo
quare bona fortuna nō est quedam cura aut quēdā
benivolentia dei. Notandum autē qđ si p hūm in
reth. ⁊ ethi. iudex vs effe quasi regula media nō ob-
liquata ad aliqz partē eū in debita realiter qđ
dam equalitas feruet nūqz est aliqd dignus iudice
nisi aliqz equalitates ⁊ pporcione feruet vt vnicui
qz tribuat. put meruit igitur si deū dignificamus⁹
i. si facimus ipsius dignus dominū ⁊ dignū iudice
oporet qđ vnicuiqz put est dignus ⁊ pporit meriti
bona aut mala distribuat. Notandū ē qđ hoc qđ
iudex distribuat ē bona vt oporet. i. vt ea tribuat
digni ⁊ debite duo requirunt primo vt habeat pu-
dentiam in intellectu vt cognoscat qui sunt digni et
qui indigni. secundo vt habeat rectitudinē ⁊ iusti-
tiam i voluntate. Nam multo ppter ignorantias
sed ppter corruptiones appetitus ipsiqz distribunt
bona sibi omnia deo itaqz si nō digne distribuit sua
bona vel hoc est qđ est prauus ⁊ non est bonus iudex
vel qui nescit indicare vel qui est iniustus ⁊
non vult recte asere ⁊ qui nequit deo cōcurrens do-
na fortuna non est idem qđ diuina cura ⁊ diuina be-
nivolentia.

Sed tamen extra quidem est in nihil aliud: fortunam utique quis ordiabit. Itaque manifestum quod horum utique aliquod erit. Intellectus quidem utique et ratio et scientia omnino extraneus quid videtur esse: at vero neque cura et benivolentia que a deo videbitur uti-

q̄ esse bona fortuna: eo q̄ prauis eueniat.
Deum enim prauorum nō verisimile curas
habere. Restat igitur & cōuenientissimū bo
ne fortune est natura.

¶ Deinde est dict. Sed tamen extra quidem hic
positus determinatur de bona fortuna dibidendo et
terminatur de ea veritates exequendo quid sit bona
fortuna circa qd duo facit. primo venat partes po
sitas in diffinitione bene fortune. secundo concludit
diffinitiones eius tanq venatas ibi. est igitur bona
fortuna circa primum duo facit. quia primo. s. qd
est. s. qd hoc b. dicitur on sit in quibus esse prin
cipal: b. bona fortuna. q. si a. dices q. est ides qd
sine rōne nā ideo dno. q. q. primo venat bonu pte
lam diffinitionis bene fortune v. q. est nā quedam
q. venat pte alia alia q. est sine rōne ibi. est aut
bona fortuna. dicit ergo sed tamen quidē extra b.
extra naturā. et extra rationē rectā. et extra beneuolē
tiā dei in nō alia aliis q. ordinabit bonā fortu
nam itaq manifestū est q. vtiqz crut aliqd horz trū
s. vtiqz itellec. quidē rō. et scia oio videt ē qd
extranqā a fortuna at vō negas a bona fortuna vide
bit vtiqz ē citra. et beneuolentiā q. est a deo oīu. nō
est vñsibile hīc crut patorz restat igit ē est cōue
niētiā bona fortune v. q. si nā quedā. C. Mo.
tādū aut vñ rōnis hui? hoc pñstere q. si bona for
tuna est aliqd nō ē nā qdā v. beneuolentiā qdā de
vina nō rō itellec. nō beneuolentiā diuina nec
nec itellec. q. pueniētiā sūmū est ipas ē nām quādā
venata ē itaqz vna pteula posita in diffinitione bene
fortune v. q. ē nā qdām quō aut hoc stare possit q.
ipā sit nā quedā qdā hoc supra negatū fuerit ē ē
lectioz paretib. Dubitaret forte aliquis quā nō
idē verū q. pbus aut v. q. nūbū pōt ē bona fortune
nā nūbū vel beneuolentiā diuinā nō itellec. et ratio
vel nā. Nam bona fortuna est causa in determinata
ta qdlibet autē trium videtur esse quid certū. et de
terminatū ergo nullum predictioz pueniētē di
ci potest bona fortuna dicens qd. q. sicut omne possi
bile sumit originē et aliquo actuali et omne tēpora
le ē et aliquo eterno sic omne indeterminate et aliqd
determinato sumit ortum vel ad aliqd determinā
tum reduciūt. causa autem per se. et determinataz
non est nisi duplex ars. s. natura: sed et ars et op
er pter quedam est casus naturam vt ars diuina et
inbitantiarum separatim quedam vere est a na
tura causata vt ars nostra crut itaqz natura media
inter artem diuinā et nōgram. omnis ergo causa
determinata vel est ars. et beneuolentiā dei. et substantiarum separatim vel est natura vel ratio. et scientia nostra quare si bona fortuna reduciūt in aliqd
causam determinatam oportet eam reduci in aliqd
quod trūm dicto:um inde est itaqz q. licet largi
modo loquendo de natura dici possit q. bona fortuna
de qua hic intendiūt sit natura: q. edam tamen
quia non per omnem modum hoc habet. veritates
ideo forte signantur plus non simpliciter. et absolu
te aut bona fortunam esse aliquid dicto:um trūm:
sed q. ordinatū. et reduciūt ad aliqd predictio
rum trūm: quia non reduciūt nec in beneuolen
tiā diuinā nec in scientiā et rationem forte est
natura. i. reduciūt in naturā. vltimus forte du
bitaret aliquis quomodo manifestum sit q. itellec
et rō scia oio videat ē qd extranqā a fortuna dō
et itellec. et ratio et scia cogitationes quandam im

portant, ppter qd qd hanc hoc mō sūt sunt cognita p
uita r ordinata, cuius aut cāles r fortuiti s; q bu
tus sunt oio incogniti r ipseius qre bñ dicitur est q
ratio scientia r intellectus oio vident esse qd extra
neū a fortuna: q: pteius sū q: huius est aliqd ex
traneū ab ipseius inde est ergo qd supius dicebat
q: vbi plurimū intellectus r ratio ibi minima fortuna
r eēuer for: q: dō aliq sunt magis pūsa r cognita
r magis sunt sū rationē r intellectū tanto contin
gunt ibi pauciora casualia r fortuna.

Est autē bona fortuna: r fortuna in his
que non in nobis existunt: non autē quo
rum ipsi domini sumus r potētes operari:
propter qd iustum sū q: iustum nullus di
cet bene fortunatū neq: fortem: neq: totali
ter eorū qui sū virtutes nullum. In nobis
enī est bonū habere r nō habere: sed iam et
in talibz convenientissime bonam fortunā
nam dicemus.

Deinde cū dicit. Est autē bona fortuna possē
venatus sūt hanc partē diffinitionis bone fortune
q: est quedā natura venat partē aliā q: est sine ra
tione r quidē nō est existens i potestate nostra dicit
q: bona fortuna r ylt oia fortuna est in his que non
sunt in nobis. i. que nō subsunt voluntati r rōni nre
vnde subdit q: nō ē aut sup bona fortuna i his quo
rum ipsi sumus dñi r in his quorū potentes sumus
operari: ppter qd iustū sū qd iustū nullus diceret
fortunatū neq: fortem neq: totaliter nullū eorū qui
sunt sū virtutes. i. qui sunt virtuosī sū q: in huius
quis dicit eē bñ fortunatū. Nā i nobis hēc b. i. vir
tutes r nō habere sed iam r in talibus convenientissi
me habet eē bona fortuna que sup nō subsunt volū
tati aut rōni nostre. Dubitaret forte aliquis q: vi
dentur pbz seducienter pbare ppositū, vult enī
ostendere fortunā nō esse aliquid sū rationē cū igit
tur prudentia sit in rōne iustitia r fortitudo sit i ap
petitu nō debuit dicere iustū r fortem: s; q: hui? nō
esse bene fortunatū: sed q: prudēs vt talis est bene
fortunatus dici nō debet. Est. n. prudentia aliquid
sū rōne: ppter qd si bona fortuna ad scientiā r pru
dentiā nō pertinet oportet eā sine rōne existere: di
cendū q: nulla virtus est sine sit intellectus huius
moralis que nō sit in parte rōnali. Sed pars rōna
lis duplex est: vt distinguit pbz pmo ethi. q: que
dam est rōnalis per participationē vt appetitus que
dam per eēntiā vt intellectus i appetitu ergo non sunt
virtutes morales nisi inquantū est apas nat? qd
obedire rōni. Inde ergo est q: indistinctiōe cuiusli
bet virtutes ponit rō ut pter pō ethi. vbi dicit q:
virtus est habitus electū i mediare existens quo
ad nos determinata rōne r vt yltq sapiēs deter
minabit. Oia igit opera virtutū moralium sunt aliqd
sū rationē qre si esse iustū fortem r operari aliā q
sunt sū rationē nō est esse sū fortunatū manifeste
apparet fortunatū nō esse aliquid sū rōne.

Mobitem enim bene fortunatum dici
mus. Et totaliter cum talia bonorum cri
stant: quorum non dominus ipse est. Sed
tamen neq: hic vltq principaliter bona for
tuna dicitur.

Deinde cū dicit. Mobitem ostendit in quib? sit
bona fortuna pncipal? r in quibus nō ad cuius cui

dentia sciendū q: et hoc est aliq bene fortunatus i
quantū operatur aliquid quo facto absq sua pco
gnitōe r absq pteius sua inde sequitur aliquid
quod est p se desideratū r p se volitū dupli
citer ergo circa aliqd nō est pncipaliter bona for
tuna nostra pmo. Si illud non sit acquisitū ex ope
ribus nostris. secundo si illud non sit p se volitū
duo ergo facit. pmo ostendit bonam fortunam nō
esse pncipaliter inesse nobilē vel in habendo ea
que non acquiruntur ex operibus nostris. secundo
ostendit eam non esse i fugiendo mala quia malorū
fuge non sunt p se optare nec p se volite. secū
da ibi est autē r multipl. dicit ergo nobilē di
cimus esse: bene fortunatum r totaliter dicimus be
ne fortunatum cui existunt sū bonorum quorū ipse
non est dñs. i. non sūt in potestate sua habere vel
non habere bona illa nec ipse acquirit ea r subdit
sed tamen neq: vltq b. i. in talibus pncipaliter di
cetur esse bona fortuna. Motandum autē q: non
solum hñs exteriora bona quia in talibus vt pluri
mū fortuna est dñs dicit eē bene fortunatus: sed et
r filij eorū qui habent exteriora bona dicuntur eē
et b bene fortunati r quia nobilitas sū vñ modū
accipiendi est idem q: antiquē diuitie cum habere
antiquas diuitias esse non possit nisi quis fuerit fi
lius diuitum esse filium diuitum redncitur ad bo
nam fortunā r esse nobilē ad bonā fortunā redu
citur: nō tñ talib? est pncipaliter bona fortuna: q:
diuitie parentū r si faciūt bene fortunatos filios nō
tamē sunt acquisite ex ope filiorum.

Est autem r multipliciter bene fortuna
tus dicitur. Etenim cui preter cogitationē
suam acciderit aliquid bonum operari be
ne fortunatum aimus. Est igitur bona for
tuna in eo q: bonum aliquid existit preter
rationem: r in eo q: est malum non sumere
rationabile. Sed magis r convenientius bo
na fortuna vltq videbitur esse in eo q: ē bo
num sumere: qd r sū scipsū videtur eufor
tunium esse. In eo autem: qd est malū nō
sumere per accidens eufortunū.

Deinde cū dicit. Est autem r multipl: ostendit bo
nam fortunā non esse pncipal: i frigidando mala
dñs q: multipl: ē qd dicitur bñ fortunatus. Nā bñ
fortunatum aimus cū cui preter cogitationem suā
accidit operari aliquid bonum ergo bona fortuna
est in eo quod existit aliquid aliquid bonum preter
rationem. i. preter suam cogitationē r pteius r
etiam est bona fortuna in eo qd est malum nō su
mere r hoc est rationale. i. rōnabiliter dictum q: bo
na fortuna sit in his duobus i sumere bona r nō su
mere mala sed magis r convenientius bona fortuna
vltq videbitur esse in eo quod est bonum sumere
quod si bonum sumere r sū scipsū videtur esse s;
in eo quod est malum non sumere eufortunatū est
per accidens non p se. Dubitaret forte aliquis:
quia magis videtur esse eufortunium in non sumē
do mala q: in habendo bona. Nam in eo est magis
eufortunium quod est magis volitum. magis autē
est volitum fugere mala q: habere bona. videmus
enim canes r alias bestias timentes verberari r
vulnerari retrahere psequantur bona aliqua eis
delectabilia quod non esset nisi vbi potius uellent

De bona fortuna.

illud malū fugere q̄ hēre tale bonū. Dicendū q̄
cū malū non sit nisi quedā priuatio fugere malū
nō pōt esse per se uolūtā. Māz malū uult fugere p-
uationes nūi ppter p̄fectionē que priuā per priuā
tionez illāz sicut quilibet uult fugere malū per ac-
cidens inquantū per id malū priuā aliquo modo
bono: quare si homines et etiā bestie timentes vul-
nerari et verberari retrahunt ab aliquibus bonis: ut
fur timens verberari vel suspendi retrahit ne ac-
cipiat pecuniaz: hoc nō est: quia potius uult hēre bo-
nū qd̄ habet in actu q̄ bonū qd̄ habet in poten-
tia ut si fur suspendit vel mutilat perdit mēbū vel
uitāz quā h̄z in actu: sed si nō sumit pecuniam auri
perdit bona que habet in potentia: semper igitur fu-
git malū rōne boni vel bñi vel hñdi: quare circa
fugā mali est eufortunū et desiderū per accidēs: s̄
circa sumere bonū est per se.

**Et igitur bona fortuna sine ratio-
ne natura.**

Si igitur bona fortuna ē. Postq̄ phi-
losophus venatus est p̄res diffini-
tionis bone fortune. In parte ista cōclu-
dit diffinitionē eius tāq̄ venatā. Ad cu-
ius euidētiā sciendū q̄ bona fortuna de qua hic
p̄ncipaliter intendit illa que est quasi priuā et
diuina nō illa que est oīo per accidēs et ex euentu
rerū et q̄ huiusmodi bona fortuna de qua hic p̄ncipa-
liter et sermo est qd̄ modo diuina ut patet circa
fines huius libelli illud qd̄ amō reduci h̄z in beni-
uolentiā diuinā. tria ergo facit. Māz primo p̄cludit
diffinitionē bone fortune tāquā venatā. s̄ ostēdit
quō bñt bona fortuna reduci ad beniuolentiā diuinā.
tertio separat hanc bonā fortunā que est. q̄ diuina et
priuā ab ea que est dīscōtina et quasi oīo per acci-
dens et ex euentu rerū. s̄a ibi simile patēs his. ter-
tia ibi bonā aſt fortunā. prima in. d. q̄ primo p̄gigit
diffinitionē bone fortune. s̄ declarat mēbā in diffi-
nitione eius posita. s̄a ibi bene fortunatus p̄nuat
sic dictū est supra q̄ bona fortuna est ab aliquo mō.
nā qd̄ est de illis que non sunt in potestate nostra
nec subſunt rōni et electioni nostre. crit igitur diffini-
tio bone fortune q̄ bona fortuna est sine rōne nā. i.
bona fortuna est quidā nālis impetus ad ea que nō
subſunt rōni et electioni nostre. Dubitaret forte al-
quis q̄ uidet hic p̄bus p̄cedere qd̄ supra negauit
dixerat. n. bonā fortunā nō esse nām quandā: q̄ nā
est ut in pluribus et s̄l: fortuna ubi in paucioribz et
nō ubiq̄. Dicendū q̄ aliqd̄ esse naturā vel ali-
qd̄ esse naturā pōt intelligi dupliciter. primo vel
q̄ nā sufficienter facit id et sic calefacere est igni qd̄
naturale et descendere deo: s̄z est qd̄ naturale gra-
uitas et q̄ sic est naturale est semper et ut in pluribz
imo nisi impediat est semper et ubiq̄ semp. n. et ubiq̄
grauia descendūt nisi per aliqd̄ detinens et sustinens
vel cōpellens impediat huius descendus. alio vō
modo dicitur eē aliquid naturale nō q̄ natura suffi-
cienter illud efficiat sed quā hñs naturāle impetū
ut fiat et sic esse aīal ciuile est homi naturalē quia
ut dicitur primo poll. nā qd̄ ipetū in oībus hoībus
ad talem cōitatem sic etiā esse virtuosū esset hoī
naturalē nō q̄ virtutes s̄m esse perfectū in fine no-
bis a natura: sed quia sumus apti nati ad illos et p
rationē nobis natura iter inditāz hñm? naturales
impetū ad viuendū s̄m eas. ideo dicitur s̄o et ibi q̄

virtutes neq̄ sunt omnino s̄m naturā neq̄ p̄ter na-
turāz sed in natū est nobis suscipere eas. p̄fectis
aut per assuetudinē q̄ aut sic est naturale nō est icō-
ueniens esse ut in paucioribus q̄ si naturale ē hoī
esse virtuosū ut plurimū tamē homines sequunt
bona sensibilia et non sunt virtuosī hoc viso facile ē
respondere ad questū. Nam bona fortuna non est
natura: ut supra negabatur et est natura ut hic dicitur.
Nam non est natura ita q̄ natura eam sufficien-
ter efficiat: ideo nō oportet eam esse similiter et ut i
pluribus est tamen natura quia aliqui homines ha-
bent naturāle impetū ut sunt fortunati et quia q̄
sic est natura non oportet ipsum esse ut in pluribus
non est inconueniens bonam fortunam sic existēte
naturam non esse ut in pluribus sed ut in paucio-
ribz vltimus forte dubitaret aliquis accipiendo
naturāz pro naturali impetu cuiusmodi sit p̄dica-
tio ista bona fortuna est quedā natura siue quidāz
naturalis impetus. dicendum huius p̄dicationē nō
esse essentialē et formalem sed magis materiales
et causales talis enī est h̄ p̄dicatio de bona fortuna
q̄ est natura quedam qualis est illa quā facit philo-
sophus de odore in d̄ sensu et sensato dicit q̄ odor ē
sumalis euaporatio. Māz odor. ē essentialiter et for-
maliter non est ipse vapor: sumosus sed euaporatio
sumalis est materia odoris et causa eius. potest enī
odor fundari in tali vapore tanq̄ in propria mā et i
pprio s̄bo sic ipse naturalis impetus non est cōtrā-
liter et formaliter ipsa bona fortuna habentes tamē
tales impetus habent viam et materiam ut sunt bñ
fortunati et ex tali impetu causari habet bona fortu-
na et hoc autem potest solui superius questū. Mā
loquēdo ē de naturali ipetu bona fortuna nō est nā
siue nō est nālis ipetus formalis tamē s̄z p̄dicationē
cālez bona fortuna est talis impetus quia ab huius
modi ipetu causari potest.

**Bene fortunatus est enim sine ratione
habens impetum ad bona et hec adipiscēs:
hoc autem est nature. In anima enim est na-
tura tale: quo impetu ferimur sine ratione: ad
que utiq̄ bñ hēbimus. Et si quis iterroget
sic habēt propter quid hoc placet tibi ope-
rari: ne scio inquit: sic placet mihi.**

C Deinde cū dicit. Bene fortunatus. n. declarat
siue pbat mēbā diffinitionis p̄dicte circa qd̄ dno
facit: q̄ pmo declarat mēbū secundū vō q̄ bona for-
tuna est nā quedā. s̄o declarat mēbū primū vō q̄ ē
sine rōne ibi et si q̄ iterroget. dicit. n. q̄ bñ fortuna-
tus est hñs ipetū adipiscēs huius. i. huiusmodi bona
et hoc sine rōne. hoc aut. s̄ h̄re talē ipetū est necesse. i.
est qd̄ nāle qd̄ sic p̄. Mā i aīa test nā. i. nāle tale. i. ta-
lis ipetus quo ipetu sine ratione mouent ad adipte-
scendū ea ad que utiq̄ bñ hēbim. s̄ si ē est natura
le bona fortuna est quedā natura siue qd̄ naturalis
ipetus. Deinde cū dicit. et si q̄ iterroget declarat
aliud mēbū vō qd̄ bona fortuna est sine rōne. d. q̄ si
quis iterroget hñtes sic. i. hñtes huiusmodi impetus
quare placet tibi operari h̄ et q̄re seq̄ns talē ipetū
nesciet assignare rōne. Mā seq̄ns talē ipetū cum
querat ab eo ratio quare hoc faciat ingrat. i. dicit. ne
scio et assignat ab eo voluntas. dicit. n. placet mihi
ideo sup hoc facit. **M**otandū aut q̄ quōdāmodū
nobis plures vie ad faciendū aliqd̄ multotiens ha-
bemus quedā naturalē impetū: et indicat nobis cor

q sequēdo alterā vlt accide nobis bonū sequendo
vo aliā accidet nobis malū. sequēdo aut illū natura
les ipetū & illud dicamē cordis sic euenit nobis ut
putabam. Et ergo hēm? talē ipetū & volum? seq
ipm? s; huiusmodi ipetū eligim? alterā viā si grā
a nobis qre hoc facim? & quare hāc viā eligim? ma
gis q; aliā multoties nescim? assignare rationē: sed
dicim? ita dicat nobis cor: ita placet nobis facer
quare in h erit bona fortuna qū sine rōne fm natu
rales ipetū & dicamē cordis eligim? i agibilib? aliā
viā quā eligēdo adipiscimur bona.

Simile patiens his qui a deo aguntur.
Et enim a deo verti sine ratione impetū ha
bent ad operari aliquid.

C Deinde cū dicit. Sūt patē? fōlēt dū quō bona for
tuna reducūt i diuinā beniuolentiā. d. q; bene for
tunatus ē bī sequēs naturālē impetū est sile patiens
his q agunt. i. q mouent a deo eterno tales vecti. i.
dueti & moti a deo sine rōne hūt ipetū ad operari
.i. ad b vt operent aliqd bonū. Notandū aut q de
mouet naturā totā & mouet alas nostras: & q; ipē ē
ēntialiter bon? semp ad bonū mouet sequentes igit
tur talē motiōē diuinā & ipetum factū a deo i alas
nostras bona sequunt? & adipiscunt? qūis nesciāt
assignare rōnes quare sic opo:teat agere: p̄uident
enī de? vlt dicit ita bonū futurū q iūi debent adi
pisci & mouer eos ad illud bonū ad qd bonū ipi sint
moti & q; p̄uiderē nō possunt nesciūt rationē assigna
re. **C** Notandū ē q; aut q bī fortunat? est simile pa
tiens his que a deo agunt? q; de? fm illū ordinem
quē videm? qū est de se sili? mouet tamē ppter di
uinitatē recipientiū nō oēs sili? p̄cipiūt huiusmodi
motū qū est q; ex parte dei bene fortunati sunt sile
patietes oibus alijs qui agunt? & qui mouent a deo
q; vt dictū est fm illū ordinē quē videm? de? oēs tū
bī fortunatos q; alios sili? agit sicut agit? & mouet:
tamē nō oēs sili? agunt? & mouentur sed qui hz natu
raz talē & sic dispositi q impetu dei agunt? bī s; sen
tentia pbi bene fortunati sunt. vtrū aut deus possit
facere pter illū ordinē & possit qū est de se sili? mo
uere nō est p̄sentia speculatiōis. **C** Notandū ē q;
cū dicimus hōies naturā talē q impetu dei agunt?
& adipiscunt? bona bī fortunatos esse. Intelligendū
est de bonis nature que possimur ex puris natura
libus adipisci: q; de alijs bonis nō inuenim? pbi
tractasse dubitaret fore aliquis cū bona fortuna de
qua hic p̄cipaliter intendit sint a deo mouente; et
ab aptitudine naturali fm quā p̄cipere possim? mo
tū mouens illas & agere fm cā quare pbs magis at
tribuit bonā fortunā ipsi nature vel ipetu naturali
q; beniuolētiē diuinē videt tamē magis tribuendā
esse dei beniuolētiē q; effectus magis tribuendus
est p̄cipali agenti q; infirali. Dicendū q; fm sen
tentia pbi deus quantū ē de se vniformiter agit? & nō
diuersificat? voluntas sua nisi ppter diuersitatem
recipientiū nō ppter agens id ergo qd in effectibus
est vniforme nō variat fm pbus attribuend? p̄pi
me esse vniformiter agenti & mouēt qd nō diuersi
cat? in entib? attribuend? est diuersitati recipientiū
vel agentibus secundis. quare cū nō oēs sint bī for
tunati: imo in hoc sit maxima diuersitas q; aliq; sine
bene fortunati aliqui male & vnus & idē rēpore vno
agit fortunare alio rēpore infortunare operatur: id
plius bonaz fortunā h; referat ipsam in dei beniuolē
tiam & in dei mouente naturā totā tāquā in causāz

vniformalē attribuit tū ipas naturalis ipetū tanquā
cāe p̄prie & p̄iculari. qd vo addit attribuendum
esse effectū agenti p̄cipali nō infirali: verū ē re
seruata p̄positione iter effectū & cāz vt effect? vltis
magis attribuendus agenti nali q; organo & effect?
p̄icularis magis attribuendus est agenti p̄cipali
p̄iculari q; organo tū si effectus sit p̄prie & p̄ti
cularis attribuit agenti. s; & p̄iculari vt caleface
re h; sit ab igne & ab intelligentia mouente orbem &
a deo attribuit igni tanq; p̄prie & p̄iculari agenti.
agit enim deus plus & minus i quolibet opere na
ture q; ipsa natura tū vt p̄prie & p̄iculares effect?
reducantur in p̄prias & p̄iculares causas: attri
buimus effectus naturales naturalibus agentibus
vt dicimus bonā fortunā esse a naturali ipetu non
obstante q; oēs huiusmodi effectus sunt a deo tāq; a
p̄cipali cā mouente naturā totā.

**Bonam autē fortunā nō habemus con
uenienti & proprio nomine appellare. Sed
causam frequenter alius esse ipsam. Lau
sa autem alienum a nomine: causa enī & cu
ius est causa aliud est.**

C Deinde cū dicit. Bonā fortunā sepat vel distin
guit bonā fortunā que est quasi cōtinua & diuina ab
ea que est nō p̄tinua & ex euentu rēp circa qd. d. fa
cit: quia primo facit qd dictū est. s; resumit qd dā
qd sup̄er? supponit et: & epilogat circa determina
raz ibi. qū igit est felicitas ad euidentiā aut. primo
p̄tis sciendū bonā fortunā que est qū p̄tinua qū ad
p̄sens spectat tripl? differre a bona fortuna que est
nō p̄tinua. primo q; huiusmodi bona fortuna que est
quasi p̄tinua quodāmodo pōt esse cā alterius alias
nō. s; q; hec que est qū p̄tinua est cū quodā impetu
illa vo sine ipetu. tertio quidē q; b est magis p̄prie
& magis annera felicitati. Illa vō minus. tria ergo
facit fm qd has tres d̄rias assignat inter hanc bo
nam fortunā & illā. s; d̄ria incipit & sine ipetu. tertia
ibi & videt hec. dicit ergo q; bonā fortunā nō hēm?
appellare p̄uenienti & p̄prie noie: sed hanc bonā for
tunā que. s; est p̄tinua frequenter alius ipsam esse
cām alteri? bone fortune cā aut qd alienū ē a nomie
cāz q; aliud est cā & cui? est cā. **C** Notandū autem
q; oia debent ēē cōsona rebus que ergo habet alias
& aliā qd d̄ratē debet noīari alio & alio noie. Unde ē
ergo q; si bona fortuna ē est quasi p̄tinua est alteri?
& nomine. Itaq; si illa que est nō p̄tinua dicit? bona
fortuna hec que est qū p̄tinua tāq; p̄uenienti & p̄p
prie noie bona fortuna dici nō pōt. **C** Notandū autē
itentionē pbi i hac p̄ricula i hoc p̄sistere bona fortu
na q; ē qū p̄tinua differt ab illa que ē non p̄tinua qū
h; pōt ēē cā illi? q; p̄prie & p̄uenienter nō noīat eodē
noie cū illa ēē b; dubitandū quō bona fortuna h; ra
tionē eūc & quō bona fortuna p̄tinua pōt ēē cā bone
fortune nō p̄tinue & h; nomē bona fortuna quō potest
dici de bona fortuna q; est magis qū p̄tinua & cum
quodā impetu & huiusmodi nomen cui magis p̄prie
cōpetit an ei que est qū p̄tinua vel ei que est nō p̄ti
nua sed hec infra plenius patebunt.

**Et sine impetu adipisciente bona causa
dicta: puta aut malum non sumendi: aut ite
rum non existimans bonū accipere bonūz
sumere. Et igitur talis bona fortuna ferēs
ab illa.**

C Deinde cū dicit. & sine ipetu assignat secundam

De bona fortuna.

dictam dicens q bona fortuna nō cōtinua est dicta cā in adipiscēte bona sine ipetu aut iterū dicitur cā qñ aliqñ nō cōtinuās nec hñs ipetū bonū accipit ptingit ipsū bonū sūmere est igit talis bona fortuna ē nō est pūna sine impetu differens ab illa q supra est pūna quasi cū impetu. ¶ Notandū tñ q cū occurrat diuerse vie agibiliū s abiqz eo quod sciam? aliquā rōne assignare eligim? alterā illarū viā q electa opemur aliqd bonū dupl: pōt b ptingere. pmo si oio casualiter ē fortutu ē abiqz alio impetu eligim? vñ illā ē cū sic adipiscimur bona illa dicim? agere per bonā fortunā q est qñ oio per accidens ē nō pūna. sō b pōt ptingere si ad sequendū viā illā bēat aliqñ impetū ē dicat nobis cor: quia melius sit sequi viam illā ē huiusmodi fortuna dicit esse quasi cōtinua differt itaqz b ab alia non solū: qz pōt b esse cā illius sed etiā q b est quasi pūna ē cū impetu. Illa autē dīcōtinua ē sine impetu.

Et videtur hoc ex rerū cūentu fieri ē fm accidens bona fortuna. Itaqz ē si talis ē bona fortuna: sed ad felicitatem talis vtiqz erit bona fortuna.

¶ Deinde cū dicit. Et videt b assignat tertiā dīferentiā. d. q. ē videt hēc bona fortuna que. s. ē nō pūna fieri solū ex rerū cūentu ē fm accidens. Itā fit huiusmodi bona fortuna in qua natus due res vel due cāe pueniūt ē cōcūrit oio inopinate ē oio accidētaliter itaqz ē si talis q est nō pūna est bona fortuna nō tamē supra: ita est pūa felicitati: sed talis que supra est quasi pūna cuius in ipso est pncipiū. ipetus ad adipiscendū bona erit vtiqz bona fortuna magis pūa ad felicitatem. ¶ Notandū ē q si bona fortuna est ātera felicitati ē pūa ei in quā p per ipsā adipiscimur bona illa que est cum impetu adipiscēdi aliqua ē q est magis pūna est magis pūa felicitati qlibet. n. cā fortuta per quā adipiscimur bona pōt dici bona fortuna: illa tñ bona fortuna que est quasi pūna ē cū impetu est magis pūa ē magis pūens ad felicitatem qz alia cā dubitaret fore aliquis cui felicitati sit magis ānnera bona fortuna. dicendū q felicitas est operatio anūne s3 virtutē pfectā vt vult pbus pmo ethi. In oī enim genere virtutū est dare aliquā virtutē excellētiorem ē pfectā in cuius opatione pbi posuerūt felicitatē. Quare cū duplex sit virtus b quidē moralis hēc quidē intellectualis vt dicit sō ethi. tā i genere virtutū moralū qz intellectualū est dare virtutē aliquā excellētiore alijs vt respectu virtutū moralū est dare prudentiā que dirigit oīs illas in cuius opatione cōsistit felicitas politica. Itā fm pbum nil aliud est esse felicem politicū nisi esse prudentē ē scire pūari ē puidere bona sibi ē alijs sic ēt inter scias pūcas quas philoſophi appellant virtutes speculatiuas est dare vñ aliquā excellētiorem alijs vt sapientiā vel meth. in cuius opatione fm pbus est felicitas speculatiua. est enī felicitas speculatiua nihil aliud est qz scire bñ pūderat ē bene speculari fm sapientiā siue fm meth. Est autē alia felicitas incōpabiliter excellētiore illis q pncipaliter pūst in dei dilectōe. sed de hac pbi nil aut modicū tractauerunt: predictae autē due felicitates a pbiis possit quārū vna dicit polī. cōsistens in actu prudentie ē alia speculatiua pūstentē pūderatione sapientie ē in speculatione cāz a deo fuerunt famose apud eos vt etiā poete in suis ver

sibus de his duabus felicitatibus mentionem facerent. Itā de felicitate politica poeta dicit: felix quem faciunt aliena partecula cūctum. Itā ille est bene prudens ē bene felix pol. quī ex periculis aliorum se sibi puidere bona ē cauere pericula propria. Itā vero ad felicitatem speculatiuā dictū est etiā per poeta felix qui potuit rerum cognoscere causas. Itā fm pbum pmo meth. mathematico cōsiderat causas altissimas ē cōsiderat causas cārum inter scias enim speculatiuas sola meth. marie cōsiderat cās rerum ē quia i speculando per meth. fm pbus cōsistit felicitas speculatiua: idē felicitatem illam pncipaliter posuerunt in cognoscendo per meth. causas rerum. vñ igitur fm pbus felicitatem duplicē esse politicā ē speculatiuā si queratur cui felicitati est magis pūa ē ānnera bona fortuna leuis est. rñso. Itā si cūlibet eaz aliquid pōt facere bona fortuna. tñ illi felicitati magis ānneratur que magis indiget exterioribus bonis quorū fortuna est dñā. huiusmodi autē est felicitas polī. vt patet per pbum. x. ethi. itaqz ad felicitatē politicā magis requiritur bona fortuna quā ad speculatiuā.

Quoniam igitur est felicitas non sine exterioribus bonis: hēc autem sunt ex bona fortuna. sicut satis dixim: cooperatiua vtiqz erit felicitati. De bona quidem igitur fortuna dicta sunt hēc.

¶ Deinde cū dicit. Quoniam igitur resūmit qd daz qd superius determinauit ē epilogat circa determinata. d. q. quoniam felicitas ē maxime. s. pol. non est sine exterioribus bonis. hēc autē. s. exteriora bona sunt ex bona fortuna sicut supra satis diximus cooperatiua vtiqz erit felicitati bona fortuna. hoc autē totum qd supra fuit tactū. resūpro igitur quod sup terigerat epilogat circa determinata. d. q. de bona fortuna qd dicta sunt b. ¶ Notandū ē sine exterioribus bonis vt patet per hita dicitur non esse felicitas politica cui est cooperatiua bona fortuna nō quia nullo modo esse possit sine illis: sed quia cum vñ sua claritate abiqz eis ē nō pōt.

¶ Quoniam autem non solus prudentia facit eūpragiam ē virtutem: sed dicimus etiam bene fortuna: totos bene operari tāquāz fortuna bene faciente eūpragiam ē eadem scientie. Considerandum est vtrū est natura: hic quidem bene fortunatus: hic autem infortunatus an non: ē quomodo se bz de his.

¶ Quoniam autē nō solus ē. vt dicitur. s. pbus in hoc libello tria intendit inquirere videlicet quid est bona fortuna qui sunt bene fortunati: ē in quibus impenbus vel circa quos ipetus habet esse bona fortuna expedita ergo prima parte hic ersequitur de secūda inquirens qui sunt bñ fortunati circa qd tria facit: qz pmo pūnat se ad dicendū. sō ostēdit hanc inquisitionē esse rōnabilem. tertio ersequit de intento: secūda ibi videmus inspicere. tria ibi vtrū igit aliqd dīc q sic qñ aut. nō solā prudētia facit eūpragiā. i. opationē bonā ē virtutē. i. opationē virtuosā: sed dicimus ēt bñ fortunatos bñ opari tāquā fortuna facit ē eūpragiā ē tāqz fortuna erit eadem scie q: g fortuna videt esse similis

scire vel prudentie et videt facere bona operationem sicut illa consideranda est virtus nomine hoc nam contingit ut non est hic quidem bene fortunatus, hic autem infortunatus aut quod hoc non est nisi et consideranda est et quo se habet de his quod scilicet quidam sunt bene fortunati quidam sunt infortunati. C. Dubitaret forte aliquis quod videt esse falsum quod hic probetur autem quod fortuna sit eadem scire et prudentie vel quod sit illi similis. Nam que sunt oia ex fine et diuersa non sunt eadem nec similia sed ut dictum est. Intellectus vero et scia oia videntur esse sicut dicitur est supra cuncta a fortuna et cetera. C. Ad hoc videtur illud facere quod est superius sunt dicta. Vbi ubi plura fortuna ibi minimus intellectus quod non contingeret si idem esset intellectus et scia quod fortuna vel si hoc esset adinuenire similia. C. Dicendum quod bona fortuna de qua hic intenditur est quidam imperius naturalis a deo mouente nam tota et quacumque quodam sequi illos imperius et adipisci bona. Quodam modo non sequi eos et adipisci mala. Et hoc dictum est quodammodo esse bene fortunatos quodammodo vero non. Quare sicut opus nature est opus intellectus et sic non agit ac si intelligeret et sciret quod agit mota ab intelligentia sciente sic huiusmodi imperius naturales sunt quidam imperius diuini et intelligentiarum et opera facta per huiusmodi imperius sunt quasi opera diuina et separata. Unde est ergo quod opus nature videtur esse simile operationi sciente et sic natura bene agit et tendit in finem ac si sciret et intelligeret sic bona fortuna de directe dirigere in finem et facere bona operationem sicut scientia vel prudentia et dicitur et esse similes scientie et prudentie quod imittit imperius naturalibus qui reducunt in intelligentias separatas vel in deum quibus maxime cooperitur scire et intelligere et prudentie agere. Quod vero dicebatur quod scia et intellectus videntur esse oia quid extraneum a bona fortuna et ubi plurima fortuna ibi minimus intellectus et eodem modo dici potest bona fortuna esse fortuna extraneam et finem quod huiusmodi non reduci aliquo modo in sciam nostram reduci tamen habet aliquo modo in sciam diuinam a qua sunt tales imperius naturales quibus mediantibus contingit aliquos esse bene fortunatos et quod bona fortuna sic reducitur in diuinam scientiam de bona fortuna eadem scire vel scire illi.

Quod quidem enim sunt quidam bene fortunati videmus. Insipientes enim existentes dirigunt multa in quibus fortuna domina. Si autem et in quibus ars est multo magis et fortuna inerat: puta in militari et in gubernatura.

C. Deinde cum dicitur. Quod quidem enim bene fortunati ostendit hanc inquisitionem esse rationabilem. Nam rationabiliter queritur: unde est quod aliqui habent sapientes sunt bene fortunati. videmus. n. quod insipientes existentes dirigunt multa et bene agunt multa: puta in militari gubernatura et in multis talibus in quibus fortuna potest esse domina. quod autem in his possit esse fortuna ostendit. d. si autem est in quibus ars est multo magis et fortuna erit puta in militari et gubernatura et in alijs similibus. C. Morandum autem quod si solus scientes militare viuere et solus scientes gubernare pducere nauem ad portum et non nisi habentes mercatoris experientiam: rarent non esset questio quare quidam adipiscuntur et possunt adipisci bona. quidam autem non possunt. dicere enim quod possunt quidem hi adipisci talia et scientes et prudentes. hi autem non possunt. scilicet ignorantes: sed quia videmus insipientes in eo quod tales bona adipisci et ignorantes militare non arte: sed fortu-

tu vincere et nescientes artem gubernandi non per scientiam quam habeant: sed per fortunam peruenit ad portum: ideo est quod mirabile et merito dubitatur: unde est quod contingit aliquos bene esse fortuitos. C. Dubitaret forte aliquis quod videtur falsum esse quod hic dicitur. Vbi quod in quibus est ars multo magis est et fortuna quia vel intelligitur de arte diuina et separata vel de arte nostra. de arte autem diuina et intelligentiarum non quod cum bona fortuna de qua hic principaliter intenditur reducat in artes diuinas et non eodem modo esse non potest quod in quibus est ars diuina illis multo magis sit fortuna: sed forte eodem modo veritate habere: quod in bonis in quibus dirigatur fortuna multo magis illis ars diuina ea quod imperius naturales in quibus imittitur bona fortuna: de qua hic agit tanquam in principali causa reducuntur in diuinam artem nec enim dici potest hoc debere intelligi de arte nostra: quod ut dicebatur superius ars et scia nostra est oia extranea a fortuna et ubi hec abundat illa deficit. non igitur ubi est ars. ibi multo magis est fortuna imo ubi maxime est ars ibi minime est fortuna. de nulla ergo arte veritate habet quod hic dicitur quod scia plene non est vera. C. Dicendum quod hoc dictum debeat intelligi de arte nostra et non de arte diuina. sic. n. intelligendo verum est quod oia agibilia nostra que diriguntur per artes multo magis diriguntur per fortunam. Nam cum agibilia humana et ea de quibus oportet negotiari et plicari respiciant futura contingencia circa quod scia nostra minus deficit vir autem minus sunt aliquid agibilia circa que non contingit aliquid ipsovisum circa quod habet esse fortuna. potest ergo contingere multoties et pluries totius agibile ab aliquo esse ignoratum et ipsovisum ab eo. propter quod ibi ita erit fortuna et quod ibi bene dirigetur: ita erit fortunatum et casuale quod modicum aut nihil erit ibi de prudentia vel de arte sed vir autem minus erit aliquid agibilium sic. puerum circa quod non contingit aliquid casuale et fortunatum. propter quod si circa agibilia ita accidit ut plurimum magis sunt ibi ipsovisa quod puerum bene dicitur est quod in agibilibus nostris quibus habet ars multo magis fortuna. quod autem solui habet quod in contrarium dicebatur si sequetur problemate apparebit. vltimus forte dubitaret aliquis quod verificatur hec oppositio quod in quibus est ars multo magis et fortuna inerat. C. Dicendum eam non esse formaliter et per veram sed materialiter et ratione sibi. sic enim imaginari debemus quod sicut albus et niger sunt opposita et quod est albus non est niger nec eodem modo sic fortuna et ars nostra sunt opposita et quod est ab arte non est a fortuna nec eodem modo. Nam quod est ab arte est prouisum quod a fortuna improuisum. prouisum vero et eorum oppositum. quare formaliter et essentialiter hec sunt diversa. materialiter vero apta nata sunt fieri circa idem. Nam sicut albus et niger et sibi ois calor est aptus fieri eodem modo ut in supradictis. sibi ars et fortuna circa idem bene fieri ut certa agibilia nostra et sicut eadem superficies potest oppositis coloribus colorari: sed non simul quia cum coloratur vno colore non coloratur alio idem agibile potest dirigere per fortunam et per prudentiam vel per artem non tamen si multum quia cum dirigatur per fortunam non dirigatur nec per prudentiam nec per artem. accipimus autem hic agibile et artem large pro omni eo quod ab homine efficitur et pro omni humana prouisione circa quecumque futura opera figitur sub aliqua plaga celi: ut in aliqua regione essent homines albi et nigri plures tamen essent nigri quam albi sic verificaretur in regione illa quod si ibi sunt homines albi multo magis sunt

De bona fortuna.

et nigri sic quod opera nostra dirigi possunt per fortunam et artem et quia ars nostra est valde deficiens et plura corriguntur in talibus ipsorum quod prouisa: videtur enim quod dicitur quod si in talibus est ars multo magis ferit et fortuna. quod ergo in precedenti problema dicebatur artem et fortunam esse adiunctas extranea et diuersa solutio est per iam dicta. Nam extranea sunt formaliter materialiter tamen sunt apta nata fieri circa idem ut circa opera nostra in quibus ut patet magis habet esse fortuna quam ars.

Etiam igitur ab aliquo habitu isti sunt aut non: eo quod ipsi quales quidam sunt operatiui sunt eorum que bone fortune.

Deinde cum dicitur. Vtrum igitur ab aliquo esse quis de intento ad cuius euidenciam sciendum quod si bona fortuna est natura quedam sine ratione ut in precedenti capitulo dicebatur oportet bene fortunatos esse habentes naturam talem quod absque ratione et absque sua preuisione sequendo naturales impetus adipiscuntur bona. si ergo que multum est propinqua nature propter quod in inquirendo quod sunt bene fortunati multa recitat de his que supra dixerat cum declarauit quid est bona fortuna in declarando autem qui sunt bene fortunati tria facit. primo sub dubio premitur unde pergit aliquos esse bene fortunatos. Vtrum sit a natura vel aliud alio habitu siue ab aliqua alia causa. hoc ostendit bene fortunatos esse a natura. tertio obicit contra determinatam secundam ibi: nunc quidem enim. tertia ibi at vero naturam quidam dicit ergo vtrum igitur isti sunt ab alio habitu aut eo quod ipsi sunt quales quidem per naturam vel si per aliquid per aliquam aliam causam quod. scilicet operatiui sunt eorum que sunt bone fortune.

Nunc quidam enim sic putant ut natura quibusdam existentibus. Natura autem quales quosdam facit et confestim a nativitate differunt: quemadmodum hi quidem glauci hi autem nigri oculorum: eo quod tale finem esse oportet tale oportet et habere: sic et bene fortunati et infortunati.

Deinde cum dicitur. Nunc quidam enim ostendit bene fortunatos esse a natura circa quod duo facit: quod primo ostendit hoc per auctoritates aliorum. secundo per rationem ibi. i. quod quidem ostendit ergo quod nunc quidem. sic multi putant ut existentibus quibusdam bene fortunatis hoc est per naturam. Natura autem istos facit quales quosdam. i. facit homines existentes quales siue existentes bene dispositos et bene fortunatos et confestim finem eos a nativitate differunt bene fortunati ab aliis quod quemadmodum confestim a nativitate hi quidem sunt glauci. hi autem nigri oculorum sic et bene fortunati et infortunati et quia in eis est aliquid tale vel aliqua talis natura oportet eos habere tale ergo a natura supra fortunatum vel infortunatum.

Qui quidem enim non prudentia dirigunt manifestum. Non enim sine ratione prudentia: sed habet rationem propter quod sic operatur. Hi autem non habebunt utique dicere propter quod dirigunt. Ars. n. utique est. Deinde cum dicitur. Qui quidem igitur. Postquam ostendit et aliorum dictis bene fortunatos et a natura ostendit idem per rationem intendit autem talem rationem si aliqui sunt bene fortunati vel hoc ab arte et prudentia vel a diuina benivolentia vel a natura non ab arte nec a prudentia nec a diuina benivolentia ergo a natura. tria ergo facit. primo ostendit bene fortunatos non esse ex arte nec ex prudentia. hoc declarat hoc non esse ex diuina benivolentia. tertio ostendit hoc esse ex natura: facta ibi aut ex eo quod amicitia ibi si istam necesse. circa primum tria facit per tres rationes adducit ad ostendendum bene fortunatos non esse ex natura arte nec ex prudentia: facta ibi: amplius autem manifestum. tertia ibi: finem quemadmodum in carillo. dicit ergo quod quidem bene fortunati non dirigunt suas actiones prudentia. i. per prudentiam manifestum est. Nam prudentia non est sine ratione: sed quilibet prudens est habens rationes. propter quod sic operatur. hi autem. scilicet bene fortunati non habebunt utique dicere. i. nescienter dicere et assignare rationem propter quod dirigunt vel propter quod sic operantur. Nam si rationem assignare scirent: ars utique esset non fortuna. Constat autem forte aliquis quod prudentia non est sine ratione dicendum quod tam per prudentiam quam per alias virtutes materiales directe intendit bonum. aliter tamen hoc facit prudentia existens in intellectu et aliter virtutes morales existentes in appetitu. Nam dupliciter contingere potest quod aliquid intendat directe in aliquo terminum. primo per inclinationem et aptitudinem naturales et sic graua tendunt deorsum et leuia sursum. hoc propter visionem et cognitiones ut quod videtur aliquem terminum vel aliquod signum eligi sibi viam per quam tendit in illud. his ergo duobus modis tendimus in finem. Nam per virtutes morales tendimus directe in finem tanquam per ea que nos inclinant in finem per modum nature. per prudentiam vero tendimus in finem inquantum per eam inuenimus bonas et rationabiles vias per quas tendimus in bonum finem: ideo prudentia supponit finem a virtutibus morales nec supponit finem in quem per modum nature inclinant nos virtutes morales et presupponit de talem finem rationatur de his que sunt ad finem quod melius possumus consequi finem illum et quod hoc absque ratione et consilio esse non potest: ideo dicitur prudentia non esse absque ratione.

Amplius. n. manifestum insipientes existes non quia circa alia. Hoc quidem enim nihil inconueniens: velut Hippocras geometricus existens. Sed alia negligens et insipiens erat: et multum aurum nauigans perdidit ab his qui in bisantio quinquagensorum talentorum propter stultitiam: ut dixerunt. Sed quod et in quibus fortunate agunt insipientes. Circa naucliriam enim maxime industrii bene fortunati. Deinde cum dicitur. Amplius autem ostendit manifestum est per rationem aliquam non esse aliquos bene fortunatos per artem vel prudentiam. Nam aliqui insipientes existentes non quia circa aliqua. Nam hoc quidem nil inconueniens. scilicet aliquis sapientis circa unum insipiens tunc aliquid male accidit ei in eo circa quod est insipiens velut Hippocras existens geometricus. i. sapientis circa geometrias: sed circa alia. scilicet circa artem nauigandi erat negligens et insipiens et sic quia erat negligens perdidit multum.

aurā qđ fuit ei acceptus ab his qui in bisano erant. Mas dictus hyppocras pādidit pondus quingentus talentos: hoc ppter sua stulticiā vt dixerunt. hoc igit nō est inuēniens neq; mirū: sed mirū est qđ inuēniens in quibus sunt insipientes fortunare agunt sicut nō marime iūstrere circa nauiculā fat bene fortunari circa ipas: tunc ergo supplenda est ratio qđ si insipientes sūm qđ bonus sunt bene fortunati: tamē in sapientes sūm qđ tales nō sunt prudētes neq; artificiales b: na fortuna nō est ars neq; prudētia.

Sed quēadmodū i tarillozum casu hic quidem nihil: alius autem iacit eo qđ naturā habet bene fortunatam.

Deinde cū dicit. Sed quēadmodū adducit ad h. idē tertiā rationē dicit qđ quēadmodū in casu tarillozum hic quidē nihil pōt iacere: nūl pōt lucrari. alius aut iacit et inuentis et eo qđ habet naturam bene fortunatā. cū vō hoc nō sit ex prudētia nec ex arte ergo fortuna neq; est ars neq; prudētia. Du bitaret forte aliquis quare bona fortuna de qua hic intendit assumilaf casu tarillozum dicendū qđ ad hoc qđ tarillus cadat i hoc puncto magis qđ i alio ex triplici de cā qđ ad presens spectat pōt ptingere pīmo ex dispoñe tarilli. sō ex situ quē hz in manu. tertio ex impulsu sūm quē a manu ipellit ex dispoñe quidē tarilli uenit in plus minus pūctus qđ alius sita tarillus in vna sup erficie sit amplior: et longior: qđ in alia vlti ppter plumbū et lūnationē hz aliā dispoñtiones in vna parte qđ in alia nō hz: vnde et lūsores tarillozum dicere cōfiterentur aliquos tarillos esse de vno puncto: et aliquos de alio cōsiderantes eos eē sic dispoñtos vt magis apti nati sint cubaf i vno puncto qđ in alio. secundo hoc ex situ cōtingit sūm qđ aliter et aliter situant i manu sic sunt apti nati vt cubent in alio et alio puncto: vñ et lūsores docti nō per mīrunt vt ludentes cū eis aspiciant tarillos eritētes in manu vt cognoscētes eorū sitū facilius pociant vt optant punctū. tertio hoc ptingit ex impulsu quia vt magis vel minus vel vt aliter et aliter impellit tarillus iacit aliū et aliū punctū. quare vbi ista concurrunt vt qđ sit sit situatus tarillus i manu et qđ sit sit dispoñtus et qđ nec plus nec minus impelatur si sequat optatus punctus sit per accidens et a casu iō ludus tarillozum nisi ibi adhibeat vltima et malitia est casualis fortuna simile est: itaq; de eiu tarillozum et de fortuna quia sicut ex fortuna est qđ illa ibi concurrant et vena optatus punctus sit ex bona fortuna est qđ omnia hec cōcurrunt vt qđ habeamus ipetis et qđ eos pspiciamus et agamus sūm eos s; quos agēdo cōsequemur bona.

Aut eo qđ ametur: vt aiunt a deo: et intrinsecum aliquid sit dirigēs: vt puta nautis male regibilis melius frequenter nauigat: sed non propter seipsam: sed quia habet gubernatorem bonum: sed sic qđ bene fortunatum daimonem habet gubernatorem. Sed scō ueniens deum autem daimona diligere talē: sed non optimum et prudētissimū. Si itaq; necesse aut natura: aut intellectus: aut cura quadam dirigētia autē non sunt: natura vtiq; erit bene fortunati.

Deinde cum dicit. Aut ex eo qđ ametur ostendit bene fortunatos non esse ex benignolētia diuina

.d. qđ aut supra cōtingit aliquos esse bene fortunatos eo qđ amentur a deo vt aiunt et eo qđ extrinsecus aliquid sit dirigens illos vt puta nauis male regibilis habens bonum gubernatorem melius frequenter nauigat et citius peruenit ad portum: sed non propter seipsam sed qđ habet bonū gubernatorem sed et sic contingit qđ bene fortunatum vidimus bene dirigi et bene operari non propter seipsam sed quia habet gubernatorem et directorem daimonē. i. deū sed inconueniens est deum aut sine daimonē talia dirigere: sed non optimum et prudētissimū. Tandem autem qđ daimona est casus accusatiui. nā nomina vt habemus a grecis in non desinentia vt plurimum faciunt acc. in um. vel in. a. vt thesaurum vel thesa daimonem vel daimona. Deinde cum dicit. Si itaq; necesse concludit conclusionem intē tam. d. si itaq; opera bene fortunorum necesse ē eē dirigēti vel directiua aut natura: aut intellectu aut quadam cura et benignolētia diuina non sunt dirigēda supra nec intellectu nec benignolētia diuina natura vtiq; erunt aliqui bene fortunati.

Et vero natura quidē causa: aut eius quod est semper: similiter autem eius quod est in pluribus: fortuna autem contrarium. Si quidem igitur quod preter rationes adipiscitur fortune videtur esse. Qui autem propter fortunā bene fortunatus non vtiq; videbitur talis esse causa semper eiusdem: aut vt in pluribus.

Et vero natura quidem et. Pōt qđ plus ostendit bene fortunatos eē a natura. In parte ista obicit contra dēterminata circa quod duo facit: quia pīmo facit quod dictum est. sō ex his que dixerat: inquit vtrum fortuna sit aliquid et vtrum habeat rationes esse ibi. Si autem similiter circa pīnum duo facit sūm qđ duas rōnes assignat qđ homines non sunt bene fortunati a natura. s; ibi: sed quia talis. dicit ergo qđ aut vero natura quidem causa est aut eius qđ est semper aut eius qđ est in pluribus fortuna autē contrarium si quidem igitur preter rationem adipiscitur aliquid fortune videt esse qui autem propter fortunam est bene fortunatus illius bene fortunati vel illius boni quod adipiscit per fortunā nō vtiq; videbitur esse talis causa qđ sit semper eiusdē aut vt in pluribus contrarius igitur modus nature et fortune quare bene fortunati non possunt dici tales a natura.

Adhuc si quia oportet accidere: sicut qđ glaucus non acute non fortuna causa s; natura. Non igitur est bene fortunatus: s; velut naturatus. Quare hoc vtiq; erit dicendum: quia qđ dicimus bene fortunatos: nō propter fortunā non sunt. Non igitur sunt bene fortunati: fortunati enim quorūq; eā fortuna bona bonorum.

Deinde cum dicit. Adhuc si quia adducit secundā rationē dicit qđ adhuc si quia est homotalis vt qđ habet talem naturā oportet hoc accidere vt oportet. i. ipsum esse bene fortunatum sicut qui est glaucus naturaliter accidet quod non acute videt non

De bona fortuna.

fortuna causa est huius sed natura. *¶* Moritur igitur talis est bene fortunatus: sed est velut bene natus: quod utriusque est dicendum: quia quos nos dicimus bene fortunatos non propter fortunam sunt tales: non igitur sunt bene fortunati: sed fortunati sunt respectu quicunque bonorum quorum fortuna est causa. *¶* Moritur autem utrum rationis in hoc consistere quod si boni fortunati causa est natura tunc adipiscetes huius bona non dicitur dici bene fortunati: sed bene nati: bene fortunati sunt quod huius non sequeretur bona quorum causa esset fortuna: sed natura bene ergo ponere est ignorare utrum terminos et implicare additionem: dicere bene fortunatos non esse bene fortunatos. Dubitaret forte aliquis quare prius habet rationes non solum causa superius dixerit et asseruit bene fortunatos a natura esse: quod bene negat dicendum prius habet rationes non solum ad praesens spectat duplici de causa: primo quod non sunt omnino falsae aliquam tamen veritatem possident. Nam ut patet per habitam naturam non est simpliciter causa boni fortunii. dicebat. n. supra quod cum dicimus bona fortunata: effectum quidam non est sed causa formalis: sed magis quasi materialis. Rursus haec ducuntur non solum: quod quodammodo solute sunt per iam dicta. Nam prima ratio: quod natura est ut in pluribus soluebat. Sicut cum dicebat bona fortuna esse a natura quod ad aliam fortunam habemus naturalem impetum: quod autem sic sunt naturalia quod huius ad ea naturalem impetum non oportet esse ut in pluribus. Sed possunt esse: ut in paucioribus: ut superius probabat est etiam specialis ratio: quia bona fortuna causa hoc: quod est ab impetu naturali est ut in paucioribus: sed de hoc infra dicetur. Alia vero ratio: quod si bene fortunatus solutio est per iam dicta. Nam si natura sic esset causa eorum que sunt a fortuna quod sufficienter efficeret illa ratio de necessitate perclunderet: quod bene fortunatus est bene natus non esset fortuna causa: sed natura huius: sed ut dicimus est quasi simile esset de fortuna: sicut de casu tarillo. Nam si aliqui tarilli de se sunt apti: ut magis cadant in uno piceo quam in aliquo alio: quod illa aptitudo non sufficit ad hoc: quod semper veniat ille punctus in quo ibi occurrere determinatus situs tarillo: determinatus impulsus: cum huius impulsus sit per accidens casus tarillo: nisi malitiose quis iudicat casus naturalis et a fortuna sit sic quod non sufficit impetu naturalis quod habemus ad bonum ad hoc quod consequemur bonum: sed huius bene fortunatus: sed oportet percipere illi impetum et agere per ipsos: quod oportet haec omnia percurrere: ut dicebat superius: ideo bene fortunato fortuna est causa et bene fortunatus: secundum quod huius magis dicitur bene fortunatus quam bene natus: quod per predicationem formalis prioris est predicatione materiali.

¶ Si autem sit ratum: aut erit fortuna omnino: aut erit quidem sed non amplius: sed necesse est esse et causam esse: erit igitur et bonorum aliquibus causa: aut malorum.

¶ Deinde causa dicitur. Si autem sit et his que dixerat inquit an fortuna sit aliquid: et an sit causa alicuius. Nam cum aliquae rationes probarentur probaretur fortunam esse naturam quandam: esse aliquorum causam aliquae vero ostenderunt ipsas non esse naturam quodammodo ut dicebat: si fortuna esset natura quodammodo eorum que videntur esse a fortuna non esset causa fortuna: sed natura igitur per iam dicta: merito dubitatur utrum fortuna sit aliquid: dato quod sit aliquid utrum sit aliquorum causa: duo ergo facit: quod primo praemittit an sit aliquid: et an sit aliquorum causa: et aut ipsas causas esse causas: secundo adducit rationes quodammodo opinatum fore

tunam non esse aliquid nec esse aliquorum causam ibi. Si autem omnino segregandum dicitur aut ergo. quod si autem sic est quod fortuna videtur esse natura quedam: ut ostendebatur aliter rationes: quod ergo sic est merito dubitatur utrum fortuna: aut erit aliquid omnino: aut quidem si erit aliquid: sed non est amplius. i. non extendit se amplius: ut sit alicuius causa subdit autem: quod necesse est fortunam: esse esse eorum erit sibi bona fortuna aliquibus causa bonorum: aut malorum. *¶* Morundum autem quod causa ut causa est non solum huius quod sit aliquid in se: sed quod se extendit ad amplius: ut ad B: quod sit aliud. Nam causa est ad eum: esse sequitur aliud ut autem. aut illud quod sit est effectus: quod non huius ratione eae sic est: quod non est amplius. i. quod non extendit se amplius: ut sit alicuius causa. Quod sit prius utrum fortuna sit: dato quod sit utrum sit amplius. i. quod extendat se ad amplius: ad aliquid aliud: quod sit alicuius causa. *¶* Dubitaret forte aliquis quod fortuna sit alicuius causa. Dicendum quod non est fortuna: ut de ea prius loquimur: nisi erit concursus plurium causarum: cum ergo ad aliquem effectum concurrunt plures cause: ut ille habent ordinem per se: et tali concursu non resultat effectus fortuitus: et per accidens. ideo si homo generat hominem: et sol. ita quod ad generationem hominis concurrunt plures eae: ut homo: et sol. et virtus celestis et virtus informatrix decessa cum semine ex lumbis patris hoc non est per accidens: quod huius cause non habent ordinem per accidens: sed per se ideo generatio hominis non est casualis et fortuita: sed magis huius est per se omnes enim virtutes corporales existentes in sphaera actiuorum: et passiuorum sunt quasi organa virtutis celestis ut inuit prius in secundo de generatione virtus ergo informatrix existens in quolibet semine alumnatur habet essentialiter ordinem ad virtutem celestem. Quare concursus harum causarum non facit effectum per accidens sed per se sed si contingat aliquas causas per accidens concurrere: et illo concursu sequatur aliquis effectus dicimus illud esse a fortuna: vel a casu: ut lapidis descendere est per se: et hominem ire ad forum: si hoc proponitur. Contingit etiam per se esse: sed quod tunc cum vadit ad forum contingit lapidem descendere: et frangere caput eius est per accidens. Ille ergo effectus valet fractio capitis: oritur ex concursu duarum causarum scilicet ex descensu lapidis: et ex ire ad forum quarum causarum licet quilibet sit per se eas tamen simul concurrere: et facere talem effectum. dicitur esse per accidens: et a fortuna. Nihil est ergo aliud fortuna nisi inopinatus et per accidens causarum concursus: ut satis determinat boetius in quinto de consolacione propter quod cum multi effectus fiant ex causarum inopinato concursu: per accidens bene facit philosophus quod cum prius sub dubio praemississet utrum fortuna sit omnino et dato: quod sit utrum extendat se amplius ad aliquid aliud: et sit aliquorum causa determinando autem veritatem questionum subdit: quod necesse est fortunam: esse causam: et erit aliquibus causa bonorum aliquibus vero causa malorum.

¶ Si autem omnino segregandum et nihil a fortuna dicendum fieri. Sed nos aliam fieri existente causa propter non videre fortunam esse animus causam: propter quod et diffinientes fortunam ponunt causam sine ratione habere rationem tanquam existente quadam natura: hoc quidem igitur aliud problema utique erit.

¶ Deinde cum dicit. Si autem oino segregandū ad ducit rationem quorūdam opinantiū fuit veritatem nihil esse a fortuna: & fortunam esse alicuius causam circa quod. d. facit: q. primo ponit huiusmodi opinionem. secundo eam improbat ibi. quoniam quidē videmus. dicit ergo q. si omnino segreganda est fortuna a caliditate: nil dictum est secundū veritatem fieri a fortuna: vt quidē posuerit: sed nō alia eriscente causa. ppter nō videre. i. ppter nō cognoscere cām illā nos dicimus causam esse fortunā. ppter quod. & sic opinātes distinguunt fortunam ponūt eā esse cām sine ratione supra nota: vel cogniti a humane rōnationi tanq. eriscente quadā natura. i. quadā causa determinata: & p se cuiuslibet effectus. tñ quia illa nō est cognita humane rōnationi. ideo multa esse dicimus a fortuna addit autē: q. hoc quidē igit aliud vtiq. pblema est. Notandū autē: q. vtrum hoc opinio sit vera: q. nil sit a fortuna fin veritatem solū dictum nostrā: vt quia dicimus aliqua esse fortuna quia ignoramus eā causam inuestigare subtilit. ppter ad secundū libris pblecor: & ad pbiāz naturāz in moralib. igit vbi fin pbum pmo ethicor loquendū est finalit. & typo nō sunt querende subtiles dmostrationes: quare cū sit libellus. annexis morali negotio bene dictū est: q. inuestigare subtilit. quare fortunā est: quare habet esse causa aliud est pblema id est pertinet ad aliam scientiam.

¶ Quoniam autem videmus quosdam semel bene fortunate agentes ppter quid nō iterum: si ppter idem dirigere vnum: & iterum eiusdem eum eadē causa. Ad igitur erit fortune hoc: sed cum idem euenierit: ab infinitis & determinatis erit quidem quod bonū aut malum.

¶ Deinde cum dicit. Quoniam quidē videm? reprobat huius opinionem. d. fortuna nō esse causā per se: & per se determinatā ad cuius euentū sciendū: q. de determinatē causē euentū: vt inuit. pbus. secundo pblecorum sunt due. i. intellectus: & natura. Natura tñ est magis causa determinata q. intellectus: q. potēte naturales sunt ad vñ tantū rationales vero ad opposita vt dicit. ar. meth. per anthonomatā ergo natura dicit causā determinatā pbus itaq. volēdo. pbare q. est a fortuna nō esse a causa p se: vt pdicta opinio assererat. d. i. q. pmo ostēdit effectus fortuitos non reduci in cām determinatā. i. in naturā q. p anthonomatā dicit determinatā causā. sed ostēdit hūmōi esse et nō reduci in sciam: & intellectū. ibi scia autē nō erit dicit ergo qm quidē videm? quosdā simul bñ fortunati agētes. ppter qd nūc: & itē supra bñ fortunite agētes ppter qd nūc vñ: & idē dirigere. i. ppter eadē vnam: eandē cām dirigēte: & itē ptingeret eos fortunite agere: q. eiusdē eadē cām. Hic ergo sunt a fortuna si haberent cām determinatā: & p se fieret p se: itē nō sibi erit b fortuna. i. a fortuna: q. est a cām determinatā vel q. est a natura. q. per anthonomatā dī determinatā cām: s. cū idē euenit ab infinitis determinatis causis: siue q. de: hoc erit q. est bonū: aut q. est malū supra dicit. esse a fortuna. Notandū tñ quosdā rectus. hīc q. cū idē euenit ab infinitis determinatis causis. i. a fortuna: sed credimus hūmōi rectū esse corruptū. Dubitaret fore alig. vñ qd est a fortuna possit dici esse a causis finitā: & determinatā. Dicēdū q. fortuna vno modo sunt a causis determinatā. alio modo ab inde-

terminatis & vno modo sunt a causis finitis alio modo ab infinitis. Nam si consideret cause ipse secundū se: vt patet p habita q. libet est per se & determinata tamen si piderent pcurus est p accidē: & indeterminata: vt p se ē lapidis descēdere: & determinate pigit hō minē ire ad forū: vel ad aliū locū certū: sed q. illa si mult pcurat descēsus lapidis: & ire ad forū: vt dicebat habet cām p accidē & indeterminatā. possit tñ & aliter respōdere dicēdo causas fortuitas in potentia esse infinitas & indeterminatas: actu vero determinatas: & finitas: vt si multi ad forū nō vt inueni res debitorum: & casualit lucristi cām infinitū de causis potuisti ire & inuenire ipsius: q. vel hoc egisti: vt emerit aliquid: vel vt videres: vel vt videres spectacula: vel vt psequeris fugientes: vel aliis infinitis modis potuit hoc ptingere tamē actu fuit aliqua determinata cām: quare hoc egisti siq. g. velle saluare illā rectū fortuna cām a causis finitis & determinatis dicere ea esse a causis finitis in potentia sed a causis determinatis in actu vel fortuna fuit a causis determinatis: finis fin se infinitis & determinatis fin concursum.

¶ Scientia autē nō erit ipsius aut ppter experientia: quoniam didiciissent vtiq. quidem bene fortunati: aut & vtiq. omnis scientie: quē admodum inquit Socrates eufortunatio esset.

¶ Deinde cum dicit. Scientia autē? dicit fortuna nō esse a cām per se: & determinatā cuius est experientia vel scientia & intellectus: dicit q. scia nō erit causa ipsius effectus fortuiti: aut ppter experientia supra nō erit ipse effectus: fortuitus: qm bene fortunati didiciissent vtiq. quō fortunite agent aut & oēs sane vtiq. essent eadē cām fortunato quē admodum socrates inquit. Notandū autem socrate attribuisse omnia cognitiua & scientie: vñ scientia: dicebat esse fortunā: vt patet ex tertio eth. dicebat. n. ex hoc solū aliquid esse forte: & audacē ad faciēdū aliquid: q. sciebat illud efficere imo oēs virtutes tradidit ēē scientias: & vitiā ignorātiā. Si. n. ptingebat aliquid bene agere fin cū. b. erit solus ppter sciam & si male ppter ignorātiā nō distinguēs de ignorātiā: & scientia in vniuersali: plicari fin plicat assererat qd dixit? vñ pbus. vii. eth. de hoc disputauit ptra ipsius hoc ē modo posuit infortunia esse scias: vt si ptingebat aliq. fortunite agere dicebat hoc esse ppter scientia si infortunitate ppter ignorātiā qd falsum est: quia vbi plurima scientia: & intellectus ibi minima fortuna: vt superius dictum est.

¶ Ad igit. pbiat accidere alicui deinceps talia multotiens nō q. hoc oportet: sed q. dale vtiq. erit vtiq. cū bos semper longa lacere. Nā quis igitur nō sunt impetus in anima: hi quidem a rationatione: hi autem ab appetitu.

¶ Ad igitur accidere pbiat & c. post q. pbus determinauit quid est fortuna: & ostendit qui sunt bene fortunati & hac recta pte huius libelli declarat in quibus impetibus: vel circa quos impetus habet esse bona fortuna circa quod tria facit: quia primo ait: q. in ipsa anima sunt diuersa genera impetū. secundum de de ordine dictorū impetū ad inuicem. tertio declarat qualiter circa illos impetus habet ēē

De bona fortuna.

bona fortuna. Secunda ibi. et primi ipsi. Tertia ibi. Si quidem ita sunt continetur sic que non sunt supra qualiter sunt aliqui bene fortunati. Ad quod dici potest: quod hoc est propter impetus: quos habemus in anima nostra. ideo ait quicquid igitur prohibet accidere alicui deinceps talia. i. tales ipse? multoties non quia hoc oportet. i. non quod? sed hoc impetus sit necessarii: et oportet nos agere: sed tale aliquid sunt huiusmodi impetus quale utique erit cubos iacet non quid igitur sunt ipetus. in anima secundum quos inclinantur si cur prout inclinari. talos: ut iaceat super longa sunt. g. tales ipetus in anima sunt plura genera talium ipetuum: quod hi quidem sunt a rectitudine. i. a ratione hi autem ab appetitu. Notandum autem quod corpora cubita: virtuta tarilli si sunt in una parte logiores: quod in alia: et etiam latiores habet quando paritate: ut iaceat super longa vel secundum partem latioris. ista tria puitas non inducit necessitatem: quod contingit aliqui tarillos cadere: et iacere non super superficiem logiores vel latioris: tales g. sunt ipetus in anima. ma quales utique est: quod prout cubos super longa iacet. Nam semper cubi habet puitate: ut iaceat longa non tamen actu semper longa iacet sic: nos habemus? puitate quando ut agamus: sed impetus possumus: tamen aliquando propter impetus agere.

Et primi ipsi sunt. Natura quidem sed propter concupiscentiam: delectabilis et appetitus. Natura quidem ad bonum tendit semper.

Deinde cum dicit. Et primi ipsi dat ordinem inter dictos imper? existens in anima. d. quod et primi ipetus ipsi sunt: qui sunt natura quedam. i. qui sunt naturales: quod autem naturales ipetus sunt primi patet si consideremus? quod et appetitus propter concupiscentiam delectabilis. f. naturalis natura quidem. i. naturalis semper ad bonum tendit: ergo intentio propter quod semper natura tendit: et redit ad bonum. ideo ipetus naturales sunt priores aliis. Dubitaret forte aliquis: ut ipetus a natura sunt alii ab appetitu: videlicet quod non: quod secundum philosophum ideo natura sunt aliqui bene fortunati: quod absque ratione concupiscunt: et hoc? tunc? sic ut ostendit: sed non eorum propter hoc aliquid bene fortunati nisi ipetus quos habemus in anima secundum quos delectamur: et concupiscimus: quod ostendit et ostendit nobis naturalis g. id est ipetus appetitivus: et naturalis circa hoc? et querit? utrum id sit imper? rationis? et naturalis: videlicet quod sic: quod secundum philosophum ut habet infra bona fortuna non solum est circa concupiscere: que ostendit etiam circa intelligere: et consistit quod ostendit? cum bona fortuna sit ab ipetu naturali g. circa rationem: et intellectum est dat ipetus naturales: quod non eorum nisi id est ipetus naturalis: et rationis. Oppositum tamen huius propter philosophum dicentem super: quod ubi plurima fortuna ibi minimum intellectus? et magis est impetus naturalis secundum quos fortunare agimus: ratio imper? ille est minimum intellectus? et minus secundum rationem. Ad idem idem est impetus naturalis: secundum rationem. imo hi imper? quasi ex opposito dicitur videtur ex hoc etiam apparere potest non esse idem impetus naturalis: et appetitus. Nam cum bonum apprehensum sit motum voluntatis: non videtur posse esse aliquid impetus in voluntate qui non preexistat in intellectu. Quare si non est idem impetus naturalis: et intellectus huiusmodi ipetus non erit impetus appetitivus. Oportet enim aliquem impetum naturalem esse intellectum si prout aliquid naturalem impetum esse appetitivum: dicendum quod rationem considerari potest: vel ut ratio est: vel ut est natura quedam: et voluntas: ut voluntas vel ut est natura

quedam sic imaginari debemus: quod cum deus moveat naturam totam movere habet voluntatem: et intellectum nostrum principium autem: et primum motum voluntatis: et intellectus nostri est ipse deus: cum ipse sit primum: et deus movetur in virtute eius. ideo philosophus infra dicit quod principium rationis non est ratio: sed aliquid aliud melius? movetur et sic ipse aliquo modo movetur oia: sic movetur id divinum quod est in nobis. i. movetur intellectus: et rationem nostram. Que quod divinum dici potest dicamus g. quod cum deus movetur: et omne agens agat: et moveat: ut est in actu rationis nostra dupli? poterit moveri. primo ab eo: qui est deus: actu: ut ab ipso deo: quod est actus cui non est amita potentia. sed moveri poterit a seipsa: ut est cum ratione nostra facta in actu per principia movetur seipsam ad intelligendum conclusiones rationis autem sic: et sic mota: non eodem modo se habet. Nam ut est mota a seipsa magis est ratio: ut ratio: quia hoc modo a seipsa movetur in actu: rationem ad discurrendo a principis ad conclusiones tendit: sed ut movetur a deo magis ratio est: ut natura movetur. n. ratio nostra adeo ut est natura quedam tota natura. n. et oia res naturales dependet ab hoc principio quod est deus iuxta id rii. meth. ab hoc. n. principio dependet: et natura ipse. n. deus quod naturas alias condidit nobis naturalis rationem indidit propter quod ipse est deus: quod movetur naturas singulas movetur naturam rationem nobis naturalis inditam. Et ergo tria sunt inter potentias naturales: et rationales ut tradit philosophus. in meth. quia naturales sunt magis determinate ad unum: rationales vero ad oppositum in promptu est: et dubitationem habere non potest quare ratio mota a seipsa dicta est ratio ut autem mota est a deo dicta est natura. Nam ut movetur a deo magis determinate et directe tendit in unum: sed ut movetur a seipsa non sic determinate in unum. Et ergo. querit? utrum imper? dici possent naturales. dici debet: quod impetus facti a ratione: ut est ratio: et ut movetur a seipsa sunt rationales: et secundum tales non prout esse fortuna propter philosophum huiusmodi ergo. ipetus dictum est: quod ubi plurimus intellectus: et ratio ibi minima fortuna sed ipetus facti a ratione non ut est ratio: et ut movetur a seipsa sunt rationales: sed ut est natura quedam: ut movetur a deo dici prout naturales: et secundum hos ipetus habet fieri bona fortuna. Nam cum deus semper ad bonum dirigat sequendo tales impetus dirigimur: ut ostendit? et consequimur bonum finem. Solita g. questione quod rationales impetus naturales sit delectu potest patere quod voluntarii impetus naturales etiam dici possunt: Nam sicut ratio potest moveri a seipsa ut cum facta est in actu per principia movetur seipsam ad cognoscendum conclusiones sic voluntas causa est facta in actu. per finem movetur seipsam ad volendum per ea qua sunt ad finem. finem. n. in operationibus: et voluntatibus se habent sicut principia in demonstrationibus et speculationibus: ut vult philosophus circa finem secundum philosophum. Rursus sicut ratio nostra movetur a deo: sic et voluntas nostra adeo moveri potest. Unde sicut est considerare rationem: ut ratio: ut cum movetur a seipsa: et rationem ut natura: ut cum movetur adeo sic est considerare voluntatem: ut est voluntas et ut movetur a seipsa: et non sic determinatur ad unum: et ad bonum: sicut prout movetur: ut est natura et ut movetur a deo dicitur voluntas: ut voluntas ut movetur a seipsa: et ut natura ut movetur a deo: quia ut movetur a seipsa non sic determinatur ad unum: et ad bonum: sicut prout movetur a deo erunt itaque quidam impetus voluntarii: et secundum tales non est bona fortuna: sunt autem alii impetus in voluntate non ut voluntas est: sed ut

natura et ut mouetur a deo: secundum tales habet esse bona fortuna aduertendum autem: quod sicut circa voluntatem distinguimus imperius sic circa appetitum, scilicet huiusmodi imperius distinguere possumus. Nam per sensitiuum appetitum alii qua naturaliter concupiscimus et habemus ad ea imperius naturales rursus: quod huiusmodi appetitum est appetitus natus obedire rationi habet fieri circa ipsius imperius rationales bona aut fortuna non pertinet circa imperius istum appetitum: ut sunt rationales: sed ut sunt naturales est ergo diligenter notandum: quod cum plures distinguunt imperius appetitus per rationales non loquuntur de imperio intellectivo: sed de sensitiuo. Nam ut infra dicetur si imperius voluntas sunt alii quomodo alii ab imperio rationabilibus in eis sunt alii sic ut per se diuersificet bona fortuna per ergo quare circa huiusmodi imperius habet esse bona fortuna: quare non: et per quare imperius rationales: et appetitum sunt naturales: et quare non veritas aut argumentorum per se sufficienter manifestata est per ea que dicimus: et declaramus in principali solutione. Alteri forte dubitaret aliquis verum se quis habet sequentia: quod si natura semper ad bonum tendit: quod imperius naturales alius sunt priores. Dicendum quod maius non habet eam efficientem: sed deficientem. Ad id autem non est nisi primatio boni. Prius autem de se est non ens: ut de primo philosopho: et quod effectus terminatur ad aliquid esse prius: quod de se non ens non effectus debet defectus quanto igitur aliqua causa tendit in bonum: tanto est effectior: et effectiuior: quanto magis a bono deficit tanto est defectiuior: imperius ergo illi per quos magis tendimus in bonum sunt a causa principaliter effectior. Et ergo, quod sunt a causa prior: et principaliori sunt priores: et principaliores imperius naturales sunt quos semper tendimus sunt a causa prior: et principaliores: sunt ab ipso deo et per se sunt priores: et principaliores quod declarare volebamus.

Si itaque quidem sunt bene nati: quemadmodum in doctis non scientes que oportet: sic bene nati sunt et sine ratione imperius faciunt secundum quod natura apta nata est et concupiscit et hoc: et tunc: et sicut oportet: et quando isti indigent. Et si contingat insipientes existentes et sine ratione: quemadmodum et bene erunt non dociles existentes. Tales autem benefortunati erunt utique. Deinde cum dicitur. Si itaque quidam inquit: vel ostendit quod circa predictos imperius habet esse bona fortuna. Ad cuius euidentiam sciendum quod ut per philosophum habet imperius appetitus est bona fortuna. Nam imperius appetitus: ut sunt appetitus: vel ut sunt rationales non pertinet esse fortunatus: de qua hic loquitur: sed ut sunt naturales: sic etiam circa imperius rationales non ut rationales sunt: sed ut sunt naturales habet esse bona fortuna. primo ergo ostendit quod bona fortuna circa imperius appetitus, secundo ostendit per philosophum imperius ad imperius rationales: et inquit an circa huiusmodi imperius contingat esse bona fortuna. secunda ibi in alijs itaque quod circa philosophum. d. f. Nam primo ostendit quod circa imperius appetitus habet esse bona fortuna: ut sunt naturales. secundo ostendit circa huiusmodi appetitum non esse: ut sunt rationales. Ad euidentiam autem prime premissae ostendit quod appetitus noster. sic est rationalis per essentiam: tamen rationalis per participationem in quantum est appetitus natus obedire rationi. Si ergo cum bona fortuna circa imperius appetitus hoc est sic naturales: non sicut rationales. per quod b

per philosophum in d. par. q. primo ostendit bona fortuna esse circa imperius appetitus: ut sunt naturales. secundo ostendit eam non esse circa huiusmodi imperius ut sunt rationales. se cunda ibi: et in illis in quibus circa philosophum. d. f. q. dupli per philosophum dicitur si itaque quidam sunt bene nati: et sine ratione imperius faciunt: sed quod natura apta nata est moueri et concupiscit: hoc quod ostendit: sic et quod: ut ostendit si habet dirigentem: bene agere: et si dirigat eos esse insipientes et errantes: et sine ratione quemadmodum et bene dicitur est: quod sunt sine ratione: quod tales sic se habent erunt non dociles et errantes tales autem bene fortunati sunt quodque naturalis sine ratione dirigunt: et bene agunt: ut in pluribus erunt utique igitur tales bene fortunati natura. i. per naturales imperius: ergo bona fortuna circa imperius appetitus non ut sunt rationales cum sit sine ratione: sed ut sunt naturales ut est per habitum manifestum. Notandum autem quod nullus potest doceri qualiter sit bene fortunatus. Nam si in aliqua dirigamur: quod doceri dirigamur in illa a ratione: ut est ratio: ut ratio est nostra: et ut mouet a seipsa: sed cum bona fortuna sit circa imperius: qui non sunt in parte nostra sed ut ad deum mouemur talia non cadunt sub doctrina: nec sub ratione nostra: ut est ratio: quare bene fortunati non sunt dociles: quod nullus potest doceri qualiter fortunare agant: sunt tales errentes sine ratione: et in re fortuna non cadit ratio: et bona fortuna non est circa imperius appetitus: ut sunt rationales.

Aut multipliciter dicitur bona fortuna. Nec quidem enim operantur ab impetu et preelicientibus operari: hec autem non: sed continue.

Deinde cum dicitur. Aut materia adducit secundam rationem ad idem et sumit hanc de ratione quas habet bona fortuna: de qua huiusmodi intendit: que est quasi prima: et dicit ad bona fortuna de qua agit in sebo philosopho: dicit ergo quod aut multipliciter dicit bona fortuna. Nam huiusmodi quod operatur ab impetu. scilicet naturaliter: et preelicientibus sic operatur aut videtur bona fortuna disformis non sic operatur ab impetu naturali: nec apud electionem sed magis per rationem. Nam aliquando aliquis preeligit ut per unam viam et eam eo ignorante fortuitum: et casualiter vadit per aliam viam et dicitur: quam habet bona fortuna quod est continua ad aliam quod habet ab appetitu naturali: et ab appetitu felicitate: et non illa per hanc bona fortuna esse circa motus appetitus: ut sunt naturales: et ut sunt appetitu naturali. Notandum autem quod si liber huiusmodi duarum rationum adduci possit ad bona fortuna per philosophum esse circa imperius appetitus non ut sunt rationales: sed ut sunt naturales. possent tamen huiusmodi rationes sic distinguere. Nam qui dicit appetitu naturale dicit dicit. dicit enim naturale et appetitum. prima ergo ratio magis probat bonam fortunam esse ac impetu naturali. unde et ibi magis de naturali impetu huiusmodi. hec autem magis probant bonam fortunam: de se circa appetitus appetitus unde et hic fit mentio de preelictione que pertinet ad appetitum: et voluntatem ita huiusmodi rationes simul sumptae probant bonam fortunam esse circa imperius naturales appetitus. Dubitaret forte aliquis: quare non videtur quod in preeliegendibus possit esse aliquid fortuitum. Nam electio videtur esse conclusio consilij. Nam propositio nobis sine consilio et eligimus ea que sunt ad finem: sed circa fortuna non fit consilium ergo: ut quod euentus fortuiti non sunt a preelictione dicitur quod preeligare est de duobus alteri preoptare tunc enim dicit aliquis eligere quando inuenitis

De bona fortuna.

pluribus vijs alteram istam appetat: sed hoc aliqui
pungit i vte pñho: rñe: cū hoc ē: nō est a fortu-
na: aliqñ aut qñ alterā viā eligit nullā rñes habēs:
qñ sic agat: s; solū sequēs ipetū: dicamē cordis diri-
git in opationē illā: ideo dicebat sup: a qñ sigs iterro
get sic hñes ipetū pñ qñ placet tñi hoc opari inger
nescio: s; pñ mñi. Ad ergo oīs electio ē pelusio pñ-
lij nec qñ eligerit aliqd scit assignare rñes: quare sic
eligit fortuna iqd qñ est aliqd sine rñe ē poterit cir-
ca pñelectōes factas nō ē cōsilio: nec ē rñe: sed
ē impetū: per hoc pñ solutio ad obm.

Et in illis in quibus ratiocinasse videtur
dirigunt: et bene fortunati egisse aiunt.

Deinde cū dicit. Et i illis in quibus ostēsa bonā for-
tūa ē: circa ipetū appetitōis: vt sunt naturales oñ
dñt cā nō ē circa hū impetū: vt sunt rñales circa
qd tria facit. pñ qñ tripliciter pbat inrēti. scdā ibi rñra
qñ in bis. tertia ibi rñatio autē. d. qñ rñ in illis ne
gotijs: in qñ bñ fortunati male rñcinasse vidēt di-
rigit: et bene fortunare eos egisse aim: ergo sup: a bo-
na fortuna nō est ab hñōi ipetibus: vt sunt rñales
Morādū autē: qñ i eis in qñ dirigimur co. qñ rñe se-
quimur cū bene rñcinamur bñ dirigimur: si est ma-
le: male quare si aliqui male rñcinādo pñgit nos bo-
na adipisci bñ fortuna nō erit circa impetū: vt sunt
rationales.

Et iterum in bis si voluissent vtqz secun-
dum minus sumpsissent bonū. Illos quidē
igitur bone fortunare agere pñter naturā cō-
tingit. Impetus enim et appetitus existens
cuius oportet direxit.

Deinde cū dicit. Et itē i bis. Adducit ad bñ
secūdas rñes. d. rñes i bis. i. hñōi agibilib' nō vo-
luisse vtqz s; qñ fuerāt rñcinati: et pñcōsiliati min?
sumpsissent bonū. i. nō ita bñ eis pñgisse sequēdo vo-
luntatē rñales: vel sequēdo rñe cōsiliū qñ nō ē ē
fortuna ē: s; impetus rñales idco pñcludit: qñ igit
illos qdē sic agētes pñgit bñ fortunare agere pñ na-
turā. nō pñter rñes: i. talib' n. ipetū et appetitū natu-
ralis existens direxit eos.

Ratiocinatio autem insipiens et eos qui
dem qui ab hoc: quando quidem ratiocina-
tio non visa recta esse: fortuna autem ipsius
causa existens cōcupiscentia ipsa recta existē-
te saluamur: sed est quando propter cōcupiscē-
tiam ratiocinatus est: verū tamen sic et infor-
tunate egit.

Deinde cū dicit. Rñcinatio autē adducit ad bñ
idē tertiā rñe. d. qñ rñ: aut aliqñ est insipiens: et eos qñ
dē bñ. i. circa bñ agibile circa qd ē rñcinatio insipiens: et
tūc qñ quidē rñcinatio ē visa ē nō recta fortuna autē
ipsius eris cā: cōcupiscentia ipsa erit recta salua-
uit pñgit. n. aliquos saluari: et bñ agere circa aliqd
agibile circa qd insipiens rñcinat: et tūc quādo nō re-
cte rñcinat nō ē fortuna ē fm ipetū rñales: sed na-
turales ipetū et appetitū si sunt fortuiti hoc est vt
sunt naturales nō vt rñales. imo pñgit aliquādo
qñ rñ pñdit fortuna bonā ideo subdit qñ qñ. i. aliqñ
qñ pñ cōcupiscentiā. i. pñ bñ qñ cōcupiscit: et vult ali-
qd rñcinat: est qualis debeat agere. i. illud verūta-
mē sic. i. sequēdo rñes et infortunare agit. i. pñgit il-
lus infortunare agere: qñ nō ē: si fortuna ē: circa i

petus: vt sunt rationales.

Alijs itaqz quomodo erit bona
fortuna secundum eusiam appetitū
et concupiscentie. At vero si hic bo-
na fortuna dicitur: et ibi cadē: aut plu-
res bone fortune.

Alijs itaqz quō et postqñ ostēdit plūs
qualit' bñ ē bona fortuna circa impe-
tus appetitū: in pñ ista: vt dicebat cō-
parat ipetū appetitū ad rationales: et i-
quiri an fm tales impetus habeat esse bona fortu-
na circa quod tria facit: quia primo comparat hos i-
petus ad illos. secūda inquiri vniuersaliter de im-
petibus tam appetitū: qñ rationalibus. Utrū cir-
ca eos habeat esse fortuna. Tercio specialiter desce-
dit ad impetus rationales inquires vtrum fortuna
possit esse fm impetus illos. scdā ibi. Quādo au-
tem videmus. tertia ibi huius quidē vtqz dubita-
bit: cōtinuetur autem sic dictum est qualiter habet
esse bona fortuna fm impetus appetitū. Sed in
alijs itaqz appetitionibus vt in appetitionibus ra-
tionabilibus qualiter erit bona fortuna erit ne su-
pra secūdam tales impetus secūdam entiam. i. secū-
dam bonam cōscientiam appetitū cōcupiscentie me-
rito enim dicit vtrum in alijs impetibus valet in ra-
tionibus sit bona fortuna prout videmus eam esse.
secūdam impetus appetitū vel secūdam cōsiliū
tiam appetitū: et subdit qñ ar vero. si hoc idē sit cir-
ca hoc: vt circa impetus appetitū est bona for-
tuna et fortuna dupl' et ibi idē circa impetus ratio-
nales erit eadem idē erit eodem mō. dupl' fortu-
na: autē erit plures bone fortune tñ circa impetus
rationales: qñ circa appetitū. Morādū autem qñ
circa impetus appetitū contingit aliquos bene
fortunare agere: vel raro: et discontinue: vel plures
et quasi cōtinue. Illam causā aliquis agit sequēdo
appetitū: vel impetū appetitū: et nescit rati-
onem assignare. Quare sit agat: si cōtingat ipsum di-
rigi et adipisci bona erit fortuna: et si hoc contingat
valde raro erit omnino casuale et a fortuna petus
discontinua: et si sic agendo sepe ei bene accidit dice-
re esse. quasi a fortuna cōtinua. duplex ē erit fortu-
na vel bona fortuna: et si cōtingit eam esse duplicem
circa tales impetus. Multo magis erit duplex vel
etiam essent plures bone fortune circa impetus ali-
os: vt circa rationales. Morādū etiam qñ philoso-
phus sic loquitur hic cōfute de impetibus rationa-
libus nominādo eos impetus aliquos: quia cum su-
pra distinxisset impetus: qñ alii sunt ab appetitū: alij
a ratione. postqñ iam determinauerat de impetibus
appetitū factis est ipz ompti: vt p ipetū aliquos
intelligamus rationales qui supra distīcti fuerant
cōtra appetitū. Dubitaret forte aliquis quare
valet b cōsequētia: qñ si duobus modis pñgit ef-
se bonam fortunam circa impetus appetitū: qñ to-
tidem modis: vel etiam pluribus cōtingit eam esse
circa rationales. Dicendum qñ appetitū dicitur.
dupl' vno modo pro sensitiuo: alio modo pro intel-
lectiui: et in quocumqz modo accipitur semper ali-
quo modo veritatem habet: qñ hic a philosopho di-
citur. Itaqz si accipitur appetitū pro sensitiuo tūc
non habet dubium: qñ huius appetitū quantum
est de se: quia semper est determinatus ad vnum

ideo bunta hñcia ipetus sensitiuū absq; rōne quasi n̄
cōparant nisi dēterminatē & ex tali naturali structu:
& i suis cōpationib; magis agūt: q̄ agūt. in hoie v̄e
ro. si hñmōi appetit? est alio: & si ē susceptiuū virtutis.
hoc nō ē ppter se: s; ppter rōnē cui ē apt? natū ebe
dū: quare si ppter hñmōi appetitū nō dēterminamur ad
aliquid dēterminatū sicut aialia alia: s; possum? agere sic
& alii hoc ē s̄m q; hñmōi appetit? aliquo mōdō rōnē p̄ci
par: vt ergo sit ad vñū dicere: q; sēp p ipsam rōnē
multomin? dēterminamur ad aliquid p̄ticularē agēduz
& q; hui? appetit? p̄ticularior: ē q; rō: & q; q̄to ē p̄ticularior?
& magis dēterminatā tanto p̄tiora. fortuna
p̄t̄ igitur circa id. s; circa hñmōi ipet? appetitiōis
duob; modis p̄tigit ēē fortunā totidē: vel ē plurib;
modis p̄tigit ēē circa rōnāles nō ē dubiū. q; qd d̄r
appetitū sensitiuū: s; si sit qd d̄r appetitū intellectiōis
ei d̄r. q; nō ē intētiōis p̄t̄i distiguit iter ipet? appē
tit? intellecti: ipet? rōnā: q; h̄i ipet? & illi d̄inerfisi
ēt fortunā. Illa circa rōnē p̄t̄e speculatiuā nō p̄t̄
git ipet? ēē cū hic igit p̄t̄us loquat? d̄ ipetib; circa agē
dilia secūdu quos p̄tigit fortunare & ifortunate agere
si talia referunt ad rōnē o; ea referri ad rōnē p̄t̄
ctici: q; rō ē p̄t̄ctica cū qd se erēdit ad volūta
tē loquēdo de appetitū intellectiū nō ē distinguendū.
Iter ipet? appetitiōis: & rōnāles. Illa & illi ipetū: & illi
si sunt aliquo mōdō alii non tū sunt sic alii: q; h̄eant d̄i
uerficare fortunā vult. n. p̄t̄us dicit: q; inobis sūt
duplices ipet?: q; qd sunt appetitiū: vt illi q; sequi
tur volūtatē: vel appetitū intellectiū: s; cū appetit?
intellect? de se sit magis q̄ sensitiuū: & nō sic dētermi
net ad agēdu sicut ille si circa ipet? appetitiōis p̄t̄igit
duob; modis fortuna totidē: vel plurib; modis p̄t̄
git circa intellectiū.

Quoniam autem videmus preter omnes
scientiam & rationationem recte bene for
tunate agentes quosdam: manifestum quia
altera vtiq; aliqua erit causa bone fortune.
Illa autem vtrum bona fortuna est aut nō:
quare concupiscit que oportuit: & quando
oportuit.

Deinde cū dicit. Quoniam autem videmus inquit vlt
de oib; ipetib; tam sensitiuis: q̄ intellectiuis vel tam
appetitiuis: q̄ rōnālib; vtrū circa eos ēē possit for
tuna circa: qd tria. s. q; p̄mo q̄rit: an aliquid sit a fortu
na. scdō arguit ad qd nē: p̄positā ostēdēs s̄m nullo i
pet? ēē fortunā: & nihil ēē a fortuna. Tercio soluit hu
ius qd nē. scdā ibi rōcinatio quidē. tertia ibi itaq; quid
dē dicit q̄ q̄rit autē videmus p̄t̄e oēm sciam: & rōnē quos
d̄i recte bñ fortunare agētes. Manifestū est: q; vti
q; altera alia erit cā bone fortune. i. boni effect? for
tuiti illa autē cā boni fortuiti ē bona fortuna aut: vt ē
bona: si que concupiscim? que oportuit: & q̄i oportuit:
quare vtrū hoc sit a fortuna vel nō sit a fortuna vi
dendum est.

Rationatio quidē humana nō vtiq; hu
ius causa. Ad enim vtiq; omnino sine ratio
ne hoc neq; naturalis est cōcupiscētia: sed
corripitur ab aliquo. Bonofortunate qui
dam igitur agere videntur: quia fortuna eo
rum que preter rationem causa: hoc autem
preter rationem: preter scientiam enim & q

vinum aliter: aliter videtur propter hoc.

Deinde cū dicit. Rōcinatio quidē finis. a qdē vtrū
aliquid sit a fortuna: & vtrū ipso: fortuito: q̄ vident
esse a fortuna sit fortuna cū. hic arguit ad qd nē p̄po
sitā ostēdēs s; nullo ipet? ēē fortunā: n̄l ēē a fortu
na. d. rōcinatio qdēs humana. i. ipetū i hoie facit a
rōnē nō vtiq; erit hui? cā videlicet: q; sit aliquid cāus
a fortuna. nō. n. vtiq; h̄i. hñmōi ipetū cū sit rōnālis
sit oīo sine rōnē & subdit: q; neq; naturalis concupiscē
tia corripit. i. tollit ab aliquo: vt p̄taria fortuna au
tē nō sic tollit: vel tolli pōt q; s̄m nullū ipetū h̄i ēē for
tuna: neq; s; rōnāle: nec s; appetitū s̄m concupiscibi
lē aliquid ē a fortuna: s; aliq; quidē igit v̄t ēē bñ fortu
nare agere: q; fortuna ē cā eoz q; sunt p̄t̄e rōnē h̄i at
q; ē p̄t̄e rōnē est p̄t̄e sciam: & vlt̄ videt? ēē a for
tuna p̄t̄e h̄i. q; ignoam? cā. Dubitaret forte aliq;
q̄tis concupiscētia naturalis corripit ab alio dicēdū
est aut naturalis q; qdā sunt q; ab hoc cū: quoz p̄t̄a
ria naturalis concupiscim? & n̄ p̄t̄e assuefactionē sūt no
bis delectabilia: eoz p̄taria sūt nobis trita vt na
turalis abhorret appetitū v̄t comedere carnes hūa
nas: & n̄ sunt aliq; adeo bestiales: q; delectabile ē
h̄i agē & tristat? cū p̄t̄at? p̄t̄e rōcinatio arguit b. rō: q;
fortuna circa quā nil pōt sacre cōsiderari: q; nullus
pōt dicere: vel assuecere ēē fortunā: & ifortunatus
nō pōt ēē s; impetū: vel s; concupiscētia nec ēē s̄m ipe
tū illū rōnāle poterat ēē fortuna cū sit sine rōnē: qua
re nihil erit a fortuna: s; vident aliq; ēē fortunā: q; vi
dent ēē p̄t̄e rōnē: & ignoam? eoz causam.

Itaq; iste quidem sermo nō ostēdit q; na
tura benefortunate agere agatur. Sed q; nō
omnes qui videntur benefortunate agere p
pter fortunam dirigitur: sed propter naturā
neq; q; non sit fortuna causa nullius ostēdit
Sed nō omnib; quoz videntur.

Deinde cū dicit. Itaq; iste qdē soluit ad qd nē p
positā. d. q; itaq; iste qdē sermo nō ostēdit q; bñ fortu
nate agat natura. i. a natura ita q; natura sit suffici
ens cā effect? fortuiti: s; solū ostēdit h̄i p̄mo: q; nō dēs q;
v̄t bñ fortunare agē dirigit? & bñ fortunare agunt
p̄t̄e fortuna: sed p̄t̄e natura: v̄t p̄t̄e aliquid alia dēter
minatā cā: & subdit: q; neq; rō facta: neq; s̄m p̄t̄e
et? ostēdit q; fortuna nō sit cā nulli: s; q; nō sit oīo q;
v̄t ēē cā. Hōtā dū at q; l̄ multa attribuit? fortune quo
rū ignoam? cā: & multa credam? ēē fortunā q; nō sunt
fortuna: & ipetū naturalis aliq; nō p̄t̄e p̄t̄e a no
bis: & l̄ concupiscētia naturalis possit corripit p̄t̄e
corruptōes ipediti p̄t̄e multi effect? fortuiti nō tū p̄t̄e
hoc h̄i: & nihil sit a fortuna neq; q; fortuna nulli sit cā
sed q; fortuna nō ē cā oīo: quoz credit? cā ēē nō q; oīa
reducit? i natura. i. dēminatā cā: naturalis. & s; mul
ta reducit? i cā dēminatā: vel fortunā ēē autē h̄i
dubitā dū. quas p̄t̄us h̄i negare v̄t fortuitos ēē a na
tura & bonā fortunā. Naturā quā dā supra p̄t̄e dē dē
debat? s; hoc superi? sufficiens soluebat. vbi diceba
tur q; bñ fortuna ē aliq; mō na: v̄t qdā q; ēē pōt ab i
petū naturalis: & nō ē natura quē dā: q; natura que est
cā determinatā: & per se nō est sufficiens ratio effec
tuum fortuitorum.

Hoc quidē vtiq; dubitabit aliquis: vtrū
fortuna causa huius istius qd est cōcupiscē
re: qd oportet: & quādo oportet. Et sic qdēs

De bona fortuna.

omniū erit: etenim eius qd est intelligere ⁊ cōsiliari. Ad enim cōsiliabā cōsiliāns ⁊ an requā cōsiliaret: sed est principii quoddam. Neq; intellexit intelligens priusquam intellexeret: ⁊ hoc in infinitis. Non igitur eius quod est intelligere intellectus principii: ne q; cōsiliandi cōsiliū.

Deinde cū dicit. Hoc quidē vtiq; dubitabit descendit spūter ad inquirendū qualiter circa impetus rōnales hz esse bona fortuna. circa qd duo facit: q; primo facit qd dictū est. secūdo ex his ostēdit rōnabile esse qd circa bonā fortunā cōiter tāgebant ibi ⁊ ppter hoc qd aliū circa primū. d. f. q; primo pmitat qdōne hanc. Cū circa intellectū: siue circa impetus intellectus habeat cō bona fortuna. secūdo exequit de qdōne illa ibi. Ad. n. cōsiliabit dicit q; p quidem vtiq; dubitabit aliq; vtiq; fortuna sit cā iū hui? i. iū hui? qd est pceptū: qd os. ⁊ qū os. Aut sic qdōne fortuna erit cā oīs vt ipi? cōcupiscere: ⁊ cū qd est intelligere piliari. Notandū aut: q; cū loq; de ipe tu appetitū appellabit ipius pceptū: q; pceptū appetitū nō intelligit nisi ipe factū circa appetitū sensibile. Rursus cū loq; de ipe intellectu appellat ipm intelligere: ⁊ piliari. Ad cōsiliū ppe sumptū nō respicit nisi agibilia. ⁊ rōnem practica: ipe sum fm quos hz esse bona fortuna solū habet esse circa intellectū practica vult q; pbus qreere vtiq; bona fortuna sit solū circa appetitū sensitiuū: vt circa pceptū: vel sic etiā circa appetitū intellectū: ⁊ circa voluntatē siue circa piliari: circa intellectū practica q; se extendit ad voluntatē. Dubitaret forte aliq; vtiq; bona fortuna hz esse circa intellectū: piliari. Dicendū q; siue speculabilib; distinguat intellectus: ⁊ scia q; intellectus est principii: scia vero pceptionē sic ⁊ in agibilib; distinguat intellectus: ⁊ cōsiliū: q; intellectus respectu finis: vel cognitio q; sciam? de fine. cōsiliū vero respectu eor: q; sunt ad finē. Est. n. finis in agibilib; quāsi principia ea vero q; sunt ad finē qualis cōclusio. Ad ergo fortuna possit q; nobis pponam? bonū finē: ⁊ q; bonū eligam? ea q; sunt ad finē sequit vt circa piliari: intellectū dicatur esse fortuna. Deinde cū dicit. Ad. n. cōsiliabit exequit de qdōne predicta circa qd tria facit: q; pmo pbat intellectū: ⁊ cōsiliū nostrū reduci in aliq; aliud principii. secūdo pcludit q; circa h oia: vt circa intellectū: cōsiliū ptingit esse fortunā. scio manifestat qd dicitur: ⁊ specificat alia q; est illud principii in quod omnia alia tria reduciuntur. secūda ibi igitur quidem aliud. tertia ibi: est aliud. dicit q; nō. n. cōsiliabit cōsiliāns: ⁊ hoc an regit piliari: sed est principii quoddam ipius cōsiliū. Neq; intellexit intellectū priusq; intelligeret: ⁊ hoc in infinitis. Ad ergo cū: qd est intelligere est intellectus principii neq; ipius piliandi principii est piliari. Notandū autē q; cū intellectus noster nō semp actu intelligat os ipsum reduci in aliq; aliud principii. Ad si intellectus: qui nō actu intelligit reducere in seipsum tand; in principii sequeret: q; intellectus intellexerit: priusq; intelligeret. Ad omne agēs agit: vt est in actu: quare si intellectus noster: q; non intelligit reducere in aliq; intellectū oportet cō intellectus actu intelligentē: itaq; si intellectus noster nō intelligit in seipsum reducere anteq; incipit intelligere oportet ipsius esse actu intelligentē vt faceret se tale actu tale. Sed cū hoc sit in cōsiliāns principii in

qd reducere rō nostrā: intellectus noster nō est ipse intellectus. Sed aliq; intellectu melius. Notandum aut: q; si quis piliari: prius nō cōsiliat queret ab ipso quare nō piliatur: prius nō q; si diceret se habuisse piliari: vt piliaret cōsiliat: q; nō est abire in infinitū. ref. n. in infinitis si semp principii pcedendi esset cōsiliū erit igit principii considerandi: nō cōsiliū: sed aliq; intellectu melius cōsiliat.

Quid igitur aliud q; fortuna. Ita a fortuna omnia sunt.

Deinde cū dicit. Quid igit aliud pcludit ex dicitur circa oia talia ptingere esse fortunā ⁊ cōtinuet sic dictum est intellectus: cōsiliū nostrū reduci in aliq; aliud principii. Quid igit aliud q; fortuna. i. hoc dicere qd est aliud q; ptingere q; fortuna sit circa talia: itaq; omnia h sunt a fortuna. i. circa omnia talia tā scilicet circa intellectū q; etiā circa piliū coopera bue fortuna. Dubitaret forte aliq; vtiq; sequit h pna: q; si intellectus: ⁊ cōsiliū ipsum reducat in aliq; aliud principii q; oportet circa oia talia esse fortunā dicendū q; vt vult pbus. ar. in eth. Valū naturalit est post potentia unde in reb; eternis: fm ipsum non est malū neq; error: omne. n. malū: oīs error: fundat in aliq; potentia. Ad in actu vt actus est nō cadit malū: nec error: eo q; ipso q; intellectus noster reducit in aliq; aliud principii intelligit in eo esse potentia itas quēdā ⁊ pōt definita a pstitutione finis circa omne aut tale: qd est sic in potentia qd pōt dirigi: nō dirigi ptingere possunt casualia: fortuna quare bñ dicitur est: q; eo ipso: q; intellectus noster: ⁊ cōsiliū reduciunt in aliq; aliud principii circa omnia talia pōt esse fortuna.

Aut est aliq; principii: cuius non est aliud extra ipsum: aut quia tale secundus esse tale potest facere. Quod autem queritur: hoc est.

Deinde cū dicit. Aut est aliq; specificat: q; aliud principii in quod talia oia reducuntur ostēdens tale principii cō dō. circa qd tria facit fm q; hoc pbat triplici rōne. secūda ibi qd mot? principii. tertia ibi rōnis autē principii ptinget autē sic benedicta est intellectus: cōsiliū nostrū reduci in aliq; aliud principii q; aut est aliq; principii respectu cuius nō ē aliud extra ipsum: ⁊ hndi principii extra q; nihil ē cui? est principii primū. deus ipse: q; est talis fm cō. i. f. actus: q; semp actu intelligit: ideo pōt tale facere. i. mouere intellectū nostrū: facere impetū in ipso: vt aut intelligat: ⁊ vt actu piliat. subdit qd autē querit id est principii qd nos querim? in qd reducere intellectus noster: piliū nostrū: ⁊ h est deus ipse. Notandū autem rationis hui? in hoc piliare: q; deus semp est tale in actu: q; semp actu intelligit ideo pōt nos actu mouere: facere impetū in aia nostra: vt actu intelligamus. pponēdo nobis bonū finem: ⁊ vt bonum pcederet: eligamus ea que sunt ad finem. Notandū etiā nihil esse extra ipsum deū: q; sicut aia continet corp? ideo q; cōseruet ipsum vt ea receptibilitate corpus exprat: ⁊ marcescit sic deus multo magis cōtinet omnia: quia omnia in esse cōseruat: omnia ergo sunt in deo tand; in cōtinēre pseruante itaq; nihil est extra ipsum.

Quid motus principii in anima: palā quomodo in toto deus: ⁊ omne illud. Adouet. n. aliquo mō oia qd in nobis dñm.

C Deinde eu dicit. Quia motus principii adducit secundum rationem antecedentem nostrum intelligere: et consistit: vltimus motus facti in anima nra reducitur in deum tanquam in primum principium. d. igitur et principium motus in anima nra palam quod quicquidmodum deus est principium motus in toto vniuerso: et tunc illud. i. totum vniuersum reducitur in illud diuinum: sicut in ipsius deum: quod illud diuinum quod est in nobis: in ratione vltima aliquid nudo: mouet oia: et per consequens mouet intellectum nrm est principium faciens impetu: et motum in oia nostra: vt intellectus mouetur: consistunt. Et respondendo autem vltimus huius in hoc consistere: deus est principium ois motus ergo est principium: et mouet animam nostram ad intelligendum: perinde ad id: et si aliquid diuinum: est deus ipse: alia nostra mouet oia nostra ad bonum: est deus in oibus motus omnia i. huius finis. Qui si huius motus percipitur: sequitur diuinus impetus: et per adipsam bonum dicunt esse bene formati.

Rationis autem principii nō ratio; sed
aliquid melius. Quid igitur utiq; erit meli⁹
et scientia et intellectu nisi deus. virtus enim
intellectus organum.

C Deinde cum dicitur. Rōnis autē principii adducit ter-
nam rōnem. d. q. principii rōnis nō est rō. fed aliq.
melius rōne q. ymag. cri. meli' scia. ⁊ itellecū. ⁊ tō-
tū nisi deus vīr' est itellecū. i. vīr' itellecū est q.
quasi organū vīr' dci. **C** Horādi autē oīa entia re-
spectu pīmi sunt quasi qdā organa. ⁊ qdā infīra mo-
ta ab ipso. Quare si illud in qd reducitur itellecū est
mētius eo. ⁊ solus deus est simpl' supia itellecū. ⁊
sciam⁹ q. ipso solius est causare. ⁊ pducere itellecū
⁊ h itellecū noster est quasi organū ei' ergo omni-
nis impetus. ⁊ motus factus in itellecū nro. ⁊ in
anima nōstrā habet reduci in deū tanq. in pīnci-
pale principium.

Propter hoc q^d olim dicebatur:
bene fortunati vocantur: qui impe-
tū faciunt: dirigunt sine actione
existentis.

E propriè hoc: q̄ olim dicebat rē. post
q̄ plus ostendit qualiter: eē bona for-
tuna tam finis specis appetitus: q̄ intel-
ligitur q̄ veteris morē redit in deū tanq̄
principij eius et ita vincit in bonū finē. C. In p-
rta ostendit rōnabiliū esse q̄ cōter dicebat de bo-
na fortuna circa q̄ tria facit: quia pmo facit: q̄ di-
citur est. secūdo distinguit quē sunt specis bone for-
tune. tertio ostendit q̄ amplexio de q̄bō tradita sunt
materiali negotio iudicia. scda ibi manifestum itaqz
q̄m. tertia ibi pcutitur quidē igit circa bonā for-
tunā quare. C. Cōter tangebat psmū erit q̄ bona
fortuna est aliq̄d sine rōe. secūda erit q̄ bene for-
tunis nō expedit pssiliari. tertio erit: q̄ pō multoties
impeditur erat bone fortune. quarto qdē: q̄ bona for-
tuna credit: s̄ sperat prudentiā: et experientiā sapi-
entū. Quinto vero est: q̄ inspicitē ptingit magis eē
fortunatus: q̄ alios b. n. C. circa bonā fortunā cōs-
idit colluēter. I. deo circa principij. v. f. f. 5. q̄ arve-
ra esse b. v. de bona fortuna. secūda p̄ incipit ibi: s̄
pssiliari. tertia ibi. Qui autē rōnes. quarta ibi: bonū
prudēcia vera ibi videt. n. p̄mū dicit s̄ pmo q̄ p-
pter b. i. ppter ea q̄ dicta sunt ptingit verē et q̄ ois
cōter dicebat: q̄ bene fortunati vocant q̄ in fa-
ciant impetū. I. in impetū dirigit. I. dirigit in bo-

nū finem sine rōne existētes. Est ergo fortuna aliqd
siueratione: quia impetus ille: quē sequūt bene for
tunati nō factus est a rōne: sed a deo.

Et consiliari non expedit ipsis: habent enim principium tale q^d melius intellectu ⁊ consilio.

¶ Deinde cū dicit. Et cōsiliari verificat secūda cō-
mune dictū de bona fortuna. d. q. 7 cōsiliari nō expe-
dit ipsis bene fortunatis habere cōsiliū tale qd est
melius intellectu: et cōsumit. Nā habet deum ipsius di-
rectorem: et offensum est.

Qui autem rationem: hoc autem non habent: neque divinos instinctos hoc non possunt: sine ratione enim existentes adipiscuntur.

T Deinde dicit. Qui autē rōnes verificat. tertium
comune dicitū de bona forma vñ qd impedi-
tia est bone fortune. Ideo ait qui autē rationē supra-
sequitur. aut bō habet qd sint bene fortia nec ha-
bit inflicus diuinos. nō possunt b. i. nō possunt
sequi bonū finē per tales inflic. sine rōne. n. exis-
tere adificunt b. nō magis bonum finē. qd sunt in-
flics forunati. Morandū autem qd sicut hec magis
percipit naturalē inflic. qd hoies. qd magis agit
eos co qd hoies dedit rōnē qd intellectu impediunt
ne peperit sic tales inflic. sic iter hoies qui sapi-
entiores sunt aliquādo magis impediunt n. tales
inflicus percipit videt ergo ratio impeditus esse
bone fortune.

Et horum prudentium & sapientium ve-
locem esse diuinationem: solum non ea-
que a ratione oportet suscipere. Alij quide-
propter experientiam: hi autem propter co-
suetudinem in cōsiderando vti. Deo autem
per se hoc & bene videt: & futurum & presens.
Et quorum perit ratio: sic propter melicho-
liam & recte diuinantes.

¶ Deinde cum dicit. Et hoc prudentium verificat. ar-
gum. qd coit dici scilicet de bona fortia v. qd bona
tuna excedit prudentia. ¶ experientia hoies sapientia
d. f. q. 1. hoc. f. bene fortitudo. ¶ foloz. i. soli talium
pignit est diuinatione veloci. i. velocius prudentum
et sapientu hnt. n. bñ fortunati velocius et meliorum
diuinatione. q. meli diuina et vaticina de fine q.
sapientes. ¶ prudentes. ¶ Bene fortunatos nō os
scipere cam diuinatione q. est a rōne sed q. est a diu
nō instinctu q. superat oēm sensu. ¶ oēm intelligentia.
Quida habet diuinatione pp̄ experientia bñ autem
pp̄ p̄suetudinē quētingit eos vt i considerādo sed
deo per se et bñ videt et futurū. ¶ p̄his et a quoz rō
p̄ra nō sunt videri p̄ p̄per qd melancholici et accre
sunt diuinae q. f. tales magis p̄cipit naturales i
hinc. ¶ Notandū autē q. hōib nō sunt p̄ se nota sunt
ra. ¶ si aliqd de futuris coit bñ est vel q. dñi vire
runt et multa ergo sunt et pp̄ multoz p̄ritoz expe
riētia de futuris p̄curare p̄st vel si nō bñ vire
runt diligerēt et oñderauerūt p̄terita et dīcērūt et
aliis aca p̄terita. ¶ p̄ p̄suetudinē p̄derat Italia p̄
terita alia vniū de futuris. deus et nō pp̄ exp̄iē
tiā nec p̄ doctrinā nec p̄ p̄suetudinē sed per se sunt co
gnoscit p̄ria p̄terita et futura imo ea q. nō sunt et dñi
apud hoies rō nō peruenit sunt apud bñ. Sed oia

De bona fortuna.

alia sunt singulari. Et non singulari quare de meli⁹ pot⁹ dirigere i bonu sine q⁹ prudentia in experientia q⁹ cuq⁹ sapientu bñ g⁹ dictu est q⁹ bona fortuna q⁹ dicit diuina excedit et superat experientia sapientu. **M**o-
randu et q⁹ ppter hoc melancholia magis dicunt recte diuinae et de diti et affluu interiorib⁹ magis pceptu interioris mor⁹ et naturales illius. Et id recte per bñd⁹ intellectus et ipse possunt ptecurare et diuina ri quid eos oporteat agere in futurum.

Aidetur enim principium amissa ratio ne valere magis: et quemadmodum ceteri memorantur magis amissisq⁹ his qui visibilia virtuosius esse: quod memoratur.

C Deinde cum dicit. **U**ides aut principium verificat qntu q⁹ circa bona fortuna puenit ptingit v⁹ q⁹ simplices sunt magis fortunati q⁹ alii. d. q⁹ huius principii per q⁹ diuine mouemur et instigamur ad bonu sine videat magis valere amissa rone quare et quem admodu et ceteri amissis quide his qui sunt ad visibilia magis memorant et ptingit virtuosius et stabilius ee q⁹ memorat sit supra simplices amissa rone et non de diti exteriorib⁹ agibilib⁹ magis pceptu interioris intellectus et diuinos ipse. **M**o-
randu aut q⁹ pluri bona itentus minor et ad singula sensus. vna. n. aia e i qua radicant tales potetie et q⁹ aia est vres quasi oibus his potetis q⁹ vehemēs et forte est act⁹ vni potetie debilitat alteri act⁹. vt. vehemēter cogitaret hñt oculos attonitos et q⁹ non videt q⁹ locu ab appo sitis q⁹ amittit vñ sensus fortificat alius vt cecū n⁹ inteti visibilib⁹ memorat meli⁹ se et simplices non curantes de exterioribus agibilib⁹ melius pceptu diuinos impetus et instinctus interiores.

Manifestum itaq⁹ quomodo due sunt species bone fortune: hec quidem diuina: propter quod et videntur bene fortunati propter deum dirigere. **I**ste autem est qui secundu impetum directiuus. **A**lius autem qui propter impetum sine ratione autem ambo. **E**t hec quidem continua bona fortuna magis: hec autem non continua bona fortuna magis: hec autem non continua.

C Deinde cum dicit. **M**anifestum itaq⁹ distinguit quot sunt spes bone fortune. d. manifestum itaq⁹ qm due sunt spes bone fortune quare h quide est bona fortuna ppter q⁹ bñ fortunati vident dirigere et dirigi in bonu finem ppter deū. **I**ste autem qui est bene fortunatus. i. directiuus fm impetu diuini alius. i. alio modo dicit bene fortunatus. que ppter impetu dirigit in bonu finem hec aut due bone fortune conueniunt et differunt pueniunt quide q⁹ ambo sunt sine rone fortunata. n. quecuq⁹ sub rone non cadunt differunt vero q⁹ h quidem bona fortuna que est diuina et cu impetu est magis continua h autem que est sine impetu et non continua. **D**ubitaret forte aliquis que magis debet dici bona fortuna an illa que est cu impetu et quasi continua. **A**n illa que est sine impetu et non continua. **D**icendum q⁹ cum dico bona fortunatus duo dico v⁹ bonam et fortunam. **I**lla ergo que est non continua plus habet de fortuna sed minus de bonitate. **S**ed illa que est quasi continua cōuerso plus habet de bonitate et minus de fortuna. **N**am ex hoc dicitur aliquid esse fortunatum quia pcedit a pluribus causis quarum cōuersus est per accidens quato ergo ille con-

uersus magis est per accidens tato plus est ibi de fortuna. **M**are cum fortuna bona discōtinua et sine impetu pcedat a causis quare cōuersus est plus per accidens ita plus erit de fortuna. **N**am que pcurunt ad fortuna que est quasi cōtinua et cum impetu licet cōcurrant ibi per accidens habet tamē aliquē ordi nem naturalem non est omnino per accidens q⁹ quis pceptu impetus in eo factos et agat et dirigat fm illos. **I**taq⁹ plus est de fortuna in alia bona fortuna q⁹ in illa tamen plus est de bonitate quia quanto q⁹ magis continue et pluries per aliam fortunam dirigitur in bonum finem tanto illa fortuna est melior ergo melior est fortuna cōtinua q⁹ non prina q⁹ pluries per illam adipiscimur bonu finem h itaq⁹ plus erit bona fortuna ratione bona ual vero plus ratione q⁹ fortuna.

Particulariter quide igitur de vna quaq⁹ virtute dictum est prius. **Q**uoniam autem segregare volumus potentiam ipsarum et de virtute articulati tractandus ea que ex his quam vocamus kalokagachiam.

C Deinde cum dicit. **P**articulariter quidem ostendit quasi epilogando quo h tradita morali negotio sunt annera. d. prius v⁹ libro eth. vel in magnis moralibus quibus annectitur hic libellus particulariter quidem igitur idest specialiter dictu est de vna quaq⁹ virtute sed qm nos volumus segregare. i. disti gnere positione ipsarum virtutum ostendendo qualiter per eas acquiritur felicitas. **L**um ad felicitatem ptingat bona fortuna et de virtute tractando articulati idest specialiter et particulariter tractandus est causaq⁹ ex his cooperatur ad h. i. ad bñd⁹ virtutes ad qua ordinant tales virtutes q⁹ vocamus. kalokagachiam. i. bonam suppositionem vel bonu euentu q. d. q⁹ si tractandus est de virtute tractandus est de felicitate que e ex his ad q⁹ operant virtutes et tractandus est etiam de ipso bono euentu vel de bona fortuna que cooperat ad felicitatem ad quam ordinant virtutes ppter q⁹ oportet q⁹ hic libellus morali negotio est annexus et h de bona fortuna sufficiat.

ExPLICIT ET POSITIO SUPER LIBRUM DE BONA FORTUNA fm sanctum thomā de aquino.

Incipit expō sci thome de aquino secū lib. de causis

Quidnis causa primaria plus ē illius
 o supra causā suā q̄ causa vniuersalis
 secunda. Si ergo remouet cā vni-
 uersalis secūda virtutes suā a re: cā
 vniuersalis prima nō aufert virtutē suā ab
 ea. Quod est: quia causa vniuersalis prima
 agit in eādem causa secūde anteq̄ agat in
 ipsū causā vniuersalis secūda que sequit̄ ip-
 sum. Si ergo agit causa secūda que sequit̄
 tunc eādem: nō crearet ipsius actio a causa pri-
 ma que est sup̄ eam: & quādo separat̄ causa se-
 cūda a cāto qd̄ sequit̄ ipsū: nō separat̄ ab
 ea prima: que est sup̄ ipsas: quoniā ē cā
 ei. Et nos quidē ex p̄licamus illud p̄ esse ⁊ vi-
 uum ⁊ hominem. Quod est q̄ oportet vt sit
 res esse in primis: deinde viuū: postea hō: si-
 militer ergo est cā hoīs p̄p̄nqua: ⁊ esse est cau-
 sa eius longinqua. Et sic ergo vehementius est
 causa homini q̄ viuū: quoniā est causa vi-
 uo: qd̄ est causa homini: ⁊ similiter quando
 ponis rōnalitatē esse causam hoī q̄ viuū est
 magis causa q̄ rōnalitatē: quoniā ē causa cau-
 se eius ⁊ illi: quod signū est: q̄ quādo remo-
 ues virtutē rōnalē ab hoīe: nō remouet ho-
 mo: ⁊ remanet viuū spirans sensibile. Si au-
 tem remoues ab eo viuū: nō remanet viuus:
 ⁊ remanet esse: quoniā esse nō remouet ab
 eo. Sed remouet viuū: quoniā causa nō re-
 mouet p̄ remotionē causā suā: remanet
 ergo homini esse. Si ergo nō est indiuiduū
 homo est animal: si nō est animal: ē ē tamē
 iam ergo manifestū est q̄ planū q̄ causa p̄i-
 ma longinqua ē plus cōprehendēs ⁊ vehemē-
 tior ē cā reī q̄ causa p̄p̄nqua est plus. Et p̄-
 p̄ter illud sit eius operatio vehemētioris ad-
 herentē ei re q̄ causē p̄p̄nque: ⁊ hoc quidē
 nō fit sine hoc: nisi q̄ res in primis nō patit̄
 nisi a virtute longinqua. Deinde patit̄ secūdo
 da virtute que est sub prima.

Iteu pba. d. i. r. arb. vltia felicitas
hois pñstati optia hois optatō
q̄ ē supine potēti. i. itellec. rēspū opti itel
ligibil q̄ vero effec. per cas. cōsistit mani
festā ē q̄ cas. pñ natura ē magnificatelligibil q̄ efficit
r si aliqñ dñs non efficit fuit notiorē cas. pp. b. q̄
cū pñclariō sub finis cadētiō. vltia. r itelligibilis
rñ cognitōes accepim. os isg. q̄ sumpt loquido pūe
rē cāe fuit pñ ēe maria r opti itelligibilis. cō q̄ fuit
maria cāe r maria tria cū fuit alius cētic r veritatē
cā vt pñ per pñi i sedo meribce qñis bñ pñme cā
fuit mñ r postēri nore q̄ ad nēf. bñ. n. ē ad itel
lectr. nñ. sē cūl. notine ad lucē sol. q̄ ppē ecedente
claritatē pñce pñ pñ. os isg. q̄ vltia felicitas as bōla
q̄ l. ac vltia bñ pñ pñstati lēōndatē pñay cāz q̄
iltō mōdū q̄ cō ē dñs fuit ē magni amptē r nobili
us oib. pñ dñs q̄ rēb. fñctōib. cōsistit pñ vt pñ. r pñb.

i pmo d p'ib' aialuz h' aut z q: b' cognitio i nob' p'ci-
pi' post q'da viciu' ho' p'fectu' b'ia' p'missu' h'z illu' cuan-
geli. h'z v'ia' e'ia' v'z co'g'itatu' d'eu' v'z v'ia' p'z. i' t' est
q' p'bor' i'ntio' ad h' p'ncipi' erat v'z q' oia' q' i' re' p'
p'iderat' adit' co'g'itudo' p'maz' e'ia' p'uener' v'z f'iaz
de p'mis caus' v'ltio' o'rdi'ab'it' cu' p'iderat' vltimu'
r'ps' h'z v'it' d'up'rat' p'mo q'de' l'ep'tica' a' logica' q'
modu' f'iaz' tradit'. f'edo' p'cedet' ad m'at'ias cu' p'
et' pueri' p'ri' e' cap'ac' i'no' ad nat'urale' p'ias' q' p'u'
id'ig'it' r'ps' id'ig'it'. q'ro' ad m'ozale' p'ias' cu' p'ncipi'
e'z q'u'ies' autu'z i' n' p' v'ltio' aut' f'ic' d'ic'it' i'nt'ib'at'
q' p'iderat' p'maz' e'ia' z. i'nu'ent'z i'g'z q'da' d' p'm'
p'ncipi'z p'cripta' p' d'uer'f'as p'p'os' d'ific'ia'. q' p'er
modu' f'ig'ant' p'iderant' aliq'da' v'itatu' z i' g'reco' q'de'
i'u'ent'. f'radit' lib. p'ellu' p'latu'ci' p'nc'z d'uctas' z
i'z. p'p'os' q' i'titulu'z e'lar'io' e'rica' i' arabico' v'ro' i' u'
i'u'ent' h' lib'z q' ap'd' lat'os' d' e'ia'z d'z p'lat' d' arabico'
e'z t'ra'latu' z i' g'reco' p'v'z v'z v'z ab aliq' p'bor' ara-
bu' e' p'dictu' lib. p'ellu' e'cept' p'p'et'z q' oia' q' i' b' lib.
p'nc'it' m'lo' p'leni' z d'iffusi' p'nc'it' i' v'ltio' i'ntio' i'g'z bu-
ius lib'z q' d' e'ia'z d'z d'et'minare' d' p'mis caus' r'et' z
q' n'om'e' e'ia'z. o'rdi'ne' q'da' i'p'ozat' i' d'is. o'zdo' ad i'u'
e'z i'u'ent' p'mittit'. q' q'da' p'ncipi'z i'nt'z f'eq'ent' op'e-
rie' q'da' p'p'os' ad o'rdi'ne' e'z p'ertinet'z q' talis' e'f-
f'ic'ia' e'z p'ia' p'ia' plus' e'f'f'ic'us' f'up'z p'm'z caru' q'z f'e-
d'ia' v'ltio'. i' d' p'm'z m'at'ia'z o'rdi'ne' v'z co'z'ellari'z i'du'
cu' p'er q' m'at'ia'z p'm'z f'ic' p'er q'da' f'ignu' v'z f'ubdit'
z q'z' r'emonet' ca' f'eda' v'ltio' f'ic' i' ad h' e'z v'ltio' p'
m'ia' n' a'uffert' v'itatu' f'ua' ab e'a'. z i' b' p'p'os'z idu'
e'it' t'ru' d'ic'et' q' e'z v'ltio' z p'ma' ag'it' i' caru' e'ia' f'eda'
ag'it'z ag'at' i' p'z q' v'ltio' f'eda' z e'z h' p'ellu'ci' q' f'edo' p'o-
t'at' z q'u'ient'z n'ec'essariu' e'z. i' d' q' p'ri' adu'it' v'ltio'
ab'cedere' v'idem'. i' n' e'a' q' f'unt' p'ia' z e'p'one' e'z v'ltio'
i' r'efolutio'ne' f'ic' i'g'z i'ntio' b'uz' p'p'os'z i' b'is t'rib'z p'f'
f'ic' q'da' p'm'z e'z q' p'ma' p'z i'ntu' i' e'f'f'ic'iu' f'eda' f'z
q' i'p'f'ic'io' e'ia' p'm'e' t'radit' p'cedit' ab e'f'f'ic' i'ntio' z
p'ri'ci' adu'it' q' q'des' t'ra' p'et'ic'ia' p'p'os'z i' duab'z p'
p'p'os'z p'm'z i' p'ma' p'p'os'itio' f'ui' lib'z q' z talis' e'z q'
p'ndit' i' f'ec'it'u' d'ic'ia' a' p'ri'ob'z e'z e'ltio'ib'z p'ndit'ur
e'm'it'u'z q' g'z f'eda' p'du'ebant' alia' v'z o'p'one' p'm'
f'eq'ent' p'p'one' q' talis' e'z ois' ca' a'f' caru' op'at' z p'ost' i'p'z
p'lur'z i' f'ubf'it'ent'z i' b'is aut' t'rib'z p'p'os'z i' ad e'a'
m'iff'ed'ia' p'cedit' p'mo q'de' p'er e'x'p'la' f'edo' p'er r'ones'
t'bi' z e'z p'ma' adu'it'ur. E'x'p'la' aut' v'z p'et'iere' ad e'ia'
f'oz'm'ales' i' g'z q'do' f'oz'm'a' e' v'ltio' r'ato' p'ri'z e'f'f'ic' v'z
S'ic' i'g' accipiam' aliq'da' h'o'is' f'oz'm'a' q'de' f'p'ec'ific'a' e'f'
att'end' i' b' q' e'z r'at'ionab'is f'oz'm'a' q'de' g'ner'ic'a' e'z
att'endere' i' b' q' e'z v'ltio' v'el al'. v'lt'eri'us' aut' id' q' e'z
oib'us' p'ct'us' e'f' e'z e' modu' e'f' aut' i' g'ner'at'ore' v'ltio'z
p'articular'is' h'o'is' q' i' m'at'eriali' f'oz'm'a' p'mo i'nu'ent'
e'z e'z. o'c'inde' i'u'ent' v'ltio'. p'ost'modu' aut' e'f' h'o' p'z
c'uius' i'p'f' e'f' aut' al'z h'o'm'o' v'z p'ic'it' i' f'ec'ido' de
g'nerat'io'ne' a'ialuz' r'ep'os'u'z q'ia' i' v'ia' co'p'os'itio'z
p'mo i'nu'it' v'ltio' r'at'io'z z r'emanet' v'ltio'z z f'p'i-
rat'io'. f'ec'ido' amittit' z r'emanet' i'p'f'um' e'ia' q'z n'o' co-
r'up't' i' n' m'it'u'z z f'ic' p'ost' i'ntellig'it' h'o' e'x'p'la' f'm' v'ltio'
g'nerat'io'z z co'p'os'itio'z al'icui' i'nd'u'it'u'z z h'ec
e'f' e'z i'nt'entio' q' p'aret' e'z b' q' p'iat' e'z q'z i'nd'u'it'u'z
n'o' e'f' h'o'm'o'. i' f'm' aut' p'p'ri'z h'o'm'is' e'f' alia' q'z ad
b'u'c'z'm'at'et' e'z op'at'o' a'ialuz' e'f'f'it' i' m'oz't' z f'eu'
z i' cu' n'o' e'f' alia' e'f' e'f'f'ic' i'nt'z q'z r'emanet' co'p'us' p'e-
nit' i' n' alata' v'et'ificat' h' e'x'p'la' i' i'p'z v'z o'rdi'ne'. n'a'
p'ri'z alia' i'nt'ell'ig'it' i' v'ltio'ib'z z v'ltio'ia' h'o'ib'z z
r'emonet' h'o'm'ine' n'o' r'emonet' alia' f'm' p'ri'ncip'ia' z e'z
v'et'io' q'ia' i' n'o' e'f' alia' n'o' e'f' h'o'm'o' z e'ad'e' r'atio' e'z
de' animal'z z e'f'f'ic'.

De causis.

Et causa prima adiuuat secundas causas super operationem suam: quoniam omnem operationem quam causa efficit secundum: prima etiam causa efficit: veritatem efficit eas per medium alium altiorum et sublimiorum. Et quando remouetur causa secunda a causato suo: non remouetur ab eo causa prima: quoniam causa prima est maioris et vehementioris adherentie cum re quam causa propinqua. Et non dicitur causatum esse secunde nisi per virtutem cause prime quod est: quia causa secunda quando facit res in finem causa prima que est super illam rem de virtute sua: quare adheret illud rei adherentia vehementer et seruat eam. Jam ergo manifestum et planum: quod causa longinqua est vehementius causa rei quam causa propinqua: que sequitur eam: et quod ipsa in finem virtutem suam super eam: et conseruat ipsam: et non separatur ab ea separatione sue cause propinque immo remanet in ea et adheret ei adherentia vehementer sicut ostendimus et exposuimus.

¶ Deinde cum dicitur. Et causa prima etc. probat tria predicta per rationem primam antea. scilicet quod causa prima plus influat quam secunda sic probat eminentius pergitur aliquid causae quam causato sed secunda causa causat effectus causatum a causa prima. Illa causa prima adiuuat causam secundam faciens eas operari ergo huius operationis finem effectus quod dicitur a causa secunda magis est causa prima quam causa secunda. Producat autem effectus huius probat causa. n. secunda est sicut effectus cause prime et substantia sua habet a causa prima sed a quo habet aliquid subius ab eo habet potentiam suam virtutem operari ergo causa secunda habet potentiam suam virtutem operari a causa prima sed causa secunda propter suam potentiam vel virtutem est causa effectus ergo hoc ipsum quod causa secunda sit causa effectus habet a prima causa esse ergo cum effectus in primo fine cause secundo autem cause secunde quod autem est prius in omnibus est magis quia perfectiora sunt priora naturaliter ergo prima causa est magis causa effectus quam causa secunda. scilicet quod impressio cause prime tardius recedit ab effectui probat ibi et quando remouetur causa secunda etc. Idem taliter ratione quod vehementius inest magis inheret. Sed prima causa vehementius inest in effectui quam causa secunda ut probatur est ergo ei? impressio magis inheret quam tardius recedit tertius. scilicet quod prius adueniat probat ibi et non est causatum cause secunde etc. tali ratione. causa secunda non agit in causatum suum nisi virtute cause prime et causatum non procedit a causa secunda nisi per virtutem cause prime sic ergo virtus cause prime dat effectum ut attingatur a virtute cause prius. n. attingit a virtute cause prime habet autem uno modo producit sic probat causa prima est magis causa secunda quam est perfectioris virtutis. sed quanto virtus alicuius cause est perfectior: tanto ad plura se extendit ergo virtus cause prime ad plura se extendit quam virtus cause secunde. Sed id quod in pluribus est prius etiam in adueniendo et ultimo in recedendo scilicet impressio cause primo prima aduenit et ultimo recedit est autem considerandum in quibus causis hec propositio habeat veritatem et si quidem ad genera causarum que ratio refert manifestum quod habet veritatem in quolibet ge-

nere causarum et in causis qui de formalibus exemplum idem cum est in causis autem materialibus similis positio inuenitur. Illa id quod primo substituit ut materia causa est propter quod modo ut et ipsa materialiter subsistit sicut materia prima equalis quod sunt quodammodo materia multorum et oppositorum. Vtriusque autem horum ostendit idem esse ut in efficientibus causis manifestum est. n. quod quanto aliqua causa efficiens est prior: causato ei? virtus ad plura se extendit unde oportet ut prius effectus eius. etiam sit cause vero secunde prius effectus in partibus inuenitur unde et particularior: est ipsa. n. causa prima producit vel mouet eam finem agentem et tunc fit ei causa ut agat inuenitur igitur predicta tria quod tacta supra primo: dualiter quidem in causis efficientibus et hoc manifestum est quod derivatur ad causas formales unde et hic ponitur verbum influendi et potius ut verbo productionis que exprimit causalitatem cause efficientis quod autem et causas efficientibus de riuat ad causas materiales. non est adcom manifestum eo quod cause efficientes quod sunt apud nos non producant materialia sed formam sed si consideremus causas viles. cum quibus procedunt materialia res principia necesse est quod hoc deo deriuat et ad materiales causas et causas efficientibus quod. n. prime cause et superpreme cause efficaciarum seu causalitatis ad plura se extendit. Necesse est quod id quod primo substituit in omnibus sit a prima omnium causa. deinde a causis secundis adduntur dispositiones quibus materie appropriatur singulis rebus quod etiam ut cunctis in his que apud nos sunt apparet nam omnibus artificialibus materiam primam tribuit natura deinde quod artes quasdam priores materia disponunt ut congruat particularibus artificijs comparatur prima omnium causa. ad totam naturam sic natura ad artem unde id quod primo substituit in tota natura est a prima omnium causa quod appropriatur singulis rebus officio secundarum causarum. In causis etiam finalibus manifestum est verificari omnia predicta. Nam propter ultimum finem qui est vniuersalis alij fines appetuntur quorum appetitus aduenit post appetitum vltimi finis et ante ipsum cessat sed et huius ordinis ratio ad genus cause efficientis reducit. Nam fundamentum est causa in quantum mouet efficientem ad agendum et sic prout habet finem mouetis pertinet quodammodo ad cause efficientis genus. Si autem queratur in quocumque causarum genere verum predicta verificentur in omnibus quomolibet ordinis manifestum est quod non. Inuenimus enim causas ordinari dupliciter. uno modo per se alio modo per accidens per se quidem ante interio prime cause respicit vtriusque ad vltimum effectus per omnes causas medias. Sicut cum ars fabri mouet manum manus martellum qui ferrum percussum eredit ad quod ferrum intentio artis per accidens autem quando intentio cause non procedit nisi ad primum effectum quod autem ab illo effectui efficiatur iterum aliud circa preter intentionem primi efficientis sicut cum aliquis accendat candellam preter intentionem eius est quod iterum accensa candella accendat aliam cum illa alia. quod autem preter intentionem est dicimus esse per accidens. In causis igitur per se ordinatis huius propositio habet veritatem in quibus causa prima mouet omnes causas medias ad effectum in causis autem ordinatis per accidens est contrarium. Nam effectus qui per se producit a causa prima per accidens producit a causa prima preter intentionem eius existens. Quod autem est per se potius est eo quod est per accidens et propter hoc

significandum dicitur causa vniuersalis que est causa
per se.

¶ **N**unc esse superius aut est superius eternitate et ante ipsam: aut cum eternitate: aut est post eternitatem: et supra tempus. **E**ssē vero quod est ante eternitatem est causa prima: quoniam est causa ei. Sed esse quod est cum eternitate est intelligentia: quoniam est esse et secundū habitudinem: quod non patitur neque destruitur. **E**ssē autem quod est post eternitatem et supra tempus est anima: quoniam est moriente circulo vel confinio eternitatis. Inferius et supra tempus: et si generatio quod causa prima est ante eternitatem ipsam est quod esse ipsa est aliquid sint: et dico quod omnis eternitas est esse: sed non omne esse est eternitas. **E**rgo esse est plus edumne quod eternitas. **E**t causa prima est supra eternitatem: quoniam eternitas est causatum ipsius. **E**t intelligentia opponitur eternitati: quoniam extenditur cum ea: et non alteratur neque destruitur: et anima antea est cum eternitate inferius: quoniam est susceptibilior impressionis quam intelligentia: est supra tempus: quoniam est causa temporis.

Anne superius et premissa prima p
positione sicut quodam prin
cipio ad totum tractatum sequentem.
Incipit hic agere de primis causis rerum et di
uiditur in partes duas in prima agit de distinctione
causarum primarum. In secunda de coordina
tione seu dependentia causarum ad invicem in .viii.
propositione ibi omnes virtutes quibus non est finis
et prima dividitur in par. duas. In prima dis
tinguit causas primas in secunda determinat de singulis
lib. vi. propositione ibi causa prima superior est et
causa autem universalis rerum sunt numeri generum
scilicet causa prima que est ens intelligibile anime
unde causa primum tria facit. primo enim distinguit
tria genera quorum primum est indistinctum quia causa
prima est una tantum. secundo distinguit intelligen
cias ibi in quarta propositioe prima rerum creaturarum
est esse in tertia distinguit animas contra propositione
ibi intelligentie inferiorae et circa primum duo facit.
primo distinguit tria predica genera. secundo ostendit
quomodo vivunt per participationem quasdam in
ultima vel circa propositione ibi omnis anima nobilis
et circa primum ponit talem positionem. omnis
est superius ante est superius eternitate et ante ipsas
autem est circa eternitate ante post eternitatem et su
pa tempus. Ad cuius intelligentiam propositiones.
oportet primo videre quid sit eternitas deinde quo
modo predicata propositio habet virtutem non igitur
eternitatis indefinendam quandam sine eternalita
tem importat dicitur enim eternum quasi extra ter
minos creatus. sed quia vi pyrrho/phonus dicit i. viii
physicoz in omni motu est quedam coemptio et ge
neratio inquantum aliquid esse incipit et aliquid ee

definit necesse est q̄ in quolibet motu sit quedam de
ficientia, unde omnis motus eternitati repugnat.
vera igit̄ eternitas est̄ inefficentia effendi etiā in
mobilitate impoſitat. Et quia prius & poſterius in
duratōne temporis puenit ex motu vel patet q̄ nar
to phyſicoꝝ vero capitulo oportet q̄ ſit eternitas
abſq̄ p̄iō & poſteriori totā ſimul crīſis ſin q̄ boe
tius diſinit eam in fine de cōſolatioe dicens eter
nitatē ē interminabilē tē totā ſimul & perfectā poſ
ſeſſe quecūq̄ igit̄ res cum inefficentia effendi
habet imobilitatem & eſt abſq̄ temporali ſucceſſu
ne poteſt dici eterna & ſecundum hunc modum ſub
ſtātiis in materialē ſeparatās platonici & peripate
tici eternas dicebant ſuper addētes ad rationem
eternitatis q̄ ſemper eſſe habuit q̄ fidei ipſiane non
eſt cōſonum. Sic enim eternitas ſoli deo cōuenit
dicimus autem eas eternas tanquam incipientes
obtinere a deo eſſe perpetuum & inefficentis ſine
motu & temporis ſucceſſu. vnde & dyoniſius dicit
capitulo .x. de diuinis nominibus q̄ non ſimpliciter
ſunt cōternita dico q̄ in ſcripturis eterna dicit̄ur
vnde eternitatem ſic acceptam quidam nominant
eūdem q̄ ab eternitate p̄mo modo accepta diſtin
guunt. Sed huius recte conſideret eum & eterni
tas non differtur niſi ſicut & antropos homo. His
igit̄ premiffis ſciendum eſt q̄ hoc poſſibile in li
bro p̄oculi congrua inuenitur ſub his verbis omne
entis vel exiſtentis ens aut ante eternitatē eſt aut in
eternitate aut participas eternitate dicit̄ur autem
entis ens per oppoſitum ad mobilitatis enſ ſicut eſt
ſe ſans differtur per oppoſitum admoventi per q̄ dat̄ur
intelligi quid eſt q̄ in hoc libro dicit̄ur. Omne
eſſe ſuperius quia ſcilicet eſt ſupra motum & tēpus
huius enim eſſe ſecūdm̄ vtrūq̄ auctoꝝ in vtrāq̄
libro in triplice gradus diſtingit̄ nō tamen eſt eadē
omino ratio vtrōq̄ p̄oculus enim hanc po
ſitionem inducit ſecūdm̄ platonicoꝝ ſuppo
ſitiones quā vniuerſalium abstractionem ponentes
quanto aliquid eſt abſtractius & vniuerſalius tanto
prius eſſe ponēbant manifeſtum eſt enim q̄ hoc vi
etio eternitas abſtracta eſt q̄ eternum. Nam no
mine eternitatis eſſentia deſignat̄. Nomine au
tem eterni id q̄ eternitatem participat. Vtrūq̄
ipſum eſſe cōmūnis eſt q̄s eternitas. omne enī eter
num ens. non autem omne ens eſt eternus. vnde
p̄dicta ipſum eſſe ſeparant̄ eſt ante eternitatem
eſt autē quod eſt cum eternitate eſt ipſum eſſe ſem
p̄iternum. Id autem q̄ eſt eternitati participans
quā poſterior eternitatem eſt omne id q̄ eſt eter
nus participat. Sed huius libri auctoꝝ in p̄mo qui
dein aliquat̄er cum p̄dictis poſitionibus concor
dat vnde exponit q̄ eſſe q̄ eſt ante eternitatem eſt
cauſa p̄ima quoniam eſt cauſa eternitati & ad hoc
probandum inducit q̄ in ipſa eſſe eternitatis eſt
omne acquiſitum iſt̄ participatum & hoc probat
quia ea que ſunt minus communia participant ea
que ſunt magis cōmūna eternitas autem eſt mi
nus cōmūne q̄ eſſe vnde ſubdit. Et dico q̄ omnis
eternitas eſt eſſe. eſt non omne eſſe eſt eternitas.
ergo eſt eſt plus commune q̄ eternitas. Sic igit̄
vtr̄ probat auctoꝝ q̄ eternitas participat eſſe ipſum.
autē eſſe abſtractū eſt cauſa p̄ima cui ſup̄aſcripta
eſt ſuū eſſe vnde relinquit̄ q̄ p̄ima eſt cā. aqua ac
rit̄ eſſe ſempiternum. cuiusq̄ ſeſ ſemper eſſentia

sed in alijs duobus membris diuisionis recedit au-
ctor huius libri ab intentione procli et magis acce-
dit ad communes sententias et platoniorum et parti-
pateticorum. Et ponit enim si gradum q̄ est eter-
nitate est intelligentia. quia enim eternitas vt di-
ctum est. Impossibile est inefficentiam cum imobilitate
illud q̄ sed omnia inefficiens et imobile totaliter
attingit eternitatem. ponitur autem secundum pre-
dictos philosophos q̄ intelligentia siue intellectus
separatus habet inefficentiam et imobilitatem et
quantum ad esse et quantum ad veritatem et quan-
tum ad operationem unde centesima sexagesima
nona propositio procli est. Omnis intellectus in
eternitate substantias habet et potestatem et opera-
tionem. et secundum hoc probatur b q̄ intelligen-
tia est cum eternitate: quia est omnino secundum
habitudines ynamita q̄ non patitur aliquas alte-
ritatem nec virtutis nec operationis neq̄ destruit
secundum substantiam et propter: sed etiam postea di-
cit q̄ vificatur eternitati quoniam extenditur eus ea
et non alteratur. Quia. scilicet ad omne id q̄ est intelligen-
tie eternitas se extendit. tertium vero gradum ex-
ponit de anima que habet esse superius id est supra
motum et tempus. huiusmodi enim anima magis ap-
propinquat ad motum q̄ intelligentia quia v̄z in-
telligentia non attingitur a motu neq̄ secundum sub-
stantiam neq̄ secundum operationem anima autē
secundum substantias quidem excedit tempus et
motum et attingit eternitatem sed secundum opera-
tionem attingit motum: quia vt philosophi probat
oportet omne q̄ mouetur ab aliquo reduci in aliqd
primum q̄ seip̄ mouet q̄ secundum aristotelem est corpus
animatum cuius motus principium est anima et sic
utroq̄ modo oportet q̄ primum principium motus
sit anima: et ideo motus est ipsius anime operatio
et quia motus est in tempore ipse attingit operatio-
nem ipsius anime: unde et procli dicit centesima
nonagesima prima propositio omnis anima par-
ticipat substantiam quidem eternalem habet opera-
tiones alias ha ipse et ideo hic dicitur q̄ genera est cū
eternitate inferius genera quidem eternitati quan-
tum ad substantiam sed inferius quantum ad ope-
rationem quia inferiori modo participat eternita-
tem q̄ intelligentia q̄ probat per hoc quia est susce-
ptibilis impressionis q̄ intellectus anima enim non so-
lum recipit impressionem cause prime sicut intelli-
gentia: sed etiam suscipit impressionem intelligentie
quanto autem aliquid magis est remotum a primo
q̄ est eternitas causa tanto debilius eternitates par-
ticipat: et quibus anima attingat ad infimum gradū
eternitatis tamen est supra tempus. sicut causa supra
causatum est enim causa t̄p̄s in quantum est cū mo-
tus ad quē sequitur tempus. loquitur enim hic de anima
q̄ attribuitur p̄bi corpori celesti et propter hoc dicit
q̄ est in orizonte eternitatis inferius et supra tempus
Orizon enim est circulus terminans visum et est in-
finus terminus superioris emisperi. principium au-
tem inferioris: et similiter anima est ultimus termi-
nus eternitatis et principium temporis. hinc autem
sententie dyo. concordat. r. caplo de di. no. b. ex-
cepto q̄ non asserit celum habere animam quia hoc
catolica fides non asserit. dicit enim q̄ deus est an-
eternum et q̄ secundum scripturas dicuntur aliqua
eterna et temporalia q̄ est intelligendum secundum
modos positos in sacra scriptura. media autem cri-

stentium et factorum. i. generabilis sunt quęcumq̄
sed aliquid quidem eternum sed aliquid vero te-
pus participat.

o Omnis anima nobilis tres habet
operationes. Nam et operatio
nibus est eius operatio animalis
et operatio intelligibilis et opera-
tio diuina. Operatio autem diuina quoniam
ipsa preparat naturam cum virtute: que est
in ipsa a causa prima. Eius autem operatio
intelligibilis est: quoniam ipsa scit res per
virtutem intelligentie que est in ipsa anima.
Operatio autem animalis est quoniam ipsa
mouet primum corpus et omnia corpora na-
turalia. quoniam ipsa est causa motus corpo-
rum et causa operationis vere. Et non effi-
cit anima has operationes: nisi quando ipsa
est exemplum superioris virtutis: quod est
quia causa prima causauit esse anime media-
te et intelligentia: et propter illud facta est ani-
ma efficiens operationem diuinam: postq̄
ergo causauit causa prima esse anime: posuit
eam sicut instrumentum intelligentie: in qd
efficiat operationes suas. Propter illud er-
go anima intelligibilis efficit operationem
intelligibilem. Et quia anima suscipit impres-
sionem intelligentie facta est inferioris ope-
rationis: quoniam ipsa impressione sua i id
quod est sub ipsa. Quod est quia ipsa non
imprimunt vires nisi propter motum. scilicet quia
non recipit quod est sub ea operatione: ei
nisi ipsa moueat ipsum: propter hanc ergo
causam fit q̄ anima mouet corpus. De pro-
prietate namq̄ anime est vt viuificet corpora:
quoniam influit super ea virtutem suam: et
directe producit ea ad operationem rectam.
Manifestum est igitur q̄ anima habet tres
operationes: quoniam habet virtutes tres
scilicet diuinam virtutem: et virtutem intelli-
gibilem et virtutem eius essentie: secundum
q̄ ostendimus et narramus.

o Omnis anima. Quia ea q̄
inferioribus insunt secundum aliqualem
participationem postq̄ diuinitas tres gra-
dus superiorum entium quorū vnū ē sup̄ ad eter-
nitates q̄ est et aliud aut ē cū eternitate q̄ est intelli-
gentia. tertium aut post eternitatem q̄ ē anima nō intendit
ostendere quod tertium precipat et qd ē p̄mi et qd ē scđi.
dicens. ois anima nobilis tres h̄z operationes nā ex ope-
rationibus eius est operatio animalis et intelligibilis:
et operatio diuina. que autem dicatur anima natu-
raliter intelligi potest ex verbis procli qui hanc
propositionem ponit. cēim. sub his verbis. C. Omnes
diuine anime triplices habent operationes. has
quidē vt anime. has autem vt suscipiētes intellectū
diuī. has at vt dyo extra iūte ex quo p̄s q̄ anima

nobilis dicitur hec anima diuina ad cuius euidetiā sciendū est q̄ plato posuit vlt̄s rerum formas sepa-
ras per se subsistentes: q̄ huius forme vlt̄s vlt̄s
q̄dam calitatem sed ipm̄ habet supra p̄cularia en-
tia que ipsa p̄cipant. id oēs h̄mōi formas sic subsi-
stentes deos vocabant. Hāz hoc nomine de² vlt̄s
q̄dam p̄udentiam et calitatem importat inter has
tū formas hunc ordinem ponebat q̄ quanto aliqua
forma est vlt̄ior tanto est magis simplex et p̄ior: cā
p̄cipatur enim a p̄stioribus formis. Sicut si
ponamus aīal p̄cipari ab homine et vitāz ab na-
turali et sic inde. vlt̄imū autem q̄ ab omnibus p̄ci-
patur: et ipsum nihil aliud p̄cipat est ipm̄ vlt̄mū et
bonum separatum q̄ dicebat samā dñm et p̄imā oīum
causam. vnde et libro p̄eti iducit. p̄pō. ex vi. talis.
Dis deus p̄cipabil. i. p̄cipat exēpto vno. Et
q̄ huius forme quas deos dicebant sunt fm̄ se itel-
ligibiles. intellectus aut̄ sit actū itelligens p̄ species
intelligibiles sub ordine deoz. i. p̄dictas formas
p̄stiterunt ordinem intellectuū qui p̄cipat formas
p̄dictas ad h̄ q̄ sunt itelligentes inter quas sc̄as
est enī intellectus ydealis: sed intellectus p̄dicti
p̄cipant p̄dictas formas fm̄ modū immobile et quā-
tum itelligunt eas: vñ sub ordine intellectuūz po-
nebant tertā ordinē aīarum que mediantibus itel-
lectibus p̄cipant formas p̄dictas fm̄ motum in
quantū. i. sunt p̄cipia corporaliū motuū per quos
superiores forme p̄cipant in materia corporali. et
sic quartus ordo rerū est ordo cor^m. inter intellect²
autē superiores quidā dicebant esse diuinos itel-
lectus inferiores autē itellectus quidē sed non diui-
nos q̄ intellectus ydealis qui est per se deus h̄z eos
p̄cipatur quidem a superioribus itellectibus fm̄
vtrūq̄. i. fm̄ qd̄ est deus ab inferioribus vero itel-
lectibus fm̄ q̄ est intellectus tñi. et ideo non sunt itel-
lectus diuini. Sordium enim intellectus supio-
res non solum q̄ sunt intellectus sed etiam q̄ sine di-
uini. Sūz et cū aīe applicentur diūa mediantib² itel-
lectibus. q̄ p̄p̄inquitibus. Ipse etiam aīe supio-
res sunt diuine p̄pter intellectus diuinos quibus
applicantur vel quos participant. inferiores autē
anime veluti applicate itellectibus nō diuinis sunt
non diuine: et quia corpora non recipiunt motum p̄
animā p̄sequens est et vñ superiora corpora sunt di-
uina fm̄ eos et inferiora corpora non diuina. vnde
p̄clus dicit. c̄xix. p̄positione. Omne corpus diui-
num per animam deificatam est diuinum. oīs autē
anima diuina p̄pter diuinum intellectum. omnis
autem intellectus diuinus fm̄ p̄cipationem diuine
virtutis. et quia deos appellabant p̄imas formas
separatas inquantum sunt fm̄ se vlt̄s p̄ter et intel-
lectus diuinos et animas diuinas et corpora diuina
dicebant fm̄ q̄ habet quandā vlt̄em inūp̄entiam et
calitatem super subsequētia sui generis et inferior-
rum generū. hanc autē pōne corrigit dñs. dñz ad
hoc q̄ ponebat ordinatiz diuersas formas separas
quas dicebant deos vñ. i. aliud esset per se bonitas
et aliud per se esse et aliud per se vita et sic de alijs.
Dp̄pter enīz dicere q̄ omnia ista sunt essentialiter
ipsa p̄ima omnium causa a qua res p̄cipant om-
nes h̄mōi perfectiones et sic non ponemus multos
deos sed vnum et hoc est q̄ dicit. ij. ca. de di. no. nō
aliud aīo esse bonum dicit. i. sacra scriptura et aliud
existens et aliud vitam aut sapientiā in multas cās
et aliorum alias p̄ductuas deitates et fm̄ exceden-

tes et subiectas sed vnius esse oēs bonos processus
quomodo autem h̄ esse possit ex hoc erit consequē-
ter quia ē deus sic ipsum esse et ipsa essentia bonita-
tis quicquid pertinet ad perfectionem bonitatis. et
esse totum ei essentialiter conuenit vñ. i. ipse sit cōn-
tia vite et sapientie et virtutis et ceterorum. vñ post
aliqua subdit. et enim deus nā quodam modo est
existētia sed simpliciter et i. circūscripte totum i se
ipso esse p̄cēcipit et hoc sequitur auctor huius li-
bri. Non enim inueniuntur inducere aliquā multitu-
dinem deitatis sed vnitatem in deo constituit diūi-
tationem aut in ordine intellectuū et animarum et
corporū fm̄ hoc igitur dicitur anima nobilis id est
diuina anima celestis corporis fm̄ op̄mōnes p̄bo-
rum qui p̄stiterunt celum animatum. h̄ enīz anima
fm̄ eos habet aliquā influentiā vniuersalem sup
res per motum. et ex hoc diuina dicitur eo modo lo-
quendi quo etiam apud homines qui vniuersalem
curam rei publice habent diuini dicuntur. De hac
ergo anima nobilissime diuina dicit q̄ habet op̄ra-
tionem diuinā et exponens dicit q̄ op̄ratio diui-
na eius est quia ipsa p̄parat nature iqd̄m. i. est p̄i-
cipiūz p̄imi motus cui tota natura subicitur et hoc
habet per virtutem participantem a causa p̄ima q̄
est vniuersalis omnīū causa ex qua p̄statur quandā
vlt̄atē causalitatem in res naturales: et ideo assi-
gnans rationem huius op̄ationis diuine anime
cōuenientis dicitur q̄ ipsa est exemplum. i. ymago
virtutis supioris. i. diuine exemplificatur enim in
p̄dicta anima vlt̄as diuine virtutis q̄. sicut de²
est vniuersalis causa omnium entium ita p̄dicta
anima est vniuersalis causa naturalium rerum que
mouentur. secundam autem op̄ationē anime no-
bilis seu diuine ponit itelligibilem que quidem si-
cut ipse exponit est in hoc q̄ ipsa cognitio sit res in
quantum participant virtutem itelligentē partici-
pāet erit per hoc quod anima est causata a causa
p̄ima mediante itelligentia: vnde anima est a deo
sicut a causa p̄ima. ab itelligentia autem sicut a
causa secunda. effectus autēz omnis participant ali-
quid de virtute sue cause. vnde inquitur q̄ ani-
ma sicut facit op̄ationē diuinā inquitur est a cā p̄ma
ita facit op̄ōne itellie inquitur est ab ea p̄cipās eius
virtutē h̄ aut q̄ h̄ dñ q̄ cā p̄ma creauit eē aīe mediā
te itellia qd̄ male itelligentes existimauerūt velle
auctore ist² libri q̄ itellie eēt creatrices sic aīaz
h̄z h̄z p̄ones p̄mōicas. h̄mōi. n. calitates simpliciū
entū ponebat fm̄ p̄cipationē p̄cipas aut. nō qdē
id q̄ est p̄cipās h̄z id q̄ est p̄mū p̄ eētū. i. tale pu-
ta si albedo eēt sepata ipsa albedo simplex eēt cā oī-
um alborū iquātū sūt alba nō aut aliqd̄ albedie p̄ci-
pans. h̄z h̄z p̄mōici ponebat q̄ id q̄ est ip̄s eē cā exi-
stēdi oibus id aut q̄ est ipsa vita et cā viuēdi oib² id ar-
q̄ est ipsa itelligentia ē cā itelligendi oibus. vnde
p̄clus dicit. is. p̄pōne fm̄ libri. omne diuinans esse
alijs ipsum p̄imo est h̄ q̄ tradidit recipientibus di-
uinationem. Qui sentētiē cōcordat q̄ aristō. dicit in
secūdo meth. q̄ illud q̄ ē p̄mū et maxime ens est cā
subsequentiū. est ergo itelligendum q̄ ipsa essentia
aīe fm̄ p̄dicta cāta est a causa p̄ima que est finis
ipm̄ esse. sed p̄iores p̄cipationes habet ab aliquib²
p̄stiorib² p̄cipiis ita. i. q̄ viuere habet a p̄ma vi-
ta. et itelligere a p̄ma itellia. vñ et i. ex viij. p̄pōne
hui² libri dñ. n̄ es oēs habent essentiam p̄ ens p̄i-
mū et res viuē sunt per vitā p̄mā et res itelligibiles

hinc scias pp intelligētiā pīmā. sic & intelligit q pīmā cā
cāuit ēē aīe mediāte intelligētiā q cā pīmā sola cāuit
cēntiā aīe f q aīa sit intelligibilis b hz er opatōe in
telligētiā & b sensus oīdīf manifeste q vba q sequi
tur. pōt qz & i qz cāuit cā pīmā ēē aīe pōtūere cā sic
īstīm intelligētiā. i. sūstīnūt cā opōnī intelligētiā. vñ cō
cludit q pp b aīa intelligibilis effīc opōnē intelligibilē
& b ēē pōtūat cū cō q dēū ē i. i. pōtū q effīc cāe
pīmē pōtūit effectū cāe pē & vñ dīffundit. ēē. n. q
ē cōfīssimā dīffundit i oīa a cā pīmā f intelligētiā n cōi
cāf oīb ab intelligētiā f gōnīdī pōtūpōnēdo ēē q hīc a
pīmī. sed ēē b pōtū f nō sūne intelligat repugnat vītātī
& hīc aīe q argūtī. i. mēth. p. pōnīcos pōnētes
bīmōi oīdīnē cāz separāt f q cā q dīdīdīdīa pōtū
qō segf q sō. erit mīlta aīalīa. f. ipe sō. & bō separāt
ēē alī separātī. bō. n. separātī pārtīcipat alī: ita ē alī
fōrēs at pārtīcipat vītātī. vñ & ē bō & ē aīal. nō iga
tur sō. ēē vē vñū fī ab alīo hēret q ēē alī: ab alīo
q ēē hō. vñ ēē intelligibilē pārtīcipat ad ipāz nāz
aīe vītātē cēntiā dīfīa cī: fī ab aīe hz ēē & ab aīe nāz
intelligētiā. f. qz ēē q nō ēē vñū simplī. oīz q dīe q a
pīmā cā a q hz cēntiā. hz ēē intelligētiā. & b pōtūat
īnīe dīo. sup pōtūit. f. q nā alīd fī ipīm bonū ipz esse
& hīc vītā & ipā sapīa: f. vñū & idē q ēē dē? a q dī
uāt i res & q sūnt & q nūnt & q intelligat vītātē īdīdē
dīcīt vñ & aī. i. mēth. signātī attribūtī & intelligētiā
& vītātē. d. q ipē ē vītā & intelligētiā vītātē dīcīt
pōnīcos pōnētes. alīqū mō pōtū hēre vītātē fī rēfē
rāt nō ad nāz intelligētiā fī ad fōrēs intelligibilēs
qz aīe intelligētiā rēcīpīt per opōrātōes intelligētiā.
vñ dīo. dīcīt. iiii. c. de dī. nō. q aīe per angelos hīc
pārtīcipēs īllūmīnātōē a dēo emānātī. tērtīā vō
opōrātōē aīe nobīlīssīme dīe pōnīt aīalēs & ex pōtū
q aīalīs opōrātō ē iū b q ipā mōuet corp? pīmū &
per pīs oīa cōpōrā nāīa ipā. n. ēē cā reb? i mōtū
& hīmōi rōnī pōtūea assignātī: q. n. aīa ēē īnfērīor dī
intelligētiā vītātē sūstīpītēs intelligētiā īpōrātōē pīs ē vītātē
īnfērīorī mōdō opōrēt i cā q sūt sub ipā dī intelligētiā ipī
māt subīcītā sībī. qz cā pīmā pī? īstīnūt dī fī vītātē
pīmā pōtūne pī intelligētiā aīe īpīmīt i aīas sūne mōtū i
īstīnūt. f. facit aīalēs cognoscere q ē sūne mōtū: fī aīa īm
pīmīt īn corpore per mōtū. & id q ē sub ea. f. corp?
nō rēcīpīt īpōrātōē aīe nīst īstīnūt mōuet ab ipā. et
pōtūer assignāt cām qz dēū sūt q mōt? cōpōrā nāī
lū sūt ab aīa. vīdēt? n. cīa cōpōrā nāīa dūcēt per
uenīre per sūas opōrātōes & mōt? ad dībītōs sūne
q nō pōtūer fīcī nīst ab alīqū intelligētiā dīrīgētē er
q vītātē mōt? cōpōrā fī sūt ab aīa q īstīnūt vītātē sūā
supra cōpōrā mōuēdo ea b ēē pōtū nō ēē īstī fīdē
f. q mōtū cēlī fī ab aīnīmā: sed augū. b' sub dūbīo
rēlīnqūt īn sēcūdo sūper gēnere ad lītērās qz aī
fī a dēo dīrīgētē tōrās nātūrās & q cōpōrāl' crea
tūra mōuēatū a dēo medīantībūs intelligētiās fī
ue angelīs b augū. asserīt īn tērtīo de cē. & Grego
rīus i. iiii. dīalō. vltīmō aīe pēcludīt pōtūitū. f. q
aīa nobīl' hēat tēs pōtūitās opōrātōes. et aīe q
dīcītū ēē de intelligētiā dīuīnō & aīa dīuīnā cōcōrdat
sūā dīo. qm īn quāto cā. de dī. nō. sūpērīorēs an
gelos vocat dīuīnās mēntēs. i. īntellēctūs per qz
erīam aīnīmē dēi fōrīm dōnō pārtīcipat fīm sūā vītātē
rēlīnqūt: sed dīuīnītātēz acēpīt fīm cōiūctīōnēm
ad dēum. nō autēm fīm vītātē fācīlēm īnfīlūentīam
īn cāta. Illud enīm ēē magīs dīuīnū qz cōi. ipso
dēo māīus ēē īd qz ipē ēē qz īn alīs cāt.

Prima rerum creaturarum est esse:
& non est ante ipsum creatū aliud
Quod est quia esse est supra sen
sum & supra animā & supra intel
ligentiam: & non est post causam primāz la
tius neqz prius causatum ab ipso: propter
illud ergo factum est superius causatis reb?
omnibus & vehementius vītātē. Et non
est factum ita nisi propter suam propinqu
tatem esse primo ponitur: & vñ vero in quo
non est multitudo aliquorum modorum. Et
esse causatum quous sit vñū: tamen multi
plicatur. f. quia ipsum recipit multiplicatē
& ipsum quidem non est factum multa: nisi
quia ipsum esse quous sit simplex: & non sit i
causatis simplicius ipso: tamen est compo
situm ex finito & infinito quod est: quia omne
ex eo sequitur causam primā est intelligē
tia completa & vītātē īn pōtēntīā & reliquīs
bonitatibus. Et forme intelligibiles i ipso
sunt latiores & vehementius vītātē: et
quod ex eo est inferius: est intelligentia: ve
rūtamen sub illa est intelligentia īn comple
mento & vītātē & bonitatibus: & non sunt
forme intelligibiles īn illa ita dīlātare: sicut
est earum latitudo īn illa intelligentia. Et ēē
quidem causatum prīmū est intelligentia
tōrū: verūtamen intelligentia īn ipso ē dī
uerfa per modum quēz dīrīgūt: & quia dī
uerfīcatur intelligentia: fīcī vel īlīc īn cō fō
ma intelligibilis dīuerfa: & sicut ex forma
vītātē pōtūea qz dīuerfīcatur īn mūdo īnfē
rīorī pōnēntīū īndīdūa īnfīnītā īn mul
tītūdīne. Simīlītēr ex cō causatō pīmō pō
tūea qz dīuerfīcatur: appārent fōrēs ītel
ligibiles īnfīnītē. verūtamen quous dīuerfī
cētū nō sē īūngūtū ad īnīcēm. sicut ē
fēiūctīō īndīdūozūm qz ēē quonīaz īpē
vītātē abfīqz cōrūptīōne: & separātū
abfīqz fēiūctīōne: quonīam sūnt vītātē bā
bens mūltītūdīnēm & mūltītūdīnē īn vītātē
& intelligētiā pīmē īnfīlūentīā supā īntelli
gēntīas sēcūndas & bonītātēs: quas rēcīpī
unt a causā pīmā: & īncēdūt bonītātē ī cīs
vītātē quous cōfēquūtū vītātē earum.

Prima rex ēē. pōtūqz aīe: hūī?
lib. dīstīnūtīpīcē grādū fū
pōrīoz cēntīū & oīdīt quō pārtīcipatē īue
nīf tō īstī? eoz nūc ītēdīt oīdīt dīstīctīō
nē fī grā. f. īpī? ēē qz ēē cū ēfīnītātē pīm. grā. qz ēē cāe
pīmē ēfīnītā. cēntēs pīmītē. q. īdīfī vītātē dēū ē. īb tñ
alī: pēdīt qz ī alīs. nā ī oīb? alīs pīmītē pōtūne & pō
tūstā illa pōtū pīmītē. & pbat b āt mōre dīdēntīā pīmō
pīmītē qdā cōe. fō īllud dīdīt ībī. & ēē cātū qz īstī
fīt vītātē. ītēr ptes dīoīs dīfīa: assignāt ībī. & ēē qz
er eo segf. ad āt qz ēē cōe oīb? ītēfī. īs. dīstīctī ēē cām

primū de q̄ p̄mittit talē p̄pōnē. p̄marez creatay: est
eē nō ē an ip̄s creatū aliud ē ē hāc p̄pōnē. pelus i
suo lib. poit sub his v̄bis qm̄ p̄cipatū dīfā p̄p̄tate
r̄ dīficatōz p̄mū ē r̄ sup̄ p̄mū ens cur? qdē rō ē p̄z po
sitiōes plōmīcas q: sic sup̄ dēfī ē q̄to aliqd ē cōius
tāto p̄dēbāt illd ē magis separātū r̄ qm̄ p̄us a p̄oste
riorib? participatū. r̄ sic ēē p̄terior: cā: i ordie at
eorz q̄ d reb? dīr cōllūmū p̄dēbat v̄nū r̄ bonū p̄uē
ens ēē q̄ ens: q̄ bonū v̄l v̄nū d aliqd iuenit p̄re de q̄
n̄ p̄dicat ens p̄z eos. f. d mā p̄ma q̄ p̄lo p̄iūgebat cū
nō ente nō dīstīguēs iter mās r̄ p̄tōnē v̄l hētū i p̄i
mo p̄bi. r̄ tū m? attribuebat v̄nitatē r̄ bonitatē i q̄
tū h̄z ordīnē ad fōmā. bonū. n. non solū d̄ de fine s̄
de eo q̄ ē ad finē. sic i gāf sūmū r̄ p̄mū rex p̄ncipius
ponebāt plōmīci ip̄m v̄nū r̄ ip̄m bonū separātū s̄ post
v̄nū r̄ bonū nihil iuenit. ita cōe sic ens: r̄ iō ip̄m ens
separātū ponebāt qdē creatū v̄tpore p̄ncipians boni
tatē r̄ v̄nitatē i m̄ero ponebāt ip̄s p̄mū iter oīa crea
ta. v̄ro. aut ordīnē qdē separātū abstulit sic sup̄ dēfī
est p̄nōēs eundē ordīnē q̄ r̄ plōmīci i p̄fectiorib? q̄s
ceterē res p̄ncipiat ab v̄no p̄ncipio q̄ ē de v̄nū i. iū.
ca. d. di. no. fōrdinat nōū bonū i deo oīb? dūmīa nō
inmīb? r̄ dicit q̄ ē? p̄ncipatio v̄sqz ad nō ens cre
dit itelligēs per nō ens mās p̄mās. dicit. n. r̄ f. est
fas dīcē bonū q̄ est sup̄iora crīstia r̄ ip̄m non crīs
r̄ dīstīcat: s̄ iter ceteras p̄fectiones a deo p̄ncipa
tas i reb? i p̄mo poit ēē. sic. n. dīc. ii. c. d. di. no. an alā
dī p̄ncipatōes ēē p̄positū ē: r̄ ē ip̄m fīm se ēē sēm?
eo q̄ ē p̄ se v̄tā ēē. r̄ eo q̄ ē p̄ se sapias ēē. r̄ eo q̄ ē p̄
se dūmīa sūlūndīe ēē s̄ q̄s modū ēē auctō: hū? lib.
h̄ itelligēs v̄f. dicit. n. q̄ b rō ē q̄: ēē ē sup̄ sensus et
sup̄ aīas r̄ sup̄ itelligētiā r̄ q̄to sit sup̄ illa oīdūt sub
dēs. r̄ nō ē p? cāz p̄mā latī? i. aliqd cōius. r̄ p̄ p̄s
neqz p̄ul cānt ip̄e. cā aut p̄ma ē latīo: q̄: exēdit et se
ad nō entia s̄z p̄dīctā. r̄ er h̄ clūdūt q̄ p̄p illd q̄ dī
ctū ip̄s ēē factū ē sup̄er? oīb? reb? creatis. f. iter ce
teros dei effect? cōi? ē ē v̄ebementi nūc r̄ magis
simpler. nā ea q̄ sūt mū? cōia vīdēt se h̄re ad ma
gis cōia p̄ modū additōis cuiusdā vīdēt tū nō ēē ei
itēntio v̄l loq̄ ē aliqd ēē separātū sic plōmīci loq̄ebāt
in de ēē p̄ncipatio cōiter i oīb? crītib? sic loq̄ dīo.
sed de ēē p̄ncipatio i p̄mo gradu entis creati q̄ ē ēē
sup̄er? r̄ q̄ūis ēē sup̄? sit r̄ itelligētiā r̄ i aīa tū i ip̄a
itelligētiā p̄i? p̄sīderat ip̄m ēē q̄s itelligētiē rō. r̄
sīl: ēē i aīa r̄ p̄p̄er h̄ p̄mīssit q̄ est sup̄er aīam r̄ su
p̄ia itelligētiā de hoc i gāf ēē i itelligētijs p̄ci
patō rōnē assignat q̄re s̄e marie v̄nū. dicit. n. q̄ h̄
p̄rūgūt p̄p̄er p̄p̄iūq̄atē s̄iā p̄me cāc q̄ ē ēē p̄urūz
substīctā r̄ ē v̄e v̄nū nō p̄ncipatū in d̄ nō p̄tē aliqua
multitudo inueniri dīfferentiā s̄m cēntias q̄ an est
p̄p̄inqua ei q̄ est per se v̄nū est magis v̄nū. q̄ ma
gis p̄ncipians v̄nitatē. v̄nū itelligētiā que ē p̄p̄iūq̄
fīma cāc p̄me h̄z ēē marie v̄nū. Deinde est dīcīe.
r̄ ip̄s quidē nō est multa r̄. oīdē rōnē dīstīctio
nis q̄ p̄tē ēē in itelligētiā s̄m ēē v̄bi p̄sīderādū est
q̄ si aliq̄ fōma uel nā sit oīo separātā simpler nō p̄tē i
ea cadere multitudo sicut si aliq̄ albedo ēē separātā
nō esset nisi v̄na. Alīc aut inueniunt multē albedīes
v̄nū r̄ que participat albedīnē. sic i gāf si ēē cātū
p̄mū ēē esse abstractum ut plōmīci p̄sīserunt ta
le esse nō p̄tē multiplicari: sed esset v̄nū tantū.
sed quia esse creatū p̄mū est esse participatū in nā
itelligētiē multiplicabile est s̄m dīversitatē p̄ci
pantū r̄ h̄ est q̄ dicit r̄ ip̄s quidē. f. esse creatūz
p̄mū nō est factum multa. i. dīstīctū in multas in

itelligētiās ibi nisi q̄: s̄m sit simpler r̄ non sit iū
cāns aliqd simplici? co tū est p̄positū et finito r̄ iū
nīto q̄s quidē p̄positionē ēē p̄clūm? oīnt. d̄. p̄po
sitiōne dīcēs ēē cū ens et hīc ē r̄ iūntū q̄ quādam
s̄m ip̄m sic expō. oē. n. imobilitatē ens iūntū ē s̄z po
tēntiā cēndi. si. n. q̄ p̄tē magis dīrre in ēē ē maio
rīa p̄tēntie q̄ p̄tē i iūntū dīrre i ēē ē q̄tū ad h̄ iū
nīte p̄tēntie v̄nū ip̄e p̄mīssit. d̄. p̄pōnē ēē cū ens i
finitū ē nā s̄m multitudinez ei? s̄m magnitudine sed
s̄z p̄tēntiā solutā. f. crīdī v̄t ip̄e expōnt. si aut aliqd
sic haberet iūntū v̄tū cēndi q̄ nō p̄nciparet ēē ab
alio. tūc ēē solū iūntū r̄ tale ē de? ut d̄ iūra. iō. p̄
p̄sīdē: s̄z si sit aliqd q̄ h̄eat iūntū v̄tū ad essen
dū s̄z ēē p̄ncipatū ab alio s̄z h̄ q̄ ēē p̄ncipatē finitūz
q̄: p̄ncipat nō recipit i p̄ncipatē s̄m totā suā iū
nitates: s̄z p̄ncipat i tū iūntū itelligētiā ē p̄positā
in suo esse et finito r̄ iūntū iūntū nā itelligētiē iūntū
tūa d̄ s̄m p̄tēntiā cēndi r̄ ip̄m ēē q̄ recipit est fini
tū. r̄ er hoc sequit q̄ ēē itelligētiē multiplicari possit
inquantū p̄tē ēē participatū. h̄. n. significat p̄p̄o er
finito r̄ iūntū. Deinde cū dīcīt. r̄ oē q̄ er co segē
r̄. crīdīt dīfās iter mēbra dīstīctis. sicut itelligētiā
multiplicatas r̄ h̄ erit p̄mo quidē q̄tū ad dīuer
sam p̄fectionē earū. f. q̄tū ad iūntū quārdā
super alias ibi. Et itelligētiē p̄mīc. r̄. tēntio q̄
tū ad effectū itelligētiāz in aīabus r̄ h̄ in sequē
ti p̄positionē que in quibusdā libris inueniunt con
iuncta cū iūntū. r̄ incip. Itelligētiē superiores
r̄. circa p̄mū. d. f. p̄mo oīdūt dīfās. f. erclūdūt quā
dā dubitatōnē ibi. Et q̄ dīversificat r̄. circa p̄mā
ergo cōsiderandū est q̄ duplīcē dīfās. itelligētiā
rū assignat v̄nā quidē: quārdā ad naturam ip̄sārum
aliā vero q̄tū ad species itelligētiāz per quas i
telligunt q̄tū autem ad naturas ip̄sārum necesse
est q̄ earum dīversificat s̄m ordīnē quārdā. nō
enim est in eis materialis dīfferentia sed fōrmalis.
non enim sūnt cōpōsītē ex materia r̄ fōma: sed ex
materia que est fōma r̄ esse participatō v̄t dictum
est. In his autem que materialiter dīfferunt nihil
p̄hibet inueniri multa ex eōnū s̄o se habere. nā
in substāntijs idīdūa v̄nūz speciei equaliter spe
ciei cōmūes participat. In accidentijs ēē pos
sibile est dīversā substāctā equaliter participare al
bedīnē: sed in his que fōrmaliter dīfferunt semp
quidam ordo inuenit: sed si quis dīlīgēter p̄sīde
ret in omnibus speciebus v̄nūz generis semp i
ueniet v̄nam aliā p̄fectionē sicut in colorib? al
bedīnē r̄ in animalibus homīnē r̄ h̄ ideo quia
que fōrmaliter dīfferunt s̄m aliquam p̄rīetatem
dīfferunt. est enim p̄rīetas oīa s̄m fōmā v̄t p̄b̄s
dīcīt. n. x. meth. in contrarijs autē semp est v̄nū
nobīlius r̄ aliud vīlius v̄t dīcīt in p̄mo p̄bi. r̄ h̄
est ratio quia p̄ma contrarietas est p̄uatiō r̄ ha
bitus v̄t dīcīt in. x. meth. r̄ p̄p̄er hoc in. viii.
meth. p̄b̄s dīcīt q̄ species rerum sūnt sicut nūmēri
qui specie dīversificat s̄m additōnē v̄nūz sup
alterā manifestū est autem q̄ q̄to aliqd est p̄fecti
tāto p̄p̄inquius est entī p̄fectīssīmo: v̄nde hāc
dīfferentiā ponit quātum ad itelligētiāz nām
q̄ illud esse itellectuale q̄ īmediatē affegit cāz p̄mā
est itelligētiā p̄p̄tā v̄līma p̄p̄tē q̄ ad ēē cātū
i p̄tēntiā cēndi i religīs bonitatib? p̄ntibus. Illud
vero est itellectuale q̄ est īferi? i ordīnē itelligē
tiāz. retinet qdē naturā r̄ rōnē itelligētiē: sed tamē
est sub p̄oī itelligētiā i p̄p̄mēto nature r̄ v̄tūtem

endi et opandi et i oib' hoib' sue pfectionib'. Quia
aut ad has duas q est et spēs intelligibilis supponit
q intelligit per quasda spēs intelligibiles intelligent
q hmoi et intelligibiles spēs maiorē hēant amplitudi
nē et vltimē q in inferioribus intelligentibus. et h quidē
nō ēt discursus dimutaf manifestabit ista in x. ppo
sitione q tota super hoc pcedit. Deinde cū dicit. Et
q: diuersificat intelligentia et. remouet quandā du
bitationē q: entis dixerat spēs intelligibiles ēt supio
ribus et inferioribus intelligentibus ēt differentes posset
h alicui falsus videri ppter h q res intellecta ē vna
et nō oīdit quō hmoi spēs intelligibiles diuersificent
et pmo iducit ad hoc quoddā creplū. so oīdit dīaz
ibi. verūtamē qūis diuersificent et. circa primum
pīderandū est q sicut supra dictū est platonici po
nebant formas res sepatas per quaz picipationes
intellectus herēt intelligentes actu sicut per eaz picipa
tionē ut corpus picipit in hac vel illa spē: et idem
sequit si nō ponam? ples formas sepatas: sed loco
oīus illaz ponam? vna pīa forma ex qua oīa deri
uent sicut supra dictū est fin finiam dponit q vīde
tur seg auctoz hui' libri in illā distinctionē ponēs in
esse diuino. sic igit cū intelligentie sint diuerse et di
ferentes diuersis intelligentiis sicut ēt diuerse forme
picipate in hoc mūdo sensibili iueniunt fin diuersi
tates ēt diuersoz picipantiū formas pīctas. De
inde cū dicit. sumptū qūis diuersificent et. ostēdit
diuersitates in pīcto creplō forme sensibiles pīci
pate in diuersis indiuiduis sunt forme indiuiduae. et
ad intellectus iunguntur ea se iunctione q vna indi
uiduū ēt lingit ab alio ita q ambe forme nō pīnēt
ad existentia vnius rei: sed diuersaz. nō sic autem
se iungunt forme intelligibiles ex eo q sunt ēt in di
uersis intelligentiis sine intellectu: q nō efficiunt
per hoc forme indiuiduales: s; retinet vim sue vī
tatis in qūo quilibet eaz in intellectu cui ict causat
vlem cognitionē eiusdē rei intellectu: h ratio ex su
pīdictis apparet. sūm. forme rez sue sint diuīsz
per se stantes sine vniatē in vno pīmo hēant esse
vīsimū: pīuina manifestum est q: quāto magis ap
propinquat ad h vīsimū esse formā. tanto forme
sunt vīiores. et fin h dicit q forme picipate in su
perioribus intellectu sunt vīiores illud an q est in
fīnū in rebus est tamen corpālis nature nō recipit
hmoi formas vt pīctas ab hīs oī vīuer salitate
et h est q dicit q quāuis forme intelligibiles diuersi
ficent in diuersis intelligentiis tū nō h modo diuidū
tur ad vīuicem sicut diuidunt diuersa indiuidua i
rebus sensibilib' q: nīl habent vnu cū multitudine
ne vnu quidē ex parte vīctas multitudinē aures
fin diuersus modū picipationis in diuersis intel
lectibus et per h totaliter excludit ratio auctoz vō
lentis pīare vīuicem intellectus per vīuicem intel
ligibilis forme. extimant enim q si forme intelli
gibiles sunt diuerse in diuersis intellectuibus q sunt in
diuiduāte et intelligibiles in potentia non in actu
q per pīmissa patet esse falsum. Deinde cum dī
cit. Et intelligentie prime et. ponit secundā differe
tiam que sequitur ex prima. inuenimus enim i quo
libet reum ordine q id qd est in actu agit in id qd
ē in potentia. semper autem q est perfectius compa
ratur ad minus perfectum vt actus ad potentiam.
et ideo perfectiora i quolibet genere. nata sunt age
re in perfectiora. Cum igitur superiores intelli
gie sint cōpīctiores in virtute et reliquis bonitatib'

intelligentiis inferioribus consequens est q sicut pri
ma causa influat in superiores intelligentias uā su
periores intelligentie influant in inferiores et sic vī
q ad vltima.

Intelligentie superiores prime q
sequuntur causam primam ipri
munt formas secundas stantes:
que non destruntur: ita vt sit ne
cessarium iterare eas vice alia. Intelligentie
autem secunde imprimunt formas declinuel
et separabiles: sicut est anima ipsa nāq ex i
pressione intelligentie secunde que sequitur
esse causarum inferiorum. Et non multiplican
tur anime nisi per modum quo multiplican
tur intelligentie secunde: que seruāt esse quo
multiplicantur intelligentie: quod est: quia
esse iterum anime habet finem: sed quod ex
eo est inferius est infinitum. Hic autem anime q
sequuntur alacibili. i. intelligentiam sunt cō
plete perfecte pauce declinationis et separa
tionis: et anime que sequuntur esse inferius
sunt in complemento et declinatōe sub ani
mabus superioribus. Et anime superiores
etiam influunt bonitates quas recipiūt ab
intelligentia super animas inferiores: et oī
nis anima recipiens ab intelligentia virtu
tem plus est super impressionē fortior. Quia
quod impressum est ab anima: est firmum et
stans: et est motus eius motus equalis et cō
tinuus: et illa in qua ex ea est virtus intelli
gentie minus est impressionē sub animab'
primis: et est quod ab ea impressum est de
bile euanescentis destructibile: verumtamen
qūis sit ita: tamen permanet impressio per
generationem. Jam ergo ostensum est: qua
re facte sunt forme intelligibiles multe: et nō
est esse earum nisi simplex: quare facte sunt
multe anime. Quarum quedam sunt fortio
res quibusdam: et esse earum est vīum sim
plex in quo non est diuersitas.

Intelligentie superiores pri
me et. Postq in
precedenti ppositione manifestauerit au
ctor distinctionē intelligentiaz h agit d
distinctionē animaz q quidē assignat fin differe
tia intelligentiaz eas quodā modo causantū s; ei
positionē vī q hic agit d distinctionē animaz pōt retra
bi ad distinctionē intelligentiaz s; qd distinctio eaz mani
festat p distinctionē effectū. vī et i qbusdā lib' hic
nō ponit ppositio per se s; ad hīs copulatio pcedē
tis ppositio q et appet ex epīlogo q hic ponit q
eō ē vīctaz pponit: Et aut ppositio intelligentie su
pīores pīne ipriūm formas stantes q nō destrunt
ita vt nō sit necesse iterare eas vice alia. Intelligentie
autē se ipriūm formas declinē separabiles hē est aīa
huic autem pponi particulari ponit duas pponēs
considerat. i. primā q talis ē. oīs diuī intellectus

participat? ab aiabus diuinis picipat? et iniaz q tal
est. Dis intellect? picipat? qd intellectus ante solis
picipat ab aiab? neq diuinis neq scis i trāsmuta
tione intellect? et ignorare ad euidentiā autē huius
pōmōs tria oī pōderare. pmo qd ip:ellionez aie.
pō de distinctiōe aiay. tertio d dīa aiay distinctay.
circa ip:ellione n. aie pmo oī pōderare qūo a se cō
ueniat ip:imi. pō a qip:imanf. qd aīe aie pueniat i
p:imi nūafesse appet. Si q ip:elliois rōne pōde
ret ad q duo regunt. pma qd vī q ē ip:ellus sit
i aliq crīs. pō vī nō sit i eo sup:icial: pō extrinsecū cō
tactu sol. s. sit intumū. q penetrās i p:ūdū. Et b duo
puenit aie pō p:ay ei? rōne dictū est. s. i tertia pō
positiōe q opatio p:ia aie est vt moueat corpora
eo q opatio ip:ius ē i sra opationē p:ia intellectū
cui? ē cognoscere res absqz motu. oī aut p:ipiu mo
tus applicari mobili qd ut p:at in. vii. p:bi. mouēs
et motū sunt simul vī aie p:ay rōne p:ingit i cor
pore mobili cō mot? aut q aia mouet corp? ē mot? ui
uētis corpis q qd nō ē a mouēte extrinsecū sicut mō
tus uiuēt? uel sicut mot? leuiū et grauiū a generare:
s. est a mouēte intrinsecū vī res viue dicunt seipsas
mouere: iō oī aiay q mouet corp? cō corpore intri
nec? ei vnitā. et p: b dī ē ip:ellā s. opationē aucto
ris hui? libri ip:ellā ē ab intellectu. dicit. n. ip: nāqz
s. aia i sra: ē ex ip:ellione intellectu s. a si ordinis
intellectū q. s. intellectū s. a se qd creatū i sra
s. i. inferiori p: ip: ē p:mi creati q ē ē intellectuay
ut b q dicit que se qd pō retrahi ad aiay que est
i sra eternitatē intellectu vī i sra p:ositione dictū ē.
s. b nūa nō est ysqz qz rara. possemus. n. loqui de
aie ip:ellione dī vno mō ex p: ip: aie ip:esse alio
mō ex p: mae cui ip:imū ē b quidē distinctio locū
hī in qūbet aia p se stante qūis est quelibet aia intelli
gens ut i sra patebit q: ē sīc ei? nō totaliter p:istit i
vntione sui ad materiā corporale sicut cō aie nō sub
sistētis qles sunt aie d:utorū et plantay. vī i hīs p:re
dicta distinctio necessaria nō est: q: simul p:iderat
ē tālū aiay: ex p: mae recipientis et ex p: ip: aie.
Si q loquamur de aia p se stante. s. intellectuāli
qūqz sūe celestis ponant corpora celestia aiata sū
q aucto: hui? libri supponit sūe de aia humana ex
p: ip: aie. tūc s. radice pōnū plurimay q s i mul
tis aucto: hui? libri se q talis aia est ex ip:ellione i
tellectū q: sicut sup dictū est in tertia p:ositione pla
tonici posuerunt q ab alio p:ipio cātur in aliq re
id q est cōe et ab alio inferiori p:ipio id q est magis
p:ipiu sū b igit aia p se stans sū cō hī a pma cā qd
aut sit intellectūal et q sit aia b: a sīs causis que sunt
intellectū. vī cū ad rationē aie p:incat q sit corpū i
p:ellā p:is erit q b aia ab intellectu bēat. s. q sit cor
porū ip:ellā: sed q: sicut sup ostendimus p:dicta po
sitiō vītate nō hī et p:ia sūe ay. oī dicere q a p:ia
cā a qua talis aia hī sū ē habēat ē q sit intellectū
lis et q sit aia et p: p:ia q sit corpū imp:ellā. est er
go sū b aia nō ex ip:ellione intellectu sed ex ip:ell
tione cause p:ime. Si q loquamur de aia b ex p:re
susceptibilē ip:imū sē qū ad aiay celestē. s. celi
bēret animā cōt similitis rō. n. n. n. celestius cor
porū aliquo mō ab intellectu causat: s. a cā p:ima
a qua habent cōsēd si loquamur de aia humana ex
parte susceptibilis sic aliquo mō est ex ip:ellione
intellectū. in qū. s. ip: corp? humanū disponitur
ad hoc q sit susceptiū talis aie per virtutem cele
stis corpōis operantē in scie rōe cuius dicit q bō

mo generat hominē et sole. corpa autē celestia ē sū
doctores fidei xpiane. s. Angu. et Grego. ponunt a
creaturis spūalib? moueri q dicunt angeli sūe intel
ligentie vcl intellect? separati. Et ex hoc sequit q intel
ligentie aliqd opant ad b q aia humana corpis im
primat ex parte suscep. et per hunc modū potest vi
ci q aie anime que nō sunt per se stantes sunt ex i
p:ellione intellectuay et celestū corporū. Deinde
restat p:iderandū de aia. s. de distinctiōe aiay
et pōit eandē rationē distinctiōis sūe multiplica
tionis in aiabus q in intellectuay posuerant. s. n. n.
ē intellectuay p:positū est ex infinito et finito iquantū
esse eius nō est subsistēs sed p:ipiatū ab aliqua na
tura rōne eius pōt distingui in multa. Ita etiam est
et de esse aie et b est q dicit et nō multiplicat aie nī
si per modū quo multiplicat intellectuay q est q
ē aie. Iterū hī sūe: s. q ex eo est infer? est tamen
infinitū. inferius aut dicit ip:as naturā participantē
esse q vocat infinitū p:pter virtutē ad durandū in
esse infinitū. Ip: aut esse participantū vocat finitū
q: nō participat sū totā finitātē vītatis sūe: s. s. s.
modū nature p:icipantis est tū aduertendū q quia
naturā intellectuay est repetit? absolutā a corpore di
stinctio intellectuay attendit sed gradū nature pro
p:ie absqz cōpatione ad aliqua corpa de rōne n. aie
est q sit corpū ip:ellā: iō distinctio aiay attendit s.
p:ationē ad corpa aiata vī si corpa aiata sit diuer
sarū speciez aie eis imp:esse erit diuerse sū ip:em.
sicut oportet dicere si corpa celestia essent aiata
s. si aut corpa aiata sūe vniū spū aie et imp:esse
sunt vni? spū multiplicatē numero solo sicut p: de
aiabus humanis. Deinde p:iderandū est tertiū. s.
dīa aiay distinctay et pōit tres dīas quay p:ima
accipit sū diueras p:fectionem aiay. dicit. n. q aie
sūe sapiores sicut sūe celestia corporū que sequuntur
intellectū. q. immediate post cā ordinā sūe cō
plete. s. ip:erfectione nature aiay et signū p:fectionis
erit subdēs paucē declinationis et separationis. dī
cū est entis supra in sra p:ositione q aia inquantū de
ficit a cōplēto intellectuay appropinquat ad mo
tū: iō qūo aie fuerint altiores et intellectuay p:ipio
res tanto min? habent de motu. aie entis inferiores
habent motū non solum qū ad b q mouent vt cor
pus: sed etā qū ad hoc q nō semper sunt p:imete
suis corpōibus et q nō semp intellectuay. Sed aie si
periores semper sunt p:imete suis corpōib? et sem
per sunt intellectuay. hī tū de motu b q hī cele
stia corpora: ideo dicit q sunt paucē declinationis
quia parū declinant ab imobilitate intellectuay et
paucē separationis quia parū in diuersā separant
vt quandoqz in hoc quādoqz in illo immanant. s.
qūm ad solis motum localem celestū corporū. in
feriores n. anime deficiunt in cōplēto et paucē
re declinationis seu separationis a superioribus aiab
bus. secunda dīa sumitur per influentiā animarū
imices: sicut entis supra dicit q intellectuay p:ime
influnt supra secūdas bonitates quas recipiunt a
causa p:ima. Ita nunc dicit q superiores anime in
flunt bonitates quas recipiunt ab intellectuay sup
animas inferiores: et vtroqz est ratio eadem: q:
q est ip:erfectus ap:um est p:fici a p:fectioni sū
potentia ab actu tertia differentia sumitur ex parte
effectus. Sicut enim de intellectuay dicit q supe
riores imprimunt nobiliores aiay ita nunc dicit de
animabus q anima superior: recipiens virtutē in

mediate ab intelligentia habet fortiores impressio-
nes quia semper causa superior vehementius agit
vt in pma ppositione dictu est: id q impunitur
a superiori anima in suo corpore est frum flans, i. fir-
ma: et inmobile et motus eius est equalis. i. uniformis.
et citius vt p3 in corpore celesti anima vero inte-
rior: ad q3 pincit virtus intelligentie mediate supe-
riori: ad q3 habet debiliorem impressionem in suo cor-
pus hanc causa inferior: et ideo id q impunitur corpo-
ri sicut vita? huiusmodi est debile ppter passibili-
tatem corporis ab extrinsecis agentibus: vanaescens
a principio interiori transmutabit destructibile quia
finaliter et totaliter desinit esse id q ab anima in cor-
pore efficitur: et tunc corpus quodammodo principa-
liter temperatur. s. fm speciem: hoc per generatio-
nem. In hoc autem melius sentit auctor: huius li-
bri attribuitur corruptibilitati huius corporis debili-
tate ipsellione ipsius anime q3 platonici qui posue-
runt et animi humani hēre qdā corpus incorrupti-
bile sibi semper vitum patet dicit q3 fm sententia
huius auctoris quidā anima humana fuerit perfecta
per coniunctionem ad causam primam poterit corpo-
ris huius impuncte vitas perpetua. et p3 h fides ca-
tholica confitetur futuram vitam eternam non so-
lum in animabus sed etiam in corporib? post resur-
rectionem. C. Ultimo epilogat que in duabus p3
positionibus dicta sunt que autem diximus de aia-
bus celorum non asserendo diximus sed aliorum
opinionē recitando.

Causa prima superior est omni ratione: et non deficiunt lingue a narratione eius: nisi propter narrationem non est ipsius: quoniam ipsa est super omnem causam: et non narrat nisi per causas secundas: que illuminantur a lumine cause prime. Quod est quoniam causa prima non cessat illuminare causatum suum: et ipsa non illuminatur a lumine alio: quoniam ipsa est lumen purum: sic quod non est lumen: et quia nihil est superius ipsa sed ipsa super omnia: est illo ergo facta et prima sola eius deficit narratio: et non est ita: nisi quia supra ipsam non est causa: per quam cognoscatur: omnis res non cognoscitur et naturalis nisi ex ipsa causa sua. Cum ergo causa est tantum: et non est causatum: non scitur per causam primam: neque narratur: quoniam est superior: narratio: neque consequitur eam loquela: quod est quia narratio non fit nisi per loquelam: et loquela per intelligentiam et intelligentia per cogitationes: et cogitatio per meditationem: et meditatio per sensum. Causa autem prima est supra res omnes: quoniam est causa eis: propter illud fit quod ipsa non cadit sub sensu: et meditatione et cogitatione et intelligentia et loquela: non est ergo narrabilis: et cadit sub sensu. Aut est meditabilis: et cadit sub meditatione: aut est fixa trans secundam dispositionem viam: et est

intelligibilis: aut conuertibilis destructibi
lis cadens sub generatione ⁊ corruptione:
⁊ est cadens sub cogitatione: ⁊ causa prima
est supra omnes res intelligibiles simpliciter
nas ⁊ supra res destructibiles: quapropter
non cadunt super eam meditatio: neq; sen-
sus neq; intelligentia ⁊ ipsa quidem non si-
gnatur nisi a causa secunda: que est intelligen-
tia: non nominatur nisi per nomē cāti sui
primi: non per modū sublimiores ⁊ nobilio-
rem ⁊ meliorem: sicut offendimus.

A Prima supior: ē narratiōe post-
ea: auctores huius libri vultūt ēē
supior: gñali: tres gradus dī: p̄mus ē sup-
eremitate: q̄ puenit cāe p̄mice, secundus
cū eternitate: q̄ puenit intelligēcie, tertius est infra
eternitate: sup̄ ips̄ q̄ puenit aīe h̄ capite p̄legit de
singlis gradibz: p̄mo de cāe p̄ma. fōd itellia i. aīa
p̄pone itellia i. itellia i. itellia i. itellia i. itellia i.
oīa itellia i. cāe b̄ ē q̄ potissimū scire possum: q̄ ei
scīam i. loquēcie n̄ram eredit, ille n. p̄fectissimū
deide cognoscet q̄n̄ h̄ de ip̄o tenet q̄ gēdā cogita-
ri: vel dīci de eo p̄t min: est eo q̄ dicitur est i. sup̄ d̄o.
vicit i. r. mulice theolo. q̄ h̄t eo fōd meli: sue cognitio
nis vīt d̄o fīat oīo ignoto eo q̄ nūll̄ de eo cogno-
scit cognoscet fīat ē sup̄ d̄o mēte: ad hoc oīd
iudicē h̄. p̄p̄ cā p̄ma supior: ē narratiōe p̄ narrati-
ōe n̄ auctō aff̄ intell̄ q̄ gēdā de eo affirmam: n̄
puenit cī sed q̄ a nobis significat. Moia. n. a nobis
ip̄sita significat per modū d̄nos itelligim: q̄. cū
d̄ modū ēē vīmū transcendit vīt d̄o. dicit. i. i. ca-
te. le. q̄ negatiōe i. dīmūis fīat vire affirmatiōis
vōi p̄pate vīt īgnemētes hanc ēē. p̄p̄mē
p̄p̄mē p̄t. crūi. p̄p̄mē fīat lib̄i sub̄b̄is vīs oē q̄
ens ip̄i quidē p̄pter sup̄b̄ales vītūcē īdeib̄le ē
i. cognoscēbile oīb: fōdis a p̄cipit̄b: aut capib̄le
ē i. cognoscēbile p̄pter q̄ solā p̄m̄ penitus īgnōtū
tāq̄ am̄p̄ecū ens p̄ h̄nt q̄ dicit q̄ ens īgnitelligit
oīē fōmā ydeālē fīm̄ platonicōe p̄m̄es pura p̄ se
hōm̄ne p̄t p̄ vītā rē. h̄mōi q̄ deos dīcēb̄ rē sup̄
dīcū ē h̄mōi aut h̄m̄ vītutē: f̄s ip̄os sup̄er f̄b̄ales
q̄ exēdit oīa sub̄iecta p̄cipari i. d̄p̄t q̄ neq̄ d̄
i. neq̄ cognoscet p̄t vītūq̄d̄ ē: ab īf̄erib̄: f̄s a
supiorib̄: cognoscet p̄t pura ydē vīte cognoscet p̄t
ab ydē entis. ē q̄ illū nō possint p̄f̄ecē cognoscet:
vītē ab īf̄erib̄: alīq̄t̄ rē cap̄i cognoscet p̄m̄
a p̄cipit̄b̄. i. p̄cipit̄a sicut p̄ ea que p̄cipiē
vītā aliq̄d cognoscet de ip̄a vītā. sed illud q̄ ē p̄m̄
simplīciter q̄ fīm̄ p̄m̄onēs est ip̄sa essētia boni-
tatis est penitus īgnōtū: quia nō habet aliquid
sup̄ea q̄ possit ip̄m cognoscere: r̄ f̄ignat q̄ dīcūt
am̄p̄ecū. i. nō p̄t exīstēs alīcui. Et q̄ auctores
huius lib̄i nō concedo: ad eūm̄ platonicū ī p̄ōne
aliarū naturarū sp̄atā: idē aliū: f̄s p̄nit f̄b̄ p̄t
m̄m vīt sup̄ea dīcū ē: idē: f̄s p̄m̄onēs aliis b̄ hac
cā p̄ma dicit q̄ ē supioris narratiōe. Et cām affi-
gnat p̄pter sūā sup̄ h̄atitātē sicut p̄ p̄oelū. Et b̄ est
q̄ subdit ī p̄positiōne: n̄ d̄f̄icim̄ līngue a nar-
ratiōe eius n̄s. p̄pter narratiōem ip̄sū quomā
ip̄sa ē sup̄er om̄es cām. qualiter autem narretur
et sub̄d̄et n̄ narrat n̄m p̄t cās secundas q̄ illū
mīnarū vītutē causē p̄m̄. Et docē idē q̄ p̄oelū

dicat qd a picipiantib? capibile ē et cognoscibile h̄ at qd
 dicitur ēi p pōne pbat p hūc modū. triplē. n. aliqd co
 gnoscit. vno mō sic effect? p cāz. alio mō p seipm. 3°
 mō p effectū. pmo qd erit qd cā pma nō cognoscit primo
 mō. s. p cām. nū dicit qd cā pma nō cessat illuminare
 cātū suū. et ipa nō illuminat lumine alio. qm ipa est
 lumē purū sup qd nō est lumē. Ad cui? intellectū p fide
 randū est qd per lumē corruptibile vībilia sensibilia
 cognoscunt. vñ illud qd aliqd cognoscit p similitudinē di
 ci pōt lumē pbat aut pba i. ir. mch. qd vñ qd qd co
 gnoscit p id qd est i actu. et id ipa actualitas rei ē qd
 dā lumē ipi? et qd effect? h̄z qd sit i actu p suā cām. in
 de est qd illuminat et cognoscit per suā cām. Et autē
 pma est actus p̄tū nūlū h̄is possibilitatū ad iactū
 et id ipa est lumē purū a quo oia alia illuminant et co
 gnoscibilia reddunt. et er h̄ pcludit vltius qd sola
 cā pma sic est pma qd nō pōt narrari qd nō h̄z causā
 superiorē p quā naret. res. n. p̄seuerat narrari p
 suas cās. et qd a cognitione pcessit a narratōe oīdur
 p̄ter qd cā pma cū sit sup cognitionē oīz qd sit sup nar
 rationē. et h̄ id qd narratio. i. affirmatio sit per loque
 laz. i. per aliquē sermonē significatiū. loquela autē
 est p intellectū. et voces significatiue sunt signa in
 intellectu. intelligit aut sit per cognitionē. i. p̄ rōnez
 et h̄ est verū in hoīb? qui rōcinādo pueniūt ad itelle
 ctū vitatē. et cogitatio p meditationē. i. per ymagi
 nationē et ceteras vires sensitiuas iteriores qd deser
 uiunt rōni humane. Et meditatio sit per sensū. qd
 fantasia est motus factus a sensu p̄m actum. vñ dicit
 tur in libro de aia. vñ cūz cā pma sit sup omnes res
 excedit oia p̄dicta. et h̄ ē d̄yo. ponit. i. ea. de di. no.
 dicit. et neqz sensus est ei? neqz fantasia qd ille noiat
 meditationē. neqz opinio qd ille noiat rōnē neqz no
 mē qd ille noiat loquelā neqz pmo qd ille noiat narra
 tionē neqz scia qd ille noiat itellias. Et vñ erit qd non
 cognoscit h̄o mō. s. per seipm et h̄ pbat per diuersos
 modos cognitionis. cor. n. que p se cognoscunt qdā
 cognoscunt sensu sicut res sensibiles qdā medita
 tiōe siue imaginatiōe. sic res imaginabiles qd sensus
 subiacent. quodā vō intellectu sic res necessarie et i
 mobiles quodā vō rōne siue cogitatiōe sic res gīa
 biles et corruptibiles sūm qd modū pba i. vi. ethi. di
 cit qd rōnatū est circa ea qd cōueniūt al? se h̄se vñ est
 cā pma sic sup oē h̄mōi gen? rez nullo istoz mōz co
 gnosci pōt h̄ac pbatōne idcirco p̄clū nisi qd medita
 tiōne ponit loco cogitatiōis et opinione loco medita
 tiōis et quidē circa h̄ac rōnē manifestū est qd cā pma
 est supra res sensibiles et imaginabiles et corrup
 tibiles s̄z qd sit supra res intelligibiles sempiternas
 nō est manifestū et hec probatio h̄ p̄mū. s. p̄
 clū probat per hoc qd omnis cog. intellectualis uel
 rationalis est entium. illud enim qd primo acquirē
 ab intellectu est ens. et id in quo non inueniuntur ra
 tio entis non est capibile ab intellectu vnde cūz cā
 pma sit supra ens p̄mū est qd cā pma sit supra
 res intelligibiles sempiternas. Causa autēz prima
 sūm platonicos quidem est supra ens inquantūz cēn
 tia bonitatis et vnitatis que est causa prima excedit
 etiam ipsum ens separatum sicut supra dictum est.
 sed sūm rei veritatem causa prima est supra ens in
 quantum est ipsum esse infinitum. ens autem dicit
 id qd finite participat esse et hoc est proportionatum
 intellectui nostro. Quis obiectum est qd quid est ut
 dicitur in. iij. de anima. vnde illud solū est capibile
 ab intellectu nostro qd h̄z quidditatem participatēz

esse sed dei quidditas est ipsum esse: vnde est supra
 intellectum. Et per hunc modum dicit hanc ratio
 nem d̄yo. i. capitulo. de di. no. sicut dicitur si cognos
 oia existentium sunt et si existentia finem habent in
 quantum. s. finite participant esse qui est supra oem
 stas ab oī cognē et segregatus. tertio ostendit quō cā
 pma cognoscit per effectū et dicit qd cā pma nō signat
 in his que de ipa dicuntur nisi ex cā fa qd est itellia.
 sic. n. loquimur de d̄o. qd de qdā stā intelligere et h̄ id:
 qd itellia est suā cām p̄mū. vnde est deo simili
 tima et per ipm marie cognosci pōt. s̄z tamē nō suffi
 ciēt cognoscit p cā: qd illud qd est itellia est in cā
 prima alioi modo cā aut excedens effectū nō suffi
 cienter cognosci pōt per suū effectū. sic ergo patet
 qd cā prima superior est narratione: neqz per cāz
 neqz per seipm neqz per effectum sufficenter co
 gnosci aut dici pōt.

Intelligentia est substantia que
 nō diuidit. Qd est: qd si nō ē cūz
 magnitudine: neqz corpus est: neqz
 mouet tūc. pcul dū nō diuidit: et
 iterū oē diuisibile nō diuidit: nisi aut i mul
 titudine aut i magnitudine aut in motū suū
 Et ergo res ē sūm hanc dispositionē tūc est
 sub tēpore quoniam non recipit diuisionem
 nisi in tēpore. imo est cū eternitate. quapro
 pter facta est alioz et superior omni corpo
 re omni tēpore et omni multitudine qd siue
 niatur in ea multitudine nō inueniunt multitu
 do. nisi qd res existens vna. Et ergo itelligē
 tia sit sūm hunc modū diuisionē penitus nō
 recipit: et si ergo quidē illius est redditio sui
 super essentia suā. s. quia nō extendit eūz re
 extensa ita ut sit vna suarū extremitatū secū
 da est ab alia. Qd est qd cū vult scientias rei
 corporalis non extendit eū ea. sed ipsa stat
 fixa sūm suam dispositionē. quoniam est for
 ma a qua non pertransit aliquid. Et corpa
 quidem nō sunt ita. et si ergo qd intelligentia
 non est corpus: neqz diuiditur eius substā
 tia: et operatio ei? est: qd vterqz sunt res vna.
 Et intelligentia quidē est multa propter bo
 nitates: que adueniunt ei a causa prima: et
 ipsa quīs multiplicetur per hunc modum:
 tamen quia appropinquat vni est vnum: et
 non diuiditur. Et ita intelligentia quidem
 non recipit diuisionem: quoniam est primū
 causatū qd causatū est a prima causa. et vni
 tas est dignior ea qd diuisio. Jam ergo veri
 ficatū est. Quod intelligentia substantia est
 que nō est cū magnitudine neqz corpus ne
 qz mouetur per aliquē modū motus corpo
 rei. quapropter facta est supra tempus et cū
 eternitate sicut ostendimus.

Intelligentia est substantia et.
 ri gradu superioris esse. s. primaz causas
 dicit in enarrabilem esse. hunc accedit

ad fm gradū. Et pmo determinat d
 intelligentia q̄tū ad sui sūam. Et q̄tū ad eius cognē
 .v. p̄pōne in ois inellia scilicet rē. circa primū scien-
 dū est q̄ ea que sunt supioris ordinis cognē nō pnt
 sufficiēt p̄ ea que sunt ordīs inferioris eo q̄ supiora
 crecūtur itērior modū et virtutē. q̄ vero hūana cogita
 sensu unitū fuit ea que nra sensib⁹ offerunt. cognō
 scere sufficiēter possum⁹. sed et hīs in supioris
 cognitione puenire nō possum⁹ nisi fm ea que ē sen-
 sibus nobis notis hnt oia. ea vō q̄ totaliter nra sen-
 sibus offerunt sunt itēriora corp⁹ et gbus supiora
 corp⁹ in cēntie sp̄s nō cōtinent nec in nāc p̄dicēde
 puenit aut in rōne q̄tūatis lūis et eorū que ad hoc
 seq̄t⁹ id p̄tingere possum⁹ ad cognēdū de supio-
 ribus corp⁹ et claritatē ip̄s inquantū sunt nobis
 visibilia et q̄tūate magnitudinis et mot⁹ ip̄s et figu-
 ras et ē gradus ip̄s fm modū q̄ puenit in genere
 cū inferiorib⁹ corp⁹. primū aut nām ip̄s fm rōne
 sp̄s scire nō possum⁹ nisi per negationē inquantum
 trāscēdit inferior corp⁹ nāz. vñ ag. i. pmo d. celo. et
 inde pbat celeste corp⁹ nō ē neqz graue neqz leue
 neqz generabile neqz corruptibile. seq̄t⁹ et itellia trā-
 scēdit totū ordinē corpaliū rex. q̄ in sua q̄ditas ul-
 cēntia nō ē ip̄m sui cē. s̄ ē res subsistēs in suo esse
 p̄ciparo id quodāmodū puenit in genere cū corpibus
 que etiā i suo ē subsistit et sic fm loq̄ā intēntionē et
 q̄ ponat in genere s̄e. et id itellia quidē notificari
 p̄t enarratue siue affirmative q̄tū ad sui gradus
 ut dicat ē s̄a. s̄ q̄tū ad differentiā specificā enar-
 rari nō p̄t. s̄ op̄tē q̄ per negationē nobis notifi-
 cēt inquantū trāscēdit totū ordinē corpaliū rex qui
 bus puenit diuersitas. et id notificas intellie cēntiā
 p̄t a nobis notificari p̄t p̄ponit hāc p̄positionē
 itellia est s̄a que nō diuidit cā aut p̄ma nō est nā
 subsistens in suo esse. q̄ p̄ciparo s̄ potius est ip̄s
 esse subsistens. id est super s̄alis et simpli in enar-
 rabilis ponit aut et p̄oculus in suo libro hanc p̄pōnē
 et sub his verbis. Dis intelliegrs imp̄ribilis est s̄a
 q̄ aut dēū est pbat p̄ diuisione et q̄tū et verbis h
 positis app̄t p̄mittit duplex dō quāz p̄ma ē et p̄t
 ip̄s rei diuisione que hz magnitudinē stantem et
 q̄tūatē. sicut est in tpe et motu et h est q̄ di-
 uidit q̄ ē si nō est cū magnitudinē neqz hz corp⁹ neqz
 materiā tūc. p̄cludubio nō diuidit per h. n. q̄ dicit
 si nō est cū magnitudinē neqz corp⁹ excludit magni-
 tudinē stantē. i. habentē sitū et dicit neqz cū magni-
 tudinē neqz corpus. q̄ corp⁹ est magnitudo p̄p̄t
 diuibilit⁹ fm dione diuisione sup̄ficies aut et li⁹ sunt
 magnitudines i cōplere fm vñā et duas p̄es vñā
 q̄ dicit si nō est cū magnitudinē ponit ad excludēdū
 ea que sunt q̄tā per accēs sic albedo et s̄ilia aliā di-
 uisione ponit et p̄t ip̄s dione. dicit q̄ ē q̄ di-
 uidit et diuidit s̄z magnitudinē. i. s̄z q̄tūatē discre-
 tam vel fm magnitudinē que ē dō fm q̄tūatē pri-
 muā habentē situm vel fm motū que est dō q̄tūatē
 priuē nō habētis sitū eadē est dō p̄s et motus ut
 pbat in. vi. p̄bi. in p̄ma aut dione p̄tmissit d mul-
 titudinē q̄ dō que est fm nāz p̄sequit diuisione cō-
 tinuū ut p̄t in tercio p̄bi. et ideo in quibus non est di-
 uisio fm magnitudinē nō est diuisio fm multitudinē
 in his aut dione p̄tmissit q̄ nō p̄dicēz modo-
 rum intellia diuidit et videt esse p̄batio talis q̄
 diuidit diuidit in tēpore est enī diuisio quedā mo-
 tus ab unitate i multitudinē sed intelligentia nō ē
 in tēpore sed est in eternitate totaliter. vñ. s̄. habuit

est in secūda p̄positione ergo creedit omne p̄dictū
 dione modū et hec quidē est expositio huius proba-
 tionis sed q̄ et verbis h positis app̄t sed scien-
 dum est verba h posita et vñō translationis esse
 corrupta ut p̄t per litteram p̄oculi que talis est. Et
 enim est sine magnitudinē et in corpore et mobilia
 et ip̄ribilia est. quod vero sequitur nō inducitur per
 modū alterius diuisionis sed per modū p̄t. banāis
 sic enim subdit esse enī qualiter cūqz p̄ribile aut fm
 multitudinē aut fm magnitudinē aut fm op̄ationes
 est p̄ribile et statim p̄bat q̄ nō sit p̄ribile s̄z op̄e-
 rationes est p̄ribile. statim p̄bat q̄ non sit p̄-
 ribile fm op̄ationes. Illam addit in tēpore latas
 .q. d. ois op̄ationes p̄ribiles sunt in tēpore et sub-
 dit intellectus aut fm oia est eternalis et vñtra cor-
 pora et unita est que in ip̄o multitudine ip̄ribilis ē
 est singulariā p̄dictōū supra positōū. erit et p̄mo. p̄
 sequitur de icorpoitate sic dicens q̄ quidem igit
 in corpore sit intellectus que ad seipm p̄uēntio ma-
 nifestat est autē cōuersio intellectus ad seipm in h
 q̄ seipm intelligit. Corp⁹ enim nullū ad seipm cō-
 uertitur. et h quidē supra p̄batur p̄mittit. vñ. p̄-
 positionē talē esse q̄ ad seipm cōuersiō est i corpo-
 reū est q̄ sicut p̄bat. nullū. n. corp⁹ ad seipm
 natum est cōuerti. si enim q̄ cōuertit ad aliqd co-
 pulat illi ad qd cōuertit palam itaqz q̄ ois p̄es
 corp⁹ est q̄ ad seipm cōuertit ad ois copulabun-
 tur q̄ est ip̄sibile in oibus p̄ribilibus. p̄pter partū
 separationem alijs eaz alibi iacentibus et h quidē
 probatio h subditur satis confusa cū dicitur. et si ge-
 neratio quidem illius. s̄. q̄ intelligentia nō sit corp⁹
 est reditio super essentias suā. i. q̄ cōuertit sup̄e
 ip̄am intelligendo se q̄ puenit sibi q̄ nō est corpus
 vel magnitudo habens vñā partē ab alia distāte.
 et hoc est q̄ subdit. s̄. q̄ non extenditur extensione. s̄.
 magnitudinis cū re extensa. i. magnitudinē habentē
 ita q̄ sit vñā suāz extremitatē. s̄a ab alia. i. ordie
 situs ab alia distincta et posset aliquis credere q̄ in-
 telligentia extendere intelligēdo corp⁹. q̄ p̄tingē-
 do ip̄a h excludit subdēs q̄ est q̄ dō vñtra sciam
 rei corp⁹ nō extendit cū eaz. s̄. sua magnitudinē
 magnitudinē intelligat sic empe. voluit. s̄. ip̄a stat
 fixa fm suā dispositionē. i. nō distrahitur i diuersas
 partes. et hoc p̄bat per h q̄ subdit q̄n h forma a q̄
 non p̄transit aliquid. magnitudo. n. nō est nisi in
 mā sed intelligentia est forma in māls a q̄ aliqd nō
 p̄transit vel q̄ vñā pars eius nō distat ab alia ul-
 q̄ licet sit idiuisibilis nihil de re habente magnitu-
 dinē p̄terit eius cogni subdit aut et corpa quidē nō
 sunt ita et quo p̄cludi p̄t q̄ intelligentia nō sit corpus
 deide fm q̄ apparet ex vñis hic positis. idueit alia
 p̄batio ad ostendēdū q̄ intelligentia nō sit corpus.
 q̄. s̄. tā et s̄a q̄ eius op̄atio est indiuisibilis et vñtra
 q̄ hz unitatē i diuisibilitatis q̄ in corp⁹ibus ē nō
 p̄t. nā corpus et fm s̄am s̄iā diuidit dione magni-
 tudinis et fm op̄ationē suā diuidit dione temporis.
 quoz neutru puenit intelligentie. sed in libro p̄t
 inducitur h ad p̄bandū aliud mēbrū. s̄. ad ostē-
 dēdū q̄ intelligentia non diuiditur s̄z motum. dicit
 enim sic qd que intellectus sit eternalis manifestat
 op̄ationis ad substantias idēmpitatis et est virtus
 probationis hui⁹ quia res illa cui sua op̄atio acce-
 dens aduenit fm illam op̄ationē uariationē recipit
 ut quādoqz eperet et quādoqz nō op̄et vel quāz
 magis quādoqz minus op̄et. res aut illa cui pue-
 p̄ ii

que sua operatio finem suam essentiam invariabiliter operatur. Et talis est intelligentia cui pervenit intellectualis operatio secundum naturam suam essentiam. Deinde ostenditur tertium modum. scilicet intelligentia non dividatur in similitudines et ad hoc manifestandum inducitur quod aliquando multitudine in intelligentia ponere, pervenit enim bonitates multe a causa prima cum multiplicata rationis ratio est quod intelligentia non potest attingere ad simplicitates unitatis prime cause et ideo perfectio bonitatis que in prima causa est unitas et simpliciter multiplicatur intelligentia in plures bonitates et tunc quia sit infinitudo bonitatum. In intelligentia tamen recta multa indivisibiliter sibi invicem cohererent. non enim potest esse quod retineat esse admittat unitatem vel quod retineat unitatem et amittat cognoscere sicut accit in istis inferioribus: et hoc ideo quod cum intelligentia sit primum causatum perquamissima est prime cause: et ideo quod sunt in intelligentia nobilissimo modo perveniunt ei post primam causam. unitas autem et indivisibilitas nobilior est quod dicitur. unde intelligentia indivisibiliter habet multitudinem bonitatum quas precipue a causa prima et ad idem et reddidit probatio quod proculdubio inducit. ultimo autem concludit propositum. quia iam probatum cum dicitur ergo veritatem quod est.

¶ Omnis intelligentia scit quod est supra se: et quod est sub se. verum tamen scit quod est sub se: quoniam est causa ei. Et scit quod est supra se: quoniam acquirit bonitates ab eo. Et intelligentia quidem hec est substantia intelligibilis ergo secundum modum sue substantie scit res quas acquirit de super: et res quibus est causa. Ergo ipsa discernit quod est sub ea: quod est supra eam: et scit quod illud quod est supra se est causa ei: et quod est sub ea: est causatum ab ea: et cognoscit causam suam et causatum suum per modum qui est causa eius. scilicet per modum substantie sue. Et similiter omnis sciens non scit rem meliorem et rem inferiorem et deteriorem: nisi secundum modum sue substantie et sui esse non secundum modum: secundum quem res sunt: et si illa est hec: tunc proculdubio bonitates que descendunt super intelligentiam a causa prima sunt intelligibiles in ea. Et similiter res corporee firmabiles sunt intelligentia intelligibiles. Quod est: quoniam res que sunt intelligentia non sunt impressiones ipsorum: imo sunt cause impressionum: et si ergo illius est quod intelligentia ipsa est causa rerum: et que sunt sub ea: per hoc quod est intelligentia: tunc proculdubio causa est rerum intelligentia: sunt intelligibiles etiam. Jam ergo manifestum est: quod res supra intelligentiam et sub ea sunt per virtutem intelligibilem: et similiter res corporee cum intelligentia sunt intelligibiles: et res intelligibiles in intelligentia sunt intelligibiles: quoniam ipsa est causa esse earum: et quia ipsa non apprehendit nisi per modum sue substantie:

et ipsa quia est sua intelligentia apprehendit intelligibili: siue intelligibiles sint: siue sint corporee.

¶ Omnis intelligentia scit quod est et. Posita notificatione intellectus agere ad ex hoc: scilicet huiusmodi manifestare cognoscere ipsi et primo declarat modum quo cognoscit alia a se. scilicet quomodo cognoscit seipsam et huiusmodi propositione ibi. omnia intelligentia intelligit per essentiam suam et. circa primum tria facit. primo declarat modum quo modo cognoscit intelligentia et superiora et inferiora. hoc ostendit quod sit ea superius. et. proinde ibi dicitur intellectus huiusmodi. tunc ostendit quod se habeat in cognoscere inferiora: ibi dicitur intelligentia est plena formis. et. proinde ad declarandum igitur modum quo intelligentia cognoscit et superiora et inferiora ponit tale propositionem dicitur intelligentia scit quod est supra se: et quod est sub se sumptum scit quod est sub se: quia est ea ei. Et scit quod est sub se: quod acquirit bonitates ab eo. Huiusmodi quidem propositum hoc ostendit ad sufficienter et quod caritas sit intellectus huiusmodi intelligendi. et hoc quidem si ratione consideret non habet virtutem ipsam tamen ad id a quo causatur intelligentia necque ostendit ad ea quod causatur non enim. causatur a sua causa per suam sciam: sed ponit per sciam cause caritatis ipsas ea vero quod sub se sunt sunt quia intelligentia caret per suam sciam: non tamen id scit ea: quod caret ea sed potius id caret ea: quod scit ea. verus autem intellectus huiusmodi propositum est sic accipiendus. Manifestum est enim. quod in ordine rerum ea altior est gradu obtinet quod carum. si igitur aliquid sit et ea et carum medium gradu obtinet iter utriusque et huiusmodi est intelligentia. Nam ipsa caret a causa prima. et est infra eas. caret autem quodammodo ea quod sunt sub ipsa utriusque. proinde est expositum: ita est si per ea. vult quod dicere quod per gradu suum quod est ea et carum medio modo se habet in intelligendo. nam intelligentia id quod est super se inferiora modo quod illud sit in seipso quod autem sit infra se intelligit aliorum modo quod sit in seipso. Et in hoc etiam sensu inducit in libro per. clarum. proinde quod talis est. Disintellectus intellectualis: et quod an ipsum et quod post ipsum quod. scilicet superiora quod inferiora sunt intellectus per modum eius. intellectus autem et ad hunc est sensus idcirco per pro. dicitur enim. quod intelligentia quidem est sua intelligibilis quod. scilicet intelligibile pertingit ei ratione sue essentie et per modum sue sue si res quod acquirit de super et res quibus est causa. et huiusmodi ratio est quod una quod res operatur secundum modum forme sue que est operationis principium sicut calidus calefacit secundum modum sui caloris unde quod de cognoscere cognoscit secundum formam que est cognis principium. secundum similitudinem rei cognite. que quidem est in cognitione secundum modum sue eius unde quod de cognoscere secundum modum sue sue cognoscit: quicquid cognoscit. Huius ergo intelligentia secundum modum sue sue sit ea et causatum erit ipsa. quod quidam tamen vel limes determinans siue distinguens superiora ab inferioribus ita. scilicet superiora cognoscit per modum sue inferiorum: modo quod res superiorum sit in seipso. inferiora vero cognoscit aliorum modo quod sit in seipso. quod quidem est intelligendum ut modum cognis accipiat ex parte cognoscens quod. scilicet quia cum prima sit super intellectualiter intelligentia non cognoscit ea super intellectualiter. sed intellectualiter. et si quis corpora sunt materia et sensibilia in seipso intelligibilia tamen non cognoscit ea sensibilibiter et materia si intellectualiter. si vero accipiat modum cognis ex parte rei cognite sic cognoscit vnde quod. per est in seipso cognoscit enim intelligentia quod causa prima est super intellectualiter in seipso et quod res corporee habent in seipso esse materiale et sensibile et ex his patet intellectus omnium eorum que huiusmodi.

Omnis intelligentie firio et entia ei⁹ est p bonitate pura: que est ca pri ma. Et virtus quide intelligentie est vehementioris unitatis q res secunde que sunt post ea: quonia ipse no acci pisse cognitione ei⁹: et no est facta ita: nisi qz causa est ei que est sub ea: qz si gen⁹ eius est illud cui⁹ rememoratur: intelligentia est regens oes res: que sunt sub ea per virtute diuina: que est in ea: et per ea retinet res: qm p eam est ca rerum: et ipsa retinet oes res que sunt sub ea: et coprehendit eas. Quod est: qm o quod est principiu rebus et causa eis est retinens illas res: et regens eas: et no euadit ab ea: ex ipis aliquid ppter virtutes suas aliteram: ergo intelligentia est princeps reru: que sunt sub ea. Et retinens eas et regens eas: sicut natura regit res: que sunt sub ea p vir tutes intelligentie: qz similiter intelligentia regit naturas per virtute diuina: qz intelli gentia quide non facta est retinens res: que sunt post eas: et regens eas: et suspendens vir tutem suam super eas: nisi quoniam ipse res non sunt virtus substantialis eis: imo ipsa est virtus virtutu substantialiu: quonia est causa eis: quia intelligentia quide coprehen dit generata et natura et orizontem nature. s. animas. Itaqz ipsa est supra natura quod est: quia natura continet generationem: et anima continet naturam: et intelligentia continet ani mas: ergo intelligentia omnes res: et non est facta intelligentia ita nisi ppter causam pri mam que superueniet omnibus rebus: quonia est causa intelligentie: et anime: et nature: et reliqs rebus: quia causa quides prima no est intelligentia: neqz anima neqz natura. Est supra intelligentia et anima et naturas: quonia est creans omnes res: vt est operans i telligencias absqz medio: et creans animas et naturam et reliquas res mediante intellige tia. Et scientia quides diuina non est sicut scientia intelligibilis: neqz scientia anima lis: imo est supra scias itelligentie et scias aie: quonia est creans scias. Quia quide virtus diuina est supra omne virtute intelligibiles et aialem et naturalem: quoniam ea omni vir tuti. Et intelligentia est habens esse tantu qz si dixerit aliquis necesse est vt scit ylatiz dicemus hecetine. i. suum est infinitu: qz in diuidu suu est bonitas: puta effluens sup negligencias omnes bonitates et super reli quas res mediante ea.

Omnis intelligentie firio et. Post qz posuit modu quo itellige tia cognoscit q supra se est: et id q sub ipsa

est b ostendit qd sit sup ipsam educens ppone ad mani festandu q itellia depedet ex ea priu q talis est ois in tellie firio et entia est p bonitate pura q est p cam pri ma. hac aut ppone pelus ponit s. vltius. d. xvij. p. postide sui libri. eius entiu principiu et ca pma bona est id aut figurat i hac ppone q d bonitas pura et q i ppone peli d bonus. bonitas. n. pura d bonitas no picipata: s. ipa entia bonitatis subtilites qz p moci vocabat ipm bonu q qd e ential: et pure et p se bonu o q sit pma ea ois qz ut pelus pbat sp ea est vltior cao. vñ o q id qd e prima ca e optimu. b at est id q est ipa bonitatis entia. vñ o q est est en tial: bonu e pma ois cas. Et b est q d d o. dicit. i. c. de di. no. qm aut de⁹ est ipa bonitas entia p ipz suu e ois est entiu ca. vñ i tellie que habet esse et bonitate picipata o qz dependeat puta sicut esse entis a ca et b est q dicit q itellie firio et entia est p bonitate pura q. i. itellia ex pma bonitate hz e fi ruz i. imobilit pmanes. b aut pbat dupliciter. pmo quide per effectum ipsius itellie. et p hie vis sue pro bationis in hoc q si alicui rei ppa opatio inueniat i re alia o qz ex necessitate q res illa heat ex picipa tione alteri hac opatione sicut effect⁹ hz aliquid a a ca puta si factu ignitu faciat ppa opatione ignis aburdo o qz dicit q si factu heat ab igne sicut effect⁹ a ca. est aut ppa opatio ipi⁹ di q sit nalis ca rega tiva ois ut in. iij. ppone habitu est. vñ ad hac opa tionem nihil pringere pot iquatu picipat illud a pri a sicut effectus ei⁹. Quia vo ca pma e marie vna qto aliq res fuerit magis simplex et vna tanto ma gis appropinquat ad cam pma et magis picipat pro priam opatione ei⁹. itellie vo sunt maioris bonita tis et simplicitatis qz res inferiores cui itellias ha bentia cognoscit vnde no pnt attingere ad cog. in tellie s. b. am ppter excessus simplicitatis ipsius per qz et rone sensus corpore deficit a cognere rei intel ligibilia. Et q sit simplicior et b manifestat qz e ca reru inferioru p modu q supra dictu est i. iij. ppone et b manifestat per id q subiequit qz itellia regit oes res que sunt sub ea per virtute diuina que e i ea intelligit aut in regie ordinato et morio inferioru ad finem et per huc virtute diuina in se existentem retinet cōseruat res ab impedimentis sui regimini. b enim duo. s. reger et retinere sunt ppa eae i patione ad effectum. id ergo itellia per virtute diuina regit res et retinet eas qz per ipam est ca reruz. quo aut reti neat res inferiores manifestat per b q subdit q ipa retinet eas oes que sunt sub ea et coprehendit eas i primendo. s. ei virtute suas. no. n. est ea oim infe rioru immediate nisi mediantribus causis inferiori bus. b aut q dixerat probat cōsequenter per b qz o q est prima in rebus et ea eis retinet illas res et cri git eas vt dictu est et nihil eozu que sunt alicui cae possunt erimi a regimine sue cae per aliquam virtute extranea. Et ideo cu intelligentia sit prima reruz i ferio et per cōsequens ea eozum per modu pmissu: cōsequens est q habeat respectu inferioru. q. offi cii principis in retinendo et regendo. sic enis videm⁹ q etia ea que sunt infra intelligentia habent virtu tem regitiua per virtute intelligentie sicut per natu ram que est principiu motus in rebus naturalibus reguntur et retinent ea que sub sunt nature. vñ sili intelligentia regit natura et alia que sibi sub sunt per virtute diuina. sicut qz ex superioribus probatum e q intelligentia. q. princeps regit et retinet inferiora

per virtutē superioris causae & hūc q̄ ipse est cā-
rum. Et q̄ sit cā. pcedit ex hoc q̄ est vehemētior
vntatis: s̄ q̄nā ex hoc q̄ cā quas q̄ retineat cā-
ra & regat nōdū erat probatū: id hūius pbatōnes
subdit. & itellā quidē nō est facta retinēs res q̄ sunt
post ipsas: & regens eas & suspēdēs virtutē suas sup
eas sunt post ipsas: & regēs eas nisi q̄nā ipse nō sunt
virtus s̄baltē ip̄i. Imo ipsa est virtus virtutū s̄baltē
tialū q̄nā est cā eis cui? pbatōis hēc vnt? est: quia
vnaq̄ res regit & s̄tēuat p aliquā virtutē suas p
quā aliquid opat ad finē & ipedimentia resistit s̄. vnt?
cāti dependet ex vntē cāti: nō cōdūctō. Cā enim
virtus sit opandi pncipiū i vntēq̄s necesse ē q̄ illō
sit vntē? vntis alicui? rei a quo h̄s q̄ sit opandi pnci-
piū. dictū est aut in pma. pponē q̄ cā inferior opat
tur per virtutē cāe superioris est virtus cā? virtutis
cāe inferioris. Et p hūc modū dicit q̄ virtus vbi in-
telligētē est virtus virtutū s̄baltē. i. virtutū q̄ sunt
pprie s̄baltē inferior rerū. sic isī p̄ q̄ intellā
regit & retinet res inferiores virtutē suā expandens
super eas ex hoc q̄ est cā eis. Dne aut sunt inferior
ra que regit ostēdit s̄baltē q̄ intellā cōprehē-
dit generata. i. omnet s̄baltē sicut effect? quos regit
& retinet res generabiles & corporales i m̄a que ē pnci-
piū mot? in ipsa & inuenitur primo in p̄io corporū
& cōprehēdit ē ostēdit nāc. s̄. aīam. dictū est enim
sup i. r. pponē q̄ aīa est iōr dōe eternitatis & pars
temporis et̄is in eternitate & supra tempus: q̄ ipsa
est supra naturā que est pncipiū motus qui cōpos
mēsuratur. q̄ aut intellā cōprehēdat oīa sup
dicta. pbat per hoc q̄ natura p̄inet generationē &
res generatas: & q̄ pncipiū generationis et̄is p̄i-
cularis. vltis aut natura que est i corpore celesti cō-
prehendit vlt omne generationē sicut suū effectus
anima vero cōdūct naturā: q̄ s̄m op̄ionē: pōndētiā
corpora celestia aīa quā auctor hūius libri suppo-
nit aīa est pncipiū motus p̄mū corporis & psequē
ter oīis motū naturalū vti. i. i. pponē habitū est.
Et iterū intellā p̄inet aīam: q̄ aīa ab intellā parti-
cipat intelligibiles opationē sicut in eadē p̄pōndē
dictū est: vti p̄ndit q̄ intellā p̄inet oēs res q̄
geqd p̄inet a cōdō p̄inet a dīnēte & reperit cām
quare hoc pueniat intellā. s̄. p̄pter virtutes cāe
prime cuius est p̄p̄iū supeminet oībus nō p̄ vntē
et̄ alterius sed per virtutes p̄p̄ias ipsa em̄ per
suā virtutē diuinā est cā intelligētē & aīe & nature
& reliquarū rerū. s̄. generabiliū & corruptibiliū. Et sic
igitur ostensū est q̄ intellā depēdet a cā p̄ia
per hoc q̄ ab ea h̄s virtutē vniuersales p̄nēdi s̄b
stanti. Deinde cū dicit. & cā prima quidē ostendit
idē ex cōdūctōe cē prime demonstrandē ostendēte
p̄pter quid. Nā p̄dicta pbatō s̄m magis per. s̄.
gnū. & primo pōnit pbatōnē. scēdo excludit obie-
ctionē ibi. q̄ si dixerit aliquis. dicit ergo primo q̄ si
ppōnēs qd̄ probare intendit q̄ cā prima nō est itel-
ligētia nec est aīa nec natura: sed est supra oīa ista
quasi creatrix earū cū quodā ordine. nam intellā
creatur immediate ante animas. animam vero & na-
turam & reliquas res mediatē intellā qd̄ intel-
ligendū est sicut supra dictū est in terra p̄pōndē
nā q̄ cē eorum sic causa eum ab intellā s̄. quia
ista s̄m suam essentias sunt creata solum a causa p̄i-
ma. per intellā vero for̄untur quasdas qua-
litates superaditas. s̄ aut q̄ causa p̄ma causat oīa
p̄dicta incipit probare ibi. & scētia quidem diui

na: ad cuius p̄bationis intellectum sciendum q̄
p̄fectionum p̄uenientum in rebus a causa p̄i-
ma aliud est quod p̄uenit ad omnia etiam vlt
ad generabilia: & corruptibilia. s̄. cē. aliud autem est
q̄ natura p̄uenit ad effectus inquantū effectus
sunt sed solum q̄ntum ad causas inquantum causae
sunt. s̄. virtus. vnde participatio virtutis p̄uenit
vsque ad naturam que habet rationem p̄ncipiū.
Aliud vero est q̄ p̄uenit vsq̄ ad animam intel-
lectualem. s̄. scētia que tamen inferiori modo est
in anima q̄ intelligētia. Nam intelligētē cōdū-
nit sine motu inquantum apprehendit itētiue. ani-
me vero cōuenit cum quodam motu quod ex vno
procedit ad aliud. Sic igitur ad intelligētiam ex
animam p̄uenit esse & virtus & scētia ad natu-
ram cē & virtus ad generata esse t̄m. Sic igitur cā
prima est causa omnis scētie & virtutis et totius
esse ostensū igitur est vti ab ipsa ordinantur. quod
autem sit omniū horū cā probat per hoc q̄ id qd̄
est p̄ncipiū & excellentissimū in vno quocor-
dine est causa omnium consequentium in ordine il-
lo sed causa prima habet scētiā excellentiōem
omni scētia & virtutem excellentiōem omni vir-
tute & esse excellentiōis omni ente. Est igitur causa
omnis scētie & virtutis & esse & ex hoc sequitur q̄
sit creatrix intelligētis anime & nature & reli-
quarū. primo ergo manifestat de scētia & dicit q̄ scē-
tia diuina non est sicut scētia intelligētē quia
scētia intelligētē est per participationem rei in
tellecte & nihilominus est sicut scētia animalis
non solum est per participationem rei in intellectu sed
per participationem luminis intellectus ab intel-
lectu mobiliū se habens circa scētiā: imo scē-
tia diuina est supra scētiā intelligētē & supra
scētiā anime quia immobiliter & absq̄ oī p̄cipi-
atione intellectus luminis vel rei in intellectu habet
scētiā intellectualem essentialem per suā cētiā co-
gnoscens res. Et hoc ideo est quia ipsa est creatrix
omnis scētie vnde oī q̄ sit cā scētie superiorum
idem autem p̄sequitur de virtute & dicit q̄ vir-
tus diuina est supra omnes virtutes intellectualem
& animalem & naturalem. quia & intelligētia & aīa
& natura habent virtutem participatam ab aliquo
sed ipsa est causa omnis virtutis. Sequitur etiam p̄-
sequitur q̄ntum ad esse ostendens q̄ cā prima h̄s al-
tior: mō cē q̄s aīa. nā intelligētia h̄s vltior. i. aliqd̄
māle vel ad modū materie se habens. dicitur em̄
vltior ab ip̄e q̄ est materia & q̄s h̄s. exponit s̄b
dēns quoniam esse & forma. quiditas enim ē s̄baltē
tia ipsius intelligētē est quedam forma subsistens
& in materialis. sed quia ipsa non est suum esse sed
est subsistens in esse participato comparatur ipsa
forma subsistens ad esse participatum sicut poten-
tia ad actum & vti materia ad formam. Et sequitur
in anima est habens vltior: non solum ipsam for-
mam subsistentem sed etiam ipsum corpus cuius ē
forma. Sequitur etiam natura se habens vltior
quia corpus naturale est compositum ex materia et
forma. Cum autem causa prima nullo modo habeat
vltior quia non habet esse participatum sed ipsa ē
esse primum & per cōsequens bonitas pura q̄ vntē
quodq̄ inquantum est ens est bonum. op̄et autē
q̄ omne participatū deriuatur ab eo qui pure sub-
sistit per essentiam suam. vnde relinquatur q̄ esse
intelligētē & omnium entium sit a bonitate pura

esse prime. Sic igitur per id quare supra dixit quod causa prima non est intelligentia nec anima nec natura quod est scia excedit sciam intelligentie et nature et alie et est virtus excedit omnem virtutem et eius esse omne esse. Deinde cum dicitur quod si quis dixerit et excludit quandam obiectum potest. n. aliquis dicere quod si causa prima sit essentia tunc quod sit essentia eadem quod de omnibus potest predicari et quod non sit aliquid individualiter ens ab aliis distinctum id est. n. quod est eodem modo individuat nisi per hoc quod in alio recipitur. Causa autem prima est aliquid indivisibile distinctum ab aliis aliis non habet operationem aliquam yltius enim non est nec agere nec pati et videtur quod necesse sit dicere eam primam habere yltimum. id est. aliquid esse recipiens. Sed ad hoc respondetur quod ipsa infinitas divini esse in se ipsum. n. non est terminata per aliquid recipiens habere in causa prima vice yltimum quod est in aliis rebus. Et hoc ideo quod sicut in aliis rebus sit individuat rei eadem recepte per id quod recipies ita divina bonitas et esse individuat ex ipsa sui puritate per hoc. scilicet ipsa non est recepta in aliquo et ex hoc quod est sic individua ta sui puritate habet quod possit influere bonitatem super intelligentiam et alias res. Ad cuius evidentiam consideranda est quod aliquid dicitur individuum ex hoc quod non est natum esse in multis quod potest contingere dupliciter uno modo per hoc quod est determinatum ad aliquid unum in quo est sicut albedo per rationem sine speciei nata est esse multis secundum albedo que est recepta in hoc subiecto non potest esse nisi in hoc. Istum autem modum non est procedere in infinitum quod non est procedere in causis formalibus et materialibus esse in infinitum sicut probatur in. iii. et in. ii. metaphisice ubi oportet devenire ad aliquid quod non est natum recipi in aliquo et ex hoc in individuatone sicut materia prima in rebus corporalibus que est principium singularitatis ubi oportet quod de illud quod non est natum esse in aliquo ex hoc ipsum sit individuum. Et hoc est secundus modus quo aliquid non est natum esse in aliquo alio quod. scilicet non est natum esse in aliquo sicut si albedo est separata sine subiecto esset essentia est per hunc modum individua et hoc modo individuat est in suis separatis que sunt forme habentes esse in ipsa causa prima que est ipsum esse subsistens.

Ad omnis intelligentia plena est forma
 o mis: verumtamen ex intelligentiis sunt que continent formas plus universales et ex eis sunt que continent formas minus universales. Quod est quoniam forme que sunt intelligentiis secundis universales inferioribus per modum particularem sunt in intelligentiis primis per modum universalem et forme que sunt in intelligentiis primis per modum universalem et sunt in intelligentiis secundis per modum particularem. Et in primis intelligentiis est virtus magna quoniam sunt vehementioris unitatis et intelligentie secundae inferiores et intelligentiis secundis inferioribus sunt virtutes debiles quoniam sunt minoris unitatis et plures multiplicitatis. Quod est quia intelligentiis propinque uni vero puro sunt minoris quantitatis et maioris virtutis quia intelligentie que sunt longinquiores ab uno pu-

ro sunt plures quantitatis et debiliores. Et quia intelligentie propinque uni potentie non sunt minoris quantitatis. Accidit tamen ut forme que procedunt ex intelligentiis primis procedant perfectione universalius unita et nos quidem abrenuamus et dicimus quod forme que veniunt ex intelligentiis primis in secundis sunt debiliores perfectionis et vehementioris separationis. Quapropter sit quod intelligentie secundae projiciunt visus suos super universalem que est intelligentiis universales et dividunt eam et separant eam quoniam ipse non possunt recipere eas scilicet per separationem et divisionem. Et similiter aliqua ex rebus non recipit quod est supra eam nisi per modum secundum quem potest recipere ipsum non per modum secundum quem est res recepta.

o Omnis intelligentia est plena forma etc.
 Postquam auctor in his libris ostendit qualiter scilicet intelligentia que sunt supra se et quod est sub se quod est supra ipsas nunc scilicet ostendit quod intelligat a se per eas primas. Et primo ostendit considerat quod cognoscat alia a se. scilicet spiritus quod cognoscit res sempiternas ibi omnis intelligentia. primo quod mittit tale propositum. Omnis intelligentia est plena forma. verumtamen ex intelligentiis sunt que continent formas plus yltis et ex eis sunt que continent formas minus yltis. Et hoc est inveniendum in lib. peti. et in vii. proponit sub his verbis omnis intelligentiis plena est species et quod yltior hic autem particularior in primis primis species. Circa hac propositionem duo considerare. primo id quod est eodem omnibus intelligentiis vel intellectibus separatis scilicet plenitudo formarum vel intelligibilium species secundum yltiam et particularitatem in ipsis. Circa primum considerandum est quod sicut iam diximus supra platonice ponentes formas res separatas sub hac formarum ordine ponant ordinem intellectus. Quia n. omnis cognitio sit per assimilationem intellectus ad rem intellectus necesse erat quod intellectus separati ad intelligendum participaret formas abstractas. Et huius participationes formas sunt species vel forme intelligibiles de quibus hic dicitur. Sed secundum istam Aristotelem que circa hoc est magis consona fidei christiane non contingit ponere alias formas supra intellectum ordinem secundum ipsas bonum separatum ad quod totum universum ordinatur sicut ad bonum extrinsecum ut dicitur in. xii. metaphisice oportet nos dicere quod sicut platonice ponebant intellectus separatos et participatione diversarum specierum separatarum diversas intelligibiles species consequi in. c. ix. participatione primae forme separate que est bonitas prima que est deus: ipse enim deus est ipsa bonitas et ipse esse in seipso naturaliter comprehendens omnium entium perfectiones. Nam ipse solus per essentiam suam omnia cognoscit absque participatione forme alienius. Inferiores vero intellectus cum eorum substantie sunt finite non possunt per suam essentiam omnia cognoscere sed ad habendum rem cognitionem necesse est quod ex participatione esse prime speciei intelligibilis receptis intelligat ut dicitur. vii. capitulo quod ex ipsa divinis nominibus sapientia intelligibiles et intellectuales angelicarum virtutis simplices et bonos sunt intellectus

Et est considerandum sicut Aug. dicit. li. super gene.
ad litterā q. sicut ex verbo dei procedat forma i ma-
teriam corruptibilem ad rerum destructionem & ita ab
eodem. s. verbo in angelis sit rerum cognitio p huius
specierum intelligibilium receptionem quia & plato
nisi ponebant fin participationē ydearum & intel-
ctus separatos res cognoscere a materia corporale
fin diversas species variari. Sed sciendum est q. ca-
dem diversitas participationis invenit in intellectu-
bus & in materia corporali materia enim inferioris
corporis participat quidem formā aliquā ad esse spe-
cificum. sed tamen illa forma nō repletur materie po-
tētia que adhuc ad alias formas se extendit. Mate-
ria vero celestis corpus replet formā q. partici-
pat q. nō remaneat in ea potentia ad aliam formam.
Similiter etiā intellectus inferiores humani nō re-
plent intelligibilibus speciebus. Sed a principio quidē
intellectus potētiā humanā. est sicut tabula i qua
nihil est scriptū ut dicit in. c. de anima postmodū au-
tē ordine quodā species recipit nec tñ in hac vita re-
plet. Sed intellectus separati. statim a principio sunt re-
pleti speciebus intelligibilibus ad cognoscendū oīa ad q.
se extendit naturalis facultas ipsorum. unde dicitur. dicit
tñ. de vi. no. q. intellectus supermandat. Intelligi-
tur & illuminatur fin existentia rationis. Et hoc est
q. hic dicit q. intelligentia est plena formas. vel sicut
pelus ex. c. dicitur est plenitudo formay. quipia
intellectuales ad propriam naturam intelligentie vel
intellectus separati pertinet. circa dīam vltatis &
primitivitatis specierum intelligibilium. h. pmo acceden-
dū est q. sicut hic dicit & in libro p. l. superiores habet
formas magis universales. Et h. etiā dicit. dicit. c. f.
ca. c. f. e. ubi dicit q. cherubin ordo participat sapiē-
tia & cognitione altiore sed inferiores substantie parti-
cipant sapiētia & scientia particulariori. Que quidem
vltas & particularitas nō est referenda ad res co-
gnitas sicut alig male intellexerunt existimantes q.
deus nō cognosceret nisi vltimā naturā creatā. & ut cō-
sequens esset q. in inferioribus intellectibus tanto vltus
cuiusq. cognitio magis in vlti sisset quanto eēt alti-
or: puta q. vltus intellectus cognosceret solū naturā
substantie. Inferior: vero naturā corporis. Et sicut vlt-
q. ad idūdas species. Que quidē estimatio apre-
tinet falsitates. Cognitio. n. qua cognoscit aliq. so-
lū in vlti. est cognitio imperfecta cognitio vero. qua co-
gnoscit aliqd in propria specie est cognitio perfecta. Co-
gnitio. n. speciei includit cognitionē generis sed nō
eōversō. Sequere igit q. quāto. Intellectus eēt su-
perior: tanto eēt cognitio eius imperfectior. Et h. hec
dīa vltatis particularitatis attendēda solū pūrid
q. intellectus intelligit quāto. n. aliq. intellectus est su-
prior: tāto id quo intelligit est vltus. Ita tñ q. illo vlti
ei cognitio eēt dā etā ad propria cognita multo ma-
gis q. cognitio inferioris intellectus qui p aliqd magis
particulare cognoscit. Et h. etiā experimēto in nobis p-
cipim. Quidē. n. q. illi q. sunt ex cellētiore intel-
lectus ex pationibus auditis vel cognitis totam vir-
tutē alicuius questionis vel negotii cōprehendunt q.
alii grossioris intellectus existerē pcepte nō possunt
nisi manifestē eis p singula rōnes cuiusq. frequē-
ter inducere. Et ideo deus cuius intellectus excellen-
tissimus vno solo. essentia sua omnia cōprehendit
aliorum vero intellectus separator. tanto min⁹ q.
q. paucioribus speciebus & ad plura se extendit. re-
rum noticiam habet quāto est altior: ita q. intel-

ctus humanus qui est infimus rex scientiay habere
nō potest nisi singulis speciebus singulariū rerū na-
turas cognoscere. Materiam vero corporalis & sensus
corporis oīo a participandē vlti speciebus deficere
invenit. h. igit differentie q. est fin universalitatis &
particularitatis specierum ppositio eadē ponitur h. & in
pelo. & est sumpta ex ea effectū. Sicut. n. intelligen-
tie per intelligibiles formas cognoscūt. ita & per intelli-
gibiles formas suos effectus pducit. Quia oīs intel-
lectus intelligēdo operat. vlti dicit. Superiori
autē intelligentiay sunt maiores virtutes. Et h. ideo
q. sunt magis simplices & minoris quātitates. i. cō-
positionis. vtpote vni pmo p. p. quiores o. q. virtu-
tes operantur ipsay ad plura se extendit. Et tñ ipse
virtutes sunt magis simplices. Et ex h. apper q. for-
me superioris intelligentiay sunt vltiores. Quid autē
forme q. sunt in superioribus intelligentiay vntre multi-
plicent in intelligentiay secundis manifestat psequen-
tē rōnes huius assignas sicut pelus ex pre intelligentiay
inferioris. Intelligentie. n. inferiores psequen-
tē intelligibiles species ex superioribus intelligentiay quodam-
modo ad eas respiciēdo q. intelligentiay sicut opposi-
ta q. agit intelligēdo agit ita oē q. recipit intelligē-
ter recipit p. modū sue p. p. nature. Et q. natura
inferioris intelligentie non est ante simplicitatis &
vntatis quāte natura superioris intelligentie. Ideo
hec forme intelligibiles recipiunt in intelligentiay infe-
riori illa vntate in q. sunt inferioribus intelligentiay.
Ex ppter h. forme intelligibiles magis multiplicant
in inferioribus intelligentiay q. in superioribus ita q.
ea que intelliguntur a superiori intelligentiay p vna
speciem intelligib lem inferior intelligentiay intelli-
git per plures. Sed quia sicut dictum est intelligen-
tia quicquid operat intelligēdo operat. Sicut &
intelligēdo recipit q. recipit potest ratio huius mul-
tiplicationis specierum assignari nō solum ex parte
intelligentie recipientis. sed etiam ex parte intelli-
gentie imprimitis. Cuius pmissione multiplicant
species in inferiori intelligentiay fin suas capacitātē
unde dicitur. dicitur. c. a. de vi. no. vnaqueque essentia
intellectualis dicta sibi adimere vni formē intelligen-
tiam pūda virtute dividit & multiplicat ad inferioris
virtutem analogiam. i. p. p. proportionem inferioris
substantie.

Omnis intelligentia intelligit res
sempiternas que non destruntur
neq. cadunt sub tempore. Quod ē
quoniam si intelligentia est semper
que non movetur: tunc ipsa est causa rerum
sempiternis: que non destruntur: neq. ca-
dūt sub generatione & corruptione: quia in
telligentia quidē est nisi quia intelligit rem
per esse suum: & esse suum sempiternum est:
quod nō corrumpitur. Cum ergo hoc sit ita
dicimus q. res destructibiles sunt ex cor-
ruptione ex causa corpora vel temporali nō
ex causa intellectuāli eterna.

Omnis intelligentia intelligit & ostē
so quomodo intelligentia intel-
ligat alia a se. q. p formas intelligibiles. q.
bus est plena. hic specialiter agitur de co-
gnitione qua intelligentia cognoscit res eternas.
Et primo ostenditur q. cognoscit res eternas sue

incomptribiles. secundo ostendit modum quo eas cognoscit ibi primorum oium quedam sunt &c. circa primum proponit talem propositionem. Omnis intelligentia intelligit res sempiternas que non destruantur neque cadunt sub tempore & intelligit res sempiternas que sunt supra tempus & motum: ut expositum est in secunda propositione. Signanter autem dicit que non destruantur neque cadunt sub tempore. Quedam enim cadunt sub tempore que tamen non destruantur. sicut motus celi qui cum tempore mensuretur non destruitur nec cessabit secundum philosophum per hoc positionem. Unde si secundum philosophum superfluum intellectus huius propositionis esse quod intelligentia non cognoscat res corruptibiles & cadentes sub tempore sed solam res incorruptibiles supra tempus existentes sed quod non sit hic intellectus propositionis patet ex propositione que subdit in qua non probatur quod intelligentia cognoscat sempiterna & non corruptibilia. Sed quod non causet in medietate nisi sempiterna. unde expositio est omnis intelligentia intelligit. i. intelligendo causas res sempiternas & hoc patet ex libro primi qui ad hoc inducit duas propositiones quarum una est. ceterum. Omnis intellectus perpetuus est prime & intransmutabilis secundum substantiam substativum alia est. ceterum. Omnis intellectus intelligendo insitit quod post ipsum. Et quibus duabus propositionibus auctor huius libri consistit inquam & dum breviter studuit obscuritatem induxit. probat autem sub hoc sensu hanc propositionem eo modo quo & plus. & i hac probatione duo facit. primo enim ostendit quod intellectus non producit immediate res corruptibiles vel cadentes sub tempore. Sed solas res sempiternas. secundo unde veniat corruptibilitas in rebus primum aut dicit sic intelligentia producit suum effectum secundum suum esse & hoc ideo quod suum intelligibile est sibi naturale & essentialiter nihil autem producit nisi intelligendo ut supra manifestavi. unde restat quod quicquid producat producat per suum esse. Sed esse intelligentie est in corruptibile & supra tempus eternitati participatum ut in secunda propositione habuimus est. ergo immediatus intelligentie effectus est sempiternus non cadens sub corruptione vel tempore. secundum autem manifestat dices. quod cum intelligentia immediate non causet res corruptibiles. Sequitur quod res corruptibiles non sunt immediate ab intelligentia. sed sunt ab aliqua causa corporea temporali. Nam corruptio & generatio in his inferioribus rebus causatur per motum celi ipse autem motus celi non est immediate ab intelligentia sed ab anima sicut supra dictum est in ista propositione. Si quis autem hunc processum reducere velit ad intellectum qui simpliciter ex propositione apparet. poterit dicere ulterius quod res corruptibiles cognoscuntur ab intelligentia ut sempiternis. Sunt enim in intelligentia sicut non materialiter quous in se sunt materiales ita nec temporaliter sed sempiternis. Quod manifestat per effectum. Quia immediatus effectus intelligentie est sempiternus. Id enim quo intelligentia cognoscit est principium facti in ipsa. Sicut & artifex per formam artis operatur habentem probationem que hic inducit & si a quibusdam philosophis concedatur non tamen necessitatem habet hac enim probatione suscepta multa fundamenta catholice fidei tollerent. Sequitur enim quod angeli nihil de novo in his inferioribus immediate facere possent. Et multo minus deus qui non solum est eternus sed ante eternitatem ut supra dictum est. Et sequitur ulterius mundum semper fuisse hunc enim videtur esse effectum. ma ratio. ponitur eternitatem mundi que sumitur ex immobilitate factoris. Id enim videtur posse contingere quod aliquod agens non incipiat operari cum prius non operatur fuerit si

omnino immobile se habeat nisi forte aliqua exteriori mutatione presupposita quod ut Averroes in. vii. philosophi sicor cometo psequitur. Si aliquid agens volutarium vult aliquid facere post & non prius ad minus oportet quod ymaginetur tempus quod est numerus motus & ideo concludit impossibile esse quod ex voluntate immobili & eternam pueniat effectus novus nisi presupposito motu. Et quia hoc videtur esse efficacior ratio qua videtur ad probandum eternitatem mundi diligenter est huius rationis solutio attendenda. Considerandum est igitur aliter loquendum esse de agente quod producit aliquid in tempore atque aliter de agente quod producit tempus simul cum re quod in tempore producit. Unde enim aliquid in tempore producit oportet accipere aliquam proportionem ad tempus vel solus est quod producit vel etiam producit ipsius quod actio est in tempore non solum ex parte eius quod agit sed etiam ex parte agens. In tempore enim est aliquid secundum quod est in motu. Unde numerus tempore est. Quando igitur aliqua mutatio invenit ex parte eius quod agit vel ex parte agentis. tunc actio secundum veritatem est in tempore puta cum aliquid alteratur a frigore igne de novo sibi venit in mare ut igne accendat ad frigus pellendum. huius autem non semper contingit. Est enim aliquid cuius substantia non est in tempore. Sed operatio in tempore est ut infra dicitur huius ergo agens absque aliqua sui mutatione effectum producit in tempore quod prius non fuerat. Et sic etiam deus aliquid potest producere in tempore de novo quod prius non fuerat secundum certam proportionem huius effectus ad hunc tempus sicut contingit in omnibus miraculis effectibus qui sunt in medietate a deo. Nec obstat quod dicitur quod producit per suum esse quia suum esse est suum intelligere. Et sic suum esse est unum intelligit tamen multa. Et propter hoc potest multa producere quantum eius intelligere unum sit & simplex remaneat ita quamvis sit esse suum eternum & immobile potest tamen intelligere aliquid esse temporale & mobile. Et ideo & si suum intelligere sit sempiternum per ipsius tamen producere potest effectum novum in tempore cuius indicium aliquantulum in nobis apparet potest enim homo voluntate immobili permanente opus suum in futurum differre ut faciat id determinato tempore. Si tamen dicas quod quotiens hoc convenit oportet preintelligere alium motum ergo contingat quod aliquid prius non fuerit educiens fieri post modum indicatur ut conveniens ad sciendum ad minus ipsius tempus de cursum qui sine motu intelligi non potest dicimus hoc quidem verum esse in particularibus dei effectibus quos in tempore operatur. Quod enim Lazarus suscitavit quarta die & non prius habito respectu ad aliquam rerum mutationem precedentem hoc fecit. Si in universi productione hoc locum non habet quia simul est mundo sicut etiam tempus & totius universi saliter motus non est ergo aliquod tempus precedentis talis motus ad quod oportebat novitatem huius effectus proportionari sed solum ad rationem facientis prout intellexit & voluit hunc effectum ab eterno non fore. sed incipere post non esse. Sicut enim tempus est mensura operationis vel motus. Sicut dumensio est mensura magnitudinis corporalis. Si igitur queramus de aliquo particulari corpore puta de terra quare ita hoc magnitudinis limites cohererent & illud extenditur ultra potest eius ratio esse ex proportionem ipsius ad totum mundi. Sed si rursum queramus de tota corpora universitate quare hoc determinate magnitudinis terminos non excedat nec post hoc ratio esse ex portione eius ad aliquam

quæq. n. intelligit aliam sicut quia alia est in ipsa per modum eius in quo est. Quod etiam in superioribus sunt inferiores sicut quidam excellentiores similitudines seu species superiores vero in inferioribus sicut quidam deficientiores similitudines est species.

Omnia intelligentia intelligit essentiam suam. Quod est: quia cum intelligens et intellectum sunt simul.

Cum ergo est intelligentia est intelligens intellectum: tunc proculdubio videtur eandem suam: scit quia intelligit per intelligentiam essentiam suam quia quando scit essentiam suam: scit reliquas res que sunt sub ea. quoniam sunt ex ea: veritatem in ea sunt per modum intelligibilem: ergo intelligentia et res intellecte sunt unum: et intelligentia scit esse suum. Tunc proculdubio quando scit essentiam suam: scit reliquas res: quia quando scit reliquas res: scit essentiam suam: quia quando scit res: ipsa non scit eas: nisi quia sunt intellecte: ergo intelligentia scit essentiam suam et scit res intellectas simul sicut ostendimus.

Omnia intelligentia intelligit essentiam suam. Ostendo quod intelligentia intelligit alia non ad ostendendum quod intelligat seipsum: sed hoc propositio est etiam inuenit et vii. in lib. p. sub his verbis. Omnia intellectus seipsum intelligit. sed huius propositionis et probationis est intellectum oportet nos accipere et huius proculus dicit vi. n. supra dictum est sicut opinionem platonicas ordo intellectum ponit sub ordine formarum separatarum et quarum participatione finita intelligentes in actu. unde forme separare comparant ad eos sicut intelligibile ad intellectum. Vident autem aliarum rerum ponere quasdam ydeas ita et ipsorum intellectum quod vocantur primus intellectus. Huius ergo intellectus ydealis inquam si est intellectus intelligit. et in quantum est forma ydealis est forma intellecta. Sic igitur in eo vivit omnino intellectus et intellectum. Et per hoc perfecte seipsum intelligit: quia ex essentia sua totaliter est intelligibile non solum intellectus. omnia autem sicut platonice habet intellectum. sed participatum. Sed superiores intellectus participant ipsius intellectum perfectius. unde participant ipsum non solum quod sunt intellectus. Sed et quod sunt intelligibiles et quodammodo formales intellectus sic igitur coniungitur in eis sicut eorum substantias quodammodo intellectus et intellectum. Et ideo etiam ipsi intelligunt suam essentiam. Sed diversimode a primo intellectu. Nam primus intellectus ydealis non participat aliquam partem formam intellectualitatis. Sed ipsemet est prima forma intellectualitatis unde sicut intelligibile non est aliud quam ipse posterior vero intellectus sic habet de forma intelligibiles in sua substantia quod tamen illud derivat a superiori intellectu ydeali. Sic ergo intelligunt essentiam suam quod etiam intellectus superiores intellectum quod participat et hoc est quod proculus addit in predicta propositione. Sed prius quod seipsum solum et unum numerum in intellectu et intelligibile unum quicquid autem ostendit seipsum simul et que ante ipsum et intelligibile hinc habet quod est et autem a quo est: quia videtur sicut sententia

Aristotele. que in hoc magis incoate doctrine concordat non ponimus multas formas supra intellectus. Sed unam solum que est causa prima oportet dicere quod sicut ipsa est ipsum esse. ita est ipsa vita et ipse intellectus primus unde et Aristotele. in. ii. met. b. p. bar. quod intellectus seipsum non tamen ita quod desit ei cognitio aliarum rerum. Sed intellectus? cuius non informat ad intelligendum alia species et intelligibili nisi seipso. Sic igitur superiores intellectus separantur tanquam ei propinquius intelligat seipsum et per essentiam suam et participationem superioris nature et ideo ad probandum hanc propositionem. primo habet inducitur quod intellectus et intellectum in intellectibus separatis sunt simul inquantum. sicut substantiam suam non solum sunt intellectus sed intelligibiles utpote propinquissime participantibus primus intellectum. unde concluditur quod intelligentia intelligit essentiam suam et quia essentia sua est essentia intelligentis sequitur intelligendo suam essentiam intelligit se intelligere suam essentiam. Consequenter autem ostendit quomodo per hoc quod intelligit essentiam suam intelligit alia habetur enim ex premissa propositione quod omnes alie res sunt intelligentia per modum intelligibilem. Et ita sunt unum intelligentia et res multo sicut quod intelligentia. et ideo quando intelligit essentiam suam intelligit res alias et eadem ratione quod docetur quod intelligentia intelligit res suas intelligit seipsum. Sed verum habet convenientiam anime intellectuali utraque habet considerabimus.

Omnia animares sensibiles sunt per hoc quod sunt exemplum ei quia res intelligibiles in ea sunt quia scit eas et non facta est ita nisi quia expansa inter res intelligibiles que non moventur et inter res sensibiles que moventur quia anima sic est sicut quod imprimit res corporeas quapropter facta est causa corporum et facta est causata ex intelligentia que est ante eas. Res igitur que imprimuntur ex anima per intentiones exempli scilicet quia res sensibiles exemplificantur: sed exterius anime: quia res que cadunt supra animam sunt in anima per modum acquisitum. Cum ergo hoc sit ita: rediamus et dicamus quod res sensibiles omnes in anima sunt per modum cause preter quod anima est res exemplaris: intelligo per animam virtutem agentem res sensibiles: veritatem virtus efficiens in anima non est materialis: et virtus corporea in anima est spiritualis: et virtus imprimens in rebus habens dimensiones est sine dimensione. Res intelligibiles in anima sunt per modum accidentales scilicet: quia res intelligibiles que non dividuntur sunt in anima per modum divisibilem: ergo res intelligibiles unum sunt in anima per modum motus. Hæc ergo ostensus est quod res intelligibiles et res sensibiles sunt in anima per modum animale unum: et quod res intelligibiles vivere quiescentes sunt in anima per modum multiplicati motus.

In omni anima &c. postq̃ determinauit de
causa p̃ma & intelligētia: hic determi-
nat de anima & p̃mo determinat de ea s̃m
habitudinē q̃s h̃z ad res alias. sc̃do de-
minat de ea s̃s sc̃p̃s ibi. Omnis sc̃is &c. Circa p̃-
mū p̃nt talē p̃positionē i omni aia res sensibiles sūt
per h̃ q̃ est creplū eis & res itelligibiles s̃m ea que
sūt eas. Ad intellectū autēz huius p̃positionis vt
deamus id q̃ scribit in libro p̃eli circa h̃ p̃nt. ii. iii.
circa viii. p̃p̃ns taliter ois anima est ois eos crepla
r̃it quidē sensibilia r̃edice autē itelligibilia. Et dicit
tur r̃edunice per modū ymaginis. ymago. n. est q̃
fit ad similitudinē alterius sicut exemplar est id ad
cuius similitudinē fit aliud h̃ autē p̃positio p̃bat r̃as
hic q̃s in libro p̃eli hoc modo. anima. n. vt habitū est
in sc̃da p̃positione media ē. Inter res itelligibiles
q̃ sunt aie s̃pate a motu & per h̃ p̃ntificāte eternita-
ti & iter res sensibiles q̃ mouent etiā & cadūt sub tpe
& q̃ p̃ntia sunt cā posterior q̃ anima sit cā corporū
intelligētia sit cā anime p̃ modū supra exp̃stū ma-
nifestū est autē q̃ oporet effectus p̃ecristere i cau-
sis creplariter q̃ causē p̃ducit effectus s̃m s̃ū simi-
litudinē & ea creata habēt ymaginē suāz causarum
vt dicit d̃y. ii. ca. de di. no. Sic igitur res sensibi-
les que causant ex anima p̃ modū &c. Ita. f. q̃ huius
res q̃ sunt infra animā creant ad exemplū & similitu-
dinē anime. Res autē sunt supra animā q̃. f. aia per
modū acquisitū. i. per quādam p̃icipationē ita. f. q̃
opant ad aiam sicut creplaria & aia ad ipsa quodā-
modo. Sicut ymago. Sic igitur patet q̃ sensibilia p̃e-
crūt in aia vitam q̃ quodāmodo est creplū effecti-
onū. Et p̃nt autē p̃sequē de qua aia itelligat d̃-
cens itelligo per aias virtutē agentē res sensibiles
p̃m illos. n. que ponit corpora celestia aia anima
celi est causa oium corporū sicut inferiorū animarum
ynaquaq̃ cā p̃nt corporis. Nulla ergo inferiorū
aia habet causalitatē respectu sensibilia & ideo sensi-
bilia nō fuerūt i ea per modū cā. Sed solū in aia ce-
li q̃ supra sensibilia habet ṽlez causalitatē & h̃c h̃c
appellat virtutes agentem. res sensibiles ynaqueq̃
vero aiaz q̃ sunt h̃c habet quidē causalitatē res-
pectu p̃nt corporis. S̃z nō causat ipsius neq̃z p̃ sensus
neq̃z p̃ intellectū ṽnū habet sui corporis itelligibi-
les extra res rōnes causat ipsius p̃ virtutē naturales
ṽnū & in sc̃do de anima dicit q̃ anima est efficiēs
corporis causa tale autē agens nō agit per aliā rōz
enim extrahere p̃p̃ie nisi ipsas naturā per q̃ agit di-
camus creplar effectus ad ei⁹ similitudines p̃ducit
aliquomodo. & p̃ h̃c modū i natura aie virtutē p̃e-
crūt ois partes sensibiles sui corporis. Dopran-
tur. n. potentis anime q̃ et eius natura p̃cedit & q̃
mares sensibiles sunt in aia que est causa earū nō tñ
sunt in ea p̃modū que sunt i sc̃p̃s. Nam ṽnt? ani-
me est i materialis q̃uis sit causa materialū & ē spi-
ritualis q̃uis sit causa corporis & sine dimēsiōne cor-
poris sit q̃uis causa rez habentū dimēsiōne q̃ ef-
fectus sunt i causa s̃m virtutē cause. Oporet q̃ cor-
pora sensibilia sunt in aia in diuisibilibz etiā in corpora-
litz. & sunt res inferiores i anima sunt i ea alioz i mō
q̃s in sc̃p̃s. Et ita res superiores. s̃ itelligētie sunt in
anima. Inferiorū mō q̃s in sc̃p̃s si habet r̃conomi-
ce vel per modū ymaginis vt pelus dicit loco cui⁹
hic dicit per modū accidentālē. i. q̃dam inferiores
modū participationis. ita. f. q̃ res itelligibiles que
sunt in sc̃p̃s diuise & multe & imobiles sunt in ani-

ma i diuisibilibz & ṽna & motus per cōparationem
ad itelligētiāz. S̃unt. n. ad h̃ p̃portionate vt sunt
causē multitudinis & diuisionis mot⁹ rez sensibilia
vel dicit q̃ res ynuersales p̃ motus modūz q̃s
p̃ntionicos aie p̃p̃ium est q̃ sit mouens sc̃p̃am s̃m.
Aristo. autē est p̃ncipiū motus rei mouētis sc̃p̃am.
Ultimo autē ep̃ylogōdo p̃cludit p̃positionē & est ma-
nifestū ex p̃missis & ex his q̃ dicta sunt appere p̃de
qualiter superiores aie celoz sunt aia possunt cogno-
scere sensibilia & itelligibilia. Sic enim cognoscūt
ea s̃m q̃ sunt in eis.

Omnis sciens qui scit essentiam su-
am est rediens ad essentiam suam
reditōe completa. Quod est quia
scientia nō est nisi actio itelligibi-
lis. Cum ergo scit sciens suam essentiam tunc
redit per operationem suam itelligibiles ad
essentiam. Et hoc non est ita: nisi quādo sci-
ens & scitum sunt res ṽna quoniam scientia
scientis essentia sua est ex eo q̃ ad eum quia
est sciens & ad eum quia est scit⁹. Quod est
quia propterea q̃ scientia est scientis & sciēs
scit scientiam suam est eius operatio rediēs
ad essentiam suam ergo scientia eius est redi-
ens ad essentiam ipsius iterum. Et nō signi-
fico per reditiōem scientie ad essentiam suā
nisi quia est stans s̃ra per se non indigens
in sui s̃xione & sui essentia realia regente ip-
sam.

Omnis sciens &c. ostēdo qualiter ani-
ma se h̃eat ad sc̃p̃am & p̃po-
nit talis p̃positio omnis sciēs scit essentiam
suā ergo est rediens ad eētiā suā redi-
tione cōpleta & ad huius p̃positionis intellectū p̃h̃de-
rande sunt quedā p̃p̃ones q̃ in lib. p̃eli ponūtur qua-
rum ṽna est. iii. libri ei⁹ que talis est. Omne q̃ ad se
ipsum p̃uerit in corpore est. Et hanc p̃positionēz
supra manifestaturus in. vii. p̃positionē hui⁹ sc̃cun-
dam p̃positionē sumēs q̃ est. xvi. in lib. p̃eli que ta-
lis est omne ad sc̃p̃s cōuersiū habet substantiam
separabilē ab oī corpore & hui⁹ p̃batio est q̃ cum cor-
pus ad sc̃p̃s cōuertit nō potest vt ex p̃missis p̃po-
sitionē habet se q̃ p̃uerit ad ipsum sit operatio se-
parata a corpore cui⁹ autē operatio a corpore separat
necessario ē q̃ & substantia sit separabilis vnde omne q̃
ad sc̃p̃s p̃uerit p̃t est a corpore separabile tertiaz
p̃positionē sumamus. lxxviii. libri eius q̃ talis ē. om-
ne ad sc̃p̃s p̃ueritū est antip̃eritationem. i. per se
substātia q̃ p̃bat per h̃ q̃ ṽnus q̃q̃ p̃uerit ad id q̃
substātiācat vnde si aliqd ad sc̃p̃s p̃uerit s̃m sa-
tum esse q̃ oī q̃ in sc̃p̃s substantiat. Quartā p̃positiōz
sumamus. lxiij. p̃positionē. iii. libri cui⁹ omne q̃ s̃m
ap̃ositionē ad sc̃p̃s p̃uerit & h̃ p̃bat per h̃ q̃ cū cō-
uertit ad sc̃p̃s sit perfectiō s̃m. s̃ substantiā ad sc̃p̃
sum nō p̃uerit q̃ s̃m operationē p̃uerit sequerē
q̃ opatio esset melior & perfectior q̃ substantia. Quidā
tam p̃positionē sumam⁹. lxxviii. libri ei⁹. que talis
est omne sui ipsius cognitū ad sc̃p̃s oium q̃ p̃uer-
tūz est. Quia p̃batio est ad q̃ sapientia cognosce
ad sc̃p̃sum per suā operationē & per p̃sequēs per su-
am substantiaz vt patet per p̃positionē p̃c̃missam.

Sextam propositionem accipiemus libri eius que talis est omnis anima est eius in corporea substantia et separabilis a corpore que sic probatur secundum premissa anima cognoscit seipsam ergo pervenit ad seipsam oī ergo est in corporea et a corpore separabilis: his igitur visis considerandum est quod in hoc libro tria ponuntur quorum primum est quod anima sciat essentiam suam. de anima enim intelligendum quod dicitur secundum quod est quod ex hoc peludatur quod redeat ad essentiam suam reductione completa et hoc est idē ei. quod in propositione primi dictum est quod oī sui ipsius cognitio ad seipsam omni quaque pervenit: unus est intelligit reddendo sive conversio completa et secundum substantiam et secundum operationem ut dicitur est quod autem hoc secundum sequitur ex primo probatur sic quod cum dico quod scilicet ens scit essentiam suam ipsius scire significat operationem intelligibilem ergo patet quod in hoc quod scit scit essentiam suam reddidit. i. pervenit per operationem suam intelligibilem ad essentiam suam intelligendo. scilicet causa et quod hoc debet vocari reddidit vel manifestat per hoc quod cum anima scit essentiam suam sciens et scitum sunt res una et ita scititia quod scit essentiam suam ipsa operatio intellectus est et ea inquantum est scita et sic est ibi que circulariter que imponatur in verbo redeat vel pervenit ad et hoc autem quod secundum suam operationem reddidit ad essentiam suam excludit viteri quod etiam secundum animam suam est rediens ad essentiam suam et ita sit reditio completa secundum operationem et substantiam et exponit presequenter quod sit redire secundum substantiam ad essentiam suam illa. n. dicunt secundum substantiam ad seipsa pervenit que substantia per seipsa habentia flexione ita quod non pervenit ad aliqd aliud substantias ipsa sicut est pervenit ad accidentia substantia. Et ideo contingit cause et vnicuique scienti seipsam quod materiale esse est substantia simpliciter sufficiens sibi per seipsam. quod non indiget materiali sustentamento et hoc potest esse intuitu quod anima sit separabilis a corpore vnicuique tati. propositio in probatione primi autem hoc. scilicet quod anima sciat essentiam suam hoc non probatur. probatur autem in libro primi sic. Ut vero quod cognoscitur secundum seipsam manifestum est. Si. n. et que super ipsas cognoscit. et se per ipsam nata est cognoscere multo magis tanquam a causis que sunt ante ipsas cognoscere seipsam ubi diligenter considerandum est quod supra ea de intellectu et cognitione ageret dicitur quod primus intellectus intelligit seipsum tamen ut in. xii. propositione dictum est. scilicet quod ipsa est forma intelligibilis ydeas alii vero intellectus tanquam ei propinquius participat a primo intellectu et forma in intelligit virtutem intellectuales. Sicut dicit dō. l. iii. ca. de di. no. Supponit substantie intellectuales supra intelligibiles et intellectuales. vñ unusquisque eorum intelligit seipsa et superiores quod participat. Et quod anima intellectiva inferiori modo participat intellectum in substantia sua non habet nisi vim intellectuales vñ intelligit substantiam suam non per essentiam suam sed secundum platonicos per superiores participat secundum Aristotelem autem in tertio de anima per intelligibiles species que efficiuntur quod forme inest per eas sunt actu.

Omnes virtutes quibus non est finis pendentes sunt supra per infinitum. Primum quidem est virtus virtutum: non quia ipse sunt acquisite sive stantes in rebus entibus: imo sunt virtus in rebus entibus habentibus fisiones. Quod si aliquis dicat quod primum ens creatus

scilicet intelligentia est virtus: etiam cui non est finis: dicimus quod non est ens creatum virtus: imo est ei virtus quedam. Et virtus quidem eius non est virtus infinita nisi inferius non superius: quoniam ipsa non est virtus: puta que non est virtus: nisi est virtus: et est quod non finitur in superius: neque superius ens aut primum creans est infinitum primum purum. Quod est: quia si entibus fortibus non est finis quod propter suam acquisitionem ab infinito primo ponit: propter quod sunt entia: si ens primum ipsum est: quod ponit res quibus non est finis: tunc ipsum proculdubio est supra infinitum. Ens autem primum creatum. scilicet intelligentia non est finitum: imo dicitur quod est infinitum: neque dicitur quod est ipsummet: quod non est finitum ens: primum ens mensura entium intelligibilium: entium secundorum sensibilibus scilicet quia ipsum est quod entia creant: et mensuravit ea mensura convenienti omni enti. Rediamus ergo et dicamus quod ens primum creans est supra infinitum. Sed secundum creatum est infinitum: et quod est inter ens primum creatum et ens secundum creatum est non infinitum. Et relique bonitates simplices sicut vita et lumen: et que sunt eis similia sunt cause rerum omnium habentium bonitates scilicet quod infinitum est causa a prima: creatum primum est causa omnis vite: et similiter relique bonitates descendentes a causa prima super creatum primum in primis: et est intelligentia. Deinde descendunt super reliqua creata intelligibilia et corporea mediante intelligentia.

Omnes virtutes quibus non est finis. Postquam de definitione causarum superiorum ostendit. scilicet etiam singulis partibus divisionis hoc accedit ad ostendendum compositionem earum ad invicem et circa hoc tria facit. primo dicit quod inferiora dependunt a superioribus. secundo ostendit quod superiora influunt in inferiora propositione ibi ea prima regit et scitio ostendit quod inferiora diversimode recipiunt. Influentia primo influentis. r. iii. proinde ibi ea prima existit et. circa primum. d. scilicet primo ostendit quod inferiora. scilicet a superioribus dependunt secundum virtutem. scilicet quod dependunt secundum substantiam. r. ix. proinde ibi. res oēs habet essentiam circa primam. d. scilicet primo ostendit quod oēs virtutes infinite dependunt a prima infinita virtute. scilicet ostendit quod maius vel minus et assimilatur. r. ix. proinde ibi oēs virtus vita et. circa primam potest habere. proinde. oēs virtutes quibus non est finis pendentes sunt per infinitum primum quod virtus virtutis. non quod ipse sunt acquisite sive stantes in rebus entibus imo sunt in rebus habentibus fisiones. hoc autem secunda pars in oibus libris vñ est corrupta de. n. singulariter dici. Ad quod ipsa sit acquisite sive stantes in rebus entibus imo est virtus et. ut referat hoc ad virtutem virtutis et hoc in libro. primi cuius propositio. lxxxi. talis est. Oīs multitudine infinitarum potentiarum ab una prima infinitate creata

est que nō ut picipata potētia ē neq; in potētiā sub
sistit. S; fm scilicet nō aliter? participant ens potē
tia s; oīum caraz entū vbi pma piderādū ē. q. inini
ta potētia dicitur cuiuslibet semp; entis. sicut supra dī
ctū est i qnta ppōne inqntū. s. videm? q. q. p. durare
possunt hāc maiore virtute eēndi vñ illa q. in inini
tū durare pnt hnt dīctū ad infinitū potētiā fm autē
platonicas pōnes oē q. i plurib; inuenit o; reducere
ad aliqd pīmū q. p. suā cēntiā est tale a quo alia p. pti
cipationē talia dīctur. vñ fm eos virtutes ininite
reducantur ad aliqd pīmū q. ē cēntialit; ininitas vñ
nō q. sit vñ pncipiari i aliquo subsistere. S; q. est
subsistēs p seipsas h. aut fm platonicos nō ē ipā ydea
entis q. hnt ens separātū h; quidē potētia ininita
Sed cū h; ē ininitatē sicut supra i quarta ppositōe
habuit est. vñ rēlligē q. nō sit pma potētia q. cēntia
lit ipā ininitas neq; tñ pōnebat q. illa ininitas ydea
sit pīmū simplr q. ipā ininitas picipat vñ itate t bo
nitate. vñ pīmū simplr est vñ bonū. h. aut ininitū
ydeales a quo oēs virtutes ininite depēdēt est me
diū iter vñ bonū q. ē pīmū simplr i inter eas i ita
hanc ppōne pclus erpēnt. S; q. aucto; hui; libri
nō pōnt diuersitatē reale iter hntōs formas ydeales
ab h; acras q. per cēntiā suā dīctū. Sed oīa attribuit
enti pīmū q. ē deus vt supra ē ppatuit ex verbis d; o
ni. ideo fm inēctionē hui; aucto; h; pīmū ininitū
a quo oēs virtutes ininite depēdēt ē pīmū simplr q. est
de? p ens autē de quo pclus pbat de ydea enī h; p
bat de ente pīmū cāto q. ē intelligētia dīctū s; si aliq;
velit dicere q. pma ens cātū q. ē intelligētia sit vir
tus ininita nō tñ erit dicendū q. ipā sit cēntialit; imo
est hnt virtutē. vñ nō ē illud pīmū ininitū a quo depen
dēt oēs virtutes ininite i q. nō sit pma virtus ininita ma
nifestat p h; q. de? q. cuiuslibet s; est ininita solū inē
ri? nō superi? dīctū qdē iter? ininita virtus intelligētie
q. nō cōprehēdit ab h; q. finit ipā nō est autē inini
ta superi? q. exerceat a suo supiori cui; cōprehēsiōne
finit vñ pclus dīctū. lxxxiij. ppōne oē ininitū in en
tib; neq; suppositū ininitū ē i supiori. q. sicut ipē pbat
ibidē a seipso q. q. ē supiori? ib; circūscribere i finia
tus ab infiori? aut pscribi aut dēmiari nō pōt iō āt
virtus intelligētie nō est respectu oīuz ininitas q. nō ē ei
virtus vt. s. sit virt? subsistēns talis. n. rēc q. cēntialit;
virt? est neq; ininit? licet neq; oīo in superi? non. n. h; q.
aliqd pī? a quo possit circūscribi. S; intelligētia q. ē
pīmū ens creatū h; finē t er? finit sed remanet. i. h; q.
q. deficit a suo supiori. q. post ipsoz remanēs ve
lud ipsoz affeq nō valēs. Deinde ostēdit q. sit illud pī
mū ininitū a quo depēdēt oēs virtutes ininite. t h; q.
dē accipit h; ens pīmū creatū. s. deus q. ē pīmū inini
tū pūz. q. cēntialit; eris virtus ininite t h; pbat q. intel
ligētie quas vocat h; scīē; t fortēs ppter magnitudi
nē virtutis q. hnt sunt ininite ppter a d; finitē suaz.
picipationē a pīmū q. ē ininitū essentialit; a qua hnt
nō solū ininitatē. S; eē t scīē; pīmū creatū est q. si
ne participatōe facit res ē ininitas tūc o; q. ipsoz
sit supra ininitū q. gdes. fm ea q. h; pbat debēt intel
ligere q. est pīmū vt supra ininitūz q. quidē fm ea q. h;
dicunt participatū t creatū. Sed fm pēlo h; dīctur
de ydea vñ? eloni que ē fm platonicos supra ydea
ininitū subdit q. intelligētia est ininitū participati
ue nō autē essentialit; ita. s. q. ipsamet sit id q. est inini
tū pcluditur igit; ex pmissis q. cū ens pīmū de
intelligētiā esse t in ininitates ipsoz. n. mensura pīmū.

rum entū. s. intelligētiā t per cōsequēs secundorū
entū. s. sensibiliū. fm q. pīmū in quolibet genere est
mensura illius generis inqntūz per accessū ad ipm
vel recessū ab ipso cognoscit aliqd ēē perfecti? vt
minus perfectū i genere illo. Sed ipse exponit ens
pīmū esse mensurā oīum entū quia creauit oīa en
tia cum debita mensura que puenit vñicūq; fm suā
dispositionē q. entū aliqua. magis vel minus acce
dant ad ipsoz ex eius dispositione. vltimo colligit ex
pmissis. q. epilogādō pncipalē intentionē t dī
cit q. ens pīmū creatū est supra ininitū illud t fm
q. participatiue ininitū est. Sed ens fm q. creatū
est. s. intelligētia est ininitū participatiue illud aut
q. est mediū inter ens pīmū creatū q. est intelligē
tia t ens fm creatū q. est corpus corruptibile est in
nitum. s. corpus celeste. Sed pēlus hic ponit tanq;
ydea ininitū sint media boni. t ydea entis h; autē nō
ordine instituto esse ininitum. Subdit similiter de
alijs. t dicit q. omnes alie bonitates simplices. s. vi
ta t lumen t similia sunt causa rex habētū hntōs bo
nitates. Sicut enim causa pma est ipsum ininitū
t omnia alia ab eo habent ininitates. Ita etiā cau
sa pma est ipā vita t ipsum lumen t ab ipā creatū
ipsum. s. intelligētia habet vitā etiā lumen intelli
gibile t similiter etiam alie bonitates descendūt a pī
ma causa. pīmū quidēs sup causarum pīmūz q. est
intelligētia t deinde sup alia mediāt intelligētia
sive ista alia accipiuntur anime intellectuales sive
res speciales.

Adnis virtus vñta plus est ininita
q. virtus multiplicata. Quod est:
quia ininitum pīmūz quod est in
telligētia: est ppinquum vñi puro
ppter illud ergo factum est: q. in omni virtu
te propinqua vñi nō est ininitas plus q. vñi
numero: quoniam virtute longinqua ab eo
quod est: quia virtus quando incipit multi
plicare tunc destruitur vñitas eius t quan
do destruitur eius vñitas: tunc destruit ei
ininitas: t non destruit ininitas eius: ni
si quando diuiditur t illius quidem signifi
catio est virtus diuisa. Et q. ipā quāto ma
gis agit t vñitur: tanto plus magnificatur: t
vehementior fit: t efficit operationes mira
biles. Et quanto magis patitur t diuiditur
tanto plus minoratur: t debilitatur t efficit
operationes viles. Jam igitur manifestum
est t planum q. virtus quanto plus appo
ximat vñi puro t vero: sit vehementior eius
vñitas. Et quanto vehementior sit vñitas:
est ininitas: t ea magis apparens t manife
stior: t sunt operationes magne mirabiles t
nobiles.

Adnis virt? vñta tē. postq; in pce
dēt ppōne ostēdit q. omnes
virtutes ininite depēdēt a pma virtute ininita.
In hac ppōne psequēt ostēditur q. vñta
virtus magis accedat ad pma ininitatēz q. alia t dīc
q. oīs virtus vñta plus est ininita q. virtus multiplica
ta t h; ppositio eadem pponit in lib. pēli. lxxxiij. sub
alijs vñis oīs potentia vñitue etis est ininitū: um

De causis.

q̄ plurificata pbat aut vtrobiq̄ dicit. pmo quides
pōne b mō sicut ex p̄milla pōne habet oēs q̄s v̄i-
tes inūte depēdet a p̄mo inūto q̄ ē v̄tus v̄tutis ōs
iḡit q̄ q̄to v̄tus p̄p̄io: fuerit illi p̄ime v̄tuti tāto
magis p̄cipet de ei' infirmitate. Illa aut v̄tus p̄ima
est cēntialit v̄nū q̄ q̄to aliqd ē magis v̄nū tā-
to hūc magis inūta i m̄ est q̄ v̄tus itelligēte q̄ est
p̄ma iter v̄tutes creatas inūtas ē maxima inūta
v̄tute p̄p̄io: v̄nū p̄mo v̄tutes vero q̄ multipli-
cant ex b ipso deficiūt ab v̄tute. s̄ sic minorat ca-
rā posse. Et b ex p̄li apper i v̄tutib' cōscitimus. In
tellect' aīe q̄ nō diuidit i mltas potētiās efficacior
est in cognoscendo q̄ sensus q̄ in multis diuersifica-
tur eadē pōne v̄tutis cognoscitiua itelligēte q̄ non
diuidit per sensitiuā i intellectiua est formo: q̄ v̄tus
cognoscitiua hūana tā circa sensibilia singularia q̄
circa itelligētia cognita. S̄ m̄ pbat per signū vi-
dēt' in reb' corporealiū' particularib' q̄ q̄ multa
agregant' i v̄nū. s̄ v̄tute m̄ior: eoz v̄tus etq̄ p̄se
quis mirabiles operatōes sicut p̄s in multis hoib' s̄
trahētib' hūc q̄ diuīnū nō p̄it eā trahere nec par-
tes ei' p̄p̄io:ales. Et q̄ q̄to magis diuidit v̄r-
tus rei corporealis tāte debiliō: s̄ facit operatōes
v̄tiores. sicut tota domus a magno igne p̄gregato
calefit q̄ fieri nō p̄t si ignis diuidat' per diuersas
partes domus. ex quib' duab' p̄p̄io:ibus p̄clu-
ditur p̄p̄io: ut in littera p̄bit.

Et omnes habent essentiam propter ens primum. Et res viue omnes sunt mote per essentiam suam. i. ppter vitam primam. Et res intelligenas habent scientiam ppter itelligentiam primam. Quod est: quia si ois causa dat causato suo aliquid: tūc proculdubio ens primum dat causatis suis omnibus ens. Et similiter intendat causatis suis vitā: vel eare simul i motum: quia vita est processio procedens ex ente primo quieto sempiterno i primum motus. Et dat similiter itelligentia causatis suis scientiam quod est: qz scientia ibi nō est nisi itelligentia: i itelli- gentia est primum sciens quod est: i est istius scientiam super reliquas scientias. Redea- mus autem i dicamus q̄ ens primum est ge- tum: i est causa causarum. Et si ipsum dat rebus omnibus ens: tunc ipsum dat eis p modum creationis: vita autem dat eis que sunt sub ea vitam nō per modum creationis imo per modum forme. Et similiter itelli- gentia nō dat eis que sunt sub ea vitam ea- dem de scientia i reliquis rebus nisi p mo- dum forme.

Es oēs habet cēntiā. Postq̄ ostēsum ē
q̄ res oēs depēdet a p̄mo s̄s su-
am v̄tute hic ostēdit q̄ depēdet oia a p̄mo
s̄n suā naturā i circa b duo facit p̄mo ostē-
dit v̄tem depēdetas rez a p̄mo s̄s oia q̄ p̄tinet ad
naturā vel substantiā eaz. sc̄do ostēdit diuersas gra-
dū appropinquatiōis ad primum a quo depēdet sicut
i depēdetia v̄tutis dicitur i b. r̄. p̄p̄io: ibi ex itel-

ligētijs est i c. p̄mo s̄ p̄nit talē p̄p̄io:ē. Res oēs h̄nt
cēntiā per ens primum i res viue oēs sunt mote per
cēntiā suā ppter vitā primā i b idē dicit i lib. p̄li i
in p̄p̄io: sub his v̄tutib' oia ḡdes qualitercūq̄ cēntia
ex fine sunt. i fine i i nūto ppter p̄mū ens. oia aut
viuentia sui ipsor' motiua sunt ppter vitā primā oia
autē cognitiua cognōde participat ppter intellectum
primum. dicit aut q̄ oia sunt ex fine i i nūto ppter p̄-
mū ens qz supra habitū est i. s̄. p̄p̄io: ens creatum
cōpositū est ex finito i i nūto ad h̄mō autē p̄p̄io:iti-
onis intellectū. p̄mo ḡde p̄siderandū est q̄ oēs gra-
dus rerū ad tria videt' reducere q̄ supra ēē v̄tute
i itelligere i qz nūq̄ refert p̄siderari prius quidem
f̄m se i sic puenit ei cē. sc̄do put rēdit in aliqd ali-
ud i sic erit ei moueri tertio s̄m q̄ aia in se h̄z i sic
puenit ei cognoscere qz s̄m b cognōio p̄ficiat. qz co-
gnitiū est i cognoscere fiḡdes materialit sicut aut h̄re
aliqd i se formalit i nō materialit in quo cōsistit rō
cognitiōis ē nobilissimus modus h̄mō vel p̄tinet ad
aliqd a sc̄pso est nobilissimus mobilitatis modus i
in b p̄sistit rō v̄tute. Itā ea dicimus viuentia q̄ se ali-
qualiter mouēt esse iḡit q̄ ē p̄mū cōmune ē omni-
bus. sed nō oia p̄tinent ad illā perfectionē vt sunt
sui ipsor' motiua v̄nū nō oia sunt viuentia. sed quedā
q̄ sunt perfectiora i entib' rursus. qz eoz q̄ sunt moti-
ua sui ipsor' vel aliorū nō sunt motiua per modum
cognitiōis sed per aliq̄ materiale principū sicut
accidit in p̄latis. v̄nū etiā nō omnia viuentia p̄tinent
ad gradū cognitiōis sed solū illa in quib' p̄m-
cipiū motiōis est aliqd formale absq̄ materia. Itā
i ipse sensus s̄sceptiuus speciez sensibiliū sine ma-
teria vt dicit' in sc̄do de anima. sc̄do p̄sideran-
dus est q̄ in v̄noquoq̄ genere ē causa illud q̄ ē p̄-
cipiū in genere illo a quo oia que sunt illi' generis i
illa genere p̄stimmunt. Sicut inter claria corpo-
ra ignis est primum calidū a quo oia caliditatem s̄stunt
Itā est aut in aliquo rez ordine in infinitū p̄cedere
iḡit oī in ordine entiu esse aliq̄ p̄mū q̄ dat oib' cē
i b est q̄ dicit' q̄ res oēs habent cēntiā per ens p̄-
mū. S̄nt oī in genere viuentiu ēē aliqd p̄mū i ad
b oia viuentia h̄nt q̄ viuat. i qz viuentis p̄p̄io: est
q̄ sit sui ip̄sue motiua. Itā dicit' q̄ res oēs sunt mo-
tue per essentia suā. i. mouētes sc̄p̄sas ppter vitā
primā v̄nū lib. p̄li dicit' oia viuentia sui ipsor' mo-
tiua sunt ppter vitā primā i q̄ mouere sc̄p̄sas p̄cedat a
p̄ma vita pbat subdēs. Quoniam vita ē p̄cessio p̄ce-
dens ex ente primo q̄to sempiterno ad cuius itel-
lectū est sciendū q̄ prius est aliqd cē in se s̄ moueri
in alter' v̄nde mouere p̄supponit esse q̄ si ip̄m cē
sit substantia motus. Itēz oportet p̄supponi aliq̄
principiū i sic quousq̄ deueniat ad aliqd ens imo-
bile q̄ est p̄ncipiū mouēdi sc̄p̄sas oib' s̄. i b est vita
prima v̄nū manifestū est q̄ vita in oib' viuentib' ē
p̄cessio quedā p̄cedēs a quodam p̄mo ente q̄to
sempiterno. i. nulli mutationi suba. Similit' etiā in
ordine cognoscētiū oī esse aliq̄ p̄mū modū autēz
est q̄ oī dīne perfectionis i vera cognitio intellectu-
na p̄io: est sensitiua qz est magis in materiālib' v̄nū
i per intellectū de cognitiōe sensitiua iudicam' s̄c
de inferiori per superi' in ipsa aut itelligētia cogni-
tōe manifestū ē in rēcinatiua inq̄stione a principis
per se notis p̄cedit quoz intellectus v̄nū ratio sequi-
tur intellectum primum ergo in ordine cognoscētiūz
est intellectus. i. ideo oportet q̄ omnes res intelli-
gibiles. i. cognoscētiue hanc autē sciam. i. cognōdes
q̄ i

propter intelligentiam primam unde et in lib. pelli dicitur.
q. omnia cognitum cognitionem participat et ratio hu-
ius assignat q. omnis scientia radicaliter non est nisi
intelligentia. Intelligentia enim est sicut unitas que-
dam ut pelius dicit ois cognitionis. unde intelligen-
tia est primum cognoscens et influens cognitionem in om-
nia cognoscenda. Sicut autem supra dictum est q. in pla-
tonicos primus est q. est ydea entis est q. sibi supra
prima vita. i. supra ydeam vite et prima vita est ali-
quid supra primum intellectum ydeale. Sed finis dyo.
primus et ens et prima vita et primus intellectus sunt
vni et idem q. est deus. vii. et Arist. in. in. meth. pri-
mo principio attribuit q. sit intellectus et suo sensu et in-
telligere sit vita et in hoc ab eo oia habere esse vivere et
intelligere. tertio considerandum q. illa tria diversimodo
de causantur in rebus sive a diversis principis sive pla-
tonicos sive ab eodem principio q. hider doctrinam et
Arist. est. n. duplex modus causandi vni quo aliquid
sit presupposito altero et b. modo dicitur fieri aliquid
per informationem. q. illud q. posterius advenit se ha-
bet ad id q. presupponit per modum forme alie mo-
do causat aliquid nullo presupposito et hoc modo di-
cit aliquid fieri per creationem q. intelligere presuppo-
nit vivere et vivere presupponit esse: et autem non pre-
supponit aliquid aliud prius. Ideo est q. prima ens dat
esse oib. per modum creationis. prima autem vita q. cu-
q. sit illa non dat vivere per modum creationis sed per
modum forme. i. informationis. Et similiter dicendum est
de intelligentia. et quo patet q. cu supra dicitur. Intelli-
gentia esse eas anime non intellectus q. esse causa et
per modum creationis. sed sola per modum informa-
tionis. ut supra expostum est.

Intelligentia est que est intelli-
gentia divina: quoniam ipsa reci-
pit ex bonitatibus divinis que p-
cedunt a causa prima per receptio-
nem multam. Et de eis est que est intelli-
gentia: quoniam recipit ex bonitatibus
primis nisi mediante intelligentia. Et ani-
mabus est anima intelligibilis: quoniam ipsa
est pendens per intelligentiam: et ex his est que
est anima tantum ex corporibus naturalibus
est cui est anima regens ipsum: et faciens di-
rectionem super ipsos: et de eis sunt que sunt
corpora naturalia tantum: quibus non est ani-
ma. Et hoc non est ita nisi quoniam intelligibi-
lis tota: neque animalis tota: neque corpora
tota non pendere per causas que est super eas:
nisi que ex causa est completa integra: et que
pendet per causam que est super eam. Simili-
ter quia non omnis intelligentia pendet per
bonitates cause prime: nisi que ex eis est in-
telligentia completa: primis integra. Ipsa n.
potest recipere bonitates descendentes ex ea
prima: et pendere per eas: ut vehementius fiat
suavitas. Et similiter iterum non omnis ani-
ma pendet per intelligentiam: nisi que ex eis est
completa integra: et vehementius similiter si-
milis causa intelligentia: per hoc q. pendet per

intelligentiam: et est intelligentia completa. Et
similiter iterum non corpus naturale habet ani-
mam: nisi q. ex eis completam integram: quasi
sit rationale: et sunt secundum hanc formam
reliqui ordines intelligibiles.

Intelligentia est re. postea ostendit pre-
cedere propositionem q. omnes res sunt hanc
naturam deperdet a primo h. ostendit quod quidam
diversimode et appropinquat finem partici-
pationem perfectionis. et ponit talem propositionem
Et intelligentia est que est intelligentia divina
nam ipsa recipit ex bonitatibus primis que pro-
cedunt ex causa prima receptione multa. Et de his est
est intelligentia tantum: quoniam non recipit ex bonita-
tibus primis nisi mediante intelligentia: et anima-
bus est que est anima intelligibilis quoniam est ipsa pe-
dens per intelligentiam. et ex eis est que est anima.
tantum. Et ex corporibus naturalibus est cui est ani-
ma regens ipsum: et faciens directionem super ip-
sum. Et de eis sunt que sunt corpora naturalia quib-
us non est anima. Ideo autem propositio invenitur in
libro pelli. cxi. propositione sub his verbis. Omnis
intellectualis scire dicitur ordinationis hi quidem sunt
divini intellectus suscipientes deorum post habito-
nes id est participationes. hi autem intellectus so-
lum et omnis alius scilicet scire h. quidem finem in-
tellectualis anime ad intellectus superiores proprios.
Ideo autem anime solum. Et omnis corporalis na-
turalis hec quidem et animas habent affantes de-
sunt. Ideo autem sunt vero solus. animalis ex par-
tis presentia. Ad cuius evidenter: sciendum est q.
secundum platonicos quadripertitum ordi-
nibus primis erat: ordo deorum id est formarum
ydearum. Inter quas erat ordo secundum ordinem
vivificationis formarum ut supra dictum est. Sub
hoc autem ordine est ordo intellectum in separato-
rum sub quo est ordo animarum. sub quo iterum est
ordo corporum: et hi tres inferiores ordines accipi-
untur sed tria que in premissa propositione sunt tacta
nam corpora participant esse tantum anime autem
secundum propriam naturam participant ulterius
esse et vivere intellectus autem participant esse vi-
vere et intelligere. Causalitatis autem horum ad
ordinem divinum pertinent sive ponantur multi di-
ordinati sub uno secundum platonicos sive unus
tantum in se omnia habens seruos. vivificationis
enim est causalitatis propria est deo. huius autem
ordines cum ab uno primo procedunt continuates
quandam habent ad invicem. ita q. ordo corporum
attingit ordinem animarum et ordo animarum at-
tingit ordinem intellectum qui attingit ad ordinem
divinum. ubique autem diversi ordines sub invi-
cem coniunguntur oportet q. id q. est supremum in-
ferioris ordinis propter propinquitates ad superio-
rem ordinem aliquid participet de superioris ordi-
nis perfectione et h. manifeste videmus in rebus na-
turalibus. Nam quedam animalia participant ali-
quam rationis similitudinem et quedam pluralita-
te participant aliquid de distinctione serus que est
propria generabilium unde et dyonysius dicit. vii.
capitulo de divinitate. no. q. per divinam sapienti-
am fines primorum coniunguntur principis se-
cundorum. Sicigitur illi qui sunt supremi in ordine

intellectu vel intelligentiā dependēt p qdā pfe-
ctiorē participatōē, ppinguis a deo et magis pnci-
pāl de bonitatib⁹ et de vli. tertio cālitare ipsius, et
ideo dicunt diuini intellect⁹ vel diuine intelligētie, si-
cut et dō. dicit qd sup̄mi angeli sunt q i vestibulis
deitatis collocati. Inferiores vero intellect⁹ qui nō
pertingūt ad tam excellētē participatōē diuine si-
militudinis sunt intellect⁹ nō habētes illā diuinā
adignitatē. Et eadē ratio ē de aliabus respectu intel-
lectuū. Illi sup̄reme aie sunt intellectuales p̄pore
pping⁹ ordinē intellectū alie vero anime inferiores
nō sunt intellectuales, sed hnt solū id q est aie vt. f.
sunt viuificatiue sicut maria inde alibus alijs et plā-
tar. Et eadē rō est de ordine corporū respectu aia-
rū. Illi corpora nobiliora q perfectiori rōne sunt cō-
stituta sunt animata alia vero corpora sunt i aiata.
Et eadē ratio est de oibus alijs ordinibus. In quos
p̄dici generales ordines distinguūt qz etiā i cor-
poribus sunt diuersi ordines et similiter in animab⁹
et intellectibus.

**Causa prima regit res creatas om-
nes:** p̄ter quod cōmifceatur cum
eis. Quod est: quia regimē nō de-
bilitat virtutem eius exaltatā sup̄
omne esse: neqz destruit eam: neqz prohibet
essentiam virtutis eius semotā a reb⁹: qui
regat eas. Quod ē: quia causa prima sra stās
cum virtute sua pura semper et ipsa regit res
creatas omnes: et influit sup̄ eas virtutes vi-
te et bonitates secundum modum virtutis ea-
rum receptibitum et possibilitatem earum.
Prima enim bonitas influit bonitates su-
pra res omnes influsione vna: verūamen
vnaqueqz rerum recipit eam illa influsione
secundum modum sue virtutis et sui esse: et
bonitas prima non influit bonitates supra
res omnes nisi p̄ mediā vniū: quod nō
est bonitas nisi per suū esse et suū eis et
suā virtutem ita q est bonitas et bonitas
esse suū res vna scit q ipsum influit boni-
tates influsione cōmuni vna. Et diuersificā-
tur vnitates et dona cum cursu recipientis.
Quod est: quia recipientia bonitates nō re-
cipiunt equaliter imo quedam eorum reci-
piunt plus q quedam hoc quod est per ma-
gnitudinē sue largitatis et bonitatis. Redea-
mus ergo et dicamus q inter omne agens
quod agit per esse suū tantū et inter factū
nō est cōtinuator: neqz res alia media: et ict
cōtinuator inter agens et factum vsqz addi-
tio super esse: si quando agens et factū sunt
vnum facit per esse suū: et sunt composita.
Quare p̄pter recipientem recipit per p̄tinua-
tionem inter ipsum et factorem suū: et est
tunc agens et seynctum a facto suo: agēs ve-
ro inter quod est et inter factum cuius non
est cōtinuator penitus est agens verum et re-
gens et verum faciens res per fides decoris

per quod nō sit possibile vt sit decus aliud:
et regit factum suū per vltimū regimē
quod est: quia regit res per modum cōmu-
nem. agit et nō agit nisi per esse suū: ergo eis
eius iterum erit regimē eius: quā p̄pter fit
q regit et agit per vltimū decoris: et regimē
in quo non est diuersitas neqz cōtinuitas:
et nō diuersificantur operationes et regimen
p̄pter causas primas nisi secūdu meitru.

Causa prima igit et. Post q ostēsum
est qualē inferiora a superiorib⁹
bus dependeat. Illud ostēdit qualē superiora
inferiorib⁹ influat p suū regimē et circa b. d.
facit. pmo agit de vli regimē cause p̄me. pmo de re-
gimine intelligentie. rtiij. p̄positione ibi ois intelligē-
tia diuina et. circa primū. d. f. pmo ostēdit modū vli
regimēis cāe prime ad regendū. rtiij. p̄pōc ibi pri-
mū est dīces circa primū ponit talē p̄pōc. Causa
prima regit oēs res creatas p̄ter q cōmifceat cum
eis. Ad cui⁹ euidētiā cōsiderandū ē q in hāno re-
gimine b p̄tingere videm⁹ q ille q b⁹ curā regimēis
plurimoz vice est vt ex suo regimē ad plura dūtra-
bat. Qui vero a cura regimēis alioz est liber magis
in seipso p̄t vniformitatē cōseruare vñ et epycuri
pbi vt qz et vniformitatē diuinā p̄seruare possue-
runt deos nulli regimēis curā hē. s. ois otiosos et
nihil curātes vt sic videant ē felices et iō p̄ra b i
hac p̄pōne inducit q b duo in cā prima nō sunt con-
traria nec se inuicem impediūt vte regimē corū et
summa vnitatis per q deus exaltat supra oia vñ sta-
tim in principio et p̄pōis ponit q est quia regimē nō
debilitat vnitates ei⁹ exaltatū super oem rem neqz
destruit eā quia. f. neqz toto neqz in pte p̄ vnuer-
sale regimē vnitati diuine derogat et cōuerso sub-
dit neqz p̄hibet eā essentia vnitatis ei⁹ secūda a re-
bus qn regat et h totū in. rtiij. p̄positione p̄li ponit
enr sub alijs vbiis oē diuinū et p̄uidet secūdis et crep-
tū est ab his qbus p̄uidet neqz p̄uidetia submitten-
te suā in multā et vniatē excellentiā neqz separa-
ta vniatē p̄uidetia cōterminatē. Ad hui⁹ autē p̄pō-
sitionis manifestatōē tria inducūt. pmo nāqz ostē-
ditur diuersus modus recipiēdi influsiōis cāe pri-
me ex parte rez recipientiū. secūdo ostēdit vnitatis
ex parte cāe p̄me influsiōis ibi. Et bonitas p̄ma et.
Tertio ex his duob⁹ cōcluditur p̄positum. f. q regimē
causē prime citat absqz b q cōmifceatur rebus
ibi redeamus antez et dicamus dicit q prima q om-
nes bonitates que inueniūt in reb⁹ effluit a cau-
sa prima. Et huius bonitates recipit vna qz res
sū modū et p̄p̄ietatē sue substantie et virtutis. Sū-
t autem diuersa rez diuersē nature et virtutes. Et
inde est q dicitur causa prima influat vno influsu su-
per oia diuersimode tamē influsus eius diuersis re-
bus recipit. Cuius cōtribus euidens in lumine q
quidē a cōpore lucido vno modo p̄cedit. Sed sū-
q radii diuersi transeūt p̄vniē diuersimode collo-
ra diuersas apparētia faciunt. Deinde ostēdit q cau-
sa prima vno influsu influat in res oēs influit eis
in res sū rationē boni habet enim bonitates boni-
tatis. i. que est p̄ncipiū bonitatis in oibus bonitas au-
tē causē prime est ipm suū esse: sua cēntia q: causa
prima est ipsa essentia bonitatis vnde cū cēntia ei⁹
sit maxima vna. q: primū p̄ncipiū est sū se vñ
et bonū p̄sequens est q causa prima vno modo quā
q iij

rum ex parte sua agat in res & influat in eas. Et ex
eius indur res diversimode recipiuntur quedam
plus & quedam minus unaqueque in sua proprietate.
Deinde ex similitudine in similitudine eae pme
ad res alias. Et ex huiusmodi intellectu plenius huius
potest. Si accipiamus verba que sunt in commento p
ch q sic dicit. Neque ergo prudentes. si diu habitudi
nem recipiunt ad ea que pvidetur. per eam q sunt oia
bonificant oia autem per eam faciens sine habitudi
ne facit. habitudo. n. est appositio eae ad ea ppter q
ppter naturam vocat autem habitudinem aliquam dispo
sitionem. per q agens coaptat seu proportionat panem
ei seu recipienti. Et q sic agit in diversa. necesse
est q habeat diversas dispositiones quibus diversis
coaptetur. Et si hoc cadit in huiusmodi rem qda multitu
do que diversimode agat in diversa s; diversas sit
as dispositiones que sunt ppter naturam suam essentiam
eius q est una. Et sic tale agens s; diversas dispo
sitiones commiscet in rebus in quas agit. s; quada
coaptatione ad ea sed causa prima agit p esse summi
re pbatu est unde non agit per aliquam habitudinem v
dispositionem super addita per qua coaptetur & comi
secatur rebus. Et huiusmodi habitudo vocat huiusmodi
res vel res media. Quia. s; p huiusmodi dispositionem v
habitudinem coaptat agens recipienti & est quodam
modo media inter essentiam agentis & ipsum patientem.
Quia igit causa prima. est agens per eam sunt oportet q
vno modo regat res. dicit. n. regit res que admodum
agit. unde p q regiminetur ei est optima & pulcherrima
ad huiusmodi reddit quilibet rector multitudinis q re
ducatur multos quos regit in vno & hoc maxime inue
nitur in divino regimine q est vna finis & non divers
ficatur in effectibus nisi s; diversificatur & s; divers
sa merita subditio.

Primum est dives p seipsum & est di
ves maius. Et si ergo eius unitas est
non quia unus est eius sit spera in ip
so immo est unitas eius prima quo
nitas est in se simplicitatis simplex. Si au
tem aliquis vult scire q causa prima sit di
ves. proiciat mentem suam super res compo
sitas. Et inquirat de eius inquisitione per
seruta inueniet enim compositionem. dimi
nutum indiget alio aut rebus ex quibus co
ponitur res aut simplex una que est bonitas
est una & veritas eius est bonitas & bonitas est
res una. illa res est dives maiusque. influit
& non sit influsio super ipsum p aliquem mo
torum. Reliquae omnes intelligibiles aut cor
porales sunt non dives per seipsas imo indi
gentes vno vero influente super bonitates
& omnes gratias.

Primum est dives &c. Postquam
n. regiminetur h. ostendit sufficientiam dei
ad regendum que qdam attedit finis duo.
primo quidem finis dei abundantia. secundo finis eius su
per excellentiam & h. ibi. Causa prima &c. h. n. duo ne
cessaria supraregent. primo quidem ut habeat beno
rum abundantiam ex quibus possit subditis providere.
unde & d. p. dicit. r. ca. de di. no. q diminutio est
pulchro & bono perfecta possessio & regimine est

omnis finis & legis & ordinis distributio ad ostenden
dum aut in deo abundantem sufficientiam pponit hanc
propositionem primam est dives ppter seipsum & est dives
magis ad cuius evidentiam accipiat propositionem. et vii.
peli que talis est. Omne divinum simplex primum est.
& maxime. Et ppter h. maxime p se sufficiens. pbat
autem q deus sit primum & maxime simplex et ratione uni
tatis. Nam deus est maxime vnum cui sit prima unitas
sicut & prima bonitas. Simplicitas autem ad rationem
unitatis pertinet. dicitur enim simplex q est vnum
non ex pluribus aggregatum unde deus quantum
est primum & maxime vnum in tantum est etiam pri
me & maxime simplex. Et ex hoc ulterius procedit
ad ostendendam secundam partem sue propositionis
nisi scilicet q deus sit maxime per se sufficiens quia
per se sufficientia consequitur ad simplicitatem. om
ne enim compositum indiget pluribus ex quibus sua
bonitas constituitur. Et non solum indiget illis ex
quibus componitur ut ex partibus. Sed etiam in
diget aliquo alio que causat & conservat composicio
nem sicut patet in corporibus mixtis. Non enim di
versa in vnum communi ratione nisi per aliquam cau
sam ea unitatem autem igitur deus sit primum & maxi
me simplex vtpote habens totam bonitatem suam
in vno perfectissimo sequitur q deus sit primum & ma
xime per se sufficiens. Sed auctor huiusmodi libri pre
ternit primam partem propositionis que est de
simplicitate causae supponens. Et loquitur solum
de per se sufficientia q divinarum nominum signifi
cat. Et loca eius q in propositione peli dicitur q de
est per se sufficiens dicit q quantum est vnum p
pter seipsum in quolibet enim genere est primum id
q est per seipsum q enim est per se plus est eo q est
per aliud loco autem ei q ibi dicitur ibi q est max
ime sufficiens. h. dicitur q est dives magis scilicet q
omnia alia pbatio autem pposita est eadem vtrubi
q. Nam primum dicit q unitas divina que non est
dispersa in multas partes. sed est unitas pura est
significatio huiusmodi q deus sit sine simplicitate id est
maxime simplex. Et ex hoc ulterius probat q deus
sit maxime per se sufficiens per indigentiam que in
compositis inveniuntur sicut iam dictum est. Sed q
in nomine divinarum non solum intelligitur sufficien
tia sed etiam copia potens in alio reddere addit
ulterius ad ostendendum deum esse deitatem de
influentem bonitatem eius in res quia propter abundan
tiam sue bonitatis influit res alias & nihil est q in
finat super ipsum omnes autem alie res siue sint in
telligibiles sicut intelligentie & anime. siue sint in cor
pore non sunt dives per seipsas. qer seipsas habet
dis abundantiam bonitatis. Sed indiget partici
pare bonitatem a primo vero vno q influit super
eas gratis absq; h. q aliud inde accreseat omnes
bonitates & perfectiones.

Causa prima est super omne nomen
quo nominatur quoniam non per
tinet ei diminutio neque comple
mentum solum. Quod diminut
um est non complementum & non potest
efficere operationem completam quoniam
quando est diminutum & completum apud
nos quamvis sit sufficiens per seipsum tamē
non potest creare aliud neque insinere a seipso

omni. Si ergo hoc ita est apud nos: tunc dicimus qd primum nō est diuinitum sed completum tantū: imo est supra completum. Quoniam creans est res et influens bonitates super ea infusione completa: quoniam est bonitas cuius nō est finis neqz dimensio nes: bonitas ergo prima implet omnia secularia bonitatibus: verū tamen nō omne seculum recipit de illa bonitate nisi secundū modum sue potentie. Jam ergo manifestū est et clarum: qd causa prima est super omne nō me quo nominatur: et superior ea et clarioz.

Aus prima est super re. Omnia autem dantia diuine bonitatis hō ostēdit excellentiā ipsi? dicēs. Causa pma ē super omne nōmē qd nōiatur. Ad cui? ppositionis intellectū cōsiderandū est id qd h. sub vno colligit pelus i suo lib. per diuersa distiguit cui? ē. crv. ppositio talis dicit deus super subalis est et super vitalis et super intellect? qd qdē pelus dicit pbat pmo pbatōne cōi. que talis est deus ē vnitas per se perfecta vniqz aut alior qd supra sub deo nō est ipsa vnitas. S; est aliqd participas vnitate manifestū est igit qd deus est vltra oia hui? secūdo pbat pbatōne speciali qd. i. substantie nō est idē esse et substantias esse et vnu ēē. sed quibet substantia substantēs participat ēē et vno vnde relinqt qd deus qui est ipsū vnu et ens per seipsum sit supra substantias. et per pns supra vna et intellectū qd pēssupponit substantiā vt patet ēē in b libro. crviii. ppositione supra iuducta. S; qd auctoz hui? libri ppositionē in cōi inducit pētus est sola ppositione cōi. In oibus. n. qd sunt infra eam primā quedā iueniuntur perfecte entia siue cōpleta quedā imperfecta siue diminuta perfecta qdēz vident ēē ea qd per se subsistūt in natura qd a nobis significant per noia cōcreta vt homo sapiēs et hui? imperfecta autē sunt illa qd per se nō subsistūt sicut forme vt humanitas sapientia et hōmō qd significantur apud nos nōibus abstractis inter que duo sunt hec dicit qd illud qd nō est cōpletum nō potest perficere operationē perfectā. Itā sicut calor nō calefacit s; calidū. Itē sapiētia sapit. Sed sapiēs. Illud autem qd est cōpletū apud nos quis sit per se subsistēs in hōis sibi quodāmodo nō indiget alio facit initatē sicut subiecto tū quia forma qd est pncipiū virtutis est i ipso limitata et participata nō potest agere per modū creationis aut in fluxu sic agit id qd totū est forma qd sui participatione sim se totū est alior pduciunt. Lū ergo ita sit apud nos in his que sunt diminuta et cōcreta sequit qd deus neqz sit diminutus neqz cōpletus simpliciter sed magis cōplet? Itēqz enim caret actione. sicut diminuta et agit per modū creatiā et influētia qd nō possit ea qd sunt cōpleta apud nos et hō est qd subdit qd ipse est creas res et influens bonitates super eas infusione cōpleta. Et hōideo est quoniam ipse est bonitas subsistēs cui nō est finis. i. nō est bonitas terminata ad aliquā naturā participante in corporeā sicut est bonitas intelligentie. Itēqz sunt ei dimēsiōnes ad quas terminet sicut est de bonitate corporali ex quo vltērius peludit qd qd causa prima est ipsa bonitas interminata seqz qd ipsa sit prima bonitas terminata et qd repleat oia secula. i. omnes diuinitates rex et ipsum bonitatib? suis. licet

nō omnia recipiant eadē modo et equaliter bonitatem ei? Sed vniqz qd fm modum sue potentie vt supra habitū est in. rr. ppositione. tota ē virtus huius ppositionis ad hō reddit qd plus b: vltērius tāgit qd. i. deus et est ipsa vnitas nō vnitas aliqd. Sicut completa que sunt apud nos. et tamen est per se perfecta a quo deficiunt diminuta in forme nō subsistentētes que apud nos sunt. Et quo hic vltērius peludit qd causa prima est altioris diuinitatis qd a nobis imponit quia omne nōmē a nobis impositū nihil significat p modū pleti participantis sicut noia concreta vt significat p modū diminuti et partis formali sicut nomina abstracta videt nullū nōmē a nobis impositū esse cōdignum diuine excellentie.

Admis intelligentia diuina scit res per hoc qd ipsa est intelligentia: et regit eas: per hoc qd ipsa est diuina. Quod est: quia pprietas intelligentie est scientia: et nō est eius complementus et integritas. nisi vt scit scēs reges: ergo deus benedictus et sublimis: quoniam ipse replet res bonitatibus: et intelligentia est primum causatum: et est plus similis deo sublimi: ppter illud regit res: que sub ea sunt: quia sicut deus benedictus et sublimis influit bonitatem super eas que sunt sub eo: similiter intelligentia influit scientiam super res que sunt sub ea cum ea: deus benedictus et sublimis precedit intelligentiam per regimē: et regit res sublimiores regimine et altioris ordinis. quoniam sit regimen intelligentie: quoniam est illud quod cadit intelligentie regnum. Et si ergo illius quod res que recipiunt regimen creationis intelligentie quod est: quia non est regimen eius aliqua rebus omnino: quoniam vult vt faciat recipere bonitatem suam simul omnes res quod est: quia nō est quod omnes res que desiderat intelligentiam: et res omnes desiderant bonitates ex primo: et desiderant recipere ipsam desiderio multo in illo non est aliquis qui dubitet.

Anif intelligentia diuina et. Postquam tradidit modum diuini regiminis et ostendit sufficientiam dei ad regendum hō agit de regimine secūde cause scilicet intelligentie qd quidem regimen sit ex virtute cause prime. Et pponit hanc. Omnis intelligentia diuina scit res per hō ipsa est intelligentia. Et regit eas per hō est diuina. Et vniuersalis propositio inuenitur in libro proeli. Centesima tricesima quarta sub his verbis. C. Omnis diuinus intellectus intelligit quidem vt intellectus puidet autē deus ad cuius euidētiā cōsiderandū est qd supra. rir. ppositione. dictum est. Et intelligentiis quedam est diuina et quedam non diuina. Supp: emi quidem intellectus vel intelligentie diuini notantur propter abundantē participationē diuine bonitatis. Et ppinquit ad decim. Quod autē abundanter participant pprietatem alicuius rei assumi.

latur rei non solum in forma sed etiam in actione. Si
autem patet quod corpus quod illuminatur a se ipso quodam par
ticipat lumen solis solum quantum ad hoc quod videatur
Quedam vero quantum ad hoc quod alia illuminetur quod est p
pria actio solis. Sicut patet de luna. Quia vero
forma est principium actionis necesse est quod omne il
lud quod ex abundanti participat de maius superiores
agentis acquirat actionem cuius habeat duas actiones
ynam. scilicet finem propriam formam aliam: vero finem formam par
ticipatam a superiori agente. Sicut cultellus igni
tus finem propriam formam incidit inquantum vero est
ignitus urit. Sic igitur et supprema intelligentiarum
ynaqueque que divina diuinitas habet duplicem actionem
ynam quidem inquantum participat abundantis bonita
tem diuinam aliam autem finem propriam naturam. Et au
tem propriam intelligentie inquantum huiusmodi cognoscere
res. Et ideo intelligentia diuina inquantum est intellige
tia est res cognitio scilicet propriam habent est dei qui
est ipsa essentia bonitatis ut se alijs comunicet vi
demus quod unumquodque inquantum est perfectum et actu
ens similitudinem suam alijs credit unde id quod est es
sentialiter actus et bonitas. scilicet deus essentialiter et pri
mo die condit suam bonitatem. rebus et hoc pertinet
ad regimen ipsum. Nam regere proprium est pducere
re ea que reguntur ad proprium finem debitum quod est
bonum sicut igitur intelligentia diuina inquantum par
ticipat abundantis bonitatem diuinam ipsa sit regi
tina rerum manifestum est aut quod unumquodque agit finem pro
priam et naturalem formam aliquam actionem vehementer
tius et perfectius agit illam actionem. id quod agit ea
per participationem virtutis superioris agentis sicut
ignis vehementius calefacit quam corpus ignitus. Et
sol magis illuminat quam luna. Oportet igitur regimen
dei quod est actio eius finem suam essentialem bonitatem
esse altius et efficacius quam regimen intelligentie quod co
uenit et finem participationem bonitatis diuine. Et ideo
est quod regimen cause prime quod est finem essentialis bo
nitatis se extendit ad omnes res cuius signus est quod
omnia desiderant bonum vel appetunt intellectuali
vel animalia vel naturalia. Regimen autem intelligen
tie quod est ei proprium non se extendit ad omnia. Unde non
fundit bonitatem intellectualem in omnia. Sed solum
in illa que sunt nata intelligere unde nec omnia intel
lectuale bonum appetunt sed solum bonum absolute.

Ausa prima existit in omnibus re
bus secundum unam dispositionem
ma secundum unam dispositionem
Quod est: quia quibus prima existit in re
bus omnibus: tamen unaqueque rerum reci
pit eam secundum sue potentie medium quod
est: quia ex rebus sunt que recipiunt unam re
ceptionem causam primam: et ex eis que recipi
unt unam receptionem corporali: et diuersitas quod
dem receptionis non fit ex causa prima sed
propter recipientem quod est: quia sufficiens
diuersificatur: propter illud ergo sub rectus
est diuersificatum influens sic existens eum
non diuersum influens super omnes res bo
nitates equaliter. Res ergo sunt diuersita
tis fluxiones bonitatis super res: proculdu

bio: ergo non sciuntur omnes res in prima
per medium unum. Ergo secundum ineditum
ppinquitatis omnes prime et secundum me
dium quo recipere potest causam primam se
cundum quantitatem illius ex ea et delecta
ri per eam: quia quod non recipit res prima
causa: et delectatur in ea nisi per modum ei.
Et non intelligo per esse nisi esse et cogni
tionem. Nam secundum modum quo cogno
scit res causam primam creatam secundum
quantitatem illam recipit ex ea: et delectatur
ea sicut diximus.

Ausa prima existit. Postquam ostendit
modum diuini regiminis et suffi
cientiam ipsius ad regendum. hic incipit os
dere quomodo diuini regimen diuersimode
participatur a diuersis. Et primo manifestat hoc in ge
nerali. Secundo per quodam speciali de diuersitate re
rum que subsunt diuino regimini. tertio. proponit ibi sub
stantie vnite et. circa primum ponit tale propositum: causa
prima existit in rebus omnibus finem dispositionem vnā. sed res
omnes non existit in ea prima finem dispositionem vnā. Ad
cuius euidenciam considerandum est quod aliquid dicitur
esse in alio multiplex vno quidem modo realiter alio
modo finem habitudinem actionis et passionis finem igitur
primum modum dicendum est quod omnia sunt in cau
sa prima est vna et eadem res. scilicet virtus diuina sunt
enim effectus virtute in sua causa. Causa autem pri
ma finem hunc modum est in rebus diuersimode quia. scilicet
causa prima in rebus causatis est finem quod est similitu
dine suam imprimit diuersis ad res diuersimode si
militudine cause prime recipiunt. Sed modo secundo eco
nfero. Illa causa prima finem vno modo agit in omnia et
ideo dicitur esse in rebus omnibus finem dispositionem vnā. Ad
res omnes res recipiunt eodem modo actionem eam prime. et
ideo dicitur quod res omnes non existit in ea prima unde finem
dispositionem vnā. Ad cuius propositionis manifesta
tionem tria subsequantur. Illa primo manifestat propositio
secundo probat ibi et diuersitas quodam modo. Tertio inferre
quoddam correlatiu ibi ergo finem modum et. Dicit ergo
primo quod ideo dicunt res omnes non esse in causa prima finem
dispositionem vnā quia et si ea prima existit in rebus omnibus in
quantum. scilicet attingit res omnes per effectus sue actionis
tamē vniqueque res recipit actionem eius finem modum
sue virtutis. Et exemplificat hoc finem res diuersitates
predictas inuentas in rebus quorum prima est finem
diuersitatem unitatis et multitudinis que quidem
diuersitas pertinet ad ipsas substantias. Nam ea
quorum substantia est simpliciter recipiunt cause pri
me actionem vnite. Illa vero quorum substantia
est composita recipiunt ea multiplex. scilicet finem modum
sue substantie. Secunda diuersitas subditur ex
parte durationis rerum in suo esse. Quedam enim
recipiunt actionem cause prime receptione eterna
illa. scilicet quorum esse non subditur motui unde eo
rum duratio in suo esse non variantur secundum pri
us posterius. Quedam vero recipiunt actionem
cause prime receptione temporali illa scilicet quo
rum esse subditur motui. Et per consequens eorum
duratio continuatur secundum successionem prio
ris et posterioris. Terciam diuersitatem ponit ex
parte speciei seu forme ipsius rei secundum quod
quedam sunt incorporea finem suam spem et ista recipiunt

influenciāz cause prime spūaliter. Quedā vero sūt
fm suā specie corpea: huiusmodi recipiūt influentiāz
causē prime receptiōe corruptibili. hoc autē totum
q̄ p̄missus ē p̄tinet p̄positio que ponit in libro p̄
cli. cxi. que talis est. **¶** Quibus quidē diu ad sūt eo-
dē mō. nō autē oīa eodē mō dūz allunt: sed singlā s̄z
ipsorū ordinē & potētia trāsmittūt illorū p̄tentiāz. hoc
quidē vñiformiter. s̄ autē multiplicatiz: & h̄ quidem
p̄tentiāz. h̄ autē fm tēpus. et h̄ quidē i corpore. h̄ autē
i corpalit. Deinde cū dicit. & diuersitas quidē rē. p̄-
bat q̄ p̄missus ē hoc mō diuersitas emz receptio-
nis ex duobz p̄t p̄tingere. quāz quidē ex agente si
ue influente. quāz autē ex recipiente. Quia. n. diuer-
sitas eāe causat diuersitatē in effectibz: necesse ē ut
si agens sit diuersus: & recipiēs vñum q̄ diuersitas
receptiōis causet ex agente nō ex recipiente. Sic
aqua que ex frigidō p̄gelatur & ex calido dissoluit.
Si autē eodē modo agens fuerit vñū & recipiens di-
uersus erit diuersitas receptiōis ex parte recipien-
tis nō ex parte agētis sicut p̄z de sole qui durat lu-
tū & dissoluit cetrā. Manifestū est autē q̄ cā p̄ma est
vna nullā diuersitatē habēs. sed ea que recipiāt in-
fluentiā eāe prime sunt diuersa. diuersitas ergo re-
ceptiōis nō est ex cā p̄ma que est bonitas pura in-
fluens bonitatē rebus oībus sicut est p̄pter diuersi-
tatez recipiētū. si igitur p̄z q̄ cā p̄ma inuenit in
oībus per modū vñū sed nō eodē modo. Et si autē attē-
dendū q̄ duplex est actio cause prime. vna quidez
s̄z q̄z influunt res q̄ dicūt creatio. alia vero fm quā
res agz influuntat regit ipsa igit actiōe nō h̄z locum
q̄ hic dicit: q̄z si oīz oīz diuersitatē effectiua reduce-
re in diuersitatē recipiētū oportebit dicere q̄ sunt
aliqui recipiētia que nō sunt a cā p̄ma q̄ est illud
q̄ dicitur est. s̄. xviii. p̄positiōe oīs habet essentiam
per cām p̄mā: vñ oīz dicere q̄ p̄ma diuersitas re-
tū s̄z q̄z h̄nt diuersas naturas & vñtes nō sūt ex ali-
qua diuersitate recipiētū sed ex cā p̄ma nō q̄: i
ea sit aliqua diuersitas: s̄ q̄z ē diuersitatē cōstētens
est. n. agēs fm suā sciaz: s̄ iō diuersos rex gradz: p̄-
ducit ad p̄tētiā vñuersū. s̄ i actiōe regiminis d̄
quo nūc agēs diuersitas receptiōis est fm diuersi-
tatē recipiētū. Deinde cū dicit. ergo fm modūz
rē. infer q̄d d̄z correlatiū ex p̄dictis. Si. n. di-
uersitas receptiōis influens eāe prime p̄tentiā re-
bus fm diuersas vñtē recipiētū quz illa q̄ sunt
p̄p̄inquoza prime cause sunt maioris virtutis se-
quitur q̄ p̄fectius recipiant cām p̄mā & ex influentiā
& q̄ oīs substantia cognoscēs quāto perfectius h̄z ē
tanto perfectius cognoscit cām p̄mā & influentiā bo-
nitatis ē? & q̄to h̄ magis se recipit & cognoscit tā-
to magis in eo delectat in ea.

¶ Abstantie vñte intelligibiles si sūt
gnate: & ex re alia oīs s̄ba stans p̄
cēntiā suā est nō gnata de re alia.
Ad si aliqz dicit possibile est vñ
sint gnata ex re alia dicem? vt si possibile:
vt s̄ba stans p̄ cēntiā suā sit gnata ex re alia:
p̄cludibz s̄ba illa ē diminuta indigens vt
p̄pleat cā illud ex quo gnatur. Et si q̄ ipi? ē
gnō ipa. Ad ē: q̄z gnō nō ē nisi via ex dimi-
nutiōe ad cōplētiā. Nam si inueniat res nō
indigēs i gnōne sui id est i sua forma & sua for-
matiōe de alia nisi se & cā ipsa formatiōis

sue & sui cōplētiā: vbi p̄pter reuelationes
suā semp. Illa ḡ cōparatio ē formatio ei⁹ et
ipsius cōplētiā simul. Itā ergo manife-
stū est q̄ oīnis substantia stans p̄ cēntiā
suā nō ē generata ex re alia.

¶ Abstantie vñte intellectui rē.
Supra dictū est q̄
creature recipiāt diuersimode regimen-
tē prime fm triplice diuersitate. s̄. vñ-
tatis & multitudinis q̄ p̄tinet ad simplicitatē vel cō-
positiōes eternitatis & ipsius & spūalis & corporei.
Corporeo autē accidit corruptio & corruptio vñde
hic incipit p̄sequi de p̄tentiā diuersitatis rerū.
Et primo de diuersitate corruptibilis. secundo de
diuersitate simplicis & cōpositi. xviii. p̄positiōe
ibi oīs substantia per essentia suā est simplex rē. ter-
tio de diuersitate eternitatis & rēpons. rrr. p̄posi-
tione ibi oīs s̄ba causata i tēpore circa p̄mū. d. s̄.
primo ostendit s̄bas quas dā ēē generabiles: s̄o agēs
corruptiōe eaz. lxxvi. p̄pōne ibi oīs s̄ba stans p̄ se
ipsas nō cadēs rē. circa p̄mū ponit duas p̄pōnes
quaz p̄ma talis est s̄be vñte intelligibiles nō sunt
generatē ex re alia. vocat autē s̄bas vñtas s̄bas
simplices eo q̄ oīs cōposita quādā multitudinem i
se cōtinet. intelligibiles autē s̄bas vocat que sūt apte
nate intelligere que ēē sūt imāles sunt intelligibi-
les acti. q̄ aut dicit nō sunt generatē ex re alia p̄de
intelligi vel sicut mālta s̄z q̄ p̄p̄ositio ex ipor-
tat habitudinē cause mālta vel ex cā agente fm q̄
p̄dicta p̄positio importat habitudinē eāe efficien-
tis & hic intellectus magis videt sonare his que i
p̄batōe eōi p̄tentiā. s̄a p̄pō ē rē oīs s̄ba stans p̄ cēn-
tiā suā ē nō gnata ex re alia. vt s̄a s̄ba stans p̄ cēntiā
suā q̄ ē p̄ se ipas substantia. s̄ cū p̄ se ipas subsistere sit p̄o
p̄mū s̄be sequet s̄z h̄ q̄ nulla s̄ba sit gnata. ē ḡ d̄z q̄
s̄ba & cēntiā rei fm. significat distinctio. q̄cūqz igit
h̄nt formā i mā fundatā h̄mōi s̄be nō sūt gnates per
cēntiā suā q̄ sūt s̄be nū i mā & h̄ p̄pōle ē q̄ sūt gnā-
te ē at p̄siderādū q̄ p̄ma p̄pō p̄cludit ex hac s̄a. s̄a
p̄ra. n. p̄batū ē q̄ oīs s̄be intelligētes sūt nates p̄ cēn-
tiā suā q̄ habitu ē i p̄pōne. r̄. oīs sciēs scit rē. Si
igit oīs s̄ba stans p̄ cēntiā suā ē gnata. seq̄ q̄ oīs s̄ba
intellectual sit nā gnata. duaz autē p̄pōnes p̄positaz
p̄ma i li. p̄tētiā nō inuenit: s̄z sola s̄a q̄ ē rē. sui libi talis
oīs antipollatē. i. p̄ se subsistere ignabile h̄ sola p̄pō p̄
bas p̄nter eodē mō h̄ sic & i li. p̄tētiā manifestā est q̄
enī oīs gnata ē d̄ se ipse rēctū: q̄ ē ens i potētia & nō
indiger q̄ p̄pleat s̄ue p̄fecta p̄ illd̄ ex q̄ generat. i. p̄
generat q̄ reducit ips̄ d̄ potētia i actū & h̄ signū ē
q̄ gnō nihil ē aliqd̄ q̄ via q̄dā d̄ cōplēto ad p̄tētiā
oppositū. s̄ ad cōplētiā p̄tentiā. t̄mū. n. gnōnis sūt
p̄mū & for. mā at s̄z q̄ ex s̄it s̄b p̄dōne h̄z rōne ipse-
cti & sic p̄z q̄ gnō ē via s̄ue trāsa d̄ ip̄lecto ad p̄fe-
ctū oppositū sic igit ē aliqd̄ q̄ nō indigeat aliqd̄ alio ad
sui formatiōē s̄z ip̄z ē cā s̄ue formatiōis: q̄. s̄. s̄b ei⁹
forma seq̄ q̄d talis res sit sp̄ p̄pleta s̄ue p̄fecta & sic
i ea nō p̄tētiā transitus de ip̄lecto ad p̄fectū: s̄z statū
p̄ se ipas ē ens & vñū vt d̄ i. xvi. mēb. Relinq̄ ḡ
q̄d oīs s̄ba q̄ ē forma subsistens est generabilis. S̄z
neqz ex hoc male intelligeret aliquis q̄ h̄mōi s̄be nō
hērent cām s̄ue ēē cūz sup̄a d̄cū sit q̄ res oīs h̄nt
essentiam per ens. p̄mū manifestat p̄nter quō sit i
intelligendū q̄d dictū ē. Ad emz dictū q̄ sit cā s̄ue for-
matiōis per hoc q̄d ex cōplētiā nō ē sic intelligēdū.

q. nō dependeat ex alia causa superiori sed dicte esse causa sue formationis per hoc q. habet sempiternam relationem ad cam suam primā. unde p. cōparationem ad suam habet simul. i. statim formationem et cōplementum. Ad cuius evidentiam cōsiderandum est q. vnumq. participat esse s. habitudinem q. habet ad primū essendi principium. res autem composita ex materia et forma non habet esse nisi per consequentem suam forme. unde p. suam formam habet habitudinem ad primū cōdi principium: sed materia tempore p. ceteris forme in hac re generata p. sequens est q. semper habeat predictam habitudinem ad principium essendi neq. simul cum fuerit materia: sed postmodum su perueniente forma. Si ergo aliqua substantia sit ipsa forma sequuntur q. semper habeat habitudinem predictam ad cam primam nec adueniat ei post tempus sed simul cōcomitans cum sua substantia. que est forma. Sic ergo manifestū est q. omnis substantia stans per essentiam non generatur ex aliq.

Omnis substantia stans per seipam
est non cadens sub corruptione.
Si autem aliquis dicat possibile est substantiam stans per seipam q. cadat sub corruptione. Dicemus q. possibile est ut separet eius essentia: et sit fixa stas per essentiam suam sine essentia sua: hoc est scd. ueniens impossibile: qm. postea q. est vna. Omnis autē cadens sub corruptione non sit corruptus nisi p. ppter separationem suam a causa sua: dū. vero permanet res pendens per cam suam retinentem eam et seruantem nō perit neq. destruitur. Si ergo hoc ita ē substantie stantis per essentiam suam: non se paratur cā semper: quoniam est inseparabilis ab essentia sua: p. p. terea q. eius: et p. p. terea ifor matione sua: et nō sit sui ipsius cā nisi p. p. terea relationes suas ob cam suam. Et illa relatio est formatio eius: et p. p. terea quia est semper relata ad cam suam: et ipsa causa ipsius relationis est ipsa causa sui ipsius per modum quē diximus: quia nō perit nec destruitur: quoniam ipsa est causa et causatum simul: si cut ostendimus nuper. Itaque ergo manifestū est q. omnis substantia stans per seipam nō destruitur neq. corrumpitur.

Omnis substantia stans per seipam
supra actum est de igenera bili h. agitur de corruptibili et incorruptibili et primo de corruptibili secundo de incorruptibili. p. p. tione ois substantia destruetibilis circa primū ponitur talis p. p. tione ois substantia stans per seipam est nō cadens sub corruptione que quidē ponit in libro p. ocl. c. vii. p. p. tione sub his verbis omne antipostarum incorruptibile est ad cuius p. p. tione evidentiam cōsiderandum est q. cum p. p. tione per denotet causam illud dicitur per se stare siue subsistere q. nō habet aliam causam essendi nisi seipam. est autē duplex cā essendi. scilicet forma per q. aliquid actu ē et agens q. fa

est actu esse. Si ergo dicatur stans per seipam q. nō dependet a superiori agente sic stare per seipam cōuenit soli deo qui est causa prima a qua oēs secūde cause dependent ut ex superioribus. Si autē dicat per se stans illud q. nō format per aliqd aliud sed ipsūmet est forma. Sic esse stans per seipam puenit oibus substantiis in materialibus. Substantia enim cōposita ex materia et forma est stans per seipam nisi ratione partium q. scilicet materia est actu per formam et forma sublentatur in materia sicut dicitur aliquid mouēs seipm ratione partium: q. vna pars est mouēs et alia pars eius mora. Sic igitur patet q. stare per seipam nō pōt puenire nisi sbe que est forma sine materia. huius autē substantia ex necessitate est incorruptibilis. manifestū est enī in rebus corruptibilibus q. corruptio accidit p. b. q. aliqd sepat a sua cā formali p. q. aliqd h. ē ē actu. sic. n. gno q. est via ad eē ē p. acq. sitione forme ita cor. q. ē via ad nē ē ē p. amissione forme. sic igitur stas stas p. cōtuita suaz cor. nō pōt optere q. separet a cā sua formali: sed sua forma ē ei? cōtuita g. separet a sua cōtuita q. ē ipossibile. nō ē ē possibile q. sba stas p. seipam cor. nō p. s. ne alig. credat q. hui? sbe stas p. cōtuita sua nō de pendeat ab aliq. supiori cā agere excludit b. p. terea. et nō sit cā sui ipsi? et dīc q. h. nō ē intelligēdus q. huius sba sit cā sui ipsi? q. nō de pendeat a supiori cā agere: s. b. dīc q. hui? sba p. seipam h. relatione ad cam primā i. q. tū. scilicet cā sue formationis. videm? n. q. res miales referunt ad cā primā ut accipiat eē ab ea p. sua forma: et iō sba cui? tota cōtuita est forma h. p. se ipas relatione semp ad cam. scilicet cā ista relatio i. huiusmodi sba p. aliq. alia forma: inde est q. dīc eē cā sui p. modū p. dīc et idē ē q. nō pōt cor. nō p. sic ois est p. igit q. ois sba stas p. seipam est incorruptibilis.

Omnis substantia destructibilis si semper
piterna aut ē p. p. tione aut ē delata
super aliā rem. P. p. terea q. est
sua: aut ē idigēs reb? ex q. b. ē: et
ē p. p. tione ex eis: aut ē idigēs i. s. tione sua dis
finitōe cōtuita. Et si sepat differēs cā: cor
rumpitur et destruitur: q. si substantia nō ē cō
posita neq. delata: est simplex: et nō destrui
tur: neq. minuit omnino.

Omnis substantia destructibilis si
postea ostendit q. sit cōdi
tio substantie incorruptibilis h. ostendit
p. ditionem corruptibilis ponens hāc p.
positionem omnis substantia corruptibilis non sem
piterna aut est composita aut est delata super rem
aliā et eadez p. p. tione ponit in libro p. ocl. c. vii. huius p. p. tione probatio est: quia si omne q. ē
stans per seipam est incorruptibile ut probauit est ne
cessē est q. omne q. corruptitur non sit stans per se
ipsum. Sed indigeat aliquo subsistente q. quidem
puenit duob? modis. vno nō sic totū idiget p. tione ad
sui p. titione. vñ p. tione ab i. uicē dīcedētib? se q. cor
ruptio alio mō q. forma nō est subsistēs s. idiget ad
sui f. tione sbo dēferētē et iō q. subiectū dēferēs sit
i. dispositū ad talē formā necesse ē q. fiat sepatio for
me a sbo: ita se q. cor. vñ mīserū ē q. ois sba cor
poralis nihil ē p. p. tione ex diuersis p. tione p. q. dīssol
utione se q. cor. totius sicut p. i. cor. p. tione mīserū aut
forma idiget materiali sbo ad sui sublentationē: et

Adnis substantia stās p cēntiā su
am ⁊ est simplex ⁊ nō diuiditur.

Mnis sba stans tē. Postq̃ psequi
tus est diuersitatē schariz b̃
generationē ⁊ corruptionē hic psequit
diuersitate schar que nōt attēdi. sūm sūm

ANNO SUBITATIA SIMPLEX EST NOSTRA
PER SEIPAS. S. P. C. N. T. A. S. U. A. N. A. I. P. A.
EST CREATA LINE TPE. T. E. I. S. B. A. N. T. I. A. L. I. T. A.

Annis substantia simplex ē. hic po-
nitur propositio quæsa prio-
ris quæ talis est. Omnis substantia sim-
plex est. Item quæsa secundæ est. Omnis

Get your free copy of the book today!

sunt substantiis temporali bus superiores. h^o ergo pro
positiois supradite ponitur pbatio talis ostensu est
enim supra qd nulla substantia stans per seipsam ca
dit sub generatione. oēs autem substantie que me
surantur tēpore fm suam substantiaz cadunt sub ge
neratione. per hoc enim fm suam substantiam a tē
pore mesurantur qd eorum essentiale variatur p
generationem: eo. relinquitur ergo qd nulla sub
stantia stans per seipsam cadit sub tempore: sed est
superio: omnibus substantiis temporalibus. possu
mus autem ex hac prepositione sic probata conclu
dere illa que pretermittitur. Si enim hoc est pro
prium substantie per se stantis qd sit non cadens sz
suam substantiam sub tempore. h^o autem conuenit
oī substantie simplici quia oīs substantia gñaliter ca
dens sub tempore est composita ex materia et forma
relinquitur qd oīs substantia simplex sit stans per se
ipsam qd fuit primo prop ostium.

Omnis substantia creata in tēpo
re aut est semper in tempore: et tē
pus non superfluit ab ea: quoni
am est creata: et tempus equaliter
aut superfluit super tempus: et tempus sup
fluit ab ea: quoniam iam est creata in horis tem
poris quibusdam. Quod est: quia si creata
sequuntur se adinuicem et substantiaz ei su
periozem non sequetur nisi substantia ei si
milis ut substantia dissimilis sunt substan
tie similes substantie superiori: ut sunt sub
stantie create a quibus non superfluit tem
pus ante substantias: que simulantur substā
tijs sempiternis: et substantie sunt abscisse
a tempore causate in quibusdam horis tem
poris cum substantiis sempiternis: quoni
am assimilantur eis omnino. Substantie
igitur sempiternae in tempore sunt ille que cō
tinuant substantiis sempiternis: et sunt me
die inter substantias fixas: et inter substan
tias secretas factas in tempore. Et si est pos
sibile ut substantie sempiternae sint supra tē
pus: sequetur supra substantias tēporales
cātas in tempore nisi mediantibus substan
tijs spūalibus abscissis in tempore: et iste q
dam substantie non facte nō sunt medie: ni
si quia tēpus augmentat: cum substantiis
sublimibus in pmanencia et augmentant cū
substantiis tēporalibus abscissis in tēpore
per generationem. Ipse n^o quis substantie
sunt sempiternae cum pmanencia corū ē per
generationes et motū: et substantie sempiter
ne cū tēpore sunt similes substantiis sempi
ternis: que sunt supra tempus per durabi
litem: et non assimilant eis in motu vel ge
neratione substantie: que sunt in tēpore: nō
assimilantur substantiis que sunt supra tē
pus per aliquē modor: si ergo assimilantur
eis: tunc non possunt recipere eas neqz tan
gere eas: necesse ergo sunt substantie que tā

gunt substantias sempiternas que sunt su
pra tempus vel erunt iungentes substanti
as factas in tēpore ergo aggregabunt p mo
rum suū substantias sempiternas: que sunt
supra tempus: et aggregabūt durabilitates
suas inter substantias que sunt supra tēp^o:
et inter substantias que sunt sub tēpore. f. q
sunt cadentes sub generatione et corruptio
ne. Et aggregabūt iter substantias bonas
et inter substantias viles: ut nō priuent sub
stantie viles substantijs bonis: et priuent cū
bonitate et omni cōmunitate: et nō sit eis re
manencia neqz fixio. Itā ergo ostensum ē ex
hoc qd durabilitatis duae sunt species: qua
rum una est eterna: et altera est tēporalis: ve
rūtamen una durabilitati eaz ē stans aeta.
Et durabilitas altera mouet: et una eaz ag
gregat: et opatides ei⁹ oēs simul: neqz qdas
eaz ē an quāddā altera ē currens et tēsa. Que
dā opones ei⁹ sunt an qdā: vtilitas vnius
eaz ē p cēntiā suā: et vtilitas alteri⁹ ē p ptes
suas: qz vnaqz eaz sub pōne p modū
primū postremū. Itā g manifestū ē qd qdam
sunt q sempiternae sunt supra tēp^o: et ex eis sunt
sempiternae cōles tēp^o: et tēp^o non superfluit ab
eis ex supiori eaz: et ipaz iston. f. pncipio
eaz: vsqz ad ipaz postremū et substantie eaz
dentes sub generatione et corruptioe.

Omnis substantia creata ē. Postq
te rerum que est fm generationes et corrup
tiones et simplicitatem et cōpositiones
Bterio psequitur de diuersitate que est fm tempo
rate et eternum. Et circa h^o duo facit. primo ostēdit
quō aliq dupl^o sit sempiterna et tēp^o la. pōndit qdō ē
sit et eterna et tēpale ibi. iter rē cur sba rē. v. i. p. pōit
ordinē tēpaliū adiūce i pōndit et tēp^o adiūce i tēp^o.
iter rē ē sba rē. circa p^o pōit pōne oīs sba creata
i tēp^o autē sp i tēp^o et tēp^o n^o sup^o aut eo. qm ē eaz et
tēp^o eq^o: q aut sup^o aut sup tēp^o et tēp^o superfluit ab ea
q: ē creata i gñalibz horis tēp^o. Ad cur^o euidentiam
pōndendū ē qd tēp^o est nāc^o mor^o. oīs sba mobil^o
dr ē creata i tēp^o. ē aut dupl^o sba mobil^o. vna qdē
ē mor^o ē i toto tēp^o sic cor^o celeste ē mor^o tēp^o adeq
tur eo qd tēp^o ē p^o. per se mēsurat mor^o celi et per illuz
motū mēsurat oēs alios mor^o et si ponam^o qd mor^o
celi sp fuerit et sp sit futur^o ut ar. possunt et qdas alijs
pbi sine ēt mor^o celi n^o sp fuerit nec semper sit futur^o
rus ut fides eccelle docet qd sit ēt mor^o celi adeq
tēp^o. n. n. tēp^o sit anq^o mor^o celi iciperet nec erit tēp^o
postq^o mor^o celi ē dñicr. vñ oib^o mōis sba celestis
cor^o rōc sit mor^o ē sp i tēp^o et tēp^o nō credit ipaz sed
adiūce adeq^o. Quedā vō sbe mobiles sit qz ē ēt
mor^o n^o ē i toto tēp^o: s. i aliq pte tēp^o sic p^o s. s. sba
bilib^o et cor^o. et q: hui^o sba nō hz hīrudinē ad totū tēp^o
s. ad pte tēp^o. iuenit. n. aliq pte tēp^o maior duratioe
cor^o et aliq para mior: id ē qd sba credit tēp^o gñum
ad aliq ei⁹ partē q. f. ē mior duratioe ei⁹. et itez erce
dit a tēp^o qdū ad illā partē qd ē mior duratioe ei⁹. in
lib. n. p. celi iuenit h^o ppositio. l. v. planius et breui^o

scilicet omne q^o fin tempus subsistit aut eo qd^o semper te-
pore est aut aliquando i parte tēporis ppositis hīs
ad pmissis ppositis manifestaciones. primo penit
pbatio. sō iūte qdā cor. ubi.ā gōisus ē et b. rē.
pbatio aut ponit cadē i vtroq; lib. ita. n. pcedit o:
do rex ut sita se inuicē subequatur. ea vō que sunt
penitus dissilia nō subsequuntur se inuicē in gradib⁹
rex nisi p aliqd^o mediū sicut videm⁹ q^o al pfectū et
planta sunt dissilia penit⁹ qstū ad duo. Ma aial pfe
ctū est sensitiuū et mobile motu pfectissimo. plāta autē
neutrū hor⁹ h⁹ natura g^o nō pcedit imediare ab aia
libus pfectis ad plātas. s⁹ pducit i mediū alia pfe
cta que sunt sensibilia cū aialibus et inobilia cū plā
tis. Manifestū est aut q^o substantie spūales que par
ticipant eternitati vt sup⁹ a dictū est. et substantie ge
nerabiles et corruptibiles sūt penit⁹ dissilia. Ma sba
spūrituales et sunt sub et sunt imobiles quorū neutrū
cōuenit substantie generabilib⁹ et corruptibilib⁹. vñ
os ponit iter h⁹ duo extrema aliqd^o mediū q^o sit sūe
vtrūq; extremo vt sic grad⁹ rex pcedat p sūta. Et
sic pcedit inuestigando pcedit iter id q^o est semp⁹
mobilitate ens et id q^o est aliqd^o mobilitate nō sūcū
nisi tripler mediū. scilicet q^o semp mouet id q^o aliqd^o
mobilitate est id q^o aliqd^o est eternū nō pōt ee mediū
q^o id q^o aliquādo est idem est ei q^o aliquādo mouet
q^o dicitur ee eternū. sūcū etia nō pōt ee mediū
id q^o aliquādo immobiliter est impossibile. 2. n. ee aliqd^o
tale nūbil. n. desinit ee nisi per aliqua trāsmutatio
nem. vñ id q^o immobiliter est nō pōt ee aliqd^o ens sed
est semper ens. Reliquis g^o mediū iter id q^o sem
per est immobiliter et iter id q^o aliquādo est mo
bilitate sit id q^o semper mouetur. h⁹ enim cōuenit euz
superiori quidez in hoc q^o est semper esse cū inferio
ri vero extremo in h⁹ q^o est moueri. vñ autē nōle ge
nerationis cōuenit pro qualibet trāsmutacione q^o
in quolibet motu includitur generatio et corruptio
vt of in. viii. pbi. Sic igit substantie que semper
mouentur. scilicet celestia corpa. ptingit fin quāda sūta
dūez vtrūq; extremū et per ea cōiungunt quodā
modo substantie superiores immobiles substantia in
ferioribus generabilib⁹ inquantūz vtrūq; superiorū
substantia dīstetur ad generabilia et corruptibilia
per motū celestiu cor⁹. et his autē inducit psequen
ter quodam cōcellariū. scilicet q^o duplex est vel perpetua
durabilitas. vna quide per modū eternitatis. alia
vero per modū totius tēpis et differunt hō ppetue
duracionis tripl⁹. primo quide q^o ppetuitas essen
tialia est sūta stans immobilis. ppetuitas autē tēpale ē
sūcū ens et immobilis in qstū tēps est mēsurā mor⁹. eter
nitas autē accipit ut mēsurā ē immobilis. sō q^o ppe
tuitas eternalis est tota simul. q. i. vno collecta. p
petuitas autē tēporalis habet successūā extēsiōē
sūm prius et posterius que sunt de rōe tēporis. ter
tio q^o ppetuitas eternalis est simpl⁹ tota sūm seipāz
etisēs s⁹ vltas sūcū totalitas ppetuitatis tēpo
ralis est sūm diuersas partes sibi succedentes.

¶ Inter res cuius substantia et ac
tio sunt in momento eternitatis
et inter res cuius substantia et ac
tio sunt in momento temporis
existens est mediū: et est illud cuius substā
tia est ex momento eternitatis et operatio ex
momento temporis. Quod est: qui res cui
us substantia cadit sub tempore. scilicet quia tē

pus continet: causa est in omnibus dispo
sitionibus suis cadens sub tempore: quo
nam quando substantia rei cadit sub tem
pore: proculdubio etiam eius actio sub tē
pore cadit. Res autem cadens sub tempore
re in omnibus dispositionibus suis sūcū
et est q^o re cadente sub eternitate in omni
bus dispositionibus suis sūcū et est: con
tinuar⁹ o autem non est nisi in rebus simili
bus. Necesse ē ergo vt sit res alia tēma me
dia inter vtrūq; cuius substantia cadat sub
eternitate et ipsius actio cadat sub tempore.
Impossibile nāq; vt sit res cuius substan
tia cadat sub tempore: et ei⁹ actio sub eterni
tate: quia actio ei⁹ melior esset iph⁹ substā
tia: hoc autem impossibile est. Manifestū ē
igitur est q^o res cadentes sub tempore cum
suis actionib⁹ et substantiis: et iter res qua
rum substantie et actiones sunt cadentes sub
momento eternitatis sunt res cadentes sub
eternitate per substantia sūcū: sicut ostēdū⁹.

¶ Inter rem cuius substantia et. In p
cedenti propositione manife
statis est ordo temporalium ad inuicem
nunc ponitur inter eterna aliquid q^o est
q^o omnimodo eternum et aliquid q^o est quodammodo
eternum et quodammodo temporale. secundo
manifestatur conditio eius q^o est quodammodo eter
num et quodammodo temporale. et tri. ppositio ē ibi.
Omnia substantia et. circa primum ponitur talis
propositio inter rem cuius substantia et actio sunt in
momento eternitatis et inter rem cuius substantia
et actio sunt in momento temporis est existens in me
diū et est illud cuius substantia ex momento eter
nitatis et operatio ex momento temporis. et videt
hoc momentū sūm eternitatis vel temporis pro
mēsuracione vt. scilicet illud dicatur esse in momento
eternitatis q^o eternitate mēsuratur. Et in momen
to temporis q^o tempore mēsuratur hoc est propo
sitiō. c. vi. in. libri pcedit sub his verbis. omnis ei⁹
q^o omni q^o eternalis est sūm substantiam et operatio
nem et eius q^o substantiam habet in tempore medi
ū est q^o hac quidem eternalis est hac autēz tempo
re mēsuratur. possunt autem alicui videri q^o hoc
mediū sit corpus celeste quod quidem sūm substā
tiam suam incorruptibile est sed motus eius tempo
re mēsuratur. sed h⁹ non bene dicitur. Nam i p
cedenti propositione illud q^o semper mouetur. pos
tūm est simpliciter inter temporalia vt enī i quar
to philosophum philosophus dicit sicut tempus mē
surat motum ita nunc temporis mēsurat immobile:
vnde corpus celeste q^o mouetur non est in momē
to eternitatis sed in momento temporis. Et p. mo
tus nō est actus eius q^o mouetur sed magis passio
est autem actio mouentis ut dicitur in tertio philo
sophum principium autem motus est anima ut in se
cunda propositione habitum est: quia ergo mobilis
sed se immobilis. actio autem eius est motus con
sequens est vt anima secundum suam substantiam
sit in momento eternitatis. eius vero actio sit i tē
poris q^o mouetur et substantia et operatio

est in tpe. itellie vo: sba r actio est in momēto eter
nitatis. huius aut pbatio est filis pbatoni pmissis
ppōnis. sup. n. dictū est gradus entū stimulant sibi
inuiicē s; quādā similitudinē. vñ ea que sunt totaliter
dissimilia; sequuntur scilicet ordine rex p aliq; mediū
q; h; similitudinē cū vtroq; extremor. res aut illa cū
suis sba r actio est i tēpore totaliter dissimilis est illis
cur? sba r actio ē i eternitate g necesse ē ut iter eas sit
res media vel ita q; sba ei? cadat sub eternitate et
actio sub tpe ul? eōnerfo. S; h ē nō pōt q; aliter?
rei sba sit i tpe r actio i eternitate: q; sic actio esset
altioris r melior q; sba r effect? q; cā q; ē impossibile
relingē q; illa res media sit s; sba; s; i momēto eter
nitatis r s; opationē i tpe r h est q; pbare itēdū?

Quoniam substantia cadēs i quibusdā
disponib? suis sub eternitate: r i
quibusdā disponib? suis sub tpe ē
ens r gñō fil. **Q**uoniam res cadens

sub eternitate ē ens vere: r ois res cadēs sub
tpe ē gñō vere. si g hoc ita ē: tūc si res vna ca
dēs sub eternitate r tpe: cū est ens r gñō n p
modū vñū: s; p modū r modū. Jā g manife
stū ē ex eo qd dixim? q; oē gñatū cadēs per
sqas suā sub tpe hīs sba; dependē p esse
pur: qd ē cā durabilitatis r cā; sempiter
narū ois: et. n. destructibilitū necessariū ē:
vñ faciēs adipisci vnitates r ipm nō ad: pi
scant. S; reliq; vnitates oēs sunt acqsite et
ikl? itaq; si g ē qd dico: si iueniē vñū faciēs
acqrens nō acqstū: r aliud acqres faciēs n
acqstū: tūc ē differētia iter ipz r primū acq
res faciēs nō acqstū: nō n. pōt ē q; aut
sit simile i oib? disponib? suis: tūc vñū nō
est primū: r alter? secundū: r si vñū eoz nō
ē simile alteri i oibus disponib? suis: tūc
pculdubio vñū eoz erit primū: r alter? scdm
illud ergo i quo vnitates fixa nō iuēta ab alio
ē pp vñū primū vey: sicut ostēdū? r illud
i quo vnitates iuēta ex alio r pp vñū primū.
Si ergo ē ex alio: ex illo primo non acqsta
vntas puenit: vt vñū puro vero r reliquis
vntis sit vntas iterū. Et nō sit vntas iterū:
r nō sit vntas nisi pp vñū verum: qd est cā
vntati. Jā ergo manifestū est r planum q
omnis vntas preter vñū verum est acqsi
ta causa: veritatem vñū verum. primū est
creans vnitates facientes acqstū nō acq
rens: sicut ostendimus.

Quoniam substantia cadēs r. Quia i pcedē
ti ppōne pbatū est ē aliq;
r cūus substantia est i eternitate r actio i
tpe psequuntur huius sbe pdictionē ostēdit
i hac vltia. ppōne dicēs ois sba cadēs i quibusdā
suis disponib? sub eternitate r cadēs i quibusdā
suis disponib? sub tpe est ens r generatio fil. Et h
cadē ppōitio ponit. c. iij. iij. li. pcli sub his vbiis:
oē q; hac quidē eternale. hac aut tpeale r ens ē fil. r
ergo ad huius manifestationē ppōnis tria. s. pmo

p:emittit pbatōne ppōnis inducere que quidē tota
dependet ex significatiōe nominū: q. n. eternitas
ē tota simul carēs succellione pteritū r futurū vt su
pra habiū est id q; i eternitate ē dī ens q; semp est
i actu. tps aut pstitit i succellione pteritū r futurū:
vñ id qd est i tpe. q. i q; significat nomē generatiōis
q; ergo est totaliter i eternitate ens totalis est ens
q; aut ē totaliter i tpe ē totaliter gñō q; vñ est sū ali
quid i tpe r s; aliqd i eternitate ē simul ens r gñō.
sō ibi. iā ergo manifestū est rē. iducit qdā corollē
eniz talis dispo entū q; i tpe: a supio: vñ? depen
dēt: vñ necesse ē q; id q; ē totaliter gñō. q. sba; r opa
tionē hīs i tpe dependeat ab eo q; est simul ens et
gñō hīs sba; i eternitate r opationē i tpe. h aut ne
cesse ē q; dependeat q; est totaliter i eternitate sū
stam r opationē r h vltim? dependeat ab ente pmo
q; est sup eternitate q; ē pncipū duratiōis rex eius
r sempiternaz r corruptibilū. tertio ibi necessariū ē
vñū faciēs rē. ostēdit q; ab vñū vñū oia depen
deant r ad itellctū hui? q; h dī sumēda ē. c. iij. ppō
pcli que talis est ois deus pncipia. exceptio vñū. q
quidē ppō ad ostēdendū quō plemci ponēbāt ptes
deos. vñū. n. ponēbāt oēs et eē sed vñū ponēbāt
primū q; nihil pncipiat: sed est cēntal: vñū r bonū.
alios vñū deos ponēbāt i sferio: es pncip autē ipsū
vñū r bonū. Et huius pbatōne iducit de primo et
supp:emo deo manifestū est q; nihil pncipiat aliq;
nō ē cā pila ois. scmp. n. pncipias psupponit ali
qd q; est p cēntā. S; q; oēs alii dū sunt pncipiant
vel probāt p hoc q; si primū de? est vñū cēntal: et
nō pncipiatue r nō aliq; alior? deoz est fil: vñū. r
sici nullo differt a pmo. itē o; q; sit vñū pncipiatue.
Si. n. ipm vñū est cēntā primū o; q; si aliqd ab eo
differt. q. s; post ipm cēntā nō sit tale q; cēntā et?
sit ipm vñū. S; sic pncipiat vñū r h ē q; h pponi
tur q; necesse ē ponere vñū primū faciēs adipisci
vntates. i. a quo pncipiant vntatē ab aliquo alio.
Et huius quidē probatio inducit que p:emissa est.
Et sic terminatur liber de causis: r sint gratie deo
oipotēti qui est prima omnū causa.

Parua hec aristotelis naturalia cū sancti Thome
agnatis expositione. Diligētissime emēdata hūere
p Clarissimū artū r medicīne doctore Magistru
Quosius de suntana. Placentinum. ac Impēssa
Padue per Hieronymum de durantis. Anno dñi
Mcccclxxiiij. die. xxiij. mensis May ad laudē
eterni dei eiusq; gloriōsissime mris vgnis. Marie.

3335.

Quoniam oēs q; supnoiat? hui? volūis opifer vñ
magi i diero. Durate obtinuit de spāi grā ab il
lustrissimo venet. dñio vt nemini liceat p se vel p
aliū tā venetijs q; i vniuerso r enet. vñū iprimere
aut impm facere dictū volumē: at alibi impessuz
in terra dicti domini vendere: p annos. r. a die su
pascripta sub irrevocabili pena pēdi oēs libros.
Et vltimus soluendi ducatos quēctos quoz ter
tia ad accusatore vel reposito applicet. tertia ad
magistratum vel officiu cui hoc erit denuntiatur.
tertia vero ad ipsūz mām biero. opificē deuoluat.
Lans deo.

Registrum huius operis.

^a Prima alba Incipit expositio communis omnibus scilicet causam	^g in speciali sic bello et de his ta eis terminatum est	^m sicco et calido vene et nervi indivisibile est est causa
^b pore celesti portionatissimi sunt in vicem positione motum aqua	^h spuentes et in prima dicte tunc ulterius actu quia	ⁿ illud malum differentiam dicentis et nigri fortuna causa
^c aer terra ut videlicet patiendi qui sentire in	ⁱ tamen iubente procedendi ibi illa autem vere senectus	^o omnium erit talia sunt et causa sed in alijs
^d duos sensus bile vel bus corpus deinde cum dicit	^k quoniam autem tutulas sicut que circa operantur enim	^p mediate ab ad secundum omnes intelligentie cause prime
^e quid sit habere potestatem gnitudinem cognoscat feratur sicut	^l deinde cum dicit potest in frigidare secundum idem per modicum	^q Septima propositionem et plurificata intellectum omnino si ergo
^f et respiratione declarat ratio fit rit ad quidē quodammodo		

